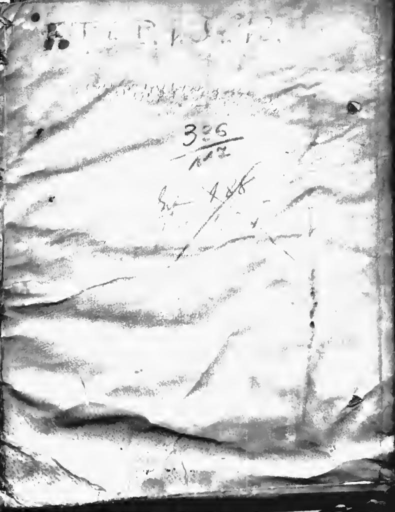
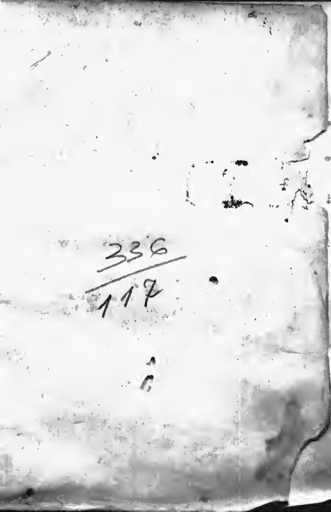

336
117

Prepoſitiones ex omnibus Ariſtotelis libris philoſophie. Moralis .Naturalis. & prime. nec nõ dialectice. Rhetorice. & poeticæ. dili-gẽtiſſime excerpte: & ad certa rerũ capita pulcherimo ordine per tabellam additam redacte.

Ad magnificũ uirũ dominũ Antoniũ pizamanũ patriciũ Venetũ.ac sacre theologiæ doctorẽ eximiũ fratris Benedicti Soncinatis diui ordis predicatorũ uite regularis utriusq lombardie in omniũ operum Aristotelis auctoritates atq sententias proemialis Epistola.

Felix faustũq nimis id mihi omnino tẽpus illuxit.mi domine Antoni magnifice pizamane:quãdoquidẽ clarissimi uiri amicitia:quæ cũ apud ueteres.tũ apud modernos res omniũ una dulcissima habita sit me dõatũ iri certissimis inditiis iisq ꝗpluribus nõ auare cognouerim. Ve enim cetera taceã quæ te & amabilẽ cũctis.& uenerãdum in primis non reddere modo uerũ & efficere queant:quippe tui animi celsitudo mẽtis præstantia ingenii acrimonia morũ grauitas iustitia liberalitas.ac reliqua id genus bona quæ memorari quidẽ digna sed memoratu infinita forent:ea præcipue.tũ animi tui prudẽtia qua nõ propria tantũ uerũ & cõia illa oia recto cõsultas sapiẽtissime moderaris quæ felicissime huic reipu.uenete tue ad laudẽ ad gloriã cõferãt atq cõducãt:tũ excelsa tua mẽs tua omni disciplinarũ genere exculta atq ornata & diuino quodã nescio aspectu atq oraculo illustrata:mortaliũ omniũ presertim senatorũ tuorũ patriciũm graciã amorẽ fidẽ obseruãtiã beniuolentiã ipsiusq sũmi optimiq boni Iesu maximi amicitiã dulcius allicere fortius attrahere.ac elegantius uendicare sufficiunt:ut nõ iniuria mediussidius iullio illi cesari uiro utiq excelso & inuictissimo animo cõparari ualeas:qui ut tranquillo suetonio placet mẽtis amplitudine munificentia liberalitate morũq prestantia omnium in se facile cõuertebat amorẽ. Quare tantis tue excellẽtie preclaris diuinisq allectus studiis tot maxime tue in me singularis beniuolentie muneribus accitus animo sepissime uoluens quid tua celsitudine dignũ exhaustis igenii mei uiribus offerrẽ:quo nedum ingratus at gratissimus pro uirili mea censeri possem:nõ aurũ nõ argentum non diuitias nõ opes cũ & ea mihi minus supersint & tu ꝗmaxime uilia hec & uiris doctissimis appetẽda minus:quo magis fluxe mẽdaciq fortũa sub iecta sunt:perinde ac illo diuino igenio tuo lõge i inferiora nil ducere satissime soles at studiorum meorum lucubratiunculas cõpẽdiũ sequẽs loquot oĩum aristotelis tractatuum sententias ordine quodã exactissimo continens tue magnificentie offero ac dedo. Hactenus etenim nostre huius uite regularis uir apprime eruditus isq mihi opido carus frater theophilus cremonẽsis qui nunc ex meritis in ethera regnat uolumine uno periodos oẽs aristotelis atq sententias diui nostri thome aquinatis commentaria prosecutus: ita ut textu perscribebãtur cõgesserat:eo quidẽ maxime inexpertis cognitu difficiliores quo litteraliter uti textus expositio requirebat adducebantur.itẽq nõ nũquã breuiores ut sensum philosophi capere uix posses.Igitur quãpluriũ doctissimorũ uirorũ precibus cõmotus præ

ferri ꝙ ad id subeundũ tua me humanitas pluries hortata sit hoc munus ꝗꝗ mea sententia difficile mihi satis sed multis utile asumpsi: non mihi solũ aut amicis tantũ præsentibus consulens uerũ & posteris nostri stu dii salubrẽ memoriã derelinquens. Fateor aũt in huius philosophi disci plinis tanta me uoluptate affectũ quanta scientiarũ quouis aliarũ genere sacra dũtaxat theologia excepta cui continue tũ legendo tũ disputando felici quodã cõuictu insistimus: unquã antea fuerim. Intellexit huius phi losophi acrimoniam cõmẽtator auerois qui cõmẽto in secũdũ de anima quartodecimo diuinũ quiddam ac ueluti rerũ oium intellectuale exem plar Aristotelẽ confitetur asserit atq; consirmat. At eiusdem doctrine or dinẽ accuratissimũ accomodatissimũq; libeat admirari in primis. Etenim ut ab infimo huius rerũ ordinis gradu exordiar qui earũ rerũ solũmodo sit quæ preter eẽ aliam perfectionẽ nullam attigerint qualia dixeri elemẽ ta eorũq; ꝓprietates atq; ex hiis cõposita: q libros de ꝓprietatibus elemẽ torũ eorũq; impressionibus metheorotũ atq; de mineralibus legerit: hec haudquaquã aristotelẽ latuisse cognoscet. At si præter esse quedã etiã ue getari nosce uolueris: liber de plantis se pulcherrime offert. Omnia dein de uiuentia uariis gradibus notitie sensitiue distincta & hæc quidem qua quiete quo motu qua duratione uitã sortiãtur moderentur terminẽt no ster hic princeps cumulatissime adeo ẽ complexus ut nihil intactum ni hil occultum nihil omiserit cognitu dignũ. Et hoc ne tibi incredibile ui deatur eiusdẽ scrutare libros quinq; de generatione animaliũ: quattuor de eorũdẽ patribus: nouẽ de illorũ hystoriis: deq; eorũ motibus: de respi ratione & inspiratione: de sensu & sẽsato: de memoria & reminiscẽtia: de sõno & uigilia de iuuẽtute & senectute: d cãis lõgitudis & breuitatis uite de morte & uita. Dehĩc quid anima sit quid eius uirtus quid ĩmortalitas quid homo quid cuiusq; aut passionũ aut inclinationis inditiũ atq; insi gne. libris de anima de physonomia seriosissime docuit. Vnde uero tãta generabiliũ harũ & corruptibiliũ rerũ originetur uarietas seu quibus prin cipiis fulciatur cõsertetur ac perseueret legentes de generatione & corru ptiõe libros. de celo & mundo. minime latet. Si aũt in ordine rerũ mitã da quesieris & tot in rebus uarios casus humanisq; præsertim in actibus tam mutabilis rationẽ fortune scrutati desideras: librũ de admirandis in natura. de bona fortuna præmanibus habes. Quicquid etiam cuiq; regi / mini accomodati oportear. quicquid. tũ priuatis tum publicis rebus con ducere autumari potuit. ecconomicorũ. politicorũ. magnorum mora/ lium. ethycorum libris nõ modo sapienter uerũ & clatissime & elegan ter edocuit disseruit edidit. Taceo eiusdẽ rethorices libros totiusq; philo sophie rationalis pene infinita uolumina in quibus nullũ persuadẽdi ge nus nullũ ornatum loquendi nullũ deniq; arguendi modum aut obscu rum aut indiscussum dimisit Quicquid effugias. quicquid dãpnes. quic

quid caueas.quidue accept es aut teneas:his amplissime edoceris.Pro inde q tanta laude dignū.hunc principem nostrū aristotelē ego exstimatim.quia uidelicet tali ac tāta rāq illustri.qua nec antea qdem.nec post quis philosophus habendus sit.uel ea ratione ducor.quoniā ut libros physicorū ac metaphisice legētibus paret.oia sua.uel acta uel scripta omnes cogitatus.oē ingeniū.oēm uim.ad sese colligit exercuit.quo mundi huius infimi dispositio et ordo.non casu.ut multi antiquorum false opinati sūt.sed ab intelligentiis superioribus.omnia hec.tum accomodate.tum sapienter.& moderarentur.& ad unū dirigerentur ultimū finē ostenderet quē pro uiribus.unā primā demostrauit asseruitq esse substātiam.rerum oim effectiuam.atq opificē.immaterialē.actu eterno existētem: ineffectam.simplicissimā.impartibilem.eternā.ingenerabilē:incōponibilem:immutabilē.pfectissimā.infinitam incomprehensibilē independentem.necessariā sēp uiuentē.sine cōpositione.discursu.sine successione actu eterno intelligētem sūme bonā sūme desiderabilem.sūme beatā sibimet se sufficientē:nullo deniq extrinseco bono egentē.sed oibus principantē.atq ad seipsā.ut ad ultimum finē & sumū bonū oia dirigentem. Odiminū magis hominem:q humanū Arbitror ni me mea fallat opinio:hūc peripateticorū pricipē quicqd uel naturali lumine intelligi possit.altius cōprhēdisse.uel si qd ignorauerit aliorū quempiam phōrum minime penetrasse.Quis illū igitur non miretur.qs nō diligat:quis eius doctrinā nō libētissime cōsectetur:nō amplectatur:nō teneat? Enimuero si eiusdē prio rethoricorum sententia unicuiq iocūdissimum maxime sit in eo uersari quo qs excellat:ut ciceroni quoq prio de officiis placuit adde q tui nobilissima ingenuitas animi solertissime mi antoni ab ipsis usq teneris:ut greci dicūt:unguiculis nō parua tua cū laude philosophiā hāc oēm haud segniter sis cōplexus:actūq merito pinde ut non philosophus mō digne uocari merueris uerum & theologorū numero:quorum pro tua illa mentis pstantia nemini cedas doctor non inmerito sis ascriptus .Si hee inquā ita sint nulla me mētis pulset dubietas necesse sit quo minus nostro hoc dele ctatus labore eūdē quāquam exiguū amplo beniuolentiq animo. eoq admodū gratissimo suscipias approbes teneas ac non secus apud munificentissimū animum tuū gratiosius hospitetur.atq apud nō busiridē tyrānū hoiem belnis ipsis crudeliorem:sed deucalionem principē nimum apprime liberalissimū hospites suscipi dicebātur. Ego eis interim ānitar uiribus quo mea pro in te singulari beniuolentia laborum meorum breui posthac maioribus amplioribusqstudiis eisdēq tibi scio gratissimis affuturis tuū laudatissimū nomē & imortalitate & gloria illustretur.Addidi nihilominus operi huic quosdā aristotelis tractatus presertim qui de secretis secretorū intitulatur in quibus nus ille preclarissimus animus ad horam recreatus pristinis difficilioribus studiis aptius uacare queat

quo tempore cum subtilissimis questionibus indagandis tum scriben-dis ociari soles. Vale diu ac felicissime nostri semper Antoni magnifice memor: sed eo potissimum tempore quo certissimis equidem auspiciis ex cellentiam tuam breui coniector altioribus amplioribusque priuilegiis atque honoribus diuina fauente clementia donatam quam fortunatissime iri.

Explicit epistola prohemialis fratris benedicti Soncinatis ordinis predicatorum. in omnium operum Aristotelis sententias.

Declaratio breuis tabule sequentis.

Qui sequentem hanc tabulam in omnia aristotelis uolumina lecturi sunt minime ignorare oportet. breuitati: ac sensui auctoritatum côclusionumque nos studuisse magis quam prolixitati uerborum. alias non nouum opus: sed idem côfecisse uidetemur. Sciendum igitur primo quod ubi comenta inuenimus. non assignamus lectiones. quippe. que habito comento. presto nisi sunt. at ubi comentum defuit: lectiones: diui thome nostri: aut aliorum doctorum nostri ordinis expositionem prosecuti annotauimus que ambo in tabula inuenies. & ubi scribitur co. subintelligitur. comen to. ubi uero scribitur. le: lectione intelligas. ubi autem scribitur. c. capitulo accipias. libri uero comenta. lectiones. ac omnia reliqua ordine alphabetico persoluuntur. Preterea quia prolixum nimis fuisset libros omnes âno tando: semper resumere. notandum quod semel aliquo libro annotato: non iterato subsumitur. ut exempli gratia: cum allegatur sic. li. p°. phi. co. 5. & 2. co. x. in hac enim littera. 2. subintelligitur li. phi. nec oportuit id semper exprimere quod clare patebat. Ceterum breuitatis causa nomina librorum incôpleta ponuntur. nam aut ex se manifesta sunt: aut principiis nominum positis statim intelliguntur. seu quia: tum ex epistola nostra: tum ex librorum titulis citius cognosci queant.

Incipit tabula per alphabetum in omnium operum Aristotelis auctoritates atq; sententias.

B

C

D

E

G

Explicit tabula per alphabetum fratris Benedicti soncinatis ordinis predicatorũ in oium operum Aristotelis auctoritates atq; sententias.

libri quos ab Aristotele certa fide cognouimus emanasse:
Ii oēs toto hoc uno uolumine continetur.

INCIPIVNT PROPOSITIONES COPIOSISSIME AC FIDISSIME EX OMNIBVS ARISTOTELIS LIBRIS COLLECTAE PER FRATREM THEOPHILVM DE FERRARIIS CREMONENSEM VITAE REGVLARIS SACRI ORDINIS PRAEDICATORVM : ET PRIMO EX LIBRIS METAPHYSICAE : ANNOTATIOQUE LECTIONVM VT EXPOSITIO DIVI THOMAE AQUINATIS REQUIRIT POSITA EST.

EX PRIMA LECTIONE.

o

Mnes homines natura ſcire deſydetãt: ſignũ autem ſenſuum dilectio: præter enim & utilitatem propter ſe ipſos diliguntur: & maxime aliorum qui eſt p oculos: non ſolum enim ut agamus: ſed & nihil agere uolentes ipſum uidere præ oibus aliis eligimus.

Senſus uiſus maxime cognoſcere nos facit & multas differentias rerum demõſtrat.

Animalia omnia naturã ſenſum habentia ſunt.

Ex ſenſibus quibuſdam animalium memoria fit: quibuſdam uero nõ: addiſcunt aũt quæcunq; cũ memoria & hũc habẽt ſenſũ.

Illa animalia prudentia ſunt ſine addiſcere quaecũq; ſonos audire potentia non ſunt: ut apis.

Alia animalia imaginationibus & memoriis uiuunt: experimenti autem parum participant: hominum aũt genus arte & rationibus.

Fit ex memoria hominibus experimentum: eiuſdem namq; rei multæ memoriae unius experimenti potẽtiam faciunt: & ſere uidetur ſciẽtiæ & arti ſimile experimentum eſſe.

Hominibus ſcientia & ars p experientiam euenit.

Experientia artẽ fecit: ſed inexperientia caſum.

Fit ars cum ex multis experimentalibus conceptionibus una fit: uelut de ſimilibus: acceptio.

Ad agere experientia nihil ab arte differre uidetur.

Expertos magis proficere uidemus ſine experientia ratiõem habentibus cã aũt eſt quia experientia ſingularium ẽ: cognitio uero uniuerſaliũ.

Actus & oẽs generationes circa ſingulare ſunt.

Hominem medicans non ſanat niſi ſcd'm accidens: ſed aut caliam aut ſocratem aut aliquẽ ſic dictorum cui accidit eſſe hoiem.

Scire & intelligere magis arte quã experimento eſſe arbitramur: & artifices expertis ſapientiores eſſe opinamur.

Experti ipſum quia ſciũt: ſed non propter quid: artifices autem propter quid cauſam cognoſcunt.

Oio sciētis signū ē posse docere:&ob hoc artē magis expimēto sciam eē existimamus:possūt.n.ii.artifices docere:ii aūt.i.expti docere nō possūt.
Cōueniens est quēliber artem inuenientē ultra cōmunes sensus aliorum ab hoībus admirari:nō solū propter aliquā iuentoꝝ utilitatē:sed sicut sapientem ab aliis differentem.
Circa ægyptū mathematice idest speculatiue artes prīo cōstiterūt:ibi naq gens sacerdotū uacare dimissa est.
Primā sapiētiā circa primas cās & pricipia eē existimant oēs:

Ex lectione .ii.

Sapiens est qui scit oīa & difficilia p certitudinem & cām ipsum scire pp se quærens & alios ordinans & persuadens.
Sētire .i.cognoscere singulana oium est cōe:qre facile &nō sophon .i. ad sapientem ptinēs .
Scientia q̄ sui ipsius cā & sciēdi gratia eligibilis ē: magis ē sapiētia quam quæ euenientium gratia.
Nō ordinati sed ordinare sapiētē oportet:neq; hunc ab altero sed ab hoc minus sapientem suaderi.
Vniuersalē sciam hūti oīa scire necesse ē:hic .n.nouit oīa aliq̄liter sbiecta:
Fere difficillima sunt ad cognoscēdū q̄ maxime sunt uniuersalia : namq; a sēsibus sunt remotissima .
Sciaꝝ certissimæ sunt quæ maxime sunt primoꝝ:nā sciæ q̄ sūt ex paucioribus certiores sūt ex additiōe dictis ut arithmetica geometria.
Scientia illa est doctrix quæ cāꝝ est speculatrix:& magis ii docēt qui causas de singulis docent.
Noscere & scire sui grā maxime inest ei sciæ quæ maxime est scibilis.
Maxime scibilia principia & causæ sunt nā propter hæc & ex hiis alia dinoscuntur :sed non hæc propter subiecta.
Maxime principalis sciaꝝ &magis principalis ad seruiētē quæ cognoscit cuius causa agenda sunt singula.
Cuius causa agenda sunt singula est bonum uniuscuiusq; :cuius cā agenda sunt oīa optimum in natura omnium.
Oportet hāc sciam.i.metaphysicā prīoꝝ pncipioꝝ &cāꝝ eē speculatiuā:

Ex lectione .iii.

Sientia metaphysica non est actiua :
Propter admirari : hoies& nunc & primū īceperūt philosophari.
Qui dubitat & admiratur ignorare uidetur Philomythes philosophus aliqualiter est. Fabula ex miris constituitur.
Philosophi pp scire studere psequuti sūt: & nō usus alicuius causa.
Hō ille liber est q̄ sui met & non alicuius cā est: sic & hæc .i.metaphysica sola .i. maxime libra est scientiarum:sola namq; hæc suimet causa est
Multipliciter hominum natura serua est.

Diuinum inuidum esse non conuenit
Secūdū prouerbiū multa mentiuntur poetæ.
Tali scientia .i.metaphysica aliā honorabiliorē non oportet existimare: nam sciētia maxime diuina maxime est honoranda: & talē sciētiā solus & maxime deus habet. Necessariores oēs scientiæ sunt metaphysica dignior uero nulla.
Oportet in cōtrariū & dignius iuxta prouerbium proficere.

Ex lectione .iiii.

Tūc aliquē scire dicimus unūqdq; qñ pmā cām eū cognoscere putamus.
Causæ quadrupliciter dicūtur: quaꝝ unā quidē cām dicimus esse substātiam & quod quid erat esse: unam uero materiā: tertiā unde principiū motus: quartam uero ei oppositam: & quod cuius causa est & bonū:
Thales speculatiuæ phiæ princeps aquā ait esse rerum principium.
Anaximenes & diogenes aerē priorē aqua & maxime principium simpliciū corporum ponūt.
Hippasus metapontinus & heraclitus ephesius ignē principiū posuerūt.
Empedocles qttuor pricipia posuit: cū dictis terrā qrtū addēs: eā.n. dixit sēp manere & nō fieri nisi pluralitate & paucitate cōgregata & disgregata in unum & ex uno.
Anaxagoras empedocle ætate prior: factis uero posterior: infinita dixit esse principia.

Ex lectione .v

Nullus concedit subiectū .i.materiam transmutare seipsum.

Ex lectione .vi

Perfectus denarius esse uidetur & oēm cōpræhendere numeroꝝ numerū

Super præcedentes propositiones nō sunt comenta Auerois.

Ex lectione .x. & ex comēto. viii.

Numeri extra primos numeros naturaliter ex dualitate generantur.
Ex materia tāq ex uno multa fiūt: spes aūt .i. forma semel generat solū.

Ex lectione. xii .co. xiiii.

Quod generatione posterius est: natura prius est & quod digestū. i.compositū & cōcretū generatiōe posterius est.

Ex lectione .xiii .co. xv.

Non ex calido frigidum neq; & frigido calidū erit.
Opportet accidere q impermixta permixtis præexistāt.
Non aptum ē cuilibet misceri quodlibet.
Eorundē permixtio & separatio est.
Si aliqd genus de aliquo predicaretur aliq ipsius spēꝝ ieēt ei.

Ex lectione .xiiii .co. xviii.

Mathematica sūt existētiū sine motu: extra ea q sūt circa astrologiam.

Co.xxxi. Impoſſibile ẽ ſine motu & tranſmutatiõe generationem & corruptiões eſſe aut eorũ quæ feruntur opera circa cœlũ.

Ex lectione.xv. & comento.xxvii.

Scientia nõ ſolum ẽ de affirmationibus ſed etiam de negatiõibus:

comẽto.xxviiii Scientiæ nõ ſolũ ſunt ipſius ſubſtãtiæ ſed etiã accidentiũ

Ex lectiõe .xvi.& comento.[illegible]

Impoſſibile eſt ſeparari ſubſtãtiam ab eo cuius eſt ſubſtantia.

Ex lectione.xvii.& comento.[illegible]

Quæ ſunt idem ſcd̃m ſubſtantiam unũ nõ eſt cauſa alterius.

Co.xxxvii. Ex multis numeris unus fit numerus: ex ſpeciebus autem nõ fit una ſpecies: niſi aliqualiter.

Ex lectione.xviii. & comẽto.xxxvii.

Non eſt poſſibile ꝙ aliquis præcognoſcat quod addiſcere debet.

Co.xxxviii. Omnis diſciplina fit p̱ præcognita: aut oĩa aut quædã.

Oportet ex quibus eſt diffinitio præſcire & eſſe nota: ſimiliter & quæ per inductionem.

co .xxxxviiii. Quorũ eſt ſenſus aliquis: non habẽs ſenſum nõ cognoſcit.

Propoſitiones ex ſecundo libro metaphyſicæ Ariſtotelis

Ex lectione prima & ex comẽto primo.

d E ueritate conſideratio: ſic quidem difficilis eſt: ſic uero facilis ſignum autem neque digne ullum adipiſci ipſam poſſe: nec omnes exſortes eſſe: ſed unũquẽq; de natura dicere.

Sic ſe uidetur habere in cognitione ueritatis: ut prouerbialiter dicitur: in foribus quis delinquet?

Non cognoſcendi ueritatem non in rebus: ſed in nobis eſt cauſa.

Sicut nycticoracum oculi ad lucem diei ſe habent: ſic & aiæ noſtræ intellectus ad ea quæ ſunt omnium naturæ manifeſtiſſima.

Co.ii. Non ſolũ iis gratiã dicere iuſtũ eſt quorũ quis opiniõibus communicauerit: ſed adhuc & iis qui ſuperficialiter annuntiãuerunt ueritatẽ: ii enim cõferũt aliquid: nam habitum noſtrum præexercitati ſunt.

Ex lectione.ii.& comẽto.iii.

Vocari phiã: ueritatis ſcientiã recte habet: & enim theoricæ ſcientiæ finis eſt ueritas: & practicæ opus.

Neſcimus uerum ſine cauſa.

Co.iiii. Vnũquodq; maxime ẽ tale: ſcd̃m quod ĩ aliis ineſt uniuocatio ut ignis calidiſſimus: & enim eſt cauſa aliis caloris.

Veriſſimum eſt quod cauſa eſt aliis ut ſint uera.

Exiſtentium ſemper principia eſſe ueriſſima neceſſẽ eſt: non enim quan-

doq; uera quandoq; non uera.
Vnúquodq; sicut se habet ut sit ita & ad ueritatem:
Co.v. Quod sit principium quoddá & nõ infinitæ causæ existentiũ nec ĩ directum .i. scd'm aliqua speciem causæ nec scd'm speciem palá ẽ.

Ex lectione.iii.& comento.vi.

Mediorum extra quæ est aliquod ultimum & primum :necesse est esse quod prius est causa ipso℞ post se.& si ex toto nihil est primum nec ex toto aliqua causa est.
Infiniti partes omnes mediæ sunt:
Co.vii. Semper medium inter esse & nõ esse est generatio:& ita quod fit medium est existentis & non existentis.
Alterius corruptio alterius est generatio.
Dupliciter fit aliquid ex aliquo aut ut ex puero uir :aut ut ex aqua aer.
Impossibile est primum sempiternum corrumpi.

Ex lectione.iiii.& comento.viii.

Finis est quod non est alicuius causa sed alia illius.
Qui infinitum faciunt auferũt boni naturam.
Nullus conabitur aliquid facere:ad terminum non futurus uenire.
Co.viiii. Causa alicuius: semper facit q intellectum habet.
Co.x. Quod quid erat esse nõ contingit reduci ad aliam diffinitionem multiplicantem rationem.
Forma uel diffinitio q̃ ẽ ante ĩ pluribus ẽ:& q̃ posterior nõ ẽ in pluribus:
Cuius primum non est nec habitum est: .i. posterius.
Co.xi. Nõ ẽ possibile scire prius q̃ ad indiuidua perueniatur .i. ad spẽs specialissimas:uel ad ꝑpositiões imediatas:uel ad genera generalissima.
Quæ sunt infinita non contingit intelligere.
Co.xii. Materiam in eo quod mouetur intelligere necesse est.
Infinito nihil est esse.
Co.xiii. Tunc scire putamus cum causas ipsas nouerimus:
Infinitum scd'm additionẽ nõ est pertransire in finito tempore.

Ex lectione.v.&

Co.xiiii. Cõtingunt hoibus auditiões de his q̃ sunt scd'm cõsuetudines: nã ut cõsueuimus audire ita dignamur dici:& q̃ ꝑter ea dicuntur nõ similia uidẽtur sed pp cõsuetudinẽ minus uera & magis extranea.
Consuetum est notius nobis.
Quantam uim habeat qđ consuetum est leges ostendunt:in quibus fabularia & puerilia magis qdẽ ualẽt cognitiõe uera đ eis:pp cõsuetudinẽ
Co.xv. Aliqui si non mathematice qs dicat nõ recipiunt dicẽtes:alii si nõ exẽplariter:alii testẽ uolunt ĩduci poetá:alii oĩa certe: aliis uero flebilis certitudo :uel pp ĩpotẽtiá cõplectẽtẽ aut pp micrologiá .i. minimorum inuestigationem:

In symbolis & rationibus micrologia uti nō libe[?] uidetur.

Co.xv. Absurdum est q̄rere simul scientiam & modum scientiæ: est autē neutrum facile accipere.

Co.xvi. Acribologia .i.diligens & certa ratio mathematica non in omnibus est expetēda: sed in non habētibus materiam: propter q̄ hic non est naturalis modus .i.ad naturalē nō pertinet.

Omnis forsan natura materiam habet.

Propositiones ex tertio libro metaphysicæ Aristotelis

Ex lectione prima & comēto primo.

Nest inuestigare ueritatē nolētibus præ opere bene dubitare

i Posterior inuestigatio ueritatis priorū est solutio dubitatorum

Soluere non est ignorātis uinculum.

Querentes ueritatem sine dubitatione: primo similes sunt quo oportet ire ignorantibus neq; quādo q̄situ inuenit aut nō cognoscit

Melius illum necesse est se habere ad iudicandum qui audiuit uelud aduersariorum & dubitantium rationes.

Co.ii. Dialectici theoria est de omnibus.

Non est possibile motus principium esse in omnibus īmobilibus: aut bo idest finis naturam.

Ex lectione quarta & comento tertio.

Omne quod est bonū scđm se & propter suam naturam finis est.

Finis actus cuiusdam est finis: & actus oēs cū motu sunt.

In mathematicis nihil ostenditur per causam finalem nec est demonstratio ulla q̄ aliquid sit melius uel deterius.

Contingit eidem rei omnes modos inesse causarum ut domui.

Multis modis idem scientibus magis quidem scire dicimus eū qui nouit in ipso esse quid res ē q̄ in nō esse: & maxime illū scire dicimus q̄ nouit q̄d res ē: & nō q̄ntū: aut quale: aut facere: aut pati apta nata res est.

Circa generationes & actus & circa omnem trāsmutationē tunc maxime arbitramur scire quando cognoscimus principiū motus.

Ex lectione quinta & comento quarto

De omnibus esse demonstrationem īpossibile est: necesse est.n. ex aliquibus .s.principiis esse & circa .s.subiectum aliquid & aliquorum scilicet passionum demonstrationem.

Omnes demonstratiuæ scientiæ dignitatibus utuntur.

Vniuersaliter & maxime oīum principia sunt dignitates.

Ex lectione sexta & comēto.v.

Omnis demonstratiua scientia circa aliquod subiectum speculatur per

ſe accidentia ex omnibus conceptionibus:
C[illegible] Eius qd' quid eſt non eſt demonſtratio:

Ex lectione ſeptima & comento. viii.

Corrupta eſſet ſcientia corruptis rebus de quibus eſt.

Ex lectione octaua & cométo.viiii.

Duo corpora in eodem impoſſibile eſt eſſe loco.
Co.x. Cognoſcimus unumquodq; per diffinitiones.
Principia diffinitionum ſunt genera.
Specierum principia ſunt genera.
Ratio ſubſtantiæ eſt una:diuerſa uero erit quæ eſt per genera diffinitio: &quæ ex quibus eſt res in exiſtentibus.
Impoſſibile eſt genus entium omnium unum eſſe aut ens.
Impoſſibile eſt ſpecies prædicari de propriis differentiis aut genus ſine ſuis ſpeciebus.
Co.xi. Omne unum indiuiſibile eſt aut ſecundum quantitatem aut ſecūdū ſpeciem prius aūt &principalius qd' eſt idiuiſibile ſcd'm ſpēm.
Omne indiuiſibile aut indiuiſibile eſt ſecundum quantitatem :aut ſcd'm ſpeciem & prius eſt quod ſcd'm ſpeciem.
In quibus prius & poſterius eſt ſcd'm aliquid cōe prædicatū de ipſis :non eſt poſſibile in hiis aliquid eſſe præter prædicatū:ut ſi prima ſpecies numero℞ eſt dualitas :non erit numerus aliquis præter ſpēs numerorum
In indiuiduis non eſt hoc prius illud poſterius .ſ.in natura
Vbi hoc melius illud uero peius ſemp quod eſt melius prius eſt [illegible]
Principium & cauſam oportet eſſe præter res quarum eſt principium & poſſibile ab eis ſeparatum eſſe.

Ex lectione nona & comento.xii.

Inquātū unū aliquid & idē :& inquātū uniuerſale aliquid eſt .ſ.ad quod ſingularia reducuntur in tantum oīa ſingularia cognoſcimus.
Impoſſibile eſt genera eſſe præter ſingularia:
Senſibilia omnia corrumpuntur & in motu ſunt.
Si ſempiternum nihil eſt nec generationem eſſe poſſibile eſt.
Ex non ente generari aliquid impoſſibile eſt.
Motus nullus eſt infinitus ſed omnis motus eſt finis aliquis.
Generari non eſt poſſibile quod impoſſibile eſt eſſe.
Non eſt poſſibile ponere domum præter domum particularē.

Ex lectione .x.& co.xiii.

Non omnia ſunt unum quorum ſubſtantia idest ſpecies una : ſed multa & differentia.
Co.xiiii. Numero unum aut ſingulare dicere nihil differt :dicimus enim ſingulare numero unum uniuerſale uero qd in his ſingularibus eſt.

E[illegible] lectione .xi.& co .xv.

Fabulose sophisticantibus non est dignum cum studio intendere:
Non eadem sunt principia corruptibilium & incorruptibiliũ.
Omnia corruptibilia corrumpuntur in ea ex quibus sunt.

Ex lectione .xii. &

Co.xvi: Superficies & linea aliqualiter addita faciunt maius:aliqualiter autem nihil punctum uero & unitas nullatenus faciunt maius.
Co.xvii. Puncta & lineas & superficies non contingit fieri neq; corrũpi & similiter se habet circa nunc & tempus.

Ex lectione .xv.co .xviiii.

Potentia est prior actu [illegible] in eodem.
Possibile esse nundum est ens.
Co.xx. Nihil communium hoc aliquid significat sed tale siue quale substantia uero hoc aliquid est.
Vniuersales sunt omnium scientiæ:

Propositiones ex quarto libro metaphysicæ Aristotelis.

Ex lectione prima & comento primo.

St scientia aliqua .s.metaphisica quæ speculatur ens in quantum ens:& quæ huic insunt scd'm se.
e Nulla scientiarum particularium intendit uniuersaliter de ente/ ĩ quãtũ ens: sed partem eius abscindentes aliquã:circa hoc speculantur suũ accidens per se.
Quoniam prima principia & extremas quærimus causas nobis entis ĩ quãtũ ens primæ causæ sunt accipiendæ.
Co.ii. Ens multis dicitur modis :sed ad unum dicitur & unam aliquam naturam:& non æquiuoce:sed quemadmodum salubre oẽ ad sanitatẽ
Aliqua quia sunt substantiæ entia dicuntur alia uero quia passiones sub/stantiæ:alia quia uia ad substãtiam:aut corruptiões :aut priuatiões:aut qualitates:aut effectiua aut generatiua substantiæ sunt:entia dicuntur.
Non ens esse non ens dicimus thomas quod nõ diceretur nisi negationi aliquo modo esse cõpeterer.
Non solum eorum quæ scd'm unam rõem dicuntur est unius scientiæ speculari :sed etiam dictorum scd'm diuersas habitudines ad unã naturam :sicut salubrium oĩum una est scientia .s. medicinalis.
Vbiq; proprie & principaliter primi est scientia ex quo pendent .s. secundum esse & propter quod dicuntur.
Substãtia est primum ens ex quo alia pendent.
Omnis unius generis sensus unus:& una scientia.

Ex lectione.ii.& comento .iii.

Ens & unum idem sunt:& una natura:eo quod se adinuicem consequun tur sicut principium & causa :sed non unum ratione.

Idem ẽ unus homo & homo:& ens homo:& nõ diuersum aliquid osten dunt sc͞dm dictionẽ repetitam ens homo:&homo:&unus homo:quia non separantur nec in generatione nec in corruptione.

Cuiuscunq; substantia unum est non sc͞dm accidens similiter aũt & ens:

Quot unius sunt species tot & entis.

De quibus est quod quid est sciẽtiæ metaphysicæ est speculari:& de eodẽ & de simili & aliis talibus.

Omnia contraria reducuntur in primum unum.

Co.iiii. Tot sunt partes philosophiæ primæ quot partes substantiæ.

Ex lectione tertia.

Vnius scientia est opposita speculari.

Vni opponitur pluralitas

Negatio est duplex aut simpliciter dicta quia scilicet non inest hoc illi: aut alicui generi .i.negatio in genere

Alicuius absentia negatio est:in priuatiõe uero subiecta quædam fit na tura de qua dicitur priuatio.

Differẽtia quędã cõtrarietas ẽ:differentia aũt diuersitas.

Non si multipliciter dicitur aliquid sunt diuersæ scientiæ:sed si nec secũ dum unum .i.uniuoce nec ad unum rationes referuntur sicut .s.est in analogicis diuersæ tunc sunt scientiæ.

Ex lectione.iiii. & co.v.

Philosophi primi est de oĩbus posse speculari: Sicut numeri in quãtũ nu merus sunt propriæ passiões sic & entis in quantum ens &unius in quã tum unum sunt quædam propria:& ea sunt de quibus est philosophi perscrutari ueritatem.

Dialectici & sophistæ eandẽ subinduũt figurã philosopho primo.

Sophistica apparens solum est sophia.

Dialectici disputant de omnibus.

Circa idem genus uersatur sophistica & dialectica cũ philosophia:sed dif fert a dialectica mõ potestatis .i.uirtute a sophistica uero uitæ proære si .idest proposito uel electione.

Est dialectica temptatiua de quibus est philosophia sciẽs:& sophistica est apparens ens uero non.

Co.vi. Omnia entia aut sunt contraria aut sunt ex contrariis

Non est geometriæ speculati quid est contrarium:aut perfectum:aut unũ aut ens aut idem aut diuersum :nisi ex suppositione.

Ex lectione .v. & co. vii.

Primis principiis utuntur omnes scientiæ in tantum uero utuntur in q̃tũ

cis sufficiens est ;hoc autem est quantũ continet genus de quo demõ onstrationes ferunt ipsæ scientiæ.
Nullus particulariter intendentium de ente,nititur dicere de primis principiis aliquid si uera sunt aut non.
Phylosophi primi est de omnibus syllogisticis principiis perscrutari.

Ex lectione sexta & comento. viii.

Congruit maxime cognoscentem circa unũquodq; genus: habere dicere firmissima illius generis principia.
Diffi Firmissimum omniũ principiũ est circa quod mentiri impossibile est:& non conditionale est & uenire habenti necesse est.
Co .viiii. Idem simul inesse & non inesse eidem secundum idem est impossibile :omnium firmissimum est principiorum.
Non est necesse quæ aliquis dicit hæc existimare.
Contraria est opinio opinioni quæ est contradictionis.
Omnes demonstrantes in hanc reducunt suas demonstrationes ultimã propositionem .s.impossibile est idem simul esse & non esse: natura namq; principium est & dignitas aliarum dignitatum hæc omnium.
Totaliter oĩum esse demonstrationẽ est impossibile :nã i finitũ pcederet.
Est ineruditio non cognoscere quorum oportet quærere demonstrationem & quorum non oportet.
Est demonstrare elentice primum principium.
Derisio est querere rationem ad nullam habentem rationem in quantum non habet rationem.

Ex lectione septima & co. x:

Contra negantem prima principia oportet accipere pro principio significare aliquid nomen:& ipsi & alii.
Non unum significare nihil significare est.
Nõ significantibus noibus aufertur disputare scd'm ueritatẽ & ad se ipsũ.
Nihil contingit intelligere non intelligentem unum.
Co.xii. Interrogante aliquo si uerum est dicere hoiem hoc esse aut non respondendum est unum significatum & non addendum quia magnum uel paruum.
Impossibile est oia accidẽtia numerare cũ sint infinita. ex textu comẽti
Co.xiii. Omnino destruunt substantiam & quod quid erat esse qui dicunt affirmationem & negationem simul esse ueram.
Co.xiiii Prædicatio accidentalis nisi duos modos complectitur.
Significare substantiã est quia non aliud aliquid a significato inest ipsi.
Accidens non accidit accidenti.
Co.xv. Potestate ens & non endelechia .i.in actu indefinitum est uel sc d'm tex.co. quod est in potẽtia & non est in actu est sine termino.
Co.xvi. Et si ipsa negatio firmũ aliquid sit & notum notior utiq; erit affir

matio quam opposita negatio:
Non entia nulli pronuntiabunt aut intelligent
Co.xvii. Quado affirmatio uera est negatio falsa e,& quado negatio ue ra affirmatio falsa.

Ex lectione octaua & co. xviii.

Si homines nõ sunt scientes sed opinantes multo magis curandum erit eis de ueritate:queadmodũ infirmo existente:quã sano de sanitate.
Opinans in cõparatione ad sciente nõ salubriter disponitur ad ueritate
Non similiter mentitus est,qui quattuor quinq; opinatus est & qui mille: quia alter minus:quare magis uerum dicit.

Ex lectione nona & co. xx.

Ens dupliciter dicitur.s.actu & potẽtia.
Potestate contingit simul inesse eidem contraria actu uero non.
Dignificamus aliquã substantiã esse cui nec motus existit:nec corruptio: nec generatio omnino.

Ex lectione.x. &

Co.xxi. Verum non pluralitate iudicari oportet nec paucitate.
Si oẽs laborauerint aut oẽs desipuerint:duo autẽ uel tres sani sint aut i tellectũ habeãt hos q̃dẽ uideri laborare&desipere cõtiget:alios uero nõ
Co.xxii. Heraclitus opiat̃ e nõ oportere dicere:sed digitũ mouebat solũ

Ex lectione.xi.

Abiiciens habet aliquid eius quod abiicitur:& eius quod sit necesse ẽ ali quid esse & omnino si aliquid corrumpitur existet aliquid ens:& si sit ex quo fit & a quo generantur:necesse est esse & non esse infinitũ.
Non est idem permutare secundũ q̃titate & sed'm qualitatẽ.
Secundum speciem omnia cognoscimus:(uel sedm textum co.) omnia cognoscuntur per formas & scientia non est tantum per quãtitatẽ.
Co.xxiii.Circa nos sẽsibilis loco i gnãtiõe & corruptiõe p̃seuerat solũ ẽs.
Quod est quædam natura immobilis credendum est.

Ex lectione.xii.&

Co.xxiiii. Sẽsus nõ ẽ falsus,p̃prii obiecti:sed phãtasia q̃ nõ ẽ idẽ sensui.
Co.xxv.De coloribus credẽdũ est iudicio uisus non gustus: de saporibus uero gustus non uisus.
Vnusq;q; sẽsus i eodẽ tpe circa idem nũq̃ dicit simul ita & nõita habere: sed nec i altero tpe circa passionẽ dubitat sed circa id cui accidit passio
Quod necessariũ nõ cõtingit aliter & aliter se habere.
Sensus non est suimet sed est alterius præter sensũ: q uod prius esse sensu necesse est sicut mouens moto prius est natura.

Ex lectione.xiii.& Co.xxvi.

Demõstratiõis pricipii nõ ẽ demõstratio:neq; rõ q̃rẽda ẽ ubi nõ ẽ rõ.
Non oĩa eidem apparere contingit:neq; ipsi semper eadem:sed multoti

ens cōtraria scd'm idem tempus.
Co.xxvii. Vnum refertur ad unum& determinatum.
Contraria simul inesse eidē non contingit:
Impossibile est contradictionem simul esse ueram de eodem.
Contrariorum alteꝝ nō minus est priuatio q̄ in aliis oppositis.
Diffi. Priuatio est negatio substantiæ ab aliquo determinato genere.
Contradictionis medium nihil esse contingit sed necessarium est dicere aut negare unum de unoquoq;.
Falsum ē dicere ens non esse aut non ens esse.
Verum est dicere ens esse & non ens non esse.
Duplex est medium .s.p participatiōem quemadmodum albi &nigri pallidum: aut per negationē:ut hoīs & equi lapis.
Nō est permutatio nisi in contraria & media.
Co.xxviii. Qui nō possunt soluere rōnes cōtētiosas annuentes oratiōi confirmant uerum esse quod syllogizatum est.
Diffinitio est illa quæ significat rem necessario (textus comenti.
Principium ostendēdi in oībus rebus est ex diffinitione.
Diffi. Ratio cui nomen est signum diffinitio est.
Co.xviiii. Necesse est contradictionis alterā partē esse uerā.
Primum mouens est īmobile: quod semper mouet quod mouetur.

Propositiones ex quinto libro metaphysicæ Aristotelis

Ex lectione .i.& comento.i.

P Rincipium dicitur primo unde aliquid mouebitur primum: ut longitudinis & uiæ.
Secundo dicitur unde optime fiet unumquodq;: ut doctrinæ nō a primo rei principio aliquando incohandæ:sed unde facillime quis addiscet.
Tertio quod prīo generatur ī existēte:ut nauis sedile:& domus fūdamētū
Quarto unde fit primum non in existente:& unde primū motus natus ē initiari & permutatio:ut puer ex patre &matre:&bellū ex cōuitio.
Quinto cuius per uoluntatem mouentur quæ mouentur & mutantur q̄ mutātur ut scd'm ciuitates:principatus & tyrānides principia dicuntur & artes :& harum architectonicæ maximæ.
Sexto unde cognoscibilis ē res primum principium dicitur rei:ut demōstrationum suppositiones.
Totiens & causæ dicūtur quotiēs :principia.oēs enim causæ pricipia sūt.
Principioꝝ aliq̄ sūt itrīseca aliq̄ extrīseca:q̄ pp &natura principium est:& elementa:& mens & uoluntas :& substantia: & finis

Multorum & cognitiones & motus sunt principium :etiã bonũ &malũ
Ex lectione secũda &cometo.ii.
Causa dicitur primo ex quo fit aliqd i existẽte ut æs statuæ.
Secundomõ dicitur species & exemplar:hæc aũt est ratio ipsius qcquid erat esse: & partes quæ in ratione sunt.
Tertiomõ dicitur unde principiũ motus primũ aũt quietis:ut consiliator cã est:&pater pueri:& omnino efficiens facti.
Quartomõ dicitur ut finis:hoc aũt est qđ est cuius cã:ut sanitas ãbulãdi.
Accidit eiusdẽ esse multas causas non scđ'm accidẽs:sed nõ eodẽ modo.
Causæ sũt adinuicem causæ:ut laborare cã est sanitatis & hæc laborandi: sed non eodem modo.
Idem quandoq; cõtrariorũ est causa: ut absentia gubernatoris deperditionis :cuius erat præsentia causa salutis. utrũq; uero &præsentia &absentia causæ sunt ut mouentes:
Cometo.iii. Suppositiones conclusionis causæ sunt ut ex quo:sicut & materia factorum.
Causarum alia est prior:alia posterior :ut sanitatis medicus & artifex.
Causarum alia per se: alia per accidens:ut statuæ alter statuefactor alter polycletus :quia accidit statuefactori polycletum esse:& cõtinentia polycletum sunt causa per accidens:ut homo :& animal.
Causarum per accidens aliæ sunt propinquius aliæ remotius :ut si albus & musicus causa dicuntur statue & non solum polycletus aut homo.
Causarum quædam sunt in potẽtia quædã in actu:ut ipsius ædificari ædificator aut ædificans.
Causarum alia simplex alia composita : ut statuæfactor : & polycletus statuæfactor.
Causæ singulares ĩ actu simul sũt & non sunt & ipsa & quorum sunt causæ:ut hic medens cum hoc cõualescente:quæ aũt sunt scđ'm potẽtiam nõ semper sũt simul:corrũpũtur enim nõ simul domus & ædificator.
Ex lectione.vi.comento.iiii.
Elementum dicitur ex quo componitur res primo in existente:& indiuisibili specie in aliam speciem existente:&in quod diuiditur res ultimo.
Cui differentia inest & genus sequitur: sed cui genus non omnino differentia. quare uniuersale magis est genus.
Ex lectione.iiii.& comento.v.
Natura dicitur primomõ nascentiũ generatio.
Secundomõ id ex quo generatur primo qđ nascitur in existente.
Tertiomodo dicitur unde motus principium est in quolibet entiũ scđ'm naturam: & est in ipso in quatũ ipsum existit.
Nasci dicuntur quæcunq; habent augmentum per alterum in tangendo & connasci aut adnasci :ut embrya.

Differt connascẽtia a tactu: in tactu enim nihil præter tactum alterum necesse est esse: in simul aũt natis est aliquid unum in ambobus qđ facit in loco tactus simul nasci: & unũ esse scđm continuũ. & quãtũ: sed nõ q̃le

Quartomodo dicitur ex quo primo aut ẽ aut fit aliquid entium scđm naturam informe existente: & ĩmutabili a sua propria potestate: ut statuæ æs natura dicitur & uasorum ligneorum lignum.

Quintomodo natura dicitur substantia idest forma secundum naturam existentium.

Nihil dicimus habere naturam: nisi habeat speciem idest formã substantialem & formam idest figuram.

Secundũ naturã est: qđ ex materia & forma est: ut animalia & eorũ partes.

Natura dicitur materia prima: & hoc dupliciter: aut quæ ẽ ad aliquod genus prima: ut opum æreorũ æs: aut totaliter .i. simpliciter ut forsã aq.

Species & substantia quæ est finis generationis dicitur natura.

Secundum metaphoram omnino oĩs substantia natura dicitur: propterhoc q̃ natura: quædã substantia est.

Primo natura & proprie dicta est substantia .i. forma quæ est principiũ motus habentium in se in q̃tũ ipsa: materia uero quia ẽ huius susceptiua natura dicitur esse

Generatiões dicũtur natura q̃a sunt motus a forma.

Ex lectione.v.& comento.vi.

Necessarium dicitur primomodo sine quo non contingit uiuere quasi concausali: ut respirare & cibus animali necessariũ: & namq; sine his impossibile est esse.

Secũdomodo dicitur necessarium sine quo bonũ nec cõtingit eẽ aut fieri: aut aliqđ malũ expellere aut p̃uari: ut bibere medicinã: ut nõ laboret

Tertiomodo dicitur uim faciens & uis ipsa.

Diffi. Violentum est præter impetum .i. inclinationem & uoluntatẽ impediens & prohibens.

Necessitas uiolentiæ non aliquod est increpabile recte: contraria enim est motui scđm uoluntatẽ & cogitationem.

Quartomodo dicitur necessarium quod nõ cõtingit aliter se habere: & secundum hoc alia oĩa dicuntur aliqualiter necessaria.

Demonstratio necessariorũ est: quia nõ cõtingit aliter se habere: si demõstratum est simpliciter.

Necessariorum alia sunt quorum altera est causa essendi necessaria: ut. s. cõclusiões: alia uero quorum nulla est causa: sed propter hæc alia sunt ex necessitate ut scilicet principia.

Si qua sunt sempiterna & immobilia nihil illis est uiolentum nec etiam præter naturam

Ex lectione.vi.& comento.vii.

Vnum dicitur aliud simpliciter aliud scd'm accidens : scd'm accidens quidem ut coriscus & musicus.

Co.viii. Secundũ se unum primo aliqua dicuntur eo qd cõtinua sũt.

Magis sunt unũ cõtinua natura: quã arte continua.

Diffinitio. Continuum dicitur cuius est unus motus secundum se: & non est possibile aliter.

Motus dicitur unus qui indiuisibilis est secundum tempus.

Secundum se continua sunt quæcunq; nõ tactu sunt unum.

Reflexã lineam & angulum habentem: unam & non unam dicimus: qa cõtingit nõ simul eẽ motũ eius & simul: rectæ uero motus sẽp simul:

Cõmẽto.viiii. Secundo modo dicitur unum secundum se: eo quod subiectum sit specie indifferens: indifferens uero est quorum indiuisibilis species secundum sensum

Secundomodo dicuntur unum quorum subiectum non diuiditur secundum formam: & illa non diuiduntur secundum formam quorum formæ non diuiduntur secundum situm: & subiectum aut primũ aut ultimum: ut aqua dicitur una & uinum unum cum non diuidantur secundum formam ex textu comenti.

Comento.x. Tertiomodo quorum genus unum est differens oppositis differentiis ut equus & homo. & prope istum modum dicuntur unum quorum materia una.

Isosceles & isopleuros sunt una & eadem figura: sed nõ idẽ triãgulus:

Comento.xi. Quartomodo quorumcunq; ratio quam q; quid erat esse dicit indiuisibilis est a ratiõe alterius significante qd qd erat esse eius:

Secundum se omnis diffinitio diuisibilis est.

Quintomodo quorum omnino intellectus est indiuisibilis intelligens quod quid erat esse: & non possunt separari neq; tempore : neq; loco neq; ratione : & maxime hæc unum sunt.

Vniuersaliter quæcunq; non habent diuisionem inquantum non habẽt : sic unum dicuntur.

Linea circuli maxime una linea: quia tota & perfecta est.

Co.xii. Vni esse principium alicui numero : est esse.

Prima mensura principium est: nam quo primo cognoscimus hæc est prima mẽsura cuiuscunq; generis.

Principium cognitionis in una quaq; re: est unũ: & non unum in omnibus generibus est idem: ex textu comenti.

Diffi. Indiuisibile scd'm quãtitatem & sine positione dicitur unitas: qd aũt est indiuisibile & positionem habẽs dicitur punctum.

Diffi. Quod est diuisibile scd'm unũ dicitur linea: qd' uero scd'm duo superficies: omnino uero tripliciter diuisibile scd'm quãtitatem corpus:

Alia scd'm numerũ sunt unum: alia scd'm speciem: alia scd'm genus: alia

ſerundum analogiam:

Numero ſunt unũ quorũ materia eſt una: ſpecie uero quorũ ratio eſt una genere quorum eadem figura prædicationis: ſcd'm proportionem uero quæcũq; ſe habent ut aliud ad aliud: & ſemper poſteriora priora ſequũtur: ut quæ numero ſunt unũ & ſpẽ ſunt unũ: ſed non econtra.

Ex lectione.vii.Comẽto.xiii.

Ens dicitur dupliciter hoc quidem ſecũdũ accidens illud uero ſecũdũ ſe.

Scd'm accidens tripliciter dicitur ens ut iuſtũ eẽ muſicum dicimus idest quando accidens p̄dicatur de accidente & hominẽ muſicũ idest q̃ndo accidẽs de ſubiecto & muſicum hoẽm .i. q̃ndo ſubiectũ de accidẽte

Comẽto.xiiii. Secundum ſe entia primo dicuntur quæcunq; ſignificãt figuras prædicationis.

Quot modis aliquid prædicatur tot modis aliquid ſignificantur.

Secundomodo ens eſſe idest eſſentiam ſignificat quia uerum idest ueritatem: non eſſe autem quia non uerum: ſed falſum.

Tertiomodo eſſe & ens ſignificat aliquid dicibile poteſtate: uel actu ut mercurium in lapide dicimus eſſe poteſtate.

Ex lectione.viii.& Co.xv.

Subſtantia dicitur primomodo ſimplicia corpora: ut terra: & ignis: & uniuerſaliter corpora ex his conſiſtentia: quia non de ſubiecto aliquo dicuntur: ſed de his alia.

Secundomõ quodcunq; fuerit cauſa exiſtendi inexiſtens talibus quæ nõ dicũtur de ſubiecto aliquo: ut anima animalis.

Tertiomõ dicitur quod quid erat eſſe rei.

Aduerte q̧ in arabica tranſlatione textus correſpõdens huic textui uidelicet eadẽ dicũtur ſcd'm accidẽs uſq; ad capitulũ de priori qd' eſt nona & decima lectio ſcd'm expoſitionẽ ſancti thomæ: nõ ĩuenitur: neq; ẽt aliquod cõmentũ Auerois quãobrẽ hic nõ notantur cõmẽta

Ex lectione.viiii.

Eadem dicuntur ſcd'm accidens tripliciter: ut album & muſicũ idem: q̃a eidem accidunt: & homo & muſicum: quia alterum alteri accidit muſicum autem homo: quia muſicum homini accidit.

Omnia hæc prædicata non uniuerſaliter dicũtur: non eſt enim uerum dicere omnis homo idem & muſicũ.

Vniuerſalia idest de uniuerſalibus prædicata uniuerſaliter ſcd'm ſe exiſtunt .i. inſunt uniuerſalibus accidentia uero non ſcd'm ſe de uniuerſalibus ſed ratione ſingularium ſimpliciter dicuntur.

Socrates non eſt in multis: propter q̧ non omnis ſocrates dicitur: quemadmodum omnis homo.

Secundum ſe dicuntur eodem ſicut & unum: & enim quorum materia una aut ſpecie aut numero eadem dicuntur: & quorum ſubſtãtia una.

Identitas unitas quædam est aut plurium secundum esse : aut quando in tellectus utitur uno ut pluribus : ueluti quando dixerit ipsum ipsi idem: nam ut duobus utitur eodem.

Ex lectione. x.

Diuersa dicuntur quorum species sunt plures : aut materia aut ratio sub stantiæ : & oio eidem opposite dicitur diuersum.

Differentia dicuntur primomodo quæcunq; diuersa sunt: & in aliquo uno conuenientia nõ solũ numero : sed & et specie aut genere : aut ꝓportiõe.

Scdomodo differentia dicuntur .i. cõmuniter quoꝝ ẽ diuersum genus.

Contraria & quæcunque habent in substantia diuersitatem : dicuntur dif ferentia idest propriissime.

Similia dicũtur q idem passa & plura idem passa aut diuersa : & quorum qualitas una.

Secundum quæ alterati contingit contrariorum : horum quod plura ha bet : aut magis propria ipsius huic illud est magis simile ut aer igni si milius est quam aquæ.

Opposita dicũtur cõtradictio .cõtraria ad aliquid priuatio & habitus.

Ex quibus & ad quæ ultima .i. termini ut generationes & corruptiões & quæcunq; non contingunt simul adesse amborum susceptibili: hæc opponi dicuntur : aut ipsa aut ex quibus sunt:

Contraria dicuntur primomodo quæcunq; non possunt simul adesse ei dem differentium scd'm genus ut grauitas & motus circularis.

Scdomõ q plurimũ differũt eoꝝ q sũt in eodẽ genere ut .s. albũ & nigꝝ

Tertiomodo quæ plurimum differunt in eodẽ susceptibili ut sanum & egrum aut simpliciter aut scd'm genus : aut scd'm speciem:

Quartomõ q plurimũ differũt eoꝝ quæ sũt sub eadẽ potestate ut .i. con gruu & incõgrũ sub grãmatica & illa quoꝝ differẽtia maxima.

Alia dicuntur contraria .s. secũdario modo hæc quidẽ in talia contraria habere habitudinẽ alia uero in talium susceptiua esse: alia quia sunt ac tiua & passiua in potẽtia talium : aut qa sunt agentia & patientia actu aut quia sunt contrariorum adiectiones aut acceptiones : aut habitus aut priuationes talium contrariorum.

Quoniam ens & unum multipliciter dicitur sequi est necesse & alia mul tipliciter dici quæcunq; scd'm hæc dicuntur quare & idẽ & diuersum: & contrarium multipliciter dicuntur : ut sic diuersum sicut ens & unũ secũdum decem prædicamenta diuidatur.

Diuersa specie dicuntur primomodo quæcunq; eiusdem generis existen tia : non sub inuicem sunt : ut scientia & albedo.

Secundomodo quæcunq; in eodem genere existentia differentiam ha bent .i. per differentiam diuiduntur : ut bipes & quadrupes.

Tertiomõ q̃cunq; in sba cõtrarietatẽ habẽt ut albũ & nigrũ : hõ & equus.

Cōtrāria diuersa sūt spē adiuicē: aut oīa aut principaliter dicta:
Quartomodo quorūcūq; in finali generis specie rōnes diuersæ sūt, ut hō & equus indiuidua genere sunt & rationes eo℞ diuersæ.
Quintomodo q̄cunq; in eadē substantia ētia .i. accidētia differētiā habēt

Ex lectione .xi. & co. xvi.

Prius dicitur quod est propinquius principio determinato.
Priora dicūtur scd'm locū ī existēdo ,ppīquius aut natura alicui loco determiato: aut medio aut ultio: aut sicut euēit: qd' uero rēotius ē posterius ē
Alia scd'm tps: aut quia remotiora a nō: ut in factis: aut in eo quod propinquius nunc: ut in futuris .
Alia scd'm motū, ppīquius.n. prio: mouēti ē prius: ut puer uiro.
Mouens & generans principiū est quoddā simpliciter
Alia scd'm potestatē: excedēs.n. potestate prius est: tale uero ē cuius scd'm præuoluntatē sequi necesse est alte℞: & ē p uoluntas principium.
Alia scd'm ordinē: hæc aūt sunt quæcūq; ad aliquid unum determinatū distant scd'm rōem ut perastata .i. qui ē iuxta regem & tricostata .i. qui est tertius ab eo.
Alio mō dicitur prius quod cognitione est prius: quod & simpliciter prius est: ho℞ autē aliter & quæ scd'm rationem & quæ scd'm sensum: nā scd'm rōnem uniuersalia sunt priora: secundū aūt sensum singularia.
Aliomodo dicitur prius scd'm cognitionem: ut accidēs toto prius ut mūsicum musico hoīe: non enim erit rō tota sine parte:
Aliomodo dicūtur priora cognitiōe prio℞ passiones: ut rectitudo lenitate: hoc enim lineæ scd'm se passiō est illud uero .i. lenitas superficiei.
Alia scd'm naturā & substātiā: ut q̄ cōtingūt eē sine aliis & illa nō sine illis
Substantia prius est accidente natura.
Alia dicūtur priora scd'm potētiā: alia scd'm actū: ut potestate quidē dimidietas toto: & q̄libet ps toto & materia & forma: scd'm actū uero posterius sunt: nā dissoluto toto scd'm actū erunt.
Modo quodā oīa prius & posterius dcā: scd'm hæc duo ultiina dicuntur.

Ex lectione .xii. & co. xvii.

Potētia dicitur primomodo principiū motus & mutatiōis ī altero ī q̄tū alte℞ .i. potētia actiua ut ædificatiua potētia est q̄ nō existit ī ædificato sed ars medicinalis existit ī medico sanato: sed nō inquātū sanatū.
Secūdomō potētia dicitur pricipiū motus & mutatiōis ab altero in quātum alterum .i. potentia passiua.
Tertiomō dicitur potentia ut bene hoc efficiatur: aut scd'm uolūtatē: quādoq;.n. solū ambulātes aut loquentes nō bene aūt: ut uolunt non posse loqui dicimus: uel ambulare similiter & in pati dicimus.
Quartomodo quicunq; habitus scd'm quos impassibilia oīo: aut imūtabilia ,aut nō facile ī peius mobilia: potentiae dicūtur.

Frangũtur aliqua & cõterentur & curuantur: & oĩo corrumpuntur: non p posse. sed per non posse: & deficere in aliquo.

Inpotẽtia est priuatio potentiæ: & talis principii sublatio q̃dã: q̃le dicta ẽ potẽtia: aut uniuersaliter: aut apto nato habere: aut q̃ndo aptũ natũ est habere ñ. n. dicũt similiter ĩpossibile gñare pueꝝ aut uiꝝ aut eunuchũ

Impossibile dicitur cuius cõtrariũ ex necessitate ueꝝ: ut diametrũ cõmensurabilẽ esse costæ q̃drati ẽ ĩpossibile: qa falsũ qd tale: cuius contrariũ nõ suolũ uerũ: sed ex necessitate uerum.

Cõtrariũ huic possibile ẽ q̃ndo nõ necesse fuerit cõtrariũ falsũ eẽ: ut sedere hoiem possibile: nõ. n. ex necessitate nõ sedere hoiem est falsũ.

Quæ scd'm potẽtiã dicuntur oĩa dicũtur per respectum ad unã potẽtiã potẽtiã [illegible] hæc aũt est principiũ mutatiõis ĩ alio inq̃ntũ aliud.

Ex lectione.xiii.&co.xvii.

Quantũ dicitur qđ est diuisibile ĩ ea q̃ insunt: quoꝝ: utrũq; aut singulum unũ aliquid aut hoc aliquid natũ est esse.

Quãtũ si fuerit nũerabile dr̃ multitudo si mẽsurabile dicitur magnitudo

Multitudo dicitur q̃ ẽ diuisibilis põtate ĩ nõ cõtinua magnitudo uero q̃ est in continua.

Magnitudo q̃ ad unũ diuisibilis est lõgitudo q̃ ad duo latitudo q̃ ad tria profunditas.

Alia dicũtur scđm se quãta alia scđm accidẽs ut linea quantũ aliquid est secundum se: musicum uero per accidens

Eoꝝ q̃ scđm se sũt q̃ta alia sũt scđm sbam ut liea: nã ĩ rõe eius ꝙ qđ ẽ dicẽte q̃tũ qd existit: alia uero sũt passiões & habitꝰ talis sbæ: ut multũ & paucũ: pductũ & breue: latũ & strictũ: pfũdũ & humile: grauæ & læue.

Magnũ & paruũ: maius & minus: scđm se & adiuicẽ dcã sũt quãti passiones secundum se trãsferuntur autem & ad alia hæc nomina.

Motus & tpus & huius quãta quædã dicuntur & cõtinua: eo ꝙ illa diuisibilia sunt quorum sunt passiones.

Per magnitudinẽ motus est quantus: tẽpus uero per motum.

Ex lectione.xiiii.& co.xviiii.

Quale dicitur unomodo differentia substãtiæ: ut quale animal est homo respondetur bipes: equuus uero quadrupes.

Scđomõ dicũtur q̃lia ut mathematica & imobilia sicut numeri quales dicuntur: ut compositi.

Tertiomõ dicũtur q̃lia q̃cũq; passiões eaꝝ q̃ mouẽtur sbaꝝ: ut calor & albedo & grauitas: & q̃cunq; talium scđ'm q̃ mutari dicuntur corpora.

Quartomõ dicitur q̃le scđm uirtutẽ & uitium & oĩo bonum & malum.

Virtus & uitium passionum ps q̃dã sunt. differẽtias. n. ostẽdunt motus & actus scđm quos faciunt aut patiuntur aut bene aut prauæ.

Ex lectione.xv.& co.xx.

Ad aliquid alia dicuntur scd'm quantitatẽ: ut duplũ ad dimidium :multiplicatum ad multiplicati partem:& excedens ad excessum.

Alia scd'm actiones & passiones :ut calefactiuũ ad calefactibile :& omne actiuum ad passiuum.

Alia scd'm mensurationem :ut mensurabile ad mensuram: scibile ad scientiam:& sensibile ad sensum .

Omnis numerus commensurabilis est alteri numero.

Cõtinẽs ad cõtẽtũ est qđ est tantum &amplius hoc aũt indeterminatũ é.

Equale & simile & idem relatiue scd'm unitatem dicuntur.

Eadem sunt quorum una est substantia:similia uero quorum qualitas est una:æqualia uero quorum quantitas est una.

Vnum numeri principium est & metrum.

Relatiua actiua & passiua dicuntur dupliciter: unomodo scd'm potentiã actiuam & passiuam :ut calefactiuum ad calefactibile quia potest alio modo scd'm actiões potentiarũ: ut calefaciẽs ad id qđ calefit tãq̃ agẽs.

Eorũ q̃ sunt ad aliquid scd'm numerũ sunt actiões nisi scd'm similitudinẽ

Eorum quæ sunt ad aliquid scd'm potentiam scd'm tempora dicuntur ad aliquid:ut quod fecit ad factũ:& facturũ ad faciendũ.

Quædã dicuntur relatiua secundum priuationem potentie: ut impossibile quæcunq; sic dicuntur ut inuisibile.

nota. Relatiua scd'm numerum & potentiam dicta omnia :ad aliquid sunt eo quod ipsa ad aliud dicuntur: sed nõ ex eo solũ q̇ aliud ad ipsa : mensurabile uero & scibile & intellectuale:eo solũ q̇ aliud ad ipsum dicitur.

Non est intellectus relatiue dictũ ad hæc cuius est itellectus:bis enim idẽ dictum utique erit.

Illa dicuntur ad aliquid scd'm aliud primomõ si ipsorum genera sunt talia:ut medicina est eorũ q̃ sunt ad aliquid:quia ipsius genus scientia est eorum quæ sunt ad aliquid.

Secundomodo si concreta dicuntur ad aliquid: ut æqualitas quia æquale :& similitudo quia simile .

Tertiomodo si accidens eius.ut hõ dicitur ad aliquid quia ei accidit duplum esse quod est ad aliquid.

Ex lectione.xvi.&comento.xxi.

Perfectũ dicitur primomodo cuius non est extra accipere ullã particulã eius:ut tempus perfectum uniuscuiusq; dicitur extra quod non est accipere tempus aliquod quod sit huius temporis pars.

Secũdomõ dicitur pfectũ scd'm uirtutẽ :qđ bene se habet : nõ habens excedẽtiã scd'm suũ genus:ut pfectus medicus &perfectus fistulator:quãdo scd'm spẽm proprie uirtutis in nullo deficiunt.

Trãsferẽtes pfectũ ad mala dicimus latronẽ pfectũ :quoniã & bonũ dicimus ipsum.

Virtus ẽ pfectio q̃dã :unũquodq̃. n.tũc pfectũ ẽ&ſb̃a oĩs tũc pfecta q̃do ſcd̃m ſpẽm,ppriẽ uirtutis nulla d'fecerit pſone eius quæ debita ẽ ſcd̃m naturã magnitudinis.
Tertiomodo ĩ quibus eſt finis ſtudioſus hæc dicuntur pfecta: ſecundum habere enim finem perfecta dicuntur.
Quoniã finis ultimoꝶ aliquid eſt ad praua trãſferẽtes dicimus pfecte cor ruptũ eſſe quando nihil deeſt corruptionis:qua propter & mors ſcd̃m metaforã dicitur finis quia ambo ultima.
Secundum ſe dicta perfecta dupliciter dicuntur: alia quidem quia ſcd̃m bũ ĩ nullo deficiunt nec hyperbolẽ.i.exceſſũ habẽt:nec extra ẽ aliq̃d ac cipe alia uero ſcd̃m q̃d nõ habẽt hypbolẽ ĩ unoquoq̃ gnẽ nea q̃d ẽ ex̃

Ex lectione.xvii.& co.xxii.

Terminus dicitur quod eſt cuiuſlibet ultimum & cuius extra nihil eſt ac cipere primi terminari:&cuius infra oĩa ſunt primi.
Terminus dicitur primo quodcunq̃ fuerit in ſpecie magnitudinis aut ha bentis magnitudines & finis cuiuſq̃.
Secundomodo dicitur illud ad quod eſt motus & actus :& non aquo & q̃ndoq̃ ambo & a quo & in quod dicuntur termini.
Tertiomodo dicitur illud cuius cauſa ſit aliquid.
Quartomodo dicitur ſubſtantia cuiuſlibet &q̃ quid erat eſſe cuiq̃:cogni tionis enim hic terminus: ſi autem cognitionis & rei.
Quot modis principium dicitur & terminus :& adhuc ãplius : principiũ enim terminus quidã eſt ſed terminus nõ oĩs principium.
Co.xxiii Scd̃m quod dicitur multipliciter unomõ ſpẽs &ſubſtãtia cuiuſ libet rei:ut ſcd̃m quod aliquid per ſe bonum dicitur.
Scd̃omõ dicitur ĩ quo prio aptum natũ ẽ fieri aliquid ut calor ĩ ſupficie?
Tertiomõ oĩo ipſum ſcd̃m quod quotiens & cauſa exiſtet :nam ſecundũ quid euenit aut cuius cauſa dicitur.
Quartomõ dicitur d' eo quod ſecundum poſitionẽ ut ſecundum quod ſtetit aut uadit:hæc namq̃ oĩa poſitionem ſignificãt & locum.
Secundum ſe multipliciter dicitur unomodo quod quid erat eſſe unicui q̃ :ut calias eſt per ſe quod quid erat eſſe caliam.
Aliomõ q̃cunq̃ ĩ eo q̃d q̃d eſt exiſtũt:ut aĩal calias ſcd̃m ſe:nã ĩ rõe caliæ ieſt aĩal:aĩal.n. quoddã calias eſt.
Scd̃omõ ſi ĩ ĩpo oſtẽſum eſt eſſe prio:aut ĩ aliquo ipſius ut ſupficies alba ſcd̃m ſe:&uiuẽs ſcd̃m ſe hõ :aĩa.n.ps q̃dã ẽ ĩpm hoĩs ĩ pmũ ẽ q̃ uiuere
Tertiomodo cuius non eſt aliqua alia cauſa :hoĩs.n.ſcd̃m ſe multæ ſunt cauſæ:ut aĩal bipes : at tamen ſcd̃m ſe homo eſt homo.
Quartomodo quæcũq̃ ſoli inſunt in quãtũ ſolũ quia ſepatũ ſcd̃m ſe.

Ex lectione.xviii.&.xxiii

Diſpoſitio dicitur habentis partes ordo aut ſcd̃m locum .ſicut.ſ.eſt ſitus

aut fcd'm potētiā & fic ĝpria fpēs q̄litatis aut fcd'm fpē m.i.figurā & fic differētia ī quē q̄titatis positioné .n.oportet q̄dā eē :ficut & ipsum nomen ostendit :difpofitio.

Co.xxv. Habitus dicitur unomō tāq̄ actio q̄dā habentis & habiti:ut actus quidam:aut motus:

Quando hoc facit illud ueto fit eft factio itermedia : ficut & habentis ue ftē & habite ueftis intermedius eft habitus.

In infinitū uadet:fi habiti fuerit habere habitum.

Secundomō habitus dr̄ difpofitō fcd'm q̄ bñ uel male difpōitur difpōfitū

Habitus etiam dicitur fi eft pars difpofitiōis talis f totius aqua propter& partium animæ uittus habitus quidam eft.

Co.xxvi Paffio dicitur primomō qualitas fecundum q̄ alterari contingit ut album & nigrū grauitas & leuitas:& quæcūq; talia:

Secundomodo harum qualitatum actiones & alterationes etiam.

Tertiomodo harum alteratiōum magis nociuæ alteratiōes : & motus & maxime triftes & nociui paffiones dicuntur

Quattomodo magnitudines calamitatū & triftium paffiones dicuntur.

Ex lectione .xviiii.& co.xxvii.

Priuatio dicitur unomodo fi nō habet aliquid natorū haberi.etiā fi nō ip fum natū fit habere: ut oculis priuari dicitur planta.

Scd'omō fi aptū habere aut fcd'm ipm aut fcd'm genus nō h3:ut aliter hō cæcus ꝓuati uifu dicitur:&talpa hoc qdē fcd'm geno illd' uero fcdm fe

Tertiomō fi aptum natū q̄ñ aptū natū habere:& i quocūq; fuerit:& fcd'm qd & ad quod & ficut:fi non habet priuari dicimus.

Quattomodo cuiufcunq; per uim ablatio priuatio dicitur

Quot ēs ab eo qd' ē a ꝓuatiua particula negatiōes dicūtur totiēs & ꝓuatō nes: nā iæq̄le dicitur nō habēs æq̄litatē aptum natum habere.

Priuari ēt dicitur qd turpiter habet:ut iuifibile eo q̄ turpiter habet colorē & ēt in eo q̄ paꝝ habet ut nō ignitū:hoc āt ē & prauæ aliquomō hēe:

Et q̄ nō facile aut nō bene habet priuati dicitur ut ifecabile dicitur nō fo lum quia non fecatur:fed quia non facile:aut non bene.

Et ēt oīo nō habete:cæcus.n.nō dr̄ monoculus fed q ī ābobus nō h3 uifū

Inter bonum & malum iuftum & iniuftum eft medium.

Co.xxviii Habere dicitur unomō ducere fcd'm fuā naturā: aut fcdm fuū ipetū pp qd' & febris dicitur habere hoiem :& tytāni ciuitates.

Scdomō i quo aliqd extiterit ut i ꝓptio fufceptibili:ut æs fpēm ftatuæ:& ifirmitatem corpus:

Tertiomō ut cōtinēs cōtētū :ut lagena hūidū & ficut ēt totū habet partes

Quattomō prohibens fcd'm fuū ipetū aliquid moueri aut operari habere dicitur ipsum :ut columpnæ pōderofa fupra pofita:

Ex lectione.xx.& co.xxviiii.

Ex aliquo dī eē unomō ex q̄ ē ficut ex m̄a & hoc dupliciter aut fcd' pmū

gn̄s ut oīa liq̄ factibilia ex aq̄:aut scdm ultīaꝫ spēm:ueluti ex ære statua
Secundomō ut ex prīo mouente pīcipio:ut conuitium est ex quo pugna
hoc enim est principium pugnæ:
Tertōmō dr̄ ex aliq̄ ꝯposito ex mā̄&forma:ut ex toto ptes &ex iliade v̄sus
Forma est finis: perfectum uero habens finem.
Quartomō dr̄ ut ex parte spēi spēs : ut hō ex bipede &syllaba ex elemēto
Aliter est cōposita syllaba ex elemēto:&statua ex ære hæc .n.ē substantia
cōposita ex sensibili mā̄:syllaba āt est spēs cōposita ex speciei mī :
Alia q̄ dicūtur fieri ex aliq̄ si fiāt scdm ptē aliq̄ illi9 ut ex patre &mr̄e puer
Alia dn̄r fieri ex aliquo post qd̄ fit:ut ex die nox:qa hoc post hoc &hæc di
cūtur qa trāsmutationē exuicē hn̄t:alia uero dicūtur ex eo q̄ scdm tp̄s
cōseq̄ntes solū fiāt :ut ex æqnoctio nauigatio qa post æqnoctiū fiebat.
Pars dicitur unomodo in qua diuiditur quantum quantacunq; sit illa:
Co.xxx. Semper ablatum a quanto in quantum quantum pars illius di
citur : ut trium duo pars dicuntur aliqualiter .
Aliomō dr̄ ps q̄ talia mēsurat solū pp q̄ duo n̄ sūt triū ps:sꝫ ipsi9 q̄ttor.
Tertiomodo in quæ diuiditur spēs sine q̄ntitate :hæc partes illius dicun
tur quare species generis dicuntur esse partes .
Quartomō dicuntur partes in q̄ diuiditur aut ex quibus componitur ali
quod totum:ut spæræ ereæ æs pars est.
Quītomō dicūtur ptes q̄ sūt ī rōe unīqꝫq; ostēdēte pp q̄ gen9 spēi ps dr̄
Co.xxxi. Totū dicitur cuius nulla pars abē ex quibus costituitur totū na
tura: & est continens cōtenta ut unum aliquid sint illa .
Totū dicitur dupliciter aut qa unumquodq; cōtentoꝝ est illud totū ut to
tū uniuersale aut quia ex partibus fit illud totū:ut totū ītegrale .
Cōtinuū & finitū.i.pfectū& totū est q̄n unū aliqd ex pluribus ptibus ē q̄ i
sunt maxime quid potētia.si aūt nō saltē ī actu:ut.s.ē totū aggregatū.
Cōtinuoꝝ magis sunt tota q̄ sunt natura q̄ quæ sunt arte talia .
In q̄ro habente principium mediū & finē:quoꝝ nō facit pō differentiam
oē dicitur quoꝝ uero facit totū dicitur:quoꝝ uero nā eadē manet trās
positiōe priū facta forma uero nō:et totū &oē dicūtur ut cæra & uestis
Co.xxxii. Colobon dicitur totū cōtinuū trūcatū ī partes īæq̄les cuius sba
remanet &cuius partes dissimiles sunt:&cuius positio facit differentiā
ut calix colobon dicitur si auris uel extremitas aliqua fuit truncata .

Ex lectione.xxi.& co.xxxii.

Genus dicitur primomō si sit generatio cōtinua spēm eādem habentiū :
ut si dicatur genus hoīum donec est generatio cōtinua:ipsorum.
Secundomō aquo sunt primo mouēte ad esse:sic. n. dicuntur hellenes i.
græci ab hællenæ pyrrhæ & deuchalionis filio primo generante.
Magis gnā a gnānte q̄ a mā̄ dicūtur:dn̄t tamen &a fœmina:ut a pyrrha.
Tertiomō ut superficies figuraꝝ gn̄s superficialium:& solidum solidoꝝ
& hoc est quia subiicitur differentiis.

Quartomodo q̄ in rationibus primum, ineſt quod dicitur in eo quod quid eſt cuius differentiæ dicuntur qualitates:
Diuerſa gnē prio dicuntur quoꝝ diuerſum eſt pmum ſubiectū: & nō q̄ ſoluitur alteꝝ i alteꝝ:nec ābo i idē unde ſpēs&materia diuerſe gnē ſūt
Secundomō q̄cunq; ſecundū diuerſam figuram cathegorie entis dicūtur
Co.xxxiiii. Falſum dicitur primomodo res falſa:&hoc eſt per nō cōponi aut per īpoſſibile eſſe cōpōi:ſicut diametꝝ eē ſimetꝝ:aut te ſedere ſtāte
Secundomodo dicuntur falſa quæ ſunt quidem entia:& apta uideri aut qualia non ſunt: aut quæ non ſunt :ut umbre apparētes &ſomnia.
Diffinitio dicitur falſa dupliciter:aut quæ eſt nō entium:aut q̄ eſt alterius uera q̄ eius cuius eſt :ut que circuli falſa eſt trigoni.
Cuiuſlibet diffinitio eſt una quæ eſt eius quod quid erat eſſe:
Hō dicitur falſus q̄ pmptus & electiuus eſt falſaꝝ rōnum:nō propter aliud quid aliud:ſed propter id ipſum &qui aliis eſt falſaꝝ factor rōnum.
Voluntarie claudicans deterior iu more nō uoluntarie claudicante
Co:xxxv. Accidens dicitur primo quod ieſt alicui:& ueꝝ ē dicere :ſed nō ex neceſſitate neq; ut i pluribus ut aliquis fodiens foſſam theſaurum i uenit & hoc eſt accidens fodienti foſſam.
Accidens primomodo non eſt aliqua cauſa determiata ſed cōtingens:
Secundomō dicitur quod ieſt alicui ſcd'm ſe:nō tamē i ſba eius eſt:ut tri angulo iē duos ãgulos habere &hæc accidentia cōtingit ſēpiterna eē.

Propoſitiones ex.vi.libro metaphyſicæ Ariſtotelis:

Ex lectione prima & comento pmo.

N ſcia metaphyſicali principia & cauſæ q̄runtur entiū iq̄tū entia.
Omnis ſcientia intellectualis participans aliquid:itellectualis circa cauſas & principia eſt aut certiora aut ſimpliciora.
Nulla ſcia a metaphyſica tractat de ente iq̄tum eſt ens:nec de ipſo quod quid eſt aliq̄ rōem ſcā :ſed aliæ ſenſu ſunt facientes ipſum manifeſtum aliæ per ſuppoſitionem accipientes quod quid ē.
Nō eſt demōſtratio ſbæ nec eius qd' q̄d eſt:ſed qdā alius modꝰ oſtēſiōis:
Si ē aut nō ē genus circa q̄ uerſantur aliæ ſciæ a metaphyſica nihil dicūt:
Eiuſdem rōnis eſt manifeſtare:quod quid eſt: & ſi eſt.
Phyſica ſcientia eſt circa talē ſubſtantiam in qua eſt principium motus & ſtatus:& neq; eſt actiua neq; factiua ſed theorica.
Factiuaꝝ ſciaꝝ i faciente pricipium eſt quod eſt aut itellectus :aut ars:aut potentia quædam.
Actiuaꝝ pncipiū ē in agente pærefis.i.electio. Idē ē agibile & eligibile
Phiſica eſt circa tales ens quod eſt poſſibile moueri & circa ſubſtātiam q̄ ſecundum rationem ut in pluribus nō eſt ſeparabilis a materia dicit ut

in pluribus propter intellectum de quo physica aliquo mō considerat.
Omnis scientia aut est actiua:aut factiua aut theorica.
Co.ii. Diffinitorū hæc diffiniuntur ut simum i.cum mā sesibili.illa vō ut cōcauum i.materia itelligibili differunt autem hæc quia simum diffinitum est cū materia s.sensibili concauū uero sine materia s. sensibili.
Phisica diffiniuntur sicut simum:nullius.n.ipsorū sine motu est rō & sem per habent materiam.
De aia quædam speculari est physici quæ non est sine materia.
Si est imobile aliqd & separabile & sempiternū ē theoricæ id nosse nō tamē physicæ nec mathematicæ sed prioris ābarū uidelicet metaphysicæ.
Physica circa iseparabilia est a materia:sed nō immobilia: mathematicæ autem quædam circa imobilia quidem sunt sed iseparabilia secundū esse: prima uero scientia circa separabilia & imobilia est.
Tres sunt phyæ theoricæ i.speculatiuæ.s.physica mathematica & theologia.i. metaphysica.
Si alicubi aliquid diuinum existit:in natura entis imobilis & a materia separati existit.
Honorabilissimam scientiam:oportet circa honorabilissimū genus esse.
Theoricæ aliis sciis praticis disiderabiliores sūt metaphysica aūt theoricis
Co.iii Phylosophya prima est uniuersalis:quia prima & huius erit speculari quod quid est:& quæ insunt enti inquantum ens.

Ex lectione secunda & co. quarto.

Ens uniuersaliter dictum dicitur multipliciter.pmomō dicitur quod est secundum accidens.secundomodo quod est ut uerum & non est ut falsum.tertiomodo cuius sūt figure cathegoriæ.quartomodo quod ē potestate & actu diuisum.
Nulla est circa ens per accidens speculatio.illa nāqꝫ scia est studiosa de eo
Entia per accidens infinita sunt.
Ens secundum accidens aliquid noie solū est:& propinquum non enti.
Entiū generatio est et corruptio: eorū uero quæ sunt secundum accidēs esse non est unde accidens propinquum est non enti.
Co.v Quæ ex necessitate nō sunt nec semper:sed scd'm magis hæc sunt principium & causa eius quod est secundum accidens.
Quod non est semper nec scd'm magis est hoc dicimus scd'm accidens.
Eorū q̄ sunt p se quādoqꝫ sunt potētiæ actiuæ: eorū uero q̄ scd'm accidens nulla ars:nec potētia est determiata:nā eorū causa cā est scd'm accidēs
Co.vi. Scia ois:aut est eius quod est semp:aut eius quod est scd'm magis quare palā ꝙ non est accidentis:
Oportet diffiniri aut per semper aut per magis.

Ex lectione tertia & comento septimo.

Pricipia & cē gnābilia & corruptibilia sūt sine gnāri & corrūpi de est sine gnāione & corruptiōe effectuū .s.i.n.nō hoc est ex necessitate oia erunt:

Eius quod fit & corrumpitur :non secundum accidens .i .per se : causam aliquam necesse est esse.

Sẽp tpe ablato a fi ito tpe:ueniet usq; ad ipsum nunc.

Cũ entiũ p accidẽs usq; ad aliqđ uadit pricipiũ:hoc ãt nõ adhuc ad aliud

Ex lectione quarta & co .octauo

Ens significat q̃si uer & ens q̃si falsũ &hoc scđ'm cõpositiõẽ &diuisiõẽ

Ver affirmatiõẽ in cõposito habet.i. termis cõiũctis ut hõ &aial ne gatiõẽ uero i diuiũcto ut.s.hõ & asinus.falsum uero oppositum.

Intellectus intelligit duo simul ut non simul dicitur in eo quod consequ ter se habet:sed in unum aliquid fieri.

Ver & falsũ nõ sũt in rebus :ut uer sicut quoddã bonũ &falsũ malũ:sed i mẽte.circa uero simplicia:&qđ quid est non sunt nec ẽt i mente

Cõplexio & diuisio est i mente:& nõ in rebus:&tale ens qđ est uer est al ter ens a pp̃e entibus q̃ sũt quid est.i.substantia aut quale:aut quantũ aut quid aut aliud quæ copulat & diuidit mens.

Ens ut accidens:&ut uer est:p̃termittendũ ẽ.i. a metaphysico quoniã hu ius cã est idefinita.illius uero.s.ueri mentis aliqua passio est causa.

Ens per accidens,& uer sunt circa reliquum genus entis .s.per se & non ostendunt aliquam naturam entis :extra ens per se existentem.

Propositiones ex septimo libro metaphysicæ aristotelis.

Ex lectione prima & co .secundo.

P Rimum ens est quod quid est quod significat substantiam.

Alia a sũa dicũtur entia eo qđ sunt taliter entis .i.sbæ:ut hæc qdẽ q̃litates entis illa uero quãtitates:alia passiones uel aliquid tale.

Co.iii Nihil ipsor accidentium est nec scđ'm se aptum natum nec separa ri possibile a substantia.

Co.iiii Substantia est principium oĩum entium:nõtitia:rõe & tempore.

Necesse est in uniuscuiusq; accidentis ratione:substantiæ rõem esse.

Scire tunc singula putamus quando quid est cognoscimus magis quam quando quale aut quantum aut ubi.

Co.vi Nobis maxie: & primum &solũ de sũa speculadũ est.quid est.

Videtur maxime substantia in existere manifestissime corporibus.

Ex lectione secunda & comento septimo.

Di Subiectum .i.prima substantia est de quo alia dicuntur & illud ipsum non adhuc de alio:& maximæ uidetur esse substantia subiectũ primũ

Subiectũ primum uno modo materia dicitur:& aliomõ forma tertio ue ro quod ex his est.

Si forma materia est prior & magis ens:& ipso quod ex utrisq; est .i.com

t. posito prior erit:propter eandem rationem:

Co.viii. Dico materiã:q̃ scd'm se nullatenus neq; quid neq; quãtitas neq; aliud aliquid dicitur quibus ens est determinatum.

Priuationes formarum insunt materiæ secundum accidens:

Esse separabile & hoc aliquid i esse uidetur maxime substantiæ: pptet species &quod ex ambobus est:substantia uidebitur esse magis q̃ materia.

Co.viiii. Compositum posterius est materia & forma.

Co.x. Disciplina fit oibus per minus nota naturæ: ad nota magis.

Quæ sunt singulis nota &prima multotiens sunt debiliter nota:&parum aut nihil entis habent.

Ex lectione.iii.& co.undecimo:

Nõ est superficiei esse.i.de essentia albam esse:licet.s.per se p̃dicetur neq; compositum ex utrisq;:ut superficiem albã esse .i.est de eẽntia supficiei in q̃ rõe ipm .s.p̃dicatũ dicẽte nõ ierit .s.subiectum hoc.s.p̃dicatum est qd' quid erat esse singulis .i.subiectis.&uult dicere quod illa sunt d̃ rõe alicuius q̃ p̃dicantur per se & i eo℞ rõe nõ ponitur subiectũ sicut aĩal ẽ de rõe hoĩs quia de eo per se p̃dicatur:& i rõne aĩalis nõ põitur hõ: nõ ãt sic est de risibili:unde scd'm A℞ nulla ppria passio est de essentia sbi:

Co.xii. Quod qd erat esse est illud quod erat esse aliquid unde non est nisi eius quod est aliquid.

Quãdo aliud de alio dicitur ut accidẽs d̃ sbo non est quidẽ hoc aliquid ut albus homo non est hoc aliquid sed q̃le: hoc.n. substãtiis iest solũ:

Co.xiii. Quod quid erat esse est quo℞cunq; rõ est diffinitio.

Diffinitio nõ ẽ nomen cũ rõe idem significans.oẽs.n.rões termi .i.diffinitiones essent est.n.nomen cuilibet rõi sed diffinitio erit si p̃mi alicuius est.i.significet aliquid per se dictum unde arma gerẽs qd' significat idem cum armigero diffinitio non est.

Quod quid erat esse nõ erit ulli sed speciebus solum:

Spẽs nõ dicuntur scd'm participationem.& passionem neq; ut accidens:

Co.xiiii. Rõ aliq̃ erit cuiuslibet alio℞ a spẽbo qd significat nomẽ d'clatãs

Ex lectione quarta.

Diffinitõ sicut &qđ qd ẽ multipliciter d̃ &.n.qđ qd ẽ:unomõ significat sbam &hoc aliqd aliomõ q̃cũq; p̃dicamẽto℞ ut q̃titatẽ: q̃litatẽ & s. sia

Sicut ens existit i oĩbɜ p̃dicamẽtis:sed nõ similiter:sed huic qd p̃mũ illis uero coiter:ita &qđ quid est simpliciter qd sbæ ĩẽ aliquo uero mõ aliis

Sicut de non ente logicæ dicunt quidam esse non ens:nõ simpliciter:sed non ens sic & qualitatem esse quid.

Co.xv. Primo & simplicitet diffinitio & quod quid erat esse substantia℞ est & nõ solũ substantia℞ sed &alio℞ similiter est ue℞ tamen nõ p̃mo

Co.xvii. Nõ cõtigit ostẽdere sepatim accidẽtia copulata i .ppas passiões sine proprio subiecto .sicut album sine hoĩe contingit sed non fœmininum sine animali.

Co:xvii. Solius substantiæ est diffinitio.nam si aliarum est cathegoriarum necesse est ex additione esse.

Ex lectione quinta & co.xx.

Quod quid erat esse est substantia eius cuius est quod quid erat esse.
In dictis scd'm se semp necesse est esse idẽ qđ qd erat eẽ & cuius ẽ qđ qd erat esse & si sunt separata ab inuicẽ horum non erit &hæc nõ erunt entia
Scia cuiuslibet in hoc cõsistit ut sciatur :quod quid erat illi esse.
Co.xxi Scd'm accidens dictum albũ pp duplex significate nõ ẽ uerum dicere q idẽ sit quod quid erat esse eius:& ipsum .nã hoi &albo hoi nõ idẽ est passiõi autẽ idẽ.i.quod quid est albi hoĩs nõ est idem albo hoi rõe subiecti sed tamen est idem albo.
Quod quid erat esse & id cuius est nõ solum sunt unũ:sed &rõ eadẽ ipsorum

Ex lectione sexta& co.xxii:

Eorum q̃ fiunt hæc quidẽ a natura fiunt:hæc ãt ab arte :alia uero a casu.
Oĩa quæ fiunt ab aliquo fiunt:& ex aliquo & aliquid:&aliquid dico secũdum quãlibet cathegoriam.
Generatiões naturales hæ sunt quarum generato ex natura est.
Oĩa quæ fiunt aut a natura:aut ab arte:habent materiam.
Di Quod est possibile ad esse & non esse in unoquoq; est materia.
Ex quo .i.materia est natura & scd'm quod .i.forma est natura:& a quo .i. agẽs ẽ scd'm spẽm dcã natura quia est eiusdẽ speciei hæc autem in alio secundum numerum .homo namq; hominem generat.
Generationes aliæ a naturalibus dicuntur factiones.
Oẽs factiões sunt aut ab arte aut a potestate.i.a uiolentia aut a mẽte:& harũ q̃dã fiũt & a casu & a fortuna similiter ut in factis a natura.
Co.xxiii Ab arte fiunt quorumcunq; spẽs est in aĩa & speciem dico quod quid erat esse cuiusq; & primam substantiam .i.formam.
Cõtrariorum modo quodam eadem species est in materia.
Accidit modo quodam ex sanitate fieri sanitatẽ:&domum materiam habentem ex domo sine materia.
Ars medicinalis & ædificatoria est species sanitatis & domus:
Generationũ & motuũ i artificialibus:hæc quidẽ actio intelligentia uocatur q̃ icipit a principio & spẽ .s.q̃ ẽ aĩa q̃ uero ab ultimo itelligentiæ .i. ad quod intelligentia terminatur qđ.s.est pmũ i executiõe uocatur factio
Co.xxiiii Ex necessitate ante generatum pexistit materia generati:&pars quæ in ratione est uidelicet forma.
Co.xxvi Ex ligno fit statua aut ex lateribus domus:si quis ualde ĩspexerit non utiq; simpliciter dicet quia oportet fieri ista permutato ex quo fiunt sed non permanente pp q ita dicitur domus ẽ latera & nõ lateres

Ex lectione septima & co.xxvii.

Species aut quodcunque oportet uocare in re sensibili formam nõ fit.

necest eius generatio neq; fit quod quid erat esse rei generate: forma enim est quod in alio fit aut a natura:aut ab arte :aut a potestate.
Oportet diuisibile eē sp qd sit ita φ una ps sit materia altera uero forma
In omni generato materia inest.
Co.xxviii. Si sit substantia præter particulares : nō erit hoc aliquid: sed quale qd significabit & non determinatum.
Spēs si sūt aliquid ꝑter singularia ad gnātiões & substātias nō sūt utiles.
In physicis generās tale est quale generatū:nō tamen idē:neq; unū nume ro:sed unū specie nisi præter naturam fiat:ut equus mulum.
Quod cōe est super equū & asinū nō est nominatū proximum genus: & sub hoc continetur & mulus.
Omnis species quæ est in his carnibus & in his ossibus :est aliqđ singula re ut calias & socrates:& diuersa est pp materiam:idē uero specie.

Ex lectione.viii.& comento.xxviiii.

Materia quæ est principiū generationis in facere & fieri aliquid eo℞. q̄ sūt ab arte:ē i q̄ existit aliq̄ pars rei uidelicet aptitudo ad formā artifici ati q̄ est in materia:& iā ē aliqua pars artificiati:quia sine ea esse non pt
Co.xxx. Omnia fiunt quōdāmodo aut ex uniuoco .f.totaliter queādmo dū naturalia aut ex parte uniuoco ut domus ex domo quæ.f.ars ē in ar tifice aut ex generante habente partē.f.formæ nisi scd'm accidens fiat
Co.xxxi. Quēadmodū in syllogismis oīum principiū est sbā:nā ex quod quid est syllogismi .f.demonstratiui sunt & in operatiuis generatio nes sunt ex quod quid est:idest ex specie artificiati. similiter & his quæ natura constituta sunt; se habet : nā sperma facit sicut quæ ab arte: ha bet enim potestate speciem :& a quo:sperma est aliqualiter uniuocum (si non orbatio sit)non enim omnia sic oportet quærere : ut ex homi ne hō &.n.fœmina fit ex uiro :& mulus ex non mulo.
Cōmētator.co.xxxi Dixit Aristoteles in libro de aīalibus.f.in scd'o đ ge neratione animalium : quod uirtutes quæ sunt in seminibus similes erunt intellectui scilicet quia agunt actiones intellectuales .& istæ uir tutes assimilantur intellectui in hoc qđ non agunt per instrumētū cor porale& in hoc differunt istæ uirtutes generatiuæ quas medici uocāt formatiuas a uirtutibus naturalibus quæ sunt in corporibus animaliū istæ enim agunt non actione intellectus operatiui:sed agunt per instru menta & membra propria:uirtus autem formatiua non agit per mem brum proprium & ideo dubitat Galenus,: & dicit.nescio utrum ista uir tus sit creator an non .Sed uniuersaliter non agit nisi per calorem qui est in semine:non ita φ sit forma in eis sicut anima in corpore natura li:sed ita φ sit inclusa in eis sicut anima est inclusa in corpore cælesti. ideo Aristo:magnificans hanc uirtutem attribuit eam principiis diui nis non naturalibus.

Quoꝝ materia pōt a se ipsa moueri hoc motu quo spma mouet possunt fieri a cāu:quoꝝ uero nō ea īpossibilia sūt fieri aliter q̄ ex ip̄is .s.seibus

Co.xxxii. Nō solum ostendit rō de substātia nō fieri formā sed de oībus categotiis.nō.n.q̄le:sed q̄le lignum:nec q̄tum sed q̄tū lignum aut aīal

Proprium substantiæ est φ necesse est præexistere semp alteram substātiā actu existētem quæ facit .s.generationem ut aīal p̄existit si fiat aīal: q̄le uero & q̄tum non necessarium est præexistere nisi potestate solum.

Ex lectione.viiii.& co .xxxiii.

Diffinitio ratio est & oīs ratio partes habet.

Vt rō ad rē & pars rōnis ad partem rei similiter se habet.

Totius cōpositi materia ps est:formæ autē nō:ut totius statuæ pars est æs eius autem q̄d ut species dicitur statuæ non.

Co.xxxiiii Dicēdum est ad spēm ptinere q̄d cōuenit unicuiq; inq̄tum habet spēm sed materiale nunq̄ ad spēm ptinere scd̄m se est dicēdum:q̄re circuli rō nō habet rōem q̄ est incisionum:sed syllabæ habent rōem elemētoꝝ.nā elemēta partes sunt syllabæ q̄tum ad spēm:nō scd̄m materiam:icisiōes uero partes sunt circuli ut materia qui.s.q̄d circulus sit actu diuisus i semicirculos accidit huic circulo non inquātum circulus: littere autem nō accidūt syllabæ.

Cōpositoꝝ diffinitionibus ierit ptium materialium rō formaꝝ uero diffinitiōibus nō oportet inesse si nō fuērint simul sumptæ cum materia: unde organicum ponitur in diffinitione animæ.

Equiuoce dicitur circulus d̄ circulo simpliciter & d̄ circulo singulari:quia nō ē p̄prium nomen singuloꝝ:sicut.s.ē p̄priū nomē singuloꝝ hoīum

Ex lectiōe.x.& co.xxxv.

Quæcūq; sunt rōis ptes & ī q̄s diuiditur rō hæ sunt p̄ores aut oēs aut q̄dā

Quæcunq; sunt partes ut materia ī q̄ diuiditur totum ut ī materiam sunt posteriora:und̄ semicirculis circulo diffinitur:q̄cūq; uero sūt ptes rōis & substātiæ:scd̄m rōnē priora sunt aut oēs aut q̄dā quō est aīal & aīa:

Aīa est sbā & spēs & q̄d quid erat eē corpori organico uniuscuius.n .s.corporis organici pars si bene diffiniatur:non sine ope diffinietur :quod non existit sine sensu:

Digitus aīalis quocunq; mō se habens non est digitus:sed equiuocus est qui mortuus est:

Hō & equus & quæ ita sunt ī singularibus sed uniuersaliter nō sūt forma solum:sed simul totum quodd̄ā ex hac .s.determiata materia & ex hac forma ut uniuersaliter.singularia uero ex ultīa materia uid̄licet īdiuiduali

Diffinitiōis partes sunt quæ sunt speciei solum.

Diffinitio est ipsius uniuersalis:non singularium.

Singularia abeuntia ab actu sensus nō palam utrū sunt aut nō sed semp dicuntur & cognoscuntur ratione uniuersalis.

Materia ignota est secundum se.
Materia alia sẽsibilis alia itellectualis: sensibilis quidẽ ut æs & q̃libet mobilis materia: intellectualis uero q̃ in sensibilibus existit nõ inq̃tum sensibilia ut mathematica.

E[illegible] xi. & [illegible]

Sine motu non est diffinire aĩal: quare nec sine partibus corporalibus.
Nõ oĩ mõ hoĩs est ps manus sed potẽs opus pficere: q̃re aĩata existẽs ẽ ps
Aĩa est forma: corpus autem materia: hõ uero aut aĩal q̃d ex utrisq; est ut uniuersaliter: socrates autem & coriscus ut particulariter.
Nõ solum de materia oportet scire physicum sed ẽt d̃ forma & magis.
Co.xli. Quæ sunt sicut materia aut cõcepta cũ materia ĩ ipis nõ est idẽ q̃d q̃d ẽ & cuius ẽ neq; ĩ illis q̃ scd̃m accidẽs sunt unũ ut socratẽ & musicũ

Ex lectione.xi[illegible]

Genus nõ participat differentiis simul .n. idem contrariis participaret: nã differentiæ contrariæ sunt quibus diuiditur genus.
Oportet esse unum quæcunq; in diffinitione ponuntur.
Diffinitio rõ q̃dam est una: & unius alicuius oportet ipsam esse rationem
Substantia cuius est diffinitio unum quod & hoc aliquid significat.
Co.xxxxiii. Nihil est aliud ĩ diffinitione q̃ genus primum & differentiæ: alia uero genera .s. media sunt genus primum & cũ hoc .i. genere prio cõpræhense differentiæ sicut aĩal est substãtia cum aĩato & sensibili
Genus nõ est simpliciter p̃ter eas q̃ sunt generis species: aut si est ut materia est: uox .n. genus est & materia litterarum.
Diffi. Diffinitio est rõ ex differentiis unitatem habens.
Tot species .s. specialissime erunt quot differentiæ indiuiduales.
Finalis differentia substantia rei erit & diffinitio .s. tota
Diffi Diffinitio ratio est quæ est ex differentiis .s. tãtum & ex finali harum scd̃m rectum diuisarum .i. per se & non a latere & per accidens.
Ordo non est ĩ substantia rei quare non oportet itelligere hoc quod prius illud uero posterius.

Ex lectione .xiii. & co.xxxxiiii.

Substantia dicitur sicut subiectum [illegible] & quod quid erat esse .i. forma & quod ex hiis est [illegible] & uniuersale .i. scd̃m quosdam.
Subiectum dupliciter subiicitur aut ut hoc aliquid & ens actu ut animal passionibus aut ut materia actu .i. formæ substantiali
Co.xxxxv Substantia uniuscuiusq; propria est ei & non inest aliis: uniuersale uero commune est: unde uniuersale non est substantia.
Vniuersale dicitur quod pluribus inesse natum est.
Quorum una substantia est & quod quid erat esse unum & ipsa sunt unum.
Co.xx[illegible] Substantia dicitur quæ nõ de subiecto dicitur & uniuersale d subiecto aliquo dicitur semper.

Co.xxxxvii. Impossibile est hoc aliquid & substātiam: si est ex aliquibus non ex substantiis esse & ex eo quod est hoc aliquid: prius enim erit non substantia substantia & hoc aliquid: quod est impossibile.
Nec ratione nec tempore nec generatione passiones possibile est priores esse substantia: erunt enim separabiles.
Co.xxxxviii. Nihil uniuersaliter existentiū est substantia: & nullum cōmuniter prædicatorum significat hoc aliquid sed quale.
Co.xxxxviiii. Impossibile est substantiam ex substantiis esse in existentibus sicut actu: duo namq; sic actu nunq̄ sunt unum actu: sed si potestate duo fuerint: erunt unum.
Actus id est forma separat id est distinguit.

Ex lectione.xiiii.&co.li.

Animal in equo & homine ratione unum est.
Co.liii. Quæcunq; ita dicuntur substantiæ sicut composita hōrū est corruptio quia & generatio rationis aut id est quiditatis non est ita corruptio ut corrumpatur.s.per se quia nec ipsius est generatio: non enim fit quod quid erat esse domum: sed hæc domus.
Formæ uel quiditates sine generatione & corruptione id est sine hoc q̄ generentur & corrumpantur sunt: & non sunt.
Substantiarum sensibiliū singularium nec diffinitio nec demonstratio ē quia habent materiam scilicet indiuidualem cuius natura talis est ut contingat esse & non esse illud scilicet quod ex ipsa componitur: qua propter corruptibilia omnia singularia ipsorum sensibilium sunt.
Sicut non contingit scientiam quandoq; ignorātiam esse ita nec demōstrationem nec diffinitionem esse contingentium: sed opinio est contingentis aliter se habere.
Non sunt manifesta corruptibilia scientiam habentibus: cum a sensu abscesserint: & saluatis ratiōibus i. speciebus eorundē in anima: nō erit ipsorum nec diffinitio amplius nec demonstratio.
Ideam nullā est diffinire quia de numero singularium idea est ut dicunt scilicet platonici & separabilis.
Co.liiii. Necessarium est ex pluribus nominibus esse diffinitionē: nomē aūt unum tantum nō: faciet ignotum enim erit diffinitum.
Nomina posita ī diffinitione communia omnibus scilicet singularibus necesse est esse: & alii ī esse singulari.
Partes diffinitionis sunt priores ipso diffinito secūdum esse: hoc enim non econtra auferetur.
Co.lvi. Animatorꝫ partes & quæ sunt animæ.s. partes potentia sunt oēs quādo totum fuerit unum & continuum natura sed nō ui aut complātatōe: talenamq; unum est orbatō. i. cōtra naturam
Co.lvii. Vnius est una substantia: & quorum substantia una numero &

ipsa sunt unum numero.
Nec unum nec ens contingit substantiam esse rerum sicut nec elemento esse aut principio i.ratio principii uel elementi est substantia rei.
Nulli inest substantia nisi habenti ipsam cuius est substantia.
Quod est unum :apud multa non utiq; erit simul: quod autem est cōmu ne simul apud multa existit.
Nullū uniuersaliū existit præter singularia separatim.
Ex lectione .xv.& co.lviiii.
Quæritur propter quid semp sic propter quid aliud.aliquid alii alicui inē ut propter quid homo est musicus :non propter quid homo musicus ē hō musicus:qrere.n.propter quid ipsum ē ipsum nihil est quærere.
Cū qritur pp quid oportet ipsum quia & ipsū an est manifesta esse.
Indiuisibile & unum ad se ipsum est unumquodq;.
Causa mouens quæritur solum in fieri & corrumpi :finalis uero et i eē.
Co.lx Substantia principium & causa est:
Cū qritur propter quid quæritur cā materiæ hæc aūt est spēs q̄ aliquid est
In simplicibus substantiis non est quæstio nec doctrina :sed alter modus quæstionis talium quia.s.in omni quæstione oportet aliquid esse no tum & aliquid quæri qd ignoratur :simplices autem substantiæ uel to tæ ignotantur uel totæ cognoscūtur:ut i unomō huius dicitur co.xxii
Ex aliquo compositum sic ut unum sit totum sed non ut cumulus i.se cundum quid: sed ut syllaba :non est ea ex quibus cōponitur:sicut syl laba non est elementa:nec caro ignis & terra.
Quædam rerum non sunt substantiæ sed quæcunq; sunt substantiæ secū dū naturam i.quātū ad esse & natura i.quantum ad fieri cōstitutæ sūt
Di. Elementum est in quo aliquid diuiditur:inexistens ut materia:ut syl labæ .a.&.b.

Propositiones ex octauio libro metaphysicæ Aristotelis.

Ex lectione prima & ex co.secundo.

Vod quid erat esse est substantia & huius ratio i. significatiua est diffinitio.
Co.iii. Sensibiles substantiæ oēs habent materiam.
Est substātia alitet quid materia aliter forma :&aliter cōpositū.
Dico materiam substantiam quæ non est hoc aliquid ens actu:pōtēte āt ē
Ratio & forma est substantia quia hoc aliquid ens ratione separabile est scilicet a materia.
Compositum dicitur substantia :quia ex his est: uidelicet ex materia & for ma euis solius generatio est & corruptio :& separabile simpliciter est

Secundum rationem substantiarum aliæ quidem separabiles ut.s.mathematicæ uel spirituales aliæ uero non ut.s.naturales

Co.iiii In oibus oppositis mutatiõibus ẽ aliqđ qđ subiicitur mutatõibus

Materiam existentem subiectum generationis & corruptionis sequuntur aliæ mutatiões.aliarum uero mutationum aut unam .s.loci mutationem :aut duas quia .s. & alterationem: hæc non sequitur: non enim sequitur si quid habet materiam localem ut scilicet coelum hoc & generabilem & corruptibilem habere.

Ex lectione secunda & co.quinto.

Alia dicuntur differre compositione materiei sicut quæcunq; mixtura: alia autem ligatione.ut capitis ligatura:alia uisco ut liber :alia clauo ut archa:alia positione ut luminare inferius & superius :alia tempore ut cœna:&prandium:alia loco ut spiritus idest uenti:alia sensibilium passiõibus ut duritie & mollitie & raritate & spissitudine:alia in quibusdã hoc:alia omnibus his & oio alia supabũdãtia:alia defectu.

Differentiæ erunt principia essendi rebus:

Nulla dictarum differentiarum est substantia nec coniugatum idest affine attamen proportionale in quolibet.

Co.vi Actus alius alterius est materiæ & forma.

Diffinientes per materiam tantum potestate diffinitum dicunt : qui per formã actũ dicũt nõ materiã qui uero p ntrũq; dicũt cã q̃ ẽ ex his sbam

Ratio quæ per differentias datur speciei idest forme & actus est idest pertinet ad formam quæ uero est ex inexistẽtibus idest ex partibus intrinsecis materiæ est magis.

Ex lectione tertia & co.octauo.

Quod quid erat esse speciei.i.formæ & actui existit idem:nã aĩa & aiæ esse idem hoi uero esse & homo non idem: & sic alicui quod quid erat esse existit idem :alicui uero non.

Formam nullus facit nec generatur :sed efficitur hoc particulare: .

Quod fit: fit ex principiis indiuidualibus.

Co.viii Formæ artificialium non sunt substantiæ: nec aliquid per se ipsæ:materiam enim utiq; quis ponet in artifialibus substantiam.

Formæ natura constitutæ:sunt substantiæ.

Substantia cuius contingit esse terminum &rationem est composita siue sensibilis fuerit siue intellectualis:primorum autem ex quibus hæc scilicet substantia est non est diffinitio.

Aliquid de aliquo significat ratio diffinitiua:&oportet genus quidem ut materiam esse differentiam uero ut formam .

Diffi.Co.x Diffinitio numerus quidam diuisibilis est in indiuisibilia:

Quemadmodum a numero ablato aliquo aut addito ex quibus numerus est non adhuc idem numerus est:sed alter quamuis minimum ad

datur aut auferatur:sic nec diffinitio nec quod quid erat esse eadem ad huc erit ablato aliquo aut addito.
Sicut numerus est unus se ipso:ita & diffinitio una.
Quemadmodum nec numerus habet magis & minus:ita nec secun dum speciem substantia.

Ex lectione quarta & co.xi.

Eadem est materia.s.materia prima ut principium oībus quæ fiunt:& est tamē aliqua propria cuiuslibet.
Fiunt plures materiæ eiusdem quando alterius altera fuerit:ut phlegma ex crasso & dulci:si crassum est ex dulci.
Dupliciter fit hoc ex hoc aut quia ex quo fit primum erit: ut ex materia cholera aut quia ex resoluto in principium: ut ex cholera per resolui choleram in primam materiam.
Cōtingit una materia existente fieri diuersā propter mouentem causam quibusdam uero altera est materia ex necessitate alteris existentibus ut serra non fiet ex ligno:nec in mouente cā hæc:nō.n.ex lana faciet serrā
Co.xii. Si materia est altera & mouens & alterum erit quod factum est.
Forma & finis ambo idem sunt.
Quando aliquis q̄rit quid sit cā alicuius:quoniā pluribus mōis dicūtur causæ oēs oportet causas dicere illi contingentes & proximas.
Corpora cælestia non habent materiam:aut non habent talem qualē generabilia sed solum secundum locum mobilem.
Accidens non est habens materiam.s.ex qua sed qd̄ subiicitur est eius sba
Co.xiii. Quædam sine generatione sunt & non sunt:ut puncta:& totaliter species & formæ.
Quorūcūq; est generatio & transmutatio horum est materia q̄cūq; aūt si ne transmutatione sunt aut non:non est horum materia.
Vinū nō est materia aceti nec potentia acetū:nec uiuens potentia mortuus:nisi scd̄m accidens.& fit acetum ex uino:ut ex die nox.
Acetum est corruptio uini:& huius materia est aqua.
Quæcūq; sic trāsmutātur adiuicē.s.scd̄m ordinē ad materiā primā oportet redire:ut si ex mortuo fiat aīal i materiā; idest i elemēta p̄mo oportet redire:& deinde sic fiat aīal:& acetū i aq̄ & deinde sic fiat uinum.

Ex lectione quinta & co.xv.

Cā quare qd̄ pōtate ens actu sit:agēs est i quibuscūq; est generatio quare & q̄ quod quid erat esse eo℞ sit una diffinitio cā est agens.
Mors alia est sensibilis alia intellectualis.
Semper in diffinitionibus est aliquid ut materia & aliquid ut forma.
C.xvi. Quæcunq; non habent materiam nec intellectualem nec sensibilē. statim .i.non per aliud unūquodq; eorum est unum aliquid & non est alia causa essendi unum ulli eo℞ neq; essendi ens aliquid.

Statim.i.non propter aliquid additum ens est aliquid hoc .i.substantia & quale:& quātum:qua ꝑpter non inest diffinitionibus nec ens nec unū
Vltima materia & forma sunt idem & illud.s.materia est ut potentia hoc idest forma ut actus.
Vnumquodq; quod potentia est:& quod actu:unum aliqualiter est

Propositiones ex libro nono metaphysicæ Aristotelis.

Ex lectione prima & comento primo.

Ecundum substantiæ rationem alia prædicaméta dicuntur entia & omnia habent rōnem substantiæ.
Ens dicitur dupliciter hoc quidem quod diuiditur in eo quod quid idest in substantiam aut qualitaté &in aliis prædicaméntis aliud quod diuiditur secundum potentiam & actum uel opus.
Co.ii Omnes potentiæ principia quædam sunt : & ad primum unū dicū tur quod est principium transmutationis in alio in quantum aliud est scilicet ad principium actiuum.
Potentia unomodo est potentia paciendi quæ est in ipso patiente principium mutationis passiuæ ab alio in quātum aliud est.
Potentia aliomodo est habitus impassibilitatis transmutationis quæ est in deterius & corruptiones ab alio inquantum aliud:& i his oibus potentiis inest prima.s.actiuæ potentiæ ratio
Potentia faciendi & patiendi est ut una.i.considerando ordinē unius ad alia & ut alia.i.considerando subiectum earum.
Potētia passiua est in patiente:actiua aūt in faciente ut calor ī calefactiuo:
Inquantum uatum est agere uel pati:nihil patitur a se ipso:uni enim unū principium idest agendi uel patiendi & non aliud in est.
Co.iii Priuatio dicitur multipliciter:& enim non habens priuatum dicitur:& aptum natum si non habet aut omnino:aut quando aptū natū est:aut sic:ut puta perfecte.

Ex lectione secunda.

Potentiarũ aliæ aliæ sunt irrationabiles:al:æ cum ratione.
Omnes artes & omnes factiuæ scientiæ potentiæ sunt :principia nanq; p mutatiua sunt in alio inquantum aliud.
Potentiæ omnes quæ sunt cū rōne contrariorum sunt eædem.ut medicina infirmitatis & sanitatis est causa:quæ uero irrationales sunt una unius tantum est :ut calidum calefaciendi solum.
Ratio eadem ostendit rem & priuationem eius:non tamen similiter sed est existentis magis.
Necesse est eandem scientiam esse contrariorum :& unius quidem secū

dum se .i.per prius alterius uero nõ scd'm se .i. p posterius nã negatiõe ne & ablatione ostendit contrarium.

Priuatio est primum .f.principium contrariorum & est ablatio alterius.

Co.iiii. Ipsius benefaciendi potentiã sequitur faciendi aut patiendi potẽtia: hanc uero illa non semper: necesse est enim benefacientem facere: sed solum facientem non necesse est bene facere.

Ex lectione iii.&co.v.

A edificatorem esse: est esse potentẽ ædificare: similiter & in aliis artibus.

Scientia abiicitur aut obliuiõe aut passione: aut tpe: non unq; re corrupta.

Co.vi. Potentia & actus alterum sunt.

Di.Co.vii. Est possibile hoc cui si exriterit actus cuius dicitur habere potẽtiam nihil erit impossibile.

Venit actus nomẽ qui ad significandum endelechiã .i.formam est impositus: & ad alia huiusmodi .i.d.st operationes ex motibus maxime: uidetur enim actus maxime motus esse.

Non entibus non assignatur moueri: nam intellectualia & concupiscibilia esse non entia dicimus: mota uero non: hoc autem est quia non entia erunt actu.

Ex lectione .iiii.& co.viii.

Nihil prohibet aliqđ ens possibile esse aut fieri non esse aut nõ futurę eẽ.

Non est idem falsum & impossibile: nam te stare nunc falsum quidem & non impossibile.

Co.viiii. Si alicuius cõditõnalis antecedens est impossibile & consequẽs & si consequens & primum idest antecedens erit impossibile: & secundum idest consequens,

Ex lectione quinta & cõ.x.

Has potentias necesse est eos qui præexercitati sunt .f.in earum actibus habere q̃cunq; consuetudine aut ratione habentur: non tales aũt & q̃ sunt i pati .i.naturales ut sensitiuæ non est necesse .f.præexerceri ut habeantur

Potentiæ irrationales necesse est ut possint quando passiuum & actiuum appropinq̃nt.hoc .f.actiuum q̇d facere illud uero pati: ratõales uero nõ est necesse: sunt enim cõtrariorum: quare simul facerent cõtratia si agerent approximata passiuo sine aliquo determinante.

Potentiæ irrationales omnes una unius tamen factiua est: rationales autem contrariorum.

Co.x. Necesse est alterum aliquid esse præter potentiam cõmunem ad cõtraria quod appropinquet eam ad alterum faciendum dico autem hoc appetitum aut proæresim .i.electionem quod enim desiderabit aliquis hoc faciet quando ut possit extiterit & appropinquauerit passiuo.

Ex lectione sexta &cõ.xi.

Actus est existere rem non ita sicut dicimus potentię.

Nō oportet ōīs rei diffinitionē q̄rere sʒ ꝯsiderare ꝗ rebꝰ ſm ꝯueniētiā.
Non omnia entia dicuntur actu ſimiliter.

Ex lectione ſeptima & co. xii.

Poſſibile eſt quod ab intellectu uel arte una tranſmutatiōe actu ſit ens ex potentia ente ut terra nundum potētia eſt ſtatua pmutata enim erit æs
Quod ſit ex materia dicimus eſſe non materiam ſed materiale.i.denomīnatiue ut archam non lignum ſed ligneam.
In hoc differt uniuerſale & ſubiectum pet eſſe hoc aliquid aut nō eſſe.
Quæcūq; ſic pdicātur denoiatiue ſicut accidentia ultimum ſuſtentans ea eſt ſubſtantia quæcunq; uero non ſic .ſ.prædicantur ſed ſpēs q̄dam & hoc aliquid eſt quod prædicatur:ultimum materia eſt & ſba materialis

Ex lectione octaua &co.xiii.

In eodem genere ē ipſa natura ipſi potentiæ.principium enim motiuum eſt ipſa natura ſicut & potentia :ſed nō ī alio ſed ī eodē inq̄tum idem.
Potentia prior eſt actus rōe & ſba tpe uero eſt quidem ut ſic:eſt āt ut non.
Actus prior eſt potentia rōne :quia neceſſe eſt rōnem actui præexiſtere: &notitiam actus notitia potentiæ.
Spē idē eſt priꝰ tpe agens.i.ens i actu q̄ potentia ſed idem numero non:
Semper ex poteſtate ente ſit actu ens ab ente in actu.
Impoſſibile eſt citharedum citharizare qui non citharizauit nā addiſcens citharizare citharizando addiſcit.
Semper eius quod mouetur motum eſt aliquid.

Ex lectione non.a. & co.xv.

Actus eſt prior potentia ſubiecta q̄ q̄.generatione poſteriora ſunt ſpē & ſubſtantia.i.perfectione & forma priora ſunt ut uir puero & hō ſpmate
Oē ad principiū uadit q̄ ſit ad finem:nam principiū q̄dā finis eſt.
Finis potentię eſt actus & huius grā potentia ſumitur nō.n.ut uiſum habeant uident aīalia:ſed ut uideant uiſum habent : & theoricam habent ut ſpeculentur:ſed nō ſpeculātur ut theoricā habeant niſi ſint addiſcentes :hii autem non ſpeculantur perfecte.
Materia potentia eſt donec ueniat ad ſpēm q̄ñ uero actu eſt tunc eſt in ſpecie.i.habet formam.
Opus eſt finis ſcientiæ.
Quorumcūq; aliquid alteꝝ eſt q̄ ſit præter uſum potentiæ hoꝝ actus eſt ī fcō ut ædificatō ī ædificato & totaliter motus ī eo q̄ mouetur:quoꝝ uero nō eſt aliqđ aliud opus p̄ter actionem potentiæ in ipſis exiſtit actio:ut uiſio in uidente & opera uitæ in aīa quare & fœlicitas
Semp accipitur actus alius ante alium uſq; ad eum actum qui eſt ſemper mouētis principium eſt in aīa :uitæ enim qualitas quædam eſt.

Ex lectione.x.co.xvii.

Sempiterna priora ſunt corruptibilibus ſubſtantia.i.perfectione:
Nihil potentia ens ſempiternum eſt.

Omnis potentia scilicet passiua simul contradictionis est.
Quod possibile est esse contingit esse &non esse.
Contingens non esse corruptibile est aut simpliciter .f.secundum substã tiam aut secundum quid.i.secundum aliquod accidens.
Nihil icorruptibilium simpliciter.i.scdm sbãm potentia est ens simplici ter.secundum aliquid autem nihil prohibet ut scd'm quale aut ubi.
Nihil eorum est in potentia quæ ex necessitate sunt.
Quæ sunt necessaria sunt prima:nam si hæc non essent nihil utiq; esset.
Illæ motus nõ est i pot'ẽtia si qs est sempiternus:&si quid motũ sempiter nũ est nõ scdm potentiã motũ.i.potẽtia ad mouẽri nisi und quo.i.ut ab hoc transeat in illud& huius nihil prohibet materiam existere
Semp sol agit & astra & totum cœlum:&nõ est timẽdũ q quandoq; stẽt neq; laborant hæc agentia:non enim potentia contradictionis i ipsis.
Sba mã & potentia nõ actu cã est q corruptibilia laborent cũ mouentur
Ex lectione.xi.& co.xviiii.
Melior & honorabilior in bonis studiosa potentia est actus
Posse contraria simul existit in eodem: contraria uero impossibile est simul existere in eodem.
Necesse est in malis finem & actum esse.deteriorẽ potentia ad illum.
Nõ est aliqd q est malũ pter res:posterio.n.scdm naturã malũ q̃ potentia
In sempiternis nihil est neq; malũ neq; peccatũ neq; corruptio:q̃a i eis nõ est potentia.
Corruptio de numero malorum est.
Ex lectione.xii.& co.xx.
Potẽtia ẽtia ad actũ reducta cognoscũtur.quomõ se habeãt ad ueritatẽ. cã uero huius est qa itellectus actꝰ est qte ex actu potentia cognoscitur
Posterius gnatiõe.i.tpe in eodẽ scdm numeꝛ est actus quam potentia.
Ex lectiõe.xiii.&co.xxi.
Quod est in actu maxime proprie dicitur aut ueꝛ aut falsum.
Veꝛ i rebꝰ ẽ cõpõi aut diuidi:und ueꝛ ẽ diuisũ putãs diuidi ut hoiem nõ eẽ asinũ &cõpositũ ut hoiem eẽ aĩal cõpõi:mẽtitur ãt ecõtrario hñs res
Nõ pp nos existimare te uere eẽ albũ tu es albꝰ:sed pp te eẽ albũ nos hoc dicentes uerum dicimus.
Circa cõtigẽtia eadẽ fit falsa &uera opinio &oĩo eadẽ:circa ĩpossibilia ue ro aliter se hñe nõ fit aliqñdo ueꝛ &aliqñdo falsũ:sꝫ semp hæc est uera quæ uera est & falsa quæ falsa est.
Co.xxii. Veꝛ & falsũ nõ similiter existet i simplicibus sicut ĩ compositis nec ueꝛ in hiis idem sicut nec esse.
Attingere mente ipũm simplex &repræsentare scilicet uoce uerum est qd est in simplicibus ignorare autem ipsum est non attingere ipsum.
Nõ ẽ id affirmatio &repsentatio q.a.f.hæc i cõpositis illa ĩ simplicibus ẽ

Decipi circa quid quid est .f. simplicium nō cōtingit nisi scd'm accidēs similiter autē circa cōpositas substantias quātū ad quod quid est.
Ens scd'm seipsū nō gnātur nec corrūpitur : ex aliquo .n. utiq; gnāretur.
Quæcūq; id sunt quod uere est aliquid & actu circa hæc nō est decipi :sed aut intelligere aut nō:
Circa simplicia nō est falsum nec deceptio:sed ignorantia nō talis qualis est cæcitas,quæ .f.est priuatio potentiæ uisiue: cæcitas.n.est ut utiq; si i tellectiuum omnino non habeat quis.

Propositiones ex libro decimo metaphysicæ Aristotelis.

Ex lectione prima & co.primo.

Axime continuū est quod natura est cōtinuū: & nō tactu nec li gatione & continuorum scd'm naturam magis est unum & prius cuius indiuisibilior mōtus est & magis simplex ut .f.est linea re cta & circularis.
Indiuisibilis apprehensio eius est quod ē indiuisibile spēcie aut numero
Numero īdiuisibile ē singulare:īdiuisibile ṽo spē ē q̄ ē unū notitia & scīa
Dicitur unū quatuor modis.f.cōtinnū natura&totū &singulare:&uniuersale & oīa hæc dicūtur unum per indiuisibile esse duorum quidē primorum per motū ultimorum aūt per intelligentiā & rōnem.
Co.ii.Vnūq;q; ent unum cuicūq; horum extiterit aliquis modorum.
Non est idem igni & elemento esse i.rō.
Vni esse est indiuisibile esse.

Ex lectione secunda.

Mensura cōsistit in eo quod est esse primū uniuscuiusq; generis & maxi me proptiæ quantitatis:hinc eni ad alia uenit mensura & enim men sura est quo quantitas cognoscitur.
Oīs quātitas inquātū quātitas cognoscitur uno:& ex quo primo cogno scitur est ipsum unum numeri principiū scd'm q̄ numerus.
Co.iii.Ex uno quod est principiū numeri in aliis quātitatibus dicitur mē sura illud quo primo unūquodq; eorum cognoscitur.
Graue dicitur unomō absolute quātācūq; habēs inclinationē ad mediū. aliomō qd est habens excessū inclinationis per respectū ad aliud & hoc modo cōpetit ei rō quatitatis :similiter & uelocitas qñātūcūq; motus habens & excessum motus.
Vbicūq; uidetur nō esse auferre uel addere hoc est certū metrū qua propter numerus certissimū metrorum est.
A quo primo scd'm sensum nō cōtingit auferre hoc oēs hoīes metrorum faciunt & tūc putāt cognoscere quantū quando cognoscūt p hoc metrorum.

Motũ mẽsurãt hoĩes simplici motu & uelocissimo:puissimũ.n.hic tps hʒ

Ex lectiõe.iii.& co.iiii.

Non semper est numero unum metrum uerum aliquando plura.
Quod primũ est ĩ cõpositiõe singulorʒ indiuisibile ẽ:nõ similiter aũt cau
se idiuisibile est:scd'm hæc quidẽ oĩo:ut unitas:illa uero idiuisibilia ad
sensum uoluit auctoritas:ut pes.i.mensura pedalis.
Semper mẽsurato cognatũ est metrʒ.i.eiusdẽ naturæ specialis ut magni
tudinũ magnitudo & unitatũ unitas.
Numerus est multitudo unitatum.
Sciam metrʒ rerʒ.i.scibiliũ dicimus & sensum propter id quia cognosci
mus aliquid ipsis quæ tamen mensurantur magis quam mensurent.

Ex lectione quarta & co.sexto.

Nõ est possibile ipsum unũ esse substantiã.i.subsistentẽ nec genus cõtin
git eẽ pp easdẽ causas ꝓpter quas nec ens põt esse genus nec substãtia.
Co.vii. Dicitur equaliter de oibus generibus ens & unũ.
Nigrʒ priuatio albi est ut lucis tenebra.hæc enim est priuatio lucis.
Co.viii. Idẽ significãt aliqualiter unũ & ens primo per assequi equaliter
cathegorias & quia nõ sunt ĩ una tantum cathegoria:secũdo per hoc ꝙ
unus hõ nõ ꝑdicat aliqd alterʒ .i.alia natura ab hoĩe queãdmodũ nec
ens ꝑtet sbam aut quale aut q̃tũ:tertio quia unũ eẽ idẽ ẽ unicuiqʒ ꝙ cẽ.

Ex lectione.v.&co.viiii.

Opponuntur unũ & multa ut indiuisibile diuisibili.
Vnũ & multa cõtraria erunt & neqʒ ut cõtradictio neqʒ ut ad aliqd dicta.
Ex cõtrario ostenditur ipsum unum sicut & diuisibili ĩdiuisibile pp ma
gis sensibilẽ multitudinẽ esse quã unũ:& diuisibile q̃ idiuisibile q̃re rõ
ne prior est multitudo indiuisibili propter sensum.
Co.x. Idem dicitur multipliciter:uno quidẽ mõ scd'm numerʒ,qd' aliquã
do dicimus ipsum ut sortes est hõ & ipsum est albũ. scd'o mõ si rõe &
supposit & numero unum fuerit ut tu tibi ipsi idẽ & spẽ & materia idẽ
es:tertio modo si ratio prime substãtiæ i.suppositi una fuerit licet sup
posita nõ idem sint.ut æquales lineæ rectæ eedẽ.
Co.xi. Oẽ ad oẽ cõparatum aut est idẽ ei aut aliud .i.diuersum.
Co.xii. Differentia & diuersitas aliqd sunt.diuersum .n.a quo est diuersũ
nõ necesse est aliquo esse diuersum quia scilicet possunt esse materia se
ipsis.differens uero ab aliquo:aliquo differens est ab eo.
Oẽ differens differt aut genere aut specie.
Differentia genere sunt quorʒ nõ est coĩs materia nec generatio ad inicẽ
ut quorʒ alia figura cathegoriæ:spẽ uero quorʒ idẽ est genus: sed di
uersa forma.
Genus dicitur quo ambo idẽ sunt secundum speciem differentia.
Cõ.xiii. Cõtraria differentia sunt & cõtrarietas differentia quædã est.

Ex lectione. vi.

Dico cōtrarietatem maximam differentiam.
Genere differentia non habēt uiā cōparatiōis ad inuicem: sed distant magis. f. quam possit in eis accipi & inconferribiliter.
Generatiōes ex cōtrariis sunt sicut ex ultimis: ultimorꝫ uero distantia maxima est quare & quæ contrariorum est.
Maximum in unoquoqꝫ genere est id quod perfectum est.
Maximum est cuius non est excessus.
Perfectum est cuius non est adhuc extra sumere aliquid possibile.
Omnia eo quod finem habeant dicuntur perfecta.
Nihil est extra finem: ultimum est enim in omni & continet.
Non eget aliquo exteriori quod perfectum est.
Co. xiiii. Contrarietas est differentia duorꝫ perfecta.
Nō contingit plura uni esse contraria.
Vltimo nō ulterius erit aliquid.
Distantiæ unius nō plura sunt quam duo ultima.
Cōtraria sunt quæ plurimum differunt.
Genere differētibus nō est magis differēs aliqd accipe hiis q̄ differūt spē
Ad ea quæ sunt extra genus non est differentia.
Cotraria sunt quæ in eodem genere plurimum differentia sunt.
Eadem est materia contrariis.
Cōtraria sunt q̄ sub eadē potentia .i. arte uel scia plurimum differētia sūt
Scia circa unum genus est quæ est una.

Ex lectiōe septima & co. xv.

Prima cōtrarietas habitus & priuatio est sed nō oīs priuatio sed quæcunque perfecta fuerit.
Alia contraria scd'm priuationem & habitū dicuntur & hæc quidem per habere .i. inclusa istant albū & nigrꝫ illa uero per facere ut .f. calefactio & frigefactio aut per factiua ut calefactiuū & frigefactiuū aut per acceptiones esse eaꝫdē ut calefieri & frigefieri aut per abiectiones.
Primum oppositorum est contradictio.
Contradictionis nihil est medium contrariorum autem contingit.
Priuatō cōtradictio q̄dā ē aut ī potētia d'teriata: aut cōcepta cū susceptiuo
Priuationis aliquo modo est medium: æquale nanqꝫ & inæquale nō oē nisi solum in susceptiuo æqualitatis.
Co. xvi. Cōtrarietas oīs priuatio q̄dā ē priuatio uero nō oīs cōtrarietas ē
Omnis contrarietas habet priuationes alterius contrariorum.
Pria gnā cōtratiorꝫ sūt unū & multa alia nāqꝫ cōtraria ad hæc redducūtur

Ex lectione viii. & co. xvii.

Hanc dictionē utꝫ semp ī oppositiōe dicimus ut utꝫ album aut nō albū sit utꝫ vō hō sit nō dicim̄ nisi ex suppositiōe .f. qꝫ aliqd nō possit eē hō

Opposita sola.i.ex sui natura nõ contingit simul existere.
Vnũ contrarium duobus esse est impossibile.
Cõtrarii intermedia non uidentur neq; ex diffinitõe cõtrarii est possibile
Eq̃le est qd neq; magnũ neq; puum ẽ aptum natum aut magnum aut p uũ eẽ &oppõitur magno &puo ut negatũ puatiua &mediata ẽ iter ea
Ex lectione nona & co.xx.
Multũ dicitur unomõ si fuerit multitudo excessum habẽs aut simpliciter aut ad aliquid & paucum similiter multitudo defectũ hñs: aliomõ dr ut numerus quod & opponitur solum uni& non pauco.
Vnusquisq; numerus est mensurabilis uno.
Primũ pauca simpliciter sunt ipsa duo: multitudo.n.ẽ defectũ hñs prima:
Co.xxi. Opponitur unũ multis ut metę mensurabili quæ opponuntur ut q̃ ad aliquid sunt nõ tamen scdm se ipsa sunt eo ꝙ q̃ sunt ad aliquid.
Dupliciter dicuntur q̃ sunt ad aliquid alia naq; dicũtur ut cõtraria.i.ex eq̃ alia ut scientia & scibile quia dicitur aliquid aliud ad ipsum.
Di. Numerus est multitudo uno mensurabilis.
Accidit si scientia sit scibile esse sed non accidit si scibile sit scientiam esse quia modo quodam scientia mensuratur scibili.
Multitudo absoluta nõ oppõitur pauco: sed multũ oppõitur pauco sicut multitudo excessæ multitudini.
Ex lectione.x.&co.xxii.
Omnia media in eodem sunt genere cum eo quorum sunt media.
Di. Media dicimus ĩ q̃cunq; pmutari prius necesse est quod permutatur.
Permutari ex alio gnẽ ĩ aliud gñs nõ ẽ nihil p accidẽs ut ex colore ĩ figurã
Ex oppositis solis secundum se est permutari.
Impossibile ẽ eẽ media nõ oppositoꝝ: eẽt.n.trãsmutatio nõ ex oppositis
Oppositorum contradictionis non est medium.
Di. Contradictio est oppositõ cuius cuicunq; altera ps adest necessario.
Ad aliquid q̃cunq; non sunt contraria i.ex equo non habent media: causa uero est quia non in eodem genere sunt.
Co.xxiii. Quoniã media solũ sunt ꝯtrioꝝ necesse ẽ ipsa cõpõi ex his ꝯriis
Ex genere & differentiis species constituitur.
Contraria incomposita sunt ex inuicem.
Mediũ qꝫ ẽ respectu huius extremi quidem magis illius uero minus cõpositũ est aliq̃liter ex illis quoꝝ dicitur esse huiꝰ qd magis illiꝰ uero minꝰ
Ex lectione.xi.&co.xxiiii.
Necesse ẽ differentiã q̃ facit differrẽ spẽ diuersitatẽ eẽ generis q̃ diuersũ facit ipsum genus & hæc differentia contrarietas est.
Omnia genera diuiduntur oppositis differentiis.
Diuersa specie sunt quæ in eodem genere contrarietatem habent eadem uero specie sunt quæcunq; contrarietatem non habent

Genus nec idē nec diuersum spē suis spēbus: neq; spēs ad ea q̄ nō in eodē genere sunt speciē: sed differūt genere ab illis .i. pprie loquēdo.
Materia negatiōe formæ ostēditur .i. ītelligitur & gn̄s mā ē quodāmō.
Ex lectione. xii. & co. xxv.
Neq; aial masculinū & fœium diuersū ē spē: quis scd'm se aialis h̄ sit dr̄a.
Quæcunq; ex pte formæ sunt contrarietates spē faciunt differentiā: q ue ro ex parte materiæ sunt nō faciunt specie differentiam.
Calias ē rō .i. forma idiuidualis cū materia: & albus ē hō qa calias albus.
Masculus & fœmina aialis pprie sūt passiōes: sed nō scd'm substātiā .i. formam sed in materia .i. ex parte materie & corpore propter qd' idem spē ma fœmina & masculū sit patiens passionē aliquam.
Ex lectione .xiii. & co. xxvi.
Corruptibile & incorruptibile cōtraria sunt: sicut impotentia potentiæ.
Necesse est diuersū esse genere corruptibile & incorruptibile.
Cōtrariorū alia insunt scd'm accidens his de quibus dicuntur ut albū & nigrū: alia autē est impossibile ut corruptibile & incorruptibile.
Nihil est corruptibile scd'm accidens: nam accidens cōtingit nō existere & corruptibile ex necessitate inest quibus inest.
Diuersa genere plus distant quam quæ specie.

Propositiones ex undecimo libro metaphysicæ Aristotelis.

Ex lectione prima

Mnis rō & ois scīa uniuersaliū est & nō extremorū .i. singulariū
Differentia nulla genere participat.
o Magis principiū est quod simplicius est.
Principiū est qd' cointerimit .i. quo remoto remouetur aliud.
Ex lectione secunda.
Nō erit ordo nō existente aliquo principio ppetuo & sepabili & manēte.
Ex lectione tertia.
Phylosophi primi scīa est entis inqtū ens uniuersaliter & nō scd'm partē
Ois entis ad unū aliquid & commune reductio fit.
Cōtrarietatū unaqq; ad primas differentias & cōtrarietates reducetur ētis siue ille sint plalitas & unū siue similitudo & dissimilitudo siue aliq alie
Nihil differt oium entiū reductionē ad ens aut ad unū fieri.
Circa cōtraria priuationē oportet poni nō totius rōis .s. oppositi sed ultīe speciei .i. cōplete ratiōis puta si est iustus aliquis scd'm habitum quēdā obediens legibus si scd'm habitū illum non obediat: nō semp iniustus erit tota rōne priuatus iustitiæ: sed deficiēs in aliquo.
Quēadmodū mathematici circa abstracta cōsideratiōes facit circūtollēs

omnia sensibilia solum relinquens quantum & continuũ & passiones eorum: eodem modo se habet phylosophus circa ens.

Accidentia entis inquantum ens & contrarietates ipsius inquantũ ens nõ est alterius quã philosophiæ prime speculari.

Naturalis non considerat entia inquãtũ entia: sed magis inquantum motum participant.

Dialectica & sophistica sunt accidentiũ quidẽ entibus non inquantũ entia: nec circa ens ipsum inquantum ens.

Ex lectione quarta.

Mathematicus utitur primis principiis propriæ. i. secundum q̄ appropriantur sue materiæ & horum principia erit utriq; speculari i. in sua communitate primæ phylosophiæ.

Phylosophia prima de hiis quæ in parte i. particularibus entibus inquantum horum uuicuiq; aliquid accidit non intendit: sed circa ens inquantum est ens talium unumquodq; eorum speculatur.

Naturalis philosophia accidentia & principia speculatur entium inquãtum sunt mota: & non inquantum entia.

Naturalem & mathematicam scientiam partes sapientiæ i. philosophiæ primæ esse est ponendum.

Ex lectione quinta.

Est quoddam principium circa quod non est mentiri: sed necessarium est uerum dicere puta quod non contingit idem scd'm unum & idem tempus esse & non esse.

De talibus scilicet primis principiis simpliciter non est demonstratio: ad hunc autem scilicet ad hoiem est demonstratio.

Disputantem contra ponentes contrarias oppiniones oportet supponere noium unumquodq; esse notũ & significate aliquid & non multa sed solum unum.

Ex lectione sexta.

Nihil ex non ente fieri sed omne ex ente: sere est coie dogma eo℞ qui de natura tractauerunt.

Nunquam idem uidetur his quidem dulce hiis autẽ amarum non corruptis & priuatis alteris eo℞ scd'm organum sensus & indicatorium dictorum saporum.

Nihil differt dicere q̄ sit credendum sic corruptis sicut sanis quam si ut dicatur quæ apparent submittentibus sub uisu digitum & facientibus ex uno duo uideri: oportere eẽ pp̄ apparere tãtũ i. tot & ite℞ unum.

Inconueniens est ex uideri præsentia permutantia & nunquam permanẽtia: in eiusdem ex: hoc de ueritate iuditium facere: oportet enim ex semper secundum eadem se habentibus: & neq; unã permutationem patientibus uerum uenari.

Corpora cælestia non quandoq; quidẽ talia: iterũ aũt alia uidẽtur: sed eadem semper sunt & permutationem nullam participant.

Nihil ponentes i. procedẽtes interimunt disputare & totaliter rõem: quare ad tales non est sermo.

Nullum intermediorum possibile est prædicari de uno & eodem: de quo prædicantur extrema,

Ex lectione septima

Omnis scientia particularis quærit aliqua principia & causas circa unum quodq; eorum quæ sub ipsa sunt scibilium.

Scientiarum particularium unaquæq; sumens idest supponens aliqualiter quod quid est in unoquoq; genere de quo considerat: temptat ostendere reliqua idest passiones debilius aut certius.

Scientiarum particularium hæ quidẽ sumunt quod quid est per sensum idest per accidentia heæ autem supponentes

Substantiæ & eius qđ qđ ẽ in scientiis particularibus nõ est demõstratio.

Factiue scientiæ in faciente & non in facto habẽt motus principium similiter & praticæ scientiæ non in agibili: magis autem in agentibus principiũ habent motus: quæ autem sunt naturales scientiæ in ipsis motus principium est:

Neq; actiuã neq; factiuã sed speculatiuã necessariũ est eẽ sciam naturalẽ.

Ad cognoscẽdum qualiter naturalis scia ab aliis differat oportet nõ latere qualiter naturali diffiniendum sit & qualiter substantiæ idest diffinitiõis rõ sumẽda: utrũ ut simũ .i. cũ mã aut magis ut cõcauũ .i. sine mã.

Ratio simi & carnis & oculi cum materia sensibili dicitur quæ autem est concaui sine materia.

Naturalis est circa habentia motus principium in se ipsis mathematica aũt speculatiua est circa immobilia quædam sed nõ separabilia .i. scđm esse a motu circa sepabile autẽ ens & immobile est metaphysica.

Tria genera speculatiuaꝝ sciaꝝ sunt naturalis mathematica & theologia

Optimum est speculatiuarum scientiarum genus.

Theologia est nobilissima: circa nobilissimum .n. genus est entium.

Melior & deterior unaquæq; scia dicitur scđm propriũ scibile.

Ex lectione octaua.

Nulla scientiaꝝ negotiatur circa ens per accidens: sed qđ scđm ipsum est proprium .i. subiectum & per se accidentia unaquæq; considerat solum & hoc est proprius finis scientiarum.

Circa ens per accidens sophistica sola negotiatur ꝑꝑ quod plato nõ male dixit dicens circa non ens sophysticam uersari.

Scientia oĩs est semper entis aut ut in plus.

Quod est ut uere ens .i. ens quod significat ueritatẽ ꝑpositiõis hoc est i cõplexiõe mẽtis & passio in hac ꝑꝑ qđ circa sic quidẽ ens nõ ꝗrũtur prin

cipia i hac scia: sed circa ẽs qđ ex aia; ẽ separabile ẽ scia hĩ. methaphisica
Fortuna ẽ cã p accidẽs i factis scd'm electionẽ eo q̃ q̃ fiunt pp finẽ.
Cẽ isinitæ sunt a quibus fiet qđ a fortuna ẽ pp q̃ icerta est humanæ cognitioni & est causa scd'm accidẽs: sed simpliciter. i. p se nullius est cã.

Ex lectione nona.

Entiũ hoc qdẽ est actu solũ: hoc ãt potẽtia solũ: hoc ãt potẽtia & actu.
Non ẽ aliquid motus pter res pmutatur. n. semp scd'm entis cathegorias
In unoquoq; genere dupliciter aliquid existit. s. scd'm perfectionem & im perfectionem ut in substantia istud quidẽ forma ipsius hõ aũt priuatio.
Motus & permutationis tot sunt species quot; & entis.
Dico motum actum eius quod est i potentia inquantum tale.
Motus est actus sed impfectꝰ: quia iperfectũ est quod est i potẽtia: cuius ip se est actus propter quod difficile est ipsum sumere quid est.
Motus est in mobili actus enim eius est a motiuo & etiam motiui actus non est aliud quã motus. oportet enĩ eũdẽ motũ esse actũ abox.
Quẽadmodũ eadẽ ẽ distãtia unius ad duo & duox ad unũ & ascẽdẽtis & dscẽdẽtis sed eẽ. i. rõ nõ unũ similiter & i mouẽte & i momẽto idẽ actꝰ

Ex lectione. x.

Infinitũ i actu dicitur pimo quod impossibile est pertrãsire eo q̃ non sit natũ pertransiri sicut uox inuisibilis secundo modo pertrãsitionẽ habens iperfectã. s. quia nundũ ẽ pertrãsitum tertio mõ quod uix perttan situr: quarto mõ q̃ natũ ẽ habere & nõ habet transitionẽ & terminum.
Infinitũ. s. i potentia dicitur appositione aut ablatiõe aut ãbo ut. s. est tps.
Infinitum est passio numeri & magnitudinis.
Non contingit esse actu infinitum.
Oẽ quod permutatur permutatur ex contrario in contrarium.
Infinitum in potentia nõ est idem in magnitudine & motu & tpe ut una qđã natura. i. uniuoce sed scd'm prius & posterius: puta motus isinitus est propter magnitudinẽ i qua mõ aliqđ aut alteratur aut augetur tem pus autem infinitus est propter motum.

Ex lectione. xi.

Permutatur oẽ qđ pmutatur tripliciter hoc qdẽ scd'm accidẽs ut musicũ ãbulare hoc ãt i eo q̃ huius aliqđ pmutatur p se dicitur pmutari ut corpus quia oculus: aut quia ipm pmũ mouetur & hoc ẽ per se mobile:
Mouens dicitur mouẽs tripliciter. mouet hoc. n. scd'm accidẽs hoc quidẽ scd'm partem: hoc autem per se.
In oi mutatiõe sunt quinq; est. n. aliquid mouẽs ptimũ. secũdo aliqđ qđ mouetur: tertio i quo tpus. quarto terminũ aquo qnto terminũ ad quẽ
Oẽ qđ pmutatur aut pmutatur ex sbo i sbm: aut ex ñ sbo i nõ sbm aut ex nõ sbo i sbm aut ex sbo i nõ sbm & dico sbm q̃ affirmatiõe mõstraꝰ
Necesse ẽ tãtũ tres eẽ pmutatões q. n. ẽ ex nõ sbo i nõ sbm nõ ẽ pmutatõ

Generatio & corruptio non sunt motus

Mutatio quæ est ex non subiecto in subiectum scd'm cõtradictionem generatio est: quæ autem ex subiecto in non subiectum corruptio est.

Quoniam motus ois permutatio quædam est: eam quæ est ex subiecto i subiectum motum esse solam dicimus.

Ex lectione.xii.

Secundum substantiam non est motus pp nullũ esse substantiæ cõtrariũ

Secundum adaliqd non est motus: est enim altero nihil permutato uerificati alterum nihil permutatum q̃re scd'm accidens est motus ipsorũ.

Secundum actionem & passionem non est motus: quia alicuius motus non est motus aliquis.

Esse oportet quod corrumpitur.

Secundum quale: quantum: & ubi necesse est motum esse: horum enim unicuique contrarietas est.

Immobile dicitur quod totaliter impossibile est moueri: & quod uix in tẽ pore multo tardum incipiens: & quod natum est quidem moueri: non potens aũt quãdo natũ est: & ubi: & utq; dẽ uoco qescere imobiliũ solũ

Diffi. Contrarium est quies motui: quate priuato erit motus isusceptiuo

Ex lectione.xiii.

Simul sunt scd'm locum quæcunq; sunt in uno loco primo. i. proprio: & seorsum sunt quæcunq; in alio tãgi aũt dicũtur quoꝶ ultia sunt simul

Diffi. Intermedium est in quod natum est prius peruenire quod permutatur quam id in quod ultimo permutatur.

Diffi Cõtrarium secundum locum est quod secundum rectum .i. lineam rectam est plurimum distans:

Diffi. Consequenter dicitur quo post principiũ ente positione aut specie aut aliter qualiter determinato: nihil intermedium est eorum quæ in eodem genere: & cui est consequenter.

Quod consequenter est dicitur respectu alicuius & posterius aliqd est: nõ enim unum consequenter ad duo:

Diffi Habitum dicitur quod consequenter ens tangit.

Di Dico continuum cum idem fuerit & unum utriusq; terminus quæ se tangunt & continent .i. simul sunt.

Non est punctum unitati idem: punctis enim inest tangi: his autem non sed consequenter: & hoꝶ .i. punctoꝶ qd' intermediũ aliqd: haꝶ aũt nõ

Propositiones ex duodecimo libro metaphysicæ Aristotelis.

Ex lectione prima & ex co.primo.

d E substantia in hac scientia theoria est.

Co.ii. Accidentia non simpliciter entia sunt.

Ex lectione secunda & co.v.

Substātiæ tres sunt una quidem sensibilis cuius alia quidem est sempiterna ut scilicet corpora celestia alia corruptibilis ut plantæ & animalia: alia uero immobilis est.

Co.vi Substantia sensibilis mobilis est.

Necesse est subesse aliquid mutabile contrariis: non enim contraria transmutantur: & hoc quidem manet illud uero contrarium non manet: q̄ re est aliud tertium præter contraria materia uidelicet

Co.vii. Transmutationes sunt quattuor generatio simplex & corruptio scd'm substantiam augmentum & decrementum secundum quantitatem alteratio secūdum passionem latio scd'm locum.

Co viii Quoniam duplex est ens.s.actu & potentia transmutatur oē ex potentia ente in actu ens.

Co.x. Omnia habent materiam quæcunq; transmutantur: sed aliā & aliā nam sempiternorum quæcunq; non generabilia sed mobilia latione non generabilem idest quæ sit subiectum generationis materiam habent: sed unde quo idest in potentia ad terminos.

Comentator co.x. Naturæ materierum diuersantur secundum modos naturæ transmutationis & translatum non generabile nec corruptibile non habet materiam quam habet generabile & corruptibile.

Co.xi Res differunt materia.

Si agens est unus & materia una: illud factum erit unum cuius materia erat potentia.

Ex lectione tertia & co. xii

Tres sunt causæ & tria principia substantiæ mobilis: duo quidem cōtraria quorum hoc quidē est ratio & species idest forma illud uero priuatio tertium autem materia.

Nec generatur materia nec species: dico autem ultima scilicet materia & ultima forma: nam aliqua materia generatur scilicet quæ est subiectum alterationis.

Co.xiii. Quæcunq; substantia fit ex uniuoco idest a simili secundum formam agente.

Quæcunq; fiunt: aut fiunt natura: aut arte: aut fortuna: aut casu.

Diffi. Ars est principium agendi in alio

Natura est principium actionis in ipso in quo est.

Di. Fortuna & casus naturæ & artis sunt priuationes.

Co.xiiii. Substantiæ tres sunt; materia; & forma: & quod ex hiis est singularis: ut socrates & calias.

In artificialibus forma non est præter compositam substantiam: sed in eis quæ sunt natura hoc erit.

Co.xvi.&.xvii. Mouentes causæ uelut prius factæ existentes suntq; autē causa ut ratio idest forma simul incipit cum re: si autem posterius aliqua forma manet perscrutandum est in quibusdam enim formis nihil prohibet ut si est anima tale:non omnis:sed intellectus.

Co.xviii. Homo aliquem hominem generat: qui singularis est & non uniuersalis.

Ex lectione quarta & co.xviiii.

Prius est elementum quam quorum est elementum.

Co.xxii. Simplicium corporum eadem sunt principia compositorum uero alia sunt principia proxima:& omnium principia proxima esse eadē dicere non est nisi proportionabiliter quemadmodum si quis dicat ꝓ ptincipia scilicet eadem proportionabiliter in omnibus sensibilibus sunt tria species: & priuatio & materia.

Co.xxiii. Alterq; ē principium &elementum causæ uero ambo sunt.

Elementa oium scd'm analogiam tria sunt scilicet forma materia & priuatio causæ uero & principia quattuor scilicet mouens forma priuatio & materia.

Co.xxiiii. Mouens omnia est principiū omnium.

Co.xxv. Omniū alioꝝ generū causæ sunt principia substantiæ quia sine substantiis non sunt passiones & motus & alia accidentia.

Co.xxvi. Proportionabiliter sunt principia eadem oium actus &potentia & cadunt hæc in dictas causas:videlicet formam materia & priuationē actus enim species est & priuatio:potentia autem est materia hæc scilicet per se est quæ potest fieri sub ambobus.

Co.xxvii. Principium singularium singulare tantum est

Eoꝝ quæ sunt in eadē specie:diuersa sūt principia nō spē sed numero:nā aliud est tua materia & forma & moues:&aliud mea:uſi āt rōe ead' sūt.

Ex lectione quinta & co.xxviiii.

Necesse est esse sempiternam aliquam substantiam immobilem:

Si oēs substant æ sunt corruptibiles oia corruptibilia erūt

Impossibile est motū fieri aut corrūpi semper enim erit similiter &tps.

Non possibile est prius & posterius esse cum non sit tempus:

Motus non est continuus & sempiternus:nisi quod secundum locum:& qui circularis est.

Co.xxx. Contingit potentiam habens mouendi non agere:

Contingit quod potentia est non esse

Oportet principium motus scilicet sempiterni esse tale cuius substantia ē tantum actus:&tales substantias oportet esse sine materia & sēpiternas

Videtur agens omne posse potens uero non omne agere:quare prius esse actu uidetur potentia:

Quomodo mouebuntur potentia entia:si non fuerit actu aliqua cā mo-

uens? non enim seipsam materia mouebit.

Co.xxxiii. Si debeat fore generatio & corruptio aliud ab uniformi agēte oportet agens esse aliter & aliter se habens in agendo.

Est aliquid semper motum motu incessabili hic autem motus est qui circulo: & hoc non ratione idest per ratione solū sed opere idest in esse etū palam est quare sempiternum utique erit primum cœlum qui sic mouetur.

Co.xxxv. Est aliquid quod non motum mouet sempiternum: & substātia: & actus ens.

Ex lectione sexta & co.xxxvi.

Mouet primum mouēs sicut appetibile quod scilicet est mouere per modum finis & intelligibile: hæc enim sola mouent nō mota

Primum appetibile & primum intelligibile eadem sunt: cōcupiscibile autem quod non est intelligibile ipsum est apparens bonum: uoluntabile uero idest appetibile appetitu intellectiuo est primum ipsum existens bonum:

Co.xxxvii. Principium appetitus intellectualis est intelligentia idest actus intellectus intellectus autem ab intelligibili mouetur.

Vnum & simplex non idem sunt: unum enim metrum significat: simplex autem qualiter habens ipsum idest significat dispositionem secūdum quam aliquis aliqualiter se habet.

Finis est in immobilibus.

Mouet primum mouens immobile ut amatum quod mouet primo motō uero illud alia mouet

Co.xxxviii. Si aliquid modo contingit illud aliter & aliter se habere: latione autem quod contingit aliter se habere secundum locum & si non secundum substantiam.

Mouens immobile actu semper ens: contingit aliter se habere nullatenus

Latio prima mutationum est quæ circulo: & hac primum mouēs mouet s. primum mobile sicut finis

Ex tali principio scilicet quod est mouens sicut finis dependet cœlum & natura.

Co.xxxviiii. Delectabilis disputatio est ipsius desiderantis & intelligentis primum intelligibile qualis optima nobis paruo tpe pōt esse: sic.n semp illud est. s.ptimū mobile nobis aūt est possibile.

Delectatio est actus idest in actu huius scilicet desiderantis & intelligentis primum principium:

Vigilatio sensus & intelligentia delectabilissimum est spes uero & memoria propter hæc sunt delectabiles.

Intelligere secd'm se est actus eius quod secūdum se est optimum: & quod maxime: eius quod maxime.

Se ipsum intelligit intellectus secundum transumptionem intelligibilis: intelligibilis enim fit intellectus attingens scilicet intelligibile & intelligens: quare idem intellectus & intelligibile.
Susceptiuum est intellectus intelligibilis & substantiæ.
Actuatur intellectus habens intelligibile.
Primum intelligibile magis isto intelligente ipsum uidetur habere diuinum: & speculatio illius delectabilissimum: & optimum est.
Bene habet delectatione: ut nos quandoq: deus semper (mirabile) si autem magis habet quam nos adhuc mirabilius habet autem eam sic scilicet potissimo modo quam nos.
Vita existit deus: & enim actus intellectus uita est: deus autem ipse actus intellectus est.
Actus dei est uita optima & sempiterna.
Dicimus idest fama hominum est deum esse animal optimu sempiternu
Vita & duratio continua & æterna existit deo: hoc enim deus.
Co.xxxxi. Quod est substatia aliqua sempiterna immobilis separata a sensibilibus manifestum est.
Non contingit habere hanc substantiam scilicet sempiternam magnitudinem ullam: uerum sine parte & indiuisibilis est: & mouet per infinitum tempus.
Non habet potentiam in finitam finitum ullum.
Nulla est infinita magnitudo
Impassibilis & inalterabilis est talis substantia sempiterna.
Ex lectione. vii. & co. xxxxiii.
Principium & primum entium est immobile & scd'm se & scd'm accidens mouens uero est primum & sempiternum & unu motum.
Necesse est sempiternum motu a sempiterno moueri: & unu ab uno.
Videmus præter uniuersi simplicem latioem quam mouere dicimus primam existentem substantiam & immobilem: alias lationes planetarum sempiternas.
Sempiternum & instabile est circulare corpus idest cœlum.
Astrorum natura sempiterna substantia quædam est.
Quod prius est substantia substantiá esse necesse est.
Tot substantias esse necesse est natura sempiternas & immobiles scd'm se & sine magnitudine quot lationes astrorum.
Co.xxxxiiii. Maxime propria phylosophia mathematicarum scientiarum est astrologia: hæc enim de substantia sensibili quidem: sempiterna aut facit theoriá: aliæ uero de nulla sba puta q circa numeros & geometria.
Co.xxxxv. Amare oportet utrosq quorum scilicet opinionem sequimur & quorum opinionem repudiamus: per suaderi uero a certioribus.
Co.xxxxvii. Omnium speratum numerus & ferentium & reuoluentium

eas quinquagintaquinq;:si aũt lunæ & soli nõ addiderit quis quos di-
ximus motus [illegible] quattuor deferentes duos solis & duos lunæ:& q
[illegible] omnes speræ erunt septem & quadraginta.

Substantias & principia immobilia & insensibilia tot esse quot numerus spetatũ rationabile est existimare:necessarium enim circa hoc dimittatur fortioribus dicere scilicet nobis.

Nullus motus sui gratia est:nec etiã alicuius alterius motus sed moti grã

Co.xxxxviiii.Quid sit unũ cœlũ tantum manifestũ ẽ:si enim plures eẽnt cœli ut homines foret principium quod circa unũquodq; : specie unũ numero uero multa quod est impossibile.

Quæcunque sunt numero multa & specie unũ :materiam habent.

Primum principium cum sit quod quid erat esse non habet materiam endelechia enim est.

Vnum ratione & numero est primum mouens immobile ens.

Co.l Fabulose adducta sunt ad persuasionem multorum & ad oportunitatem i. dest utilitatem multorum ad leges etiam conferendas: conformes hominibus deos esse & aliorum animalium quibusdam similes a quibus si quis separando id accipiat solum:quod primum deos existimauerunt potentias substantias esse:diuine utiq; dictum esse putabit & secundum ueri dei similitudinem.

Ex lectione octaua &co.li:

Ad nobilitatem intellectus differt intelligere bonum & contingens id est quodcunque.

Primus intellectus diuinissimum & honorabilissimum intelligit & non transmutatur in aliud intelligibile : i indignius enim transmutatio est

Si primum intelligens non itelligit se ipsum sed aliud dignius erit quã intellectus primi ipsum intellectum & intelligere & intelligentia erũt quid indignissimum intelligenti:quare fugiendum est hoc scilicet itelligere aliud actu a se ipsum deum:et enim non uidere quædam dignius est quam uidere.

Primum intelligens se ipsum intelligit.siquidem est potentissimum.

In quibusdam scientia est idem quod res scita.

Non alterum existit quod intelligitur & intelligentia in his quæcunq; materiam non habent.

Indiuisibile est omne quod non habet materiam: ut humanus ĩtellectus

Intellectus qui est compositorum habet perfectonem suam in aliquo tempore:non enim habet ipsum bonum in hoc aut in hoc : sed in toto quoddam.

Ex lectione.viiii.& co.lii:

In ordine exercitus est ipsum bonum scilicet exercitus & dux est bonum

exercitus:& magis iste. ... non enim iste propter ordinem: sed ille ... propter hunc est.
Ad unum finem omnia coordinata sunt.
... Impassibilia sunt contraria adinuicem.
Materia quæ est una contrariorum nulli est contraria:
... Contrarium primo principio nihil est.
Omnia contraria materiam habent.
Numerus non facit continuum:nec ut mouens nec ut species idest sicut principium formale.
Entia nō uolunt disponi male:nec bonum est pluralitas principatuum: unus ergo princeps.

Propositiones ex terriodecimo libro metaphysicæ Aristotelis.

Vbitatio nobis est hic non de esse idearum:sed de mō essendi.
Ideæ mathematica non sunt neq; enim in sensibilibus sunt.
d Duo corpora simul esse impossibile est.
Impossibile est corpora & superficies & lineas & numeros & mathematica omnia esse præter sensibilia.
Priora compositis sunt incomposita
Imperfecta magnitudo generatiōe prior ē perfecta substantia idest perfectione autem posterior ut inanimatum animato.
Generatio primo ad longitudinem fit,deinde ad latitudinem: ultimo ad profundum & finem habet.
Quæcunq; ratione priora sunt:& substantia priora sunt.
Substantia priora sunt quæcunq; separata in causando excedunt.
Ratione priora sunt quoꝝ rationes ex rationibus sunt.
Non contingit album separatum esse ab homine albo:sed semper simul cum homine albo.
Mathematica priora sensibilibus in essendo non sunt: sed ratione solum
De sensibilibus magnitudinibus contingit esse demonstrationes non in quantum sensibiles sunt sed inquantum magnitudines.
Multa accidunt scd'm se rebus inquātū unūquodq; existit tale ut animali in quantū fœmininum animal uel masculinum insunt passiones propriæ:& non aliquod masculinū uel fœmininum separatū ab aīalibus ē
Si quis ponens separata accidentia speculatur aliquid de his inquantum talia nulla propter hoc meditatio mentietur:sicut nec quando in terra scripsit pedalem dicat non pedalem in propositionibus sit mēdacium
Tempore pytagoræ dialectica ualida nondum erat.
Nihil conferunt ideæ perpetuis sensibiliū neq; his quæ fiūt & corrūpūtur

neq; ad sciētiam ipsam aliquid iuuabunt:
Impossibile est ideas esse numeros.
Numerus qui est usq; ad denariū perfectus est:
Numerus ex indiuisibilibus cōponitur magnitudines aūt non.
Impossibile est numerum & magnitudines esse separabiles.
Difficile ē nō bene se habētibus suppositiōibus & principiis dicere bene secundum epicharmum.
Scia sicut & scire dupliciter dicitur quo hoc qd' potētia hoc aūt actu.
Scia q̄ ē potētia ē ut materia uniuersalis existēs:& ind'teriati uniuersalis &ind'teriata est q̄ aūt actu determinata: est. & determinati.
Scd'm accidens uisus uniuersalem colorem uidet: quia hic color quem uidet color est.

Propositiones ex.xiiii.libro metaphysicæ Aristotelis.

Ius quod semper est non est prius aliquid.
c Corruptiuum contrarii contrariū est.
Hō hoiem gnāt tāq̄ psectum principiū:& nō est primū sperma

Expliciunt propositiones ex.xiiii.libris metaphysicæ Aristotelis.

Incipiunt propositiones ex primo libro physicoꝝ Aristotelis.

Ex lectiōe.i.&co.i.

cire &itelligere contingit circa oēs scientias quarum sunt principia causæ & elementa ex eorum cognitione.
s Tunc cognoscere arbitramur unūqdq; cū causas potētias & principia prima cognoscimus. usq; ad elementa.
Co.ii.Innata est nobis uia cognoscēdi ex notioribus nobis & certioribus:icertiora &notiora naturæ.
Co.iii. Sunt primum nobis manifesta & certa confusa magis: posterius aūt fiūt ex his nota elementa &principia nobis diuidentibus hæc
Non eadē sunt nobis nota &simpliciter.
Co.iiii.Ex uniuersalibus in singularia oportet procedere.
Totum secundum sensum notius est.
Vniuersale totū quoddā est:multa enim cōprehendit ut partes.
Co.v.Pueri primo appellāt oēs uiros patres &matres fœminas:posterius determinant unumquodq; eorum.

Ex lectione secunda & co. vi.

Necesse est aut unum esse principium aut plura.
Parmenides & melissus dixerunt unũ esse principium & immobile.
Co.viii. Contra negantem prima principia nõ est disputãdum : sicut nec geometræ amplius ratio est ad destruentem sua principia.
Pincipium cuiusdam est aut quorundam.
Co.viiii. Vno inconuenienti dato alia contingunt.
Co.xi. In scientia naturali supponuntur oĩa naturalia a moueri aut q̃dã.
Non conuenit cuilibet scientiæ omnia soluere sed quæcũq; ex principiis scientiæ aliquis mentitur quæcunq; uero non ex principiis mentitur aliquis minime soluere conuenit.

Ex lectione tertia & co. xiiii.

Nullum aliorum separabile est extra substantiam : omnia nanq; de subiecta dicuntur substantia.
Co.xv. Finiti & infiniti ratio quantitati congruit sed non substantiæ neque qualitati.
Co.xvi. Vnum multipliciter dicitur queadmodũ & ens
Co.xvii. In infinitum diuisibile est continuum.
Co.xviii. Terminus indiuisibilis finitus non est.

Ex lectione quarta & co.xxi.

Vnum dicitur dupliciter scilicet in actu & in potentia.
Vnum in actu & multa in potentia non opponuntur.

Ex lectione .v.&co.xxii.

Co.xxiiii. Contraria differunt specie
Co.xxvi. Omne accidens est aliud a suo susceptibili.
Co.xxvii. Quod uere est nulli accidit sed illi aliquid.
Co.xxviii. Duplex est accidens scilicet separabile & inseparabile.
Co.xxviii. Nullum diffinitum ponitur in ratione partium diffinitiõis
Co.xxx. De quocunq; dicuntur ambo seorsum scilicet animal & bipes de eodem utraq; scilicet simul dicuntur & quod ex his scilicet homo.

Ex lectiõe.viii. & co.xxxii.

Raritas & densitas sunt contraria : & reducuntur ad excellentiam & defectum ut ad ulteriora

Ex lectione.viiii.& co.xxxiii.

Omnes physici conueniunt in hoc q̃ ex nihilo nihil fit.
Co.xxxiii. Anaxagoras dicebat quod nihil est totaliter album aut nigrum aut carnem aut os sed quod plus unumquodq; habet hoc est natura rei.
Co.xxxv. Infinitum secundum quod infinitum ignotũ est.
Principiis infinitis existentibus & secundum multitudinem : & secũdum speciem impossibile est cognoscere q̃ sunt ex hiis.

Cognoscere compositum arbitramur cum cognoscimus ex quibus causis & quantis compositum sit.
Co.xxxvi. Si partes non habent determinatam quantitatem:nec totum in quo sunt actu.
Caro & os & huiusmodi partes sunt animalis:& fructus plantarum.
Impossibile est carnem aut os aut aliquid aliud quātūcunq; esse secundū magnitudinem aut in maius aut in minus.
Co.xxxvii. Anaxagoras dicebat q̄ fit ex quolibet quodlibet:& q̄ oē corpus finitum resecatur & rescinditur a corpore finito.
Co.xxxviii.Omne corpus remoto quoddam minus necesse est fieri.
Carnis determinata est quantitas & magnitudine & paruitate.
Ex minima carne nullum segregabitur corpus: erit enim minus minio.
Co.xxxviiii. Passiones inseparabiles sunt.
Intellectus quærens impossibilia est inconueniens.
Co.xxxx. Quædam ex similibus generantur & in similibus resoluuntur ut lutum in luta:quædam ex dissimilibus & non idem modus est:nam alia per alterationem sicut lateres ex luto alia per compositiōem sicut domus ex lateribus.similiter autem aqua & aer ex alterutris idest dissimilibus sunt & fiunt.
Co.xxxxi.Dignius ē minora & finita principia accipere sicut facit Empedocles quam pluta & infinita sicut Anaxagoras.

Ex lectione .x.& co.xxxxii.

Omnes physici contraria principia faciunt:& hoc rationabiliter:oportet enim principia non ex alterutris neq; ex aliis sed ex hiis oīa esse:& contrariis primis insunt hæc tria.
Co.xxxxiii.Neq; agere aptum natum est neq; pati: contigēs ex contingē tiidest uel ea quæ contingunt simul esse uel indifferentis unumquodque ex unoquoque.
Co.xxxxv.Omnia composita fiunt ex incompositis : & figuratum & in figuratis :& corrumpitur compositum in non compositum quod est oppositū illi compositioni.
Co.xlviii. Ratio uniuersalis est:sensus autem particularis

Ex lectione .xi.& co.xlviii.

Impossibile est unum tantum principium esse:quoniam non unum tantum contrarium est.
Vna contrarietas in omnī genere est.
Qui contingit generari melius est ex finitis quemadmodum empedocles dixit quam ex finitis sicut anaxagoras.
Alia aliis sunt priora contraria :& sunt altera ex alterutris: ut dulce & amarum.

Principia semper oportet manere.

Co.li. Vnum contrariorum non facit aliquid ex reliquo: sed utrunq; transmutat aliquod tertium

Co.lii. Principium non oportet de aliquo subiecto dici: principii enim esset principiũ.

Subiectum principium est & prius prædicato idest accidente.

Substantia non est contraria substantiæ.

Co.liiii. Aer habet qualitates contrarias minus sensibiles: consequenter autem aqua.

Co.lv. Quod potest fieri per pauciora non debet fieri per plura.

Impossibile est plures esse contrarietates primas.

Omnia contraria quæ sunt in genere substantiæ: in eo quod prius & posterius sunt differunt non autem genere.

Semper in uno genere contrarietas una est.

Omnes contrarietates reducuntur in unã.

Ex lectiõe.xii. & co.lvii.

Est secundum naturam communia prius dicere & sic circa unumquodq; propria speculari.

Co.lviii. Dicimus fieri ex alio aliud idest sed'm esse substantiale & ex altero alterum idest sed'm esse accidentale.

Non dicitur ex hoĩe factus est musicus: sed homo factus est musicus.

Co.lx. Et si homo & musicus numero sint unum: specie tamen idest ratione non unum.

Non idem est homini & musico esse. hoc quidem permanet: illud uero non permanet.

Co.lxi. In non permanentibus magis dicitur ex hoc fit hoc: quã hoc fit hoc: licet hoc possit dici sed non ita proprie.

Co.lxii. Fieri simpliciter substantiæ solius est: fieri secundum quid accidentis.

Quantum & quale & ad alterum & aliquando & ubi fiunt in subiecto aliquo: propter id q sola substantia de nullo subiecto dicitur sed omnia de ipsa.

Semper est aliquid quod subiicitur ex quo fit quod fit.

Co.lxiii. Eorum quæ fiunt simpliciter alia fiunt transfiguratiõe ut statua alia oppositione: ut quæ augmentantur alia subtractione: ut ex lapide mercurius: alia cõpositõne ut domus: alia alteratione: ut quæ conuertũtur sed'm materiã: & oĩa quæ sic fiunt ex substantiis fiunt.

Co.lxiiii. In qualibet factione sunt tria. s. subiectũ & terminus factionis & oppositum eius.

Ex lectione.xiii. & co.lxvi.

Illa sunt principia & causæ rerum naturaliũ ex quibus primis sunt & fiunt non sc'dm accidens sed. s. per se.
Omne quod fit fit ex subiecto & forma.
Vnumquodq; resoluitur in ea ex quibus componitur.
Co.lxvii. Est autem subiectum numero quidem unũ spẽ autem duo.
Hõ quidem & aurũ & oĩo materia quælibet numerabilis est.
Priuatio uel contrarium est principium rerũ naturaliũ per accidens.
Ab inuicem pati contraria impossibile est.
Nõ plura cõtrariis sunt principia per se. sed duo sicut & contraria.
Co.lxviii. Sufficiens erit quandoq; alterũ cõtrariorũ absẽtia & præsentia sua facere mutationem.
Co.lxviiii. Natura subiecta id est materia scibilis est secundum analogiã scilicet ad formam.
Di. Quod se habet ad sbstãtias naturales sicut æs ad statuã & lignũ ad lectũ & qdlibet materiale & informe ad formã: hoc dicimus eẽ mãm pmã
Ex lectione. xiiii. & co. lxxiiii.
Quod medicus aliquid faciat uel patiatur itelligitur dupliciter per se uel per accidens.
Co.lxxv. Nos dicimus fieri nihil simpliciter ex eo quod non est. sed tamen fieri ex eo quod non est sc'dm accidens.
Quod est per se non est ex priuatione: quia priuatio non intrat essentiam rei factæ.
Co.lxxvi. Ex eo quod est nihil fit nisi per accidens.
Ex ente in potentia fit aliquid per se ex ente in actu uel ex non ente fit aliquid per accidens.
Ex lectione. xv. & co. lxxvii.
Co.lxxviiii. Nos quidem dicimus materiam & priuationem alteram scilicet ratione.
Materia est nõ ens sc'dm accidens priuatio autem per se non ens.
Materiam quidem prope rem & substantiam aliqualiter dicimus: priuatõ nem autem nequaquam.
Co.lxxx. Materia cum forma est causa omnium eorum quæ fiunt sicut mater.
Priuatio est sicut malum & neq; penitus est & est extra omne.
Co.lxxxi. Forma est quiddã diuinum & optimum & appetibile.
Nihil appetit sibi contrarium: corruptiua enim sunt adinuicẽ contraria.
Materia appetit formam sicut fœmina masculum & turpe bonum.
Ex cõmentariis Sancti Tho. Appetitus naturalis nihil ẽ aliud quã ordinatio aliquorum sc'dm propriam naturam in finẽ suũ.
Co.lxxxii. Materia secundum se est incorruptibilis & ingenerabilis sed

secundum q in ea est priuatio est corruptibilis :

Materia est primum subiectum unicuiq; ex quo fit aliquid per se : & non secũdum accidens: & inest rei facte.

Co.lxxxiii. De principio formali utrum sit unum aut plura & quot & quæ sit pertinet determinare ad physicam primam.

Propositiones ex secundo libro physicorum Aristotelis.

Ex lectione prima & comento primo.

Orum quæ sunt alia sunt a natura :alia uero propter alias causas puta uel ab arte uel a casu.

e Animalia & ipsorum partes & plantæ : & simplicia corpora sunt a natura.

Omnia quæ sunt a natura habent in se principium motus & status.

Co.ii. Lectulus & indumentum & oĩa quæ sunt ab arte neq; unum habẽt principium transmutationis innatum secũdũ autem q contingit ipsis lapideis esse aut terreis habent hoc intantum.

Co.iii Di.Natura est principiũ alicuius & causa mouendi & quiescendi i eo in quo est primo & per se & nõ secundũ accidens.

Co.iiii Natura est subiectum quoddam scilicet in quantũ est materia & i subiecto est semper scilicet in quantum est forma.

Co.v Ferri sursum natura non est nec habet naturam sed causatum a natura & secũdum naturam.

Co.vi Demonstrare manifesta per immanifesta est non potentis iudicare quid est notum propter se & quid non est notum propter se.

Sillogizat aliquis de coloribus cum natus sit cæcus de coloribus quare necesse est huiusmodi de nõibus habere rationem:nihil autẽ itelligere

Ex lectione.ii.& co.vii.

Natura omnium artificialium est eorum materia.

Co.xi. Illud quod est in potentia tãtum ad hoc q sit artificiosum non dicitur habere aliquid artis quod est in potẽtia caro & os non dicitur habere naturam carnis & ossis.

Co.xii Forma inseparabilis est a materia secundũ esse:sed nõ scd'm rõem

Co.xii Compositum ex materia & forma non est natura :sed a natura.

Materia & forma dicuntur natura: forma tamen magis natura est quam materia:unumquodq; enim magis tunc dicitur esse cum est endelechia quã cum sit potentia.

Co.xiii Fit ex homine homo sed non lectulus ex lectulo.

Co.xiiii Natura dicta sicut generato idest natiuitas uia est in naturam.

Medicatio non est in medicinam uia sed in sanitatem.
Id quod nascitur non denominatur ab eo ex quo nascitur: sed in quod scilicet terminatur.
Co.xv. Priuatio forma quodammodo est.

Ex lectiõe.iii.& co.xvi.

Plana & firma habent physica corpora & longitudines & puncta de quibus intendit mathematicus.
Co.xvii. Subiectum & propria passio sunt eiusdem considerationis.
Co.xviii. De his negociatur mathematicus de quibus & physicus: sed diuersimode.
Non fit mendacium abstrahentium.
Physica minus sunt abstracta mathematicis.
Impar & par: & rectum: & curuum: & linea & figura & numerus: sine motu diffiniuntur: caro autem & os & homo non hoc modo: sed sicut naris sima idest cum materia sensibili: sed non sicut curuum idest cum materia intelligibili.
Co.xviiii. Perspectiua harmonica & astrologia magis sunt scientiæ physicæ quàm mathæmaticæ.
Geometria de physica linea intendit. sed nõ in quãtũ est physica: sed perspectiua mathematicam lineam considerat non inquantum est mathematica: sed in quantum est physica.

Ex lectione quarta & co.xxii.

Ars imitatur naturam.
Eiusdem sciẽtiæ scilicet artificialis est cognoscere speciem idest formam & materiam usq; ad aliquem terminum similiter & physicæ.
Co.xxiii. Eiusdem sciẽtiæ est considerare finem & quæ sunt ꝓpter finem.
Forma est finis materiæ & cuius causa fit.
Ad hoc qđ aliquid sit finis motus continui requiritur ꝙ sit ultimũ eius & cuius causa fit.
Non omne ultimũ est finis: sed quod est ultimũ & optimum.
Co.xxiiii. Quædam artes faciunt materiã simpliciter quædam operose, i. materiam præexistentem in natura disponunt ad receptionem formæ.
Sumus quodammodo nos finis oĩum scilicet artificialium.
Dupliciter dicitur id cuius causa fit scilicet cuius & quo.
Co.xxv. Duæ sunt artes principantes materiam idest principantes artibus facientibus materiam scilicet usualis & factiua: gubernator enim qualis sit species aliqua temonis cognoscit & instituit: alius autem ex quo ligno erit.
Co.xxvi. Eorum quæ sunt ad aliquid materia ẽ.
Sub alia forma oportet aliam materiam esse.
Terminus considerationis naturalis est circa formas quæ sunt separa

.f. quodámodo a materia: i materia aũt fũt uidelicet ad formã hoĩs:
Homo hoiem generat ex materia & sol.
Quomodo se habeat forma hominis scd'm qđ ẽ separabilis: & qđ sit phy losophicæ potentiæ est determinare
Ex lectione. v. & co xxvii.
Sciende grã & non operandi hoc negotiũ est .i. scientia naturalis
Scire opinamur unũqq; quãdo accipimus pp qd hoc aũt est accipere pri mam causam.
Co. xxviii Quattuor sũt causæ .s. materialis formalis efficiẽs & finalis.
Oẽs ptes quæ sunt in diffinitione redducũtur ad gn̄s causæ formalis
Quæcunq; in monente primo & ultimo sine intermedia fiunt sunt finis:
Co. xxx Contingit eiusdem multas causas esse per se & nõ; scd'm accidẽs sed non eodem modo.
Quædã sunt sibi adinuicẽ causæ sed non eodem modo.
Idem aliquando causa contrariorũ est.
Co. xxxi. Propositiones sunt causæ conclusionis sicut ex quo est.
Partes sunt causa materialis totius.
Finis est potissima cã inter causas & cã finalis aliarũ causarum.
Finis habet rationem boni.
Nihil differt eandem causam finalẽ esse bonam uel uideri bonam.
Causæ per se eiusdem speciei aliæ sunt priores aliæ posteriores aliæ ppe aliæ cõmunes ut sanitatis medicus & artifex. similiter accidit & in causis per accidens.
Ex lectione. vi. & co. xxxiii.
Accidit statuefacienti polycletum esse & continentes polycletũ sunt causæ per accidens statuæ.
Causæ per accidens sunt aliæ aliis longius & propius rationi causæ.
Co. xxxiiii Quædam dicuntur causæ in potentia quædam in actu.
Co. xxxv. Causæ per se aliquando accipiuntur complexiue cum causis per accidens.
Modi cãrũ numero sunt sex. uidelicet singulare & genus siue prius & posterius accidens & genus accidẽtis & simplex & cõplexum. & quilibet horũ distinguitur per actum & potentiam.
Co. xxxvii Causæ in actu & singulares simul sunt uel non sunt: cum his quorũ sunt causæ: sed causæ ĩ potentia nõ semper.
Co. xxxviii. Oportet in naturalibus cãm uniuscuiusq; summam .i. ultimã querere sicut & in aliis scilicet artificialibus.
Causis debent proportionaliter respondere effectus.
Ex lectiõe septima & co. xxxviii.
Multa dicuntur & esse & fieri propter fortunam & propter casum.
Co. xxxx. Quidã negãtes fortunã dicũt oium eẽ aliqã cãm determinatã

Co.xxxxi Nullus antiquorum sapientum causas generationis dicens ali quid de fortuna determinauit.
Co.xxxxiii. Casus non est causa cœli & motuum cælestium.
Co.xxxxv. Nō ex quocunq; semine aliquid fit sed ex tali seminæ oliua & ex tali homo
Co.xxxxvii. Quibusdam uidetur q̄ fortuna sit cā imanifesta humano intellectui eam quā diuinum quoddam & cœlicius.

Ex lectione viii.& co.xxxxviii.

Quædam fiunt ut semper quædam sicut frequenter: neutrum autem horum dicitur esse a fortuna.
Quæ fiunt in paucioribus omnes dicunt esse a fortuna.
Quæ funt in paucioribus sunt a fortuna: & quæ sunt a fortuna sunt ut in paucioribus.
Co.xxxxviii. Eorum quæ fiunt quædam fiunt propter finem scilicet deliberatum quædam uero non.
Eoꝝ quæ fiunt pp finem quædā fiūt scd'm ꝓpositum: quædam uero nō scd'm ꝓpositum.
Quæcūq; ab it:llectu .i.a ꝓpositio agūtur & a natura fiunt pp finem.
Co.l. Sicut entiū aliud est per se & aliud per accidens ita & causaꝝ alia ꝑ se alia per accidens.
Causa per se est finita: causa scd'm accidens infinita.
Infinita uni accidunt.
Co.li. Casus & fortuna sunt in hiis quæ sunt propter finem:
Co.lii. Fortuna est causa per accidens in his quæ sunt scd'm propositum propter finem i minori parte infinita est & imanifesta hōi.
Propositū nō est sine intellectu.

Ex lectione nona.& co.liii.

Infinitas cās necesse est esse a quibus fiat quod est a fortuna: quare fortūa.
Co.liii. Fortuna non est simpliciter causa alicuius sed scd'm accidens.
Co.lv. Dicere fortuna esse aliquid extra rōnem recte dicitur: ratio enim aut est eorum quæ semper sunt aut sicut frequenter; idest de hiis ratiocinari possumus solum.
Co.lvi. Fortunā bona dicitur cum bonum aliquid euenit: praua autem cum prauum aliquid.
Eufortunium & fortunium sunt quæ habent bonum uel malum cum magnitudine.
Parum pro nihilo reputatur.
Eufortunium est incertum: fortuna enim Incerta est.

Ex lectione.x.& co.lvii.

Differunt fortuna & casus: quoniam casus in amplius est quam fortūa
Co.lviii. Fortuna idem uidetur esse fœlicitati aut prope.

Fœlicitas eupraxia est ideft bona operatio.

Quibuscunq; non cõtingit agere neq; a fortuna dicimus eos aliqd facere

Co.lxiiii. Neq; inaninatum neq; infans neq; bæstia aliquid facit a fortu na: quoniam non habent propositum neq; eufortunium neq; infortunium inest his: nisi fcd'm similitudinem.

Pati a fortuna inest quodammodo his cum agens circa hæc aliquid agat a fortuna aliter autem non.

Co.lx Casus non solum est in hoibus qui uoluntarie agunt: sed etiam in aliis animatis & ianimatis:

Co.lxi In his quæ simpliciter fiūt propter aliquid cum non accidentis .i. eius quod accidit causa fiunt sed causa alicuius extrinseci tunc a casu dicimus fieri.

Co.lxii Vanum dicitur cum id quod est propter aliquid non accidat ex eo propter quod fit.

Co.lxiii Cum fiat aliquid extra naturam tunc non a fortuna sed magis a casu factum esse dicimus.

Eorum quæ fiunt a fortuna exterius est causa: sed eorum quæ fiunt a casu interius est causa.

Co.lxv Casus & fortuna reducuntur ad causam: unde est principium mo tus ideft efficientem

Co.lxvi Nihil fcd'm accidens prius est hiis quæ sunt per se: quare neq; per accidens causa prius est ea quæ est per se.

Co.lxvii Posterius est casus & fortuna intellectu & natura.

Co.lxviii Propter quid tot est fcd'm numerũ quot sunt causæ prædictæ.

Aut propter quid reducitur in quod quid est ideft in diffinitionem ut mathematicus aut in mouente primum aut in alicuius gratia ideft in finem aut in his quæ fiunt in materia.

Ex lectione .xi. & co. lxx.

Quoniam quattor sunt causæ de omnibus erit physici cognoscere: & in omnes inducens propter quid demonstrabit physicæ materiam formam mouentem: & quod est cuius causa.

eniunt tres causæ in unam multotiens.

Quod qd ē cā formalis & qd cuius cā .i. finalis una ē fcd'm numerum.

Causa mouens eadem est in istis scilicet formali & finali: fcd'm speciem.

Co.lxxv Physicus tenetur omnino considerare quæcunq; mota mouent: quæcunq; autem non: non physicæ sunt.

Triplex est studium phylosophiæ: hoc quidem circa immobile: aliud uero circa mobile qdē sed incorruptibile: aliud aūt circa corruptibilia

Co.lxxvi Duplicia sunt principia scilicet mota & non mota

Co.lxxvii. Nā facit q̃ melius ē nō simpliciter sed ad uniuscuiusq; sbam

Ex lectione .xiii. & co. lxxvii.

Quæcunq; sunt a natura aut semper fiunt aut sicut frequenter.
Neq; a fortuna neq; a casu uidetur pluere multotiens in hyeme sed forte sub cane: neq; cauma sub cane fit a casu sed si in hyeme esset.
Co.lxxviii. In quibuscunq; est aliquis finis: huiusmodi causa agitur q prius est & quod consequenter.
Vnumquodq; sicut agitur sic aptum natum est agi: & sicut aptum natū est agi: sic agitur si non impediatur.
Ars imitatur naturam.
Co.lxxviiii. Ars alia quidem perficit quæ natura non potest operari: alia uero imitatur.
Quæ sunt scd'm artem fiunt ꝓpter finem: & quæ fiunt ā natura.
Co.lxxx. A natura & propter finem hirundo facit nidum & aranea telam & non ab arte.
Natura agit propter finem.
Co.lxxxi. Natura dr̄ dupliciter: alia qdē sicut mā alia uero sicut forma.

Ex lectione.xiiii.& co.lxxxii

Peccatum fit in his quæ sunt scd'm artem & in his quæ scd'm naturā sunt
Monstra sunt quædam peccata naturæ.
Co.lxxxiiii Oio destruit naturam dicēs naturam non agere propter finē
Illa dicuntur esse scd'm naturam quæcunq; a quoddam principio intrinseco scilicet determinato continue mota accedunt ad aliquem finem scilicet determinatum.
A determinato principio in deteriatū finem semper proceditur scilicet a natura nisi aliquid impediat.
Ars non deliberat thomas nec etiam artifex inquātum habet artem.
Arti assimilatur natura.
Thomas Natura est ratio cuiusdam artis diuine indita rebus qua ipæ res mouentur ad finem determinatum.

Ex lectione.xv.& co.lxxxvii.& .lxxxviii.

Ratio necessitatis scilicet in naturalibus & artificialibus sumitur a fine: in materia autem necessarium est:
Co.... Non sequitur si conclusio est quod principium sit sed si conclusio non est neq; principium erit.
Finis ponit necessitatem his quæ sunt ad finem.
Finis in speculabilibus est principiū non quidem actionis sed rōcinatiōis
Co.lxxxxi Finis in naturalibus se habet sicut principium ī demōstratiuis.
Co.lxxxxii Ponuntur & in diffinitione quædam partes materiæ.

Propositiones ex tertio libro physicorum Aristotelis.

Ex lectione prima & co°primo.

Ecessarium est ignorato motu ignorare naturam.
Motus est de numero continuorum.
Infinitum apparet primo in diffinitione continua.
Continuum est diuisibile in infinitum.
Co.i. Sine loco uacuo &tempore impossibile est esse motum:
Posterior est speculatio de propriis ea quæ est de communibus.
Co.ii. Entium aliud est endelechia idest actu tantum aliud est potentia tantum.
Eorum quæ sunt actu: hoc quidē ē ad aliquid: aliud uero quantū aliud quale aut aliquid aliorum prædicamentorum.
Eorum quæ sunt ad aliquid aliud sec'm superabundantiam & defectum dicitur aliud secūdū actiuum & passiuū secundū & omnino motiuum & mobile.
Co.iii. Non est motus præter res idest præter genera rerum.
Omne quod mutatur aut mutatur secundum substantiam: aut quantitatem: aut secūdū qualitatē: aut sec'm locum.
Nihil est extra prædicamenta: & nihil ipsis cōmune est accipere:
Co.v. In omnibus generibus est aliquid dupliciter: uel sicut perfectum: uel sicut iperfectum.
Motus & mutationis tot sunt species quot & entis.

Ex lectione ii. & co vi.

Motus est endelechia idest actus existentis in potentia secūdum q huiusmodi est idest secundum q est in potētia:
Sex sunt species motus scilicet alteratio augmentatio diminutio generatio corruptio & loci mutatio.
Co.vii. Quedam eadem sunt in potentia: & in actu quāuis non simul aut non secundum idem.
Omne mouens naturale cum mouet mouetur & ipsum.
Est quoddam mouens & immobile.
Co.x Posse sanari & posse laborare alterum est: subiectum aūt eorum unū & idem est.

Ex lectiōe.iii. & co.xi.

Contingit unūquodq; quod est i potentia quandoq; esse in actu.
Co.xii. Impossibile est ponere motū in alio genere quā i genere actus existentis in potentia.
Motus non est alteritas nec inæqualitas.
Co.xiii Motus indeterminatus est.
[illegible] Motus quidam actus est: sed iperfectus.
Neq; i priuatiōe neq; i potētia: neq; in actu simplici ponitur motus.

Ex lectione .iiii. & co .xvi.

Motus est actus mobilis inquantum est mobile.

Co.xviii Quod tangit patitur.
Forma semper existimabitur mouens.
Co.xviii Motus est i mobili quia est actus eius.
Motiui actus non est alius ab actu mobilis.
Idem est spatium unius ad duo & duo₂ ad unum & ascendentis & descē dentis secūdum rem non autem secundum rationem.
Opus & fin s uniuscuiusq₃ est actus eius.
Co.xviiii. Actio est actus actiui passio autem passiui.
Si actio est in mouente: omne mouens mouebitur aut habens motum non mouebitur.
Si actio & passio sunt in patiente actus uniuscuiusq₃ nō erit in unoquoq₃: & secūdū duos motus aliquid mouebitur: sed hoc impossibile.
Impossibile est duas alterationes unius speciei esse unius subiecti.
Impossibile est duo₂ alterorum secundum speciem unum & eundem ac tum esse scilicet secundum rem & rationem.
Co.xx Actio est actus agentis ut a quo sed patientis ut in quo.
Actio & passio sunt idem motus.
Co.xxiii. Motus est actus potentiæ actiui & passiui inquantū huiusmodi.

Ex lectione .v. & co.xxiiii.

Scientia naturalis est circa magnitudines & tempora & motus quo₂ unū quodq₃ necesse est aut finitum aut infinitum esse.
Non omne ens est finitum aut infinitum ut passio & punctus.
Ad physicum pertinet considerare de infinito si est: aut non est: & ☞ est quid sit.
Quodcunq₃ habet principium habet finem.
Co.xxv. Omnes physici posuerunt infinitum tanquam principium eo rum quæ sunt.
Commento.xxviii. Anaxagoras dicit quod omnia incœpere moueri aliquando.
Co.xxx. Omnia aut principium sunt aut ex principio.
Quod est immortale & incorruptibile physici diuinum appellabant:

Ex lectione .vi. & co.xxxi.

Tempus est infinitum.
Vtuntur mathematici infinito:
Intellectus non deficit quin super quodlibet finitum non possit aliquid addere.
Commento trigesimotertio. Contingere ab esse nihil differt in per petuis.
Commento.xxxiiii. Infinitum dicitur unomodo quod non est possi bile transiri: ex eo quod non est aptum natum transiri: sicut & uox est inuisibilis.

Secundomodo quod habet transitum inconsumabilem: aut q̧ uix habet
Tertiomodo quod aptum natum est habere transitum aut finem: non tamen habet.
Infinitú uel dicitur per appositionem s. sicut i[illegible] uel per diuisionẽ scilicet sicut in magnitudinibus: uel utroq; modo [illegible]
Co.xxv. Omne diuisibile uel est numerus uel magnitudo.
Co.xxvi. Passio minus est separabilis & per se existens quam subiectum.
Co.xxvii. Substantiæ esse & substantia idem est.
Impossibile est actu esse infinitum.

Ex lectione vii. & co.xxx.

Ratio corporis est quid sit determinatum planitiæ idest superficie.
Non est corpus infinitum neq; intelligibile neq; sensibile.
Co.xxxxii. Omne corpus sensibile aut est simplex aut compositum.
Infinitum elementum si esset excelleret & corrumperet finitum.
Co.xxxxiiii. Elementa habent contrarietatem adinuicem.
Co.xxxxv. Vnumquodq; ex quo componitur resoluitur in hoc.
Co.xxxxvii. Omne quod mutatur mutatur ex contrario in contrarium.

Ex lectione viii. & co.xxxxviii.

Aptum natum est corpus omne sensibile in aliquo loco esse.
Locus aliquis est unicuiq; corpori naturali.
Idem est locus [illegible] partis & totius.
Co.xxxxviii. Impossibile est non cõparare locum & corpus.
Locus est æqualis locato.
Co.l. Infinitum secundú anaxagoram est in seipso & non in alio.
Non ubicunq; aliquid est ibi aptum natum est esse:
Co.li. Terra quiescit in medio quia grauitatem habet.
Co.lii. Graue naturaliter fertur in medium: leue uero sursum.
Co.liii. Loci differentiæ sunt sursum & deorsum ante & retro dextrorsú. & sinitrorsum.
Co.lv. Impossibile est locum esse infinitum.
In loco esse & in aliquo loco esse conuertuntur.

Ex lectione viii & co.lvi.

Magnitudo actu infinita non est diuisione autem est.
Co.lvi. Est infinitum in potentia ens:
Dupliciter aliquid dicitur in potentia. uno modo, quia totum potest reduci ad actum sicut possibile est hoc æs eẽ statuam. Alio modo dicitur ĩ potẽtia quod postea fit actu ens non quidem totú simul sed successiue.
Dupliciter aliquid dicitur esse uel quia ẽ totú simul uel quia semper una pars eius est post aliam:
Infinitum est in sẽper aliud & aliud accipiendo: & acceptum semp ẽ finitú
Co.lviii. Finitum quod accipitur in magnitudinibus uel apponendo uel

diuidendo permanet & non corrumpitur sed quod accipitur in generatione & tempore corrumpitur:sic tamen ut non sit deficere.
Co.lviiii. Omne finitum remouetur quolibet finito semper accepto.
Co.lx Infinitum scd'm appositionē non excellit omnem determinatam magnitudinem in maius sicut infinitū scd'm diuisionem excellit omnem determinatam paruitatem in minus.
Non contingit magnitudinem esse maiorem in potentia omni magnitudine finita.
Co.lxi. Vnitas est minimum in numeris.
Vsq; ad decem plato fecit numerum.

Ex lectiōe.x.&co.lxiii.

Diffi. Infinitum est cuius semper secundum quantitatem accipientibus est aliquid ex recipere:
Diffi. Totum est cui nihil abest.
Co.lxiiii. Totum & perfectum aut sunt penitus idem aut proxima secundum naturam.
Nullum non habens finem est perfectum.
Co.lxv. Infinitum est materia perfectiōis magnitudinis: & quod potētia est totum actu uero non.
Infinitum non continet sed continetur inquātum infinitum est.
Infinitum est ignotum inquantū est infinitum: est enim sicut materia nō habens speciem idest formam.
Co.lxvi. Infinitum magis habet rationem partis quam totius & materiæ quam formæ.
Impossibile & inconueniens est ignotum & indeterminatum continere & determinare intelligibilia.

Ex lectione.xi.& co.lxvii.

Illud quod continet est forma.
Co.lxvii. Omne unum indiuisibile est inquātum unum.
Numerus est plura uno.
Infinitæ sunt decisiones magnitudinis.
Numerus q i iñnitū multiplicatur nō ē sepatus a decisiōe magnitudinū
Co.lxviii. Continuum diuiditur in infinitū:
Quātū un' q;q; cōtingit i potentia esse: tātū & in actu contingit esse.
Co.lxx. Infinitum non eodem modo est in motu & magnitudine & tempore sed per prius & posterius.
Co.lxxi. Mathematici non indigent infinito in actu neq; eo utuntur.
Co.lxxii. Infinitum est causa sicut materia:
Infinito esse est priuatio.
Subiectum per se infiniti est continuum sensibile.

Ex lectione.xii.& co.lxxiii.

Contingit unius corruptionem esse generationē alterius.
Co.lxxv. Intelligentiæ credere inconueniens est: non enim in re abundantia & defectus est: sed intelligentia: unumquodq; cui nostrum intelliget aliqs multiplicatū: seipsum augmentans in infinitum.
Tempus & motus infinita sunt non tamē actu.
Magnitudo neq; diuisiōe neq; intelligibili augmētatione ē īfinita ī actu

Propositiones ex.iiii.libro physicorum Aristotelis.

Ex lectione prima & co.primo.

Ecesse est physicū de loco sicut & de infinito determinare.
Quod non est nusquā est: sed nō econuerso.
n Loci mutatio est maxime cōis iter oēs motus & magis pprius
Co.iii. Loci mutationes physicorum corporū & simplicium non solū ostendūt locū esse sed etiam q habeat quandā potentiā idest uirtutem conseruatiuam locati.
Fertur unumquodq; in sui locum : non prohibitum.
Co.v. Sursum ē ubi fertur leue deorsum aūt ubi feruntur grauitatē hñtia.
Mathematica non sunt in loco: sed secūdū positionem habent per respectum ad nos dextrum & sinistrum.
Co.vi. Vacuum est locus priuatus corpore.
Locus est aliquid præter corpora.
Omne corpus sensibile in loco est.
Co.vii. Illud sine quo alia non possunt esse & ipsum sine aliis potest esse: necesse est esse primum.
Non perditur locus his quæ sunt in eo corruptis.

Ex lectiōe.ii. & co.viii.

Dimensiones sunt tres quibus determinatur oē corpus.s. longitudo latitudo & profunditas.
Impossibile est corpus esse locum in eodem: nāq; essent duo corpora.
Co.viiii. Sensibilium corpoꝝ sensibilia sunt principia.
Ex intelligibilibus elementis idest principiis nulla magnitudo fit.

Ex lectione.iii.& co.xiiii.

Entium aliud est per se: aliud per accidens.
Locoꝝ: alius quidē cōis in quo oīa corpora sunt: alius uero proprius in quo primo sunt.
Forma est terminus uniuscuiusq; rei.
Co.xvi. Forma & materia habent altissimā speculationē & sine inuicē nō facile est cognoscere ipsa.
Co.xvii. Forma & materia non separantur a re.

Locum contingit separari a locato.
Locus non est pars locati: neq; accidens:
Co.xviii. Materia non continet sed continetur
Co.xviiii. Impossibile est ei cuius non est motus neq; sursum neq; deorsum locum esse.
Co.xx. Transmutatur simul cum re & forma & materia & mouentur non semper in eodem loco sed ubi res.

Ex lectione.iiii.& co.xxiii.

Octo modis aliquid dicitur esse ĩ aliquo:
Vno modo sicut pars in toto.
Aliomodo sicut totũ in parte: non enim præter partes est totum. aliomõ sicut species in genere.
Aliomodo sicut genus in specie.
Aliomodo sicut forma in materia:
Aliomodo sicut motum in primo motiuo:
Aliomõ sicut ĩ fine: oium aũt maxime proprium est sicut locatũ in loco.
Co.xxv.co.xxvi.co.xxvii. Contingit aliquid esse in seipso per partes: sed non primo: neq; per se: neq; per accidens.
Scientia est in anima.
Locus non est materia neq; forma.

Ex lectione.v.& co.xxviii.

Locus est primũ cõtinẽs illud cuius est locus: & nihil est rei locati.
Primus locus neq; maior neq; minor est locato.
Locus non deficit unicuiq; locato: & separabilis est.
Locus omnis habet sursum & deorsum.
Fertur unũquodq; corporũ naturaliter & manet in propriis locis.
Propria loca naturalium sunt sursum & deorsum.
Co.xxxi. Sic pulcherrime diffinitur unumquodq; ut quid sit reddatur: & omnia oppositiua ipsius soluantur: & ex diffinitione proprietates eius manifestæ erunt & causa discordiæ & oppositorum circa ipsum manifesta erit.
Co.xxxii. Nunquam quæreretur de loco nisi motus aliquis esset secundum locum.
Motus secundum locum alius est per se. s. loci mutatio: alius ex consequenti scilicet augmentum & decrementum.
Eorum quæ mouentur aliud mouetur per se in actu: aliud uero secundum accidens.
Eorum quæ mouentur per accidens alia sunt contingentia moueri per se: ut partes corporis: alia uero non contingentia: sed semper sc'd'm accidens ut albedo & scientia.

Co.xxviii. Cum continẽs diuisum nõ est a cõtẽto sed cõtinuũ : nõ dicimus contentum esse in illo sicut in loco :sed sicut pars in toto.
Vltima contingentium sunt simul.
Cum contentum est continuũ continenti nõ mouetur ĩ illo sed cum illo diuisum autem in illo mouetur siue moueatur continens siue non.

Ex lectione vi &co.xxxv.

Locus nõ est forma:sunt enim utraq; termini sed nõ eiusdem :sed forma quidem rei:locus autem continentis corporis.
Co.xxxvii.Si esset locus aliquod spatiũ inter extrema corporis cõtinẽtis extra extrema ipsius cõtinentis.semp mouens in eodẽ loco:essent infiniti simul loci.
Nõ est alius locus aq̃ in quo mouetur cũ totũ uas trãsmutatur sed idem.
Locus in quo est aliquid comitatur corpus cõtinens aut partes eius : sed nõ locus in quo illud est qui est pars loci qui est locus totius cœli.
Co.xxxxviii.Loco nõ mã mã.n.neq; diuisa ẽ q̃re neq; ꝯtiet rẽ loo ãt utꝗq;
Co.xxxviiii. Corpus contentum est quod mouetur scd'm loci mutationẽ
Co.xxxx. Locus est immobilis
Totus fluuius magis est locus nauis quia est immobilis totus.
D: Locus est terminus continentis immobilis primum.
Co.xxxxii.Leue natura fertur sursum graue uero deorsum.
Locus uidetur eẽ quædam superficies.
Simul cum locato est locus.

Ex lectione.vii.& co.xxxxiii :

Cuicunq; corpori adiacet aliquod corpus extra continens ipsum hoc ĩ loco est:cui uero non minime.
Co.xxxxiiii. Alia sunt in loco scd'm potentiam:alia scd'm actum:
Cum continuum est similiũ partiũ &scd'm potẽtiã in loco partes sunt:cũ aũt separatæ sunt & taugunt se secundum actum sunt.
Co.xxxxv.Alia per se sunt ĩ loco sicut oẽ corpus mobile alicubi p se: alia uero scd'm accidens:ut anima & cœlum idest ultima spæra.
Cœlũ non est alicubi totum sed oẽs ptes eius in loco quodãmodo sunt.
Vltimum cœlum solum mouetur circulariter.
Extra oẽ & totum cœlum nihil est propter hoc oĩa ĩ cœlo sunt.
Co.xxxxvi.Cœlum non est locus :sed ultimum cœli i.superficies cœli.

Ex lectione.viii.& co.xxxxvii.

Augmentato corpore nõ est necesse simul augmentare locum.
Punctus non est locus.
Duo corpora impossibile est in eodẽ loco eẽ. Locus nõ est spatiũ aliqđ corporeum siue dimensio aliqua corporalis scd'm textũ cõmẽtatoris.
Locus nõ est ĩ aliquo sicut in loco sed terminus in aliquo finito.
Co.xxxviii.Corpus cõtinens cui cõsequenter est corpus cõtẽtũ & qđ ab

co tangitur nō ut pximū est:& hæc simul apta nata eē ipassibilia sunt adinuicem.
Fertur unūquodq; in sui locum rationabiliter.
Thomas. Proximitas naturæ quæ est inter corpus cōtinens & contentū est causa quare corpus naturaliter mouetur ad suū locū:
Manet unumquodq; natura in proprio loco rationabiliter.
Sicut pats naturaliter quiescit in suo toto ita &locatū i loco suo naturali
Co.xxxviii. Aq̄ materia est aeris aer aūt sicut actus quidā ipsius: & aq̄ potētia est a er scilicet simpliciter aer ueto potentia est aqua quodāmō
Ex lectione .viiii.& co.l.
Est physici cōsiderare de uacuo sicut & de loco:
Co.liii.Multa parua quod magnum est constituunt.
Co.lv.Duo corpora impossibile est simul esse.
Co.lvi.Vas plenum cinere tantum recipit de aqua quātū uas uacuum.
Pyttagorici dicunt quod uacuū est quod determinat rer̄ naturas.
Ex lectione .x.& co .lvii.
Ad cognoscendum qualiter se habeat ueritas circa uacuum oportet accipere quid significet nomen.
Co.lviii.Corpus sensibile scd'm tactum est grauitatē habēs uel leuitatem
Co.lxiii.Contingit augmentari corpus non solum ingrediēte aliquo sed etiam alteratione:ut si ex aqua fiat aer.
Vacuum est locus priuatus corpore.
Ex lectione .xi.& co.lxv.
Pars nisi seorsum ponatur non erit in loco sed in toto.
Omnis motus aut est uiolentus aut secundum naturam
Motus uiolentus posterior est eo qui est secundum naturam.
Non entis nulla est differentia
Co.lxx.Medium per quod aliquid fertur causa est uelocitatis uel tarditatis motus:quia corpus motum impedit maxime quidem medium qd' contra fertur:postea autem medium manens: sed magis mediū quod non facile diuiditur.huiusmodi autem est quod pinguius est.
Co.lxxi.Idem corpus uelocius fertur propter duas causas:aut indifferendo per quod fertur:ut per aquam aut per terram aut per aerem:aut indifferēdo quod fertur propter excellētiam grauitatis uel leuitatis eius
Ex lectione .xii.& co.lxxi.
Excellēs diuiditur in id quo excellit & in id quod excellitur.
Non excellit linea punctum nisi componatur ex punctis.
Vacuum ad plenū nullā possibile est habere pportionē: neq; motus qui ꝗ fit per uacuum ad motum qui fit per plenum.
Co.lxxiii.Omnis motus ad motum pportio est.
Omnis motus in tempore est.

Ois tẽporis ad tp̃s proportio est si sint utraq; finita
Ex lectione .xiii. &co.lxxvi.
Corpus ligneũ cubicũ & si sit calidum :aut frigidum :aut graue :aut leue: tamen altera est a passionibus istis & si non sint separabiles.
Co.lxxvii.Aer non uidetur.
Ex lectiõe.xiiii. & co.lxxxi.
Rarum est quid leue unde ignem rarum esse dicunt.
Co.lxxxii.Quanto aliquid est rarius magis sursum ferretur.
In uacuo sunt oia sine motu & uacuum sine motu est.
Co.lxxxiii.Plus aer ex aqua generatur quam econuerso.
Co.lxxxiiii Ex eo quod est in potentia actu fit quod fit.
Materia non separabilis est a contrariis esse tamen eius alterum est: i.secũdum rationem altera est.
Materia contrariorum est una numero. ut calidi & frigidi.
Cum ex aqua fit aer eadẽ est materia numero non accipiẽs in se aliud aliquid :sed qd erat in potentia actu facta est:similiter & aqua ex aere fit.
Scintillæ nõ est accipere aliqua pats in qua nec caliditas nec albedo insit
Magnitudo & paruitas sensibilis corporis: non accipiente aliquid materia:extenditur s.d qui potentia est materia utriusq;.
Densum est graue & durum rarũ autem leue & molle:dissonant aũt graue & durum in plumbo & ferro.
Ex lecttione.xv.&co.lxxxviii.
Ex his quæ nõ sunt compositum impossibile est esse & participare aliquã substantiam.
Co.lxxxviiii.Omnis diuisibilis existentis necesse est esse dum est aliquam partem eius aut aliquas partes.
Temporis aliæ partes factæ:aliæ futuræ sunt.
Ipsum nunc non est pars temporis:
Mensurat pars totum :& componi oportet totum ex partibus.
Co.lxxxx.Nulle partes temporis quæ sunt aliæ & aliæ adinuicem possũt esse simul nisi una contineat aliam:
Impossibile est sic se habere adinuicem duo nũc quod sint habita adiuicẽ
Co.lxxxxi. Nullius diuisibilis finiti unus tantum terminus est.
Co.lxxxxii Simul esse dicuntur scd'm tp̃s & nec prius nec posterius quæ sunt in eodem nunc.
Ex lectione .xvi.&co.lxxxxiii.
Pars temporis tempus quoddam est.
Pars circulationis non est circulatio.
Co.lxxxxiiii.In tempore omnia sunt:& in totius spera.
Co.lxxxxv.Omnis mutatio & motus in ipso transmutato est aut in loco ubi est ipsum transmutatum & transmutans.

Tempus ubiq; & apud omnia est.
Co.lxxxvi. Mutatio & motus ois uelocior & tardior est.
Tardum & uelox tempore determinantur.
Velox est quod in pauco tempore per multũ spatium mouetur.
Tardũ est quod in multo tempore per paucũ spatium mouetur.
Tp̃s nõ determiatur tp̃e neq; quo ad quãtitatẽ neq; quo ad qualitatem.
Co.lxxxxvii. Manifestũ est quod tp̃s neq; motus est neq; sine motu.

Ex lectione.xvii.&co.lxxxxviii.

Simul motum sentimus & tempus.
Necesse est ipsum tempus aliquid esse ipsius motus.
Co.lxxxxviiii. Oẽ quod mouetur mouetur ex quodam in quidam.
Seqtur magnitudinem motus:propter id.n.q̃ magnitudo cõtinua &motus continuus erit:quãtus uero motus est tantũ & tempus erit.
Prius & posterius in magnitudine primũ sunt & hoc ex ipsa positione.
Motus & tp̃s ita se habent quod semp alterũ eorũ sequitur alterum.
Co.c. Tunc dicimus fieri tempus quando prioris & posterioris in motu sensum percipimus.
Co.ci. Tempus est numerus motus secundũ prius & posterius.
Co.cii. Numerus dicitur dupliciter scilicet quod numeratur uel numerabile & aliomodo quo numeramus.
Tempus est numerus quod numeratur & nõ quo numeramus.
Est alterum quo numeramus & quod numeratur.

Ex lectione.xviii.&co.ciii.

Ipsum nunc idem est.f.subiecto scd̃m id q̃d est.quod quid erat esse autem alterum est.ideſt ratione alterum est.
Co.ciiii. Ipsũ nũc mẽsurat tp̃s scd̃m q̃d prius &posterius ẽ &nõ scd̃m id q̃ ẽ
Quod mouetur in eo q̃d est alibi & alibi est alterum.
Ipsum nunc sequitur ad id quod fertur sicut tempus ad motum.
Per mobile cognoscimus prius & posterius in motu.
Notum in tempore maxime est nunc.
Co.cv. Nisi tp̃s sit ipsũ nunc non est.& si ipsum nunc non est tp̃s nõ erit.
Quod fertur & loci mutatio sunt simul.
Tempus continuatur per ipsum nunc & diuiditur per ipsum nunc.
Motus & loci mutatio una est idest sumitur unitate ab eo quod moue tur quia unum est.
Punctum est principium unius partis lineæ & finis alterius.
Co.cvii. Ipsum nunc nulla pars temporis est:neq; pũcta sũt partes lineæ: lineæ enim due partes unius lineæ sunt.
Secundum quod est terminus nunc non est tempus sed accidit tempori scilicet sicut terminus terminato:secundum uero quod numerat est numerus.

Ter illius solum sunt cuius sunt ter numerus autem potest eē diuerso
Ex lectione .xviiii. & co.cviii.

Tempus minime numerus simpliciter est.

Minimus numerus qui est simpliciter dualitas est.

In lineis est minimum multitudine ut duæ aut una:magnitudine aūt nō.

In tempore est minimum secundum multitudinem secundum uero magnitudinem non est.

Co.cviiii Secūdū ꝙ tempus est cōtinuū est longum & breue:secūdū ꝙ est numerus est multū & paucū:uelox autem & tardum non est.

Numerus quo numeramus uelox & tardus non est.

Co.cx Tempus prius & posterius non est idem.

Numerus simpliciter scilicet quo numeramus est unus & idē qui ē cētum equoꝝ & qui est centū hoīum: quoꝝ autē est numerus.i.numerus numeratus altera sunt.

Co.cxi Sicut contingit esse unum & eundem motum scilicet specie iteꝝ & iterum sic & tempus contingit.

Co.c.xii Non solum motum tempore metimur: sed etiam motu tempus propter diffiniri adinuicem.

Per numeralia numeꝝ aliquando cognoscimus & econuerso.

Co.cxiii Imitatur magnitudinem motus in quantitate: continuitate & diuisibilitate hunc autem tempus.
Ex lectione xx. & co.cxiiii.

Tempus est mettum motus & eius quod est moueri.

Tempus mensurat motum mensurando aliquem motum: quo mensurabit totum.

Est motui in tempore esse mensurari tpe:& scd'm id quod est & scd'm suā durationem:simul enim motum & esse motus mensurat tempus:

Co.cxv Alia motu esse in tempore est mensurari tpe nō ipsa sed esse eorum.i.secundum suam durationem

Aliquid esse in tempore dicimus dupliciter: unomodo quia tunc est quādo tempus est:aliomodo sicut aliqua sunt in numero.

Aliquid dicitur esse in numero sicut pars & passio:& quicquid est ipsius numeri aut quia numerus est ipsius.

Nunc & prius & posterius & quæcunq; huiusmodi:sunt in tempore.sicut in numero unitas quæ scilicet est pars numeri: & superfluus quæ scilicet sunt passiones & par. res autem sicut sunt in numero scilicet numerato ita sunt in tempore.

Co.cxvi Non est idem in tempore esse & esse quando tempus est.

Co.xvii. Accipi potest aliquod tempus maius omni eo quod est ī tempore: unde necesse est omnia quæ sunt in tempore contineri sub tempore:& pati aliquid sub tempore.

Consueuimus dicere quod tempus tabefacit :& senescunt omnia sub tẽpore & obliuiscuntur propter tempus.

Non didicit aliquis propter tempus :neq; nouum factum est aliquid neq; bonum idest integrum & perfectum: corruptionis enim per se causa tempus est:

Quæ sunt semper scd'm q semper sunt nõ sũt in tempore:non enim mẽsuratur esse ipsorum tempore: signum autem est quoniam neq; patiũtur aliquid a tempore.

Co.cxvii. Tempus est mensura quietis per accidens:omnis enim quies in tempore est.

Non omne immobile quiescit:sed priuatum motu:aptum tamen natum moueri.

Co.cxviii. Quod mouetur non simpliciter erit mensurabile sub tempore secundum quod quantum aliquid est:sed secundum quod motus ipsius est quãtus:

Co.cxix. Nulla quæ neq; mouentur neq; quiescũt sunt in tempore.

Tempus est mensuratio motus & quietis.

Co.cxx. Quorum opposita semper sunt hæc non sunt in tempore:quorum autem non semper sunt :hæc sunt in tempore.

Ex lectione .xxi.& co.cxxi.

Nunc continuat tempus præteritum & futurum.

Nunc diuidit tempus potentia idest inquantum considerat ut multa in potentia& in quantum huiusmodi est:est alterum & alterum inquantum autem copulat semper idem est.

Co.cxxii. Dicitur etiam nunc tempus propinquum præsenti nunc.

Co.cxxiii. Tunc est rempus determinatum ad prius nunc.

Co.cxxv Ipsum nunc principium & finis est :sed non eiusdem sed præteriti quidem finis futuri autem principium.

Tempus semper est in sui principio & in fine.

Tempus nunquam deficiet:semper enim in principio est.

Co.cxx[illegible].Illud dicitur iam quod est propinquum præsenti nunc:siue sit pars præteriti :siue futuri.

Co.cxx[illegible]. Ipsum modo est pars præteriti prope præsenti nunc.

Olim est pars præteriti procul præsenti nunc.

Repente est quando est sine sensibili tempote .proptet patuitatem.

Ex lectione .xxii.& co .cxxviii.

Omnis mutatio temouet scilicet de ratione suarem a natura sua.

Co.cx. viii Aliqui tempus sapientissimum dixerunt :paron autem pythagoricus ipsum penitus indisciplinabile tectius dixit.

In tempote oĩa generantur & cortumpuntut.

Tempus corruptionis magis erit per se causa quam generationis.

Mutatio per se est destructiua:generationis autem & ipsius esse causa est per accidens.

Nihil fit idest generatur nisi moueatur ipum quodãmodo scilicet mani feste &agatur : corrumpitur autem etiã cũ non moueatur manifeste

Co.cxxiiii.Omnẽ mutationẽ & oẽ quod mouetur necesse est moueri in tempore.

Prius & posterius dicimus secũdũ distantiam ad ipsum nunc.

Ipium nunc est terminns præteriti & futuri.

Cõtrario modo dicitur prius scd'm præteritũ &futuꝝ.in prætcrito enim dicitur prius quod longius est ab ipso nunc:posterius autem quod ꝓpe est:in futuro autem dicitur prius quod est propinquius ipsi nũc po sterius autem quod procul est

Nihil aliud aptum natum est numetare quam anima uel intellectus:

Non existente anima tempus est utcunq; ens

Prius & posterius in motu sunt & hæc sunt tp̃s scd'm ꝙ sunt numerabilia

Ex lectione.xxiii.& co.cxxx.

Tempus est passio & habitus motus.

Co.cxxxTempus & motus sunt simul & scd'm actũ & scd'm potentiam.

Co.cxxxiiOmne tẽpus quod est simul & similiter idest æqualiter est unũ tantum quod uero non est simul nõ est unum:sed species eius est una.

Motus sunt alteri & seorsum idest diuisi ab inuicem:tempus autem ubi que idem est.

Co.cxxxiiiMotus localis est maxime regularis :&iter motus locales mo tus circularis.

Numeratur unũquodq; uno quodã proximo sui generis.

Aliquo determiato motu & tp̃e mẽsuratur quãritas motus & tp̃ris.

Quod est primũ est mensura oium ꝓximoꝝ.i.oium quæ sũt sui generis.

Circulatio quæ est maxime regularis est mensura oium motuũ.

Alteratio & augmentatio non sũt motus regulares.

Videtur tempus esse numerus motus primæ spæræ :quia hoc motu men suratur & tempus & alii motus.

Co.cxxxiiiiEquilaterus & gradatus nõ sunt idem triangulus : sed bene eadem figura.

Ibi dicimus identitatẽ ubi non est differentia:nõ aũt ubi est.

Propositiones ex.v.libro physicorum Aristotelis.

Ex comento primo.

t Ransmutatur transmutans. id est trãsmutatioẽ tripliciter : aut scd'm accidens :ut musicũ ambulare:aut scd'm partẽ :ut sanatur

corpo qa oculus sanatur aut i eo q ipsu prio & scdm se ipsu mouetur

Co.ii. Est & i mouēte similiter:aliud quidē scdm accidēs mouet:aliud se cūdū pte:aliud uero p se ipsum mouet primū ut cū medicus sanat.

Ad motum requiruntur quinq; primo mouēs primū & aliqd qd mouetur & tempus in quo mouetur & duo termini ex quo & in quem.

Co.iii. Omnis motus a quodam in quidam est.

Co.iiii. Magis a termino in quem quā aquo mouetur denoiatur mutatio

Co.v. Qualitates:& passibiles qualitates:& locus:quæ sunt termini eorum quæ mouentur immobilia sunt.

Albedo non est motus :sed albatio est motus:

Ex parte terminorum pōt accipi motus scd'm accidens :ut quid sit albū i id q intelligere mutatur scd'm accidēs:ut quod sit albū i colorē: & scd'm prē ut qui uadit athenas:in europā:quia pars europæ athenæ sunt & se cūdū se ut quod in album colorem mutatur.

Co.vi. Mutatio per accidens in oibus terminis est & in semper idest in oī tempore:& in omni idest in omni subiecto & motu:

Mutatio q nō ē scd'm accidēs est tātū i cōtrariis & i mediis & ɔdictione.

Medium quodammodo est ultima :& hoc ad illa & illa ad hoc dicuntur quodammodo contraria.

Fuscū est albū per cōparationē ad nigrum & nigrum per cōparationē ad albū

Ex lectiōe.ii. & co.vii.

Omnis mutatio est a quodam in quidam.

Quod mutatur mutatur quadrifariē:aut enim ex subiecto in subiectū:aut ex subiecto in non subiectum :aut ex non subiecto in subiectum aut ex non subiecto in non subiectum.

Quæ est ex nō subiecto in nō subiectū nō est mutatio per hoc q nō est se cundum cōtradictionē:neq; enim est cōtradictio neq; cōtraria.

Mutatio ex nō sbo in sbm est generatio secūdū cōtradictionem.

Quando ex non albo generatur album est generatio secundum quid:sed quando ex non ente simpliciter generatur substantia est generatio simplex.

Mutatio quæ est ex subiecto in non subiectum corruptio est.

Quæ est ex substantia in non esse corruptio simpliciter est quæ uero in oppositā negationem est corruptio secundum quid.

Co.viii. Ens & non ens dicitur tripliciter :unomodo secundum compositionem & diuisionem :aliomodo secundum potentiam quod ei qd est in actu oppositum est :& sic non contingit moueri:tertiomodo qd est in potentia quæ non excludit esse in actu simpliciter:& sicut contingit moueri secundum accidens.

Impossibile est quod non est moueri.

Impossibile est generationem esse motum.

Verum est dicere q̄ non est de eo quod sit simpliciter.
Omne quod mouetur in loco est.
Quod non est non est in loco.
Corruptio non est motus.
Contrarium est motui motus aut quies.
Corruptio generationi contraria est.
Co.viii Mutationis tres sunt tantum species.
Motus est mutatio de subiecto in subiectum.
Priuatio ponitur contrarium & monstratur affirmatiue.

Ex lectione tertia

Necesse est tres esse species motus scilicet quantitatis & qualitatis & secundum locum.
Co.x Secundum substantiam non est motus propter nullum entiũ substantiæ contrarium esse.
Motus non est in ad aliquid,neq; in actione & passione.
Motus non est motus:neq; generationis generatio:neq; omnino mutationis mutatio.
Co.xii. Nulla mutatio est per se de una mutatione in aliã:sed per accidẽs
Co.xiii. Infinitorum non est primum,neq; ultimũ:quare neq; habitũ erit
Co.xiiii Eadem motui contrarius est motus & quies: & generatio & corruptio contraria sunt.
Co.xv. Oportet materiam subesse ei quod fit:&mouenti.
Co.xvii Omne quod mouetur mouetur tripliciter aut in eo quod est secundum accidẽs:aut q̄a pars aliqua mouetur:aut quia per se mouetur:

Ex lectione quarta & co.xviii.

Motus est solum in qualitate quantitate &ubi: in unoquoq; enim horum est contrarietas.
Motus qui est in qualitate est alteratio.
Augmẽtum & decrementum est secũdum quantitatem.
Di Augmentum est motus in perfectam magnitudinem.
Diffi Decrementum est motus a perfecta magnitudine in imperfectam magnitudinem.
Motus qui est in ubi secundum proprium & commune nomen innominatus est sit autem latio nominatus.
Hæc sola propriæ dicuntur ferri cum non in seipsis sit stare mutantibus locũ & quæcunq; non ipsa se ipsa mouent scd'm locum.
Di.Co.xviii Mutatio quæ est in eadem specie in magis & in minus: alteratio est.
In minus aliquid uadens in contrarium dicitur mutare in magis autem tãquam ex contrario in ipsũ.
Co.xx Immobile est quod impossibile est moueri sicut sonus inuisibilis

& qđ multo tempore uix mouetur :aut tarde incipit quod dicitur gra uiter mobile:&quod aptum natum est moueri :non mouetur aũt tunc cum aptum natum est & ubi & sic: quod quidem quiescere uoco im mobilium solum: contrarium enim quies motui est.

Quies est priuatio in susceptiuo motus.

Ex lectione quinta & co.xxii.

Simul dicuntur esse secundum locum quæcunq; in uno loco sunt primo separatim autem quæcunq; sunt in altero.

Tangere dicuntur quorum ultima sunt simul

Medium est in quod aptum natũ est primum pertingere quod mutatur continue secundum naturam:quam in ultimum in quem mutatur.

Ad minus est medium in tribus.

Vltimum mutationis est contrarium.

Co.xxiii. Continue mouetur quod nihil aut paucissimum deficit rei:sed non tempori.

Nihil prohibet aliquem deficientem rei moueri continue secundum non tempori.

Co.xxiiii. Contrarium secundum locum est secundum rectitudinem di stans plurimum.

Di.Co.xxv. Consequenter est quod cũ solum post primum sit aut posi tione aut specie aut aliquo sic determinatorum nullum medium est eo rum eiusdem generis:& cuius consequenter est.

Co.xxvi.Diffi. Habitum est quod consequenter est cum tangat.

Omnis mutatio in oppositis est.

In contradictoriis nihil est medium.

In contrariis est medium.

Continuum est aliquid habitum.

Diffi: Dico esse continuum cum unius & idem fiat terminus utriusq; q̃ se tangunt & sic significat nomen.

Co.xxvii.In his est continuum ex quibus aptum natum est fieri unum se cundum contactum.

Co.xxviii.Consequenter se habens est primum inter ista secundum quod prius dicitur a quo non conuertitur consequentia essendi.

Co.xxviii.Eodem modo contactus est prius quam continuum.

Punctis inest tangere unitatibus autem consequenter:& punctorum cõ tingit esse medium :unitatum autem non est necesse.

Ex lectione sexta & co.xxxi.

Motus dicitur unus tripliciter scilicet genere specie & numero.

Genere motus dicitur unus secũdum figuras prædicamenti ut loci muta tio omni mutationi genere una est:alteratio autem a loci mutatione altera genere est.

Specie motus est unus :cū genere unus :& Indiuidua specie fit.
Co.xxxiii. Circularis motus a recto alter est specie .
Co.xxxiiii. Simpliciter unus motus est qui substantia quidem unus & numero est.
Tria sunt secundum numerum circa quæ dicimus motum unum scilicet quod mouetur & in quo mouetur & quando.

Ex lectione.vii. & co.xxxviiii

Omnis motus est continuus.
Vnum simpliciter dicitur dupliciter continuitate & indiuisibilitate.
Co.xxxx Motus illi habiti sunt qui neq; specie neq; genere idem sunt:ut tens enim aliquis statim febricitabit.
Co.xxxx. Non omnis motus fiet continuus omni motui.
Co.xxxxi. Ad hoc quod motus sit continuus tria requiruntur .s. unitas speciei unitas subiecti & temporis ut.s.immobilitas intersit.
Co.xxxxii. Motus etiam dicitur unus quia est perfectus.
Perfectum & totum ad unitatis rationem pertinent.
Motus dicitur unus qui ē regularis.
Co.xxxxiii. Irregularis motus non uidetur esse unus: diuisibilis enim est.
Est in omni motu id quod regulariter est: uel non est.
Co.xxxxiiii. Irregularitatis differentia aliquando est in quo mouetur im-possibile est enim regularem esse motum non in regulari magnitudi-ne: aliquando in uelocitate & tarditate :motus enim cuius uelocitas est eadem regularis est cuius autem non eadem irregularis .
Neq; species motus neq; differentiæ uelocitas & tarditas.
Nulla species uel differentia sequitur speciem sui generis.
Co.xxxxv. Motus irregularis est unus inquantum est continuus.

Ex lectione.viii. & co.xxxxvii.

Motus qui est ex contrario non est contrarius ei qui est in cōtrarium idē enim & unus est esse idest rō autem non idem ipsis.
Co.xxxxviii. Motus qui est ex contrario non est contrarius ei qui est ex contrario.
Vnusquisq; motus magis denominatur ab illo in quem mutatur :quam ab illo ex quo mutatur.
Motus qui est ex sanitate est idem ei qui est in egritudinem:& qui ex egritudine ei qui est in sanitate.
Co.xxxxviiii. Motus qui est ex contrario in contrarium est contrarius ei qui est ex contrario in contrarium.
Co.l. Ipsum addiscere est contrarium ei quod est decipi non per se ipsum ab alio.
Motus sursum est contrarius ei qui est deorsum & hæc sunt contraria i lōgitudine ante ei qui est retro:& sunt in profunditate: & qui est ad dex-

teram ei qui est ad sinistram & hæc sunt in latitudine.

Reg: quibus non est cōtrarium sicut scilicet sunt substātiæ mutatio quæ est ex ipso ei quæ est in ipsum cōtraria est: unde generatio corruptionis contraria est:

Ex lectiōe.viii.&co.liii.

Simpliciter contrarius est motus motui: opponitur autem ei & quies: priuatio enim ipsius est.

Motui qui est ex hoc puta ex.b.in cōtrarium: contrariatur quies quæ est in hoc scilicet in.b.& motui qui est ex contrario in hoc contrariatur qes quæ est in contrario.

Quietes quæ sunt in terminis contrariis contrariæ sunt: nam si motus cō trarii sunt & quietes oppositæ erunt.

Accidit quietem quæ est in termino ad quem simul fieri motui in ipsum unde opposita non sunt.

Co.lvi. Senescere quidem est scd'm naturam.

Co.lvii. Quæ sunt per uiolentiā insunt extra naturam.

Corruptio uiolenta est contraria corruptioni quæ est scd'm naturam.

Generationes quædam sūt uiolentæ & non moderatæ quibus contrariæ sunt quæ sunt scd'm naturam.

Co.lviii. Corruptio non simpliciter est contraria corruptiōi: sed scd'm qd' hæc est dulcis illa uero tristis.

Co.lviiii. Ignis natura fertur sursum: deorsum uero terra.

Motus naturalis unius corporis est contrarius motui qui est extra naturam eiusdem corporis.

Co.lx. Quies quæ est sursum est contraria motui qui est desuper in deorsum respectu eiusdem: illa enim est extra naturam: hic aūt scd'm naturā

Co.lxi. Motus naturalis quanto magis appropinquat adquietem tanto ē uelocior uiolentus autem est cōtrario.

Co.lxi. Eius quod mutatur aliud est in termino a quo aliud in termino ad quem.

Co.lxv. Magis motus motui contrarius est quam quies.

Propositiones ex.vi.libro physicorum Aristotelis.

Ex lectione prima & co.primo.

Mpossibile est ex indiuisibilibus esse aliquod continuum.

Co.ii. Vltima punctorum non sunt unum neq; simul neq; continua: neq; se tangentia.

Oē qd tangit aut totū tāgit totū aut ps partē: aut totū pars.

Si duo indiuisibilia se tangunt: necesse totum tangere totum.

Consequenter non erit punctum puncto : neq; ipsum nunc ipsi nunc: Punctorum semper est medium linea:& ipsorũ nũc tẽpus.

Co.iii. Ex quibus cõponitur linea uel tẽpus in ipsis diuiditur:

Nullũ cõtinuũ i indiuisibilia diuisibile est. esset enim indiuisibile ab idi uisibili contactum

Ex lectione secũda.co.v:

Si magnitudo cõponitur uel diuiditur in diuisibilia & motus & tempus similiter.

Co.viii. Secũdũ impartibile magnitudinẽ nõ põt aliquid moueri : sed motum est.

Ex lectione tertia & co.xi .&xiiii.

Necesse est uelocius mobile moueri per equalem magnitudinem in mi nori tempore.

Co xv. Omnis motus in tempore est: & in omni tempore possibile est moueri.

Omne quod mouetur contingit & uelocius moueri & tardius :

In omni tempore contingit uelocius & tardius moueri quam sit motus datus in tali tempore.

Necesse est tempus esse continuum.dico autem continuum diuisibile in semper diuisibilia.

Co.xvii Per easdem & equales diuisiões tempus & magnitudo diuiditur

Ex lectione .iiii.& co.xviii.

Si tps est infinitum & magnitudo:& sicut unũ sic & alterum ut si i ultimis ifinitum est tempus & longitudo i ultimis.si uero diuisione :& longi tudo.si autem in utrisq; tempus:& ĩ utrisq; longitudo.

Co.xviiii.Zenonis ratio falsum opinatur.quæ est non posse infinita tran sire aut tangere infinita in tempore infinito.

Dupliciter dicitur longitudo & tempus infinitum:& omnino oẽ conti nuum :aut secũdum diuisionem:aut in ultimis.

Quæ sunt infinita in ultimis non contingit se tangere in tempore finito quæ uero secundum diuisionem sunt contingit :& nãq; tempus sic in finitum est.

Non potest infinitum spatium in finito tempore transiri:neq; in infinito finitum:si enim tempus infinitum sit & magnitudo erit infinita: & si magnitudo & tempus.

Co.xxii. Neq; linea neq; planum neq; omnino continuorum ullum erit indiuisibile.

Ex lectione.v.& co.xxiiii.

Nunc dictum non secundum alterum :sed per se & primo necesse est esse in diuisibile & in omni tempore esse.

Est accipe aliquod ultimum præteriti :& infra quod nihil est futuri: & si

militer futuri infra quod nihil est præteriti.

Co.xxvi. Si nunc esset diuisibile esset aliquid præteriti in futuro & aliquid futuri in præterito.

Co.xxviii.&.xxx. Nihil mouetur in ipso nunc neque quiescit: diuideretur enim ipsum nunc.

Co.xxx Quiescere dicimus aptum natum moueri & non mouetur quando quomodo & sicut aptum natum est moueri.

Co.xxxi Quod mouetur i aliquo toto tempore mouetur in qualibet parte illius temporis secundum quod aptum natum est moueri: & quiescens similiter quiescet.

Idem nunc est ultimum utrorumque temporum.

Co.xxxii. Illud dicimus quiescere quod similiter se habet & nunc & prius: & secundum se totum & secundum partes.

Nunc non habet prius & posterius.

Necesse omne quod mouetur & omne quod quiescit moueri & quiescere in tempore.

Omne quod mutatur necesse est esse diuisibile.

Cum aliquid est in hoc in quo mutatum est non amplius mutatur & cũ est in eo ex quo mutatur & ipsum & partes omnes non mutantur: necesse est igitur quod mutatur secundum aliquam partem esse in hoc: & secundum aliam in illud.

Ex lectione .vi. & co.xxxiii.

Motus est diuisibilis dupliciter uno quidem mouetur tẽpore: aliomodo uero secundum partium motus illius quod mouetur.

Co.xxxiii. Omnis motus est alicuius mobilis.

Plurium non erit unus motus.

Co.xxxv. Continuus motus continuorum quorundam est.

Co.xxxvi. Tempus omne diuisibile est.

Necesse est diuidi motum secundum tempus.

Co.xxxvii.xxxviii.xxxviiii Necesse est easdem esse diuisiones & temporis & motus: & ipsius moueri & qđ mouetur: & in quo motus est: sed nõ oium similiter est in quibus est motus: sed quanti quidem per se: quali autem per accidens: & uno horum diuiso omnia diuidentur & in ipso finita esse uel infinita se habebit similiter de omnibus & sequitur maxime ab ipsa quod mutatur: omnia diuidi & finita uel infita esse.

Ex lectiõe .vii. & co.xxxx.

Necesse est quod mutatur cum mutatum est esse in quo mutatum est.

Sequitur ad mutari ipsum deficere & ad mutatum esse defecisse.

Co.xxxxi. Omne necesse est esse aut non esse.

Co.xxxxii Quod factum est quando factum est erit: & quod corruptum est quando corruptum est non erit.

Co.xxxxiiii Illud in quo primo mutatũ est: quod mutatum est necesse est esse atomum.

Co.xxxxv Quod corruptum est & quidem factum est in atomo corruptum & factum est.

Dicitur in quo primo mutatum est dupliciter: aliud quidem in quo perfecta mutatio est: & est uerum dicere, quod mutatum est: aliud uero ĩ quo primo incepit mutari.

Co.xxxxvi Contingit mutationem perfici & mutationis ultimum indiuisibile est propter id quod est finis motus.

Non est accipere aliquod principium idest primam partem mutatiõis neque temporis in quo primo quis mutatur.

Co.xxxxviii Omne quod mutatur demonstratũ est diuisibile esse.

Co.xxxxviiii Tria sunt quæ accipiuntur in mutatione: quod mutatur in quo mutatur & in quod mutatur ut homo tempus & album.

Ipsum secundum quod mutatur non similiter se habebit ut alia duo: hõ quidem & tẽpus diuisibilia sunt: de albo autem alia ratio est: propter q̃ secundum accidens oĩa diuisibilia sũt: cui enim accidit album aut quale diuisibile est.

In sola mutatione scd'm qualitatem contingit indiuisibile per se esse.

Ex lectione .viii. & co .l.

Dicitur aliquid in tempore mutari dupliciter uno modo primo & per se: alio modo secũdũ alterum ut in anno quia in die:

Si aliquid mutatur primo in aliquo tempore necesse est in qualibet parte illius temporis mutari.

Co.lii. Omne quod mouetur necesse est esse motum prius:

Co.liii Semper ab ipsis nunc scd'm diuisionẽ tempus est determinatũ.

Co.liiii Oẽ quod mutatur necesse est infinite mutatũ esse.

Co.lv Non solum quod mutatur necesse est mutatum eẽ prius: sed & qđ mutatum est necesse est prius mutari.

Oẽ quod ex quoda in quoddã mutatũ est: in tempore mutatum est.

Co.lvii Duo indiuisibilia impossibile est esse coniuncta.

Co.lviii. In ipso mutari mutatũ esse est prius: in ipso aũt mutatũ esse est mutari: & nullo modo compræhenditur primum: causa autem huius modi est quia non est impartibile impartibili coniunctum.

Co.lviiii. Quod factum est necesse fieri prius & quod sit factum esse quæcunq; tamen diuisibilia & continua sunt: non tamen semper: sed aliquando aliud: ut illius aliquid similiter & ipso corrumpi corruptum ẽ prius corrupto autem esse corrumpi est prius.

In quocunq; tempore fit aliquid non erit utiq; sicut in primo:

Ex lectione .viiii. & co. lx.

Impossibile est in infinito tempore transire magnitudinem finitam: nõ

eandem semper reiterando: uel aliquid eius.

Impossibile est infinitum ex finitis esse propter id quod mensurantur fini ta a quodam uno multitudine uel magnitudine siue æqualia sint, siue inæqualia.

Commento.lxi. Infinitum mobile non pertransit finitum spatium in fi nito tempore.

Co.lxiii.& co.lxiiii Impossibile est infinitum mobile transire infinitum spatium in tempore finito.

Co.lxiii Omnis loci mutatio in loco est

Ex lectione.x.&co.lxvii.

Omne quod aptum natum est moueri quando natum est moueri & quo & sic necesse est q̃ moueatur aut quiescat.

Necesse est oẽ quod stat idest mouetur in quietem cum stat moueri: non enim contingit quiescere quiescens idest in quietem tendens.

Co.lxviii. Omne quod stat necesse est in tempore stare.

Co.lxviiii Contingit aliquid uelocius & tardius stare.

Co.lxxi Neq; in ipso stare neq; in ipso moueri est accipere aliquam primã partem in qua quiescens quieuerit: uel mobile sit motum.

Co.lxxii Illud dicimus quiescere quod non mouetur quando & in quo aptum natum est moueri.

Co.lxxiii. Quiescere aliquid dicimus cum similiter se habet nunc & prius Quiescere nõ est in impartibili.

In tempore non est accipere aliquod primum neq; in magnitudine neq; in aliquo continuo.

Co.lxxiiii. Si accipiatur aliquod mobile quod primo & secũdũ se mouea tur & non solũ ratione partis impossibile est quod sit secundũ aliquid in eodem loco uel dispositione in aliquo tempore.

Ex lectione.xi. & co.lxxvi.

Non componitur tempus ex ipsis nunc indiuisibilibus sicut nec alia ma gnitudo ulla.

Co.lxxxiii. Non oportet, si non tantum in altero sit extremorum quod non dicatur album aut non album: album enim dicitur aut non album non quod totum sit huiusmodi: sed quod plures aut magis propriæ partes sint tales: non enim est idem non esse in hoc: & non esse to tum in hoc.

Co.lxxxv. Partes totius quod mouetur circulariter nullo tempore sunt in eodem loco.

Totum quod mouetur circulariter semper mouetur in alterum locum.

Ex lectione.xii.& co.lxxxvi.

Impartibile secundum quantitatem non contingit moueri nisi secundũ accidens ut corpore moto aut magnitudine in qua est.

Aliqui sunt motus partium secundum q partes & aliqui totius secundũ quod totum:& hæc differentia maxime uidebitur in spæra:non enim eadem erit uelocitas eorum quæ iuxta centrum sunt & quæ extra:& q totius sicut non unius existente motu sed diuersorum.

Co.lxxxviii. Neq ex ipsis nunc est tempus neq linea ex punctis:neq motus ex momentis.

Co.lxxxviiii. Omne quod mouetur impossibile ẽ q pertrãseat maiorem magnitudinem ipso mobili:quam equalem uel minorem.

Ex lectione.xiii.&co.lxxxxi.

Terminus generationis est esse corruptionis nõ esse:terminus alteratiõis omnis sunt contraria:terminus augmenti est secũdũ naturam propriã perfecte magnitudinis:decrementi autem est qui est remotus a perfecta magnitudine.

Co.lxxxxii. Nulla mutatio est infinita:neq loci mutatio.

Non omnis loci mutatio est in contrariis.

Impossibile dicitur dupliciter scilicet quod omnino non contingit esse: &quod non de facili potest esse.

Propositiones ex .vii .libro physicorum Aristotelis.

Ex lectione prima & co.primo.

Mne quod mouetur necesse est ab aliquo moueri.

Aliqua habent in se principium motus:& aliqua non.

o Co.ii. Omne quod a se ipso mouetur nullo modo quiescit per quietem cuiuscunq mobilis.

Necesse ẽ si aliquid quod mouetur pausat per quietem alterius ab aliquo altero moueri.

Omne quod mouetur est diuisibile.

Parte quiescente quiescit totum.

Ex lectione secunda & co.iii.

In mouentibus & motis non est abire in infinitum sed est deuenire ad aliquod quod primo est causa motus.

Co.v. Motus est unus numero qui ex eodem termino in idem numero & in tempore eodem numero fit:ut ex albo quod est unũ numero i hoc nigrum:sed'm hoc tempus qu·d est unum & idem numero.

Genere idem est motus qui in eodem prædicamento substantiæ uel alterius generis est.

Specie qui ex eodem in idem specie ut ex albo in nigrum aut ex bono in malum.

Co.[illegible] Si motus mobilis est deteriatur & tẽpus in quo mouetur determi

natum erit.

Co.vii. Contingit in finito tempore infinitū motū esse nō idem: sed alterum & alterum sicut accidit multis & infinitis motis.

Co.viii. Quod mouetur primum secūdū locum & corporalem motum necesse est tangi uel cōtinuum esse mouenti.

Co.viiii. Cōcesso cōtingenti nullū inconueniens poterit accidere.

Ex lectione.iii. & co.x.

Mouens primum nō sicut finis sed unde principium motus simul est cū eo quod mouetur & nihil eorum est medium.

Sicut tres sunt species motuū scilicet scd'm locū & secundum qualitatem & secundum quantitatem ita tres sunt species mobilium.

Loci mutatio est primus motuum.

Omne quod mouetur aut mouetur a se ipso aut ab altero.

Motus qui sunt ab altero quattuor sunt.s.pulsio tractio uectio uertigo & omnes alii ad hos reducuntur.

Pulsionum alia impulsio alia expulsio.

Diffi. Impulsio est cum mouens ei quod mouetur non deficit.

Di. pulsio est cum expellens deficit ei quod expellitur.

Quod uehitur non secundum se mouetur sed secundum accidens.

Vehēs aut mouetur p pulsum: aut per tractum aut per uertiginē: quare uectio in tribus necessario erit motibus.

Diffi. Tractio est cū motus trahentis ad se ipum uel ad alteꝝ est uelocior & non est separatus ab eo quod trahitur.

Vertigo cōponitur ex tractu & pulsione.

Pulsio est a se ipso aut ab alio ad aliud motus.

Di. Proiectio est quando uelocior fit motus eo quod secūdum naturā fertur fortiori facta pulsione.

Ex lectiōe.iiii. & co.xi.

Inter alteratum & alterans nullum est medium.

In oibus alteratis simul est ultimū alteratum & primum alterans.

Quod alteratur alteratur scd'm qualitatem sensibilem.

Sensibilibus qualitatibus differūt sensibilia corpora ab inuicem.

Co.xii. Scd'm oia qbꝰ alterātur corpora inaiata scd'm ea alterātur & aiata

Faciens scd'm passiōem & patiens simul sunt & iter illa nō est medium.

Augens & quod augetur sunt simul.

Ex lectione.v. & co.xiiii.

Solū hoꝝ est alteratio qcūq; scd'm se dicūtur pati a qlitatibus sēsibilibus

Co.xv. Ex quo ē forma statuæ nō dicimus statuā: sed denoīatiue æneam.

Aes dicimus esse humidum & calidum & forte: & non solū sic sed etiam humidum & calidum & forte dicimus esse æs æqualiter materiam prædicantes de passione & econuerso.

Quæ alterantur æqualiter cum passionibus de inuicem prædicantur.

Co.xvi. Inconueniens est dicere hominem aut domum accipientem finem sue perfectionis alterari.

Co.xvii. Alteratio nõ est in his quæ fiunt:inquantum fiunt neque in habitibus.

Habitus quædam uirtutes & malitiæ sunt.

Virtus & malitia sunt ad aliquid.

Ex lectione sexta & co.xviii.

Circa uirtutes animæ & malitias non est alteratio.

Virtus quædam perfectio est.

Tunc maxime unũquodq; perfectum est cum attingit proprie uirtuti: & tunc est maxime secundum naturam.

Co.xviiii. Cum aliquid alteratur acceptio uirtutis & remotio malitiæ fit aut econtrario :alteratio tamen neutrum horum est.

Virtus impassibilitas quædam est scd'm stoycos.

Cõtraria passio uirtuti est malitia.

Tota uirtus moralis in delectationibus & tristitiis cõsistit.

Omnis delectatio uel tristitia aut est secũdũ actum uoluptatis:aut secundum memoriam:aut secundum speciẽ:& semper causa est sensus.

Co.xx Intellectiua parte animæ non est alteratio.

Sciens idest scientia maxime dicitur ad aliquid.

Nulla mutatione facta in intellectiua parte fit scientia:sed solum existente quodam in sensitiua parte quæ est experientia uniuersalem accipimus scientiam.

Actus sciæ generatio non est neq; alteratio.

Quiescendo & residendo sciens fit anima & prudens.

Neq; cum dormiens excitatur aliquis aut ebrius pausat: aut infirmans ordinatur.factus est sciens :quamuis prius nõ poterat uti scientia & secũdum eam agere.

Iuuenes non addiscere neq; iudicare sensibus similiter se moribus possunt multa enim in eis est perturbatio corporis & motus.

In nulla parte animæ est alteratio nisi per accidens : nisi in sensibili parte.

Ex lectione.vii.& co.xxi.

Non est equalis alteratio loci mutationi neq; maior aut minor.

Co.xxiii. Nulla equiuoca comparantur adinuicem.

Commento.xxviiii. Non solum oportet comparabilia non æquiuoca esse :sed nec habere differentiam ex parte subiecti in quo recipiuntur neq; ex parte eius quod recipitur.

Ex lectione.viii.& co.xxx.

Motus æque uelox est quod mouetur in equali tempore per æquale tan-

tæ longitudinis scd'm mutationem eiusdem speciei.
Alteratio & loci mutatio non possunt dici æquæ ueloces.
Tempus semper est athomum specie.
Loci mutatio habet species quia illud super quod mouetur idest magnitudo habet species.
Quæ mouentur in æquali tempore secundum eandem magnitudinem non specie differentem æquæ uelocia sunt
Commento trigesimoptimo. Genus nō est aliquid unum sed iuxta hoc latent multa.
Equiuocationum aliæ sunt multum distantes: ut canis animal & cæleste sidus: aliæ uero multum habentes similitudinem: ut homo uetus & pictus: aliæ uero proxime: aut genere ut corpus corruptibile & cæleste: aut similitudine ut magister qui docet in scholis & qui præest domui
Species est alia non quando idem in alio: sed quando alia natura est in alio.
Diffinitio est qua discernimus utrum aliqua sint idem aut aliud.
Co.xxxii. Vna alteratio est æquæ uelox alteri: in æquali enim tempore aliqua alterata sunt.
In qualitate non inuenitur æqualitas sed sicut in quātitate æqualitas ita in qualitate similitudo.
Ad hoc quod alteratio sit æquæ uelox oportet quod qualitas sit eadem & neque magis neque minus insit & subiecti sit æquale
Si illa quæ mouentur secundum ipsa & non secundum accidens specie differunt & motus similiter si genere genere si uero numero numero.

Ex lectione .viiii.& co.xxxv.

Omne moués localiter semper mouet aliquid in aliquo tempore usque ad quantam aliquam lōgitudinem.
Semper simul aliquid mouet & mouetur.
Si aliqua potentia mouet aliquod mobile per aliquod spatium in aliquo tempore medietatem illius mobilis per duplum spatium: mouebit uel æqualis potentia in eodem tempore uel eadem in æquali tempore.
Medietatem mobilis mouebit per idem spatium æqualis potentia in medietate temporis.
Commento.xxxvi. Si aliqua potentia idem mobile mouet in eodem tempore per tantum spatium: & medietatem in medietate mouebit per tantum spatium & media potentia medietatem mobilis per idē spatium in æquali tempore.
Commento.xxxvii. Si tota uirtus totum mouet medietas non mouebit

neq per quancūq partē neq in quocunq tpe:unus enī moueret naue.
Rō zenonis est falsa.f.qd' quælibet pars milii in terram piecta faciat so nū:quia totus modius cadens facit sonū.
Pars nō est nisi in potentia in toto.
Co.xxviii Si sint duo mouentia & utrūq eorū per se moueat tātū in tāto tpe per tantum spacium cōposita simul cōpositū ex grauibus æquali ter mouebit longitudine in æquali tempore.
In augmento aliquid est qd' est augens aliquid qd' augetur & tps & quā titas secundum quam augetur similiter & in alteratione est alterans & qd' alteratur & tempus & qualitas.

Propositiones ex octauo libro physicorum Aristotelis.

Ex lectiōe prima & co.ptimo.

m Otus est ut uita quædam oībus natura subsistentibus.
Esse motum oēs affirmant de natura aliqd dicentes pp hoc q mūdū faciunt & de generatione & corruptiōe cōsideratio est oibus ipsis quam impossibile est esse nisi sit motus.
Qui dicūt infinitos mūdos esse sicut democritus:& quosdam qdem fie ri quosdam autem corrumpi mūdorū:semper dicūt esse motū.
Co.ii Anaxagoras dicit simul oībus existentibus & qescentibus in infini to tpe motū facere intellectū:& disgregare.
Empedocles dixit aliqua in parte tpis moueri:& iterū oia quiescete mo ueri qdem cum amicitia ex multis faciat unum:aut discordia multa ex uno quiescere autem in mediis tēporibus.
Co.iv Utile est nō solū ad naturæ cōsideratiōem scire ueritatem de mo tu:sed etiam ad scientiam de principio primo.
Ex lectiōe.ii.& co.iiii.
Dicimus motū eē ēdelechiā [illegible] mobilis scd'm q est mobile.
Ad hoc q sit motus necesse est existere res possibiles moueri secūdū unū quēq motum.
Co.vii Quies est priuatio motus.
Co.viii Quædam mouent singulariter idest uno mō tantū: ut naturalia: alia scd'm cōtrarios motus ut agentia per intellectū.
Una scientia uidetur esse cōtrariorū.
Quæcūq possibilia sūt facere aut pati aut mouere:uel moueri: nō penitꝰ possibilia sūt:sed,put se hūt i qdā habitudie determiata&,ppiqtate adiuicē
Co.xiii Necesse est in his quæ sūt ad aliquid ut nō fiat noua habitudo:si nō utrūq aut alterū mutetur.
C Prius & posterius nō erunt tpe nō existente.

Tempus non erit nisi sit motus:
Impossibile est tempus factum esse.
Solus plato generauit tempus:simul enim cum cœlo factum esse: & ipsū cœlum factum esse dixit.
Co.xi. Impossibile est dicere & intelligere tempus sine ipso nunc.
Nunc est medietas quædam :& principium & finem simul habens:principium quidem futuri temporis:finem uero præteriti.
Necesse est tempus semper esse.
Si tempus semper est necesse est & motum semper esse.
Tempus est quædam passio motus.
Co.xiii. Motus est perpetuus.

Ex lectione.iii.& co.xiiii.

Nihil inordinatum est eorum quæ natura facit aut secundum naturam sunt.
Natura omnibus causa ordinationis est.
Infinitum ad infinitum nullā proportionem habet.
Ordinatio omnis proportio quædam est.
Quod naturæ est:aut semper eodem modo se habet:&non aliquando sic aliquādo uero non:aut rationem habet:quare non semper eodem modo se habet.
Aliquid dicētem non oportet affirmare solum:sed etiam causam dicere.
Amicitiæ est congregare inimicitiæ uero disgregare.
Aliqua sunt perpetua quorum alia est causa :ut quod triāgulus habet tres angulos equales duobus rectis.
Alia uero quorum nulla est causa :ut principiorum non est aliqua causa: & perpetua sunt.

Ex lectione.iiii.& co.xvii.

Est ex nobis ipsis principium nostri motus aliquando etiam si nihil extra moueat: & hoc i inanimatis esse non uidemus similiter.
Hō dicitur paruus mundus.
Co.xviii. Recte dicitur non eundem semper & unum numero esse motū qui est inter contraria.
Nihil prohibet quēdam eundem motum esse qui sit cōtinuus & ꝑpetuus
Co.xx. Conspicimus semper aliquem naturalem motum in animali :huius autem motus non ipsum animal causa est:sed cōnés forsitan.
Necessarium est multos in corpore fieri motus a continente :horum aūt quosdam appetitum & intellectum mouere :& tunc totum iam animal mouere.

Ex lectione.v.& co.xxi.

Cōtingit eorum quæ sunt alia immobilia esse : alia uero semper moueri: alia autem quandoq; moueri & quandoq; quiescere.

Co.xxii. Quomodo ꝙ oĩa quiescant nõ solum ad physicũ ptinet:sed etiã ad oẽs scias & ad oẽs artes pp id ꝙ motu utuntur omnes.

Importunitates de principiis mathematicis non pertinent ad mathematicum (ut scilicet eas remoueat) similiter & in aliis scientiis.

In scientia quæ est de natura suppositio est:ꝙ natura sit principiũ motus

Co.xxiii Neq; augeri neq; minui possibile est continue:sed est & mediũ:

Non si guttæ tantum lapidis effodiunt & remouent in tanto tẽpore:medietas guttarum medietatem in medio effodit prius.

Si partibile in infinitum est quod alteratur :non propter hoc & alteratio: sed uelox est multotiens.

Dicere aliquid continue alterari multum in manifestis est ambigere.

In contrarium omnis alteratio est:

Lapis neq; fit durior neq; mollior.

Commento.xxiiii. Terra & aliorum unumquodque corporum naturalium ex necessitate permanet cum sunt in propriis locis mouentur autem uiolenter ex his.

Impossibile est aut omnia semper moueri :aut omnia semper quiescere.

Ex lectione .vi. & co .xxvi

In omni motu est quædam generatio uel corruptio uel simpliciter uel secundum quid.

Phantasia & oppositio motus quidam sunt.

Quærere rationem ad probandum quod in maiori dignitate habemus quam indigere ratione :est male iudicare inter melius & peius:& credibile & incredibile:& principium & non principium.

Ex lectione .vii. & co.xxvii.

Mouentium & eorum quæ mouentur: alia quidem secundum accidens mouent & mouentur:alia uero per se ipsa.

Secundum accidens mouent & mouentur dupliciter: uno modo quia sunt i mouentibus aut in his quæ mouentur:alio modo quia mouent & mouentur secundum partem.

Per se ipsa dicuntur mouere uel moueri:quæcunque mouent uel mouentur non in eo quod sunt immouente aut in his quæ mouentur :neque in eo quod pars aliqua mouet aut mouetur.

Eorum quæ mouentur per se:alia a se ipso mouentur alia uero ab alio.

Eorum quæ mouentur alia mouentur secundum naturã:alia uero uiolẽtia & extra naturam.

Quod ipsum a seipso mouetur secundum naturam mouetur : ut quodlibet animalium.

Quorum principium motus est in se ipsis hæc a natura dicimus moueri.

Totum animal mouetur a natura:corpus autem eius contingit & a natura & extra naturam moueri.

Eorum quæ mouentur ab alio alia quidem mouentur a natura alia extra naturam.ut terra sursum:ignis deorsum.
Partes animalis multotiens mouentur extra naturam :iuxta positiones & modos motus.
Co.xxviii. In his quæ mouentur extra naturam manifestum est ab alio moueri quod mouetur:& illa quæ sunt secundum naturam &a se ipsis mota ut alialia:non immanifestú est si ab aliquo mouentur.
Sicut in nauibus & nõ natura subsistentibus sic & in animalibus diuersú est mouens & quod mouetur:
Co.xxviiii. Vitale est mouere seipsa & animatoꝶ ꝓpriú :& facere state.
Ambulandi causa in ipsis animatis est & nõ ambulandi.
Irrationabile est si se secundum unum motum solum a se ipsis moueant quæ se ipsa mouent.
Co.xxx. Nõ cõtingit cõtinuum aliquod se ipsum mouere.
Necesse est diuidi mouens in unoquoq; ab id quod mouetur sicut uidemus in inanimatis cum mouet aliquod animatorum ipsa.

Ex lectione octaua &co.xxxi.

Alia sunt motiua extra naturam ut uectis non natura grauis motiuus est: alia uero natura:ut actu calidum motiuum est illius quod est potentia calidum.
Illud est mobile natura quod est potẽtia quale:aut q̃tú:aut ubi: cú habeat principium huiusmodi in se ipso & nõ secundum accidens.
Contingit idem esse potentia quale & quãtum sed alterum alteri accidet & non secundum se existit.
Co.xxxii. Est aliter in potentia ad scientiam addiscẽs scientiam :& aliter sciens iam:& non considerans.
Semper cum simul actiuum & passiuum sunt : fit aliquando actu quod est in potentia.
Hijs sciam nõ ꝯsiderãs ãt potẽtia ẽ sciẽs q̃dãmõ:sed nõ sicut añ ad discere
Actus leuis est alicubi esse sursum ꝓhibetur aũt cú in cõtrario loco sit.
Cú quæritur quare in proprium locum moueãtur grauia & leuia :cã ẽ qa apta nata sunt sic moueri:hoc enim est graui & leui esse.
Sustinens & prohibens aliquod graue uel leue:est causa motus eorum ꝑ accidens sicut ille qui mouet.
Naturalia habet in se principiú nõ mouendi neq; faciendi sed patiendi
Co.xxxiii. Leue & graue mouentur a grauante per se:aut a soluente prohibentia impedientia scilicet mouentur per accidens
Omnia quæ mouentur ab aliquo mouebuntur:

Ex lectiõe nona

Aliquid est mouẽs dupliciter aut.n.nõ ꝑꝑ se ipm ẽ mouẽs sed ꝑꝑ alterú aut propter se ipsum.

Quod mouet propter se ipsum aut mouet per plura media aut per unum tantum :ut baculus mouet lapidem:& mouetur a manu mota ab hoie

Vtraq; mouere dicimus & primum & ultimum mouentium : sed magis primum: illud enim mouet ultimum:sed non hoc primum :& sine primo quod ultimum non mouebit ille autem sine hoc.

Co.xxxiiii. infinitorum non est aliquod primum.

Co.xxxv. Impossibile est in infinitum abire in mouentibus & motis.

Co.xxxvi. Nihil per accidens est necessarium :sed contingit non esse.

Si ponamus possibile esse nullū ipossibile accidit licet forte falsū accidat

Motum impossibile est non esse.

Co.xxxvii. In motu tria necesse est esse : quod mouetur : & mouens & quo mouet.

Quod mouetur necesse est moueri:mouere autē non necesse est :sed quo mouet mouere & moueri.

Tangere necesse est adinuicem mouentia a primo utrunq; ad ultimū.

Anaxagoras recte dixit intellectum impassibilem inquiens & immixtum esse:quoniam quidem principium motus ipsum facit esse: sic enim uti que solum mouebit cum sit immobilis:imperabit autē cū sit imixtus.

Co.xxxviii. Impossibile est quod mouens secundum eādem speciem moueatur qua mouet:oportet enim usq; ad indiuidua diuidentem peruenire:ut si aliquis docet geometrizare :hoc idem doceri geometrizare

Non est necesse quod mouens uno genere motus moueatur alio genere sed necesse est stare:finiti enim sunt motus.

Omne quod mouetur magis mouetur a priori mouente.

Co.xxxviiii. Non est necesse semper moueri quod mouetur ab alio :quia a quiescente mouebitur quod mouetur primū aut se ipsū mouebit:

Causa motus magis est se ipsum mouens quam quod mouetur ab alio.

Illud quod per se est causa:semper est prior eo quod est causa scd'm alterꝫ

Ex lectione.x.&co.xxxx.

Necesse est omne quod mouetur esse diuisibile in semper diuisibilia.

Omne quod mouetur per se cōtinuum est.

Impossibile ē quod ipsum mouens se ipsum penitus moueat se ipsum totum :totū enim feretur & fertur secundum eandem loci mutationem unum cum sit & indiuiduum specie.

Illud quod mouetur mobile est.hoc enim mouetur quod est in potentia existens & actu.

Quod est in potentia in actum uadit.

Motus est actus mobilis sed imperfectus.

Mouentis se ipsum una pars mouet & alia mouetur.

Co.xxxxi. Mouens prius magis est causa mouendi quam sequens & mouebit magis.

Duplex est mouens:aliud quidẽ mouet quod ab alio mouetur:aliud aut ex seipso:proximus autem est principio quod longius est ab eo qđ mo uetur q̃ medium.
Necesse est semper motum esse.
Co.xxxxii Mouentis se ipsum primo neq; una pars neq; plures mouebũt se ipsas :sed alia pars mouebit cum sit immobilis:alia autẽ mouebitur
Ex lectione .xi.&co.xxxxiii
Necesse est mouens se ipsum esse ex parte immobili mouẽte & ex ea quæ mouetur non mouente ex necessitate.
Contacta adinuicem sunt utraq; pars mouentis se ipsum: si continuum ẽ quod mouetur mouens :si uero non solum ab altero alterum tãgitur
Quod mouetur continuum necesse est esse.
Co.xxxxiiii Nihil prohibet aliquid quod mouetur potentia esse diuisibile actu autem indiuisibile:
Si aliquid diuidatur actu non erit habens eãdem potentiam ad hoc qđ moueat uel moueatur quam prius habebat.
Nihil prohibet in his quæ sunt diuisibilia potentia esse unum primum.
Manifestum est quoniam est primum mouẽs immobile.
Ex lectiõe.xii. & co.xxxxv.
Oportet motum semper esse & non deficere.
Co.xxxxvi Necessarium est esse aliquid immobile ab omni exterius mutatione & simpliciter & secundum accidens:motiuum autem alterius
Principiorum motiuorum quædam aliquando esse aliquando autem nõ esse contingit sed non omnia.
Co.xxxxvii Vnum principium mouens magis quam multa:&finita quã infinita oportet extimare.
Co.xxxxviii Necesse est esse aliquod unum & perpetuum primũ mouẽs:
Si est aliud & aliud mouens:non continuus erit motus: sed consequenter se habens.
Ex lectione.xiii.&co.l.
Alia sunt semper immobilia alia uero quæ semper mouentur.
Co.li Motus localis animali non ex se ipso causa est:sed insunt alii motus natura in animalibus secũdum quos non mouentur per se ipsa :ut augmentum & decrementum & respiratio quibus mouetur animaliũ unumquodq; quiescens :horum autem causa est continens & multa intrantium.
Quorumdam animalium dum coquitur alimentum dormiunt quidem disgregato autem surgunt &mouẽt se ipsa:cum tamen primum principium extra naturam eius sit:
Mutat corpus locum quare & quod in corpore existens idest anima:sed per accidens tamen:

ε

Co.lii Si aliquod est principiū mouens immobile & mouetur fcd'm accidens :impossibile est continuū motum ipsum mouere.
Qua continue necesse est esse motum oportet aliquod primum mouens immobile esse & nō fcd'm accidens.
Principio manente necesse est oē manere quod continuū est ad principiū
Non est idem moueri fcd'm accidens a se ipso:& ab altero.
Moueri per accidens ab altero inest quibusdam principiis cœlestium motuū,quæ secūdū plures feruntur motus:sed a se ipo moueri per accidēs corruptibilibus solum inest.
Co.liii Si aliquod est semper mouens & quidem immobile quod nec mouetur per se nec per accidens ipsum autem perpetuum sit necesse est & primum quod mouetur ab hoc perpetuū esse.
Impossibile est esse generationem & corruptionem & mutationem nisi aliquid moueat & moueatur.
Immobile eundem semper mouebit motū & eodem modo nihil .f.habitudinis mutans ad id quod mouetur.
Quod mouetur ab eo quod mouetur ab immobili propter id q̄ aliter & aliter se habet ad res non eiusdem motus erit causa.
Ex lectione .xiiii. & co .liiii:
Necessarium est unū & eūdē esse primum motum & continuum quo primum mouens monet.
Co.lv Tribus existētibus motibus alio quidem fcd'm magnitudinem: & alio fcd'm passionē:&quodā fcd'm locū:quē uocamus loci mutationē hunc necessarium est esse primum:
Impossibile est esse augmentum alteratione non præexistente.
Diffi Necesse est alterationem in cōtraria esse mutationem.
Alteratione sine loci mutatiōe nō cōtingit esse.
Si necesse est semper motum esse necesse est & loci mutationem semper esse cum sit prima motuum.
Oium passionū idest passibiliū qualitatum principium densitas & raritas est hic loquitur fcd'm opinionem antiquorum uel aliquam habet ueritatem si ordo impassibilibus qualitatibus attendatur secundum propinquitatem ad materiale principium
Graue & leue :molle & durum calidū & frigidū densitates uidentur esse & raritates.
Densitas & raritas congregatio quædam & disgregatio est secundum q̄s generatio &corruptio dicitur substantiarum.
Quæ congregantur & disgregantur necesse est fcd'm locū mutari.
Prius dicitur multifarie dicitur enim prius quo non existente non erunt alia illud uero sine reliquis quod scilicet est prius natura & quod prius est tempore:& quod secundum substantiam idest secundum per

sectionem.
Motus qui est semper magis est continuus quã cõsequentet se habens.
Dignius est motum esse cõtinuum quam consequenter esse.
Quod dignius est semper accipimus in natura si possibile est esse.
Possibile est motum localem esse continuum.
Alium motum excepto locali continum esse non est possibile.
Neq; augmentari: neq; alterari: neq; fieri neq; corrumpi contingit: nisi sit motus continuus quẽ mouet primum mouens.
Co.lvii. Motus localis est prius tempore aliis motibus quia perpetuus est
In uno aliquo habentium generationem :loci mutationem necesse est po stremam motuum esse.
Loci mutatio iam perfectorum motus est.
Generationem impossibile ẽ esse primã omnium motuum omnia enim essent quæ mouentur corruptibilia.
Augmentum: alteratio decrementum: & corruptio: posteriores scilicet tẽ pore generatione sunt.
Co.lviii. Quod generatione posterius est, natura prius est.
Vltimum loci mutatio omnibus inest quæ sunt in generatione.
Aliqua immobilia omnino sunt uiuentium propter indigentiam orga ni: ut plantæ & multa genera animalium.
Perfectus animalibus loci mutatio inest.
Loci mutatio est primus aliorum motuum secundum substantiam idest secundum perfectionem.
Co.lviiii. Nequaquã substantiam mutat quod mouetur secũdũ locũ.
Secundum alterationem fit transmutatio secundum qualitatem.
Quod augetur & decrementum patitur transmutatur secundum quan titatem.
Commento.lx. Mouens se ipsum maxime proprie mouet se secundum locum.
Mouens se ipsum dicimus esse principium eorum quæ mouentur & mo uentium & primum in his quæ mouentur.
Aliquem aliorum motuum a locali non contingit esse continuum.

Ex lectione .xv. & co.lxii.

Omnes motus & mutationes sunt ex oppositis in contraria;
Generationi & corruptioni termini sunt esse & non esse.
Alterationi termini sunt contrariæ passiones.
Augmento & decremento termini sunt magnitudo aut paruitas: siue p fectio magnitudinis aut imperfectio.
Motus sunt contrarii qui sunt in contraria.
Quod non semper mouetur determinato motu & existente prius nece sse est prius quiescere quiete opposita illi motui.

Generatio & corruptio opponuntur simpliciter ideft in universali & etiã singularis singulari:& eorum non erit continua mutatio :sed medium erit ipsorum tempus.
Non quiescit quod non est:
Si solum medium sit tempus non erit mutatio continua.
Idem pluribus erit contrarium ut motus motui contrario & quieti contrarius est.
Co.lxiii. Natura semper similiter se habet in omnibus & operatur.

Ex lectiõe.xvi. & co.lxiiii.

Omne quod mouetur localiter :aut mouetur circulariter :aut secundum rectitudinem:aut secũdum motum mixtum ex utroq;.
Non est possibile motum compositum ex utriq; esse continuum in infinitum.
Quod fertur secundum motum rectum in magnitudine infinita:non fertur continuum.
Quod reflectitur secundum motum rectum mouetur contrariis motibus
Contrarius est motus secundum locum sursum :ei qui est deorsum :& q est ante ei qui est retro :& qui est ad sinistram ei qui est ad dextrã : loci eni contrarietates hæ sunt.
Vnus motus & continuus est qui est unius subiecti & in uno tempore:& in eadem re non differenti secundum speciem.
Contraria differunt specie.
Contraria se corrumpunt & prohibẽt se adinuicem.
Co.lxv. Non est idem ferri circulo ideft circulariter & ferri circulum idest pertransire circulum.
Medium utrũq; est scilicet principium & finis: & unum numero ratione autem duo.
Aliud est quod est in potentia & quod est in actu.

Ex lectione.xvii.&co.lxvii.

Signum quod est in medio motus continui est potentia tantum finis & principiũ:signum autem a quo incipit reflexio est actu.
Non contingit continuum motum in recto perpetuum esse.
Infinita transire impossibile est.
Co.lxviii. Non est inconueniẽs si in infinito tempore infinitum quis trãseat spatium.
Si aliquis diuiserit continuum in duo media uno signo tãquam duobus utitur :facit enim ipsum principium & finem.
In continuo sunt infinita media non actu:sed in potentia
Non contingit infinita actu transire in potentia autem contingit:
Quod continue mouetur infinita secũdum accidens trãsiuit: simpliciter autem non:

Accidit lineæ infinita media eẽ & ſþa lineæ eſt altera ab hiis mediis & ẽe.

Co.lx.iii. Si in illo ſigno temporis quod diuidit prius & poſterius res nõ ſit eodem mouetur ſicut in tempoie ſequenti : erit idem ens & non ens & quãdo fuit non eſt.

Non eſt poſſibile in indiuiſibilia tempus diuidi.

Ex lectiõe.xviii. & co.lxx.

Omne quod mouetur continue : ſi a nullo prohibeatur : in quod quidem uenit ſecũdum loci mutationem in hoc ſic ferebatur cum proximum erat ſicut mox cum incepit motum.

Motus diſtinctus quiete non eſt unus.

Co.lxxi. Quies eſt priuatio motus.

Quies quæ eſt in aliquo termino : oppoſita eſt motui qui eſt ab illo termino.

Co.lxxv. Non oportet quod ſi continuum eſt tempus quod ſit & motus continuus.

Ex lectione.xviiii.& co.lxxiii.

Quod motus circularis ſit unus & continuus nullũ impoſſibile cõtingit.

Non omnis motus qui eſt ĩ hoc contrarius eſt motui qui eſt ex hoc neq; oppoſitus ſed bene contrarius eſt ei qui eſt in recto.

Circularis motus eſt ab eodem in idem.

Rectus motus eſt ab eodem in aliud.

Motus qui eſt in circulo nequaquam eſt per eadem media ſi multotiens feratur : ſed bene motus qui eſt in rectitudine.

Quod ſemper in alia & in alio medio fit contingit moueri continue : ſed qui in eiſdem multotiens non contingit.

Neque in ſemicirculo neque in aliqua circuli parte contingit moueri continue.

Quia motus circuli copulat finem principio ſolus eſt perfectus.

Co.lxxiiii Non contingit alios motus a locali eſſe continuos.

Co.lxxv. Motus circularis eſt primus oĩum motuum.

Recto motu circularis eſt magis ſimplex & perfectus.

Motus rectus non reflexus eſt imperfectus & corruptus.

Prius eſt natura & ratione & tempore perfectum imperfecto : & corruptibili incorruptibile.

Prior eſt quem contingit perpetuum eſſe non contingenti perpetum eẽ.

Ex lectione.xx. & co.lxxvi.

Omne quod quieſcit quieſcit aut in termino a quo : aut in termino ad quem.

Termini in linea circulari ſunt indeterminati.

Unumquodq; punctum in circulo principium & medium eſt & finis : ita ut quædam ſemper ſint in principio & fine & quodammodo nũquã ſint

Spera mouetur & quiescit quodammodo:
Spæra semper eundem optinet locum.
Principium medium & finis magnitudinis circularis accidūt cētro:&ista sunt extra circulationem.
Quod mouetur circulariter fertur semper circa medium: sed non ad ultimum: & propter hoc manet & semper quiescit quodammodo totū & non mouetur continue.
Quoniam mensura omnium motuum est circulatio: primam necesse est ipsam esse: & quia prima est mensura illorum est: accidit enim ista cōuersim se sequi.
Omnia mensurantur primo.s.sui generis.
Contingit solū motum circularem esse regularem.
Quæ feruntur in recto a principio irregulariter feruntur ad finem.
Omnia quæ mouentur naturaliter quanto distant plus a prima quiete: feruntur uelocius.
Circularis solius neq; finis neq; principium in ipso:.s.in centro aptum natum est esse sed extra.
Co.lxxvii Quod loci mutatio primus motuum sit testantur omnes qui cunq; de motu fecerunt memoriam:
Mouebit se ipsum animal & omne animatum secundum transmutationem localem.

Ex lectiōe.xxi.& co.lxxviii.

Impossibile est aliquod finitum secundum potētiam mouere secundum infinitum tempus.
Infinitum tempus non auferam semper remouens æquale.
Co.lxxviii In finita magnitudine nō contingit ifinitam esse potentiam
Plus: idest maior potentia semper æqualem effectum in minori est faciēs tempore quā minor.
Nullum finitū contingit infinitam potentiam habere nec ifinitū finitam
Co.lxxx In infinita magnitudine nō contingit ifinitam potentiam esse.
Contingit in minori magnitudine ampliorem potentiam esse
Omnis finitæ potentiæ necesse est esse finitum tempus.
Si tanta potentia mouet in tanto tempore: maior mouebit in minori tempore: sed determinato secundum cōuersionem proportionis.
Infinita potentia est excellens oē finitum tempus.

Ex lectione.xxii.& co lxxxi.

Omne quod mouetur mouetur ab aliquo: quæcunq; nō se ipsa mouent
Primum mouens facit possibile mouere ut aerem aquam & huiusmodi quod apta nata sint mouere & moueri:
Secundum quod mouetur simul quiescet: scilicet moueri cum primum

mouens quieuerit: sed tamen mouens adhuc erit.
Pausat motus cum minor fuerit uirtus mouendi.
Motus proiectionis fit in contingentibus aliquando quidem moueri: aliquando quidem quiescere & non est cōtinuus: non enim est unum mouens: sed habita ad inuicem sunt.

Ex lectiōe.xxiii.& co.lxxviii.

Necesse est semper esse motum continuum: & hic est unus.
Necesse est motum unum esse alicuius magnitudinis: non enim mouetur impartibile & unum ab uno.
Mouens immobile non necesse est mouere: sed semper poterit mouere: ifatigabile enim est sic mouere: & regularis hic motus est: aut solus: aut maxime.
Moués immobile neq; unam habet mutationem.
Ad hoc qd' motus sit uniformis oportet id qd' mouetur nullā habere mutationem iuxta illam qua mouetur a motore immobili
Co.lxxiiii. Citius mouētur proxima mouenti.
In circulo est moueus primi motus & non in centro:
Co.lxxxv. Solus motus continuus est qué mouet mouens immobile
Mouens immobile semper similiter se habens & ad illud quod mouetur similiter se habebit & continue.
Co.lxxxvi. Primum mouens perpetuum mouet motum & in infinito tempore.
Primum mouens & immobile impartibile est & nullam habens magnitudinem:

Expliciunt propositiones ex.viii.libro physicorum Aristotelis.

Incipiunt propositiones ex libro primo de cœlo & mundo Aristotelis: Annotatioq; lectionum est secundum expositionem Sancti Thomæ.

Ex lectione prima & co.primo.

E natura scientia plurima est circa corpora & magnitudines existens: & horum passiones & motus: adhuc aūt circa principia quæcūq; talis substantiæ scilicet corporis mobilis sunt.
Rerum naturaliū hæc habent corpus & magnitudinem: hæc autem principia habentium sunt ut scilicet anima; forma & materia.

Ex lectione secunda & commento secundo.

Diffi. Continuum est quod diuisibile est in semper diuisibilia.
Diffi. Corpus est quod omniquaq; diuisibile est.
Diffi. Linea ē magnitudo quæ ad unum idest ad unā partem diuiditur.
Diffi. Planum idest superficies est magnitudo quæ ad duo diuiditur.
Diffi. Corpus est magnitudo quæ ad tria diuiditur.
Præter lineam planum & corpus non est alia magnitudo.
Quemadmodū aiunt pytthagorici: totū & omne tribus determinata sūt consumatio enim .i. finis & medium & principiū numerum habet eū qui omnis est: hæc autem scilicet finis principium & mediū eum qui trinitatis.
Ad sanctificationes deorum utimur numero ternario.
Quæ duo sunt ambo dicimus: & duos ambos: oēs aūt nō dicimus: sed de tribus hanc prædicationem .s. oes dicimus primum.
Co.ii. Omne & totum: & perfectum nō secūdū speciem idest formalē rōnem differunt abinuicem quia scilicet omnia important integritatem quādam sed si differunt: in materia & in quibus dicuntur differunt.
Corpus est magnitudinum perfecta: solum enim determinatum est tribus scilicet dimensionibus.
Terquaq; diuisibile: omniquaq; est diuisibile.
Co.iiii. Ex corpore in aliud genus magnitudinis non est transitio quemadmodū ex longitudine in superficiem: in corpus autem ex superficie.
Necesse est exitum fieri secundum defectionem.
Non est possibile perfectum deficere: oiquaq; enim est.
Totum idest uniuersum cuius particularia corpora partes sunt perfectum necesse est esse.
Vniuersum quemadmodum nomen significat omniquaq; est: & non hac quidem hac autem non.

Ex le.t.[illegible] & co.v.

Oīa physica corpora & magnitudines secundum se ipsa mobilia dicimus esse secūdū locū: natura enim principium motus esse in ipsis dicimus.
Oīs motus secūdū locum quem uocamus lationem: aut rectus aut circularis: aut ex his mixtus.
Motus rectus & circularis simplices soli sunt: causa autem est quia magnitudines ipsæ simplices sunt.
Diffi. Circulario est motus qui circa medium .s. mundi.
Rectorum motuum alius est sursum alius deorsum.
Diffi. Motus sursum est qui est a medio.
Diffi. Motus deorsum est qui est ad medium.
Co.vi. Corporū hæc quidē simplicia hæc autem cōposita ex simplicibus
Diffi. Simplicia corpora sunt quæcūq; motus principiū habent secūdum naturā: puta ignis & terra & hoq; species sicut .s. flāma bitumen & co-

gnata his scilicet aer & aqua.

Corpor simpliciũ simplices sunt motus :mixti aũt cõpositorum.

Moueri in corporibus compositis est secundum prædominans corpus simplex.

Ex lectione .iiii.& co.viii.

Necessariũ est esse aliquod corpus simplex quod natum est ferri circulari motu secundũ sui ipsius naturam.

Co.viii. Violentia contingit eo motu qui est alterius eo autem qui est secundum naturam est impossibile.

Co.x. Motus qui est præter naturam est contrarius ei qui secũdũ naturã : Vnũ uni contrariũ esse necesse est.

Lationes sursum & deorsum inuicem cõtrariæ sunt.

Co.xi Si alicui corpori est scd'm naturã motus qui sursum ignis erit aut aer :si autem qui deorsum aqua erit aut terra.

Co.xii. Primã necessariũ ẽ eẽ circularẽ lationẽ:pfectũ enim ẽ prius natura imperfecto.

Circulus perfectorũ est:recta aũt linea neq̃ una pfecta est neq̃ enim quæ ĩfinita habebit enim uniq̃ finẽ & terminũ neq̃ quæ infinitarũ una oium enim aliquid extra augeri enim contingit quãcunq̃.

Necesse est circularẽ motũ alicuius simplicium corpor esse.

Nata est esse quædam substantia corporalis alia præter eas quæ hic consistentias diuinior & prior hor oium.

Ois simplex motus aut secũdum naturam aut præter naturam ẽ

Motus qui alii præter naturã est:alteri secũdũ naturã erit ut sursum igni secundum naturã .terræ autem præter naturam.

Necessarium est circularem motum qui his corporibus præter naturam est:alterius cuiusdam esse secundum naturam.

Irrationabile oio est esse cõtinuũ motũ & sempiternum : existentem præter naturam.

Est aliquod corpus præter cõtpora quæ hic & circa nos sunt alterr segregatũ tãto nobiliorem habens naturam quanto quidem plus elõgatum est ab his quæ hic sunt.

Ex lectione quinta & co.xvii.

Diffi. Graue est quod ferri natum est ad medium.

Diffi. Leue est quod ferri natum est a medio.

Diffi. Grauissimum est quod oibus substat deorsum latis.

Diffi. Leuissimum est quod oibus superfertur sursum latis.

Necesse est oẽ quod fertur deorsum aut sursum :aut leuitatem habere:aut grauitatem :aut ambo.

Co.xviii. Quod circũfertur corpus .idest cœlũ ĩpossibile est habere grauitatẽ aut leuitatẽ:neq̃ enim secũdum naturam neq̃ præter naturam cõ

uenit ipsi moueri ad medium uel a medio :

Co.xvii.In idem feruntur totum & pars secũdũ naturam.

Scd'm naturã nõ cõtingit corpori quod circunfertur moueri motu alio q̃ circulari:aut præter naturam neq; particularũ ulli.

Ex lectione .vi. & co .xx.

Cœlũ igenitũ est & incorruptibile & iaugmentabile & inalterabile:

Oẽ generabile fit ex cõtrario & sbo quodã : & corruptibile corrumpitur supposito quodam :&a contrario & in cõtrarium.

Circulationi alicui non est contrarius motus.

Recte uidetur natura:cœlum futuꝝ ingenitũ & incorruptibile : exemisse a cõtrariis :

Inter contraria sunt generatio & corruptio.

Ex lectione.vii.& co.xxi.

Augmentabile oẽ augetur a cõnaturali adueniente:&resoluto in materiã

Cœlo nõ est ex quo factum sit.

Si aliquid est inaugmentabile & incorruptibile eiusdem est suscipere & in alterabile esse.

Diff.Alteratio est motus secũdum quale.

Co.xxii.Omnes hoies de diis habent existimationẽ.& oẽs eũ qui sursum deõ attribuunt locũ & barbari & græci quicũq; quidẽ putant deos eẽr ut immortale immortali coaptatũ sit.

In omni præterito tempore scd'm traditã iuicem memoriã nihil uidetur transmutatũ neq; secundum totũ extremũ cœlum: neq; secundũ partẽ ipsius propriam ullam.

Non semel neq; bis sed infinities oportet putare easdem aduenisse ueras de cœlo opiniones ad nos :

Tanquã altero quodam existente primo corpore præter terram & ignem & aerem & aquam:æthera antiqui appellauerunt supremum locum:a currere semper sempiterno tp̃e ponentes denominationem ipi:anaxagoras aũt utitur noĩe hoc non bene :noĩat enim æthera pro igne.

Quod hoc loco inquit Aristoteles æther a currere & nõ ab ardere:ut Anaxagoras uoluit:appellatũ:si latinã & nõ grecã locutionẽ attendamus barbare dictũ uidtur.uult igitur Aristoteles magis ἄιθηρ æthir a θέω theo uel θεῖω theio quod est curro quam ab αἴθω ætho quod est ardeo denominationem sumere idque ex textu græco liquido patet in quo ,sic legimus αἰθέρα προσωνόμασαν τὸν ἄνω τόπον ἀπὸ τοῦ θεῖν & cætera quod est athera appellauerunt supræmũ locum a currere.

Ex lectione .viii & co.xxiiii.

Nõ est circulationi cõtraria aliqua latio :

Cõcauũ & gibbosum nõ solũ ad inuicẽ opponi uidentur cõbinata & iux

ta se posita, sed & recto.

Ex textu comenti. Motus cõcauus est qui est in uentre arcus: & motus gibbosus qui est super deorsum arcus.

Latiões q̃ fiunt in recto ad iuicẽ opponũtur pp loca .f. sursum & deorsum.

Sursũ ei qđ est deorsum cõtrariũ ẽ: & hæc est loci differẽtia & cõtrarietas

Co.xxx Contraria latio est ex cõtrario in cõtrariũ.

Co.xxxi Loci cõtrarietates sunt sursũ & deorsũ ante & retto: dextrę & sinistrę & lationum cõtrarietates scd'm locorũ sunt cõtrarietates:

Co.xxxii Frustra calciamentum dicimus cuius nõ est calciatio.

Dus & natura nihil frustra faciunt.

Ex lectione.viii.&co.xxxiii.

Qui modicũ trãsgressus ẽ a ueritate fit lõge plus decies millies: huius aũt cã est quia principium uirtute maius quam magnitudine.

Quod in principio modicum est in fine fit multum magnum:

Co.xxxiiii. Finitis simplicibus corporibus existẽtibus & multitudie & magnitudine: necesse ẽ & cõpositũ finitũ eẽ & multitudine & magnitudie

Co.xxxv. Necesse est corpus qđ circũfertur finitũ eẽ oẽ: si enim ĩfinitum esset: infinitę essent quæ a medio egredientes lineæ.

Infinitarũ linearũ infinita est distantia: infinitã enim distantiam dico cuius nullã est extra sumere magnitudinem tãgẽtẽ lineas:

Numerum dicimus infinitum quia maximus nõ est.

Ex lectione.x. & co.xxxvi.

A finito tempore si auferas finitum tempus necesse est reliquum esse finitum & habere principium.

Si tps icessus h3 pricipiũ est pncipiũ & motus q̃re & magnitudis q̃ mota ẽ

Ex lectione.xi.Co.xxxviii

Neq̃ spæra neq̃ tetragonũ neq̃ circulus qui .f.est superficialis figura: & nõ corpora ut spæra infinita sunt.

Commento.xxxxii. Est conuertibiliter dicere quod si finitum sit tempus in quo reuolutum est: & magnitudinem quæ pertransita est necesse est esse finitam.

Ex lectione.xii.& co.xxxxiii.

Contrariæ lationes sunt ad cõtraria loca:

Contrariorum si alterum determinatum est & alterum determinatũ erit

Mediũ .f.mũo determinatum est.

Determinato medio loco: & eum qui sursum locum necesse est determinatum esse.

Si loca determinata sunt & finita: & corpora finita erunt:

Co.xxxxv. Si sursum & deorsum determinata sunt & intermedium necesse est determinatum esse.

Co.xxxxvi. Non est possibile corpus esse infinitum.

Necesse est infiniti corporis infinitã esse grauitatem uel leuitatem.

Co.xxxxvii. Proportõnaliter se habẽt magnitudines grauitatibus: minor enim grauitas minoris est magnitudinis & maior maioris

Cõtingit infinita existente magnitudine quãtũcũq; auferre.

Co.l. Infinita eẽ grauitatem est impossibile similiter & leuitatem.

Co.lii. Proportio nulla est infiniti ad finitũ.

Ex lectione.xiii.&co.lvii.

Finitis ptimis idest simplicibus motibus existentibus necesse est species simplicium corporum eẽ finitas:

Necesse est semper motum habere omne corpus physicum.

Co.lviii. Impossibile est fieri quod non contingit factum eẽ.

Impossibile est ferri illuc:ubi nullũ quod fertur possibile est peruenire:

Co.lxii. Si qui uiolentia est motus inest alicui:inest & qui secundũ naturam inerit.

Ex lectione.xiiii.&co.lxiii.

Impossibile est infinitum corpus a finito corpore pati aliquid aut facere finitum.

Co.lxiii. Aequale corpus in æquali tempore est æqualiter alterãs: minus autem in æquali minus & maius maius.

Infitum in nullo tempore mouebit finitum.

Co.lxvi. Infinitum ab infinito nõ cõtingit pati in aliquo tempore:

Co.lxviii. Omne corpus sensibile habet uirtutem actiuam aut passiuam aut ambo.

Impossibile est corpus infinitum sensibile eẽ.

Co.lxviiii. Quæcunq; corpora sunt in loco oia sensibilia sunt sensibileq; nullum corpus est nõ ens in loco.

Nõ ẽ corpus sensibile extra cœlũ:neq; unũ neq; simpliciter neq; scd'm qd

Intellectuale non est in loco.

Extra & intra locum significant.

Ex lectione.xv.&co.lxx.

Non est possibile in circuitu moueri corpus infinitum homœomerum idest similium partium ens.medium enim infiniti nõ est:quod autem in circuitu mouetur circa medium mouetur.

Co.lxxi. Quæ est infinita infiniti & infiniti infinita est uirtus.

Co.lxxiii. Quorũ natura partium est eadem horum necessarium ẽ esse eũdem motum ubi enim una gleba & tota terra fertur:& totius ignis.& scintilla in eundem locum.

Commento.lxxiii. Vbi non est medium neq; extremũ erit neq;.hoc quidem sursum hoc autem deorsum.

Loco corporibus nõ existente nõ erit motus.

Co.lxxv. Vbi præter naturam aliquid manetur aut fertur: necesse est culuidam esse alterius hunc locum secundum naturam.

Ex lectione .xvi. & co.lxxvi.

In quo loco secundum naturam aliqua manent: non uiolentia feruntur & in quem feruntur manent: in quo autem uiolentia: & uiolentia ferũtur: & in quem uiolentia feruntur uiolentia & manent.

Violenta latio contraria est lationi secundum naturam.

Co.lxxvi. & co.lxxviii. Impossibile est esse plures mundos uno: necesse ẽ enim omnes mundos ex eisdem esse corporibus similiter existentibus secundum naturam eandemq; habentibus uirtutem: quare natæ erunt ferri ad hoc quidem medium quæ in alio mundo sunt terræ partes: & ad hoc quidem extremum qui ibi ignis: & si hoc acciderit necesse est ferri sursum terram in proprio mundo: ignem autem ad medium.

Co lxxxi. Dicere aliam esse naturam simplicium corporum si distent minus uel plus a propriis locis irrationabile est: nihil enim differt tanta q dem lõgitudine distare: aut tãta: differt enim scd'm rõnem quãto plus magis species autem eadem est.

Ex lectione .xvii. & co.lxxxii.

Quod omnino non natum est moueri, impossibile est hoc moueri uiolentia.

Necesse est eorum quæ similis sunt speciei & singulorum ad unũ numero locũ scilicet uel ad medium uel ad extremum existere motum qui scilicet est secundum naturam.

Ex textu comentatoris co.lxxxiiii. Diuersitas cõrporum in numero nõ ẽ causa diuersitatis locorum.

Co.lxxxvi. Omnino quod mouetur ex quodam in quidã trãsmutatur & hoc ex quo in quod specie differunt.

Co.lxxxvii Motus circularis habet aliqualiter opposita ea quæ secundũ diametrum extrema: toti autem non est contrarium neq; unum.

Co.lxxxviii. Argumentum est eius q nõ est in infinitum ferri terrã qdẽ quanto utiq; propinquior fit medio uelocius ferri & ignem quanto utiq; ei quod est sursum: si autem in infinitum esset infinita esset uelocitas si autem uelocitas & grauitas & leuitas.

Ex lectione .xviii. & co.lxxxviiii.

Ab alio nõ fertur ignis quidem sursum terra autem deorsum: neq; ui qu: admodum quidam aiunt extrusione: tardius enim moueretur maior ignis sursum & maior terra deorsum: nunc autem contrarium est sẽp

Omnia a ui inferente longius facta tardius feruntur.

Vnde ui remouentur elementa: illuc feruntur non ui.

Co.lxxxxi. Tribus entibus corporalibus elementi: tria erunt & loca elemẽtorũ: unus quidem qui subsistẽtis idest terra qui circa medium est: alius

qui circulatis idest cœli qui quidem est extremus: tertius autem q me dius hor qui medii corporis:& necesse ē in hoc,medio.loco eē corpus quod superfertur idest corpus leue:si enim non in hoc fit extra erit.

Ex lectione.xviiii.&co.lxxxxi.

Mundus est sempiternus incorruptibilis existens & in genitus:

In omnibus his quæ natura & in his quæ arte cōstantibus & generatis:al terum est ipsa secūdum se ipsam forma:& mixta cum materia puta spæ ra:alterum species & ærea spera.

Q. d' quid erat eē dicentes spære aut circuli non dicimus in ratione aureū aut æreū :tanquam non existentibus his de substantia.

Quoniam est cœlum sensibile:singularium utiq; erit sensibile enim om ne in materia existit.

Alteṛ est huic cœlo eē:&cœlo simpliciter cœlum enim simpliciter:est ut species &forma hoc aūt cœlū:ut materiæ mixtum.

In omnibus sic uidemus q quorumcūq; substātia est in materia sunt plu ra & infinita entia quæ eiusdem specie idest indiuidua.

Co.lxxxxiii.Licet altera si rō formæ sine materia:& quæ est in materia:ni hilominus neq; una necessitas est per hoc plus eē mūdos:neq; contin/ git factos esse plures:si quidem mundus ex tota est materia:

Co.lxxxxiiii.Cum homini sint materia carnes & ossa:si ex oī carne & oī bus ossibus homo fiat:impossibile existentibus dissoluta esse:uō utiq; contingit eē alium hominem.

Quorumcūq; substantia est in subiecta quadam materia hoṛ nihil cōtin git factum eē non existente propria materia.

Co.lxxxxv.Cœlum singularium est:& eorum quæ ex materia constant: sed nō ex parte ipsius materiæ cōstat:sed ex oī .s.sua materia.

Ex lectione.xx.& co.lxxxxvi.

Cœlū uno mō dicimus substantiam extremę circulationis aut corpus na turale :quod est in extrema circūferētia totius :cōsueuimus enim extre mum &quod sursum est maxime uocare cœlum in quo & diuinum oē locatum eē dicimus.

Secūdomodo dicitur cœlū cōtinuum corpus extremæ circūferentiæ to/ tius:in quo luna & sol &quædā astroṛ sūt:&.n.hæc i cœlo eē dicimus

Co.lxxxxvi.& co.lxxxxvii. Tertiomodo dicitur cœlum contentum cor/ pus ab extrema circūferentia :totum enim & omne consueuimus dice re cœlum hocq; ex omni necesse est cōstate naturali & sensibili corpo/ re:propter neq; esse nullū extra cœū corpus neq; cōtingere factū esse.

Co.lxxxxvii i Nihil differt considerare si est extra cœlum corpus aut fac/ tum esse sit possibile:

Materia est toti mundo corpus naturale sensibile:

Non sunt nūc plures cœli i.mundi neq; fuerunt neq; cōtingit fieri plures

ſed unum & ſolum & perfectũ eſt iſtud cœlũ.

Ex lectiõe .xxi.& co.lxxxxviii:

Neqꝫ locus neqꝫ uacuũ neqꝫ tempus eſt extra cœlum:

Diff. Vacuum eſſe dicunt in quo non exiſtit corpus poſſibile autem factum eſſe.

Tempus eſt numerus motus.

Motus ſine phyſico copore nõ eſt.

Co.c Quæ ſunt extra cœlum in loco eſſe apta nata nõ ſunt:neqꝫ tẽpus ipſa ſeneſcere facit:neqꝫ eſt ullius una tranſmutatio eoꝝ ꝗ ſunt ſup eam quæ maxime extra ordinatã lationem:ſed inalterabilia & impaſſibilia omnia optimam habentia uitam:& per ſe ſufficientiſſimam perficiũt in toto æterno ideſt æternaliter.

Hoc nomen eternum diuine enuntiatũ eſt ab antiquis: finis enim continens id quod uniuſcuiuſqꝫ uitæ tempus cuius nihil eſt extra ſecundũ naturam:æternum uniuſcuiuſqꝫ uocatum eſt.

Totius cœli finis & oẽ tp̃s:& ĩfinitatẽ cõtinẽs perfectio:æternũ eſt a ſe per eẽ ſumens denoĩationem:immortalis & diuinus exiſtens.

Aliis ab his [illegible] optimã & per ſe ſufficientiſſimã coicatum eſt eẽ & uiuere his quidem clarius:his autem obſcurius:

Oẽ diuinũ intranſmutabile neceſſariũ eſt eẽ & primũ & ſummũ:neqꝫ.n. aliud melius eſt quod mouebit neqꝫ habet prauum aliquid neqꝫ ĩdigẽs eſt ullo eoꝝ quæ ipſius ſunt bonorum.

Oĩa quieſcunt quæ mouẽtur quãdo uenerint ad locũ proprium.

Eius corporis quod circunfertur idem locus eſt unde incipit:& in quem conſumat motum.

Ex lectiõe.xxii.& co.ci.

Oportet diſquiſitores & nõ inimicos eſſe:iudicaturos reꝝ ſufficienter.

Co.cii Genitũ cœlũ oẽs antiq eẽ dicũt:ſed genitũ ii quidem ſ.orpheus heſiodus & Plato:ſẽpiternũ ii aũt ut.ſ.democritus corruptibilem quẽadmodũ quodcũqꝫ aliud cõſtitutoꝝ:ii aũt uiciſſim quãdoqꝫ quidẽ ſic aliter habere corruptũ:& hoc ſemper peſicere ſic quẽadmodũ empedocles agrigentinus & heraclitus epheſius.

Dicere factum eẽ cœlum ſempiternum tamẽ eẽ impoſſibilium eſt:oĩa enĩ quæ generantur & corrumpi uidentur.

Co.ciii Quod nõ ẽ habẽs principiũ eius qd' eſt ſic ſe habere:ſed eſt impoſſibile aliter ſe habere prius & per oĩa ſæcula impoſſibile ẽ tranſmutari.

Ex lectione.xxiii.& co.cvi.

Simul iidẽ inordinatũ eẽ & ordinatũ impoſſibile ẽ neceſſe ẽ generatiõe eſſe ſeparantẽ & tp̃s.

Co.cvi Dicere mũdũ uiciſſim cõſtare & diſſolui:nihil aliud facere ẽ quã aſtruere ipſum ſẽpiternum quidẽ eẽ ſed tranſmutantẽ formam:

Adinuicem cōuenientibus elementis non quicunq; ordo est & constitutio sed eadem quia scilicet est semper dispositio mundi.

Co.cviii Sunt quidam quibus contingere uidetur & ingenitū aliqd' ens corrumpi. & genitum incorruptibile perdurare sicut plato in thimæo: ibi enim ait cœlum non solum factum : sed & fore de cætero sempiterno tempore :

Ex lectione .xxiiii. & co.cx

Multipliciter dictis aliquibus : & si nulla differētia ad sermonem fiat necesse est intellectum confusum habere siquis diuiso multipliciter tanquam indiuiso utatur: immanifestum est enim secundum quam naturam ipsi acciderit quod dicitur.

Co.cxi Ingenitum uno modo dicitur si sit aliquid nunc prius non ens sine generatiōe & transmutatione : quemadmodum quidam tangi: & moueri dicunt: nō enim generari dicunt tactum aut motum:

Secūdo modo dicitur ingenitū si quod cōtingēs est fieri aut nō fieri: sed non est factum.

Tertio modo dicitur ingenitum quod oīo impossibile est fieri : ut quandoq; quidem sit quandoq; autem non.

Impossibile fieri dicitur dupliciter : aut enim qd' simpliciter non uerum erit dicere qd' fiet aut non facile: neq; cito aut bene.

Co.cxii Genitum uno mō dicitur quod fuit nō ens prius posterius aut ēs siue genitum siue nō generatum :

Secūdo mō dicitur genitum qd' possibile est esse: siue per uerū determinato possibili siue p facile.

Tertio modo dicitur ingenitum si sit generatio ipsius ex non ente i ens:

Co.cxvi.& comento.cxiiii. Corruptibile & incorruptibile similiter tripliciter dicunt.

Ex lectione .xxv & co.cxvi.

Nominatur potentia uniuscuiusq; per respectum ad finem & excellentiæ uirtutem:

Diffinitio ex textu commenti. Virtus est ultimum potentiæ rei.

Necesse est qd' pōt secundum excellentiam tantum: & quæ infra sunt posse: puta si talenta centum tollere: & duo.

Co.cxvi Determinatur potentia aut quādo in uirtute est excellentia ut potens uidere punctum & maiorem habebit sensum (uisus enim qui minoris excedit) aut quando est excellentia in re ut potens ire stadia centum uelocius est uelocitas enim quæ maioris excedit.

Ex lectiōe xxvi. & co.cxviii.

Si sunt quædam possibilia & esse & nō esse : necesse est tempore aliquo determinatum esse plurimū & eius quod est esse : & eius qd' est nō eē.

Impossibile est in infinito tp̄e idē possibile esse : & nō esse in alio infinito

Co.cx iiii. Nō idem est falsum aliquid esse simpliciter:& impossibile simpliciter:te enim non stantem dicere stare falsum quidem est:non autē impossibile:simul autem stare & sedere non solum falsum est sed impossibile.

Co.cxx.& co.cxxi Quod semper est ens simpliciter incorruptibile & ingenitum est:si enim corruptibile:simul erit & non erit secundum actum si aūt genitum erit possibile tempore quodam non esse.

Thomas Potentia existendi non est ad esse & non esse respectu temporis in quo quis potest esse: cum omnia appetant esse & unūquodq; tantū ē quantum potest esse.

Diffi Corruptibile est quod prius quidem ens:nunc autem non ens:aut contingēs quandoq; posterius non esse.

Diffi Genitum est quod est ens contingens prius non esse.

Non est dare in quo tempore sit possibile quod semper est ut non sit aut finito aut infinito.

Impossibile est posterius sine primo existere:& si primum impossibile est existere & quod posterius.

Ex lectiōe.xxvii.& co.cxxii.

Negatio eius quod est semper possibile esse:non est semper possibile esse semper autem possibile non eē contrarium est idest opposita cōtrarie cuius negatio est: non semper impossibile non esse.

Co.cxxiii Quod contrariorum neutrum est medium est eorum.

Auerrois Co.cxxiiii Illa potentia est ociosa ex qua nulla actio prouenit.

Commento.cxxv Ingenitum incorruptibile & sempiternum ad inuicem consequuntur.

Ex lectione.xxviii.& co.cxxvii.

Semper entis & semper non entis est intermedium cui neutrum consequitur:hoc autem est genitum & corruptibile.

Ex lectione.xxiiii. &co.cxxxiii.

Ex textu commenti Quodlibet habet potentiā agēdi aut patiendi aut ut sit ens aut ut sit non ens:&hoc aut in tempore finito aut infinito.

Ex eodem textu Tempus infinitum est etiam terminatum cum post ipsū non sit tempus neq; inueniatur tempus maius illo.

Co.cxxxv. Quod est casuale aut a fortuna præter semper & ut frequente aut est aut fit.

Co.cxxxvi Eorum quæ natura talia sunt ut quandoq; sint & quādoq; nō sit:eadem est potentia contradictionis idest ad esse & non eē & materia cā est eius quod est esse & non esse.

Co.cxxxviii Nulla uirtus est eius quod est factum esse:sed est eius quod ē esse & nō esse.

Co.cxxxx Corruptibilia & generabilia & alterabilia omnia alterantur a

contrariis & ex quibus constant non entia idest cum prius nõ essent eisdem ipsis corrumpuntur.

Propositiones ex secũdo libro de coelo & mundo Aristotelis.

Ex lectione prima & comento primo.

c OElum totum idest mũdus neq; est factum: neq; contingit corrumpi: sed est unum & sempiternum & principium & consumationem non habens totius æternitatis idest totius suæ durationis infinitæ.

Co.ii. Bene se habet persuasibilem se ipsum exhibere antiquis: & maxime patrum nostrorum ueros credere eẽ sermones: ut sit immortale aliqd & diuinum habentium quidem motum habentium autem talẽ ut nullus sit finis ipsius: sed magis iste sit aliorum finis & enim finis continẽtium est: & ipsa circulatio perfecta ens continet imperfectas: & habẽtes terminum & quietem.

Motus cœli est causa aliorum motuum & horum quidem causa principii motus horum autem suscipiens quietem.

Cœlum & eũ qui sursum locum antiqui diis attribuerunt uelut existens totum solum immortale.

Co.iii. Motus cœli est sine labore: ꝓpter neq; una indigete uiolenta necessitate quæ detineat prohibens ferri aptum natum ipsum aliter: omne enim tale magis laboriosum quanto sempiternius sit & dispositionis optime est expers.

Co.iiii. Non est secundũ antiquam fabulam suspicandum Athlante quodam ipsi cœlo opus esse ad salutem: hunc enim constituentes sermonem: ut grauitatem habentibus & terrenis omnibus existentibus his quæ sursum sunt corporibus substituerunt cœlo fabulose uirtutem animatam.

Co.v. Non est dicendum ꝓpter circũgirationem existentem celerioris lationis propria inclinatione: saluari cœli situm tanto tempore: quemadmodum Empedocles inquit.

Co.vi. Non est dicendum cœlum semper manere ab anima rationabili congente manere sempiternũ ut scilicet plato dixit: neq; enim a iæ possibile est esse talem uitam sine tristitia & beatam:

Ex lectione.ii. & co.vii.

Manifestæ sunt in animalibus differentiæ locorum: & his quidẽ omnes insunt puta dextrum & sinistrum: ante & retro: sursum & deorsum his autem quædam scilicet quatuor ultima: ut animalibus imperfectis: plã

tis aũt sursum & deorsum solum.

Co.viii Sursum longitudinis principium est: dextrum aut latitudinis: an terius uero profunditatis.

A sursum incipit augmentatio a dextris motus qui secundum locũ: ab an terioribus uero qui secundum sensum: anterius enim dico in quo sen sus existunt.

Co.viiii Non in omni corpore sursum & deorsum: & dextum & sinistrũ & anterius & posterius quærendum sed quæcunq; habent principium motus animata entia in ipsis quærendum.

In nullo inanimatorum uidemus unde principium motus.

Co.x. In corporibus inanimatis dicimus sursum & deorsum dextrum & sinistrum ad nos referentes.

Co.xi Pitthagorici duo tantum principia motuum dicebant.s. dextrũ & sinistrum: quattuor autẽ reliquerunt nihilominus principalia existẽtia

Nõ minorem differentiam habent quæ sursum ad quæ deorsum: & quæ anterius ad quæ posterius: quam dextrum: & sinistrum in omnibus animalibus.

Dextrum & sinistrum uirtute differunt solum: aliæ autem non solum uir tute sed etiam figuris.

Co.xii. Longitudo latitudine prior est:

Prioris principium prius est principio posterioris:

Prius est sursum dextro secundum generationem.

Sursum est unde motus dextrum est a quo motus: ante autem ad quod motus.

Ex lectione.iii.& co. xiii.

Quoniam cœlum est animatum & habet in se principium motus: mani festum est quoniam habet sursum & deorsum & dextrum & sinistrum

Et si motus cœli nequaquam incipiat: tamen habetur necessario princi pium unde inciperet: si incipiebat moueri: quod mouetur.

Commento.xiiii. Dico longitudinem cœli esse illam quæ est ipsius secũ dum polos distantiæ:

Polorum qui super nos apparens quæ deorsum pars est: qui autem nobis immanifestus quæ sursum est.

Co.xv. Dextrum unumquodq; dicimus unde est principium eis qui se cundum locum motus cœli autem principium circulationis est un de ortus est astrorum quare hoc utique erit dextrum ubi autem occa sus sinistrum.

Si motus cœli incipit a dextris & finistris circumfertur: necesse est sur sum esse immanifestum polum idest polum antarticum: si autem sursum sit manifestus polus idest polus articus a sinistra erit motus: quod non dicimus.

Co.xvi Sub polo immanifesto habitantes in eo quod sursum sunt hemisperio & apud dextrum nos autem in eo quod deorsum & apud sinistrum e contrario quam ut pitthagorici dicunt.

Secunde circulationis: puta eius quæ planetarum: nos quidem in his quæ sursum & in dextris sumus: illi autem qui scilicet sunt sub polo antartico in his quæ deorsum & sinistris sunt: e contrario enim in his est principium motus propter contrarias esse lationes.

Ex lectiõe .iiii. & co.xvii.

Vnũquodq; quorum est opus gratia operis est.

Dei operatio est immortalitas hæc autem est uita sempiterna.

Necesse est deo motum sempiternum existere.

Quoniam cœlum corpus quoddam diuinum est: propter hoc habet q̃d natura circũmoueatur semper.

Necesse est manere aliquid scilicet terram corporis circũlati quod in medio sit ipsiusq; circũlati corporis nullam possibile est manere partem neq; uniuersaliter neq; in medio.

Co.xviii. Nihil præter naturam sempiternum est.

Posterius est quod præter naturam eo q̃ secundum naturam.

Quod præter naturam est excessus quidam est in generatione eius quod secundum naturam.

Si terra est necesse est & ignem esse.

Contrariorum si alterum est in natura necesse est & alterum esse in natura

Eadem est materia contrariorum.

Priuatione prius est affirmario dico autem puta calidum frigido.

Co.xviiii. Si ignis & terra est: necesse est & intermedia corpora ipsorum esse contrarietatem enim habet unumquodq; ad unumquodque elementorum.

Si elementa sunt contraria: necesse est generationẽ esse eo quod nullum ipsorum possibile est esse sempiternum: patiuntur enim & agunt contraria ad inuicem: & corruptiua in inuicem sunt.

Co.xx Si necesse ẽ generationem esse necessariũ est & aliam scilicet a prima latione lationem unam uel plures esse.

Secundum eam dispositionem quæ est totius cœli: necesse est similiter & elementa ad inuicem esse.

Commento.xxi. Plura sunt circularia corpora quia necesse est generationem esse.

Aduerte quod Aristoteles in hac: xxiiii. lectione sic p̃bat plures cœlos eẽ Si ẽ cœlũ corpus diuinum. necesse est motum eius esse sempiternum & circularem: si motus eius est talis: necesse est terram esse: si terra est necesse est ignem esse: si ignis & terra est necesse est aliqua intermedia eẽ si illa sunt necesse est generationem esse: si generatio est necesse est dis

similes motus in cœlo esse.ergo si cœlum est corpus diuinum necesse est plures motus in cœlo esse:& per consequens plura mobilia.

Ex lectione .v.&co.xxii .

Figuram spæricam necesse est habere cœlum hæc enim propriissima est uidelicet corpori cælesti. & substantia [illegible] ratione & natura prima est figurarum.

Omnis figura plana aut rectilinea est:aut circularis

Diff. Figura rectilinea est quæ a pluribus continetur lineis.circularis aut quæ ab una.

Prius in unoquoq; genere est unum multis & simplex compositis.

Co.xxiii.Diff. Perfectum est cuius nihil est possibile extra accipere quæ ipsius sunt.

Recte lineæ semper quidem est appositio:circulari autem nequaquam.

Perfecta est linea continens circulum.

Perfectum prius est imperfecto:

Corpora spærica sola una superficie cõtinẽtur:rectilinea autem pluribus sic enim se habet spæra in solidis:sicut circulus in planis.

Co.xxvi Quoniam prima figura primi corporis est primum autem corpus est quod in extrema circunferentia: spæricum corpus erit quod fertur circulatione.

Continuũ spærico corpori spæricum est:& quæ ad medium horum quæ in spærico contenta & contacta sunt: tota spærica necesse est esse.

Corpora q̃ deorsum sunt planetarũ: tangunt eam quæ supra est spærã: omnia enim cælestium speratum corpora tangunt se inuicem & continua sunt idest immediate sibi inuicem coniuncta.

Ex lectiõe .vi. & co.xxvii.

Si cœlum sit rectilineum aut alterius figuræ non æquales habentis ex medio lineas:puta lẽticularis aut oualis accidet & locum extra cœlum eẽ & corpus & uacuum circulo enim uersum rectilineum nequaquam eidem immorabitur regioni.

Co.xxviii Omnium motuum mensura est quæ est cœli latio:quia est sola continua & regularis & sempiterna.

In unoquoq; mensura est quod minimum est.

Minimus motus est ille qui est uelocissimus.

Velocissimus omnium motuum est motus cœli.

Commento.xxviiii. Linearum quæ a se ipsis in se ipsis sunt minima est illa quæ circuli est linea.

Quod uelocissime mouetur spæricum necesse est esse.

Commento.xxx. Corpora superiora cum inferioribus continua nõ sũt tangunt autem ipsa.

Superficies aquæ sperica est.

Quod est contiguum spærico :aut motum circa spæricum ipsum tale ne cesse est esse.

Co.xxxii. Cælum idest rotunditate secundum diligentiã ornatus sic est ut nihil neq; chirocmiton idest manu factum habeat, similiter neque aliud nobis in oculis apparentium.

Ex lectione.vii.& co.xxxiii:

Nihil ut contingit neq; a casu euenit in sempiternis.

Co.xxxiiii. De quibusdã scilicet difficilibus & occultis enũciare aliquid temptate :& de omnibus :forsitan utiq; uidebitur esse signum aut multæ stultitiæ :aut multæ pronptitudinis:

Si quis necessarias causas firmius humano modo attigerit: tũc gratiam oportet habere inuenientibus.

Natura semper facit contingentium quod optimum est:

Dignior est locus qui est sursum eo qui est deorsum:& qui est anterius eo qui est posterius.

Optimum est:cœlum moueri ad honorabilius.

Ex lectione.viii.& co.xxxv.

Ois irregularis motus remissionem habet & intensionem & summum:

Summum est in motu aut unde fertur aut qui præter naturam aut quo:ut qui secundum naturam : aut circa medium ut in proiectis.

Circulationis summum neq; est unde :neq; quo :neq; circa medium:neq; enim principium :neq; finis neq; medium ipsius est simpliciter.

Irregularitas motus fit pp intensionem & remissionem motus.

Co.xxxvi. Quoniã oẽ qd mouetur ab aliquo mouetur necesse ẽ irregularitatem fieri motus:aut propter moueus quod non eadem uirtute moueat:aut propter motum quod alteratur & non permanet idem : aut propter ambo quæ transmutantur.

Ex lectione.viiii.& co.xxxvii.

Remissio uniuscuiusq; motus fit propter impotentiã.

Impotentia est præter naturam :& enim in animalibus impotentiæ omnes præter naturam scilicet particularem sunt & decrementum.tota.n. consistentia animalis ex talibus constat quæ differunt propriis locis s. elementis:nulla enim partium eius habet eam quæ est ipsius regionẽ

In cælestibus corporibus non est aliquid præter naturam.simplicia enim & immixta sunt & in propria regione &nihil ipsis contrarium est:neq; in potentia sunt:neq; remissio:neq; itensio motus est in eis.

Co xxxviii. Est accipere aliquod tempus minimum cuius nõ contingit moueri in minori cœlum:sicut neq; citharizare :neq; ire in quocunq; tempore est possibile.

C[illegible] Opposita sensibiliora sunt iuxta se posita.

Cœlum non mouetur motu irregulari.

Ex lectione.x.& co.xxxxi.

Vnumquodq; astrorum consistit ex eodem corpore in quo existit latio/nem habens.

Commento.xxxxii. Calor stellis & lumen generatur attrito aere ab illa/rum latione.

Natus est motus ignire & ligna & lapides & ferrum.

Sagittæ motæ igniuntur sic ut liquescant plumbeæ & quoniam sic igni/untur istæ necesse est & eum qui i circuitu ipsaæ est aerē hoc ipsū pati.

Aere sub circularis corporis spæra existente necesse est ipsum lata illa in/calescere:& hac maxime cui sol extat infixus.

Approximante sole & oriente & super nos existente generatur calor.

Astra ignea non sunt:neq; in igne feruntur.

Ex lectione.xi.& co.xxxxiii.

Cœlum & stellas quiescere impossibile est quiescente terra:neq; enim sie rent quæ uidentur.

Commento.xlvi. Rationabile est circulos moueri .astra autem q̃escere & infixa circulis ferri.

Maius corpus uelocius fertur propria latione :& sic est etiam in circu/latibus.

Ex lectione.xii.& co.xxxxviii.

Astra spæricæ sunt figuræ.

Spærici duo sunt motus per se uolutatio & circūgiratio :& neutro mo/uentur astra.

Solus astrorum sol uidetur circūgirari oriens proptet infirmitatem uisus quæ causa forte est eius quod est uideri scintillare stellas fixas .planetas autem non scintillare.

Planetæ prope sunt :quare potens ad ipsos pertingit uisus: ad manentes autem tremit propter longitudinem porrectus ualde longe :tremor au tem facit ipsius astri uideri esse motum.

Ex lectione.xiii.& co.l.

Nihil qualitercunq; contingit facit natura :neq; est rationabile ad anima libus naturam curasse scilicet dando ipsis instrumenta ad motum .sic autem præciosa astra despexisse:sed uidetur studiosa factum auferre omnia per quæ contingebat astra procedere per se ipsa.

Figura spærica ad motum qui est in anterius ineptissima est.

Ex lectione.xiiii.& co.lii.

Cœlorum fieri harmoniam tanquam consonantibus factis sonis leuiter dictum est & superflue.

Ad inuicem uocis & silentii est diiudicatio.

Excellentes soni destruunt etiam in animatorum corporum molles: pu/ta qui tonitrui dissipat lapides & durabiliora corporum.

Co.liiii. Quæcunq; secundum se ipsa ferũtur faciunt sonum & plagam.
Quæcunq; in moto fixa sunt aut existunt que madmodum in naui partes non possibile est sonare: neq; rursus nauis si feratur in fluuio.
Co.lvi. Neq; animata neq; uiolenta fertur latione nullum astrorum uelut futurum prouidente natura: quoniam non hoc modo se habente mo tu nihil esset circa hunc locum nostrum similiter se habens ut scilicet diu quiesceret:

Ex lectiõe.xv.&co.lviii.

Vnumquodq; planetarum econtra fertur cœlo scilicet primo secundum sui ipsius circulum idest proprium.
Rationabile est propinquissimum simplici & primæ circulationi in plurimo tempore ptrãsire sui ipsius circulum: maxime autem distans in minimo: aliorum autem ppinquius semper in pluri.
Propinquissimo sibi maxime præualet prima circulatio: distanti autẽ maxime omnium minime propter distantiam.

Ex lectione.xvi.&co.lviiii.

Natura nihil irrationabiliter neq; frustra facit.
Si unum astrum est sphæricum palam est quia & utiq; alia erunt sphærica.

Ex lectione.xvii.&co.lx.

Parum sufficientes rationes diligere debemus de quibus maximas habe mus dubitationes.
Pauci oribus sol & luna mouentur motibus quam erraticorum astrorum quædam: quãuis astra longius a medio & propinquius primo corpori sint ipsis.
Luna uidemus dichotoma midest in duas partes diuisam siue semiplenã existentem subintrãtem Martem & occultatum martem secundum nigrum ipsius exeuntem autem secundum clarum & lucidum: similiter de aliis astris dicunt qui dudum obseruauerunt ægyptii & babilonii a quibus multas credulitates habemus de unoquoq; astrorũ.

Ex lectione.xviii.&co.lxi.

Oportet existimare de astris tanquam participantibus actione & uita: sic enim nihil uidetur præter rationem esse accidens:
Co.lxiii. Quando hoc oportet operari huius gratia: hoc autem alterius: & hoc alterius: & uno quidem aut duobus facile est adipisci: quando autem per plura oportet operari: difficilius est adipisci scilicet finem ultimum.
Co.lxiiii. Quod optimum est nulla indiget actione scilicet ad consecutio nem finis etenim ipsum est cuius gratia alia fiunt.
Actio semper est in duobus: cum & cuius gratia sit idest finis & sit quod huius gratia est idest quod est ad finem.
Homis plurime sunt operationes quia scilicet pluribus indiget ad finem

suum: aliorum autem animalium pauciores: planetarum autem parua quidem: i.dest imperfecta & una forte.

Hoc quidem scilicet prima cā quæ est deus: & substantia separata habet hoc dicit propter deū & participat hoc dicit pp substantias separatas optimo absq; oī uidelicet motu hoc aūt .s. primū cœlum attingit ppe optimū per paucos motus.hoc aūt .s.superiores planetæ a sole secun dū sanctū thomā: uel oēs planetæ scd'm auerroim p multos .hoc autē s. sol & luna scd'm sanctū tho.uel aqua aer & ignis scd'm auerroim nō percipit optimum: sed sufficit ad prope extremū uenire:

Co.lxvi. Maxime optimū est oībus finē optimū sortiri: si aūt nō cōtingit semp melius erit quanto uriq; propinquius sit optimo

Primū cœlū cōfestim sortitur optimū p unū motū.q̄ aūt in medio primi & extremo℞ attingunt quidem: sed per plures motus.

Ex lectione. viiii.& Co.lxviii.

Intelligere oportet: ppter uitam s. nobiliorem & esse principiū uniuscu iusq;: multā eē excellētiā primæ spæræ ad alias spæras.

Co.lxviii. Prima latio una existens multa mouet corporū cælestium: infe riores aūt lationes multæ existentes unū solū unaquæq; mouet.

Vnaquæq; errantium stellarum pluribus fertur lationibus.

Ex lectione.xx. & co .lxxii.

Qui circa italiam sunt uocati pytthagorici in medio ignē esse dicunt: ter ram autem unū astro℞ esse: & existentem circulariter latā circa mediū noctem & diem facere: adhuc aūt oppositā aliā huic astruunt terrā anti chthonā i. cōtra terrā positā noie uocant.

Co.lxxiiii. Nō idē est mediū magnitudinis: & rei mediū uel naturæ: quē admodū in aīali nō idem mediū est aīalis ut cor & corporis mediū ui delicet umbilicus.

Loci i. dest magnitudinis medium magis assimilatur ultimo q̄ principio:

Honerabilius est cōtinēs & finis quā finitū & terminatū: hoc i. finitū q̄dē enim materia: hoc aūt i. finis substantiæ cōsistentie est i. forma.

Ex lectiōe .xxii.& co.lxxvii.

Irrationabilioris est mentis non mirari:

Co.lxxviii. Stupe factū est merito phylosophisma i. physicæ occasio oibo

Ex lectione.xxv.& co.lxxviiii.

Aliquo esuriente & siciente ualde & æqualiter: similiter & ab esibilibus & potabilibus æqualiter distante: quiescere necessariū non est.

Ex lectione.xxvi. & co.lxxxiii.& co.lxxxiiii.

Impossibile est sempiternum esse uiolentum & præter naturam.

Mundi ordo sempiternus est.

Co.c. Necesse est terrā in medio mundi esse: & immobilem.

Ex lectione.xxvii.& co. ciiii.

Figurā ſpæricam neceſſarium eſt terram habere:quia unaquæq; particula rum grauitatem habet ad medium;& minor a maiori pulſa nō pōt in ru meſcere:ſed comprimi magis & cōſentire quouſq; ueniat ad mediū

Ex lectione .xxviii.& co.cvii.

Oportet unūquodq; dicere tale quod natura uult eſſe & xiſtere:ſed non quod ui & præter naturam.

Commento.cviii.Si terra rotunda non eſſet lune eclypſes nōn circulares haberent deciſiones.

Co.cx.Per aſtrorum apparentiam non ſolum manifeſtum eſt:quia terra eſt rotunda:ſed & quoniam magnitudo eius non eſt magna: modica enim tranſlatione facta:nobis ad meridiem & ad articum manifeſtus alter fit orizon:ita ut quæ ſuper caput ſunt aſtra magnam habeant trāſ mutationem.

Co.cxii. Mathematici dicūt terra eſſe rotunditatis ad q̄draginta myria des.i.decem milia ſtadiorum.

Propoſitiones ex tertio libro de cœlo & mundo Ariſtoteles.

Ex lectione prima & comento primo.

Omnium quæ natura dicuntur hæc quidem ſunt ſubſtantiæ:hæc autem operationes & paſſiones harum.

c Oēs naturales ſubſtātiæ.aut ſunt corpora:aut cum corporibus generantur.

Ex lectione .ii.& co.ii.

Dicere eſſe quædam entiū ingenita & totaliter immobilia magis eſt alte rius & prioris quam phyſicæ cōſiderationis.

Ex lectione.iii.&co.v.

Solida nō cōponūtur ex ſuperficiebus:nec ſuperficies ex lineis:nec lineæ ex punctis:ſic enim non neceſſe eſſet lineæ partem lineam eſſe.

Co.vii. Paſſiones oēs diuiſibiles ſunt dupliciter aut ſecundum ſpeciē:aut ſecundum accidens:ſecundū ſpeciem quidem puta coloris album aut nigrum:ſecundum accidens autem ſi cui inexiſtunt ſit diuiſibile:q̄re quæcunq; ſimplicia paſſionum omnia diuiſibilia ſunt ſecundo modo

Co.viii. Graue grauius & leue leuius contingit eſſe.grauius autem aut le uius non neceſſe eſt eſſe graue aut leue.

Co.xi.Spiſſum eſt a raro differens:eo q̄ inæquali molle plura exiſtant.

Co.ſſi. Molle eſt quod in ſeipſum eſt cedens.

Ex lectione quinta & co.xviii.

Secūdū naturā quidem unū motum:præter naturam autē habet multos

motus unumquodq;

Commento.xviiii.Vnumquodq; quiscere necessarium est aut ui:aut secu̅dum naturam.

Vnu̅quodq; ui manet ubi.& fertur ui: & sc̃d'm natura̅ ubi sc̃d'm naturam.

Oportet primu̅ moue̅te̅ no̅ ui mouere sed sc̃d'm natura̅:i i̅finitu̅.n.e̅:si no̅ erit aliq̃d sc̃d'm natura̅ moue̅s primu̅:sed sp̃ prius motu̅ ui mouebit.

Ex lectione sexta & co.xxiii.

Ex no̅ ferri i ide̅ iordinatio motuu̅ no̅ accidit:neq;.n.nu̅c i ide̅ feru̅tur o̅ia sed q̃ eiusde̅ generis solu̅ sicut.s.leuia su̅t uel grauia.

Co.xxiiii.Inordinate esse nihil aliud est quam præter naturam esse.

Ordo in sensibilibus:propria sensibilium natura est.

Illa est natura rerum qualem habent plura in plurimo tempore.

Ex lectione.vii.& co.xxviii.

Diffi Natura est in eo quod mouetur existens motus principium:

Diffi.Virtus idest potentia per uiolentiam moue̅s est principium motus in alio secundum quod aliud.

Virtus per uiolentiam mouens ad motum sursum :& ad motu̅ deorsum tanqua̅ organo utitur aere:natus est enim aer & leuius esse & grauius. eam igitur quæ seorsum faciet lationem secundum quod leuius cum feratur & sumat principium a uirtute:quæ deorsum uero secundum quod grauis.

Ex lectione.viii.& co.xxviiii.

Impossibile est omnis corporis esse generationem.

Aliud corpus ex alio fieri est possibile puta ex aere in ignem:totaliter aute̅ ex nulla alia præexistente magnitudine impossibile est.

Ex potentia quodam ente corpore :actu fiet corpus.

Co.xxx In omnibus cognitio est per aliqua prima.

Diffinitio &commento.xxxi.Elementum corporum est in quod alia corpora diuiduntur.intus autem existens potentia aut actu & indiuisibile in altera corpora specie.

Co.xxxii.& co.xxxiii:In carne & ligno & in unoquoq; talium est potentia ignis & terra :in igne autem caro aut lignum non insunt neq; secundum actum neq; secundum potentiam:segregarentur enim utiq; :

Ex lectione.viiii.& co.xxxvi.

Multo melius est finita facere principia quam infinita :nam & qui in disciplinis finita sumunt principia aut specie aut quantitate.

Hucusq; lectio̅es sc̃d'm co̅me̅taria sancti thomæ notatæ sunt q̃.n.sequu̅tur morte uetante no̅ est co̅me̅tatus lectionu̅ itaq; annotatio erit deinceps sc̃d'm co̅mentaria petri de aluernia.

Co.xxxxiii:Corpora differunt figuris :figuræ au̅t finitæ sunt & ex hoc concludit corpora esse finita.

Figuræ oēs corporeæ cōponūtur ex pyramidibus rectilinea quidē ex rectilineis: spæra aūt ex octo partibus pyramidalibus.

Figura pyramis est subtillissima & prima

Ex lectiōe.x. & co.xxxxii.& Co.xxxxvi.

Necesse prius esse natura corpus quod magis subtiliū ptium est:

Co.i. Impossibile est unū tantum elementum esse.

Ex lectiōe.xi. & co.iii.

Sempiterna esse elementa est impossibile: uidemus enim ignē & aquam & unūquodq; simplicium corporum resolutum.

Extra infinitum tempus non est aliud tempus infinitum.

Minus corpus maiori facilius est corruptibile.

Duobus modis corrumpitur Ignis: a cōtrario .n. corrūpitur extinctum & ipsum in seipso marcescens.

Necesse est generabilia & corruptibilia esse elementa corpo:

Co.i. Quoniam ex nō corpore elementa generari nō est possibile: neq; ex alio corpore: relinquitur ex inuicem generari

Quod fit & ex quo fit necesse est simul esse.

Ex lectione .xii. & co.lvii.

Eadē magnitudo constrictionē non fit grauior

Co.ii. Cū ex aqua aer fit maiorē occupat locū: quod enim subtilissima ptiū ē āpliori loco fit: manifestū est aūt hoc in pmutatione uaporāte.n. & itumescente humido rūpūtur cōtinentia molles uasa.

Co.lx. Oportet sensibiliū quidē sensibilia: sempiterno aūt sempiterna: corruptibilium uero corruptibilia esse principia.

Optimū est priora iudicare ex euentibus: & maxime est ex fine.

Finis factiue scientiæ est opus: naturalis aūt sciæ qd' uidetur semp principaliter scd'm sensum: & io in nālibus oportet scd'm sensibilia iudicare q̄ apparent secūdum sensum.

Ex lectione .xiii. & co.lxvi

In planis tres tantum figure iplēt locū: trigonū .s. sexies sumptū tetragonū .s. quater sūptū & exagonū .s. ter sūptū i solidis duo solū: pyramis .s. xi. sumpta & cubus .s. octies sumptus & replere (ut accipitur hic) est occupare totū spatiū qd' est circa pūctū imaginatū i supficie uel corpore.

Co.lxvi. Non sunt determinatæ figure elementorum:

Sunt facile mobilia corpora spærica & pyramidalia: sed non motu sursū & secundū rectum: sed ea quæ uocatur uolutatio.

Co.lxxiii. Segregat ignis quæ non sunt eiusdem tribus: cōgregat autem quæ sunt eiusdem tribus:

Cōgregatio p se est ignis: segregatio aūt per accidens: congregans enim homiophylon separat alienum.

Co.lxxv. Elementa nō differunt ab inuicem propter figuras.

Co.lxxvii. Differentiæ elementorum propriissimæ sunt quæ secūdū passiones & opera &uirtutes sunt.

Propositiones ex quatto libro de cœlo & mundo Aristotelis

Ex lectione prima & co.primo.

Co.i.& co.ii. De graui &leui cōtemplatio his qui de motu sunt sermonibus est propria:graue enim &leue in posse moueri physicæ dicimus consistere.

Diffi.co.vi Simpliciter leue dicimus quod sursum fertur & ad extremum.

Diffi. Graue simpliciter dicimus quod deorsum fertur & ad medium.

Diffi. Leue ad aliud &leuius altero dicimus:aut graue uel grauius: quod habentibus æqualem mollem: sursum uel deorsum fertur alterum natura uelocius.

Co.viii Quanto ignis plus fuerit leuius est:& sursum fertur uelocius:& a sursum deorsum paucus ignis fertur citius multus autem tardius.

ex lectione.ii.&co.xx.

Co.xxii. Quoniam sunt tres motus hic quidem secundum magnitudinem idest augmentum hic autem secundum speciem idest secundum qualitatem:hic autem secundum locum in unoquoq; horum transmutationē uidemus factā ex contrariis ad contraria uel intermedia: & nō incontingens a contingente idest non differenter unūquodq; ab unoquoq; sed ut augmentabile & alterabile alterum sic & augmentatiuum & alteratiuum.

Ad sursum & deorsum motiuum est quod grauis est factiuum & quod leuis est factiuum.

Mobile ad sursum & deorsum est quod potentia graue & leue est.

Co.x In eum qui sui ipsius est locum ferri unumquodq;ad sui ipsius speciem est ferri.ad formam uel perfectionem uel finem.

Locus modo quodam fit species idest forma cōtēti.

Ferri in locum proprium ad simile est ferri.

Semper corpus quod superius est ad id quod ē sub ipso:ut species ad materiam se habet.

Co.xxiiii. Quærere propter quid fertur ignis sursum & terra deorsum: idem est ac si quæratur propter quid sanabile si moueatur & transmutetur secundum quod sanabile in sanitatem uenit &non in albedinem similiter & augmentabile non in sanitatē sed in magnitudinis excessū

Graue & leue in se ipsis habent principium transmutationis: sanabile aūt & augmentabile non:sed ab extra:quāuis & hæc ex seipsis transmuta

re contingat parua facta alteratione :

Graue & leue motuum suorum in seipsis uidentur habere principium propter propinquissimam substantiæ idest formæ esse materiam eorum.

Motus localis absolutorum idest perfectorum est & generatione ultimus motuum est quare primus erit secundum substantiam motus localis:

Cum fit ex aqua aer & ex graui leue uenit in sursum & quod potentia ens in actu iens uenit illuc & ad tantum & ad tale ubi est endelechia idest actus. mouet autem hoc quod a principio facit scilicet generans

Ex præcedentibus colligi potest illa propositio quod generans uel mouens quantum dat de forma tantum dat de loco.

Exitentia entia terram mouentur in ea quæ ipsorum sunt loca nullo impediente mouet autem hæc impedimentum remouens.

Ex lectiõe .iii. & co.xxvi.

Diffi. Graue simpliciter est quod omnibus substat deorsum latis secundũ naturam.

Diffi. Leue simpliciter est quod omnibus supereminet sursum latis. Iste diffinitiones sumuntur a finibus grauis & leuis & magis demonstrant naturas eorum quam inferius positæ:

Com.xxvii. Graue & leue in respectu dicuntur supereminere & subesse existunt:

Aer & aqua terra sunt leuiora: supereminet enim ipsi quæcunque eorum particula: igne autem sunt grauiora: substat enim: igitur quantacunque ipsorum sit particulam ad se ipsa autem hoc quidem simpliciter graue. hoc autem scilicet aer leue aer enim quantuncunque sit supereminet aquæ aqua autem quantacunque sit aeri substat:

Commento.xxviiii. In aere grauius ē talenti lignum plumbo paruo: in aqua autē leuius: causa autem est quia omnia elementa grauitatem habent præter ignem & aqua necessarium est habere grauitatem ubi præter quam ĩ terra: aerem autem præter quam in terra & aqua: itaque si aliquid aeris plus habet quam terræ & aquæ: in aqua quidem contingit leuius esse quoddam in aere autem grauius: aeri enim non superfertur sed aquæ.

Commento.xxx. In ea idest in propria quæ est ipsius regione idest in propria regione omnia elementa grauitatem habent præter ignem & etiã aer scilicet habet grauitatem.

Ex lectione.iiii. & co.xxxi:

Diffinitio. Simpliciter leue est quod semper sursum natum est ferri nõ prohibitum.

Iste diffinitiones sumuntur ex motu & magis demonstrant differentias inter graue & leue simpliciter & graue & leue in comparatione:

Diffinitio. Simpliciter graue est quod semper deorsum natum est ferri

non prohibitum.

Ex lectione.v. & co.xxxvii.

Continens habet esse idest rationem speciei idest formæ contentum autem materiæ & est in omnibus generibus eadem differentia: & enim in quali & in quãto hoc quidem puta albedo ut species est magis hoc autem ut nigredo ut materia.

Quod sursum est speciei rationem habet quod autem deorsum materiæ

ex lectione.vi.&co.xxxvii.

Necesse est elementa esse quattuor & unam materiam omnium communem esse.

Quoniam est unum solum elementum quod omnibus superfertur: & unum quod omnibus substat necesse est duo alia esse q̃ substant cuidã & superferuntur cuidam.

Ex lectione.vii.& Co.xxxxii.

Figure non sunt causa eius quod est ferri simpliciter aut sursum aut deorsum sed eius quod est ferri uelocius aut tardius.

Habentia latitudinem propter multum compræhendere super manent propter non distrahi de facili quod plus est habentia autem figuras e contrario propter pauca compræhendere feruntur deorsum propter diuidere facile.& in aere multo magis quam in aqua.

Expliciunt propositiones ex quarto libro de cœlo & mundo.

Incipiunt propositiões ex primo libro de generatione & corruptione Aristotelis & lectionum annotatio est secundum expositionem Sancti Thomæ.

Ex lectione secunda & comento primo

Nam materiam contrariis est supponendum.

Ex lectioe.i.i. & co.vii.

Indocti & ad pauca respicientes de facili annuntiant idest absq; diligenti perscrutatione sententiam proferunt.

Ex lectione quarta & co.viii.

Si omnes puncti componantur nullam faciunt magnitudinem.

Ex lectione quinta & co.viiii.

Omne corpus sensibile diuisibile secũdum quodcunq; signum & indiuisibile eẽ: nõ est incõueniens: hoc.n.põtate: hoc autem endelechia idest actu existit.

Co.x Generatio simplex & corruptio fit non congregatione & segregatione sed quoniam transmutatur ex hoc toto in hoc totum.

Quando fit transmutatio in forma & materia generatio simplex erit aut corruptio quando autem in passionibus secundũ accidẽs erit alteratio

Ex lectione .vi.&co.xi

Cum non existit substantia neq; aliorum ullum prædicamentorum :puta neq; quale neq; quantum neq; ubi esset.

Ex lectione .vii. & co .xvii.

Quoniam huius corruptio alterius est generatio : & huius generatio alterius est corruptio indesinentem necesse est esse trasmutationem.

Ex lectione.viii.&co.xviii.

In non ens.simpliciter uia est corruptio simplex:in simpliciter autem ens generatio simplex.

Cuius differentiæ magis significant hoc aliquid magis est substantia :cuius autem priuationem non ens sicut calidum prædicamentum .i. affirmatum aliquid est & species idest forma frigiditas autem priuatio

Differt ignis & terra differentiis calidi & frigidi.

Secundum uirtutem magis est hoc aliquid species aer quam terra.

Quando aer in terram transmutatur fit generatio secũdum quid: quando uero terra in aerem fit generatio simpliciter.

Ex lectione.viii.&co.xx.

Quæcunq; non substantiam significant non dicuntur simpliciter generari sed aliquid fieri.

Diffi.& co.xxi Generatio est corruptio non entis corruptio autem est generatio non entis.

Co.xxii.Non ens est materia terræ & ignis similiter.

Si alia esset materia terræ & ignis non utiq; fierent ex inuicem.

Est materia ignis & terræ aliqualiter eadem &aliqualiter alia:quod enim qualitercunq; ens subiicitur est idem scilicet subiecto :esse autem idest ratio non idem.

Ex lectiõe.x.&co.xxiii.

Alteratio est quando manente subiecto sensibili transmutatur in passionibus aut contrariis entibus :aut mediis :ut corpus sanum est & rursus laborat manens idem :& æs rotundum quandoque autem angulare idem ens.

Quando totum transmutatur non manente aliquo subiecto sensibili ut subiecto eadem:sed quasi ex semine toto sanguis :aut ex aqua aer : aut ex aere omni aqua generatio est huius: huius autem corruptio.

Co.xxiiii. Quando secundum quantum est alteratio contrarietatis :est augmentum & diminutio :quando aũt secundum locum erit latio:quando autem secundum passiones & quale erit alteratio.

Hyle idest materia prima est maxime proprium subiectum generationis & corruptionis susceptibile.

Ex lectione.xi.& co.xxv.

Quod alteratur non ex necessitate est:transmutans secundum locum:neque quod generatur:sed bene quod augmentatur & diminuitur.

Quod fertur scd'm totum: uariat locum:q̄ aũt augmentatur ipso manẽte particulæ transmutantur secundum locum:non tamen quemadmodum quæ spæræ:hæ enim in simili loco transmutantur: toto manente quæ autem eius quod augetur semper in maiorem locum in minorem autem quæ eius quod minuitur.

Ex lectione.xii.& co.xxviii.

Melius est in separatam omnibus facere materiam:ut entem unam & eandem numero:ratione autem non unam.

Ex lectione.xiii.

Neque punctos neque lineas ponendum est esse corpus materiam:

Materiam neq; sine passione idest passibili qualitate possibile est esse neq; sine forma.

Co.xxx. Generatur simpliciter alterum ex altero &ab aliquo ente actu aut homogeneos idest eiusdem generis aut homoideos.i.eiusdẽ spẽi

Co.xxxi. Materia substantiæ est corporeæ corporis iam talis corpus enim commune nullum.

Eadem est materia magnitudinis & passionis ratione quidẽ separata subiecto autem non separata nisi & passiones sint separabiles.

Non est augmentatio transmutatio ex aliquo impotentia ad magnitudinem:actu autem nullam habentem magnitudinem: separatũ enim esset scilicet omni forma quod commune est subiectum: [illegible]

Transmutatio ex aliquo in potentia ad magnitudinem non augmentationis propria est:sed generationis.

Dim.augmentatio est existentis magnitudinis additamẽtum:diminutio autem minoramentum.

Ex lectione [illegible] & co.xxxiii.

Eius quod augetur quæcunq; pats aucta est & in diminutione minor generata est.

Aduenienté aliquo fit augmentum:recedente autem fit diminutio.

Co.xxxiii. Oportet saluare & existentia eius quod augetur & diminuitur fieri augmentum & diminutionem.

Co.xxxiiii. Principium motus in eo est quod augmẽtatur & alteratur nõ in eo quod additur.

Ex lectiõe .xv. & co.xxxv.

Caro & os & unaquæq; partium talium est duplex idest dupliciter consideratur:scilicet secundum speciem:& secũdum materiam queadmodũ

& aliorum in materia existentium.

Adueniēte aliquo contingit qualibet partē & unūquodq; augeri secūdū speciem secundum materiam autem non ut in aqua quæ intrat & exit uas.

Ex lectione.xvi.& co.xxxviii.

Quo aliquid augetur in principio dissimile est in fine autem simile: ut si sicco aduenit humidum transmutatur & generatur siccum.

Co.xxxviiii. Vino si quis superinfūdat aquam potest uinum facere quod mixtum est: quemadmodum ignis tangens urenda: & hoc uocatur augmentum.

Contingit ignem facere ad existentem ignem adiungentem ligna: & sic quidem augmentatio est, quando autem ipsa ligna seorsum incēduntur: generatio est.

Ex lectione.xvii.& co.xxxx.

Quantum uniuersale non generatur quemadmodum nec animal nec hō nec aliquid uniuersalium: sed ut in his idest in singularibus uniuersale; sicut & quantum.

Co.xxxxi. Nutrimentū augmentationi quidem est: idem esse autem idest ratio: aliud secundum enim q̄ id quod aduenit potentia est: quanta caro augmentatiuum est carnis: secundum id autem quod est solum potentia caro nutrimentum est.

Co.xxxxii. Si uirtus speciei amplius facere non potest thomas ut scilicet tantum conuertat de nutrimento quod fit in potentia non solum ad speciem sed ad maiorem uel æqualem quantitatem sed ut aqua semp uino amplius mixta in fine aquaticum facit aut aquam tūc diminutionem faciet quanti species autem manebit.

Ex lectione.xviii.& co.xliiii.

Facere & pati non possunt propriæ quæ non possunt adinuicem tangere

Quæ miscentur necesse est esse adinuicem tangibilia.

Co.xliii. Tangere principaliter dictum existit in habentibus positionem positio autem in quibus & locus.

In mathematicis dandus est tactus & locus: siue sit separatum unūquodq; eorum siue quo mouetur.

Diffi. Tangere est quod est in habentibus positionem: quoq; ultima sunt simul mouentibus: & motis: & ad se inuicē actiuis & passiuis.

Co.xlv Contingit aliquādo mouēs tāgere solum id quod mouetur: qđ aūt tangitur nō tangere cōtingit: quod tangit: ut sunt quæ nō sunt homogenea idest eiusdem generis.

Si quid mouet: immobile existēs illud tāgit quod mouetur: nō āt tāgitur

Dicimus aliquando tristantem tangere nos: sed nos non eum.

Ex lectione.xviii.& co.l.

Quæcunq; nata sunt pati & facere adinuicem.contraria sunt:aut contra rietatem h ibent.

Necesse est faciens & patiens genere quidem simile esse & idem :speciem autem dissimilem & contrarium.

Vniuersaliter homogeneos ab homogeneo patitut:quoniam contraria oia in eodem genere sunt:& patiuntur ab inuicem.

Actiua & passiua sibi inuicem sunt cotraria & media: & enim uniuersaliter generatio & corruptio in his est.

Co.li. Rationabiliter dicitur faciens uniuersaliter assimilare sibiipsi patiens:faciens enim & patiens contraria sunt.& generatio in contrarium: quapropter necesse est faciens in patiens transmutari :sic enim in contrarium erit generatio.

Co.lii. Dicimus quandoq; pati subiectum uel agere :ut sanari hominem & calefieri quandoq; autem contrarium:ut calefieri frigidum :& sanari laborans :

Ex lectione.xx.& co .liii.

Dupliciter dicitur mouens:unomodo in quo est principium motus scilicet primum mouens: alio modo ultimum mouens.

Primum mouens nihil prohibet in motu quidem immobile esse in quibusdam autem est & necessariũ:ultimum autem opottet semper moue re motum similiter est etiam & de actione :

Quæcũq; non habent eãdem materiam cum faciunt impassibilia sunt:ut medicina ipsa enim faciens sanitatem nihil patitur a sanato : cibus aũt faciens etiam ipsæ patitur.

Medicina est ut primum agẽs:ultimum autem idest proximum & imme diatum cibus.

Co.liiii. Quæcunq; non in materia habent formam hæc quod impossibilia sunt factiuorum:quæcunq; aũt in materia habent passiua sunt.

Materiam dicimus esse similiter eandem cuiuslibet contrariorum.

Commento.lv. Effectiua causa est ut unum principium motus : & non ẽ finalis causa :nec formalis.

Habitibus præsentibus non adhuc generatur aliquid:sed est iam.

Species & fines habitus quidam sunt.

Materiã autem secundum quod materia passiuum est:

Ex lectione.xvii.& co.lxxvi.

Materia contrariorum numero est una:& potentia ipsorum scilicet remota non propinqua.

Ex lectione.xxiii.& co.lxxviii.

Continuum unumquodq; & unũ ens:impassibile est ideo oportet agens & patiens esse diuisa:nam nihil patitur a seipso.

Nõ appropinquãtia neq; sibiipsis neq; aliis :facere innata sunt & pati.

Ex lectione.xxiiii.&co.lxxxiii.

Neq; materiam puta ligna igni misceri dicimus neq; ignem misceri cum ardet:neq; ipsam scilicet materiam ipsis particulis neq; igni sed ignem quidem generari hanc corrumpi unde mixtio non est generatio.

Corpori cibū non dicimus mixtum & ideo mixtio non est augmentum.

Habitus & passiones nullatenus possibile est mixtas eē subiectis:sed neq; album & disciplinatum contingit misceri. & ideo mixtio non est alteratio.

Non bene dicunt q omnia quandoq; simul mixta esse: non enim omne omni miscibile est:sed existere oportet separabile utrunq; mixtorum.

Co.lxxxiiii. Non manet elementa actu in mixto: ut corpus & albū neq; corrumpuntur scilicet simpliciter neq; alterum neq; ambo:saluatur.n. uirtus eorum.

Ex lectione.xxv.& co.lxxxvii.

Quorum est eadem materia & actiua adinuicem sunt & passiua:sunt autē impassibilia entia quorum non est eadem materia:& horū non est mixtio:& ideo sanitas non est mixta corporibus.

Co.lxxxviii. Actiuorum & passiuorum quæcunq; sunt facile diuisibilia multa quidem paucis:magna uero paruis composita non faciunt commixtionem:sed augmentationem dominantis:transmutatur enim alterum in dominans:& ideo gutta uini mille milibus amphoris nō miscetur:soluitur enim species & transmutatur in aquam quando autem potentiis ad æquantur aliqualiter:tunc transmutatur utrunq; in dominans quia scilicet utrunq; dominatur & ex sui ipsius natura nō generatur alterum sed medium cōmune.

T[illegible] Non est intelligendum q in mixto sit æqualitas uirtutum & potentiarum:nec æqualitas quantitatis miscibilium:sed quod ibi sit æqualitas proportionis quam requirit forma generanda propter quam est mixio.mixtio enim naturalis est propter generationem.

Co.[illegible] Miscibilia sunt quæcunq; agentium contrarietatem habent. hæc enim sunt adinuicem passiua.

Parua paruis miscentur magis facilius enim & citius transeunt inuicem: multum autem a multo tardius hoc operatur.

Bene determinabilia diuisibilium & passiuorum miscibilia sunt diuidūtur enim in parua hæc facile:hoc enim est bene determinabile esse.

Maxime diuisibilium scilicet in parua est humidum: si non uiscosum sit ut scilicet est ol[illegible]um.

Co.lxxxviii.& co lxxx[illegible] Quando alterum miscibilium solum passiuum est uehementer hoc autem ualde parum:aut nihil mixtum est ex ambobus aut parum:quod contingit circa stagnum & æs stagnum enim ut aliq̄ passio existens sine materia æris pene euanescit: & mixtū rece

dit colorans solum:
Diffi. Mixtio est mixtibilium alteratorum unio:

Expliciunt propositiones ex primo libro de generatione & corruptione

Propositiones ex secundo libro de generatione & corruptione.

Ex lectione prima & commēto [illegible]

g Eneratio & corruptio oībus natura constantibus substātiis nō sine sensibilibus corporibus idest elementis est:

Co.iii. Impossibile est esse sine contrarietate corpus hoc sensibile: aut enim graue aut leue aut calidum aut frigidum necesse est esse:

Co.iiii. Impossibile est subiectum generationis prædicari de generato scilicet in recto.

Co. [illegible] Dicimus aliquam materiam & unam corporum sensibilium [illegible] & hanc non separabilem [illegible] sed semper cum contrarietate ex qua generantur elementa.

Calidum non est materia frigido neq; hoc calido: sed subiectum ambo℞ [illegible] materia.

Ex lectione secunda & co.vii.

Non omnes contrarietates: corporis species & principia faciunt: sed solum quæ secundum tactum secundum contrarietatem enim differunt & secundum tangibilem contrarietatem: ideo neq; albedo: neq; nigredo. neq; dulcedo uel amaritudo: neq; aliqua aliarum sensibilium qualitatum aliquod facit elemētum quāuis uisus sit prior tactu quia scilicet tales qualitates non sunt primæ nec actiuæ nec passiuæ adinuicē ut sūt tangibiles qualitates & talia oportet esse principia primorum corpo℞ scilicet elementorum:

Co.vii. Contrarietates secundum tactum sunt hæ calidum & frigidum: humidum: siccum graue & leue: durum & molle: lubricum & aridum: asperum & leue grossum & subtile.

Graue & leue neq; actiua neq; passiua sunt: neq; in faciendo uel in patiendo aliquid dicuntur ideo non sunt formæ elementorum.

Oportet actiua & passiua esse adinuicem elementa: miscentur enim & trāsmutantur adinuicem:

Calidum & frigidum humidum & siccum hæc quidem scilicet calidum & frigidum actiua sunt: hæc autem scilicet humidum & siccum passiua

Diffi. Calidum est quod congregat homiogenea.

Diffi. Frigidū est quod cōiungit & cōgregat tā quæ eiusdem naturæ: quā non eiusdem tribus.

Co.xiiii.diff. Humidũ est quod indeterminatũ est proprio termino:sed bene determinabile est alieno.

Diffi. Siccũ est quod bene terminabile:est proprio termino: difficile autẽ terminabile alieno

Subtile & grossum :& lubicũ & aridũ:& durum & molle:& alie differẽtiæ sẽsibiliũ ex his sũt.s.ex primis qualitatibus uidelicet calido & frigido humido & sicco.

Subtile est effectus humidi :grossum autem sicci :

Lubicum est effectus humidi aridũ autem sicci.

Diff.co.xii. Aridũ est perfecte siccũ:qua propter

Co.xiii. Diff. Molle ẽ quod cedit tãgẽti quẽadmodũ & humidũ:& transmuta tangens quod facit humidũ :iõ humidũ nõ est molle:sed molle est effectus humidi :durũ aũt sicci.

Diff. Durum est quod coagulatum est.

Co.xiiii Diffi Dicitur humidũ quod habet alienã humiditatẽ superficie tenus humidũ isusũ qđ habet in pfundo:siccũ aũt qđ hac priuatum ẽ.

Diffi. Humidũ & coagulatũ opponũtur:humidũ eni ẽ qđ habet ppriã humiditatẽ i profundo:coagulatũ autẽ quod priuatur hac.

Co.xvi Necesse est calidũ & frigidũ humidũ & siccũ primas eẽ qualitates & alie ad has reducuntur.

Ex lectione.iii.& co.xvi.

Ignis est calidus & siccus:aer calidus & humidus:uelut euaporatio enim est aer :aqua frigida & humida :terra autem frigida & sicca.

Co.xx Ignis & unũquodq; elemẽtorũ quod sentimus nõ simplex est sed mixtũ simplicia quidẽ elementa talia sunt nõ tamen eadẽ.

Commento xxi Coagulatio & arsio superabũdantiæ sunt hæc quidẽ frigiditatis hæc aũt caliditatis.

Diffi. Glaties est coagulatio frigidi & humidi:& ignis qui circa nos ẽ: est arsio calidi & sicci:iõ nihil neq; ex glatie neq; ex igne generatur.

Co.xxiii Terra est sicci magis quam frigidi:aqua frigidi magis quam humidi:aer magis humidi quam calidi :ignis autem calidi magis quam sicci.

Ex lectiõe.iiii.& co.xxiiii.

Generatio in contraria & ex contrariis est.

Elementa omnia contrarietatem adinuicem :quia eorum differentiæ cõtrariæ sunt:his quidem ambæ ut igni & aquæ :his aũt altera solum ut aeri & aquæ.

Vniuersaliter omne elementum ex omni elemento generari natum est.

Co.xxv. Elementa quæ habent adinuicem conuenientiam uelox eorum est transmutatio quæcunq; aũt nõ habent tarda:quia facilius est unum quam multa transmutare.

Ex igne fiet aer altero ſcilicet ſicco tantũ tranſmutato ſcilicet ſecundum ſp[illegible] & ſi corrumpitur frigidum :ignis erit ex terra:

Quando aquæ corrumpitur frigidum ignis autem ſiccum : aer erit quando autem ignis calidum : aeris autem humidum terra erit & quando aeris calidum:terræ autem ſiccum corrumpũt :aqua erit quando autẽ aeris humidum & terræ frigidum corrumpitur ignis erit.

Co.xxviii. Maxime ignis eſt flamma.

Diffi. Flamma eſt fumus ardens.

Fumus ex aere eſt & terra.

Ex lectione quinta & co.xxxi.

Nõ eſt aliquod unum elementorum materia omnium aliorum:ſed ẽ aliqua altera materia communis.

Ex lectione ſexta & co.xxxvii:

Neceſſe eſt aliquid idẽ eſſe exiſtens in oibus corporalibus quo mẽſurãtur

Ex aqua pugillo erunt.x.pugilli aeris.

Quæ corporabilia ſunt adinuicẽ habent eandem materiam:& tranſmutabilia ſunt adinuicem.

Co.xxxviii. Quæ generãtur ſcd'm naturã aut ſemp aut ut multũ generantur .quæ aũt pter naturã ſemp &ut multũ ab euẽtu & a fortũa gnãtur.

Co.xli. Natura cã ẽ entiũ qd' ita ſe habeãt p uidelicet hõ ſemp & ut frequenter generet hoiem .& bonũ i.in ſe & optimũ eſt i.i ordie uniuerſi.

Co.xlv. Inconueniens eſt ſi aĩa ex elemẽtis eſſe ponatur:aut unũ aliquod elementorum :alterationes enim animæ non eſſent.

Ex lectione .vii.& co.xlviii.

Quando alterum elementorum ſimpliciter eſt in actu :potentia alterum erit:quando autem actu non omnino eſt:actu alterum eſt.

Elementorum quæ miſcentur corrumpuntur intenſiones ſiue formæ ad inuicem :& tunc mediũ generatum neq; materia erit:neq; illorum contrariorum alterum actu ſimpliciter :ſed mediũ.

Medium fit multipliciter:& nõ unomodo tantum.

Co.lxviii. Oĩa mixta corpora quæcunq; circa media loca ſunt ex oĩbus compoſita ſunt ſimplicibus elementis.

Terra ĩ oĩbus mixtis ẽ:unũqd'q; enĩ maxime & multũ ĩ pprio loco qeſcit.

Sola ſimpliciũ corpoꝝ bene determinabile corpus:eſt aqua.

Terra ſine humido nõ põt cõmorari :ſed humidũ ẽ qd' cõtinet ipſã ſi .n. auferatur ex ipſa humidũ:decidet utiq; terra in puluerem ſcilicet.

Quoniam generationes ex cõtrariis ſunt & in ſunt in mixto altera extrema cõtrarioꝝ idest qualitates terræ & aquæ neceſſe ẽ & altera in eſſe: quapropter in omnĩ cõpoſito oĩa ſimplicia corpora erunt.

Co.l Oĩa nutriuntur ex eiſdem ex quibus ſũt:oĩa autem quattuor elemẽtis nutriuntur ſiue ex mixtis.

Nutrimentum est sicut materia: quod nutritur autem sicut forma materiæ coniuncta.

Rōnabile est solū simplicium corporū nutriri ignē:

Solus est maxime species idest formalis ignis

Ex lectione.viii.& co.li.

Facilius singularia inspicimus quando de uniuersalibus accipimus prius

Principia rer̄ gnābiliū hoc quidem est ut materia: hoc aūt ut forma oportet aūt & adhuc tertiū s.efficiens existere nō enim sufficientia ad generandum duo existunt.

Materia eius quod est possibile esse & nō esse genarabilibus causa est.

Necessarium est generationē & corruptionē esse circa possibile esse & nō esse: nō aūt circa necessarium aliter se habere.

Materiæ est pati & moueri: mouere.n.& facere alterius est potentiæ.

Ex lectione.viii.& co.liii.

Quoniā allatio idest motus localis perpetua est necesse est generationem cōtīue eē allatio.n.facit gnātiōē actualiter qa adducit & abducit gnāns

Multi rōabilius ē ens nō enti generatiōis cām esse quā nō ens enti.

Idē similirer se habēs semper: idem innatum facere semper.

Co.lvi. Vna tantum existente allatiōe nō cōtingit generationē & corruptionem fieri quia contraria sunt.

Cōtrarior̄ causæ sunt cōttariæ ideoq̄ nō pōt allatū prima idest primi orbis generationis & corruptiōis cā esse: sed quæ circa obliquū circulum idest circulū zodiaci in hac enim & cōtinuū ē & moueri duos motus.

Sol & alia corpora cælestia i aduenīendo & ,ppe esse generant & in recedendo & lōge fieri corrumpunt.& si multotiens adueniēdo generant & multotiens recedendo corrūpūt & in æquali tpe est corruptio & generatio quæ est secundum naturam.

Co.lvii. Tempus & uita uniuscuiusq̄ numeror̄ habet & hunc determinatū [illegible] oium.n.ordo & oē tps & uita mēsurantur pariodo: sed tamen nō eadē oēs sed ii qdē minore.ii āt maiore: his qdē eni maior his autem minor pariodus est mensura.

Co.lviii. Eaquale est tempus generationis & corruptionis quæ est secundum naturam se contingit multotiens corrumpi propter adinuicē cōfusionē: inæquali enim existente materia & non ubiq̄ eadem: necesse ē inæquale esse generationes: & has quidem citiores has aūt tardiores.

Co.lix. Natura quod melius est considerat semper.

Melius est esse quam non esse.

Impossibile est esse semper in omnibus existere propter longe a principio distare.

Aliquomodo cōpleuit deus naturæ desideriū cōtinuā faciēs generationem: ita enim maxime continuabitur esse: quia proximæ substantiæ

idest eiusdem speciei cōtingit fieri sempiternus natura generatioem.

Co.l.. Causa quare unoquoq; corpore elementari in propriam allato regionem: in infinito tempore nō distant elementa: est quæ est adinuicē transmutatio: si enim unūquodq; maneret in sua ipsius regione & non transmutaretur aliquid ab eo quod prope: iam utiq; destitissent transmutantur autem propter allationem scilicet o[illegible] circuli duplicem existentem scilicet secundum accessum & recess[illegible].

Ex lectione.x.& co.lxiii.

Quandoq; quia rerum est dicere hoc est: oportet hoc est: quandoq; autem quod nunc uerum est dicere quia futurum est nihil prohibet non generari futurus enim incedere quis non incedet.

Co.lxvii Semper priori generato necesse est generari & quod posterius: & ecōuerso in quibus scilicet est necessitas absoluta & unū est tota materia alterius ut in generatione elementorum sub circulo obliquo nō autem si alterum non sic tota materia alterius: ut fundamentū domus

Co.lxviii. Non est principium Infiniti neq; prius erit aliquid i infinito.

Quod est ex necessitate & quod semper simul sunt. quod enim est necesse esse: non p[illegible]ssibile est non esse: quo circa si ex necessitate est sempiternū est & si sempiternum est ex necessitate est.

Non est possibile quod generatio in rectum sit sempiterna: quare sempiterna erit quæ est incircuitu.

Co.lxx. Aer & aqua incircuitu generantur: si enim nubes erunt oportet pluere: & si pluet oportet nubere esse. homines uero & alia animalia nō reuertuntur in se ipsa: ut rursus generetur idem: in rectum enim est eoꝝ generatio [illegible] non est tota materia alterius.

Quoꝝ sba mota est incorruptibilis ut e[illegible] sol eadem numero reiterantur motus enim sequitur quod mouetur quorum autem est sed corruptibilis: necesse eadem specie non autem numero reiterare: ideo aqua ex aere & aer ex aqua specie idem non numero reiterantur.

Expliciunt propositiōes ex secundo libro de generatione & corruptiōe.

Incipiunt propositiōes ex primo libro metheororum Aristotelis [illegible] lectiones notatae sunt secundum expositionem [illegible] alberti.

Ex lectione secunda.

Nū est principiū corporum ex quibus cōstat natura corporꝝ circulariter latorꝝ.

Qui circa terrā totā existit mūdus ex quattuor elemētis constat.

Eſt ex neceſſitate continuus iſte mundus ſuperioribus lationibus: ut omnis ipſius uirtus gubernetur inde.

Vnde motus principiũ eſt omnibus illam cauſam putãdũ eſt eſſe primã.

Motus cœli perpetuus eſt: & finem non habens loco: ſed ſemper in finem quia ſcilicet ubi eſt finis eius eſt & principium.

Dicimus ignem & aerem & aquam & terram fieri exinuicem: & unumquodq; horum: in unoquoq; exiſtere potentia: ſicut & aliorum quibus unum aliquid & idem ſubiicitur.

Non dicimus ſemel: neq; bis: neq; raro eaſdem opiniões factas in hoĩbus reiterari: ſed infinities.

Valde ſimplex eſt putare unũquodq; aſtrorũ paruæ eſſe magnitudinis q̃a uidetur aſpicientibus hinc nobis ſic.

Neceſſe eſt eandẽ eẽ proportiõnẽ partis. ſ. elemẽti ad partẽ & totius ad totũ.

Neceſſe ẽ æq̃litatẽ uirtutis exiſtere magnitudinibus inæq̃libus elemẽtorũ.

Corpus qd' ſurſũ eſt uſq; ad lunã. ſ. corpus cæleſte: alterũ eſt ab igne & aere & in ipſo hoc qdẽ purius eſt: hoc aũt minus ſincerũ: & differẽtias habet

Lato cœlo & corporibus ſunt in ipſo circulariter: corpus propinquũ inferioris mũdi: ſ. ignis accenditur & facit caliditatem diſgregatũ ex motu corporis cæleſtis.

Diffi. Vapor eſt aquæ diſgregatio & natura eius humida eſt & calida: exalationis autem natura calida & ſicca.

Vapor potentia eſt uelut aqua: exalatio uero potentia eſt uelut ignis.

Eius q eſt in ſuperiori aere nõ conſtare nubes cã eſt quia nõ eſt aer ſolum ſed magis uelut ignis: unde facilime diſgregat exalationem ut paulo inferius dicit ut non congregetur in aquam.

Nihil prohibet pp eã quæ eſt ſuperioris aeris in circuitu latiõem prohiberi conſtare nubes in ſuperiori aere.

Fluere neceſſarium ẽ oẽm in circuitu aerẽ quicũq; nõ ĩtra peripheriam capitur definitã: de. intra circũferentiam mõtiũ: ut & terra rotũda ſit totam: quia ſimul trahitur cum totius circulatione ignis quidem cum eo quod ſurſum eſt elemento i. cœlo cũ igne aũt aer continuus.

Ventorum generatio fit in ſtagnantibus locis terræ & non excedunt uenti altos montes:

Eius q eſt fieri eſtum & calorem ſufficiens eſt cauſa ſolis latio: uelocẽ. n. oportet eſſe talem lationem & non longe: quæ autem aſtrorum eſt latio uelox quidem eſt: longe autem: quæ autem lunæ deorſum quidem tarda autem: quæ uero ſolis ambo hæc habet ſufficienter.

Signum ſufficiens quod corpora cæleſtia non ſint calida neq; ignita: eſt diſcurſus aſtrorum ibi quidem enim non generantur: quæ autem deorſum generantur: quamuis quæ magis mouentur & citius ignantur citius adhuc autem ſcilicet eſt ſignum: quia ſol maxime uidetur eſſe cali

dus albus: sed nō igneus est existens.

Flammæ accensæ circa cœlū & discurrentia sydera & dali idest lampades & æges idest capreæ omnia sunt idem & propter eandem causam fiunt differunt aūt secundum magis & minus.

Calefacta terra & aqua a sole: exalationem necessarium est fieri non simplicem (ut quidam putant): sed duplicem: hanc quidem magis uaporosam: hanc autem magis fumosam.

Diffi. Exalatio humidi quod est in terra & super terram uapor est: quæ autem ipsius terræ siccæ existentis fumus est: & fumosam quidem necesse est supereminere propter calidum: humidiorem autem subesse ꝓpter pondus.

Diffi. Flamma est spiritus sicci ardor.

Differunt ignes in superiora generati secundum hypeccaumatis positionem aut multitudinem: si enim habeat latitudinem & longitudinem hypeccauma multotiens uidetur accensa flamma uelut in area ardentis stipulæ: si uero plus hypeccauma fuerit secundum longitudinem quam latitudinem: quando quidem quasi scintillat simul cumbustum æges uocatur quando autem siue hac passione dali: quando uero longitudines exalationis per modica & multipliciter dispersæ: & similiter: secundum latitudinem & perfunditatem sydera uolantia dicuntur.

Aliquando a motu scilicet cœlestium corporum exalatio exusta generat sydera uolantia per quandam scilicet continuitatem uelut quæ sub lucerna posita exalatio a superiori flamma accendit inferiorem flammam: aliquando uero existente aere excluditur & segregatur calidum idest exalatio calida uelut quæ sunt ex digitis elabentia propter quod & latio ipsorum assimilatur proiectioni: sed non exustioni ut & in terram & in mare uideantur cadentia & in nocte & per diem serenitate existente uidentur.

Deorsū sydera uolātia iaciuntur q̄a coagulatio ad deorsū īclinat ꝓpellēs pp q & fulmia deorsū cadūt oium enim hoꝝ generatio nō exustio sed cōgregatio ab expulsione est. i. a frigido faciēte expulsionē quoniā sēc dū naturā calidū sursum natum est ferri.

Pluria discurrentia sydera ad latus feruntur: propter ferri duabus lationibus: uiolentia quidem deorsum natura autem sursum omnia enim secundum diametrum feruntur talia.

Omnium discurrentium syderum causa quidem ut materia est exalatio: ut autem mouens aliquando quidem quæ sursum latio. i. motus cœli aliquando aūt aeris cōcreti coagulatio.

Omnia sydera discurrentia sub luna fiunt: signum autem est apparens ipsorum uelocitas.

Apparent aliquando in nocte serenitate existente multa phantasmata in aere puta hiatus: bothyni idest foueæ & sanguinei colores causa autem in his eadem est quæ & impræsionibus ignitis: nam coloratur illemet aer ut d.em fit hiatus & fouea quando aer magis est condensatus in medio quam in extremitatibus: materia in medio non tantum recipit luminis quam extremitatibus.

Ex lectione tertia.

Anaxagoras & democritus aiunt cometas esse symphasin errantium stellarum: cum propter prope uenire tangere adinuicem uideantur.

Italicorum quidam pythagoricorum dicunt cometam esse unum errantium siderum scilicet mercurium sed prius multum tempus apperitionem ipsius esse.

Hippocrates chius & æschylus discipulus eius similiter scilicet sicut italici dicunt; sed comã nõ ex ipso aiunt sidere habere. sed erantẽ propter locum aliquando recipere refracto nostro uisu ab attracto humore ab ipso ad solem.

Oẽs errãtes stellæ in circulo aĩalium idest zodiaci uidentur cometæ autẽ multi uisi sunt extra circulum scilicet zodiaci.

Non est uerum ꝙ in loco ad arctum fiat cometes solum: simul & existente solæ circa tropicos æstiuales: magnus enim cometes factus circa eũ qui in achaia terræmontum & circa fluctus ascensum ab occasibus æquinoctialibus artus fuit: & ad austrum iam multi facti sunt.

Sub principe atheniensium gloriorissimo molone facta fuit cometa stella mẽse gameleõe idest octobris sole existẽte circa tropicos hyemales;

Nos uidimus ꝙ earũ stellarũ q̃ i fœmore sunt canis: stella q̃dam habuit comã debilẽ tamẽ: & ĩtẽdentibus in ipsam: debile factũ est lumen eius: adiacentibus autem remisse uisum: plus scilicet factum est lumen.

Omnes cometæ qui apud nos uisi sunt sine occasu disparuerunt in loco super orizontem: ita ut nec unius stellæ corpus de relinqueretur: neque plurium.

Nos ipsi uidimus stellã Iouis cuidam stellæ ingeminis existenti subeuntem: & disparere faciẽtẽ & nõ cometam factum;

Ex lectiõe.iiii.

De imanifestis sensui putamus sufficiẽter demõstrasse scd'm rõnem: si ad possibiles rões reduxerimus ex his quæ nunc apparẽt.

Exalatio calida & sicca usq; ad supræmã regiõem aeris eleuata; & a principio igneo nõ multo: ne cito exuratur .i.exalatio nec sic debili ut ipsum scilicet principiũ extinguatur cito: inflamata: & cũ simul de subtus accidit ascẽdere bene dispositã exalationem: fit stella cometa qualitercũq; exalatũ extiterit figuratum;

Si oĩ q̃ q̃ꝫ q̃si circularis dispo[illegible] exalatio similiter extiterit cometes uocatur si aũt ad lõgitudinem pogonias dicitur.i.barbata.

Quando in inferiori loco scilicet propinquiori nobis supra nubes tamen exalatio fuerit per se: apparet cometes quando autem sub astrorum aliquo errantiũ aut nõ errãtiũ cõsistit exalatio tũc cõetes erit alius non, tñ apud ipsa astra coma sit: sed quemadmodum alo circa solem.

Quando secundum stellam fit talis concretio exalationis: necesse est eandam manifestare lationem motum cometam: quo fertur stella: quãdo autem consisterit per se tũc subtardantes uidentur: talis enim latio est mundi qui circa terram scilicet aeris qui est [illegible]

Esse igneam idest calidam & siccam ignitam consistentiam cometarum argumentum est ꝙ plures facti signãt uentos & siccitates:

Quando in ægon fluuiũ qui scilicet est fluuius [illegible] cecidit lapis exaere a uento eleuatus: cecidit per diem & tunc accidit cometes stella factus uespere.

Eius ꝙ est nõ fieri multos neq; sæpe cometas & magis extra tropicos quã intra causa est solis & astrorum motus non solum congregãs calidam & siccam exalationem: sed etiam digregans cum consistit superius: & maxime etiam causa est quia plurimum talis exalationis congregatur in lactis regionem.

Ex lectione.v.

Vmbra terræ quæ uocatur nox: non est apud astra sed necesse est solem omnia astra prospicere: & nulli ipsorum terram obsistere.

Neq; circa solem neq; circa lunam fit coma: citius enim disgregatur quã ut constet talis concretio.

Circulus i quo apparet gala idest circulus lactens plenus ẽ astris maxis & fulgidissimis & sporadis idest sparsis uocatis: ut, per hæc continue: & semper omnis segregetur exalationis concretio.

Diffi. Gala est coma circuli maximi per segregationem exalationis facta: propter hoc non multi neq; sæpe fiũt cometæ quia continue segregata est exalatio.

Ex lectiõe.vi.

Mouens principale et primum principium eorum quæ circa terram sũt accidentium: & eam quæ sursum est generationem circulus est in quo est manifeste solis latio disgregans & congregans in proprie fieri aut longe causa generationis & corruptionis est.

Vapor infrigidatur propter derelictionem caloris: & propter locum & sic aqua ex aere facta iterum fertur ad terram.

Diffi. Exalatio quæ fit ex aqua uapor est: quæ autẽ ex aere in aqua idest ex uapore habente dispositionem aeris nubes est: caligo autem remanentia eius quæ in aquam cõgregationis idest quod remanet ex nube post cõuersionẽ eo i aquam propter quod caligo est magis signum serenitatis quam aquarum.

Diffi. Caligo est uelut nebula stercus:

Eleuato humido propter calidi uirtutē: & iterum lato deorsum propter infrigidationem ad terram: si sed'm modica feratur pscecades dicuntur autem secundum maiores partes pluuia uocatur.

Quod de die euaporat humidum si non tantum in suspensum eleuatum fuerit propter paucitatem calidi: & iterum decursum latum cum infrigidatum fuerit nocte: uocatur ros & pruina.

Diff. Pruina dicitur quando uapor congelatur priusquam in aquam conuertatur iterum.

Diffi. Ros dicitur cū concretus fuerit uapor ī aqua: & neq; sic fuerit æstus ut ex siccetur sursum ductus: neq; sic frigus ut congeletur uapor ipse.

Vapor calidior est aqua habet enim eleuantem calorem quare amplioris frigiditatis est ipsum coagulare coagulatur tamen altius per accidens ros raritatis.

Ros & pruina fiunt serenitate & tranquillitate existente: neq; enim eleuabuntur uapores: non existente serenitate: neq; constare poterunt flante uento:

Non longe a terra suspenditur uapor: nam in montibus non fit ros nec pruina: quia sursum ducitur uapor ex submissis & humefactis locis.

Auster tempetiem facit, boreas autem facit hyemem: frigidus enim est.

Fit ros ubiq; australibus flantibus: præter quam in posito: ibi enim fit borealibus flantibus: australibus autem non: nam in posito auster non facit temperiem: ut fiat uapor: boreas autem propter frigiditatem antiperistasim id est contra resistentiam faciens calidū congregat: quare plus uaporat magis:

Vaporant putei magis borealibus flantibus quam australibus: sed borealia quidem extinguunt ante quam constet aliqua multitudo uaporum in australibus autem sinitur congregari exalatio.

Pluuia & ros idem sunt & ptopter easdē causas fiunt: similiter nix & pruina: sed differunt secundū magis & minus inferius generari & in multitudine & paucitate.

Pluuia fit ex multo uapore infrigidato: causa autem huius est locus multis & tempus in quo colligitur: roris autem congregato unius est diei: & locus paruus.

Cum congelatur nubes nix est: cum autē uapor pruina fit.

In hyeme rarius fiunt grandines: & tunc fiunt quando minus frigus fuerit.

Accidit in ualde altis locis minime fieri grandines: licet uideamus niues in maxime altis fieri.

Maxime grandines sunt quæ sunt figuræ non rotundæ: & hæ congelatæ sunt circa terram: signum autem est quoniam latæ de lōge propter lō

ge fieri circulationem fiunt figuræ rotundæ & magnitudine minores
Propter antiperistasim in æstate frigida sunt isteriora terræ & calida gelu
In calidioribus temporibus antiperistasim idest contra resistentiam pas
sum frigidum intus in nube propter eam quæ in circuitu caliditatem:
aliquando cito aquam ex nube facit ;ꝑpter ꝙ & guttæ multo maiores
in calidis fiunt diebus: quam in hyeme :& aquæ labrotetæ idest im
petuolæ.
Labroteræ quæ fiunt cum subito simul totæ magis fiunt:subite autem ꝑ
pter celeritatem coagulationis.
Cum magis antiperistasim patitur intus in nube frigidum ab exteriori ca
lido :aquam faciens coagulat & fit grando : accidit autem hoc cum ci
tius fuerit coagulatio quam aquæ latio deorsum.
Minus in æstate fit grando quam in uere & autũno :magis tamen quam
in hyeme:quia ficcior aer est in æstate:in uere autem humidius:in autũ
no ueto iam humefactatur :& immatutatione fructuũ idest in fine esta
tis maxime etiam fiunt grandines propter eandem causam.
Confert ad celeritatem coagulationis præcalefactam esse aquam : pro
pter quod multi cum calidam cito infrigidare uoluerunt ad solem pri
mo ponunt.
Circa arabiam & ethiopiam æstate fiunt aquæ & non hyeme:& hæ uehe
mentes & eadem die sæpe :cito enim infrigidantur antiperistasi : quæ
sit propter esse calidam regionem ualde.

Ex lectione .vii.

Vaporãs aer infra terram ab ea quæ ẽ in terra frigiditate in aquam cõuet
titur:sicq; existens aqua quotidie principium est fluuiorum :
Fõtes plurimi mõtibus & locis altis uicinantur in cãpestribus autem pau
ci fiunt omnino.
Mõtana & alta loca uelut spõgia existentia:uel cõcauã & cõuexã circunfe
rentiam habentia:ascẽdẽtẽ uaporẽ infrigidatum concernunt iterum
in aquam:& multis locis producunt & colligunt aquã : suscipiũtq; ad
uenientis aqua magnam multitudinem propter ꝙ maximi fluuiorum
ex maximis uidentur fluere montibus.
Parnasus dicitur eẽ mõs maximus oium ꝗ sũt i asia ad oriẽtẽ hyemalẽ:
ex quo fluũt maximi fluuii bactros & choaspes & araxes aquo diuidi
tur tanais pars existens in meotidem paludem:fluuit & ex ipso parna
so indus oium fluuioꝝ fluens plurimum.
Caucasus est maximus mons eoꝝ qui sunt in asia ad orietem æstiualem
& multitudine .f.mõtiũ &altitudine:illustrãtur enim a sole ipsius sumi
tates usq; ad tertiã ptẽ noctis ab oriẽte:& iteꝝ a uespa:& multa habẽs
iugi i ꝗbus gentes habitant multæ :& stagna aiunt esse magna attamẽ
iuga oia manifesta usq; ad ultimũ uerticem.

Ex pyreno monte qui est ad occidentalem æquinoctialem In celtica:fluunt ister & tartessus: tartessus quidem extra colūnas: ister autem per totam europam in punctum euxinum:

Circa libyam qui quidem ex æthiopicis montibus fluunt ægon & nyses sunt.

Nili fluxus primo ex argyrucalo, uocato monte fluit.

Fluuiorum qui circa helinicum, locum achelous, quidem ex monte pindo fluit:&inachus.

Strymmon & nestus & hebrus omnes tres sunt existentes ex scombro:

Circa ligysticam non minus rhodano absorbetur quidam fluuius: & iterum egreditur secundum alium locum.

Rhodanus fluuius nauibus transmeabilis est.

Ex lectione octaua.

Non semper eandem loca terræ aquosa sunt aut arrida:sed permutantur secundum fluuiorum generationes & defectus & non semper hoc quidem terra hoc autem mare perseuerat:sed fit mare ubi est arrida:ubi autem nunc mare iterum hic terra secundum quendam ordinem & circuitum.

Partes terræ sicut & corpora plantarum & animalium statum & senectutem habent:sed animalibus quidem non secundum partem hoc accidit pati:sed simul totum instaiu esse & detrimentum pati est necessariū terræ: aut hoc secundum partem fit propter frigus & caliditatem quæ crescunt & diminuūtur propter solem & circulationem cœli.

Necesse est locis factis siccioribus fontes exterminari & fluuios primo ex magis paruos deinde tandem fieri siccos :fluuiis autem transmutatis: & hic quidem exsiccatis :alibi autem proportionabiliter factis,necesse est permutari mare &hic quidam arridā facere ibi autem ubi generati sunt fluuii stagnare.

Locus ægypti semper siccior uidetur factus & tota regio iter erat existens nili propterea paulatim ex siccatis paludibus propinqua in habitari cæperunt ex temporis longitudine.

In multis locis considerantes inuenimus superuenisse mare: sed huius cā mundi generationem factam non oportet putare : derisibile enim est propter paruas momentaneas & permutationes mutare totum.

Terræ molles & magnitudo nihil omnino est ad totum cœlum.

Antiquissimi hominum fuerunt ægyptii:& horum regio tota uidetur facta esse:& existens fluuii opus .& hoc secundum regionem ipsam aspicienti palam est:&quæ circa rubrum mare argumentum sufficiens hoc enim regnum aliquis acceptauit perfodere.

Dicitur ꝙ primus sesostris conatus fuit perfodere antiquorum sed inuenit mare existens altius terra :propter quod ille primo & darius poste

rius cessauit fodiens ut non corrumperetur fluxus fluuii commix io mari.

Proposi.tiones ex secundo libro meteororum Aristotelis.

Ex lectiõe prima & commento primo.

Luxibiles sunt omnes aquæ fontales.
Impossibile est fontes esse maris principium.
f Exaltioribus partibus terræ quæ sunt ad attũ fluxus maris fit plurimus.

Ex lectione secunda.

Flamma per continuum humidum permutata fit:&non alitur:non enim eadem existens permanet aliquo tempore.
Potabile & dulce propter leuitatem sursum a solis calore ducitur:salsum autem omne subtus manet propter grauitatem:ut in loco conuenien ti:&proprio ipsius aquæ.
Locus quæ occupat mare:licet uideatur esse maris: quia quod salsum est deorsum fertur propter pondus dulce autem & potabile sursum:nõ ta men est maris :sed solum aquæ:sicut et in quantum est aqua: sicut & in animalibus locum alimẽti potabilis putamus uentrem:licet cito assu matur :& non solum superflui.
Continue fluentibus fluminibus simul in mari nihil mare fit amplius:qa aqua quæ uenit in immensum & latum locum exsiccatur cito & laten tet :sicut, si qui supet mensam magnam diffundent aquam scyphum simul prospicientibus nobis utiq; ex terminabitur.
Omnes fluuii uidentur terminari ad mare:in terram autem nullus:sed & si dispergant iterum redeunt.
Terminus magis aquæ quam principium est mare.

Ex lectione quarta.

Metaphora uti poeticum est:ad cognoscendum autem naturam rei non sufficiens est.
Superfluum in uesica collectum amarum & salsum fit potato humido dulci existente propter segregationem dulcis aut commixtionem terrestris.

Ex lectione.v.

Quod indigestissimũ est salsum & amarum est indigestissimum enim su perfluum est humidi alimenti talis autem omnis hypostasim maxime autem quæ est in uisica :signum autem est qua indigestissima est.
Humida indigestissima subtillissima sũt :digesta autem cõstare idest gros sa esse nata sunt.

ropter segregationem humidi subtilis & dulcis: & commixtionem terrestris alicuius exalationis uidelicet uaporose & siccæ salsum fit mare.
Aquæ australes & primæ autumnalium propter exalationis siccæ cōmixtionem grauiores & salsiores sunt.
Auster magnitudine & spiritu æstuosissimus est uentus & flat a locis siccis & calidis: & compræhendens multam exalationem siccam: calidus est.
Boreas flat a frigidis locis & uaporosis: propter quod frigidus est: eo autem quod propellat nubes serenus est nostræ regioni: oppositæ autem aquosus similiter autem & auster serenus est his qui habitãt circa libyã aquosus autem nobis.
Propter exalationem siccam in mari existentem calidum est mare.
Omnia quæcunq; ignita fuerunt habent potentia caliditatem in se ipsis: & hoc licet uidere in calce & cinere & hypostasi animalium.
Calidissimorum secundum uentrem animalium accidit calidissimam eē hypostasim.
Quoniam eleuatur semper ex mari aliqua pars salsi cum dulci: sed minor tanto quanto in aqua pluta pars salsa est minor dulci: propter hoc æqliter mare salsum est (ut est dicere) in omnibus partibus.
Vinum & omnes humores qui uaporantes sunt: quando uapor in humidum constiterit aqua fiunt.
Quod in commixtione alicuius terrestris salsum maris consistat: palam est si quis uas cæreum formans posuerit in mare circunligans os tali: ut non per rimam aliquam intret mare quod enim ingreditur per parietes cæreos fit potabilis aqua quasi enim per linguam cæræ quod terrestre secernitur: & faciens salsedinem per commixtionem.
Propter commixtionem terrestris grauior est aqua salsi potabili: & plus trahit grossitiei: & enim earum grossicies in tantum differunt: ut naues ab eodem pondere rerum in fluuiis quidem fere submergantur: in mari autem mediocriter se habeant & naugabiliter.
Si quis aquam salsam fecerit ualde miscens sal: supernatant oua & si sint plena.
Est ut fertur in palestina stagnum in quod si quis immerserit colligatum hominem: supernatat: nam amarum sic est & salsum: ut illo piscis nō nascatur.
In chaonia est fons aquæ salse: cuius aquæ decoquentes partem: cum eua porauerit humidum cum calido fiunt sales non grossi compacti: sed lassi & subtiles: sicut nix: & debilores aliis.
Est locus in umbricis arabicis in quo nascuntur calami: de his combu

runt in colæ & cinere mitentes in aquam decoquunt cumque dim ferint aliquam partem aquæ hæc infrigidata salis fit multitudo.

Exusta terra secundum magis & minus penetrantibus aquis per ipsam di uersas dat formas saporum.

In sicona siciliæ acetosæ quædam aquæ sunt: quibus homines utuntur sicut aceto ad quædam eduliorum suorum.

Circa lyncon fons quidam est aquæ acetosæ: circa scythiam autem amarus.

Ex lectione sexta.

Sunt duæ species exalationis hæc quidem humida ut uapor: hæc autem sicca secundum totum innominata: sed nomine partis necesse est appellare ipsam uelut fumum.

In uapore non est humidum sine sicco: nec in fumo siccum sine humido sed dicuntur talia secundum excessum.

Cum appropinquauerit sol caliditate eleuat humidum: longius autem facto: propter frigidationem consistens sursum uapor in aquam conuertitur propter quod in hyeme magis fiunt aquæ quam in æstate: & nocte quam per diem.

Exalatio humida principium est aquæ pluentis: sicca autem principium est & natura omnium uentorum.

Non est eadem natura uenti & aquæ pluiæ & aeris.

Aer motus non est uentus: mouebitur enim aliquando magna multitudo aeris ab aliquo magno casu non habens: principium neque fontem.

Cessare faciunt aquæ facte uentos: & cessantibus aquis uenti fiunt.

Vbi plurimam aquam terra suscipit hic plurimam necesse est fieri exalationem sicut ex uiridibus lignis fumum: & hæc exalatio uentus est.

Quoniam uentus est multitudo quædam siccæ ex terra exalationis oblique: id est lateraliter mota circa terram: palam est quod motus ipsius principium desuper est: materiæ autem & generationis de subtus est.

Exalationibus conuenientibus secundum modicum sicut & fluuiorum principia fiunt uenti: & unde singulariter flant minimi omnes sunt præcedentes autem longe ualidi flant.

Ex lectione .vii.

Sol cessare facit uentos debiles exalationes ampliori calido extermi nans & a principio fieri prohibet terram proueniens & exsiccans ante quam multa simul fuerit exalationis congregatio: propter quod & circa orionis ortum maxime fit tranquillitas usque ad ethesias & prodromos.

Vniuersaliter propter duas causas fiunt tranquillitates uentorum: aut propter frigus extincta exalatione uelut cum fuerit gellu forte: aut marce facta exalatione a suffocatione.

Permutationes omnium temporum turbatione plene sunt propter inde terminationem eorum.

Post hyemales uersiones flant ornitihæ: & enim ii ethesiæ sunt debiles: minores autem & tardiores ethesis flant.

Venti boreæ continue flant quos ethesias uocamus post æstiuales tropicos & canis ortum.

Ethesiæ flant post solis uersiones & canis ortum: neq; tunc quando prope fuerit sol: neq; quando longe: & diebus quod flant noctibus autem cessant: causa autem est quia sol quid est prope existēs præuenit exsiccans ante quam fiat exalatio: cum autem abscesserit modicum: mediocris iam fiet exalatio & caliditas: ut congelatæ aquæ liquefcāt & terra exsiccata a propria caliditate & ab ea quæ solis turgescat & exalet: nocte aūt deficiunt quia congelatæ liquescentes desistunt propter frigiditatem noctium.

Neq; congelatum neq; multum habens siccum exalat: sed cum habeat siccum humiditatem calefactum exalat.

Auster ab estiua uersione flat & non ab hyemali: nec a polo antartico.

Impossibile est terram habitatam esse circularem multum enim longitudo differt a latitudine: quod enim ab heracleis columnis usq; ad idicum: ex eo quod ex æthiophia ad mæotidem & extrema scythiæ loca: plus quam quinq; ad tria secundum magnitudinem est.

Ex lectione.viii.

Contraria secundum locum sunt plurimum distantia secundum locum sicut & contraria secundum speciem sunt plurimum distantia secundum speciem.

Maxime distantia in circulo secundum locum: sunt quæ posita sunt adinuicem secūdū diametrum.

Zephyrus positus est in occidente æquinoctiali cui contrarius est apeliotes .i. subsolanus positus in occidente æquinoctiali:

Boreas & aparctias idest aquilo ad ursam positus est: cui contrarius ē auster ad meridiem positus.

Cæcias in oriēte æstiuali positus est: cui contrarius est lips idest aphricus ab occidente hyemali flans.

Eurus ab oriente hyemali flat: & est uicinus austro propter q; sæpe euronoti dicuntur flare: contraius huic est scirou idest caurus ab occidente æstiuali flans quem ii quidem argestem ii autem olymperiam uocāt ii autem scirona.

Thrascias medius est argestis & aparctiæ.

Ventus quem uocant mese medius est cæciæ & apartiæ.
Contraria his duobus ultimis uentis non sunt flarent enim utiq; ab illis locis oppositis secundum diametrum: sed non ab ipsis flant.
Flat tamen a loco opposito thrasiæ uentus secundum modicũ quem uocant qui circa illum locum habitant phoeniciam.
Plures uenti flãt a locis ad arctum positis quam ab hiis qui ad meridiem propter habitabilem terram nostram supponi ad arctum: & quia multo plus aqua & nix reponitur in hac parte quibus liquefactis in terram & a sole calefacta terra necessarium est ampliorem & ad plurem locum fieri exalationem.
Vniuersaliter omnes uẽti dicuntur ii quidem boreale ii autem australes: apponuntur enim zephyrici boreæ quia frigidiores sunt austro autem apeliotici: quia calidiores.
Calidiores sunt uenti qui ab oriente: flãt his q ab occidẽte quia pluri tẽpore sub sole sunt q̃ ab oriente: quam qui ab occidente.
Contrarios uentos secundum diametrum positos simul flare nõ est possibile: alter enim cessabit uiolentiam passus non sic positos autem adinuicem nihil prohibet simul flare.
Secundum contraria tempora contrarii maxime flant uenti: puta circa æquinoctium uernale flat cæcias: & circa autumnale libs circa uersiones autem æstiuales zephyrus circa hyemales uero eurus.
Apartias & thrasias & argestes crebri & fortes sunt & flant maxime: propter quod serenissimi sunt uentorum flantes enim de prope maxime repellentes alios uentos cessare faciunt & efflantes consistentes nubes faciunt serenitatem si tamen non magis frigidi quam magni. ut non prius præueniant coagulantes nubes quam propellentes & grandinosi sunt: & corruscationes maxime faciunt qui enim de prope flant frigidi sunt propter frigidum autem fulguratio fit segregatur enim constantibus nubibus.
Cæcias serenus non est quia reflectit nubes in se ipsum unde dicitur pro uerbium: trahens secum ut cæcias nubem.
Humidi sunt libs & cæcias quem ellespontian quidam uocant & eurus.
Sicci sunt argestes & eurus: a principio enim eurus siccus est consumens autem aquosus:
Nebulosus est meses & apartias maxime isti enim frigidissimi.
Grandinosus est apartias & thrascias & argestes
Aestuosus est auster & zephyrus & eurus.
Nubibus condensat coelum cæcias quidem ualde libs autem rarius: cæcias quidem quia reflectit ad se ipsum & communis est boreæ & euro: quare quia frigidus est coagulans: uapo rantem aerem constare facit: quia autem apeliaticos idest orientalis habet multam materiam & ua

potem quem propellitur.

Corruscationes faciunt apparctias thrascias & argestes & meses: quia enim de prope flant frigidi sunt pp frigidū aūt fulguratio fit: segregatur. n. cōstantibus nubibus pp quod & quidam horum grandinosi sunt cito enim coagulant.

Ex lectione .viiii.

Corpus quod ad plurimum natum est ire & uehementissimum maxi me motiuum est: & tale est corpus subtilissimum: & est maxime spiritus natura.

Exalatio sicca cū intus in terrā fluxerit quæ extra exalati solebat cā ē terræmotus propter quod fiunt in tranquillitate plures & maximi terræmotus.

Continua existens exalatio consequitur ut i pluribus impetum principii: quare aut intus in terra fertur omnis exalatio aut extra.

Quosdam fieri terræmotus flante uento nihil irrationabile est: uidemus enim aliquando simul plures flantes uentos quo cū in terra fertural ter erit uento flante terræmotus.

Quod fiūt flante uento terræmotus minores magnitudine fiunt: quoniam diuisum est principium & causa ipsorum.

Nocte plures & maiores fiūt terræmotus quā in die: q aūt de die fiūt circa meridiem fiunt: tranquillissimum est enim ut in pluribus diei meridies.

Sol cū maxime præualet declinat exalationē in terrā: præualet autem maxime circa meridiem.

Noctes diebus tranquiliores sunt propter absentiam solis.

Terræmotus qui fiunt de nocte maxime circa diluculum fiunt tunc eni uenti nati sunt incipere flere.

Fortissimi fiunt terræmotus circa loca illa ubi mare fluxibile est: aut regio spongiosa & subantrosa: propter q circa hellespontum achaiam & siciliam: & circa hæc euboiæ loca maxime fiunt: propter angustiam. n. uentus uehemens factus & propter multitudinem maris allati propellitur iterum in terra quod natum erat eflare ex terra.

Regionis quæ inania habent quæ subtus sunt loca multum suscipientis spiritum concutiuntur magis:

Vere & autumno maxime fiunt terræmotus: tēpora enim hæc maxime uentosa: æstas autem & hyems hæc quidem propter gelu: hæc autem propter æstum facit immobilitatem.

Sicut in corpore nostro tremor & pulsuū cā est spiritus intus receptibilitas uelut accidit sæpe post urinationem: per corpus enim fit uelut tremor quidam concomitans lato spiritu deforis intus subito sicut & in

terra acc dit spiritum facere :& hunc quidem aliquando uelut tremo tem esse hunc autem uelut pulsum.

Quantam habeat spiritus uirtutem :non solum ex his quæ in aere fiunt opottet speculari :hoc quidem enim propter magnitudinem existima bit utiq; aliquis talia posse facere sed in corporibus animalium : tetani enim idest extensiones & spasmi idest contractiones spiritus qui dem sunt motus tantum aut uigorem habent :ut multi simul ten tantes ui tenere non possunt obtinere motum infirmantium: ta le itaque oportet intelligere factum in terra : ut comparetur paruum maius.

Terræmotus in quibusdam locis factus non prius desiit quam erumpens exierit qui mouit uentus.

Ii hiera insula quæ una e insulatum æoli intumuit ab terræmotum aliqd terræ & ascendit uelut collis molles cum sono :tandem autem rupta exiuit multus spiritus :& fauillam & cinetem eleuauit :& liparæorum ciuitatem existentem non longe totam incinerauit & ad quasdam ita liæ ciuitates uenit:

Tempore terræmotus sol caliginosus & obscurior fit id enim necessari um est fieri incipiente spiritu dissoluente & disgregante aerem ingte diendi in terram.

Ante matutinos terræmotus aliquando fit frigus forte:propterea q exa latio introuertitur natura calia existens.

Non uidentur uenti esse calidi licet sint :quia mouent aerem existentem plenum multo & frigido uapore: sicut & spiritus per os ex sufflatus de prope quidem calidus est:de longe autem frigidus:

Ante terræmotum appatet in die:aut parum post occasum solis serenni tate existente nubecula subtilis porrecta & longa uelut lineæ longitu do quam plurimum recta :spiritu deficiente propter translationem ad inferiora terræ.

Accidit aliquando circa ecclipses lunæ fieri terræmotum propter transla tionem exalationis ad interiora terræ.

Cum fortis factus fuerit terræmotus non mox neque ad semel cessat exalatio agitans sed primo quidem per quadraginta dies agitat. po sterius autem & ad unum & ad duos annos notatur secundum ea dem loca:

Facit sonos aliquando ante terræmotus quæ sub terra fit exalatio ali quando etiam fit sine terræmotibus subsequentibus :cum minor fuerit exalatio quam ut moueat terram:

Aquæ aliquando erumpunt factis terræmotibus :cum fuerint in super ficie & de subtus uidelicet inferat spiritus illas mouens.

Quod simul cum terræ motu fluctus fiat causa est cum contrarii facti fuerint spiritus :hoc autem fit cum agitans terram simul spiritus latum ab alio spiritu mare repellere quidem omnino non possit :propellens aūt & coartans ad idem congregauit multum tunc enim necessarium est uicto hoc spiritu simul multum pulsum a contrario spiritu erumpere & facere catachlysmum idest diluuium fuit autē hoc factū & circa achaiā:extra quidem enim erat auster ibi autem boreas : tranquillitate autē facta & fluente intro uento factus fuit & fluctus & terræmotus simul:& magis propter mare non dare perflationem impetum facienti sub terra spiritui sed obsistere.

Spiritus terræmotum facit hypostasis autem spiritus catachlysmum:

Secundum partem terræ fiunt terræ motus & sæpe ad modicum locum uenti autem non sic fiunt.

Quando multus fuerit spiritus mouet terram aliquando ut tremor :cum mouet ad latum :aliquando mouet uelut pulsus :cum mouet sursum de subtus:fit autem hoc raro ubicunq; autem factus fuerit talis si mus idest terræmotus egreditur multitudo lapidū sic bulientiū in caldariis unde hoc modo facto terræmotu quæ circa siphylum euersa sūt & campus phlegræorum uocatus.

In insulis pōticis minus fiunt terræmotus quam in his quæ prope terram sunt :multitudo enim maris infrigidat exalationes & prohibet pondere suo uim inferre:quia non contingit insulas moueri sine toto mari a quo contente existunt.

Ex lectione.x.

Quia deficit calidū disgregās in supiorē locū nubis:in ultia fumitate necesse est spissiorem & frigidiorem esse consistentiam nubis.

Flumia & ecnephiæ & oīa talia ferūtur deorsū quāuis nata sint ferri sursū nā ad cōtrariū ispissationis necessariū est ferri extrusionem.

Diffi. Exalatio sicca q̄ intercluditur itrāsmutatiōe isrigidati aeris cōuenientibus nubibus segregatur cui autem lata & offēdēs ad cōtinētes nubes facit percussuram cuius sonus uocatur tonitruum.

Diuersi soni in tonitruo:pp irregularitatē fiunt nubiū :& pp itermedios uentres ubi cōtinuitas deficit spissitudinis.

Diffi. Exalatio sicca extrusa e nubibus scd'm multas partes ignitur subtili & debili ignitiōe & hoc est quod uocamus coruscationem.

Fit coruscatio post percussurā nubis & posterius tonitruo :sed uidetur prius quia uisus anticipat auditum.

Anaxagoras ait micationē ætheris (qd' ille uocat ignē)delati a desup deorsū esse coruscationē sonū aūt intus extincti & sixim tonitruum.

Sixis est parua bullitiō siue feruor ut textus græcus sonat q̄.n.qd extinguitur incidens optinuerit:hac bulliens siue feruens facit sonum.

Dicimus eādē naturā uidelicet exalationē siccā sup terrā qdē uētū:i terra āt terræmotū:i nubibꝰ aūt tōitruū &coruscatiōes &alia naturæ eiusdē

Propositiones ex tertio libro meteororum Aristotelis.

Ex lectione prima

Piritus hic segregatus p modica qdē & spsim diffusus & sæpe factus & perflatus:subtiliotum partiā existens :tonitrua facit & corusca tiones si aūt spissior fuerit sicca exalatio & multa simul e nube segregetur ecnephias uentus fit:propter ꝙ & uiolentus est:celeritas enim segregationis facit ualitudinem.

Existūt spiritus & aꝗ potētia in nube scd'm māmꝫ& cū ptincipiū effluēdi factū fuerit potētiæ cuiuscūꝗ cōsequitur ipsum residuū cōcretū ex materia & cuius fuerit multitudo in existens amplior amplius etiam fit hoc quidē hymber hoc autem ecnephias.

Quādo segregatur spiritus q erat in nube & alteri spiritui cōtra pcusserit necesse ē fieri circulū & reuolutiōes sup terra.&hic uētus dicitur typhō si nō colorata & ignita fuerit exalatio:& est uelut ecnephias indigestus q.i.s.nō est cōtinuus sicut ecnephias q absꝗ interpolatione segregatur ex nube.

In borrealibus locis uel temporibus & in niuose se habentibus non fit typhō neꝗ ecnephias qa spiritus sunt:& spiritus ē sicca & calida exalatio

Fit typhon quādo ecnephias factus non potest segregari a nube.

Cū ad terram de lata fuerit reuolutio typhonis simul deducens partē nubis nō potens absoluit ab'ea:qua parte scd'm.directū icidit hac spiritu mouet & circulati motu uertit:& sursum fert cuiuscunꝗ inciderit uim inferens.

Cum idem spiritus igitur:quod accidit cum subtilior spiritus fuerit,uocatur incensio coincendit enim aerem ignitione eum colorans.

Ex lectione.ii.

Si ex nube multus & subtilis trudatur spiritus fit fulmen.

Si ualde subtilis & non adurēs propter subtilitatē fuerit is spiritus: fit fulmen quod poetæ argeta uocant:

Si minus adurens fuerit spiritus fit fulmen quod psoloenta uocant.

Argeton propter subtilitatem uelociter fertur propter uelocitatem autem præuenit pertransiens ante quam igniat & motam faciens denigrare

Psoloento tardius existens colorat quidem exurit autem non :sed præuenit transiens propter ꝙ resistētiā flumini patiuntur aliquid quæ autem

non resistunt nihil patiuntur unde aliquãdo clipei æs liquefactum sit · lignum aũt nihil passum est: propter raritatem enim prævenit spiritus penetrans & pertransiens: & per uestimenta similiter transiens non combussit.

Flumina omnia spiritus sunt.

Semper assequitur flumina spiritus aliquis & præcedit: sed nõ uidetur qa sine colore est propter q & quod debent percutere mouetur prius quam percutiatur.

Tonitrua diuidunt corpora non sono: sed quia simul segregatur spiritus quia plagam facit & sonum quod si percusserit diuidit non autem exurit.

Ex lectiõe.iii.

Apparet sæpe circulus totus ipsius alo circa solem & lunam & splendẽtia astra: & minus apparet nocte quam die: & meridie quam sero & diluculo minus quam circa declinationem solis.

Iridis circulus nunquam fit maior semicirculo:

Occumbente & oriente sole apparet iris minoris quidem circuli: sed maioris portionis eleuato autem sole maioris quidem circuli apparet sed minoris portionis.

Post autumnale equinoctium in breuioribus diebus fieri potest omni hora: in æstiuis autem diebus non fit circa meridiem.

Irides plures duabus non fiunt simul & harum utraq tricolor est: & colores eosdem & æquales secundum numerum inuicem habent.

Obscuriores sunt colores iridis quæ extra posita est: & ecõtra positi sunt secundum positionem eius quæ intra posita est.

Sunt colores iridis quos solos uere non possunt facere pictores quosdam enim ipsi miscent puniceus autem & uiridis & alurgis quos iris habet non fiunt mixti.

Color qui interpuniceum & uiridem apparet in iride xanthos dicitur.

Perihelii & uirgæ fiunt semper ex latere solis: & non desuper neq terram uersus neq ex opposito: neq etiam nocte: sed semper circa solem dum ascendit aut descendit: & secundum plurima ad occidentem: in medio autem cœli raro:

In bosphoro per totam diem simul orientes duo perihelii permanserunt usq ad occasum.

Iris fit per diem & etiam nocte fit a luna: sed tamen raro: nam in annis quinquaginta bis hoc comperimus solum: fit autem in plenilunio si debeat ore & tunc aut in oriente aut in occidente.

Refrangitur uisus ab aqua & ab aere & ab omnibus habentibus superficiem planam.

Ex lectione iiii.

In apparitione alo fit refractio uisus ab aere & uapore consistente innubem planam & subtilium partium ad solem uel ad astra.

Consistentia ipsius alo signum est aquæ futuræ: discerptio autem ipsius signum est uenti: euanescentia uero signum est serenitatis.

Sæpius fit alo circa lunam quam circa solem: quia sol calidior existens citius dissoluit consistentiam aeris.

Circa cætera astra alo non uentum neq; pluuiam significat: quia paruas penitus consistentias insinuat & nundum fœcundas.

Ex lectione.v.

Propter debilitatem uisus sæpe sine inspissatione aeris fit refractio radiorum uisus sicut accidit cuidam non acute uidenti: semper enim idolum ipsum ambulantem uidebatur præcedere: ex opposito respiciens ipsum sic enim debilis erat uisus & tenuis ab infirmitate: ut speculum fieret propinquus aer.

Propter refractionem uisus a caligine: quæ in caliginibus sunt uelut sol & astra orientia & occumbentia maiora uidentur quam in medio cœli existentia.

Quamlibet partium ex quibus constat rotatio speculum necessarium est fieri refrangens uisum magis quam caligo.

In speculis paruis & nullam sensibilem diuisionem habentibus color orbi corporis tantum apparet: figura autem immanifesta est.

Cum incipit plure & iam cosistat in rorationes qui in nubibus aer nudum autem pluuiat: si opposito fuerit sol aut aliud aliquid fulgidum ita ut speculum fiat rotatio necesse est refractionem ad fulgidum fieri ex opposito: & fieri apparitionem coloris & non figuræ unoquoq; speculorum existente paruo & indiuisibili

Quoniam continua est magnitudo ex omnibus rorationis partibus facta: necesse est magnitudinem coloris iridis apparere continuam: unumquodque enim speculorum eundem reddit colorem continuo.

Diffinitio. Iris est refractio uisus a nube rorida ad solem.

Fulgidum per nigrum aut in nigro apparens puniceum apparet: unde madidorum lignorum ignis rubeam: flamam habet propterea quod multo fumo mixtus est ignis fulgidus: & per caliginem & fumum sol apparet puniceus.

Circa solem ubi apparet alo non fit mora consistentiæ nubis roridæ: sed aut pluit aut dissoluitur: ex opposito autem solis ubi apparet iris it talis consistentiæ mora quod si fieret circa solem esset utiq; colorata alo sicut iris.

Si quis subtilibus rotationibus rotaret in aliquem talem locum qui positione ad solé uersus hac quidem illustretur hac autem umbra fiat si sa per rorem radii mittatur faciet roris umbram apparere iridem.

Ex lectione.vi.

Visus protensus debilior fit & minor.

Nigrū est uelut negatio in coloribus.

Deficiéte uisu apparet nigrum propter quod quæ lōge sunt a uisu omnia nigriora apparét eo quod ad ipsa non pertingit uisus similiter & minora & pleniora apparent.

Quæ in speculis uidentur propter refractionem nigriora & minora & pleniora uidentur & nubes nigriores apparent aspicientibus in aquā quā in ipsas nubes.

Cū fuerit nubes prope solem respicienté in ipsam nihil apparet colorata sed alba: in aquam autem eandem intuéti apparet colorem aliquem habere eorum qui iridis sunt.

In trinitate iris sicut & aliorum plurima habet finem.

Necesse est tricolorem esse iridé: & puniceo uiridi & alurgo colorari solū.

Puniceum iuxta uiridem positū albū uidetur.

In nigerrima ualde nube maxime puta fit iris: & accidit tunc magis xanthon uideri quam puniceum.

Xanthos in iride color est inter puniceum & uiridem colorem: propter colorem factus.

Propter nigrediné nubis quæ incircuitu est iridis totum ipsius quod puniceū est apparet album est enim ad illam album.

Nubes alba existens adiuncta secus uiride permutat in xanctum: quod fit marcescente iride cum soluitur puniceum.

Ex lectione.vii.

Cū pp solé extiterit nubes & irregularis fuerit nubis eō sistentia: & hæc quidé spissior hæc aūt rara: hæc quidé magis aquosa hæc aūt minus: refractoq; uisu & nube ad solé causantur uirgæ.

Virgæ coloré habent puniceū & uiridé & xanthon: quia i irregulari nube fulgidus & albus appatent sol.

Parahelios fit cū maxime regularis fuerit nubes: & spissa similiter pp quod aparet albus regularitas enim speculi facit unū appatere colorem.

Parahelios magis signum est aquæ futuræ quam sint uirgæ: magis enim accidit tunc aerem bene operose se habere ad aqua generationem: & australis parahelios magis est signum aquæ boreali: australis enim nubes magis in aquam permutatur quam borealis.

Neq; prope solem ualde: neq; longe penitus fit parahelios: prope enim existentem nubem sol dissoluit: longæ autem existente nube uisus non refrangitur.

Ex lectione.x.

Duæ species sunt eorum quæ in terra generatur: hæc quidem fossibilia hæc aūt metallica.

Sicca exalatio in terra ignita facit fossibilia omnia illiquabilia puta lapides :& liquabilia ut uernicem & sulfur & alia talia.

Metallica omnia generatur ex uaporosa exalatione inclusa: & maxime in lapidibus propter siccitatem in unū coartata &coagulata.

Metallica alia sunt fusibilia :alia ductilia ut aurum ferrum & æs.

Ros & pruina ex uaporosa exalatione generatur cum segregata fuerit siccitas:metallica autem ante quam segregetur siccitas generantur.

Exuruntur omnia metalla :aug autem solum non exuritur.

Propositiones ex quarto libro meteoro⁊ & commeta sunt notata secundum traductionem nouam.

Ex lectione.i.& co.i.

Vattuor sunt causæ elementorum quarum duæ quidem factiue sunt calidum & frigidum:duæ autem passiuæ:frigidum & siccum

Ex lectiōe .ii.& co.ii.

Co.ii.Simplex generatio & naturalis permutatio primarum q̄litatum est opus :similiter & opposita corruptio naturalis.

Diffi.Simplex generatio est permutatio a uirtutibus actiuis :cum habēt proportionem ex subiecta materia unusquiusq; naturæ:quæ sunt uirtutes passiuæ

Generant calidum & frigidum optinentia materiam :cum autem nō optinent sed tantum secundum partem molynsis idest in quinatio & in digestio fit.

Commento.iii.Simplici generationi contrarium maxime commune est putrefactio.

Omnis naturalis corruptio in putrefactionē uia est:puta senectus & anansis quæ scilicet ut diem pe.est uetustas in plantis finis enim omnium horum putrefactio est:nisi aliquid uiolentia corrumpatur natura constantium.

Co.v. Secundum quid dicitur putrefactio in his quæ secūdum partē corrumpuntur:cum seperetur a natura.

Putrescunt omnia elementa excepto igne omnia enim hæc sunt materia igni.

Co.vi.Diffi.putrefactio est corruptio quædam in unoquoq; humido propriæ & secundū naturā callididatis ab aliena caliditate q̄ est ambientis.

Frigiditas & indigẽtia calidi naturalis: & aliena caliditas ambæ funt cau fe putrefactionis:

Sicciora fiunt putrefacta omnia & tandem terra: exeunte enim proprio ca lido euapotat quod fecundum naturam eft humidum: & trahens hu miditatem non eft propria caliditas.

Co.vii. In frigoribus minus putrefiunt res quam in æstu: In hyeme enim paucum calidum eft in ambiente aere & aqua: quare nihil poteft fuper calidum naturale: in æftate autem amplius.

Co.viii. Coagulatum non putrefit: magis enim frigidum eft quam aer calidus unde non obtinetur.

Co.x. Calidum feruens non putrefit: minor enim eft aeris caliditas ea q̃ in re eft.

Quod mouetur & fluit minus putrefcit quam nõ motũ: debilior enim eft motus qui eft ab aetis caliditate quam quia eft in re.

C... Multum minus pauco putrefcit: in maiori enim amplius eft cali dum propium & frigidum: quam ut obtineát uirtutes circunftantis: unde pars maris cito putrefcit totum autem non:

Ex lectiõe.ıı. & co.xiiii.

Digeftionis fpecies funt pepenfis maturitas epfefis idest elixatio & opte fis idest assatura.

Indigeftiõis fpecies funt omotes i. cruditas molifis & ftathefis licet hæc nomina proptie non dicantur rebus & naturæ fed arti:

Diffinitio. Digeftio eft perfectio a natutali calido ex oppofitis paffiuis facta:

Oppofita paffiua funt propria uiiicuiq; materia: cunq; huiufmodi ens digeftum fuerit petfectum eft & factum quod in potentia erat.

Con.xv. Principium digeftionis eft caliditas propria: & aliquando ali quod exterius auxilium: uelut cum alimentum digeritur per balnea: uel per alia talia.

Co.xvi. & Co.xvii Finis digeftiõis his quidem eft fubftãtialis forma his autem forma accidentalis: ut cum digeftibile: tantum humidum fue rit factum aut optefim paffum aut ẽpfefim aut puttefactum:

Co.xvii. Digefta funt fanitatis figna: unde urina & fecefliones & totali ter fuperfluitates dicuntur digefta effe cum infinuent caliditatem pro priam & naturalem optinere fuper eam.

Co.xviii. Neceffe eft digeftá groffiora & calidiora effe: tale enim efficit calidum mollius & groffius & ficcus.

...ffi. Indigeftio eft imperfectio oppofitorum paffiuorum propter indi gentiam propriæ caliditatis quæ eft frigiditas:

Ex lectione.iiii.

Diffinitio. Pepenfis eft digeftio quædam alimenti in pericarpis.

Co.xviii. Tunc pepensis perfecta est quando semina quæ in pericapo sūt possunt facere tale alterum quale ipsum est.

Tunc unumquodq; perfectum dicimus quando potest facere tale alterū quale ipsum est.

Dicuntur multa alia digestorum a pericarpis pepana non secundum ean dem rationem sed secundum metaphoram ut urine & secessiones & catari eo quod caliditate obtenta sunt.

Omnia pepana passa ex aereis fiunt aquosa:ex aquosis terrestria fiunt: & uniuersaliter ex subtilioribus grossiora.

Co.xx.diffi. O motes in digestio est alimenti in pericarpo & econtraria pepensi & fit propter indigentiam naturalis calidi: & in commensura tionem ad humidum quod pepensi patitur.

Co.xxi. Nullum humidum secundum se ipsum pepensim patitur sine sic co unde aqua non ingrossatur sola humidorum.

Commento.xxii. Subtiles humores & quæ oma idest cruda sunt frigi di magis quam calidi sunt & inesibiles & impotabiles sunt.

Ex lectione quinta & co.xxiii.

Diffinitio. Epsesis est secundum totum digestio a caliditate humida: inexistentis quod scilicet est spumosum aut aquosum in terminati in humido :& dicitur nomen epsesis proprie solum in elixatis.

Commento uigesimoquarto. Quæ infrixutis assantur ab extrinseco ca lido patiuntur:& in quo sunt humidum faciunt magis siccum in se ipsa illud assumentia:quod autem elixatur contrarium facit: segrega tur enim ex ipso humidum a caliditate quæ est in extrinseco humi do propter quod ficciora in tus sunt quæ epsesim passa sunt quam assa.

Commento.xxv. Corpus in quo nullum est humidum epsesim non pa titur ut lapides :neq; in quibus est humidum sed impossibile obtine ri a calido proper spissitudinem ut lignum.

Commento.xxvii. Oleum non elixatur secundum se ipsum: quia neq; grossus neq; minus neq; grauius:neq; his contraria potest fieri:sicut lac in serum & coagulum ingrossatur uel subtiliatur.

Commento.xxviii. Diffi. Molinsis est indigestio eius quod in corpore interminatur :propter defectum caliditatis existentis in humido quod in circuitu est:& est contraria epsesi.

Defectus caliditatis digerentis est aut propter multitudinem frigiditatis in humido circundante :aut propter multitudinem humidi intermi nati quod est in epsesim patiente tunc enim accidit eam quæ in hu mido circundante est caliditatem ampliorem quidem esse quam ut non moueat minorem autem quam ut regulet & digerat humidum.

Ex lectione.vi.

Diffi Optesis est digestio a caliditate sicca & aliena facta:

Optesim passa habent exteriora ficciora interioribus:elixata autem aut contrarium.

In assatione opus est manu artificum:maius enim est assare quam elixare quoniam difficile ē exteriora & interiora regulariter calefacere:semper enim igni propinquiora exsiccantur citius:quare & magis.

Assatorum interra humidiora ideo sunt quoniam conclusis exterioribus porris non potest segregari intus existens humidum sed includitur.

Optesis & epsesis fiunt ab arte:sed & similes species fiunt in natura.sed innominatæ sunt.

Ars imitatur naturam:quoniam est alimenti digestio in corpore similis est epsesi.

Animal in corpore animalis generatum non fit in stomacho:sed i segregatione putrefacta in inferiori uentre:deinde ascendit sursum:digestū est enim in superiori uentre putrescit autem segregatum in inferiori.

Stathesis indigestio est opposita optesi:& accidit aut propter paucitatem exterioris calidi:aut propter multitudinem aquæ quæ in eo est quod optesim patitur.

Ex lectione.vii.

Principia passiua corporum sunt humidum & siccum alia autem sūt mixta ex his.

Co.xxviii. Terra propriissime dicitur sicca:aqua uero humida.

In terra & in aqua animalia solum sunt.in aere autem & in igne non sūt quia corporum eorum materia dominans sunt terra & aqua.

Co.xxx. Corporalium passionum duriciem & molliciem necesse ē existere primas in terminato corpore:necesse est enim quod ex sicco est & humido aut durum esse aut molle.

Diffi Durum est quod non cedit in se ipsum secundum superficiem.

Diffi. Molle est quod cedit in se ipsum secundum superficiem non econtra circunstando.

Aqua non est mollis non enim cedit impræssioni eius superficies in profundum sed econtra circundat.

Ex lectione.viii.

Agens agit duabus uirtutibus calido uidelicet & frigido & patitur duabus passionibus humido scilicet & sicco:& hæc passio fit aut in præsentia aut in absentia calidi aut frigidi.

Frigidum magis passiuum est quam calidum.

Actiuum est frigidum ut corruptiuum aut secundum accidēs: aliquando enim comburere & calefacere frigidum dicitur non ut calidum sed:qa

insimul deducit:aut contra circunstat calidum:

Co.xxxi. Desiccantur omnia quæ sunt aqua :aut species aquæ ut uinum & urina & serum & quæcunq; nullam aut paruam habent substantiam non propter uiscositatem aut quæ habent aquam super iductam sicut lana aut connaturalem sic lac:

Co.xxxii. Oleum & pix non sunt species aquæ:quibus causa non subsistē di est uiscositas.

Co.xxxiiii. Desiccantur omnia eo quod calefacta aut frigefacta sunt: sed omnia tamen calido aut interiori causantur aut exteriori coeducente humidum sicut quæ elixantur.

Ex lectione nona & co.xxxvi.

Resoluuntur contrariis quæcunq; a contrariis coagulantur:quæ enim a calido sicco coagulata sunt ab aqua resoluuntur:quæ autem ab aqua coagulantur non coagulantur sed soluuntur ab igne.

Idem sed idem per se non est causa contrarii sed bene per accidens :nam in abiciendo calidum aqua coagulatur & i ingrediēdo calido soluitur

Ingrossatio sit humido abeunte:sicco antem constante:

Co.xxxvii. Aqua inter humida:sola non ingrossatur:

Quæcunq; cōmunia sunt terræ & aquæ a calido ingrossantur & a frigi-do.a calido quidem humidum educente:a frigido autem calidum ex-primente cum quo humidum recedit simul euaporans

Quæcunq; mollia sunt sed non humida scilicet a dominio non ingrossā tur sed coagulantur humido exeunte uelut laterassatus:quæ aūt humi da mixtorum ingrossantur uelut lac.

Cōtrariorum contrariæ sunt causæ:

Ex lectione.x.& co.xl.

Quæcunq; plus aquæ habent coagulantur a frigido :ut glaties: quæ ue-ro plus habent terræ coagulantur a calido ut lateres & sal & uitrum:

Oleum non coagulatur a calido aut frigido :& causa est quia plenum est aere :propter quod & in aqua supernat at.

Ingrossatur oleum a calido & a frigido a neutro autem desiccatur: neq; enim sol neq; frigus desiccat oleum non solum quia uiscosum est sed & quia aeris est :& non desiccatur aqua quæ inipso est neq; elixatur ab igne: quia non uaporat ptopter uiscositatem.

Co.xli. Langorosi sanguines nō coagulantur sicut neq; ichor neq; phleg ma nec aqua propter indigestum esse & in superatum a natura.

Co.xlii. Quæ a calido & frigido accidit coagulari hæc insolubilia maxi-me sunt:fiunt autem talia quæcunq; calefacta prius deinde frigido coa gulātur:accidit enim cum calidum exsudauerit agrediēs plurimum hu midum comprimi iterum a frigido ut nō humido det penetrationem & tale est ferrum quod liquæfactū prius a calido frigesactū coagulatur

Ex lectione.x.

Corpora mixta differunt his passionibus quæ secundum potentiam & in potentiam dicuntur :uidelicet coagulabile in coagulabile:liquabile il liquabile :mollificabile non mollificabile tangibile non tangibile: flexibile inflexibile :frangibile non frangibile : productibile non productibile :cõmunuibile non cõmunuibile:impræssibile non impræssibile:formabile in formabile :capibile non capibile:trahibile non trahibile:scissile non scissile :detruncabile non detruncabile:uiscosum fragile : commassabile non commassabile : ustibile non ustibile: exalabile non exabile.

Ex lectione.xi.& co.xliiii.

Diffi. Fractio est diuisio & separatio in magnas partes :comminutio autẽ in quascũq; partes & plures duabus.

Diffinitio :Flexibilia sunt quarumcunq; corporum non potest longitudo in rectitudinem ex circunferentia:& ex rectitudine in circunferentiam permutari.

Co.xlvi.Diffi:Impræssio est superficiei secundum partẽ in profundũ cessio :pulsione aut percussione facta totaliter aut tactu.

Co.xlvi. Diffi.Capitibilia sunt quæcũq; in se ipsa cõuenire possunt in profundum superficiei secus mutata nõ diuisa nec translata alibi alia parte & hæc sunt quæ poros habent uacuos.

Co.xlvii:Diffi.Trahibilia sunt quorum potest ad latus transferri superficies continua existens.

Diffinitio. Trahi est transferri ad mouens superficie continua existente:

Di. Ductibilia sunt quæ possunt eadem percussione simul in latus & in p fundũ uel superficiem transferri secundum partem.

Ex lectione.xii.

Diffi. Scissile est quod potest diuidi ad plus quam diuidens diuidat scinditur enim cum ad plus quam diuidat procedit diuisio.

Di. Detruncabilia sunt quæ dura aut mollia existentia non possunt diuidi plus quam diuidens diuidat neq; comminui diuisa.

Diff. Viscosum est humidum uel molle trahibile existens.

Diffinitio. Commassabilia sunt quæ capibilia sunt & mansiuam habent capturam.

Co.xlviii.Diffi. Vstibilia sunt quæ habent poros susceptiuos ignis:& humiditatem in his quæ secundum directum porris debiliorem ignẽ ut humiditas aerea.

Exabilia sunt quæ humiditatem sic habent ut euaporent ab ignitis seorsũ ad temporis longitudinem:

Lignorum exalatio & aliorum talium ut ossium & pilorũ quorum non

est nomen commune fumus dicitur cætre autem & turis & picis ligni olei autem & omnium oleginorum quæ non ardent sola: quia paucum habent sicci cinsa dicitur.

Ex lectione. xiii.

Non in una specie dicitur uinum nouum & uetus: quia aliud & aliud con uenit ipsis nouum enim magis terræ haber quam antiquum.

Co. Quæcunq; liquæfiunt ab igne aquosiora sunt: quæ autem ab aqua magis sunt terrea.

Homo mortuus est homo æquiuoce: & manus mortui manus est æquiuo ce: & caro & os mortui æquiuocæ sunt similiter & ignis & aqua.

Scimus unumquod naturalium propter quid sit & quid sit & si materiam aut formam eorum habeamus maxime autem si ambo habemus cum sint generationis & corruptionis principia: & sit etiam habemus causã unde principium motus.

Ex lectione. xv. & co iiii.

Omnia entia naturalia terminata sunt proprio opere: quæ quidem cum proprium ipsorum opus facere possunt uere tale est unumquodq; puta oculus cum uidet uere est oculus: quod autem non potest uidere æ quiuoce est oculus: puta mortuus aut lapideus.

Expliciunt propositiones ex quarto libro meteororum Aristotelis:

Incipiunt propositiones ex primo libro de mineralibus Aristotelis licet apocryphus uideatur.

Erra pura lapis non fit: quia continuationem non facit sed cõmunicatiõem uincens enim in ea siccitas non permittit eam conglutinari.

Fiunt lapides conglutinatione & cõgelatiõe: in quibusdam lapidibus dominans est terra: in aliis uero aqua.

In ripis geon est terra quæ dicitur in lapidem conuerti in spatio: xxxiii. annorum.

De aqua fiunt lapides duobus modis: unus est quod congelatur aqua guttatim cadens alius quod descẽdit de aqua corrente quoddam quod descẽdit i superficie fundi ipsius fitq; lapis.

Sunt quædam aquæ quæ seorsum acceptæ non gelantur ꝗ si prope alue um suum funduntur gelantur fiuntq; lapides: quare ex hoc scimus ꝗ i terra est illa uis mineralis quæ congelatur aquas:

Principia lapidum uel sunt ex substantia lutea uiscosa: uel ex aquea substã tia in qua uincit aqua: quæ uel uirtute quadam minerali congelatur: uel uincit in ea terra faciens eam coagulari eodem modo quo coa gulatur sal.

Sal non sufficit uis terrea permutare: sed adiuuat ipsam calor: calor enim aduenit coagulat ipsum uirtute occulta: & fortasse fit uirtute frigi da sicca & terrea: nam aqua fit terra cum uicerint eam qualitates terræ & econuerso.

Vegetabilia quædam: & quædam animalia uertuntur in lapides uirtute q̃ dam minerali lapidificatiua: & fit in loco lapidoso.

Est impossibile quod aliquod complexionatum conuertatur totum in unum elementum: sed elementa mutantur adinuicem & sic transe unt in dominans.

Sæpe lapides fiunt ex igne cum extinguitur: & sæpe contingit corpora fer rea & lapidea cadere cum coruscationibus quia ignis fit frigidus & siccus ex extinctione sua.

Montes quandoq; fiunt ex causa essentiali: quandoq; ex causa accidenta li: ex causa essentiali quidem cum ex uehemẽti terræmotu eleuatur ter ra: accidentali uero cũ ex uentis uel aquæ ductu accidit cauatio,ꝓfunda & fit paulatim donec fiat uasta profunditas & erit iuxta eam magna e minentia: & hæc est præcipua causa montium.

Sunt quædam terræ molles: quædam duræ: molles aquæ ductibus uen tisq; tolluntur: duræ remanent ac fit eminentia montium sicut genera tio lapidum: quia aquæ ductus adducit illic sicq; fit generatio lutũ ui scosum continue: quod longitudinem temporis desiccatur & fit lapis & ideo in multis lapidibus inueniuntur partes quædam anima lium aquaticorum.

Venæ luteæ quæ reperiuntur in eminentiis montium non sunt de mate ria illa lapidea: sed de eo quod diminuitur de montibus uel terrestris aliqua substantia quam adducũt aquæ cum lutis.

Corpora mineralia in quattuor diuiduntur: in lapides liquæfactiua: sul fura & sales.

Sunt omnia ductilia liquabilia & quæ non multum ductilia sunt nec multum liquabilia.

Non multum ductilia non mollificantur nisi cum magna uiolentia: & horum substantia est substantia aquea mixta cum substãtia terræ a mix tura forti nec potest unum separari ab altero quoniam gelatur substan tia aquea illius a frigore post actionem caloris.

Argentū uiuū est ut aqua quæ admiscetur cum terra maxime subtili sulfurea mixtione forti: & quod non quiescat in superficie plana est ex siccitate magna quæ inest illi & ideo non adheret tangenti.

Albedo argenti uiui est ex claritate illius aquæ: & ex albedine terræ subtilis quæ est in illo & etiam ex admixtione aeris cum eo.

Argentum uiuum coagulatur ex uapore sulfuris faciliter.

Si fuerit argentum uiuum purum coagulabit illud uis sulfuris albi non urentis: & istud est optimum quod recipere possint qui operātur alchimiam, ut cōuertant illud in argentum: & si fuerit sulphur optimum & mundum cum rubore & fuerit in eo uis ignea simplex non urens: conuertetur in aurum.

Si fuerit argentum uiuum bonæ substantiæ & sulfur nō purum in quo sit uis adurens conuertit ipsum in æs.

Argentum uiuum si fuerit malum non mundum, ponderosum terreum: & si sulfur non mundum fiet ex eo ferrum.

Stagnum uidetur argentum uiuum bonum habere sulfur uero malum: plumbum autem utrunq;.

Ars debilior est quā natura nec consequitur eam licet multum laboret.

Sciant artifices alchimiæ species uere permutare nō posse sed similia illis facere possunt.

Differentia specifica tolli non potest aliquo ingenio: sed expoliatio accidentium fieri potest.

Expliciunt propositiones ex libro de mineralibus Aristotelis

Incipiunt propositiones ex libro de proprietatibus elementorum.

Ex capitulo primo.

Quattuor sunt elementa: & quædam sunt grauiora aliis quædam leuiora terra enim quæ est frigida & sicca est grauior elementorum: & quod sequitur eam in grauitate est aqua quæ est frigida & humida & quod sequitur aquam in grauitate est aer qui est calidus & humidus: & quod sequitur aerem in grauitate est ignis qui est calidus & siccus.

Terra est inferior elementorum & ignis est altior ipsorum: aer uero & aqua media sunt.

Capitulo fecundo.

Omnia animalia ex quattuor materiis commixta funt quæ funt quattuor elementa.

Commixtio animalium eft ex cholera citrina calida & ficca fimili igni: & fanguine calido & humido fimili aeri & phlegmate frigido & humido fimili aquæ & cholera nigra fimili terræ in frigore fuo & ficcitate fua.

Cum augetur aliquod iftorum humorum aut elementorum femper mẽfuram fuam fecundum quam componitur ex eo ingreditur nocumentum fuper corpus: & cum minuitur ab ordine fuo & fua compofitione accidit ex eo iterum nocumentum.

Non inuenimus aliquod animalium habitare in igne.

Quando pars terræ eft uincens fuper corpus ficut ferrum & æs: fubmergitur in aqua: & quando uicens eft pars ignis & pars aeris natat fup aq

Corpora pinguia ut oleum & adipes fuper aquam natant quoniam pars caliditatis in eis eft plus: nam caliditas eft eleuata femper.

Capitulo tertio.

Motus generat caliditatem: quies uero facit frigus.

Effendi frigoris femper apud nos caufa nõ eft nifi ex propinquitate duorum elementorum frigidiorum apud nos fcilicet terræ & aquæ.

Capitulo quarto.

In habitatoribus climatis primi quod eft propinquius lineæ æqualitatis propter affiduam fixionem folis accidit ficcitas & caliditas: & minoratur in eis frigiditas & humiditas: quare calefiunt matrices mulierum & accidit nigredo corporum & crifpitudo capillorum: quod eft quia aqua quando cadit in matricem mulieris decoquit eam matrix caliditate fua donec fit fruftrum deinde formatur & fit in ea fpiritus uitæ iuffu dei.

Qui funt in climate feptimo quod eft propinquum polo feptemtrionali & longinquum a lineca æqualitatis & a loco motus fiunt frigidi fubito: quare infrigidantur matrices mulierum eorum & accidit eis albedo uehemens.

Qui funt climatis medii funt commixti ex albedine & nigredine:

Capitulo quinto.

In corporibus cæleftibus non eft ftridor neq; fonus.

Capitulo fexto.

Retulit quidam ex illis qui dixerunt mare permutare locum: quod fodit puteum: & poftquam peruenit ad locũ argillæ inuenit argillam folidã & duram: & fodit in ea: & reperit in ipfa gubernaculũ nauis: quafi per illud iam mare fuiffet in illo loco.

Cum æquat luna mediũ cœli reuertitur aqua maris ad formam fuam de

inde quando incipit accidere incipit aqua extendi iterum donec luna ē ī cardine īseriori &tūc icipit aq̄ diminui :sicut quādo luna uult oriri incipit aqua augeri.

Permutatio lunæ super signa est in oībus.xxviii. diebus:
Permutatio mercuri & ueneris est omnibus.x.mensibus.
Permutatio solis est omni anno.
Permutatio martis fit in omnibus .xviii.mensibus.
Permutatio iouis est in omnibus.xii. annis:
Permutatio saturni fit in omnibus.xxx.annis.
Permutatio stellatum fixarum est in omnibus.xxxvi.millibus annis.

Capito septimo.

Inuenimus rōibus geometricis q̄ rotūditas terræ ē.xxiiii.millia milliaria
Mare non est permutatum loco super terram:

Capitulo octauo.

Lumē lunæ & stellaꝝ acq̄sitū ē a sole:& eaꝝ sba est alia a substantia solis:
Corporis orbis sba ē alia a sba stellaꝝ:& sba solis est alia a sba orbis sui.
Orbis cælestis est elemētū q̄ntū & ē sepatū a q̄ttuor elemētis nā & genere
Generatio & corruptio nō inuenitur in orbe cælesti :sed in eo creator posuit causam generationis & corruptionis.

Capitulo nono:

Omne cui sunt due extremitates est finitum:
Corpus cæleste mobile et motus eius est reuolubilis sup mediū & super duos polos meridianū & septemtrionalem.
Cui est medium sunt duæ extremitates & est habens finem.
Omni cui est extremitas una est necessario extremitas secunda.
Mundus necessario est finitus
Exitus tigris est ex monte armeniæ:& exitus euphratis est ex eodem mōte & casus eorum est in mari persico:
Tempore philippi regis fuerunt inter duos montes armeniæ duo magni dracognes:ex quorum ore uapor egrediens corrumpebat aerē :ex quo homines inde transeuntes moriebantur.

Capitulo decimo.

Aqua thermarum calida est quoniam currit super mineras sulphuris unde & odor sulphuris inuenitur in ea.
Vlcani mōtis qui ē in sicilia semis intra mare cōcauitates & rimæ ī qbus sūt ignes nō sūt nisi ex sulphure ī uērre eius posito:cū enim sit uentus & mouetur unda in illo mari coartaiur mons &calefit propter sulphur & acceditur in eo ignis & egreditur ex eo fumus & lapides combusti ꝓiiciuntur in mari & natant super aquam.

Capitulo.xii.

Egreditur nilus de terra æthiopiæ &cadit in mare ī alexandria

Egreditur geon de monte rasum quod est in india & cadit in mare orientale.

Aducere quod in fine istius libri capitulo ultimo nominatur constantinopolis quæ tempore Aristotelis non erat ex quo potest colligi librum istum non fuisse Aristotelis unde apocryphus uidetur.

Expliciunt Propositiones ex libro de proprietatibus elementorum

Incipiunt propositiones ex primo libro de anima Aristotelis Annotatio que lectionum ut expositio sancti Thomæ exigit posita est.

Ex lectione prima & co.primo.

Onoꝝ honorabilium esse scientiam opinamur Vna scientia est magis honorabilior altera:aut quia secũdum certitudinem:aut ex quod meliorum quidem & mirabiliorum est; & ꝓpter utrãq; hæc animæ scientiam rationabiliter utiq; in primis ponimus.

Co.ii. Videtur ad uirtutem omnem cognitio ipsius animæ proficere: & maxime ad naturalem scientiam.

Anima est tanquam principium animalium.

Co.iii Inquirimus primo consyderare & cognoscere naturam ipsius animæ & sbam:postea quæcunq; accidunt circa ipsam idest accidentia.

Co.iiii. Omnino & penitus difficilimorum est:accipere aliquam scientiam de anima.

Co.viii Vniuersale aut nihil aut posterius est.

Co.xi. Non solum quod quid est cognoscere:utile est ad cognoscendũ causas accidentium in substantiis:sed econuerso accidentia conferunt magnam partem ad cognoscendum quod quid est.

Omnis demonstrationis principium est quod quid est.

Secundum quãcunq; diffinitionem noꝝ contingit accidentia cognoscere:sed neq; coniecturari de ipsis facile.

Diffinitiones secundum quas non cognoscũtur accidentia sunt dialecticæ & uanæ omnes.

Ex lectione.ii.& co.xii.

Videtur nihil sine corpore pati aut facere:ut irasci confidere desyderare & omnino sentire.

Maxime proprium animæ est intelligere:& non contingit sine corpore hoc eẽ idest intelligere.

Co.xiii. Si aliquid operationum aut passionum ipsi animæ est, ppriũ cõtingit utiq; eam separari:si uero nulla passio est propria ipsi animæ:nõ erit separabilis.

Co.xiiii. Animæ passiones omnes sunt cum corpore:ut ira misericordia: mansuetudo : timor confidendã : & adhuc gaudere :amare:& odire.

A duris aliquos quidem dominis & manifestis passionibus concidentibus nihil prouocari aut timere.

Nullo terrore imminente :in passionibus fiunt his timentes aliqui.

Co.xv. Passionum rationes in materia sunt & diffinitiones passionum huiusmodi sunt cum materia.

Physici est considerare de anima.

Co.xvi. Differenter diffinit physicus & dialecticus unamquamq; ipsarũ passionum animæ.

Diffi. Iram diffinit dialecticus esse appetitum uindictæ aut huiusmodi aliquid physicus uero quod est accensio sanguinis circa corpus & horum quidem alius scilicet physicus assignat materiam :alius uero idest dialecticus formam & necesse est hanc formam si est esse in materia determinata.

Diffinitio quæ est circa materiam & formam ignorans est naturalis:quæ uero circa formam solum non est naturalis : quæ autem est ex utrisq; magis est naturalis.

Co.xvii. Non est aliquis qui circa passiones materiæ non separabiles :in quantum non separabiles sunt uersetur :nisi physicus.

De quibusdam passionibus quæ sunt in materia considerat artifex ut carpentarius aut medicus.

Mathematicus considerat passiones non separabiles :nõ inquãtum talis corporis :sed in abstractione.

Secundum quod passiones sunt omnino separatæ considerat primus phylosophus.

Passiones animæ non sunt separabiles a physica materia animalium in quantum tales existunt ut furor & timor.

Ex lectione.iii & co.xviii.& co.xviiii.

Animatum ab in animato in duobus maxime uidetur differre scilicet motu & sentire.

Commento.xx. Dicunt quidam & maxime & primo animam esse id qđ est mouens.

Democritus quidem ignem aut calorem dicit esse animam.

Democritus & leucippus dixerunt sphericam animam esse:ptopter id qđ maxime posterius per omne corpus penetrare huius figure.

Co.xxi. Dixit democritus uiuendi esse terminum idest rationem respirationem :& uiuere quamdiu hoc possunt facere animalia.

Co. xxii. Pythagoras dixit cum democrito animam esse quæ sunt in aere decisiones alii uero scilicet archelaus non: sed has decisiones esse mouens.

In idem cum prædictis feruntur quicunq; dicunt animam esse aliquid se ipsum mouens.

Co. xxiii. Anaxagoras dixit animam est mouentem omnia: qui dixit q omne mouet intellectus.

Anaxagoras non penitus dixit animam & intellectum esse idem sicut democritus qui simpliciter dicebat idem esse animam & intellectum.

Democritus non utitur intellectu tanquam potentia quadam quæ est circa ueritatem: sed idem dicit animam & intellectum.

Commento. xxiiii. Anaxagoras etiam aliquando dixit animam intellectum esse idem.

Non uidetur secundum prudentiam dictus intellectus omnibus simpliciter in esse animalibus: sed neq; omnibus hominibus.

Ex lectione. iiii. & co. xxv.

Empedocles dicit ex elementis omnibus esse animam: & unumquodq; eorum dicit animam.

Terram terra cognoscimus & æthere æthera: & aquam aqua: & ignem igne: & concordiam concordia: & discordiam discordia.

Commento. xxvi. Eodem modo plato in timeo animam facit ex principiis:

Simile simili cognoscitur.

Co. xxvii. Iudicantur res aliæ quidem intellectu aliæ uero scientia: aliæ autem opinione; aliæ uero sensu.

Commento. xxviii. Quidam dicunt quod anima est numerus se ipsum mouens.

Ex lectione. v. & co xxviiii.

Ignis subtilissimus est ex maxime elementorum Incorpôreus: & adhuc mouetur quia mouet alia primo.

Co. xxx. Figurarum leuiter mobilissimam spericam esse dicit democritus huiusmodi autem esse intellectum & ignem.

Co. xxxi. Anaxagoras intellectū ponit principiū maxie oīum rerū: solusq; dicit ipsum eorum quæ sunt simplicem esse: & immixtum & purum.

Co. xxxii. Thales dixit aīam lapidem idest magnetē habere quoniam ferrum mouet.

Diogenes dixit aerem omnium esse subtilissimum & principium & ideo animam esse aerem.

Heraclitus principium esse dixit uaporem ex quō alia constituit: & in corporalissimum & fluens semper & hunc esse animam.

Alcmæon dicit animam Immortalem esse propter hoc q assimilatur im

mortalibus:hoc autem in esse ei tanquam motæ semper:semper enim moueri diuina omnia continue:lunamq; solem, astra : & totum cœlum :dixit.

A quam quidam enunciauerunt animam esse ut hippus :& namq; arguit sanguinem dicentes animam quoniam genitura idest semen non est sanguis genituram autem esse primam animam dicebat.

Cretias dixit aiam esse sanguinē ipsum sentire aiæ magis,ppriū opinās:

Omnia elementa præter terram iudicem acceperunt hanc autem nulli animam retulerunt nisi si aliquis dixerit animam esse ex omnibus elementis aut omnia.

Commento.xxxiii. Diffiniunt omnes physici animam tribus modis scilicet motu sensu & in corporeo:& horum unumquodq; reducitur ad principia.

C.xxxiiii.Anaxagoras solis dixit in passibilem intellectum & commune aliquid nulli aliorum habere.

Quomodo cognoscit intellectus & propter quam causam non dixit anaxagoras

Ex lectione.vi.& co.xxxvi.

Falsum est de substantia ipsius animæ esse motum:sicut dicunt, dicentes animam esse se ipsum mouens aut possibile moueri.

Non necesse est mouens & ipsum moueri.

Co.xxxvii. Dupliciter mouetur omne :aut secundum alterum :aut secundum se ipsum :secūdū alterum dicimus moueri quæcunq; mouentur ex eo quod sunt in eo quod mouetur :ut nautæ non similiter mouerēt sicut nauis:nam hæc quidem secundū se ipsam mouetur illi uero ex eē in eo quod mouetur.

Co.xxxviii.Quattuor sunt species motus scilicet loci mutatio : alteratio: augmentum & decrementum.

Omnes dicti motus in loco sunt.

Co.xxxviiii.Album & tricubitum mouentur secundum accidens:corpus enim cui in sunt mouetur:unde non est locus ipsis.

Co xxxx. Quod mouetur natura mouetur uiolentia:& quod mouetur uiolentia mouetur natura.

Quod mouetur natura quiescit natura:& quod mouetur uiolentia quiescit uiolentia.

Motus & quietes animæ non erunt uiolenti.

Sursum mouetur ignis terra deorsum.

Commento.xli. Si anima mouetur secundum locum sequitur resurgere corpora mortua animalium.

Co.xlii. Non oportet quod a se ipso mouetur & secundum suam substantiam ab alio moueri :nisi secundum accidens.

Co.xxxxii. Omne quod mouetur exit ab eo a quo & secundum quod mouetur.

Ex lectione.vii.& co.xliiii.

Quidam animam dicunt mouere in quo est his motibus quibus ipsa mouetur: ut democritus:

Anima facit & quiescere corpus sicut & moueri.

Anima mouet animal non uiolenter: sed per uoluntatem & intellectum:

Commēto.xlv. Plato in timeo dicit animam mouere corpus in eo q̄ mouet ipsam: & corpus mouet pro id quod anima est complexa ad ipsū:

Vt uniuersum feratur secundum consonātes motus aspectum rectū deus reflexit in circulos: & diuidens ex uno in duos circulos dupliciter coordinatos: iterum unum diuisit in septem circulos tanquam esset animæ motus cœli motus. hæc plato in timæo.

Ex lectiōe.viii.& co.xlvi.

Plato non benedixit dicendo animam magnitudinem esse:

Commento.xlvii. Intellectus est unus & continuus: sicut intelligentia: & intelligentia est una sicut intelligibilia.

Intelligibilia eo quod consequenter se habent sunt unum: sicut numerus sed non sicut magnitudo.

Commento.xlviii. Intellectus impartibilis est:

Terminatur omnis operatio intellectus practicarum enim intelligentiarum aliqui termini: idest finis sunt: & intelligentiæ speculatiuæ rationibus terminantur: ratio autem omnis diffinitio aut demonstratio est:

Demonstrationes & ex principio sunt: & habent quodammodo finem sillogismum aut conclusionem:

Demonstrationes non reflectuntur.

Diffinitiones omnes finitæ sunt.

Non contingit multotiens intelligere idem.

Intelligentia assimilatur cuidam quieti magis quam motui: similiter & syllogismus.

Commento.xlviii. Beatum non est quod non est facile sed uiolentum.

Melius est intellectui non cum corpore esse: quemadmodum cōsuetum est dici: & multis uidetur.

Commento.l. Anima est causa motus corporis.

Commento.liii. Vnumquodque corpus propriam habet speciem & formam.

Ex lectione nona & co.liiii.

Alia opinio est tradita de anima ab antiquis credibilis quidem multis animam esse harmoniam quandam.

Isti dicunt harmoniam esse temperamentum & compositionem contrariorum in compositis & mixtis.

Co.lv. Animam neq; compositionem neq; proportionem possibile ẽ eẽ
Harmoniæ non est mouere: animæ autem attribuunt hoc omnes.
Co.lvi. Congruit magis de sanitate differentiæ harmoniam & omnio de corpore is uirtutibus quam de anima:
Difficilæ erit diceræ passiones & opera animæ harmoniam quãdam
Com.lviii. Non eandem habet rationem: idest proportionẽ comixtio elementorum secundũ quod caro & scd'm q̧ os:
Co.lx. Deficiente anima corrumpitur harmonia.

Ex lectiõe.x.& co.lxiii.

Intelligere forsitan est alterum ab operationibus coniuncti:
Com.lxvi. Dicere tasci animam simile est ac si aliquis dicat eam texere uel ædificare.
Melius est non differentiæ animam misereri: aut discere: aut intelligere: sed homniem anima.
Cum dico homninem moueri anima: hoc dico non tanquam motu existente in illa sed aliquando quidem ad illam: aliquando uero ab illa: ut motus sensus ad illam teminiscentia uero ab illa:
Co.lxv. Senium non est in sustinendo aliquid animam sed in quo est aia
Si accipiat senior oculum iuuenem: uidebit utiq; sicut iuuenis.
Co.lxvi Intelligere corrumpitur alio quodam interius corrupto, scilicet organo: ipsum autem impossibile est corrumpi.
Intelligere aut amare & odire non sunt animæ passiones sed habentis illam: secundum q̧ illam habet: quare & hoc corrupto neq; memoratur neq; amat: non enim illius erant sed com ositi: qd' quidẽ destructũ est
Intellectus diuinum aliquod & impassibile est.
Impossibile est moueri animam etiam a se ipsa.

Ex lectione.xi.& co.lxvii.

Irrationabile est differentiæ animam numerum esse mouentem se ipsum.
Non est possibile intelligere unitatem & impartibilem & indifferentem esse motam.
Dicunt. s. plantonici lineam motã planum facere: punctum aut lineam.
Punctus est unitas positionem habens.
A numero si auferat quis numerum aut unitatem: reliquetur alius nũerus.
Plantæ & animalium multa decisa uiuunt & uidentur eandem habere animam specie.
Commento. lxviiii. Non mouens & quod mouetur est anima: sed mouens solum:
Commento.lxx. Puncti solitarij: idest unitates intellectæ: nulla erit differentia nisi positio:
Quorum est locus indiuisibilis & ipsa indiuisibilia sunt.
Co.lxxii. Nõ oia habent aiam corpora.

Puncta in omnibus corporibus sunt & infinita sunt: quare aia non est numerus punctorum qui sunt corpore.
Impossibile est seperari puncta & absolui a corporibus:
C... Impossibile est duo corpora in eodem loco esse:
Co. lxxiiii Numerus mouens se ipsum non solum impossibile est esse diffinitionem animæ: sed & accidens.

Ex lectione. xii. & co. lxxviiii.

Ossa nerui & pili nihil sentire uidentur.
Co. lxxxii Rationabilissimum dicimus esse intellectum: & nobilissimum & dominum secundum naturam.
Co. lxxxiii. Multa animalium intelligentiam non habent.
Co. lxxxv. Non oportet ex omnibus iudicare: si sufficiens est altera pars contrarietatis se ipsam diiudicare & oppositam.
Recto & ipsum & obliquum cognoscimus: iudex enim utrorumq; canon idest regula est.
Obliquum neq; est iudex sui ipsius: neq; recti.

Ex lectione xiii. & co. lxxxviii.

Aer discerptus idest attractus est similis speciei cum alio aere:

Ex lectione. xiiii. & co. lxxxviiii.

Cognoscere anime est & sentire & operari: & adhuc concupiscere & deliberare: & omnino appetitus.
Fit secundum locum motus ab anima in animalibus & adhuc augmētū status & decrementum.
Co. lxxxx. Corpus non continet animam: sed uidetur magis contrarium animam continere corpus.
Egrediente anima corpus spirat & marcescit.
Co. lxxx.ii. Quod unaquæq; partium animæ contineat aliquid corporis assimilatur impossibili qualem enim partem aut quomodo intellectus optinebit graue est fingere.
Co. lxxxxiii. Videntur platæ decisæ uiuere & animalium quædam incisorum: eandem habentia animam specie: & si non numero: & unaquæq; partium sensum habet & mouetur secundum locum in quodam tpe
Co. lxxxxiiii. Si partes decise non permanent nullum in conueniens est: instrumenta enim non habent quibus saluent naturam:
Co. lxxxxv. Quæ est in plantis anima principia quoddā est: hac enim sola communicat & animalia & plantæ & ipsa quidem separatur a sensibili principio sensum autem nullum sine hac habet.

Propositiones ex secundo libro de anima:

Ex lectione prima & co. secūdo.

Scimus unũ quoddã genus eo℞ quæ sunt substantiam:
Substantiaℊ alia est sicut materia quæ secundũ se nõ est hoc ali
quid:alia sicut forma & species secũdũ quã dicitur iam hoc ali
quid:tertia quæ est ex his idest compositum.
Materia est potentia species autem idest forma endelechia i.actus.
Actuũ alius est sicut sciẽtia idest actus primus alius sicut cõsiderare.idest
actus secundus.
Co.iii Substantiæ maxime esse uidentur corpora & horum physica:hæc
enim artificialium idest artificiallium principia sunt.
Physico℞ corpo℞ alia quidẽ habẽt uitã:alia uero non habent.
Vitam dicimus habere id quod per se ipsum habet alimentum & augmẽ
tum & decrementum.
Oẽ corpus physicũ participans uitam substantia erit & substantia sic si
cut composita.
Co.iiii. Non est eorum quæ in subiecto sunt corpus:sed magis sicut sub
iectum & materia est.
Co.v. Proportionale est uigilãtia ipsi cõsiderare:somnus autem ipsi habe
re ... & non operari.
Prior generatione in eodem scientia est cõsideratione.
Co.vi.Diffi. Aĩa est primus actus corporis physici potẽtia uitã habẽtis &
tale est quodcũq₃ corpus organicũ.
Organa plantaℊ partes sunt sed penitus simplices.
Foliũ fructiferi coopimẽtũ ẽ:fructifeℊ aũt fructus:radices uero ori aĩalis
similes sunt:utraq₃ enim trahũt alimentum.
Co.vii. Si diffinitionẽ cõem aĩe oportet dicere:erit utiq₃ actus primus
corporis organici physici.
Nõ oportet q̃re si unũ est aĩa & corpus:sicut neq₃ cæra & figura:neq₃ oĩo
uniuscuiusq₃ materia & id cuius est materia:unũ enim & esse.
Cum ens & unũ multipliciter dicantur.s.de ente in actu & de ente in potẽ
tia quod proprie est actus est.

Ex lectione secunda & co.viii.

Si dolabra esset corpus physicum esset dolabræ esse substantia ipsius & si
animatum esset anima:& diuisa hac non amplius erit dolabra & si
est:erit æquiuoce.
Aĩa nõ est artificialis corporis qđ quid est esse & rõ idest forma:sed physi
ci corporis habẽtis in se ipso principiũ motus & status.
Co.viii. Si esset oculis animal:anima ipsius essent uisus:hæc enim substã
oculi est:oculis autem materia uisus est:quo deficiente nõ est oculis:
nisi æquiuoce:sicut lapideus aut depictus.
Sicut se habet pars sẽsus ad partẽ corporis sensitiui:ita totus sensus ad to
tũ corpus sensitiuũ:in quantum huiusmodi.

Co.x. Corpus potentia ens ut uiuat non est carens anima sed est quod est habens eam.
Semen & fructus sunt potentia huiusmodi corpus habens animam.
Sicut incisio est actus [illegible] secundus cultella & uisio oculi ita uigilantia est actus [illegible] secundus animæ sensitiuæ.
Sicus oculis est pupilla & uisus ita animal est & anima & corpus.
[illegible] Quod nõ sit anima separabilis a corpore aut pars quædam ipsius: si partibilis apta nata est esse: non immanifestũ est.
Aliquæ partes animæ sunt actus aliquarũ partiũ corporis.
Secundum quasdam partes nihil prohibet animam separari propter id q nullius corporis sunt actus.
Figuraliter determinatum est & describitur anima.

Ex iectione.iii & co.xii.

Ex in certis certius fit quod certum & secundum rationem notius est.
Co.xiii. Animatum ab inanimato differt in uiuendo.
Multipliciter ipso uiuere dicto si unus modus horum insit in aliquo solum: ipsum uiuere dicimus: ut intellectus: & sensus: & motus. & status secundum locum: adhuc autem & motus secundum alimentum: & decrementum & augmentum.
Co.xiiii. Vegetabilia omnia uidentur uiuere & sunt in se ipsis habentia potentiam principium huiusmodi uidelicet animam per quod augmẽtum & decrementum suscipiunt secundum contrarios locos: nec sursum solum augentur nec deorsum: sed similiter in utroq.
Quæcunq aluntur uiuũt quosq possunt accipere alimentum.
Commen.[illegible] Separari principium augmenti & alimenti ab aliis principiis uiuendi possibile est: alia autem ab hoc impossibile est in rebus mortalibus.
Co.[illegible] Viuere propter hoc principium uidelicet animam uegetabilẽ inest omnibus uiuentibus.
Aliquid dicitur animal propter sensum primum: omnia enim quæ non mouentur neq mutantia locum: habentia autem sensum animalia dicimus: & non solum uiuere.
Sunt multa animalia manentia natura: & habent solum sensum.
C[illegible]mento.xvii. [S]ensus tactus primo inest omnibus animalibus.
Sicut uegetatiuum potest separari a tactu & ab oĩ sensu sic & tactus ab aliis sensibus.
Vegetatiuum dicimus illam partem animæ q̃ & uegetabilia participant.
C[illegible]mento.xviii. Anima his distincta est. s. uegetatiuo: sensitiuo: intellectiuo & motu.

Ex lectione.iiii.& co.xx.

Actu anima una existit in utraq parte planctæ potentia autem plures.

In entomis decisis sensum utraq; partiũ habet:& motũ secundum locum si aũt sensum & phantasiam & appetitum.

Vbi sensus est ibi est & tristitia & lætitia :ubi autem hæc sunt ex necessita te & desyderium est.

Co.xxi:& co.xxii. Intellectus uidetur genus alteꝝ eẽ animæ idest alterius naturæ ab aliis partibus animæ &hoc contingere seperari scilicet ab or gano sicut perpetuũ a corruptibili: reliquæ autem partes animæ, non sunt separabiles.

Co.xxiii. Potentiæ animæ ratione altere sunt sensitiuo enim esse & opera tiuo alterũ est:si sentire ab ipso opinari alterum est:similiter & aliorum unumquodq; idest similiter est de aliis potentiis.

Co.xxiii. Quibusdam animaliũ omnes hæ potentiæ insunt :quibusdam uero quædam harum :alteris autem una solum: & hoc facit differen tiam animalium.

Similiter alia quidem habent omnes sensus:alia uero quosdam:quædam uero unum maxime necessarium uidelicet tactum.

Co.xxiiii. Quo scimus dicitur dupliciter:quorum unum est scientia ali ud anima:similiter quo sanamur aliud quidem sanitas est : aliud uero pars corporis: aut totum.

Scientia & sanitas actus est susceptiuorum : hæc quidem scientifici : illa uero sanabilis.

In patiente & dispositio actiuorum insunt actus.

Anima est quo uiuimus & sentimus & mouemur & intelligimus primũ

Commento.xxv. Tripliciter dicitur substantia quarum hæc quidem spe cies:illud uero materia:aliud ex utrisq;.

Materia est potentia:species autem actus :postea ex utrisq; animatum.

Non corpus est actus animæ sed ipsa corporis cuiusdam.

Commento.xxvi. Bene opinantur quibus uidetur ꝙ anima neq; sine cor pore sit neq; aliquod corpus sit.

Anima corpus non est :sed aliquid corporis.

Vnus quisq; actus in potentia existente & in propria materia aptus na tus est fieri.

Ex lectione.v.& co.xxvii.

Potentiarum animæ quibusdam insunt omnes aliis uero quædam ha rum quibusdam uero una sola.

Potẽtias animæ dicimus uegetatiuũ:sensitiuum:appetitiuum: motiuum secundum locum:& intellectiuum.

Inest plantis uegatiuũ solum.

Quibusdam in est uegetatiuum & sensitiuũ:si aũt sensitiuũ &:appetitiuũ.

Desyderium ita & uoluntas:appetitus sunt.

Animalia omnia habent unum sensum scd'm tactum.

ui sensus in est:huic & letitia & tristitia :& dulce & triste: quibus autem hæc insunt &concupiscentia inest.

Diffi. Concupiscentia delectabilis appetitus est.

Co.xxviii. Tactus est aliment: sensus.

Siccis humidis & calidis & frigidis aluntur omnia animalia : sed aliis sensibilibus secundum accidens:

Nihil in alimentum confert :sonus :neq; color :neq; odoratus:

Sapor est unũ numero tangibilium.

Diffi. Esuries idest concupiscentia calidi & sicci:sitis autem frigidi & humidi :sapor uero delectamentum horum est:

Co.xxviii. Quibusdam animalibus inest adhuc & secundum locum motiuum :alteris uero & intellectiuum & intellectus ut hominibus.

Co.xxx Sicut figura non est præter triãgulum & quæ consequenter sunt idest fig[illegible] figuræ neq; anima præter prædictas partes.

Fiet in figuris una ratio communis quæ conuenit omnibus:propria autẽ nullius erit figure :similiter & in dictis animantibus.

Ridiculosum est quare unam rationem communem animabus & aliis naturalibus:quæ nullius eorum quæ sunt particularia sit ratio.

Co.xxxi. Semper quod prius est:est potentia in eo quod consequenter est in figuris & in animatis :ut in tettagono quidem trigonum est:& in sensitiuo uegetatiuum.

Ex lectione .vi.

Sine uegetatiuo sensitiuum non est :a sensitiuo autem separatur uegetatiuum in plantis.

Sine eo quod potest tangere aliorum sensuum :neq; unus est:tactus autem sine aliis est:multa enim animalium neq; uisum:neq; auditum habent neq; odoratus sensum.

Co.xxxii. Sensitiuorum :alia quidem habent secundum locum motiuũ : alia uero non habent.

Vltimũ & minimũ inter partes animæ est rõciuatio siue itellectiuum:

Quibus inest ratiocinatio corruptibiliũ his & reliqua oĩa :quibus aũt illorum unumquodq; non omnibus ratiocinatio inest.

Quibusdam neq; immaginatio inest:alia autem hac sola uiuunt.

Co.xxxiii Potentiæ cognoscuntur per actus :actus per obiecta.

Priores potentiis actus & operationem secundum rationem sunt actibus autem priora obiecta.

Ex lectione.vii.

Co.xxviii. Vegetatiua aĩa aliis potẽtiis inest prius:& maxie coĩs potentia est animæ:secundum quam inest uiuere omnibus sc[i]licet uiuentibus: cuius sunt opera [illegible]tus generare & alimento uti.

Naturalissimũ opũ oĩbus uiuẽtibus est quæcũq; perfecta & nõ orbata aut

generationē spōtaneā nō habēt :facere similē sibi in spē quatenus ipo semp diuino & immortali esse participent:secundum q possunt.
Oia assimilari diuino & immortali appetunt:&illius causa agūt quæcūq agunt secundum naturam.
Commento.xxxv.Finis est duplex .s.cuius & quo .
Nihil contingit corruptibilium :idem & unum numero permanere semper:sed per generationem permanet specie unum :
Commento.xxxvi. Anima uiuentis corporis causa & principium est i triplici generæ causæ scilicet efficientis formalis & finalis.
Co.xxxvii. Causa ipsius esse omnibus forma est.
Viuere uiuentibus est esse.
Causa &principium uiuentium est anima.
Eius quod est potentia ratio actus est.
Sicut intellectus in his s quæ fiunt per artē gratia huius facit idest materiam d spēm g tia formæ eodē modo & natura hoc enim idest forma est ipsius finis :& animalibus anima.
Oia physica corpora aiæ istrumēta sunt tanquā gratia aiæ existentia.
Anima est principiū motus localis :& alterationis : & augmenti & decrementi animalium.
Sensus est quædam alteratio.
Nihil decremētum patitur neq augetur physice nisi alatur:& nihil alitur nisi communicet uita.

Ex lectione.viii.& co. xxxviii :

Non est idem omnibus sursum & deorsum:& uniuerso.
Sicut caput aialiū:sic radices plātarū sūt ad eundē actum ordinatæ.
Congruit instrumenta dicere altera & eadem ex operibus.
Co.xxxviiii Causa alimenti & augmenti est anima.
Destruūtur in aialibus elemēta:nisi sit aliquid prohibens:hoc aūt est aia.
Co.xli. Ignis quodāmō ē cōcā augmēti nō tū simpliciter:sed magis aia.
Ignis augetur in infinitū quousq fuerit combustibile.
Natura cōstantium omnium terminus positus:est & ratio magnitudinis & augmenti.
Determinatio quātitatis in naturalibus ex magis est forma q̄ ex materia:

Ex lectione nona & co.xlii.

Ab eadē potentia aie.s.negetatiua:continetur nutritiua & generatiua.
Separatur ab aliis potentiis uegetatiua alimento .
Co.xlv Instructor nō patitur a materia sed ab illo hæc:istructor aūt mutatur solū in actum ex otio idest ex potentia.
In quantū alimentū est nō coctū:contrariū :contrario alitur:in quā aūt ē coctum :simile simili alitur.
Co.xlvi. Nihil alitur non participans uita.

Alimentum est aliquid animatum in potentia per se & non secundum accidēs

Co.xlvii. Alterum est alimento & augmentatiuo esse: est ratio sed subiecto sunt idem.

Secundum quod animatum aliquod quantum est: alimentum augmētatiuum dicitur: secundum autem quod est hoc aliquid & substantia alimētū est

Alimentum saluat substantiam: & ipsa usque ad hoc est quousque alitur.

Alimentum est generationis factiuum non eius quod alitur: sed qualis ē idquod alitur iam enim est substantia.

Generat nihil se ipsum: sed saluat.

Co.xlviii Potentia nutritiua est potentia possibilis saluare suscipiens ipsū secundum quod est huiusmodi.

Diffi. Alimentum est quod præparat operationem nutritiuæ: unde priuatum alimento non potest esse.

Co.xlviii. In nutritione tria sunt quod alitur: quo alitur: & alens: alens quidem est prima anima scilicet uegetabilis: quod alitur ē corpus habēs hanc: quo uero alitur alimentum.

A fine appellari omnia iustum est.

Finis animæ uegetabilis est generasse tale quale ipsum est.

Prima anima est generatiua similis secundum speciem.

Co.l. Est duplex instrumentum quo alitur: coniunctum scilicet calidum & remotum scilicet alimentum sicut quod gubernatur manus & temo & hoc quidem scilicet temo est mouens & motū illud autem scilicet manus mouens solum.

Omne alimentum necessarium est posse decoqui:

Operatur decoctionem calidum.

Omne animatum habet calorem.

Ex lectione.x.& co.li.

Sensus immoueri aliquid & pati accidit: est enim quædam alteratio.

Com.lii. Sensus ipsi non sentiuntur: nec sentiunt actu sine sensibilibus quæ sunt extra.

Co.liii. Dupliciter dicitur sensus & sentire uno mō actu alio mō potētia.

Co.liiii. Motus est actus imperfectus.

Omnia quæ scilicet potentia sunt patiuntur: & mouentur ab actiuo & ente in actu.

Quod patitur dum patitur dissimile est agenti: passum autem simile est.

Ex lectiōe.xi.& co.lv.

Duplex est potentia propinqua remota: propinqua: ut habes habitum scientiæ est in potentia ad sciendum: remota ut puer qui nō habet habitū

Esse in actu dicitur dupliciter uno modo sicut habens habitum scientiæ & non consyderans est in actu sciens alio modo: modo actu consyderans: & propriæ sciens dicitur.

Co.lvi. Qui reducitur scilicet de remota potentia in actum per doctrinam alteratus est:&multotiens ex contrario mutatus habitu:hic aūt idest q de propinqua ex eo ꝙ habet sensum aut scientia.

Co.lvii. Passio est duplex una est corruptio quædam facta a contrario aliqua est magis salus quædā eius quod est in potentia ab eo quod ē actu

Co.lviii. Non bene habet dicere sapientem cum sapiat:alterari:sicut neq; ædificatorem cum ædificat.

In actum ducens se ex habitu secundum intelligere & sapere:non accipit de nouo scientiam:

Duos esse modos alterationis dicimus :unus est in priuatiuas idest contrarias dispotiones mutatio :alius est mutatio in habitum & naturam.

Ex lectione.xii.& cō.lviii.

Sensitiui prima mutatio fit a generante:cum autem generatum est habet sentire:sicut qui didicit habet scientiam :quando autem sentit secūdum actum similis:dicitur ipsi consyderare:

Co.lx. Singularium scd'm actum ē sensus :scientia aūt uniuersalium:quæ in ipsa quodammodo sunt anima.

Intelligere est in ipsa anima cum uelit sentire autem non est in ipsa ad hoc enim ꝙ aliquis sentiat necessarium est adesse sensibile.

Sensibilia de numero singularium sunt & exteriorum.

Non simpliciter est quod potentia dicitur sed aliud quidem est sicut si dicamus puerum posse militare idest potentia remota:aliud autem sicut in ætate existentem idest potentia propinqua.

Ex lectione.xiii.& co.lxi.& co. lxiii.

Duplex est sensibile:per se & per accidens :per se est duplex :aliud proprium unuscuiusq; sensus:aliud uero commune omnium

Dixit. Proprium sensibile est quod non contingit altero sensu sentiri: & circa quod non contingit errare.

Vnus quisq; sensus iudicat de propriis sensibilibus & non decipitur:

Commento. xxiiii. Sensibilia communia sunt quinq; scilicet motus quies numerus figura:magnitudo : & huiusmodi nullius sensus sunt propria :sed communia omnibus.

Commento. lxv. Secundum accidens dicitur sensibile: ut si album sit diaris :secundum accidens sentitur quoniam hoc accidit albo quod sētitur sit diaris per se.

Sensus nihil patitur a sensibilibus per accidens secundum ꝙ huiusmodi.

Sensibilium per se proprie sensibilia sunt:& ad quæ substantia apta nata uniuscuiusq; sensus.

Sensus sunt quinq; scilicet uisus auditus gustus tactus & odoratus.

Ex lectione.xiiii.& co.lxvi.

Color est uisibilis per se:non autem ratione idest nō ita quod uisibile po-

tur in diffinitiōe eius: sed quoniam in se ipso habet cām eēndi uisibile

Diffi. Co. lxvii **Ois color est motiuus diaphani secundum actum & hoc est ipsius natura.**

Color non est uisibilis sine lumine.

Diffi. Co. lxviii Diaphanū dico qđ est uisibile nō quidē secūdū se: sed pp exaneneū colorē ut aer aqua & multa solida.

Aqua secūdū quod aqua & aer secūdū q aer nō sunt diaphana: sed quo/ niam est quædam eadem natura communis in his utrisq;: & in perpe/ tuo superius corpore: dcst in cœlo.

Diffi. co. lxviiii. **Lumē est actus diaphani secundum quod diaphanum.**

Diaphanū est in potentia secundum se respectu luminis & tenebræ.

Lumen est ut color diaphani: secundum q diaphanū est ab igne uel a cor/ pore alio lucente.

Nō possibile est duo corpora esse in eodem loco.

Commento. lxx. Lumen & tenebra sunt contraria.

Diffi. Tenebra est priuatio luminis ex diaphana.

Diffi. Lumen est præsentia lucis in diaphano.

Illuminatio non fit in tempore sed in instanti.

Ex lectione. xv. & co. lxxi.

Sine colore diaphanum est: & inuisibile aūt: quia uix uidetur quod tene/ brosum est.

Diaphanū tenebrosū qđē est: sed nō cū est actu diaphanū: sed cū ē potētia

Eadem natura quandoq; quidem tenebra quandoq; aūt lumen est.

Co. lxxii Non omnia uidentur in lumine: sed solū uniuscuiusq; corporis color proprius.

Quædā lumine quidē nō uidētur: in tenebrā aūt faciunt sensū: sed nullius eo; uidetur pprius color: ut quercus. putredines & quædam alia.

Co. lxxiii. Sine lumine color uideri non potest.

Diff. Hoc est in ipsi colori esse motiuū esse secundum diaphani.

Si quis ponat habens colorē supra ipsum uisum non uidebitur.

Color mouet diaphanū puta aerem ab hoc aūt iam continua existēte mo uetur organum uisus.

Co. lxxiiii. Ab ipso qui uidetur colore: impossibile est pati sensitiuum: un de a medio patitur.

Vacuo facto nō aliquid certe: sed omnino nihil uidebitur.

Ignis uidetur & in tenebra & in lumine & ex necessitate: diaphanum eni ab hoc lucidum fit.

Co. lxxv. Nihil odorans & sonans tangens sensitiuum facit sensū: sed ab odore & sono media mouentur: de tactu autem & gustu habet: se simi/ liter: licet nō uideatur.

Co. lxxvi Mediū sono aer est odori aūt mediū i noiatum est cois enim q

dam passio est ab aere & aqua.
Animalia aquatica habent odoris sensum:
Homo & pedibus ambulantium quæcunq; respirant :impossibilia sunt odorate nisi sint respirantia :

Ex lectione.xvi.& co.lxxvii..

Duplex est sonus alius quidem actu:alius autem potentia:
Aliqua non dicimus habete sonũ:ut spongiam & lanã :quædam autem habent ut æs & quæcunq; plana & lenia:quoniam possunt sonare.
Est ipsius medii & auditus facere sonum actu.
Co.lxxviii. Impossibile est cum sit unum tantum fieri sonum :sed tria oportet esse.i.uerberans:& quod uerberatur:& medium.
Concaua ex repercussione faciunt multos ictus.
Co.lxxviiii. Auditur & in aere & in aqua :sed in aqua minus.
Nõ est sonus proprius aeri :neq; aquæ.
Ad hoc quod generetur sonus in aere:oportet firmorũ corporũ percussio fieri adinuicẽ &ad aerea:hoc aũt fit si maneat pcussus acr & nõ soluitur
Si uelociter & fortiter percutiatur aer: sonat :
Commentu.lxxx. Echo sit cum ab aere uno facto propter uas determinãs & prohibens difundi:iterum aer repellitur :
Videtur semper fieri echo ; sed non certus :quia accidit in sono sicut in lumine.
Lumen semper repercutitur :neq; enim fieret penitus lumen si non esset ita sed tenebra semper esset extra lucum super quem cadit sol.

Ex lectione :xvii. & co. lxxxi.

Vacuũ quidem aer existimatur recte dicitur proprium medium audiẽdi.
Co.lxxxii. Sonatiuum est illud quod motuum est unius aeris continuati a se usq; ad auditum :
Auditus connaturalis est aeri.
Co.lxxxiii. Per se in sonabilis est aer: propter id quod facile cessibilis est: cum uero prohibetur defluere huius motus sonus est.
Aer connaturalis est in auribus ædificatus propter id quod immobilis est quatenus certe sentiat omnes differentias sonorum.
In aqua audimus quando non ingreditur aqua ad ipsum connaturalem aerem :sed neq; in aurem propter refexiones scilicet factas ab aere connaturali cum autem hoc accidit non auditur :& etiam si miriga idest pellis circundans aerem connaturalem laboret
Co.lxxxiiii. Signum bene audiendi aut non est sonare aurem sicut cornu si enim hoc accidit homini :non est boni auditus.
Semper quodam proprio motu aer mouetur in auribus talium quibus scilicet sonant aures unde ab instrumento auditus sonus debet eẽ extraneus & non proprius.

Co.lxxxv. Verberans & quod uerberatur sunt causa actiua soni modo au tem alio & alio.

Non omne sonat quod uerberatur & uerberans: ut si obiiciatur actus a cui sed oportet: quod percutitur sic dispositum esse ut aer subito dissoluatur & moueatur.

Sonus est motus possibilis moueri hoc modo quo saltantia a leuibus cũ aliquis intulerit.

Co.lxxxvi. Sicut non uidentur colores sine lumine, sic neq; sine sono acutum & graue.

Acutum mouet sensum in pauco tempore multum: graue autem in multo tempore paucum.

Ex lectione.xviii. & co.lxxxvii.

Diffi. Vox est sonus animati: inanimatorum enim nullum uocat sed secundum similitudinem dicitur uocare ut tibia: & lyra.

Multa animalium uocem non habent: ut quæ sunt sine sanguine: & etiã quæ sanguinem habentium ut pisces: & hoc rationabiliter: si quidem aeris respirati motus sonus est.

Pisces qui dicuntur uocare sonant branchiis: aut quodã altero huiusmõi

Co.lxxxviii. Quoniam omne sonat uerberante aliquo: & aliquid: & in aliquo hoc autem est aer: rationabiliter utiq; uocabunt hæc sola quæ cunq; aerem suscipiunt.

Aere respirato utitur natura ad duo opera scilicet ad calorem interiorem tanquam necessarium & ad uocem propter bene esse sicut & utitur lingua in gustum & loquutionem: quorum quidem gustus necessarius est: unde & in pluribus inest: locutio autem est propter bene esse.

Co.lxxxviiii. Organum respirationis: uocalis arteria est.

In pulmone plus habent de calore pedibus gradientia: aliis animalibus: unde indiget respiratione circa cor locus primus idest pulmo.

Diffi. & com.lxxxx. Vox est percussio respirati aeris ab anima ad uocalem arteriam.

Non omnis animalis sonus est uox sed oportet animatum esse uerberãs & cum imaginatione aliqua:

Significatiuus quidam sonus est uox.

Pisces nõ habent uocem non enim habẽt guttur: & hanc partem non habent: quia non recipiunt aerem neq; respirãt.

Ex lectione.viiii. & co.lxxxxi. & co.lxxxxii.

De odore & odorabili minus bene determiabile ẽ dictis sẽsibilibus, s. sono ut uisibili: cã ẽ q sẽsũ hũc nõ habemus certũ: sed priorẽ multis aialibus

Parue odorat homo & nihil odorat odorabilium sine lætitia & tristitia sine aliqua excellentia.

Co.lxxxxiii. Gustũ & tactum habemus certiorem o ĩbus aliis aĩalibus.

Hō eſt prudentiſſimum animalium:
Signum in genere hoīum ingenioſos eſſe eſt ſecundū ſenſus tactus duri enim carne in epti mēte ſunt: molles aūt carne bene apti.
Co.lxxxxv. Sicut hūoꝝ hic qdē dulcis ille aūt amarus: ſic & odores ſūt
Dulcis odor cātur a croco & melle acer uero a thio uel ab aleo & huiuſmōi
Co.lxxxxvi. Olfatus & cognoſcitiuus odorabilis & non odorabili.
Nō odorabile aliud eſt ſecundum, quod omnino impoſſibile eſt habere odorē aliđ uero paꝝ & prauū habēs odorē ſimiliter & nō guſtabile dr.
Ex lectione .xx. & co.lxxxxvii.
Olfatus immitatur per mediū ut aerem aut aquam.
Aquatica animalia odorem ſentiunt: ſimiliter & quæ cū ſanguine ſunt & ſine ſanguine: ſicut & quæ in aere.
Co.lxxxxviii. Non reſpirans; ſed aſpirans aut retinens ſpiritum non odorat: neqꝫ a lōge: neqꝫ prope: neqꝫ ſi in naſum inter ponatur odorabile: odorabit:
Senſibile poſitum ſupra ſenſum inſenſibile eſt.
Sine reſpiratione non ſentire proprium eſt hominum.
Co.lxxxxviiii. Olfatus eſt ſenſus odorabilis mali odoramenti & boni odoramenti
Corrumpitur olfatus a fortibus odoribus ut ſulfuris ex quibus homo corrumpitur: & horum etiam olfatum neceſſariū ē habere non reſpirātia
Co.c. Reſpirantia nō odorāt in aqua: eo ꝙ odoratiuum opculū habet.
Odor fundatur in ſicco. ſicut guſtus in humido.
Ex lectione .xxi. & co.ci.
Guſtabile eſt quoddam tangibile & hæc eſt cauſa quare non eſt ſenſibile per medium quod ſit corpus extraneum:
Sapor quod guſtabile eſt radicatur in humido ſicut in materia
Si in aqua eſſemus ſentiremus utiqꝫ appoſitū dulce: ſed non eſſet tūc nobis ſenſus per mediū ſed in eo quod miſcetur ſapor ille humido: ſicut in potu accidit
Commento.cii. Nihil facit saporis ſui ſenſum ſine humiditate; ſed habet actu aut potentia humiditatem
Co.ciii. Tenebra inuiſibilis eſt iudicat autem & ipſum uiſus & ſimiliter auditus ſoni & ſilentii eſt iudicatiuus
Impoſſibile ī oībus dicitur: aut quia qđ natum eſt habere non habet; aut quia prauē habet:
Potabile eſt commune tactus & guſtus.
Co.ciiii. Quoniam guſtabile & humidū: neceſſe eſt ſenſitiuum ipſius neqꝫ humidum eſſe actu: neqꝫ impoſſibile fieri humidum.
Sicca lingua exiſtens: non poteſt ſentire: neqꝫ multū humida.
Laborantibus amara omnia uidentur: propter id quod lingua plana hu-

iusmodi humiditate sentiunt

Co.cv.Species saporum simplices contrariæ sunt:ut dulce & amaræ: hæ autem habitæ sunt cum dulci quidem pingue: cum amaro autem salsum: media autem horum acre austerum & pōticum: & acutum: ferè enim omnes hæ uidentur esse saporum differentie.

Ex lectione.xxii.& co.cvi.

Si tactus non est unus sensus sed plures necessarium est tangibilia sensibilia plura esse.

Co.cvii.Omnis sensus unius contrarietatis esse uidetur:ut uisus a:b &nigri auditus graui &acuti:gustus amari & dulcis.

In tangibili multæ sunt contrarietates: calidū frigidū: humidū:siccū:durum: molle: & aliorum quæcunq; sunt huiusmodi.

Co.cviii. Contrarietatum quæ sunt circa audibilia & circa uisibilia est unum subiectum ut auditui sonus: uisui color: tactui autem sic non est manifestum est.

Co.cxi.Ex aere aut aqua impossibile est constare animatum corpus:oportet enim firmū esse: relinquitur autem mixtū ex terra & ex his esse: ut requirit caro & proportionale.

Necesse est carnem esse quid mediū tactui adunatum: per quod fiant sensus tactus cum sint plures.

Co.cxii.Plures sensus sunt tactus.

Lingua omnia sensibilia sentit secundum eandem partem: & saporem:

Tactus & gustus sunt duo sensus: quia non conuertuntur.

Ex lectione.xxiii.& co.cxiii.

Profundū est tertia dimensio corporis.

Quorum corporum medium est aliquod corpus: non contingit ipsa se adinuicem tangere.

Humidum non contingit esse sine corpore.

Impossibile est aliud corpus tangere immediate aliud corpus in aqua: eodem modo ē & in aere.

Durum & molle per media extrinseca sentimus sicut & sonabile & uisibile & est odorabile.

Co.cxiiii. Omnia sentimus per medium scilicet extrinsecum sed i gustu & tactu latet nos.

Co.cxv.Differt tangibile a sonatiuis & uisibilibus quoniam illa sētimus ex eo quod medium mouet aliquid nostrum: tangibilia autem non a medio: sed simul cum medio: sicut per clipeum percussus: non enim clipeus percussus prius percussit: sed simul accidit utrunq; percuti

Co.cxvi. Animalia sensibilia apposita supra sensum non sentiunt: supra carnem autem posita sentiunt quare medium tactui caro.

Co.cxvii. Tangibiles qualitates sūt differētie corporis secūdū qđ corpus

Dico differētias qbus elemēta distinguūtur calidū:frigidū hūidū & siccū

Co.cxviii. Calidū frigidū aut durꝝ est molle nō sentimus : sed excellētias eorꝝ tāq̄ sēsu i medietate q̄dā, existente eius q̄ i sensibilibus ē ꝓrietatis:

Mediū est discretiuum ultimorꝝ.

Co.cxviiii. Sicut sensus debens sentire album & nigrum neutrum ipsorum est actu potentia uero est sic & in aliis sensibus :& in tactu uidelicet calidum :neq; frigidum.

Co.cxx. Intāgibile dicitur dupliciter aut quod habet paruam qualitatem tangibiliū:aut excellentiam:sicut corruptiuam.

Ex lectione .xxviiii.& co.cxxii.

Oportet de oī sēsu uniuersaliter accipere quoniam sensus est susceptiuus specierꝝ sine materia:ut cæra anuli sine ferro & auro recipit figuram.

Sensus uniuscuiusq; ab habente colorē:aut humorē:aut sonū patitur:sed non inquantum unumquodq; illorum dicitur sed inquantum huiusmodi idest colorem & secundum formam :

Co.[illegible]: Sensitiuum primum [illegible] organum est illud in quo est huiusmodi potentia idest sensus

Organum & potentia sunt idem subiecto sed esse idest ratio est alterum.

Commento.[illegible]: Sensibilium excellentiæ corrūpunt sensitiua i.organa

Co.cxx[illegible]. Non habens olfatū impossibile est pati au odore :& eadem ratio est in aliis sensibus.

Co.cxxvi. Neq; lumen neq; tenebra:neq; sonus.neq; sapor:aliquid facit in corpora insensibilia nisi per accidens:sed tangibilia & humores faciūt

Propositiones ex tertio libro de anima Aristotelis

Ex lectione.cxxviii.& co.i.

n On ē alius sēsus ꝑter quisq;.dico aūt hos uisum auditum olfatū gustum :& tactum.

Necesse est si deficit aliquis sensus:& organū nobis deficere :

Co.cxx[illegible]. Organa sētiēdi solū sūt ex duobꝫ sipliciū corporꝝ.s.ex aere & aq̄

Pupilla aq̄ auditus uero aeris:olfatus aūt horꝝ alterius est.

Nihil sine calore sensitiuū est.

Co.cxxxi. Oēs sēsus habētur nō ab aialibus pfectis neq; orbatis sed pfcis.

Talpa sub pelle est habens oculos.

Co.cxxxiii. Nō ꝑt eē aliqd' ꝓpriū organū sensus sēsitiuū coīum sēsibiliū q̄ sentimus unoquoq; sensu per se & non per accidens.

Sēsibilia coīa sunt quinq; .s.motus :status :figura :magnitudo :numerus & hæc oīa quædam immutatione sentimus.

Figura quædam magnitudo est.

Quiescens cognoscitur in eo quod non mouetur:numerus uero negatio

ne continui.

Per se unusquisq; sensus cognoscit unum.

Co.cxxxii. Sentimus filiū sophroni non quia filius sophroni: sed quoniam albus huic enim accidit esse sophroni filius.

Cōmuniū sensibiliū habemus sensum cōmunem nō secūdū accidens:

Sensus sentiunt propria sensibilia adinuicem secūdum accidens.

Ex lectione.ii.& co.cxxxviii.

Videns tanquam coloratum est

Vnūquodq; sensitiuū est susceptiuū sensibilis sine materia.

Abeūtibus sensibilibus insunt nobis sensus & phātasiæ quibus sentimus

Actus sensibilis & actus sentientis idem est & unus: esse autem ipsorum non idem:& dico actum sensibilis:ut sonus secundam actum qui est so natio:& actum auditus:ut auditum secundum actum qui est auditio.

Co.cviiii. Motus & actio & passio sunt in eo quod agitur.

Actiui & passiui actus in patiente fit: unde non necesse est omne mouens moueri.

Com.cxl. Sicut actio & passio in patiente sed non in agente est: sic & sensibilis actus & sensitiui in sensitiuo est.

Com.cxli. Necesse est sonum secundum actum idest sonationem & auditum secundum actum idest auditionem simul saluari:& simul corrumpi: secundum potentiam autem non est necesse.

Co.cxlii. Philosophi priores non benedicebant:nihil opinantes neq; album:neq; nigrum sine uisu esse: neq; humorem sine gustu: de sensu quidem & sensibili secūdum actum accidit quod ab eis dictum est:sed secundum potentiam non accidit.

Co.cxliii. Sensus proportio quædam est.

Sensibilia excellentia corrumpunt sensum.

Ex lectione.iii.& co.cxliiii.

Vnus quisq; sensus est cognoscitiuus subiecti sibi sensibilis: qui est insensitiuo in quantū sensitiuum:

Sicut aliquis dicit sic intelligit.& sentit:

Nō est possibile diuersus potentiis iudicare diuersa.

Antiqui idē dixerunt esse sapere & sentire.

Ex lectiōe.iiii.&co.cl.

Talis ē itellectus i terreis hoībus q̄lē ducit i die pater uirorum deorumq; hæc homerus.

Co.cli. Deceptio & ignorantia magis propria est aialibus quā scientia:& pluri tempore in hac permanet anima.

Deceptio & scientia contrariorum eadem est.

Co.clii. Nō est idē sapere & sētire:sentire enim in est oībus aialibus: sapere autem in paucis animalium est.

Intelligere non est idem q̄ sentire.
Intelligere contingit recte & non recte: recte quidem secundum prudentiam & scientiam aut secund͞um opinionē ueram non recte autem secundum contraria horum.
Sensus propriorum sensibilium semper est uerus & inest omnibus animalibus intelligere autem contingit falso & nulli inest cui nō inest ratio.
[illegible] Phantasia est alterum a sensu & ab intellectu: & hæc non fit sine sensu & sicut hec non est opinio.
Non ē eadem phantasia & opinio.
Passio phantasiæ in nobis est cum uolumus: opinari autem non in nobis est necesse est enim falsum aut uerum dicere.

Ex lectione.v.& co.clv.

Phantasia est secundum quam phantasma aliquod in nobis fieri dicimus
Potentiæ uel habitus quibus discernimus uerum aut falsum huiusmodi sunt scilicet sensus: opinio scientia: & intellectus.
[illegible] Phantasia non est sensus neq; in actu neq; in potentia.
Sensus secundum potentiam semper adest uiuentibus & non orbatis phātasia autem non.
Sensus secundum actum inest omnibus bæstiis phantasia autem non: ut formicæ aut api aut uermi.
Sensus secundum actum ueri sunt semper phantasiæ autem plures falsæ.
Co.clvii. Phantasia non semper est uera dominantium: neq; una erit: ut scientia & intellectus est enim & phantasia & falsa.
Opinioni inheret fides non enim contingit opinantem de quibus ei uidetur non credere.
Bæstiarum nulli inest fides phantasia autem multis.
Opinionem sequitur fides: fidem suasum esse: suasionem autem ratio.
Bæstiarum nullis inest ratio.

Ex lectione.vi. & co.clx.

Phantasia est quidam motus & non sine sensu fit: & est in his tātum quæ sentiunt & quorum est sensus:
Contingit motum fieri ab actu sensus & hūc similem necesse est esse sēsui
Commento.clxi. Multa secundum phantasiam contingit facere & pati habens ipsam:
Contingit phantasiam esse ueram & falsam.
Propriorum sensibilium sensus est uerus: aut quā paucissimū habēs falsū
Co.clxii. Diffi. Phantasia est a motus a sensu secundum actum factus.
Com.clxiii. Quoniam uisus maxime sensus est: nomen a luie accepit phantasia: quoniam sine luie nō est uidere.
Quoniam immane . idest perseuerant phantasiæ & similes sunt sensibus: multa secundum ipsas operantur animalia alia: quidem quia nō

habent intellectum ut bæstiæ: alia uero ex uelamento intellectus aut passione aut egritudine aut somno ut homines.

Ex lectione.vii.& co i.

Intellectus est pars animæ qua cognoscit anima & sapit.

Co.ii Quia intelligere est sicut sentire: itelligere pati aliquid utiq; erit ab intelligibili: aut aliquid huius alterum idest simile passioni habere: & impassibilem oportet esse scilicet passione propriæ dicta sicut sensus.

Co.iii Similiter se habere sicut sensitiuum ad sensibilia: sic intellectiuum ad intelligibilia quia scilicet utrunq; est in potentia ad obiectū suum.

Co.iiii Necesse est quoniam omnia intellectus intelligit immixtum esse hoc autem est ut cognoscat: inter apparens enim prohibebit extraneū & obstruet.

Commento. .v. Intellectus nullam habet naturam nisi istam quod est possibilis.

Intellectus quo opinatur & intelligit anima nihil est actu eorum quæ sūt intelligibilium ante intelligere.

Co.vi. Non miseri est rationabile intellectum corpori: qualis enim utiq; fiet itellectus aut calidum aut frigidum: si organum aliquod erit intellectiuo: sicut & sensitiuo: nunc autem nullum est.

Benedicentes sunt antiqui animam esse locum specierum: nisi qđ nō tota sed intellectiua: neq; actu sed potentia habet species.

Co.vii Nō similis est impassibilitas sensitiui & intellectiui: sensus enī nō potest sentire ex ualde sensibili: sed intellectus cū intelligit aliquid ualde intelligibile: non minus intelligit in sima: sed & magis.

Sensitiuum non sine corpore est: intellectus autem separatus est.

Ex lectione.viii.& co.viii.

Quod itellectus idest possibilis fiat actu singula: tūc accidit cū possit operari p se ipsum: & est quidē tūc potētia quodāmō nō tamen similiter& ante adiscere & iuenire: & ipē .f. factus in actu se ipsū tūc pōt intelligere

Co.viiii & co.x. Quoniā aliud est magnitudo & magnitudini eē: & aq̄ & aq̄ eē & sic in multis aliis nō aūt in oibus qbusdā enim idem est caro & carni esse tho. accipit nomen carni nomine substantiæ separate nobis ignote sensitiuo calidū & frigidū iudicat aia & alia quo ꝝ rō idest proportio est quædā caro potentia intellectiua iudicat: aut separata & oio diuersa aut eadem sicut circunflexa se habet ad se ipsam: cum extensa fuerit carni esse discernit.

Co.xi Sicut res sunt separabiles a materia: sic & quæ sunt circa intellectū.

Ex lectione.viiii.& co.xiii.

Potentia quodammodo est intelligibilia Intellectus: sed actu nihil est eorum ante quā intelligat: oportet enim sic esse in intellectum: sicut in tabula rasa in qua nihil est actu scriptum.

Co.xv. Intellectus scilicet possibilis intelligibilis est sicut itelligibilia nō scilicet per essentiam suam sed per speciem.
In his quæ sunt sine materia idem est intelligens & quod intelligitur: scientia enim & scibile idem sunt.
Co.xvi In habētibus materiā potētia solū unūquodq; est [illegible] de numero intelligibiliū: quare illis nō inerit itellectus: sine materia.n. potētia est ĩtellectus talium.

Ex lectione .x. & co.xvii. [illegible]

Sicut in omni natura est aliquid hoc quidem quæ [illegible] est in poten[illegible] & quandoq; in [illegible] materia unicuiq; generi quæ est est potentia oīa illa alterum aūt est cā & factiuū quod in faciēdo oīa ut ars ad materiam se habet necesse est & in aīa has esse differentias: ē enī intellectus possibilis in quo omnia fierit possunt agens uero in omnia facere sicut habitus quidam & sicut lumen.
[illegible] Lumē facit quodammō potentia existētes colores actu colores
Co.x[illegible] Intellectus agēs sepabiles ē & ĩpassibilis & ĩmixtus sba actu ens
Semp onerabilius est agens patienti & principiū [illegible] materia
Idem est secundum actum scientia: rei scitæ.
Co.xx Scientia q̄ est secundum potentiam tempore prior in uno est uniuersaliter autem neq; tempore prior est.
Intellectus ĩ actu nō aliquando qdē intelligit aliquādo uero nō ĩtelligit.
Separatus est solū hoc quidē uere est: & hoc solū immortale & perpetuū:
Nō reminiscimur s. post mortē quia intellectus quidem ĩpassibilis est passiuus uero intellectus scilicet uirtus [illegible] corruptilis est: & sine hoc non intelligit intellectus.

Ex lectione .xi. .xxi.

Indiuisibiliū intelligētia in hiis est circa quæ nō est falsum: in quibus aūt & falsū & uerum est compositio quædam intellectū ē .i. rerum itellctarum.
Co.xxii Falsum in compositione & diuisione semper est.
Vnum facies unumquodq; idest compositiones ꝓpositiōes est ĩtellectus
Co.xxiii Indiuisibile quoniā dicitur dupliciter & potentia & actu: nihil ꝓhibet intellectum intelligere indiuisibile cū longitudinē intelligat: indiuisibile enim actualiter intelligitur in tempore indiuisibili.
Co.xxiiii Indiuisibile specie intelligit intellectus in rp̄e indiuisibili
Co.xxv. Pūctū & oīs diuisio & sic indiuisibile: mōstratur sicut priuatio:
Si alicui intellectui non inest contrarium ad cognitionem alterius: ipsæ se ipsum cognoscitur scilicet primo & per se & actu est scilicet semper & separabile scilicet omnino a materia.
Co.[illegible] Intelligētia qua dicit intellectus aliquid de aliquo sicut affirmatio est uera oīs uel falsa: intellectus autem nō oīs: sed qui est ipsius qd̄ quid est uerus est semper sicut uidere proprii obiecti uerum est.

Sunt ex actu ente omnia quæ fiunt.

Ex lectione .xvii.& co.xxvii.& co.xxviii.

Sensibile ex potentia existente sensitiuo actu est faciens sensitiuum

Non patitur neq; alteratur sensitiuum a sensibili:unde alia est hæc species motus scilicet a motu physico motus enim scilicet physicus in perfecti est:est actus:simpliciter autem est actus alter scilicet a physico qui est perfecti ut scilicet est sentire:

Sentire solum simile est ipsi dicere solum & intelligere.

Co.xxviii. Delectari & tristari est agere sensitiua' meditate idest sensu communi ad bonum aut malum in quantum talia.

Non alterū est .s.subiecto appetitum & fugitiuum abinuicem neq; a sensitiuo:sed esse idest ratio aliud est.

Commento .xxx. Intellectiuæ animæ phantasmata ad intellectum sūt ut sensibilia sunt ad sensum.

Nequaquam sine phantasmate intelligit anima.

Co.xxxi. Intellectum species intelligit in phantasmatibus: & aliquando quæ sunt in anima phantasmatibus aut intellectibus tanquam uidens ratiocinatur.

Co.xxxvi. Mathematica non separata scilicet secundum esse:tanquā separata sint intelligit intellectus:

Omnino intellectus in actu est res secundum acta intellecta.

Vtrum contingat aliquod separatorum intelligere intellectum existentem non separatum a magnitudine:aut nō considerandū est posterius

Ex lectione .xiii.& co xxxvii.

Omnia quæ sunt quodammodo est anima.

Omnia quæ sunt aut sensibilia sunt aut intelligibilia:

Scientia est scibilia quodammodo:sensus autem sensibilia.

Co.xxxviii. Secatur scientia & sensus in res idest in actum & potentiam quemadmodum & res quæ quidem potentia est scientia in ea quæ sūt potentia scilicet scibilia quæ uero actu in ea quæ sunt actu.

Ipsas res non est anima non enim lapis in anima est:sed species.

Anima sicut manus est:manus enim est organum organorum :& intellectus species,specierum :& sensus species specierum sensibilium.

Co.xxxviii. Quoniam res nulla a nobis intellecta est pter sensibiles magnitudines:ob hoc non sentiens nihil utiq; adiscet neq; intelliget:sed cum speculatur necesse est utiq; aliquod phantasma speculari.

Phantasmata sensibilia sunt præter q; sunt sine materia.

Primi intellectus non phantasmata sunt sed nō sunt sine phantasmatibus

Ex lectione .xiiii & co xlii.

In rationatiua parte uoluntas fit:in irrationabili autem fit concupiscentia & ira idest irascibilis.

Co.xliiii Semper propter aliquid motus secūdum locum aut phantasiā aut cum appetitu est:nihil enim non appetens aut fugiens mouetur secundum locum :nihil uiolentia.
Co.xxxxv. Natura non facit frustra aliquid:neq; deficit in necessariis: nisi in orbatis & imperfectis.
Aialia imobilia perfecta & nō orbates sunt :signum aūt est quia generati ua scilicet similis sibi sunt & augmentum habent & decrementum.
Commento.xlvi. Rationatiua pars & uocatus intellectus non mouens secundum locum.
Speculatiuus intellectus nihil speculatur agibile :neq; didicit aliquid de fugibili aut persequibili.
Semper motus aut fugientis aut persequentis aliquid est.
Co.xxxxvii Percipiente intellectu practico & dicente fugere aliquid aut p sequi non mouetur hō:sed scd'm cōcupiscentiam agit ut in continens.
Co.xlviii. Appetitus motus localis dominus non est: abstinētes enim ap petentes & concupiscentes non operantur ea quorum habent appetitū sed sequuntur intellectum.
Ex lectione.xv.& co.xlviiii.
Multi præter scientiam sequuntur phantasias.
Com.xlviiii. Intellectus qui propter aliquid ratiocinatur:& qui practicus est.differt a speculatiuo fine.
Appetitus propter aliquid omnis est.
Cuius est appetitus idest appetibile principiū est practici itellectus:ultimū aūt .f.in consyderatione intellectus practici principium actionis est.
Rationabiliter hæc duo uidentur mouentia :appetitus scilicet intelligentia practica appetibile enim mouet pp hoc & intelligentia .f.practica.
Co.l. Phantasia cum mouet non mouet sine appetitu.
Vnū scilicet uniuersalissimū est mouens quod est appetibile.
Appetitus & intellectus mouent secundum communem aliquam speciem scilicet appetibile
Intellectus non est mouens sine appetitu :uoluntas enim appetitus est.
Cum aliquis secundum rationem mouetur:secundum uoluntatem mouetur :appetitus autem mouet præter rationem concupiscentia enim appetitus quidam est.
Co.li. Intellectus omnis principiorum rectus est appetitus autem & phantasia recta & non recta.
Semper mouet appetibile &hoc scilicet appetibile est bonum uel apparēs bonum :non autem omne bonum est appetibile mouens: sed actuale idest agibile bonum:actuale uero bonum est contingens aliter se habere unde bonum in sua uniuersalitate non mouet.
Co.liii Appetitus fiunt contrarii adinuicem:hoc autem fit cum ratio &

cõcupiſcentiæ cõtraria fuerint:intellectus enim propter futurum retrahere iubet:concupiſcentia autem propter ipſum iam præſens incitat uidetur enim concupiſcenti quod in præſente delectabile eſt ſimpliciter bonũ propter id quod non uidetur quod futurum eſt.

Co.liii. Specie eſt unum mouens quod eſt appetibile:aut appetitiuum: numero autem plura mouentia.

Primum mouens omnium eſt appetibile:hoc enim mouet cum non mouetur:eo quod ſit intellectum aut imaginatum.

Tria ſunt in motu:unum quidem mouens:ſecundum autem quo mouet tertium autem quod mouetur.

Mouens eſt duplex aliud quidẽ immobile: aliud quod mouetur.

Mouens immobile in motu animalis eſt actuale bonum mouens autem quod mouetur eſt appetitus:mouetur enim omne quod appetit:& appetitus idest appetere actus & quidam motus:eſt ſcilicet perfecti :quod autem mouetur animal eſt quo uero mouet organo appetitus iam hoc corporeum eſt.

Co.lv. Omnia animalia pulſu & tractu mouentur propter quod oportet ſicut in circulo manere:aliquid in animali & hinc incipere motum.

Ex lectione.xvi.& co.lvi.

In quantum appetitiuum eſt animal:ſic ſui ipſius eſt motiuum.

Appetitiuum non eſt ſine phantaſia.

Phantaſia omnis rationalis aut ſenſibilis eſt.

Animalibus quibus tactus ſolum ineſt ſenſus ſicut mouentur in determinate:ſic concupiſcentia & phantaſia indeterminate ſunt.

Co.lvii. Senſibilis phantaſia aliis animalibus ineſt deliberata autem in rationalibus:utrũ enim agat hoc aut hoc rationis eſt opus.

Ratio deliberans poteſt unum ex pluribus phantaſmatibus facere.

Debileratiuum non habet appetitus inferior propter phantaſiam ſẽſibilẽ

Vincit appetitus inferior aliquando:& mouet deliberationem. aliquando autem mouet ſicut ſpæra ſcilicet ſuperior inferiorem appetitus ſuperior appetitum inferiorem.

Natura ſemper quæ ſurſum eſt ſpæra principalior eſt & mouet inferiorẽ ut tribus lationibus moueatur.

Co.lviii. Scientifica uirtus ideſt ratio ſpeculatiua non mouet ſcilicet ad operationem ſed manet.

Ratio practica autem eſt uniuerſalis alia particularis:uniuerſalis quidem dicit quod oportet talem tale agere:particularis autem ꝙ hoc tale ego talis:& particularis mouet non quæ uniuerſalis:aut utraq; ſed uniuerſalis quidem quieſcens magis particularis autem non

Ex lectione.xvii.& co.lviiii.

Vegetabilem animam neceſſe eſt habere omne quod uiuit & animam

licet uegetabilem habet a generatione usq; ad corruptionem:

Necesse est omne quod generatur augmentum habere & statum & decrementum: hoc autem sine alimento impossibile est esse.

Co.lx. Sensum non necesse est esse in omnibus uiuentibus.

Propter aliquid omnia quæ sunt natura subsistunt: aut concidentia sunt eorum quæ sunt propter aliquid.

Finis est opus naturæ.

Co.lxii. Nullum habet animam corpus manens sine sensu

Com.lxiii. Animal est corpus animatum.

Omne corpus scilicet generabile & corruptibile tangibile est tangibile dico q̄ est sensibile tactu.

Gustus est sicut tactus quidam:

Corpus simplex tactum non habet:

Com.lxiiii. Sonus & color & odor non alunt: neq; faciunt augmentum neq; decrementum.

Gustus & tactus necessarii sunt animali: alii autem sensus sunt propter bonum & generi animalium non cuiq;: sed quibusdam: ut processiuo necesse est in esse.

Ex lectione.xviii.& co lxvi

Impossibile est esse simplex animalis corpus.

Ossibus & capillis & huiusmodi partibus non sentimus quia terreæ sunt & plātæ nullum habent sensum quia terreæ sunt.

Sine tactu neq; unum possibile est alium sensum esse.

Sensus tactus nō est neq; terræ neq; elementorum ullius.

Commento. lxvii. Necesse est solo priuatiua sensu tactus animalia mori.

Alia sensibilia excellentiis suis non corrumpunt animal: sed solum sensus nihil secundum accidens: puta si simul cum sono depulsio fiat & ictus quæ tactui corrumpunt.

Co.lxviii. Tangibilia excellentia non solum corrumpunt sensum sed & animal: quia necesse est animal solum habere tactum.

Alios sensus a tactu habet animal non propter esse: sed propter bene esse ut uisum quia in aere & aqua uiuit ut uideat: & omnino quia in diaphano: gustum habet propter delectabile & triste: ut sentiat quod in alimento est & concupiscat & moueatur: auditum autem ut significetur aliquid ipsi: liguam aūt habet quattenus significet aliqd alteri:

Expliciunt propositiones ex tertio libro de anima Aristotelis

Incipiunt propositiones ex libro de sensu & sensato & lectiones sunt notatæ secundum expositionem sancti thom.æ.

Ex lectione prima.

Communia corporis & animæ sunt sensus & memoria: ira idest irascibilis & desyderium idest concupiscibilis & omnino appetitus :& cum his gaudium & tristicia.

Physici est de sanitate & infirmitate prima inuenire principia :neq; enim sanitatem neq; infirmitatem possibile est fieri carentibus uita.

Plurimi physicorum & medicorum qui magis philosophicæ artem prosequuntur: ii quidem scilicet physica finiunt ad ea quæ de medicina: ii uero scilicet medica ex hiis quæ de natura incipiunt quæ de medicina.

Quoniam sensus per corpus fit animæ manifestum est & per sermonem idest rationem & absq; sermone.

Ex lectione.ii.

Vnumquodq; animal secūdum quod animal necesse est habere sensum p sensum enim animal esse & non esse animal determinauimus.

Propriæ sensus tactus & gustus in sequitur omnia animalia necessario.

Delectabile & tristabile circa escam discernitur gustu: ut hoc quidem animal fugiat hoc autem prosequatur.

Sapor ē nutritiuæ animæ passio quia uidelicet apprehenditur gustu ordinato ad nutritionem.

Sensus qui animalibus ad exteriora proficiscentibus insunt sunt ordoratus auditus & uisus:& omnibus animalibus causa salutis insunt.

Horum sensuum ad ipsam uitam & ad notitiam melior est uisus secundum se:multas enim differentias & multimodas anuntiat uisus potentia,quia omnia corpora colore participant.

Communia sensibilia magis per uisum sentiuntur dico autem cōmunia magnitudinem motum figuram :numerum.

Auditus soni tantum differentias percipit .in paucis autem animalibus has uidemus & eas quæ uocis.

Secundum accidens ad prudentiam auditus plurimam confert partem sermo enim audibilis existens causa est disciplinæ nō secundum se sed secundum accidens : ex nominibus enim constat :nominum uero unumquodq; symbolum est quare sapientiores a natiuitate priuatis utrumq; sensu sunt cæci surdis & mutis.

Ex lectione.iii.

Constructo & moto celeriter oculo uidetur ignis lucere hoc autem in tenebris habet accidere.

Lenia in tenebris nata sunt fulgere :non lumen facere.

Oculi nigrum & medium lene est.

Apparet ignis lucere moto oculo: quia accidit duo fieri unum: quia scilicet pupilla diuiditur hoc autem celeritas facit motus ut uideatur adesse uidens & uisum uam pars pupillæ lenis uidetur ad altera parte pupillæ & lucida apparet in tenebris: & hoc modo ipse se ipsum uidet oculus: quemadmodum in reflexione ut puta: speculi.

Ex lectione.iiii.

Cum democritus dicit uisum aquam esse uerum dicit non tamen accidit uidere secundum quod aqua est sed secundum quod est perspicuum: quid est aeri commune est: sed magis seruabilibus est aqua aere & magis spissum: quare pupilla sunt & oculus aquæ.

Corpus minime rigens est oculus: nulli enim quod infra palpebras est riguit.

Animalium quæ sine sanguine sunt duræ pellis sunt oculi: & hoc facit protectionem:

Ex lectione quinta.

Sine lumine impossibile est uidere.

Siue sit lumen siue sit aer quod est inter rem uisam & oculum motus scilicet alterationis qui fit per ipsum medium facit uidere inquantum .s. medium alteratur recipiendo species intentionaliter colorum.

Necessario perspicuum est & receptibile luminis quod interius est oculi.

Quibusdam uulneratis in bello iuxta tempore: ita ut absiderentur porri occuli accidit fieri tenebras sicut lucerna extincta eo ꝙ quasi lāpas quædam absissa fuit scilicet absissis neruis perspicuum uocatum pupilla.

Sensibile facit agere idest actu uel operarum sensum quare necesse est existere sensum in potentia prius.

Diffinitio: Odor fumalis est euaporatio: fumalis autem euaporatio ab igne est.

Circa cerebrum proprium sensitiuum odoratus existit.

Potentia calidum materia est frigidi.

Oculi generationem a cerebro constat esse.

Cerebrum frigidius & humidius omnibus partibus corporis est.

Gustatiuum species quædam tactus est: & ideo circa cor sensitiuum est ipsorum scilicet gustus & tactus.

Cor oppositum est cerebro & est calidissimum partium corporis.

Ex lectione .vi.

Diffi. Lumen est color perspicui secundum accidens per aliud scilicet a copore lucido quando enim est aliquid ignitum idest lucidum in per spicio præsentia quidem eius lumen est carentia autem tenebræ.

Perspicuum non est proprium aeris uel aquæ nec alicuius sic dictorum corporum sed est quædam communis natura quæ separata quidē nō est: in his uero est & in aliis corporibus in his quidem magis in his

autem minus.

Color est in corporis extremitate: sed non extremitas est.

Aer & aqua exterius idest non proprio colore colorata sunt & enim au rora talis est.

In aere & aqua quia indeterminato accidit color non eundem habent colorem accedentibus prope & longe aer & aqua.

In corporibus interius idest proprio colore coloratis determinata est apparitio coloris.

Idem in corporibus interius & exterius coloratis est susceptiuum coloris scilicet perspicuum, quod secūdum quod existit in corporibus colores facit participari aut plus: autem minus.

Diffi. Color est extremitas perspicuum in corpore determinato

Ex lectione.vii.

Quemadmodum in perspicuo lux facit lumen, eius uero priuatio tenebras: sic & in corporibus cum insit scilicet lux album & nigrum fit.

Qui in numeris bene proportionalibus consistunt colores: quemadmodū in cōcordantiis: delectabitissimi colorum esse uidentur: ueluti coccineus & puniceus: pauci autem tales sūt propter causam propter quā & symphoniæ paucæ.

Ex lectione.viii.

Melius est dicere uisionem fieri per moueri statim intermedium sensus a sensibili quanta actu & defluxionibus.

Homines equos aut semina contingit diuidere ad minima: hominum enim minimum homo est & equorum equus: quare horum minimo rum fit commixtio.

Ex lectione.viiii.

Manifestius est nobis saporum genus quam odoris huiusmodi autem cā est: quoniam peiorem habemus aliis animalibus odoratū: & ipsis aliis sensibus qui in nobis sunt.

Tactum certissimum aliorum animalium habemus: gustus autem quidā tactus est.

Natura aquæ uniuersaliter idest secundum se insipida est: necesse est autē in ipsa aqua haberi genera saporum sicut scilicet in radice.

Subtilissimum omnium humorum aqua est & ipsō oleo: sed protendi tur oleum plus aqua propter uiscositatem: aqua autem tenuior est quare & grauius est seruare in manibus quam oleum.

Ex lectione.x.

Talis est aqua per qualem terram transit: & hoc maxime est in salsis aquis maxime aliis tamen a mare.

Sal quædam terræ species est:

Quæ per cinerem colatæ sunt aquæ: ipso amaro existente amarum sa

ciunt saporem.

Ignis secundum quod ignis:nihil natum est facere uel pati nec aliud quic c .am :sed quæ est contrarietas in unoquoq; secundum hanc omnia & faciunt & patiuntur.

Diffi Sapor est passio facta in humido a sicco terrestri cum additione calidi gustus sensum secundum potentiam alterans in actu.

Sensibile ducit sensitiuum potentia præexistens ad actum.

Non sicut discere sed sicut speculari est sentire quia scilicet in eo qui addiscit generatur habitus de nouo:non autem ut eo qui sentit generatur sensus de nouo sed sensus fit actu operans sicut in eo qui speculatur.

Cibi animalibus oblati inquantum tangibilia sunt augmentum sunt faciencia & decrementum: horum enim causa calidum aut frigidum oblatum :hæc enim idest calidum & frigidum faciunt augmentum sicut calor & decrementum sicut frigidum.

Nutrit cibus secundum quod gustabilis oblatus omnia enim nutriuntur dulci uel simpliciter uel commixte.

Calidum augmentat & struit nutrimentum :eo quod leue quidem attrahit:amarum autem & salsum relinquit propter grauitatem:quod enim in exterioribus corporibus puta in mari facit exteriora calor ;uidelicet solis hoc idem & qui in natura est animalium & plãtarum quia scilicet abstrahit humidum leue quod est dulce.

Commiscentur alii sapores ad cibum ut salsum & acutum pro condimẽto hoc autem fit ꝑpter cõtrahere dulce eo quo nimis nutritiuũ sit dulce & supernatitiuum quia scilicet facile attrahitur per calorem.

Ex lectione.xi.

Quẽadmodũ colores medii ab albi & nigri cõmixtiõe sũt ita & sapores a dulci & amaro.

Sapores qui delectationẽ faciũt ii solũ sunt cõmixti in numeris idest pro in proportione numerali :sicut & soni & colores.

Pinguis est & dulcis sapor f. fere idem amarus uero & salsus fere idem sũt pôticus aũt & austerus & stipicus & acutus in medio sunt.

Fere æq̃les numeꝝ sũt sapoꝝ & coloꝝ spẽs:septẽ.n.ãboꝝ spẽs s.f.piguis ẽ idẽ dulci & flauũ albo si qs põat fiẽ rõabile ẽ liuidũ nigꝝ aliq̃d eẽ sic f. alsũ ẽ amaꝝ relinqtur flauũ q̃dẽ albi eẽ quẽadmodũ piguis ẽ dulcis.

Puniceũ & aluriges .i. purpureus & uiride & cinnabory .i. cæleste si medio albi & nigri sunt alii uero mixti sunt ex hiis.

Diffi Quẽadmodũ nigrũ est priuatio albi in perspicuo:ita amaꝝ & salsũ priuatio est dulcis in nutrimentali humido

Cinis cõbustoꝝ amarissimus oĩum ẽ:exalatũ enim ex ipsis est potabile.i. humidum nutrimentale.

Ex lectione.xii.

Quod facit in genere saporum in humido siccum quod scilicet est acti. uum saporis hoc facit in genere odorum humidum enchymum idest humor in corporatus alicui sicco.

Passiuum in genere odoris commune aeri & aquæ dicimus perspicuum secundum quod lauabile & mundabile idest receptiuum est enchy i mæ siccitatis.

Non solum in aere sed & in aqua odorabile est uidemus enim pisces odo rare aere non existente in aqua.

Diffi. Odor natura quædam in humido ab enchymo sicco impræssa

Elementa in odorabilia sunt uelut ignis aer terra & aqua quia sicca & hu mida eorum achyma sunt idest sunt sine humore compræhensoa si e conisi commixtum faciant: propter q & mare habet odorem habet enim humorem & siccitatem cum sit salsum.

Sal magis uitto odorabile est:& manifestum est q ab istis effluit oleum scilicet per aliquod artificium unde in eis est humor pinguis compræ hensus a sicco.

Lapis in odorabilis est achymus enim est:ligna autem odorabilia sunt en chyma enim sunt & horum aquatica minus.

Aurum in odorabile est achymum enim est:æs uero & ferrum odorabilia sunt argentum autem & stagnum auro magis odorabilia sunt ære aūt & ferro minus.

Fumalis euaporatio non est odor.

Vapor humiditas quædam est fumalis uero euaporatio commune est ter ræ & aquæ & constituitur ex illo s. uapore quidem aqua ex hac autem terræ quædam species.

Fumalem euaporationem impossibile est in aqua fieri odoratum autem est quod in aqua est.

Oporter proportionales esse odores saporibus:& enim acerosi & dulces sunt odores & austeri:& pōtici:& crassi:& amari dysanapnesta dicitur a diis quæ est particula difficultatem significans & a participio quod est respiro quasi difficilis respirationis.

Quemadmodum amara difficilis potationis sunt sic putrida dysanapne sta idest difficilis respirationis sunt.

Frigus & congelatio sapores hebetant & odores exterminant calidum enim quod mouet & generat id auferunt infrigidatio & congelatio.

Ex lectione.xiii.

Species odorum duæ sunt:hæc quidem secundum conuenientiam sapo rum:hæc autem secundum se.

Odores secundum conuenientiam saporum delectabile & triste habent secundum accidens idest ratione nutrimenti quoniam enim nutritiui passiones sunt appetentibus quidem nutrimentum delectabiles eius o

dores sunt:non appetentibus autem non delectabiles sunt.
Odores secundum se ipsos delectabiles sunt quemadmodum illi qui flo rum sunt nihil enim horum magis uel minus escam assequuntur neq; conferunt ad eius desyderium quicquam:sed magis contrarium
Qui tales odores permiscerct potationibus faciunt ut duobus sensibus delectabile fiat.
Odor secundum se delectabilis odorabile proprium hominis est:qui autem secundum sapores ordinatus est & aliorum est animalium.
Causa quare odor secundum se delectabilis sit proprium hominis: est ꝑpter frigus quod circa cerebrum est frigido enim natura existente cerebro: & sanguine circa illud in angustis uenis existente subtili & puro de facili infrigidabili:cibi fumositas infrigidata propter locum infir mantia theumata idest fluxus facit hominibus unde ad adiutorium: siccitatis facta est ista species odoris nihil enim aliud est opus: ipsius quam hoc.
Odor propter cibum delectabilis existens & siccus & humidus multotiés infirmans est:quæ autem ab odore secundum se ipsum delectabili est odoratio:quomodocunq; se habeat semper utilis est.
Vtitur natura respiratione ad duo ut opetose quidem idest principaliter ad thoracis idest pectoris adiutorium:ut aduenticie autem ad odorem
Plus cerebrum & humidius habet homo aliis animalibus secũdum pro portionem suæ magnitudinis:unde aliorum animalium solum ho mo sentit & gaudet florum & talium odoribus: commensuratus est enim eorum color &motus ad hyperbolē idest excessum eius quæ i lo co frigiditatis & humiditatis est.

Ex lectione.xiiii.

Quod animalia quæ non respirant habent sensum odorabilis maim est: & enim pisces & entemorum genus diligenter sentit de longe propter nutritiuã speciem odoris remota multum a propria esca.
Animalia respirantia & non respirantia non sentiũt scilicet odorem eo dem modo:sed respirantibus quidem spiritus aufert supernatans quẽ admodum cooperculum quoddam quare nõ sentiunt non respirantia his autem qui non respirant ablatum est operculum hoc quemadmo dum in oculis.
Alia animalia ab homine non indignantur secũdum se ipsa idest ꝑ se sed bene per accidens fætidorum odorum:nisi quid accidit corruptiuum existens ut scilicet est sulfuris odor & non conferat ad gustum & ad e dulium ipsis.
Quẽadmodũ hoies a carbonũ fumo patiuntur graue dinem capitis & cor rumpuntur multotiens sic a sulfuris uirtute corrumpuntur alia anima lia & fugiunt propter passionem.

Nutritiua simplicia non sunt corporale enim oportet eē ex pluribus compositum quod nutrit quare neq; aqua sola neq; aer nutrire potest: sed commixta existens.

Non confert ad nutrimentum odorabile secundum quod odorabile:sed bene ad sanitatem.

Ex lectione.xv.

Sensibiles passiones dicuntur in eo quod possunt mouere sensum.

Non intelligit intellectus quæ exterius sine sensu sunt.

Oē genus sensibile contrarietatem habet:uelut in colore albū & nigrum in sapore dulce & amarum :& in aliis omnibus sunt ultima quæ contraria sunt.

Continuum ad infinita diuiditur in æqualia:ad æqualia uero finita.

Quod non est secundum se continuum species infinitas diuiditur.

Parua omnino sensibilia potentia sensibilia sunt: actu autem non quādo non sunt separata a continuo .

Partes separatæ in paruitate superabundantes rationabiliter resoluntur ī continentia ueluti minimus sapor in mari fusus.

Ex lectione.xvi.

Primum mouens puta unius percussionis sonum uel thus in igne eundem & unum numero sentiunt omnes seorsum existentes : id autem quod proximum est alterum numero est specie autem idem : quare simul multi uident &odorant &audiunt scilicet idem sensibile propter diuersas immutationes ad eos peruenientes.

De lumine est alia ratio scilicet a sono per ieē enim aliquid unum idest per hoc quod totum medium sicut unum mobile mouetur ꝙ non est de sono lumen est sed non ibi est motus.

Omnino similiter non se habet in alteratione & latione:lationes nāq; tōnabiliter in medio attingunt:quæ uero alterantur non similiter contingit enim simul totum alterari & non dimidium prius uelut aquam simul omnem coagulari: attamen si fuerit multū quod tale sit aut coagulatur patitur habitum ab habito .

Quotum est medium inter sensum & sensibile : nō contingit simul totū medium pati nisi in lumine.

Lumen facit uidere .

Ex lectione.xvii.

Maior motus minorem depellit :propter ꝙ delata sub oculis non sentiūt si fuerit uehementer in aliquid intendentes :uel timentes :uel audientes multum sonum.

Vnumquodq; magis ē sentire :simplici existente quam commixto:uelut uinum intemperatum & mel & colorem & uocem solam:quam diapason :quia obscurant seinuicem .

Ex lectione.xviii.

Sub sensu uno cōtraria sunt uelut dulce & amarum:
Non contingit tempus ullum esse insensibile & latere:omnia enim tempora contingit sentire.
Omnia tam parua quam magna sensibilia sunt:sed non uidentur secundum q̄ sunt: solis enim magnitudo uidetur quattuor cubitorum a lōge:& non quantacūq; est.

Ex lectione.xviiii.

Duo oculi unum scilicet sensitiuum sunt & una est operatio ipsorum.
Eiusdem non erunt plures sensus eiusdem speciei : neq; enim opatio erit sine uirtute nec sensus est sine propria operatione.
Sensus communis secundum q̄ indiuisibile scilicet in se est secundū actū est unū sensitiuū dulcis & albi:quādo uero diuisibile factum fuerit ut s.seorsum iudicet de albo & seorsum de dulci scd'm actū alterum est:
Ponendum est in anima idem & unū esse numero sensitiuum oium .s.ic sus communis secundum esse tamen alterum & alterum.
Omne sensibile magnitudo est :& non est indiuisibile sensibile.
Nihil uidetur in infinita distantia:unde autem aliquid uidetur finitum ē

Expliciunt propositiones ex libro de sensu & sensato.

Incipiunt propositiones ex libro de memoria & reminisentia & lectiōes sunt notatæ secundum expositionē sancti thomæ

Ex lectione prima

On idē sūt hoīes memoratiui &reminiscitiui:sed ut freq̄n ter memorabiliores sūt q̄ tardi sūt .s.ad inueniēdū reminiscibiliores aūt qui ueloces & bene adiscentes.
n Fututa nō cōtigit memorati sed opinabile .s.ex pte cogno scitiuę uirtutis & spabile .s.ex pte appetitiuę q̄ futura est.
Est scīa q̄dā speratiua:quā quidam diuinatiuam dicunt. ·Scīa sperā· ·i· diuinati
Memoria non est præsentis :sed sensus:& sensu neq; futuri neq; facti cognoscimus :sed tantum præsens.
Memoria scī ēīpīs.n.cū adest nullis utiq; dicet memorati neq; q̄ cōsyderatur:cū sit cōsyderās & itelligēs sed hoc qdē .s.p̄sens sētire d̄r: illud aūt scite .s.qd cōsyderatur cum uero sine actis eorū sciam .s.habitualē & sēsū .i.potētiā sensitiuā habeat sic memoratur eos .i.actus præteritorū.
Diffi. Memoria neq; est sensus neq; opinio sed horum alicuius habitus scilicet si sic aliqua uis permanēs aut passio si scilicet sit ipsius trāsiēs

Ex lectione.ii.

Intelligere non eſt ſine phantaſia:

Non contingit intelligere aliquid ſine continuo nec ſine tempore:

Magnitudinē & motum cognoſcere neceſſe eſt eo ſenſu: quo & tempus & phantaſma ſcilicet horum tria: communis ſenſus paſſio eſt quia ſcilicet phantaſiæ eſt radix ſenſus communis quæ præſuponit actum eius.

A primo ſenſitiuo idest a ſenſu communi horum trium cognitio eſt memoria autem non ſolum ſenſibilium ſed & quæ intelligibilium eſt: non ſine phantaſmate eſt: quare intellectui idest partis intellectus ſecūdum accidens inquantum ſcilicet intuetur rem in phantaſmate utiq; erit memoria: per ſe autē & primi ſenſitiui quantum ſcilicet ad aperitionem phantaſmatibus quæ eſt paſſio eius unde & in alteris quibuſdam ineſt animalium: & non ſolum hominibus & habentibus opinionem aut prudentiam.

Si memoria intellectiuarum aliqua partium eſſet: non utiq; ineſſet multis aliorum animalium forte autē nulli mortalium niſi ſcilicet homi qui ſolus habet intellectum:

Non omnibus animalibus memoria ineſt propter id quod non omnia temporis ſenſum habent.

Memoria eſt eius partis animæ cuius eſt phantaſia ſcilicet. ſenſitiuę & ſūt memorabilia per ſe quidem quorum eſt phantaſia per accidens autem quæ non ſine phantaſia ſcilicet appræhēduntur uidelicet intelligibilia

Ex lectione .iii.

Oportet intelligere paſſionem aliquam factam per ſenſum in anima & ſcilicet in coniuncto in parte corporis habente ipſam uelut picturam quandam: cuius ſcilicet anima dicimus habitum eē memoriam quia ſcilicet ea quæ in ipſa ſunt quaſi habitualiter tenentur

His qui in motu multo propter paſſionem aut propter etatem ſunt nō fit memoria tanquam utiq; in aquam fluentem incidente motu & ſigillo pp qđ multū noui idest pueri & ſenes imemores ſunt fluunt.n.ii quidē pp augmētū: illi uero propter decrementum:

Multū ueloces .ſ. igenio & tardi neutri uidentur memores eē ii qdē ueloces igenio plus opportūo hūidiores ſūt illi uero duriores: his qdē non manent phantaſma in aīa: alios autem non tangit idest non recipiunt phantaſmatis impræſſione.

Sicut in tabula pictū aīal eſt & imago & unū & idē .ſ. ſbo ſūt ābo: eē tātū nō idē ābo .ſ. aīalis picti & imagīs & ē cōſyderare .ſ. alia & alia cōſideratiōe & ſicut aīal .ſ. pictū & ſicut imaginē: ſic & qđ i nobis ē phātaſma oportet accipe & ipſū aliqd ſcđm ſe eſſe: & alterius phantaſma ſcđm qdē ſe ipſū ſpeculatū qdā ē .i. circa qđ ſpeculatur itellectus aut phataſmata īqtū uero alterius: ut imago ē .ſ. iducēs i aliud & memorabile .i. principium memorandi.

Meditationes memoriam saluant in remiscendo :hoc autem nihil aliud est quam speculari multotiens sicut immaginem scilicet priorum ap[illegible] pars & non sicut secundum se.

Memoria habitus est [illegible] phantasmatis ut imagis eius cuius est phantasma [illegible]

Ex lectione.iiii.

Reminiscentia non est memoriæ resumptio neq; acceptio scilicet prima alicuius cognoscibilis.

Nihil prohibet secundum accidens memorari quædam qua scimus scilicet in præsenti memorari autem secundum se non contingit ante factum tempus :memoratur enim nunc aliquis quæ audiuit aut uidit aut passus fuit prius non quod passus est nunc memoratur.

Diffi. Cum resumit aliquis quam prius habuit sciētiam aut sensum cuius habitum memoriam diximus hoc est reminisci.

[illegible] quinta.

Quædam semel uidentes magis memoramur: q aliqua multotiens uisa.

Citissime & optime fiunt a principio scilicet incipiendo [illegible] reminiscentie: sicut enim se habent res eo q consequenter [illegible] ordinem [illegible] sic & motus scilicet earum in anima.

Sunt magis reminiscibilia quæcunq; ordinationem habent aliquam: que autem praue sunt ordinata grauiter reminiscuntur.

Differt reminisci ab iterum adiscere quia reminiscens poterit quodam modo moueri in id quod consequitur principium scilicet in memoria retentum quod non est in illo qui iterum adiscit.

Tanquam natura consuetudo est: unde quæ multotiens intelligimus cito remiscimur.

Ex lectione.vi:

Maxime scilicet in reminiscēdo oportet cognoscere tempus præteritum aut in mensura idest determinate aut infinite idest determinate.

Ex lectione .vii:

Differt memorari a reminisci non solum secundum tempus :sed quoniā ipso memorari: & aliorum animalium participāt multa : sed reminisci nullum est dicere quæ cognoscuntur animalium nisi homo .causa aūt est quia remisci est ut syllogismus quidam: hoc autem quibus deliberatiuum inest natura solum accidit :& namq; deliberare syllogismus est quidam.

Corporea i. exercita per organū corporale q̄dā passio reminiscentia est: signū aūt est turbari quosdam cum non non possunt reminisci.

Melancholicos phantasmata mouent maxime

Maxime turbantur in reminiscēdo quibus humiditas fuerit circa locum sensitiuū: nō enim facile pausat mota quousq; superueniat quod que-

Reminisci & memorari d[illegible]

ritur & recte procedat motus.

Iræ & timores cũ contra aliquid se mouerint & contra scilicet irā & timorem mouentibus se hominibus non sedantur scilicet passiones sed ad eadem contra mouent:

Superiora maiora habentes & nani peius memoratiui sunt quam contrarii propter id q̄ grauitate multam habēt in sensibili & quia neq̄ a principio motus possunt immanere sed dissoluti sunt neq̄ in reminiscendo facile ratione procedunt.

Expliciunt propositiones ex libro de memoria & reminiscentia.

Incipiunt propositiones Ex libro de somno & uigilia lectiones uero notatæ sunt secūdum expositionem petri de aluerni

Ex lectione .i.

Omnus est priuatio quædam uigiliæ
Habitus & priuatio habent fieri circa idem susceptibile.
Quo sentiunt animalia hoc uigilant uigilantia & dormiunt dormientia.
Neq̄ animæ neq̄ corporis sentire est proprium.
Cuius est potentia eius est actus

Quæcunq̄ uiuentiū augmenti diminutionisq̄ participant solū: his neq̄ somnus neq̄ uigilia inest non enim habent sensibilem particulam.

Nihil est quod semper uigilet: uel quod semper dormiat.

Quorūcūq̄ est aliquod opus secūdū naturā: quando excesserit tps in quo possunt aliquid facere: uel aliquid eorū quæ possunt tempore facere necesse est ea languere.

Cōtrariorū hoc quidē inesse necesse est subiecto: illud autem nō.

Necesse est omne quod uigilat contingere dormire impossibile est enim semper agere similiter & semper dormire.

Aialia oia somno coicant: quædam autem breuis sunt sōni ideo latebunt multotiens utrum somno participent: uel non: ut entoma quæ duros habent oculos.

Diffi. Sōnus ē imobilitas & uelut uinculū oīs sensus .s. exterioris.

Diffi. Vigilia est solutio & remissio sensus.

Quibus inest sensus: inest & tristari & gaudere: & quibus insunt hæc: in est & concupiscentia.

Opus suum facit nutritiua particula in dormiendo magis quam in uigi-

lando: nutriuntur enim & augentur tunc magis animalia: tanquam nō exigentia ad hoc sensum.

Ex lectione .iii.

Quædam animalia habent omnes sensus quædam uero non omnes habent: ut talpa uisum.

Tactū & gustū uniuersa animalia habēt nisi sint imperfecta.

Impossibile est qualicūq; sensu sentire quod dormit animal.

Est quædam potentia cois quæ sequitur oēs particulares sensus: quæ quoniam uidet & audit: percipit non enim uisu uidet quis quoniā uidet sed bene sensu commun

Cum principale aliorum omnium sensitiuorum & ad quod rēdūt alia patiatur aliquid: compati necessarium est & reliqua omnia illoꝝ: autem cum aliquid impotens sit non necesse est hoc impotens fieri.

Sensu coi discernere potest animal quoniam alia dulcia sūt abalbis: non autem gustu nec uisu: neq; ambobus.

Sensus cois simul tactui maxime existit qui scilicet inseparabiliter & hoc tactus separatur ab aliis sensitiuis: alia uero ab hoc inseparabilia sunt.

Somnus & uigilia passio est sensus communis: ideo & in omnibus inest animalibus: nam & tactus qui scilicet non separatur a sensu communi omnibus inest animalibus.

Tactus principaliter a somno uincitur relliqui uero sēsus actiones suas:

Non in eo ꝙ sensus uacent: neq; in eo ꝙ est sentire non posse sōnus est.

Obturatis spiritibus obturantur & sensus:

Quibus in certiuice uene scilicet per quas discurrunt spiritus appræhēdūtur in sensari sunt.

Ex lectione .iiii.

Dicimus quietem omnibus quæ nata sunt moueri cum non possint semper & continue moueri cum delectatione: necessariam esse atq; utilem.

Propter sanitatem animalium existit somnus: uigilia uero est finis.

Sentire & sapere omnibus finis est: quibus est alterum eorum: optima enī hæc sunt finis uero optimus.

Omnia animalia habentia sanguinem cor habent & in ipso est principiū motus & sensus eorum.

Mouere & facere aliquid sine robore non est possibile: robur autem facit retētio spiritus: & respirantibus qdē quæ de foris fit: non respirantibus autem quæ complatata est.

Somnus & uigilia passio primi sensitiui est quod scilicet est in corde & in ipso fit primo somnus & uigilia.

Mouentur quædam dum dormiunt & faciunt multa quæ uigilantium sunt non tamen absq; phantasmate & aliquo sensu: & tales somnia memorantur expergefacti uigilum uero non memorantur actus.

Ex lectione.v.

Nutrimentum extremum omnibus qui sanguinem habēt est sanguinis a natura :his uero qui sanguinem non habent est proportiōale sāguini

Locus sanguinis sunt uenæ & harum principiū est cor :palam aūt quod dicitur est exanatonis

Somnus causatur ex euaporatione circa nutrimentum quæ sursum fertur & infrigidata a cerebro deorsum fertur & tunc fit somnus : unde maxime post cibaria fit grauis somnus : multa enim a cibariis fit euaporatio

Somnifera omnia grauedinē capitis faciūt:ut potius cibi:opium:mēdragore uinum & lolium & qui dormitant hæc uidentur pati & non possunt leuare caput & palpebras.

Ex laboribus quibusdiam causatur somnus labor enim colliquatiuus id est resolutiuus est.

Egrediens quædam causant somnum :ut quæ a superfluitate humida fiūt ut accidit febricitantibus & lethargicis.

Primæ ætatis pueri dormiunt uehementer eo q nutrimentum sursum fertur omne signum autem est quoniam excedit magnitudo superiorum membrorum inferiora in prima ætate:eo q in his fiat augmentum.

Pueri maxime epilentici fiunt.

Similis est somnus epilepsiæ idest morbo caduco& modo quodam sōnus epilepsia est.

Pueris non conferunt uina : neq eorum nutricibus : cum enim fertur multus spiritus sursum descendendo rursus uenas tumefacit quibus coartat porros quibus respirō fit.

Differt nihil forsan quia scilicet differt secundum magis & minus pueros uel nutrices eorum bidere uinum ;sed oportet bibere aquaticum &modicum spirituosum enim uinum :& magis quod est magnum:

Ita superiora plana sunt nutrimento pueris quod quinq mensibus : non uertunt collum.

Propter multam humiditatem quiescunt in matricibus embria prius.

Sōni amatores sunt qui ocultas uenas habent : & nani magnaq capita habentes illorum enim uenæ angustæ ut non facile deflat quæ descendit humiditas nanis uero uel magna capita habentibus sursum impetus multus & euaporatio fit.

Manifestas uenas habentes non somnolenti sunt propter facilem fluxum :nisi aliquam aliam passionem contrariā habeant :similiter neq melancholici:infrigidatus est enim eis locus intus quare nō fit eis multitudo euaporationis.

Melancholici ædaces sunt & duri :quemadmodum enim nihil iocundū: habentia afficiunt eis corpora :nigra autem cholera cum naturaliter sit frigida nutritiuum locum frigidum facit:& alia loca ubicunq potesta

te existit huiusmodi superfluitas.

Melancholici edaces sunt & duri:quemadmodũ enim nihil[?]iocundũ habentia afficiuntur eis.

Diff: Somnus & conuentus quidam caloris intrinsecus & naturalis reciprocatio propter descensum euaporationis ingrossante in cerebro.

In somno superiora animalis & exteriora infrigidantur unde palpebræ concidunt:inferiora uero & interiora calida fiunt:uelut quæ circa pede & quæ intrinsecus.

Ex lectione.vi.

Venter uacuus cum sit calidus est :replectio uero infrigidat.

Cadunt homines dormientes substracto calido qui sursum referebatur.

Solus animalium rectus est homo.

Omnium quæ in corpore sunt frigidissimũ est cerebrum non habẽtibus uero :quod æqualer huic scilicet cerebro.

Quẽadmodum humidum quod euaporat a solis caliditate:cum uenerit ad supræmum locum propter frigiditatem loci infrigidatur :& congestum deorsum fertur factum rursus aqua :sic in eleuatione calidi ad cerebrum superflua quidem euaporatio in phlegma redigitur:ideo & catari uidentur ex capite fieri.

Ex pergiscuntur animalia cum digestio facta fuerit:& obtinuerit quæ impacta fuit caliditas in angustum locum magna existens:super eo quod circunstabat scilicet super frigiditate & discreti fuerint corpulentior sãguis atq; purissimus:

Tenuissimus & purissimus est senguis qui est ĩ capite:dẽsissimus autẽ atq; turbidissimus qui in inferiobus partibus est.

Diffi. Somnus est primi sensitiui compræhensio ut non possit agere : ex necessitate quidem facta

Non contingit esse animal non existentibus quæ ipsum perficiũt propter salutem:saluat autem quies:

Ex lectione .vii.

Nihil in somnis sensu exteriori sentimus quare sensu sõnia nõ sentimus.

In somniis præter phantasmata aliquando alia intelligimus idest aliquã [illegible]

Non est opinantis neq; intelligentis passio hæc quam uocamus somniare: sed neq; sentientis simpliciter idest ab exteriori.

Sensitiui primi idest sensus communis somnium est passio:si quidem & eius passio est somnus.

Est idem sensitiuum primum & phantasticum idest phantasia:quia scilicet sunt [illegible] specie eiusdem obiecti esse autem sensitiuo primo & phantastico alterum est.

Diff: Phantasia est qui a sensu secundum actum fit motus

Diffinitio Somnium est phantasma quod in somno fit.
Sensitiui primi est somniare in eo quod phantasticum est idest in eo qd mouetur a sensibili in existente.

Ex lectione.viii.

Species non solum insunt in organis sentiendi dum sensibilia agūt:sed etiam dum abeunt.

Quæ feruntur secundū locum:eo quod mouit non ulterius contingente mouentur:nam quod motum fecit mouit aerem:& aer motus alium & hoc mouetur quousq; quidem stet facit motum similiter etiam est in alteratione

Passio est non solum sentientibus in organis sentiendi:sed etiam quiescentibus & in profundo idest in memoria & imaginatione & superficietenus idest in sensu communi ut quidam exponunt uel melius in sensibus exterioribus:& huic expositioni alludunt tria signa in textu posita:quorum primum est de oculo diu respiciente solem in quo auerso a sole remanet species claritatis secundum est de oculo diu respiciente aliquem colorem cuius species remare uidetur tertium est de oculo respiciente solem qui postea uidet puniceum deinde purpureum:quousq; in nigrum deueniat & euanescat.

In speculis ualde puris si menstruis superuenientibus inspitiant mulieres fit superficies speculi uelut nubes sanguinea:& si,quidem nouum sit speculū non facile est abstergere huiusmodi maculam:si autem uetus facile causa autem est quoniam non solum uisus patitur a uisibili mediante aere:sed facit aliquid & mouet quemadmodum splendida ui/sus enim splendidorum est agit quidem enim uisus per accidens ratione uaporis ab oculo in uidendo existentis.

Oculi quando fluunt menstrua afficiuntur sicut pars alia quælibet corporis:& enim natura existunt pleni uenarum:ideo non fiunt menstrua propter perturbationem & phlegma sanguineum:afficiuntur oculi:& aer mouetur ab ipsis oculis & eum qui est speculis continuus qualem quendam facit & talem uelut ipse patitur:hic uero speculi superficiem inficit.

Eadem natura est seminis & menstruorum.
Purum diligente demonstrat quicquid acceperit.
Vestes maxime mundæ citissime inquinantur.
Organa sentiendi cito & modicas differentias sentiunt.
Recedente sensibili extrinsecus:in cella remanēt simulacri habentia simi litudinem aliquam cum re sensata.

Facile decipimur circa sensus cum in passionibus sumus ueluti trepidus in timore & qui amat in amore:ut uideatur a modica similitudine hic quidem hostes uidere:ille uero dilectum:& quantum passibilior quis

fuerit tanto a minori similitudine mouetur.

Ex lectione. viiii.

Tristitiæ & obiectationes paruæ secus magnas non apparent.

Post nutrimentum & omnino teneris existentibus ueluti pueris: non fiunt somnia: multus enim motus est propter eam quæ ex nutrimento est caliditatē & pone extremum de generationibus aquæ quæ destruitur dum inueniunt aliquid compositum:

Quemadmodum in humido si uehementer moueat quis: quandoq; quidem nullum apparet idolum: quandoq; uero apparet: sed distortum omnino: quod si quiescat pura & manifesta apparent idola: sic & in dormiendo phantasma & reliqui motus qui proueniunt a simulacris: interdum quidem cum uehementior fit motus exterminantur omnino: interdum cõturbatæ apparent uisiones & monstruosæ & deteriora sõnia ueluti melancholicis & febricitãtibus & uinolentis.

Sedato & discreto scilicet puto ab imputo sanguine in habentibus sanguinem conseruatus simulacrorum motus ab unoquoq; sensuum ualida facit somnia.

Quemadmodum si lateat quoniam suppositus est digitus oculo: non solum quod est unum apparebit duo: sed etiam putabitur esse duo: si uero non lateat: apparebit quidem non autem putabitur: sic & in somnis si sentiat quidem quoniam dormit dicit quoniam uidetur q̃ in ipso scilicet sensu est ut coriscus: nõest autem coriscus: si uero lateat quoniam dormit nihil contradicit phantasiæ.

Sæpe dormiendo dicit aliquid in aia quoniã somnium est quod aparet

Ex lectione. x.

Somnium est phantasma quoddam in somno.

Contingit uigilare & dormire simul: simpliciter altero existente & altero aliquo modo in esse & quæ tunc apparent: eorum nullum somnium dicendum.

Diffi. Quæ in somno fiunt ueræ intelligentiæ præter phantasmata somnia non sunt: sed phantasma quod est a motu simulacrorum cum in dormiente in eo quod dormit fit: somnium est.

Quibusdam accidit ut nullum somnium uiderint in uita: rarum tamen huiusmodi est.

Quibusdam multum prouectis ætate accidit quod primo nullum somnium uiderint.

Quibuscunq; hoc modo consistit natura: ut multa ascendat euaporatio in superiorem locum: & iterum deorsum lata multitudinem motus faciat istis nullum apparet phantasma: prodeunte uero ætate nihil inconueniens est apparere somnia.

Ex lectione. xi.

De diuinatione quæ fit in somnis & dicitur accidere a somniis neq; contemnere idoneum est neq; suaderi

Quia omnes uel plures existimāt somnia habere aliquam significationē: præstat fidem tanquam ab experientia dictum.

Quædam somnia sunt causæ :quædam signa :quædā accidentia futurorū

Somnia quandoq; sunt signa & causa simul uelut eorum quæ circa corpus accidūt scilicet egritudinum

Dicunt quidam & medicorum grati quoniam oportet ualde intendere somniis:

Qui in die fiunt motus nisi magni fuerint & fortes latent secus maiores qui in uigilando sunt motus.

In dormiendo parui motus magni esse uidentur arbitramur enim fulgura cadere ac tonitrua fieri paruis sonis in auribus factis :& melle & dulcibus saporibus perfrui tenui phlegmate defluente: & ambulare per ignem & calefieri uehementer paruo calore circa quasdam partes factō

Quoniam parua sunt omnium principia:maxime est quoniam & egritudinum & aliarum passionum quæ in corpore dicuntur fieri principia parua sunt.

Necessarium est principia egritudinum in somnis esse patientia magis quam in uigilando.

Quæ in somnis fiunt phantasmata causas esse propriorum cuiusq; actuū non irrationabile est:debentes enim agere & in actibus existentes: aut olim agentes: sæpe recta his somnia intuemur & agimus.

Plurima somnia accidentibus assimilantur ut omnia quo non est origo in nobis :ut cum denauali bello & de his quæ procul sunt somniantes contingit hoc factum.

Quoniam aliorum animalium quædam somniantia deo utiq; missa non erunt somnia

Valde stulti homines præuidentes sunt & recte somniantes tāquam deo non immittente somnia: sed quoniam eorum quasi loquax natura & melancholica multimodas uisiones uidet :& his cōtingit quemadmodum dicitur si multa iacis aliquando periter iacies.

Multa consulta bene & quæ fieri expediebat dissoluta sunt propter digniores inchoationes.

Non omne fit quod futurum erat.

Nihil prohibet motum aliquem & sensum pertingere ad animas somniantes a corporibus cælestibus.

Defluxiones huiusmodi scilicet corporum cælestium ad animas pertingentes contingit magis sensibiles esse in nocte:eo quod quæ in die deferuntur dissoluuntur magis :plus enim sine perturbatione aer est noctis eo quod silentiores sunt noctes:& ii motus phantasmatum fa

ciunt quibus præuidentur futura :

In die fierent somnia quibus futura præuidentur & sapientibus: si deus esset ea mittens.

Verisimile est non sapientes futura præuidere :nam intelligentia eorum non est curis affecta. sed tãquam deserta & uacua ab omnibus: mota secundum mouens ducitur id est secundum influxum corporis cælestis.

Extatici quidem præuident futura: quoniam proprii motus eos non infestant: sed longe proiiciuntur: extraneos autem maxime sentiunt.

Notos de notis recte somniare & maxime præuidere accidit eo quod noti maxime pro se inuicem soliciti sunt: & quemadmodum procul existentes maxime cognoscunt & sentiunt se sic & motus: notiorum enim notiores sunt motus:

Melancolici bene coniectant somnia propter permutationem enim idest fortem discursum cito habitum idest consequenter se habentem imaginantur & sic copulant id quod longe est: & propter uehementiam nõ repellitur eorum motus ab alio motu.

Artificiosissimus iudex somniorum est, qui põt similitudines inspicere ut per [illegible] deueniat in cognitionem alterius:

Recta somnia iudicare cuiuslibet est:

Expliciunt propositiões ex libro de somno & uigilia:

Incipiunt Propositiones ex libro de iuuentute & senectute Aristotelis: Lectiões sũt notatæ secundum expositionem petri de aluernia.

Ex lectione .i.

Non est possibile substantiam animæ esse corpus sed tamen in aliqua existit corpus particula habente uirtutem.

Necesse est unam & eandem esse particulam secundum quam animal uiuit & secundum quam appellamus ipsum animal.

Animal secũdum q animal impossibile est nõ uiuere: si autem uiuit animal existere non est necessarium: plantæ enim uiunt quidem: non aũt habent sensum: per sentire autem animal & non animal determinamus:

Non idem est scilicet secundum rationem esse animal & uiuere.

Nutrimentum principium habent plantæ in medio superioris & inferioris: particulam enim secundum quam ingreditur alimentum superius uocamus ad ipsam plantam respicientes: sed non ad ambiens. totum idest ad uniuersum. deorsum uero secundum quam superfluum dimittunt primo.

Superius & inferius habent se contrariæ in plantis & animalibus.

Homini propter rectitudinem maxime existit habere quæ sursum est particulam ad id quod totius idest uniuersi est sursum aliis autem animalibus intermedie: plantis autem immobilibus existentibus & accipientibus ex terra alimentum: necessarium est deorsum semper hanc habere particulam.

Proportionales sunt radices plantis: & quod uocatur os animalibus: per radices alimentum hæc quidem recipiunt ex terra: hæc autem per os.

Tribus existentibus partibus in quas diuiduntur omnia perfecta animalia una quidem qua suscipit alimentum: una autem qua superfluum emittit: tertia uero harum media hæc in maximis animalibus uocatur pectus in aliis autem puta anulosis proportionale.

Ex lectione secunda.

Multa animalia ablata utraq; particulatum scilicet posteriori & inferiori & ea quæ uocatur caput & susceptiua alimenti uiuũt cum fuerit mediũ palam autem in entomis ut uespis & apibus.

Plantæ diuisæ uiuunt separatim & fiunt multæ arbores ab uno principio

Necesse est nutritiuum animam actu quidem in plantis esse unam: uirtute autem plures similiter autem & sensitiuum principium est in animalibus: uidentur enim habere sensum diuisa ipsorum.

Saluare naturam suam plantæ decisæ possunt quia non habent organa ad salutem animalia autem non possunt: quia indigentia sunt capientis & suscipientis alimentum.

Assimilantur talia animalia scilicet decisa multis animalibus simul iũctis

Optime constituta animalia diuisionem non patiuntur propter esse naturam ipsorum maxime unam propter quam quod & paruum sensum faciunt quædam diuisæ particulæ: quia habent aliquam animalem passioné separatis enim uisceribus faciunt sensum.

Ex lectione .iii.

Quæ est ex spermatibus generatio accidit omibus ex medio idest ex media parte nam semen est superfluum tertiæ digestionis q̃ fit in corde

Animalium sanguinem habentium cor fit primo & hoc nos contemplati sumus: & in non habentibus sanguinem necessarium ẽ analogũ idest proportionale cordi fieri primo

Cor est principium uenarum.

Sanguis sanguinem habentibus est ultimum alimentum ex quo fiunt

particulæ:

Vnam quandam operationem circa alimentum :oris uirtus exercet :alteram autem quæ uentris scilicet uirtus:cor autem gratia huius operis animæ est idest est complementum & complementum inducit harum operationum.

Oportet principale ad id cuius gratia sunt dispositionés perficere idest complementum ducere :sed non in his quæ huius gratia idest dispositionibus agit solummodo :ut medicus qui scilicet est principalis ad sanitatem.

Duos sensus immediate ad cor tendentes uidemus gustum&tactum:quare & alios scilicet mediate necessarium est tendere hæc autem scilicet tactus & gustus non tendunt ad eum locum qui est sursum scilicet cerebrum uersus.

Natura uidemus in omnibus ex possibilibus facientem optimum.

Media regio principantis debet esse.

Vtens & quo utitur oportet differre :quemadmodum fistulæ & manus mouens fistulas.

Ex lectione.iiii.

Omnes particulæ & totum corpus animalium habent quandam caliditatem naturalem:propter & uiuentia quidem uidentur calida morientia autem priuata uiuere contrarium'.

Necesse est caliditatis huius principium esse in corde sanguinem habentibus non habentibus autem sanguinem in proportionali scilicet cordi

Operantur &digeruntur naturali calido oīa animalia.

Aliis a corde partibus infrigidatis remanet uiuere :corde autem infrigidato non remanet:quia hinc oritur principium omne caliditatis &aīæ tanquam ignitis ibi particulis

Necesse est simul uiuere existere & calidi huius saluationem :& mortē & huius scilicet calidi corruptionem

Caloris naturalis duas uidemus corruptiones marcedinem scilicet & extinctionē uocamus autē eam quæ est a se ipso marcedinem: eam uero quæ a contrariis extictionem : hanc quidem senectutem hanc autem uiolentiam.

Deficiente alimento non potente calido accipere alimentum corruptio fit caloris contrarium enim cessare faciens digestionem ꝓhibet nutriri

Calorē marcescere accidit ampliori cōgregato calore propter nō respirare neq; infrigidari :cito enim & sic consumit alimentū multū cōgregatū calidū:& præuenit consumens ante adesse euentationē.

Jp̄a scd'm se ipsā lucernæ flāma posita ī maiori flāma cōburitur sicut qd' cūq; alid' ustibiliū .cā aūt ē qa alimētū existēs ī flāma minori:ꝓocupat cipiens maior flāma prius quā adueniat alterum.

Ignis permanet semper scilicet idem specie factus & fluuens sicut fluuius sed latet nos propter uelocitatem.

Ex lectione quinta.

Carbones si fuerit circunquaq; continue obstrusio suffocatorio extinguuntur cito: si autem secus inuicem quis faciat frequenter oblationem & appositionem manent igniti multo tempore.

Oculatio scilicet ignis [illegible] saluat ignem: neq; respirate prohibetur propter raritatem cineris retunditurq; eo qui in circuitu est aere: ut non extinguatur multitudine exsurgentis in ipso caliditatis.

Plantis per alimentum & continens sufficiens fit auxilium ad naturalis calidi saluationem & enim alimentū facit refrigerationem ingrediens sicut & hominibus primo oblatum. ieiunia autem cale facientia' sitim faciunt immotus enim existens aer semper calescit: alimento autem ingrediente refrigeratur motus donec utiq; recipiat alimēnū digestiōem

Si continens excedat frigiditate exsiccantur plantæ: aut si æstate fortia accidant caumata ut non possit tractum ex terra humidum refrigerare marcescit calidum.

Expliciunt propositiones ex libro de iuuentute & senectute.

Incipiunt propositiones ex libro de respiratione & inspiratione quem a libro de iuuentute & senectute non diuidit petrus de aluernia.

Ex lectione.vi.

Quatilia animalia per aquam acquirunt refrigerium terræstria autem per aerem

Quæcunq; animalia habent pulmonem respirant.

Quæcunq; sine sanguine habent pulmonem & concauum minus indigent respiratione: propter quod multo tēpore sine respirare possunt permanere præter corporis inualitudinem:

Pulmonem concauum habent ouificantia ut ranaq; genus: & multo tempore manent in humidis: pulmo enim eorum modicam habent caliditatem: pauci enim sanguinis habēt ipsum. si tamē cogat quis ualde detinens longo tempore suffocantur omnia talia: nihil enim talium suscipit aquam sicut pisces.

Habentia pulmonem habentem sanguinem omnia magis idigent respiratione propter multitudinem caliditatis: quæcunq; autem non habēt pulmonem non respirāt.

Ex lectione.viii.

In æstibus calefacti magis :magis respirationes indigemus & spissius re spirando omnes cum enim inciteutu fuent frigidum &constringatur & compingatur corpus detinere accidit spiritum:

[illegible] tione.x.

Est per arteriam ex pectore respiratio & per nares:& ea quæ per nates scā respiratione priuata animalia nihil patiuntur:ea aūt quæ secundum ar teriam moriuntur:utitnt enim natura exabundanti ea quæ fit per na res respiratione.

Ex lectione.xi.

Calore anima operatur omnia.

Principium uenaꝶ est cor in sanguinem habentibus:nō enim per cor sed ex corde protactæ omnes uænæ existunt.

Alias uirtutes aīæ impossibile est existere sine nutritiua:hanc autem sine naturali calore in hoc enim natura collocauit ipsam.

Animalium hæc quidem sunt aquatica :hæc autem in terra faciunt con uersationem.

Paruis animalibus & sine sanguine :facta ex continente aut aqua aut aere infrigidatio est sufficiens.

Animalia patua & sine sanguine :m- dicum habentia colorem modico indigent auxilio refrigerationis pp qd & breuis uitæ oia fere talia sūt.

Ex lectione.xii.

Sine sanguine sunt omnia entoma.

Apū quædā uiuunt septem annis :& alia quæcunq; sonum faciunt.

Ex cōcussione ad pelliculam apes faciunt sonum:qualem per calamos p foratos pueri faciunt quando supetposuerunt pelliculam subtilem.

Entoma non respirant :apes enim & muscæ in humidis multo tempore uiuunt si non ualde sint calida aut frigida :& dicuntur suffocati reple to uentre idest pellicula quæ mota refrigerat & corrupto ex humido & non propter non respitare propter qd in cinere demorata resurgūt.

Animalium quæ in aquis uiuunt :quæcunq; sine sanguine sunt :pluri tē pore uiuunt in aere:sanguinem habentibus.

Piscium multi in terra latitantium uiuunt extra aquas & inueniuntur a fodientibus.

Ex lectione.xiii.

Sanguinem habentium & habentium cor quæcunq; ipsorum habent pul monem omnia suscipiunt aerem & refrigeratione m faciunt per inspi rare & expirare:

Habent pulmonem animalia animalificantia in se ipsis.

Selaca uero pisces sine squammis aialificant sed non in seipsis:& ouificā tiū:pennata:ut puta aues :& ut lacertæ.

Simul pulmonem & brãchias habere nullum animal uisum est: quia pulmo gratia refrigerationis a spiritu est: branchiæ autem gratia refrigerationis ab aliqua.

Vnum ad unum opus oportunum organum est.

Frustra nihil uidemus facientem naturam

Duobus entibus ad unum ordinatis alterum utiq; esset frustra:

Quoniam animal ad esse indiget alimento: ad salutem autem refrigeratione: eodem organo utitur natura ad ambo hæc quemadmodũ ligna ad sapores & ad loquutionem.

Non habentibus pulmonem neq; respirantibus os quidem ad operationem alimenti: ad refrigerationem autem indigentibus refrigeratione branchiarum existit natura.

Ex lectione.xiiii.

Delphini habent pulmonem propter q̄ & dormiuntur extollentes os super aquas: & si capiantur rhetibus cito suffocantur propter non respirare: & supernatantia uidentur talia in mari propter respirationem

Ex lectione.xv.

Quæ honorabiliora sunt animalium plus sortita sunt caliditatis.

Rectissimum animalium est homo & quod sursum habet uidelicet caput ad totius idest cœli sursum solus habet.

Homo pulmonem calidum multum & sanguineum habet.

Hæc quidem animalia ex terra ampliori facta sũt: puta plantarum genus hæc autem ex aqua puta quæ aquatilium: uolatilium uero & campestrium: hæc quidem ex aere: hæc autem ex igne.

Singula animalium in propriis locis habent ordinem.

Habentia excessus habituum loca contraria & tempora idest qualitatum accidentalium quæ non consequuntur naturaliter materiam saluant natura autem in propriis saluatur maxime locis

Non est idem materia animalium ex qua est unumquodq; idest qualitates quæ consequuntur naturaliter materiam & habitus & dispositiões ipsius sch et quæ consequuntur accidentaliter.

Si quid est glatie uel cæra constitueret natura: non utiq; in calido ponẽs saluaret quia illud scilicet esset naturaliter frigidum.

Naturales qualitates in quo quidẽ loco sunt tales entes existunt: ut quæ in aqua humidæ quæ autem in terra siccæ quæ autem ĩ aere calidæ: habitus uero scilicet accidentales quidem excedentes sunt caliditate in frigido qui autem frigiditate in calido positi saluantur magis reducitur ad mensuram idest proportionem locus habitus excessum.

Secundum permutiones communis temporis loci qualitates scilicet naturales permutantur.

Habitus idest qualitates accidentales contingit locis contrarios esse: ma

teria idest qualitates naturales autem est impossibile:
Ex lectione.xvi.
Inter uiscera maxime habens sanguinem est pulmo.
Refrigeratiõe totaliter indiget animalium natura propter colocatiõem animæ in corde.
Respirantia in pauco aere & eodem suffocantur: uelociter eni fit calidus
Non potentibus respirantibus mouere pulmonem aquatibus autem brã chias propter passionem aut propter senectutem accidit mors.

Expliciunt propositiones ex libro de inspiratione & respiratione.

Incipiunt propositiones ex libro de causa longitudinis & breuitatis Ari stotelis uitæ.

Ecundum quosdam nihil prohibet lagorosos lõgæ uitæ esse existentes
Longioris uitæ genus hominum quã equorum.
Sunt homines ii quidem lõgæ uitæ: ii autem breuis uitæ: alteri secundum altera loca distantes
Gentes quæ in calidis regionibus sunt longioris ui tæ sunt: quæ in frigidis breuioris uitæ.
Aliqui habitantium eundem locum hac differentia scilicet longioris & breuioris uitæ differunt adinuicẽ
Ignis & aqua & his cognata non habentia eãdem uirtutẽ: existũt genera tionis & corruptionis causa.
Ignorantiæ corruptio reminiscentia & eruditio est: scientiam uero obli/ uio & deceptio
Corruptis animalibus corrũpuntur & scientia & sanitas q̃ i aialibus sunt.
Quoniã aia non est in corpore sicut scia i aia: nõ erit ipsius alia corruptio præter corruptionem qua corrumpuntur corrupto corpore.
Corrumpũtur quæ īexistũt contrariis scd'm accidẽs: eo q̄ illa corrũpũtur scilicet per se: interimũtur enim contraria ab inuicem.
Cui nõ est contrariũ & ubi non est: impossibile utiq̧ erit corrumpi:
Impossibile est materiam haberti non existere aliqualiter contrarium.
Si simul fuerint actiuum & passiuũ: hoc quidem semper facit: hoc autem semper patitur: & impossibile est non permutare.
Ex contrario semper est permutatio.
Minor flãma cõburitur a multa scd'm accidens: quia alimentũ qd' illa in multo tpe cõsumit: hoc multa flamma cito consumit.
Oia generabilia & corruptibilia sp̄ i motu sũt & fiũt aut corrũpũtur.

Continens aut cooperatur ad generatione & conferuationem rei:aut con tra operatur:propter hoc transpofita duriora fiunt & pauciores durabi liotis natura.

Etenim nufquam alicui contraria erunt.

Longiffimæ uitæ in plantis funt palma & cypræffus.

In animalibus fanguinem habentibus fueniuntur quædam longioris ui tæ:magis q̃ in ex fanguinibus:& ingreffibilibus magis quam ĩ aq̃ticis.

Ingreffibilibus lõgiffimæ uitæ animalium funt homo & elephans.

Animalia quæ maiora fũt ut plurimum minoribus longioris funt uitæ rationale enim eft maiora plus habere humidũ uita autem confiftit in proportione calidi & humidi.

Animal natura calidum & humidũ eft:& uiuere talæ eft.

Senectus frigida eft & ficca.

Quod mortuum eft ui detur frigidũ & ficcum:

Neceffe eft fenefcentia deficcari

Ignis non fit putrefactus:

In animalibus non folum oportet effe multitudinem humidi:fed cũ hoc & calidum .ut neq; facile congelabile:neq; facile deficcabile fit.

Coitiua & multi fpermatis fenefcunt cito:fperma enim fuperfluũ nocet: & amplius emiffum deficcat:

Mulus longioris uitæ eft equo & afino ex quibus genitus eft:& fœmellæ mafculis fi coitiui fint mafculi:propter quod & pafceres mafculi bre uioris uitæ funt fœmellis:

Quæcunq; laboriofa funt mafculorum fenefcunt magis propter laborẽ: deficcat enim labor :& fenium inducit.

Naturaliter mafculi fœmellis longioris funt uitæ :quia calidius animal eft mafculus quam fœmella.

Animalia quæ funt pauci fanguinis aut fanguinem habentia non fiunt ĩ his quæ funt ad articũ locis:neq; greffibilia ĩ terra:neq; aquarilia in ma ri:quæ autem fiũt minora quidẽ funt & breuioris uitæ aufert enim cõ gelatio idest humidi augmentum.

Aquatilia animalia minus lõgæ uitæ funt greffibilibus:nõ quia humida fimplicitet fed quia aquofa:tale autem humidũ facile corruptibile eft: quia frigidum eft & cõgelabile de facili.

Plantæ quædam longiffime uitæ funt & magis quam animalia:primo quia aquofæ minus quare non facile congelabiles funt:deinde habẽt uifcofitatem & frigiditatem & ficcæ & terreftres exiftentes non tamen habent facile ex ficcabile humidum.

In mafculis fuperiora maiora funt quam inferiora in fœminis autem e conuerfo.

Plantæ quæ capite magne funt longioris funt uitæ:

Superius plantæ & caput radix est.

Expliciunt propositiones ex libro d[illegible] longitudinis & breuitatis uitæ.

Incipiunt propositiones ex libro de morte & uita Aristotelis & lectiones notatæ sunt secundum expositionem petri de aluernia.

Ex lectione.i.

St omnibus animalibus communis scilicet secundũ genus uita & mors. modi autem differunt specie scilicet in animalibus differentibus specie.

e Mors hæc quidem uiolenta est: hæc autem secundum naturam.

[illegible] Mors uiolenta est quando principium scilicet [illegible] extra fuerit: secundum naturam autem quando est in ipso animali.

Mors & corruptio non inest similiter perfectis & imperfectis animalibus.

Imperfecta animalia sunt oua & semina plantarum quæcunque sunt sine radicibus.

Omnibus animalibus corruptio fit propter calidi alicuius defectum.

Animalia quæ non uitalia ualde sunt: multo tempore uiuunt ablato corde: & mouentur pedibus adhuc existentibus truncabilibus: propter nõ componi naturam ipsorum bene.

Principium uitæ idest [illegible] deficit animalibus cum non refrigeratur calidum & cõmunicans ipsi [illegible] cor.

Quando his quidem scilicet animalibus habentibus pulmonem pulmo his autem scilicet piscibus branchiæ indurata fuerit propter temporis longitudinem desiccatis: his quidem branchiis: his autem pulmone & factis terrestribus possunt has partes mouere neq; eleuare: neq; simul ducere tandem facta intensione in durionis marcescit calor.

Paruis passionibus aduenientibus in senectute ueluciter moriuntur animalia, pp paucum esse calidum: uelut euaporato in multitudine uitæ.

Sine tristitia est: quæ est in senectute mors nulla enim uiolenta ipsis passione contingente moriuntur: sed insensibilis absolutio animæ fit oio.

Diffi. Generatio est prima participatio in calido nutritiuæ animæ.

Diffi. Vita est masio animæ nutritiuæ in calido.

Diffi. Iuuentus est primæ refrigeratiuæ particulæ augmentatio.

Diffi. Senectus est huius particulæ decrementum status autem horum medium est quando [illegible]: neq; deficit neq; crescit.

Diffi. Mors & corruptio uiolenta calidi est extinctio & marcor:
Diffi. Mors secundum naturā est marcesactio calidi propter temporis lōgitudinem facta & perfectissima.
Respirantia animalia suffocantur in humido pisces autem in aere.

Ex lectione secunda.

Tria accidentia circa cor quæ uidentur habere eandem naturam & non habent: sunt saltus & pulsus & respiratio.
Diffi. Saltus cordis est constrictio calidi quod in ipso est: propter refrigerationem superfluam & contabescitiuam: ut in timoribus.
Tmentes infrigidantur secundum superiora calidum autem fugiens cōtrarium facit saltum in paruum constrictum locum: ita ut aliquando extinguantur animalia propter timorem & propter passionem egritudinalem.
Bullitio fit spumoso facto humido a calido. eleuatur enim propter ampliorem fieri mollem.
Semper aduenientis humidi ex alimento per caliditatem tumefactio eleuata ad ultimam tunicam cordis facit pulsum in corde: & hoc semper fit continue: affluit enim semper humidū ex quo fit sanguinis natura:
Primo in corde fit sanguis: palam autem est in generatione a principio: mundum enim distinctis uenis uidetur cor habens sanguinem.
Pulsat cor magis iunioribus quam senioribus fit enim exalatio humidi amplior.
Pulsant omnes uene: & simul inuicem: propter ortas esse omnes a corde monet enim semper cor quare & illæ semper & simul omnes: quando cor monet.
Diffi. Pulsus est humidi calefacti spumificatio:
Respiratio fit augmentato calido in corde in quo est principiū nutritiuū
Quemadmodum alia indigent alimento ita & cor & aliis magis: & enim cor aliis alimenti causa est.
Oportet existimare consistentiam pulmonis similem esse follibus quæ in ærariis sunt.
Vocatur ingressus aeris inspiratio: exitus autem respiratio:
In animalibus habentibus pulmonem eius quod uiuere & non uiuere finis est respirare & non respirare in piscibus autem suscipere humidum in inspirare & expirare consistit uiuere:

Expliciunt propositiones ex libro de morte & uita.

Incipiunt Propositiones ex libro de motibus animalium Aristotelis & lectiones notæ sunt secundum expositionem petri de alvernia.

Ex lectione.i.

Niuersales quærimus sermones & singulari bus adaptamus ipsos.

Oportet si moueatur aliqua particula anima lis quiescere aliquam :& propter hoc iuncturæ in animalibus sunt.

Nihil mathematicorum contingit moueri.

Vnumquodq; animal oportet in seipso aliquid habere quiescens unde est principium eius quod mouetur.

Quemadmodum in animali oportet aliquid immobile est si debeat mo ueri:sic adhuc magis extra animal oportet.

Nauem pellens in naui ipse existens & firmatus ad nauem nō mouet :na uem :quia necessarium est ad quod firmatur manere.

Ex lectione secunda.

Speræ motæ circulariter nulla manet particula : aut enim totam necessa rium est manere aut distrahi continuitatem eius.

Moueri idest per seunum motum a duobus scilicet non per se ordinatis est impossibile.

Oportet tantā uirtutem esse quiescentis in quiescendo:quāta est moti & mouentis ipsum;quare impossibile est cœlum moueri ab aliquo fi xo in terra.

Cœlū in corruptibile & indissolubile est ex necessitate.

Non est impossibile aliquid si oppositum non est necessarium

Totaliter immobile a nullo cōtingit moueri:propter quod bene dictum est apud homerum non utiq; non ammouebunt e cœlo in terram io uem supræmum omnium:neq; si multum laborent appræhendere om nes dii deæq;.

Impossibile ē ignē aut terrā aut aminato⁊ aliqd' i seipsis habere aliqd qe scens & mouens & aliquid extra ad quod propulsentur :sicut aiata hūt.

Generationis & corruptionis nihil possibile est causam esse sibi ipsi: præ existere enim oprtet ei quidē mouetur & generatur mouens & generās nihil autem prius est se ipso.

Ex lectione.iiii.

Inanimata omnia mouentur ab altero.

Omnia aīalia & mouent & mouentur gratia alicuius.

Mouentia animalis sunt intellectus phantasia sensus appetitus electio uo lūtas & cōcupiscētia:& hæc oia reducūtur ad itellectum & appetitum.

Phantasia & sensus intellectui eūdē locū habent iudicatiua.n.oia sunt.

Voluntas & concupiscentia appetitus sunt.

Electio communis est intellectui & appetitiui.

Mouens primũest quod appetibile & quod intelligibile est.

Non omne intelligibile est mouens primum sed quod operabiliũ finis ẽ

Non omne bonum mouet uidelicet bonum in uniuersali sed inquantum est finis eorum quæ gratia alicuius alterius existent sic mouet natura sic est bonum in particulari.

Oportet ponere apparens bonum boni locum habere & delectabile esse.

Appetibile est primum mouens: & non motum mouet appetitus autem & motum mouet: ultimum autem motorum non necesse est mouere aliquid:

Motus localis ultimus est omnium motuum quæ sunt in animalibus: mouetur enim & procedit animal appetitu aut electiõe alterato aliquo secundum sensum aut phantasiam.

Ex lectione quinta.

Similiter se habent intellectus speculatiuus & practicus in syllogizando: quia scilicet syllogizat ex aliquo primo. sed itellectus quidem speculatiui speculatio est finis cum enim duas intellexerit propositiones conclusionem intellexit & composuit intellectus autẽ practici ex duabus propositiõibus cõtinuo sit operatio.

Operatio cõclusio est scilicet mediata intellectus practici.

Propositiões practicæ determinantur per bonum & per possibile sicut scilicet speculatiuæ per rationem entis:

Quæcunq; nõ ratiocinantes operamur ueelociter operamur.

Vltima id est proxima causa eius quod est moueri, est appetitus existens scilicet in actu

Ex lectione.vi.

Phantasiæ & sensus & meditationes alterant corpus secundum calidum & frigidum.

ensu facto in actu statim alterationes quædã sunt existentes: phantasia autem & intelligentia habent in se rerum uirtutem: aliquo enim mouetur species intellectiua calidi aut frigidi: aut tristabilis aut delectabilis talis existit: qualis & unaquæq; rerum exteriorum: propter ꝙ tremũt timent homines intelligentes solum.

odica permutatio facta in principio multas & magnas differentias facit deinceps uelut gubernaculo secundum aliquid modicum transupposito magna fit pro ræ transposito.

Cum sit modica alteratio circa cor multa fit corporis differentia in ruboribus & paloribus & tremoribus & timoribus.

Ex lectione.vii.

Necesse est principium animæ mouentis esse in medio superioris & in-

feriorIs & dextri & finiftri:
Mediã partem corporis in qua eft principium mouens fubiecto quidem unam operatione aût neceffe eft fieri plures.

Ex lectione.viii.

Principium motibus in aialibus eft in corde:& fpiritus cõplacatus ẽ i ipo Spiritus eft mouens organicum

Ex lectione.viiii.

Exiftimandum eft conftare animal quemadmodum ciuitatem bene legibus rectam ficut enim in ciuitate quando bene ftabilitus fuerit ordo: nihil opus eft feparatim principem adeffe per fingula eorum quæ fiũt fed quibuflibet facit ut ordinatum eft:& hoc fit poft hoc per confuetudinem:ita in animalibus idem fit per naturã:quia nata eft unaquæq; pars facere proprium opus ut nihil opus fit in unaquaq; effe animam: fed in quodam principio corporis exiftere maxime:
Cor & pudenda maxime mouentur motibus inuolũtariis multotiens enim ipare re aliquo non tamen iubente intellectu mouentur.
Motus inuoluntarii funt fomnus & uigilia & refpiratio nullius enim horum domina eft fimpliciter phantafia aut intellectus.
A genitalibus exit uelut animal quoddam fpermatis uirtus.
Motibus aliquando fiunt a corde ad fenfus & a fenfibus ad cor: & a fenfibus ad fenfus.

Expliciunt ppotiões ex libro de motibus animalium.

Incipiunt propofitiones ex primo libro de hiftoriis animalium Ariftotelis. Collecte fecundũ interpretatiõe Theodori Gazæ tefalonicenfis.

Ex capitulo primo.

Nimalium partes aut in compofitæ funt quæ fcilicet in fimiles fibi partes diuiduntur: ut caro in carnes:& ob eam rem fimilares appellantur: aut compofitæ quæ indiffimiles fecari apte funt: ut manus in non manus:quapropter eas diffimilares nominamus.
Quæcunq; pars diffimilaris ex fimilaribus cõftat ut manus & carne offibus & neruis
Homis oculis aut nafus cum oculo aut nafo alterius hominis fpecie conuenit.
Vt totum fe habet ad totum: fic partes fingulæ fe fe ad fingulas habent.
Quibufdam animalibus partes nec fpecies funt eedem nec exceffu de-

fectuq; differunt:sed proportione conueniunt quomõ os cum spina: unguem cum solida ungula:manum cum forcipato pede: & pennam cum squamma conuenire aduertimus.
Sunt compluta animalia quæ easdem habent partes:sed non situ eodem ut mammas alia impectore habent:alia insemoribus.
Partes similares aut moles ac humidæ sunt ut sanguis sanies adeps seuũ medula:semen genitale lac caro & quæ his proportione respondent:aut siccæ & solidæ ut neruus cutis os cartilago uena pilus ũguis & cornu.
Animalium differentias aut per uitas aut per actiones aut per partes constitui dignum est.
Animalium alia aquatilia sunt alia terrestria.
Aialiũ aqtiliũ alia in fluido degunt uictũq; quærũt ex humore & humorem per uices recipiunt & reddunt nec uiuere possunt nisi uersentur in humore alia degunt quidem in fluido uictumq; inde emoliuntur sed aerem non humorem recipiunt & foris parere solent.
Terrestrium animalium alia accipiunt redduntq; aerem ut homo & quæcunq; habent pu'mone:alia aerem non recipiunt ut uespæ & apes:& reliqua quorum corpus incisuris præcingitur.
Animalium aquatilium compluta saxis affixa uitam omnem traducunt ut concæ.
Spongia sen'um aliquem habere creditur:quia multo difficilius abstrahũtur nisi clanculum agatur:ut referunt auulsores.
Terrestrium animalium alia uolucres sũt alia pedestria:quorum alia gressilia:alia reptilia alia tractilia sunt.
Aial quod tantum uolucre sit:ut piscis tantũ natatile est:nullũ nouimus.
Animalium alia gregalea sunt ut in uolucrum genere columbi grues:olores & in genere piscium thũni & limosæ & hamiæ:alia solitaria ut q' bus ungues adunci
Animalium alia uitam ancipitem degunt ut modo societate modo solitudine gaudeant alia uero non.
Hominis naturam ancipitem societatis ac solitudinis esse:apertum est:
Animalium alia ciuilia quæ labori communicant:quorum idem opus cõmuni efficitur opera:alia inciuilia.
Ciuilis generis est homo apis uespa formica grus:quarum aliæ sub duce degunt ut grues & apes:aliæ nullo subdite imperio sunt ut formicæ.
Animantes quidã liberales fortes & nobiles sunt ut leones:alii generosi feroces insidiosi ut lupi.
Diffi. Nobile est id quod ex bono prodiit genere generosum autem qđ non a sua natura degenerauit.
Verecundæ sunt cattæ & anseres.

Homo unus ex numero animalium omnium uim optinet cogitandi :& cum memoriæ atq; disciplinæ complures animantes eē participes possint nulla tamen præter hominem potest reminisci :sed de motibus uitaq; generis cuiusq; diligentius potest.

Animalia quæ uesicam habēt aluum etiam eadem optinent quæ uero aluum habent non omnia uesicam possident.

Humidi excrementi receptaculum uesicam :sicci uero aluū nominamus:

Animalia quæ animal gignere possunt :aut in se ipsa semen prolificum mittunt ut fœmina aut in alterum ut mas.

Omnibus animalibus sensus solis tactus est communis.

Cap. iiii: Humorem unumquodq; genus animalium continet quo si aut per uim aut per naturam ipsam priuetur in pernitiem agatur necesse est.

In parte similari sensum tactus contineri certum est:sicut econtrario potentias agendi partibus dissimilaribus tributas esse apertum est.

Animalium alia habent sanguinem ut homo & quæ aut perfecta pedibus carent aut binis quaternis uepedibus carent :alia exanguia ut omnia quæ pedibus plusquam quaternis innituntur.

Capitulo quinto. Animalium alia gignuntur animal perfectum :alia ouum alia uermen

Diffi. Ouum est id cuius ex parte principio animal consistit:reliquum uero est alimento ei quod gignitur :

Diffi. Vermis id ē ex quo toto totum animal p sbiecti fœtus formationē incrementumq; gignitur :

Animalia quæ uel pennis uel membranis uolant omnia bipeda aut apeda :angues enim circa æthiopiam tales uolare narrantur .

Capitulo sexto: Cum cæteræ serpentes oua pariant sola uipera animal gignit.

Homo animalium maxime omnium notum nobis necessario est:

Cap. vi. Summæ partes in quas primas totum diuiditur corpus hominis sunt caput collum thorax brachium duplex & crus duplex :

Diffi. Thorax est quæ a collo ad pudenda usq; trunca pertendit

Diffinitio. Capitis pats quæ capillis intecta est calua appellatur:

Diffinitio. Pars prior caluæ sinciput nouissime consistere solita est omnium enim ossium corporis ultimum id concrescit & induratur.

Diffi. Pars posterior caluæ occiput est media uero inter occiput & sinciput uertex est:

Cerebrum sincipiti subditū est occiput innanem est:

Calua mulieris unam habet suturam:quæ autem uiri tres:licet uisum sine ulla sutura caput uiri sit.

Ca.viii.Diffi. Facies est quæ calue subiecta est: & eam dumtaxat in homine nominamus.

Diffi. Frons est pars faciei quæ sub sincipite posita inter ipsum & oculos e

Quibus frons est magna segnes: quibus parua mobiles quibus lata mente moueri idonei: quibus rotunda iracundi sunt.

Cap.viii. Supercilia si i rectum porrigãtur mollem subeẽ animum significant: si iuxta nasum inflexa sunt austerum & acerbum: si iuxta tempora inflectuntur derisorem ac dissimulatorẽ si uero in totum dimissa notam inuidiæ habent.

Diffi. Pilos qui extremo palpebrarum ambitui adherẽt ciliũ nominamus

Diffi. Humor oculi internus quo uidemus pupilla est: & quod eam ambit nigrum dicitur & quod nigrum circundat candidum siue albugo.

Anguli oculorum si iusto sunt longiores notam morum maleficorum præbent: si carnosi more pectunculorum sunt qui naribus iunguntur malitiam præ'ernnt.

Perfecta animalia & quæ generant animal omnia habent oculos præter talpam uerum si quis prætentam membranam detrahit locus oculorum apparet: & pars nigra eorundem.

Cap.x. Solus potissimum animalium homo numerosa oculorum uerita te notatur cũ cæteris i suo singularis genere color sit idẽ exceptis eqs

Oculi qui conditi sunt clarissime cernere possunt: modicus tamen situs nota morum est optimorum.

Oculi quibus nigrum caprinum est: autem intenti constant aut modice nutant & mediocriter conniuant: notam moram laudabilium habent

Oculi qui conditi sunt clarissime in genere quoq; brutorum animalium cernere possunt.

Cap.xi. Oculi in cerebrum finiunt & utẽrq; positus super quadã uenula ẽ

Aures homini tantum immobiles sunt: cætera suas auriculas oĩa mouẽt

Notam optimorum morum habent aures mediocres.

Aures magnæ arrectæq; ultra modum stultitiæ indices sũt & loquacitatis

Diffi. Sternutamentum naso agitur: & flatus uniuersi eruptio est: signũq; augurale est. & unum ex spiritũ omnium generibus factum & sacrum

Mobiles nares natura esse uoluit.

Elephantis prolixa ualidaq; naris augetur: eiusq; usus idem qui manus: ea namq; cibos tam siccos quam humidos colligunt capiunt & in os admouent soli.

Mouent animalia omnia maxillam inferiorem crocodillo fluuiali excepto is enim unus superiorem mouet.

Cap.xv. In maribus etiam lac fieri potest: uerum caro his spissa est mulieribus autem fungosa.

Cap.xiii. Venter infra pectus est parte priore eiusq; radix umbilicus est.

Diffi. Totum quod ex cute glandeq; constat præputium est.
Quæ tegit glandem cutis ulnere obducto cohalescere neqt sicut nec palpebræ præcisæ reduci ad unitatem queunt.
Cap.xv. Habet homo partes suas ita dispositas: ut in eo & superius sit & inferius: & prius & posterius: & dextrum & sinistrum.
Sinistra omnia sunt imbecilliora.
Quibus pedes exigui iis manus quoq; paruæ habentur.
Diffi. Pars interior manus uola dicitur carnosa est: & incissuris uitæ indi cibus distincta.
Quibus pars interior plantæ non plana sed ita phenilescula est: ut solũ toto attingat uestigio ii uersuti & fraudulenti sunt.
Partes hominis tam superiores quam inferiores ad situm orbis uniuersi superiorem inferioreq; dispositæ sũt itidemq; priores & posteriores & dextræ & sinistræ.
Caput cæteris animalibus superiorem optinet situm ratione sui corporis at homo quoniam ad uniuersi orbis habitum institutus est: iccirco partem etiam istam habet respondentem parti sublimi uniuersi.
Tactus e sensibus homini exquisitissimus est: deinde gustus: reliquis superatur a multis.
Cap.xvi. Hõ plurimũ cerebri pportiõe magnitudinis ac hũidissimũ habet
Cerebrũ oibus priuatum sanguine est: nec uenã intra se ullam continet: & ad tactum frigidum per naturam est.
Arteria ita se habet ut accipiendi reddendiq; tantummodo spũs offõ fungatur: nihil enĩ aliud uel siccũ uel hũidũ pati ipa uĩ: sed ubi i eã tale qd deerrauerit: tam diu torquætur dum excutiat quod delapsum est.
Ventriculus humanus canino similis est quippe qui non multo amplior sit quam intestinũ sed iteftino similis ăplior: aluus aut suillæ similis ẽ
Cap.xvii. Cor situm cæteris animalibus in medio pectore est: i quibus pectus est: homini tantum ad partem sinistram potius uergit.
Sanguinis plurimum pulmo ex cæteris continet membris.
Cor solũ ex reliquis uisceribus sanguinẽ intra se continet: cũ pulmo nõ intra se sed in uenis contineat sanguinem.
Sunt hominis uenæ crassæ proportione humani corporis.
Cap.xviii. Iecur supra septũ positum a dextro latere est: lien a læuo æquæ in omnibus quæ membra ista disposita habent per naturã non pdigio sed iam enim legitimum illum locũ in non nullis quadrupedũ lienem cum iecinore permutasse uisum est.
Est hominis lien suillo similis specie angusta & lunga.
Rotundum iecur hominis est ac simile bubulo.
In parte quadã agri chalcidici euboiæ fel nullũ pecorĩ ati naxo oibus ferme quadrupedibus tã grãde ẽ: ut q sacra faciũt aduenæ stupescãt rẽ.

Ren.dexter in omnibus animalibus quibus sunt renes superiorem obtinet locum :minusq; pingui obducitur & siccior est.

Vesica hominis proportione ampliorẽ quam cæterorum :

Propositiones ex secundo libro de historiis animalium :

Ex capitulo primo.

Equi ceruix osse uno rigida constant nec uertebris ullis iungi-
1 tur :interiora autem omnia canibus similia continentur.

Solus animalium omnium homo dexter utraq; nascitur.

Nullum animal præter hominem mammas parte gerit priore:

Flectunt animalia crura priora :contra atq; posteriora:&econtrario quam homo membra inflectũt excepto elephanto:flectit enim suos posteriores poplites mouetur hominis

Homo brachia retrorsum flectit crura uero ante.

Aues suos inflexus similes quadrupedibus agunt crura enim quæ bina habent in posteriore curuãt:alas uero quæ uice brachiorum aut crurum priorum obtinent in priora :

Vitulus marinus tanquam læsa imperfectaq; quadrupes ẽ:quippe qui cõtinuo a scapulis pedes habeat manibus similes modo ursæ.

Initiũ incedendi omnibus animalibus est a dextris partibus.

Homo exiguis paucissimisq; integitur pilis :nisi in capite qua quidẽ parte hirtissimus omnium ipse est.

Oĩum quadrupedũ crura osse neruoq; habundant carne deficiunt : at hõ nullã fere sui corporis partẽ tã carnosam hebet q̃ nates fœmora tibias.

In terra illyriorum & in pæonia & non nullis aliis locis sues non fisso pede sed solipedes ginuntur :

Quod idem solipedes & bicorne sit nullum animal est.

Idem animal solipes & unicorne est:ut asinus indicus :

Ceruo ex cornigeris soli cornua tota solida sunt cæteris caua.

Soli ceruo cornua omnibus ãnis decidiua sunt cæteris perpetua sunt:

Hõ priusq̃ adultior fit partẽ superiorẽ corporis babet maiorẽ quã inferiorẽ:& quo per ætatem amplius augetur: eo econtra euenit ut inferiora sint superioribus longiora.

Habent dentes omnia quæ quadrupeda uiuipara sunt:

Animalia quæ cornua gerunt non dentata sunt utrinq;.

Apud modos (si cthesiæ credẽdũ ẽ)bellua gignitur(ut ille scribit)cui nomen manthicoræ:detes eius triplici utrinq; ordine:magnitudo hirtitudo & pedes leonis:facies & aures hoĩs:oculi cæsii color rubricæ:cauda scorpionis modo terrestris aculeo armata spiculaq; agnata iaculãs uox fistulæ tubæ ue similis:cursus nõ minoris pnicitatis q̃ ceruis:feritas tãta ut nunquã possit mitescere:appetitus pcipue carnis humanæ.

Mutantur priores dentes hoi & qbufdã aialibus ut equo mulo & afino.
Maxillares dentes nullum animal mutat.
Sus nullum omnino dentem amitit.
Ca.ii.Iuuenibꝯ cãibꝯ dẽtes cãdidi & acuti fũt: ætate puectis nigri obtufiq;
Cap.iii.Cũ cæteris aialibus fenectute dentes nigrefcant: equo candidiores redduntur
Maribus dẽtes plures fũt q̃ fœmis: ut i genere hoium: ouiũ: fuũ capraꝝ pȝ
Quibus plures dẽtes fũt hæc uiuatiora magna ex pte fũt qbus pautiores & rariores hæc magna ex parte uitæ funt breuioris.
Cap.iiii.Homini nouiffimi maxilares circiter uigefimum annum gignũtur & uiris & mulieribus.
Quibufdã mulieribus ãno octagefimo maxilares illi nouiffimi non fine dolore exierũt: uiris quoq; idẽ euenifſe accepimus & accidit iis quibus in iuuentute ipfi gemini nati non fuerunt.
Cap.v.Elephantes fœminæ minores dentes: & ecõtra quã mares habent uergunt enim deorfum.
Statim cum natus eft elephantus dentes habet.
Elephas linguam pet quã exiguam habet atq; interius pofita quam in cæteris fit ita ut uix eam uidere poffis.
Cap.viii.Cæbus fimia getens caudam eft.
Caniceps qui grææce cynocephalos dicitur eadẽ forma qua fimia ẽ fed maior ualidiorq; ẽ & faciei caninæ & dẽte robuftiore caninoq; ppiore.
Simiæ cõueniũt cũ hoie plurimũ fua facie qppe quæ nates aures dẽtes tã primores quã maxilates hoies more habeãt: & ciliũ ẽt: cũ cætere q̃drupedes non in utraq; palpebra habeant: fimiæ habent:
Pedũ fimiaꝝ officiũ duplex eft: his eni & ut pedibus & ut manibus utũtur
Cap.xi. Chamaleo figura totius corpis lacertã imitatur: ipfi uidẽdi fedes nũq̃ cute opitur nec pupillæ motu: fed totius oculi uerfatione i orbem mutationẽq; quoquo uerfus afpicit: qua uelit mutat fuũ colorẽ iflatus uero & niger nõ lõge diffimilis crocodillo ẽ. mutatur color toto in corpore: nã & oculi cõcolores reliquo corpori reddũtur: & cauda eũdẽ colorẽ accipit. carnẽ nufq̃ nifi in capite & maxillis & extrẽo caudæ ad modũ exiguã poffidet: nec albi fanguinem quã in corde & oculis: & loco a corde fuperiore & uenulis hinc tendentibus habet.
Ca.xii.Nõ nulla auiũ gñalras pferre q̃ũt uȝ ea pcipue qbꝯ ligua latior eft
Cap.xiii.Mẽma iis tãtũ aialibus data ẽ q̃ ptinus itra fe aial formãt: nec prĩmũ ouũ deinde aial: unde fit ut delphinus mãmas habeat: aial. n. illicõ cõcipit & format.
Præter brãchiaꝝ difcrimẽ pifces a cæteris aialibus differũt: eo q̃d nõ pilis ut terreftria q̃ aial generant: nõ cortice: nõ pena: fed plurimi fquamofi pauci cartilagine afpera: pauciffimi læui funt.

Est omnis piscium genus sanguinis particeps:
Pariunt oua pisces oēs qui squammma conteguntur aial uero oēs qui gene re cartilagineo continentur excepta rana.
Ca. xiii Caret pedibus genus omne serpentum ut pisces
Ca. xv Animalia oia quæ aerem accipiunt & reddūt habent pulmonem arteriam gulam & situm gulæ & arteriæ.
Cor omnibus animalibus est quibus est sanguis : ueꝝ in minutis præ sua tenuitate non æque spectari potest.
Pisces & omnino quæ branchias habent carent pulmone.
Iecur inest omnibus in quibus est sanguis.
Vermes continent ceruí oēs suo in capite uiuos qui nasci solent sub lingua in cōcauo circiter uertebrā qua ceruici innectitur caput magnitudine haud minoriores his uermibus quos maximos carnes putres ediderit.
Ceruus & dāma fælle uacāt quanquam cerui itestinū adeo amaꝝ ē ut ne a canibus quidem attingatur nisi ceruus præ pinguis sit.
Nonnullis ceruis achainis nomine fæl conuueri in cauda creditur.
Delphinus inter pisces solus fælle priuatus est
Cap. xvii Quadrupedes cornugere altera maxilla dentate quaternos uentris habent sinus quæ quidem & ruminare dicuntur sed omnia dentata maxilla utraq; uentres singulos habent.

Propositiones ex tertio libro de historia animalium Aristotelis.

Ex capitulo primo.

Mnibus animalibus quæ oua ædunt siue bipeda siue quadrupeda sint testes lumbis inexi infra septū continentur uel cādidiores uel pallidiores.
Tautum aliquando excisum testibus initu protinus acto progenerasse traditum est.
Vipera aial ædit postquā intra se oua peperit : cū cætera serpentum genera oua ædant in lucem.
Cap. iii Venæ ex corde originem ducunt.
Ca. v Origo neruoꝝ in corde est.
Cap. vi Ossa oia siue sorisuicissim tāgūtur siue alteꝝ isetitur alteri neruis ligātur capite exceptoid .n. nō neruis sed suturis ipsoꝝ ossiū cōtinetur
Natura nerui fissilis in lōgitudinem rendit : & scindi p latitudinē nō pōt.
Neruus ignem non patitur cū uena patiatur : & icisus solidari non potest.
Pars corporis nulla stupore tempratur quæ neruis carer.
Neruis pluribus pedes manus & scapulæ continentur atq; etiam ceruices & lacerti.

Ossa oia inter se apta una continuant seriem mouetur uenarum nec est ullum os quod seorsum ipsum per se maneat.
Maxillis genus dentium inhæret :os partim cauũ partim solidũ & adeo firmum ut solum inter ossa ferri aciem respuat.
Nullum animal est quod circa uentrem os habeat.
Leo suis in ossibus nullam oio habere medullã uidetur:quia admodũ exiguã ac tenuẽ habet & in paucis ossibus solis .n.iferioribus atq; brachiis
Cõstat leo præcipue oium aialiũ ossibus solidis :sunt enim adeo dura ut ex eis concussis ignis uelut a silice elidatur.
Delphinus ossa haben non spinas.
Cap.viii. Queadmodũ os præcisũ nunquã recrescit :ita & cartilago rupta nunquã reparatur nec ullo foramine hiscit.
Gressilium quæ animal gignũ auriculæ nares extremaq; ossium non nulla cartilagine constat.
Cap.viii Colores cornuũ unguium:ungularum cutis pilorumq; colorẽ sequuntur.
Dentes ossium naturã emulantur :quamobrem ethiopũ dentes & ossa cãdent:sed ungues nigri.
Ceruis tantummodo cornua tota solida:& sparsa in ramos : & omnibus annis decidua sunt nisi castrentur.
Adherent cornua cuti potius quam ossi:unde fit ut in phrygia albi boues sint qui cornua perinde ut auriculas moueant.
Cap.x Pilos habẽt animalia quæ pedestria & uiuipara sunt.
Cortice integũtur quæ ouipara sunt pedestria.
Animalia quæ molles suapte natura pilos habere solẽt:hæc per uisum pabuli melioris duriores incipiunt gerere cõtra autem molliores paucio res q; ea quæ duros copiososq; habuerint.
Pili hominum locis calidis duri :frigidis molles oriuntur.
Pili sunt molles qui promissi & simplices sunt :duri qui crispi.
C....Cutis homini proportione magnitudinis tenuissima est
Cutum sensum carere constat.
Vbicunq; cutis per se & sine carne est uulnerata non coit :ut i gena bucca præpu io palpebra
Mutanit color pilor in senectute candidiq; efficiuntur quod uel cæteris quidem animalibus accidit sed non satis aperte,præterquam equo & cãdescunt pili a parte sui postrema.
Plurimus canorum numerus candicans :ilico exstitit :qua ex re patet cani tiem non arriditate committi:(ut quidam uolũt)nihil enim ilico atridũ gigni solet:sed cutis uitio qđ utilaginem appellamus pilos omnes produci canos apertũ est.
Non nullis pili dum ægrotarent in canuerũt :quibus in bonam ualitudi

niem restitutis nigri renati sunt canis defluxis.
Canescere pilos otius opertos:quam difflatosq; aduertimus
Tpa hoium & partes primores quã posteriores celerius canitiem sētiūt.
Pubes nouissime canescit.
Pili in hoie solo partim simul:partim postea per ætates gignuntur.
Congeniti sunt pili capitis & supercilioꝝ & palpebraꝝ:post geniti pubis primum mox alarum postremo menti.
Parte posteriore capitis caluus nemo efficitur.
Capitis læuitatē calitium nūcupamus:supcilioꝝ uero leuitatē falitiū appellamus neutrumq; eoꝝ prius quam cæptus coitus uenereus sit accidere nouimus.
Caluitio esse immunes mulieres & pueros & spadones apertum est.
Pili postgeniti iis qui ante pubertatem castrati sunt non exeūt:& post pubertatem excisis soli decidūt prætetquam pubis.
Pili in mento mulieris non prodeūt:nisi iterdū pauci:cū mēstrui cursus substiteruut:reliqui postgeniti mulieribus proueniunt.
Rarius fieri potest ut homo tum mas tum fœmina:pilis postgenitis careat iam inde ab ortu naturæ uitio contracto & nisi ut pebescant contingāt steriles in gignando sunt
Nonnullis supercilia per senectutē adeo hirsuta reddūtur:ut tondendū sit qđ propterea euenit qa cohæsiōi apposita sunt ossium quæ senescēte ætate laxantur & inde plus humoris transire patiuntur.
Pili palpebrarum nunquam plurius iusto excrescunt:defluntq; rebus uenereis inceptis eoq; magis quo uisus uenetis fuerit amplior.
Pili euulsi subnasci denuo possunt:dum citta ætatis florem degitur:nec
Quibus animalibus uersicolores sunt pili eisdem etiam in cute uarius ille color habetur.
Caluescere minus solent qui mento sunt bipartito.
Crescunt pili quibusdam in morbis:ut in tabificis:& etiā in senectute & defuncto augescunt:durioresq; redduntur idem unguibus euenit
Libidinosis pili congeniti maturius defluunt:postgeniti maturius se se promunt.
[illegible] Sunt aquæ multis in locis quas cum oues biberint moxq; inierit nigros generant agnos:ut in terra essertide agri chalcidici thraciæ facit annis quem phyctum uocant.
Lepori soli pili & in bucca intus:& sub pedibus sunt.
Aculeo ab apibus subtracto nullis subnascitur aliud immo breui moriantur necesse est.
[illegible] Quod admodū rato contingit parum id obseruandum censeo.
Defūctis nihil humoris in uesicam transmittitur:at uiuis non solum humot:sed etiam sicca quædam concrementa descendunt ex quibus cal-

culi conficiantur.

Cap.xvi. Quibus multum est carnis iis uenæ artiores & sanguis rubentior & uenter ac uiscera parua:quibus parum iis uenæ ampliores: sanguis atrior:uiscera maiora & uenter auctior.

Pinguescunt intra carnem quibus paruus est uenter.

Cap.xviii. Omnia ætate prouecta potius quam nouella pinguescunt:sed præcipue cum iam suæ longitudinis ac latitudinis modum adepta augeri in profundum incipiunt.

Cap.xviiii. Sanguis uenas uasa sibi habet:nec in ullo alio nisi in corde per ter uenas continetur.

Tactum in nullo genere sentit sanguis:sicut nec excrementa in aluo contenta: & cerebrum & medulla.

Si sanguis integer est & non natura uel morbo uitiatus rubet & dulcis saporis est.

Quod natura uel arte bono habitu sunt:iis nec multū sanguis ē nec pag:

Quanto aliquo plus pinguedinis habent eo minus possident sanguinis.

Homini sanguis tenuissimus ac mundissimus est:tauro & asino inter ea quæ animal generant crassissimus & nigerrimus parte etiam inferiore crassior & acrior est quam superiore.

Si sanguis immodice humescit morbus fit sic enim in speciem saniei diluitur & adeo serescit ut nonnulli sudore cruento exundauerint.

Dorminentibus sanguis copia ptes exteriores deserit subitoq interiores

Fœminis sanguis nigrior & crassior quam maribus est:& minus sanguinis per summa corporis fœminarum est plus in parte interiore continetur.

Omnium fœminarum maxime mulier sanguine habundat:& mēstrua plurima in mulieribus fieri solent:quod genus sanguinis uitiatum egrotanteq fluit immodicæ.

Cæteris morbis sanguinis minus mulieris infestantur quam uitri paucis enim mulieribus fiunt marisçæ aut uarices aut e naribus profusio sanguinis:& si quod eorum acciderit detrimentum in menstrua decūbūt

Cap.xx. Saguis in uenis medulla in ossibus:alia humida in membranis aut cutibus aut in uentribus continentur.

Nouellis adhuc animalibus medulla cruenta admodum est.

In suillis ossibus minus medullæ est:& nonnullis omnino deest.

Eorum quæ utrinq dentata sunt:lac coire non potest:tenue eni dulceq est & non pinguæ.

Tenuissimum est lac cameli mox equæ tum asinæ: crassissimum bubalum est.

Nulli fere animalium lac fieri solet antequam uterum ferat:nūdā ferum utile omne est sed primum nouissimumq inutile:

Non prægnantibus aliquando sed tato aliquibus æduliis efficitur ut la-ctescant, & quibusdam mulieribus natu maioribus suctu frequentiore lac prodiit & copia tanta ut infantem enutrire potuerint.

Vbera capratum quæ coitum non patiuntur pastores mõtis ætæ urtica perfricant uæhementer ut dolorẽ infligant: itaq; primum cruentẽ hu morẽ eliciunt: mox purulentum: postremo lac non minus quam ex iis quæ uenerem patiuntur.

Fieri potest ut aliquibus maribus bestiis lac gignatur: nam in lenno insu-la capet ex mammis quas geminas iuxta genitale gerit: tantum lactis e mungebatur: ut colostra inde confecerent: quod idem & proli ma-sculæ capri illius euenisse accepimus.

Viris post pubem exiguum lac non nullis exprimitur uerumtamen per suctum frequentiorem multum prodisse aliquibus traditum est.

Cum ex amphora lactis caprini formagines uiginti conficiuntur: buba-lum eadem mensura .xxx. facitur pastores con'irmant.

Cogitur lac succo ficulno & coagulo.

Succus lana exceptus pusillo lacte abluitur quod iniectum lactis copiam densat & coloftrat.

Cap.xxi. Quod uetustius coagulum est: eo præstantius: tale profluuio uẽ tris mederi præcipuæ potest: atq; ẽt quod leporis est. sed laudatissi-mum hinuli.

Mulierum lac commodius lactẽtibus est quod liuorẽ trahit: quam quod candidum est & fuscæ salubrius habent quam candidæ.

Est ad alendum lac ualidius in quo plus casei est: sed infantibus salubri us quod minus casei contrahit.

Cap.xxi. Plurimum semitus proportione corporis homo emittit.

Propositiones ex quarto libro de historiis animalium Aristotelis.

Ex capitulo primo.

Vnt genera animalium quæ sanguinem carẽt quattuor primũ quæ mollia appellamus foris carne molli obducta: & solidum intus quale sæpia est: secũdum quæ crustis tenuibus operiũtur & partem solidam foris: mollem carnosamq; intus continent quale cancrorum: tertium quæ silicea testa muniuntur quale cancto-rũ & ostreatum est: quartum insecta omnia quale apes & uespæ.

Cap.vii. Insecta omnia quibus non in aluo aculeus est lingam uelut atma gerunt ut muscæ & culices.

Cap.viii. Sunt sensus supra quos nullum alium generis sui ad esse noui mus numeros quinq; uisus auditus olsatus gustus tactus.

Quæcunq; sanguinem habent & animal pariunt hos omnes sensus habe re uidemus nisi quid læsum lacessitumq; sit quale genus talparum cui uisus deest.

Sensum tactus omnia habent animalium genera.

Audire atq; olfacere pisces palam est habere.

Sanguinem suum sagaciter pisces odorari dicuntur: unde quotiens san guis effusus piscium est fugiunt & loca petunt longinqua.

Visu & olfatu & gustu insecta animalia tam pennata quam non pennata procul sentiunt:

Apes ad nullam rem putridam solent ad uolare sed dultia petunt:

Quæ siliceo tegmine operiuntur olfatum gustumq; habere constat: de ui su & auditu nihil certi habemus.

Cap.viiii. Differt uox a sono & loquutione

Gutture solo uox agitur quo circa quibus pulmo deest iis nulla uocis e mittende facultas est.

Di.ß Locutio est uocis per linguam explanatio

Vocales litteræ a uoce & gutture: consonantes lingua & labris proferun tur: quibus litteris omnis locutio conficitur.

Sonus elidi ab aliis partibus corporibus potest.

Insecti animalibus neq; uocis neq; locutionis ulla facultas est: sonusq; iis attrito spiritu interiore: mouetur non exteriore

Nullum molle animal nullum crustatum uel uocem uel sonum aliquem mittit naturalem.

Pisces uocis ex partes sunt: cum neq; pulmonem neq; atteriam aut guttur optineant sed sonos quosdam stridoresq; mouent aut attritu branchia rum quas aliquis hortidiusculas optinent: aut spiritu in interioribus: incluso: que & dum atterunt atq; agitat sonos illos elidunt.

Delphinus strider ac mutit efferens se in aerem: hic enim pulmonem & arteriam haber proinde non nihil uocis potest promere: lingua ramē libera absolutaq; caret & laboris quibus uocis possit aliquem articu lum formare.

Sunt singulis animalium uoces proprie ad initum & ueneteū coitum.

Auibus præcipue facultas conficiende locutionis data est: quibus lingua mediocriter lata uel tenuius.

Garulæ linguatioresq; sunt auium minores & circa coitum maxime talē effici unamquanq; auem moris est

Aliis in pugna uox est ut coturnicibus: aliis ante pugnam ut perdicibus dum suos aduersarios prouocant: aliis cum uicere: ut gallinaceis

Canunt non nulli mares perinde ut suæ fœminæ: ut lusiniarum genus: fœ

mina tamen cessat cum incubat pullosq; educat.
In non nullis generibus maribus causatus tantum datus est ut gallina, ceis & coturnicibus.
Proprium est hominis loqui.
Quibus est locutio:iis etiam est uox & non econtra
Quod surdi iam inde ab ortu naturæ sunt:iidem etiam muti sunt.
Auicularum non nullæ haud uocem eandem mittunt quam sui parentes si præreptæ paterna caruerint educatione &cantibus cæterarum auim insueuerunt.
Cap.x. Sommiare non solum homines sed genus omne quadrupedum palam est:& declarant id canes suo latratu quem per quietem agunt: quanquam de his quæ oua pariunt incertum est:sed dormire ea cer tum est.
Pisces omnes & mollia & crustis operta omnia & insecta dormiunt.
Homo maxime animalium somniat.
Editis nuper in lucem infantibus adhuc nullum penitus contrahitur som nium:sed plurimis anno circiter quarto & quinto uisa incipiūt.
Produntur uiri & mulieres qui nunquam quicquam somniauerunt:quo rum nonnullis in processu ætatis accidit ut uiso somnio mutarentur habitu sui corporis uel in mortem uel in morbum.
Cap.xi Sexus masculinus fœmininusq; nō in oībus aīatibus estut;i his qui uitam stabilem ducunt aut testa teguntur:sed in mollibus & crusta opertis & in pedestribus mas habetur & fœmina.
Maxima ex parte maiores longiorisq; uitæ sunt mares quā fœminæ præ ter quam in genere mulorum.
Fœminas piscium maribus esse longioris uitæ constat.
Partes superiores prioresq; in quocunq; genere animalium maribus sunt poriores ualidiores & aptiores:quæ autem dici possunt iferiores poste rioresq; eas fœminæ habent robustiores.
Omnino fœmina eneruior autq; infirmior est mare & pilum habet te nuiorem quam mas.
Caro humidior est fœminæ quam maris:& genua planiora & crura te nuiora sed pedes elegantiores.
Vox est fœminis omnibus tenuior & acutior boue excepta.

Propositiones ex quinto libro de historiis animalium Aristotelis.

Ex capitulo primo.

Oitu pediculoꝝ lendes procreantur:muscāꝝ uermiculi.
c Pulicū coitu genus uermiculorum oui speciem referens gignī

tur:ex quibus nec ea quæ generarint proueniunt nec aliud ullum aĩal
Cap.ii. Leporum fœmina marem sepæ numero prior superuenit:cætero rum uero magna ex parte modus coeundi idem est.
Ceruæ mares suos non patiuntur nisi raro :nec uaccæ tauros :propter ri/ gorem genitalẽ.
Fœminæ felicũ natura libidinosæ sunt:& mares ad coitum ipse frequen/ ter aliciunt innitant coguntq́;puniunt etiam nisi pareant.
Cameli sedente fœmina coeunt:& coitum toto die exercent:petunt re ∙ cessuum solitudines cum libet coire :nec aquis potest eo tuto accedere præter quam pastor.
Genitale camelis neruo Ita constat :ut ex eo confici possit quo arcus sidis sime intendatur.
Cap.v. Testes nec pisces habent nec ullum aliud genus qđ pedibus careat
Perdices si aduersæ maribus steterint uentusq; inde affluat ubi mares stãt concipiunt plerumq; etiam uoce marium utero ingrauescunt & libidi∙ nẽ turgent.
Cap.viii. Tempora coitus descripta & ætates certas ad uenerem singulis animalium natura finxit & statuit.
Stimulantur ad uenerem mas hominum magis tempore hyberno :fœ ∙ mina æstiuo.
Genus auium parte plurima uere ac ieunte æstate coit & parit :excepta al cyone quæ circa brumam paterere solita est quamobrem quotiẽs bru ma serena exiistit dies alcioneæ appellatur.
Cap.xi. Stirpium & piscium &quadrupedum animãtium generi plurimũ interest non solum ad cæteram corporis fœlicitatem:sed etiam ad coi tum partumq; ampliorem.
Cap.xii. Sæpia parit oibus ãni temporibus perseueratq; in ædendo ouorũ numero dies quidecim quotiẽs aũt ediderit mas euestigio sequẽs atra mẽtũ ouis superinfunditatq; ita efficitur ut solidescant.
Cap.xiii. Pariunt colũbæ omnibus anni temporibus si locum apricum ha beant & cibum pullosq; educant sin minus æstatæ tantũmõ fœtant.
Proles colũbarum præstantior uere quam autũno est :deterima æstatæ & omnino tempore calidiore.
Cap.xiiii. In omnibus animalium genetibus prima emissio seminis aut infœcunda est:aut si fœcunda sit imbecilliora ramẽ generat &pauciora
Etas accomodata ad coitum generi hoium inotescit uocis mutatione & mammarum sed præcipue ortu pilorũ pubis.
Semen ferre incipit homo circiter annos bis septẽ:sed uim genitalem re∙ cipit circa annos ter septem.
Oues & capræ anniculæ coeunt atq; utero ferunt sed proles præstantior est quam senescentes mares & fœminæ procrearint.

Sues tum mares tum fœminæ coire incipiũt mẽse suæ ætatis octauo quã quam mas antequam sit anniculus prolem generet uitiosam.
Apri mense decimo in ire incipiunt:& ualent in coitu ad trienium:
Canes tam mares quam fœminæ anniculi magna ex parte coeunt:&non nunq̃ mense .viii.geritq; fœmina uterum ad summam dieb.lxiii.neq; minus quam.lx.diebus.
Cum pepererit canis rursum.vi.mense nec prius coitu impletur.
Equus inire tam mas quam fœmina incipit biennis:ita ut ualeat procrea re:sed proles minor & imbecillior est:coeunt uero ut plurimũ in trima tu & proficunt subinde in generando ut proles præstantior procreetur ad usq; annos.xx.
Coeunt equi mares usq; ad annos tricenos ternos fœminæ usq; ad.xl.ita ut per totam fere uitam coitum equis seruari eueniat.
Viuunt equi magna ex parte ãnos circiter.v.&.xxx. fœmia plus quã.xl.
Quinq; &.lx.annos uixisse equum proditum est.
Asinus tam mas quam fœmina mense.xxx.coit sed magna ex parte ne queunt generare.
Homo mas ad annum usq; .lxx. uidelicet termino ultimo potest genera re:fœmina usq; ad.l.sed id raro:magna uero ex parte matibus.v.&.lx. annus finis progenerandi est:fœminis.v.&.xl.
Arietes primum uetustiores toesas ineũt nouellas.n.minus ꝓsequũtur.
Sus ubi.xv.annum nata est non amplius generat sed efferatur.
Elephantus fœmina incipit coiere anno.xii.cum celerrime aut .xv. cum lentissimæ.
Senectus uim generandi pertendiq; omnibus animalibus tollit.
Quam grauidam redidit elephantus eãdẽ præterea rãgere nũquã patitur
Cap.xviii. Nascuntur papiliones ex eruncis:erucæ ex uirentibus foliis pri mũ enim minus quid milio consistit i folio:mox uermiculi inde con trahuntur cũ interra triduũ enicule formantur.
Vinarii culices ex uermiculis qui.fæce uini acescente gignuntur origi nem trahunt:
In his etiam quæ nullam putredinem posse recipere existimantur nasci animalia nouimus ut uermes in niue uetustiore qui hirti sunt pilis &ru bidi:quoniam & ipsa nix uetustate rubescit.
In cypro insula ærariis fornacibus ubi calcides lapis ingestus cõpluribus diebus crematur bestiolæ in medio igne nascuntur pennaræ paulo ꝑmu scis grandibus maiores quæ per ignem saliunt atq; ambulant.
Salamandra per ignem ambulans eum extinguit.
Cap.xxi. Reges ducesq; apum aculeum habent:sed eo non utuntur.
Non unus in quocunq; examine dux tantummodo est sed plures:peritq; ipsum examen si duces uel non satis habeantur:uel non plures quam

satis: quod non tam principis desideria q̃ generationis:(ut aiunt) ad quam illi necessarii sunt accidit.

Construunt apes fauos e floribus :cæram ex lachryma arborum fingunt : & mella ex rore aeris siderum ex ortu potissimum.

Mel non ipsas facere apes.sed rorem cadentem deferre argumento est: q̃ uno aut altero die cellas melle repletas inueniunt apiarii .item in autũ no mel postea quam de tractum est non reparatur:cum tamen illo etiã tempore flores proueniant.

Apes aggerant suis cruribus cæram:mel ore euomũt in cellas.

Cap.xxvi.Scorpiones terrestres uermiculos ouo⁊ specie pariunt complu res & incubant:mox ut prolem perfecerunt pelluntur ab ipsa:sicut & araneis accidit:& interimuntur a suis liberis.

Cap.xxvii. Phalangii aranei rhete crassum cum fecerint pariunt atq; incu bant:cumq; ipsa proles increuerit matrem amplexa consumit & eiicit sæpe etiam patrem si ceperint.

Cap.xxxi.Pulices minima quadam putredine gignuntur: sedemq; sui or tus sordes optinent aridas.

Cimices gignuntur ex humore qui per summa corporis animalium con sistit pediculi ex carne:quibus futuris emergunt ceu pustulæ quædam siuæ puræ exiguæ:quas si pungas pediculi exeunt. accidit morbus hic nonnullis hominibus præ nimio corporis humore:& quidem aliquos fœditate obiisse proditum est ut alemanẽ poetam pherecidem syrium.

Pueris pediculi in capite magis fiunt:uiris minus &omnino fœminæ ma gis quam mares pediculos sentiunt:minusq; laborant eorum capita q̃ bus pediculus in capillo est: & ex carne pediculus nascitur.

Cap.xxxiii.Testudo oua durioris testæ & bicolora ædit: quale ouum aui um est:eaq; defossa: & cooperta terra: &complanata i cubat crebrius re petens:fœtumq; sequenti anno excluditur.

Propositiones ex sexto libro de historiis animalium Aristotelis.

Ex capitulo ptimo.

Pupa sola in genere auium non nidificat: sed stipites arborum subiens parit sine ullo stramento in cauis.

u Cap.ii.Quæ oblunga sunt oua & fastigio cacuminata fœminã ædunt quæ autem rotunda & parte sui acutiore obtusa orbicu lum habent matem gignunt.

Si incubante gallina tonuit oua pereunt

Facultas columbis retinẽdi oui etiam tempore perturiendi est:nam si ab

aliquo uexentur ouum per tristitiã retinent.

Cap.iii. Origo pulli in albumine oui est:cibus autem per umbilicum ex uitello petitur.

Cap.iiii. Quæ specie columbacea continentur quamuis tria interdum pe pererint oua: nunquam plus duobus pullis educunt: nonnunquam et unum tantum reliquum ouum semper irritum est quod urinũ uocant.

Columbæ cum peperint primum ouũ uno interposito die scd'm pariunt &incubant ambo uicissim:interdiu mas:noctu fœmina:

Capitulo quinto.Quæ carne uescuntur non plus quam semel in anno pa riunt:sed hirundo sola bis anno nidificat.

Pulloꝝ hirundinis adhuc recentium:si quis oculos stimulo percusserit re sanescunt & cernendi uim postea plene recipiunt.

Capitulo sexto. Aquilæ oua pariunt terna: sed binos excludũt:ut uersu a pud musæũ cõstat:excludit binos :ædit terna: educat unum

Coruus pullos nido expellit.

Oẽs fere alites quibus ungues adunci,pullos cum primũ prouolãdi facul tas fuerit nido expellunt :percutiente sꝗ cogunt discedere.

Cap.vii. Nulla auis sui generis auem solet interimere.

Parit cuculus non in nido quem ipse fecerit :sed in nidis minorum auiũ & maxime palumbiũ:ac oua quæ aliena repererit edit sua relinquens & parit ut plurimum singula oua.

Cap.viii.Cornicum fœminæ tantum incubant:assidueꝗ perseuetãt &ma res his cibum suggerunt

Perdices bina ouorum receptacula faciunt &in altero fœmina incubat:in altero mas.

Cap.viiii. Pauo uiuit annis.xxv.parit maxime a trimatu :masꝗ dum fœ mina incubat oua frangit.

Cap.xiii.Spargunt sua oua omnes pisces &magnam ouorum partem ma res deuorat:talia pereunt in humore quibus æditis mas non asperserit semen genitale.

Cap.xvi: Sola anguilla inter sanguinea sine coitu & sine ouo generatur:

Ca.xviii.Cõmune omnium animalium est ut cupidine uoluptateꝗ rei ue nereæ maxime gestiant atꝗ incitentur

Ferociunt fœminæ a partu & mares tempore coitus:

Incenduntur libidine ex fœminis aquæ potissimum.mox uaccæ.

Temporis beneficio & corporis ualitudine propensiora redduntur ad ue nerem animalia.

Equaꝝ libido extinguitur magis iuba tõsa & frons tristior redditur.

Taurus tempore coitus tantum cum fœminis pascitur: cæterosꝗ oppu gnat mares.

Equa facillime oĩum quadrupedũ:patit minimũq; emittit profluuium sã guinis:uidelicet pro corporis magnitudine.
Sunt prope oĩa aĩalia propensiora ad coitum tempore uerno.
Cap.xviiii.Candidi nigriue efficiuntur ouium fœtus si sub lingua arietis uenæ nigræ aut candide habentur cuius enim coloris sunt uenæ eius dem & uellus est:
Tanta est uis aquilonis ut oues quæ non nisi fœminas pariunt immutet ad prolis masculæ procreationem quare spectare ad aquilonẽ oportet cum coeunt fœminæ.
Capris nullum ducere pastores constituunt:quia earum natura non stabilis sed lubrica atq; mobilis est.
Cap.xx.Catelli cæci gignuntur nec ante duodecimũ diẽ uisum accipiũt.
Crassius canum quam cæterorum aĩalium lac ẽ excepto scrofæ & leporis
Crus mares canes tollentes mingunt magna ex parte quidem sexto men se ætatis:sed nonnulli uel serius octauo .s.mense id faciunt:atq; etiam maturius quam sexto quod autem simpliciter dixerim cum coire inci piunt tollunt.
Cap.xxi.Salacissimũ oĩum tũ fœminaҏ tũ mariũ equus ẽ:hoĩe excæpto
Minus temporis mares equi uiuunt quam fœminæ propter coitũ: & qui domi aluntur minus quam gregarii.
Equorum fœmina finem sue longitudinis & procetitatis quinquennio: recipit: sed mas sexsenio:
Cũ equa peperit statim secũdas deuorat atq; etiã quod pulli nascentis frõ ti adheret:hippomanes dictum magnitudie minus carica parua hoc si quis præ rupto odorem moueat equa excitatur furitq; agnito eo odore
Equorum ducem(ut bonum)nullũ coustituunt quoniam equorum na tura non stabilis sed mobilis procaxq; est.
Cap.xxiii. Non asinum equa ut asina equum recipit:nisi asinus sit qui e quam suxerit.
Cap.xxiiii. Mulus cum equa coniũctus innũ procreauit:mula quoq; iam facta grauida est.sed non quo ad perficeret atq; educeret prolem.
Mulæ in terra syria super phœnicem & coeunt & pariunt omnes sed id genus diuersum est quanquam simile.
Si cutis prætenta maxillis detracta mox relaxata ilico in suum redeat lo cum inditium recentioris quadrupedis est:ueteris contra si diutius tu gata maneat cutis.
Cap.xxvii.Lac & caro cameli suauissima omnium est.
Cap.xxviii.Sues mares castrati maiores ferocioresq; euadunt
Cap.xxviiii.Cetua marẽ sustinere non potest ob eius contentissimum im petum:uerumtamen etiam aliquando sustinet.

Pinguescunt cerui in æstate supra modum:quamobrem nec currere qui-dē possunt:hyeme extenuantur debilitanturq; :uere autem uigent maxime ad cursum.

Cerui intestinū tam tenue imbecilleq; habent ut etiam si leuiter percusseris possit rumpi cute adhuc integra.

Cap.xxx. Ursa fœtum minimum pro sui corporis magnitudie ædit:quippe minorem catto parere solet:nudum item & cæcum:& cruribus propemodum membrisq; aliis plurimis indiscretum.

Cap.xxxi.Parit leena catulos adeo paruos ut uix post secundum mensem incipiant ingredi.

Caret leena iuba nā maris hæc propria est.

Cap xxxiii. Vulpes cæcos parit ut ursa & infirmiores:parturiensq; ita fecedit ut raro grauida capiatur.

Cap.xxxvii Murium generatio mirabilis est tum numero tum celeritate iam enim fœmina prægnante in uasæ miliario aliquādo occupata:paulo post reserato uasæ musculi numero.xx.& centum reperti sunt.

Terræ persicæ parte quadam mure fœmina resissa fœtus fœminini pgnātes con.periuntur.

Propositiões ex septimo libro de historiis aīaliū Aristotelis:q ī ueteri trālatione ponitur nonus:sed a theodoro interprete ponitur septimus.

Ex capitulo primo.

m As hominum primum semen genitale magna ex parte incipit ferre anno peracto bis septimo:ac simul etiam pubescere incipit:uoxq; per id tempus mutari in sonum asperiorem inæqualioremq; incipit: quanquam nundum grauent:idq; potissimū incidit iis qui rem uenereaм incipiunt agere:abstinentibus uero fit e contrario:& si curam adhibeant longo seruari tempore sine magna mutatione potest.

Fœminis per idem tempus exurgunt ubera:quod fratrare dicitur:& menstrua erumpunt:quæ quasi sanguis recens occisi animalis sunt.

Quæ alba dicuntur admodum etiam puellis eueniunt:& magis si cibo utantur humidiori:hæc incrementa impediunt corporis & puellam extenuant.

Menstrua tunc plurimis fiunt cum iam ubera ad duos digitos prominēt & uox eodem tempore puellarum mutatur in grauiorem.

Per id tempus custodiri puellæ præcipue debent maxime enim ad usum rei uenereæ cum hac incipiunt incitantur quod si inde nihil amplius

commouere tempetent quam corpora ipsa faciant nullo usu uenereo sed sponte mutantur.

Sequi fetuariq; temperantia solet per ætates superiores: nam quæ admo dũ puellæ concumbunt libidiniores euadunt: & mates siue altera par te: siue utraq; minus cauerint propensiores eodem efficiuntur: meatus enim laxantur redduntq; eo corpus lubricum: & simul uoluptatis q̃ oli gestirent memores: desyderio mouẽtur p̃teritæ cõtrectationis.

Vox fœminæ acutior est quam maris & puellarum quam puerorum.

Euenit ut mammæ immodice crescant cum puellæ excrementis redũdãt faturis enim & nundum profluentibus menstruis: quo plus continetur humoris eo magis efferri sursumq; impelli necesse ẽ: donec ista erũpa tur: & quod interim incrementum mammæ acceperint seruant postea.

Semen infœcundum est usq; ad ter septimum annum: & si prolificum est exigua imperfectaq; generat.

Concipiunt facilius fœminæ natu minores: sed laborant in puerperio ue hementius: & corpore minus magna ex parte perficiuntur.

Senescunt celerius mares salaces. & mulieres quæ frequentius pariunt.

Corporis incrementum post tertium partum mulieribus effici posse non uidetur.

Post annum tet septimum mulieribus oportune procreatio ẽ: sed uiris ac cedere aliquid potest ad prolem perfectiorem.

Semina infœcunda sunt quæ tenuia: fœcunda uero quæ grandinis spe ciem gerunt: eandemq; potius marem fœtificãt: contra tenuia nec glo bulenta fœminam gignunt.

Cap. ii Profluuium menstruorum decrescente luna contingit: & paucis singulis mensibus mouetur: sed uno intermisso plurimis facilius agi tur iis scilicet qui breui tempore: hoc est biduo aut triduo profluũt: sed quibus in longum protrahitur: difficilius mouetur.

Conceptus mulieribus post profluuium menstruorum sua natura contin git: & quæ his carent steriles magna ex parte existunt

Plurimum seminis omnium animalium emittit homo: comparatione magnitudinis suæ.

Mares qui humidiores natura sunt nec ualde carnosi plus seminis red duntatq; etiam plus candidiores quã fusci: nec secus in mulieribus fit quo ad menstrua.

Cap. iii. Mares fœtus circa. xl. diem dextro potius latere mouetur: fœmi næ sinistro circiter. lxxxx.

Effluxiones uocantur quæ intra. vii. diem corruptionis incidunt: abor tiones autem quæ intra. xl.

Mas qui .xxxx. die exierit si in quoduis aliud mittatur diffunditur atq aboletur sed si in aqua frigidam cogitur consistitq in membranula: qua rupta fœtus ipse apparet magnitudine formicæ masusculæ:& mēbra omnia discreta:& oculi prægrandes:
Fœmina quæ intra tertium mensem erupetit indistincta est: quæ autem quattum adepta est mensem:distinguitur: & reliquam distinctionis es f giem breui tempore accipit.
Cum in lucem prodierit fœmina:ocius quam mas & accressit & ætate flo ret: & senectute maceratur.
Capitulo quarto. Quæ fœminam ferunt sunt pallidiores & grauius degūt & uaria auidius appetunt: statimq' fastidiunt: quam quæ matem.
Præcipue mulieres fastidiunt cum fœtui capillus orin incipit.
Plus motus magna ex parte mas in utero ifert:q fœmina & celerius pdit.
Vnum pariendi tempus statutum est omnibus animalibus:homo uero: & septimo mense:& octauo & nono patere potest:& quod plurimum x.nonnullæ etiam.xi.tangunt:
Infestantur mulieres mense quarto maxime & octauo & si in his fœtus pi erit ipse quoq magna ex parte intereunt.
Quædam mulier uigesimo filios partubus quattuor ædidit: quinos enim singulis partubus enixa est. maiorq eorum pars enutriri atque adolescere potuit.
In genere humano pauci gemini seruantur:si alter mas sit alter fœmia
Mulier & æqua omnium maxime animalium grauide coitū patiūtur:cæ tera cum grauida fuerint fugiunt mate,eas.f.quorum natura superfœta re more leporum recusat
In muliere raro euenit ut superfœtetur:sed factum tamen aliquando est.
Plurimis si concubuerint mēse octauo infans mucore oppletus exit
Si mater sale immodice usa est:infans sine unguibus nascitur.
Capitulo quinto Desinunt ut plurimum menstrua mulieribus circa .xl. annum quod tempus quæ excesserint usq ad. lx. seruatur:& etiam nonnullæ eo tempore pepererunt:sed ultra hoc tempus nulla potest protrahere.
Capitulo sexto. Mares plurimi ad .lx. annum genetant:& quidam ad no.lxx.nati genuerunt.
Euenit ut qui coniuncti inter se nequeant generare ubi dissociati se iunxe re cum aliis queant.
gnūtur læsi ex læsis:ut claudi ex claudis:cæci ex cæcis: & similes sæpe numero in re quæ præter naturam committetur:& signa habentes si bi cognata hereditaria ut uerucas & neuos aut cicatrices aut quid aliud

generis eiusdem iam tale quid uel tert ia' post prolē regeneratum est.
Cum quidam in suo brachio puncti notam haberet: filius non id retulit: sed nepos ea corporis parte.
In sicilia eius quæ adulterium cum æthiope comiserat filia non colorem patris æthiopis retulit, sed qui natus ex hac est, is auum æthiopem regenerauit.
Fœminæ magna ex parte matri: mares patri proueniunt similes: sed fit etiam e diuerso.
Gemini magna ex parte similes prodeunt.
Cap. viii. Homo in semet conglobatus sic gestatur: ut nasum inter genua: oculos super genua: aures extra genua habeat.
Omnibus animalibus caput primum superius est: sed cum exitum appetunt deorsum deducitur & ita fit ut partus secundum naturam in caput contra naturam impedes aut inflexo corpore agatur.
Capitulo nono. Cæteris animalibus partus non laboriosi eueniunt: at mulieribus dolores uehementissimi incidunt: & præcipuæ stabilibus & sellulariis & quibus non bona latera sunt: neq; facultas non bene retinendi spiritus suppetit
Cap. x. Pueri cum exierit uocem statim emittunt: & uocem antequam egrediantur nunquam emittunt etiam si cum difficulter egreditur caput exteti: & corpus intus sit totum.
Pueri cum exierint manus ad os admouent: suguntq; confestim ubera: excrementum etiam reddunt alii statim alii breui: sed omnes intra diem quod excrementum pluris quam infantis magnitudine est: colore cruentum: atq; admodum nigrum & piceum est
Infantes primis. xxxx. diebus, neq; rident cum euigilant neq; lachrymātur: sed noctu & per quietem utrunq; interdum faciunt.
Pueri septimo mense dentire incipiunt; & maturius dentiunt: quorum nutrices lac habent calidius.
Cap. xi. Nonnullis effluit lac non solum de pupillis sed etiam passim p ubera: aliquibus etiam per alas: eduranto; imposterum globuli quotiēs humor non coquatur nec exeat: sed redundet.
Vbera ita fungosa sunt tota: ut si in poculo pilum forte hauserit mulier dolor moueatur in mammis: nec sedatur donec pilus uel præssus exeat sponte: uel cum lactæ exuggatur.
Seruatur lac donec mulier concipiat: tum desinit atq; extingunt: tam in hoīe quam in quadrupede.
Cap. xii. Solent pueri plurimi conuulsione siue spasmo excipi & præcipue corpulentiores: & lacte uescentes copiosiore crassioreq; : & nutricē

lactantem succi plenam & corpulentam.
Nocet huic morbo uinum magisq; nigrum quam album & quod minus limphatum est:& cibi qui inflant.
Plurimi pueri ante.vii.diem hoc morbo intereunt:unde sit ut. vii.die nomina imponantur tanquam saluti iam pueri magis credamus & periculosius est si a scapulis conuulsio oriatur.

Propositiones ex.viii.libro de historiis animalium Aristotelis.

Ex capitulo primo.

Ihil per tempus puerilis ætatis animam hominis differre a bæluatum anima prope dixerim.
Adeo de inanimatis paulatim sensitaq; ad animata natura transit: ut continuatione ipsa lateat eorum confinium :& medium utrius natura sit extremi uide discussum testus super hoc.
Charum cuiq; suaueq; est quod per naturam habetur.
Cap.iii Aduncis auibus nullus omnino usus bibendi est: q; præterquam paucissimis & ipse raro.
Cap.iiii Serpentes uini incõtinentes sunt:proinde uipatas aliqui uino cũ fictilibus ad sæpes deposito uenantur ebriæ enim capiuntur.
Cap.v Lupi soli quandam terram cum esuriunt edunt.
Lupi hominem illi potius petunt qui inertes sunt quam qui uenatores
Leo incontinenter cibo utitur :multaq; deuorat solida fine :ullo defectu mox nihil triduo aut certe biduo comedit.
Leo fœdum odorem in cibo relinquit ex suo alitu :& ipso prosisso interiora eius grauiter olent.
Cap.vi Bibunt quibus dentes serrati animalia lambendo quibus autem continui sorbendo. ursus neq; sorbendo neq; lambendo sed morsu
Sues pinguiores redduntur cum in ceno se uolutant:radicumq; est maxime appetens omnibus animalibus.
Sexta pars ponderis quantum sus ponderarit uiuus absumitur occiso im pilos & sanguinem & reliqua id generis.
Ominia animalia cum lactentur solent extenuari.
Augentur iuuencæ amplius cum plus temporis exptes ueneris degunt.
Cap.viii Equi muli & asini maxime potu pinguescunt:& quod minus potum aspernatur id appetentius pabuli est: & plenius obesatur.

Boues claram aquam bibere gestiunt: at equi & cameli turbulentam sua uius bibunt.

Capitulo .viiii. Elephantem alii annos ducentos uiuere aiunt: alii trecentos.

Cap. x. Oues pascere fœdulæ atq; stabiles solent. capræ uero dum pascuntur loca crebro permutant summaq; tantum contingunt.

Caro cuiusq; quadrupedis deterior ē cum locis palustribus quam editioribus pascitur.

Ouium quæ lupus occiderit pelles ac uelera: & facta ex his uestis longe quam cætera aptiora sunt ad pediculos generandos.

Cap. xii. Indica auis cui nomen psitacæ lingua est lata aptaq; ad imitandum: & loquatior cū biberit uinum redditur.

Cap. xvii. Cum serpens exure senectutem incipit: ab oculis primum detrahit pellem: ita ut obcæcarii uideatur iis qui rem non intelligunt: dein de caput exuitur: & hoc fit tam uere quam autumno.

Cap. xviii. Cum aues egrotant plummæ inditium proferunt turbatur: nec positura eandem seruant quam habent dum recte ualent.

Cap. viiii. Cum bene hominibus annus cedit: tunc & piscibus fœliciter degere contingit.

Cap. xx. Glandes a suibus suauiter comeduntur: sed carnem humidam faciunt si solæ ædantur: & si grauidæ glandem copiosius æderint abortum faciunt.

Cap. xxii. Facit rabies canibus furorem: & quæ momorderint intereūt oīa & rabiunt excepto homine quo morbo intereunt & canes.

Cap. xxiii. Boues gregales morbis duobus temptantur: podagra & struma: quodq; in hoīe febris idem in boue struma est: estq; idicium mor bi ut demissæ aures flacceant

Cap. xxiiii. Equi gregales morbo immunes sunt excepta podragra: qua plerumq; ungues amittunt: at equi domestici & oues (ut homines usu periti referunt): totidem mobis infestantur: quot homo.

Abortum facit equa odorem sentiens fungi fumigantis & lucetnæ extinctæ: quod & mulieribus nonnullis accidit.

Equi uocem agnoscunt equorum cum quibus pugnauerint

Cap. xxv. Impatiens frigoris asinus est: quapropter pontica & scythica terra asinis caret.

Cap. xxvii. Intereunt insecta omnia tacta ex oleo: sed celerime si capite illito exponantur soli.

Cap. xxviii. In syria oues sunt cauda lata ad cubiti mensuram: & capræ auriculis mensura palmari & dodratili.

In cicilia capræ tondentur ut alibi oues.

Carniuoris aulbus cibi suppeditatur: propter ruptus quo uiuunt pe nuriam.

Bestiæ omnes fere efferatiores in asia sunt fortiores in europa: multi formiores in africa: unde prouerbio quodam dicitur: semper aliquid noui affricam afferre.

Capitulo .xxix. Morum animalium diuersitatem efficiunt loca.

Loca montana & aspera suas bestias reddunt & aspectu efferatiores: & uiribus robustiores quam plana & molliora.

Omnium uenenatorum morsus grauiores sunt: si alterum ederit alterum.

Plurimis animalibus uenenum habentibus aduersatur saliua hominis.

Capitulo.xxx. Vitiantur senectute pisces: & ad rem salsamentariam pisces senes improbi sunt declaraturq; eorum senectus duricie magnitudine squammarum

Fluuiales pisces & lacustres optimi sunt post partum: & seminis genitalis emissionem: & mares suis fœminis sunt præstantiores.

Propositiones ex libro nono de historiis animalium Aristotelis.

Ex capitulo primo.

h Abere uim quandam naturalem animantes in qua uis ai affectione uidentur hoc est prudentia stultitia: fortitudine: ignauia: clementia: acerbitate: & reliquis habitibus eiusdem generis: & in non nullis commune aliquid disciplinæ eruditionisq; habetur.

Fœminæ omnes minus quam mares sunt animosæ excæpta panthera & ursa uerum in omnibus maliciosiores: astutiores: insidiosiores fœminæ sunt: atq; in enutrienda prole solicitiores: mares uero contra animosiores ferotiores: simpliciores minusq; insidiosi.

Homo natura perfectissima est. & ob eam rem habitus omnes in eo con spectiores sunt mulieribus.

Mulier misericors magis: & ad lachrymas propensior: quam uir est: itemq; inuida magis: & quærula: & maledicentior: & mordatior: præterea anxia & desperans magis quam mas: & impudentior & mendatior quã mas: quin etiam facilior decipi: meminisseq; aptior: ad hæc uigilantior segnior: immobilior deniq; est & minus cibi desyderans: mas uero iuuantior & fortior est.

Cum sæpia icta est tridēte mas fœminam adiuuat:fœmina mate percus/ sso fugam arripit.
Pugnant inter se diuersi generis animalia quæ eadem loca incolunt atq; & eisdem cibis uescuntur.
Si cibi penuria sit: fit ut eiusdem generis animantes pugnam inter se conserant.
Elephanti pugnant inter se uehementer: & dentibus alter alterum ferit: qui autem uictus fuerit: adeo animum amittit:ut ne uocem quidem ui ctoris tolleret:
Cap.iii. Genus ouile amens & moribus stultissimis est. sæpe eni egreditur stabulo occupatū a niue.
Caprarum ex grege si quis unam uilo mento dependente (quem atuncū uocant) apprehenderit:cæteræ stant uelut stupidæ:suos in unam illam oculos conicientes.
Cap.iiii. Boues & pascunt per societates atq; consuetudines: & si unus aberrarit relinqui sequitur quapropter boarii nisi præuenerint:totum armentum requirant necesse est.
Equæ societate coniunctæ si altera forte perierit:altera pullum patente or batum enutrit
Capitulo quinto Fetarum quadrupedum ceruа maxime prudentia præ stare uidetur: quia circa semitas pariat quo scilicet belluæ propter ho mines minus accedunt.
Ceruus cum pinguerit:quod ualde tempore fructuum fit:nusquam appa ret sed longe secedit:ut qui pondere suæ compulentiæ capi se pos se facilius sentiat.
Cornua ceruus locis difficilibus amittit:& quo inueniri nequeāt & quasi sua arma amiserit cauet ne inermis reperiatur.
Cornu sinistrum ceruι compertum esse a nemine adhuc fertur:occulit id enim tanquam quodam medicamento præditum
Anniculis ceruis nundum cornua nascuntur: sed indicii gratia initium quoddam prætubetans breue hirtumq; est. bimis uero cornua pri mum oriuntur simplicia & recta ad subulatum similitudinem:trimis bifida exeunt quadrimis trifida:atq; deinceps adhunc modum pro/ cedit numerus usq; ad sextum annū:& ab hoc similia semper prodeunt
Cerui senes dentes nullos aut paucos habent:& adminiculis carent:& uo cantur adminicula rami qui imis cornibus prominent ante frontem q; bus in pugna utuntur iuniores.
Cerui senes amittunt singulis annis cornua mense aprili.
Ceruus iam captus fuit:hederam suis enatam cornibus gerens uiridē quæ

cornu adhuc tenello forte inserta :quasi ligno uiridi coaluerit.

Ceerui sibilo & cantu uenantium capiuntur :mulcentur enim & aliciun tur tali uoluptate.

Cap... Panthera cum uenenum pardalianches dictum ab angore ederit: quo leones etiam intereunt stercus hois qrit eo enim ipo uiuatur:quo circa uenatores stercus ibi propinquum suspendunt ex arbore aliqua: ne procul bellua abeat petentes suum medicamentum :itaqꝫ insiliens ibidem & spe capiendi perseuerans in se efferenda emoritur.

Ichneoumo egipti ubi aspidem anguem suum hostem aspexerit non pri us egreditur quã socios uocet :& limo obducto contra ictus morsusqꝫ sese loricet.

Modus armandi est ut primum madefaciat corpus & in terra se uolutet

Crocodilis hiantibus throchili aues inuolantes depurgant dentes :quo munere & ipsi aluntur : & crocodilus sentiens secum commode agi nihil nocet:sed cũ eggredi auem uult ceruices mouet ne comprimat.

Mustella quotiens pugnatura cum serpente est rutam comedit :cuius o dor infestus est serpentibus.

Cap.vii. Hirtundo impartit singulis pullis cibum obseruas ne qui acce perit:bis accipiat :

Columbi coniugium iam inde a primo ortu initum non deserunt:nisi cæ lebs aut uidua.

Proprium est columbarum palumbium & turturum :ne collum cum bi berint resupinent.

Capitulo octauo. Cum ad nidum perdicis quis uenando accesserit:pro uoluit se se perdix ante pedes uenantis quasi iam possit capi :atqꝫ ita ali cit ad se capiendam hominem.eo usqꝫ dum pulli fugiunt:tunc ipsa ad uolat & reuocat p rolem.

Cap.x. Grues alte uolant :ut procul prospicere possint& si nubem tempe statis uiderint consetunt se in terram: & humi quiescũt :loca enim lon ginqua petunt sui comodi gratia :

Ducem habent grues & eos qui clamẽt dispositos in extremo agmine: ut uox percipi possit.

Cum consistunt grues ceteræ dormiunt capite subter alam condito :al ternis pedibus insistentes dux uero detecto capite prospicit :& quod sẽ serit uoce significat

Capitulo.xi. Accipiter locis saxosis & arduis nidulatur:& auium quas cæ perit cor nunquam comedit.

Cap.xii. Olores canere soliti sunt præcipue morituri

Grues inter se tam uehementer pugnant :ut dimicantes capiãtur:homi nem enim expectare potius quam pugna desistere patiuntur.

Cap.xiii Ciconiæ genitorum senectutem inuicem educant:idemq; me ropes faciunt :uicem enim reddunt patentibus non modo senescen tibus:uerum etiam statim cum datur facultas :nec matrem aut patrem exire patiuntur :sed in cubili manentes pascunt.

Cap.xv. Vpupa nidum potissime e stercore hominis facit.

Cap.xxxii. Aquila uiribus omnium præstantissima est:colit montes ac sil uas concina apta intrepida strenua liberalis non inuida.

Senescentibus aquilis rostrum superius accrescit :incuruaturq; subinde magis ac magis ita ut fame pereant :& nidulantur in locis non planis sed celsis :& arduis saxis.

Venantur aquile locis non suo nido propinquis: sed longe distantibus: & rapta non protinus ferunt: sed cum corripuerint & sustulerint depo nunt expertæq; iam pondus requiescunt

Cap.xxxiiii. Noctua marina uagatur per mare &littota:uiuitq; auium ma rinatum uenatu :hæc pullos adhuc implumes cogit aduersos ituen so lem:percutitq; eum qui recusat:& uertit ad solem :tum cuius oculi pri us lachrimarint hunc occidit reliquum educat.

Cap.xxx. Mollium astutissima sepia est:sola hæc suo utitur atramento non mouetur cum metuit uerum etiam abscundendi causa: atq; bima tu non uiuere apertum est.

Cap.xl. Reges apum nunquam prodeunt foras :uel ut pascantur uel alia causa: nisi uniuersa cum plebe:& si cum pergunt rex ipse forte aberra uetit omnes inquirunt :odoratuq; sagaci perfequuntur donec iueniāt

Gestatur a plebe rex apum cum uolare non potest :& si perierit omnes di scedunt:uel si aliquamdiu manserint fauos quidem conficiūt :sed mel nullum :nec fieri potest quin breui oēs discedant.

Mos apibus est ne florum plura genera petant uno profectu.

Enecant apes ipsos duces:qui plures quam satis sit habentur:& potissimū improbos ne principium multitudo seditiōes in examine faciat : & ne cant præcipue cum non ampla sobolis copia existit:nec habent tanquā coloniam mittant.

Aluei apum annona superioris anni nunquam habundant.

Studēt bonæ apes quo ad fieri potest ne quam intra alueum interimant: & si qua interierit inter statim foras cadauer educunt :

Si forte apes paucæ prope multas consistunt:concedūt paucæ ipsæ ad plu res :& regem quem reliquerint si forte sequatur interimunt.

Apes carnem nullius animalis tangunt nec obsenum quod appetunt :& mundissimum omnium animalium apis est.

Cum apes ruri sunt nec sibi inuicem :neq; ullis aliis iniuriantur :at uero apud suos alueos pugnant acertime.

Oderunt apes nō solum fœdos odores :sed etiam unguētorum delicias ex quo fit ut homines his delibatos percutiant.
Aps seniores itus ī alueis opantur:adolescētes uero foris negotiū exercēt & ea q̄ res exigit portāt liuoresq̨ sunt labore hirsutie detrita.
Quotiens flatu uehementi iactantur apes :lapillum gestant :quo se quasi fundamine quodam stabiliant contra flatū.
Mel uernum suauius candidius & omnio præstantius autūnali est & conficitur melius & noua cæra nouellisq̨ stirpibus.
Sotias ociosas ac desides ac minus parcas pellere in more apibus est.
Tēpore matutino oēs apes silent:donec una gemino aut triplici bōbo excitet oēs tum uniuersæ ad opus peruolant :cūq̨ redierint primū item tumultuantur paulatimq̨ minus subinde strepunt dū una circūuolādo susurret: quasi dormiendū præcipiat & tū repēte oēs côticescunt.
Cap.xli Crabrones non floribus ut apes sed carne magna ex parte uiuūt & uersari instetcore sæpe solent.
Cap.xliiii Leo nullius suspitiosus est:& festiuus ludibūdus beniuolus ad modum cum familiaribus est.
Leo ī uēatu dū cernitur nūq̄ fugit aut metuit:sed si uenātiū multitudie cedere cogitur :sēsim pedatimq̨ discedit crebro subsistens atq̨ respectās
Leo ignē pcipue formidat ut homerus quoq̨ testatur:cū dicat : ardētesq̨ faces quas quamuis sæuiat horret.
Leo percussorem agnoscit & ex obseruato inuadit.
Leo infirmus est parte iliū cōtra ictus sed reliquo corpore multas plagas patitur:& capite ualidissimo est.
Thoes quos lupos ceruarios dicimus hoīem diligūt : & neq̨ offendunt neq̨ metigunt ualde .
Cap.xlv Elephantus oium ferrarꝫ mitissimus &placidissimus ē &p multa officia eruditur & intelligit & quādoq̨ etiam regē adorare cōdiscit.
Elephantus quam impleuerit coitu eam rursus non tangit.
Cap.xlvi Cameli matres nunquam superueniunt suas.
Cū aliquādo camelus admissarius nō haberetur:curator pullū matri opꝛæ admisit qui dū coiret delapso operimēto agnouit matrem &quāuis coitū absoluerit :memor tamen cōmissi sceleris paulo post camellariū illū morsu defixo interemit.
Ferūt regi scytharꝫ fuisse equā egregiā:ex q̄ mares generosi oēs gignerētur:quoꝝ unus: q̄ pstātior hēretur :cū ut ex matre pcrearet:placeret:ad missū oio recusasset:optā deinde latuisse matrē:ut ipzudēs supueniret: uerū ubi a cōcubitu faciem matris detectā agnouit: fugā pperasse : atq̨ se ipsum actū præcipitē interemisse.
Paruos delphinos magnus aliquis semper comitatur:custodiæ causa.

Delphinus uelocissimus creditur esse aīaliū tū aq̄tiliū tū terrestriū:& sup sī liūtur quādoq; arbores maioꝝ nauigioꝝ cū aliquem insectantur piscē quem deuorent.

Cap.xlviii. Vt aīalia ꝑ suis affectibus agere:sic ꝑ suis quoq; actiōibus affici imutariq; moribus solēt:ptes ēt corporis nōnullæ sæpenumero rōe agēdi imutātur:ut ī auiū genere euenit .galine &.n.cū mares uicerit cu cutriūt:& exēplo mariū tēptant supuentu coire :crista ēt caudaq; erigi tur :ita ne facile prætetea sit an fœminæ sint cognoscere.

Cap.l. Si hō adhuc puet castretur uox non imutatur: sed suū seruat acumē

Cerui si cū per ætatē nūdū cornua gerūt castrātur:nō ædūt cornua :sed si cornigeri excidūtur:nō decidunt cornua &:magnitudie eadē seruātur

Si bos a recenti castratu ineat procreare potest.

Ruminant animalia quæ superiore dentium ordine carent proficiūtq; & delectantur non minus in ruminando quam in ædendo.

Sūt q̄dā exēplaria tū græca tū latia q̄ habent fragmetū q̄ddā hic additū q̄d cās q̄sdā materiales agētesq;:generationis hūanæ cōplectitur :itaq; theodorus hūc nec inter historiæ libros nec uspiā collocauit.

Incipiunt propositiones ex p̄mo libro de partibus animaliū Aristotelis secūdum traductiōem theodori gazæ thesalonicensis

Ex capitulo primo.

N oī cōtēplādi genere:oiq; tū nobiliori tū ignobiliori docēdi uia &rōe:duos eē haitus cōstat:quoꝝ alteꝝ sciam rei appellasse:alteꝝ quasi peritiam quādam:bene est:

Hois ꝑbe piti officiū est iudicare ꝑspiciēter posse:qd nā rēcte aut nō recte ab eo qui docet exponitur.

Fieri pōt ut rem unā quispiā :ita ut alius possit iudicare.

Principatū illa cā optinere uidetur quā sub hoc uerbo cuius gratia significamus:hæc.n.rō ē:rō āt p̄cipiū ē pariter ī rebꝫ tā arte q̄ nā cōstituēdis.

Coīter primū & ꝑ generis cōplexionē tractādū ē:post uero res ꝑprias cōsiderare o3 si.n. seorsū d singulis disputē euēiet ut sæpe eadē iterētur.

Necessitas inest rebus æternis simplici absolutaq; rōe :sed gignendis oībus ex supposi tione tribuitur.

Genetatio gratia substantiæ est:non substantia gratia generationis est.

Diffi.. Ars operis est ratio omni abiūcta materia

Oia q̄ natura cōsistūt q̄dā ordine disponūtur:ut primū hoc deide illd̄ fit

Formæ:natura potior est quam materiæ.

Membroꝝ hoīs uita fūcti nullū:idē eē p̄t q̄ erat cū uiueret nisi equoce.

Quāprimū aīa a corpote discessit :aīal eē desinit :neq; mēbꝝ ullum nisi figuræ suæ ratione relinquitur.

Non omnis anima principium motus est neq; partibus animæ omnibus id tribui debet: delationem enim in cæteris esse animalibus nouimus: intellectum siue mente in nullis.

Constat non de anima omni differere naturalem philosophiam oportere: quando quidem non anima omnis natura est sed aliqua eius pars una, aut etiam plures.

Rem a materia abstractam nulla potest scientia naturalis cōteplari.

Cap. iii. Priuationis ut priuatio est nulla est differentia: non enim fieri potest ut species eius sit quod non est: differentia autem uniuersalis ut species habeat necesse est.

Impossibile est ut priuatio sit differentia.

Omnino quācunq; differentiā diuidis una tantum diuisione id accidere necesse est.

Diuidendum est his rebus quæ sitæ in substantia sunt: non his quæ accident. oppositis item diuidendum est.

Si homo bipes tantummodo esset hæc differentia una sufficeret: sed quoniam hæc una non est: multas esse non sub una diuisione necesse est.

Cap. v. Substantiæ q̄ natura constant partim ingenitæ immortalesq; fæculis omnibus sunt: partim ortus participes atq; interitus intelligūtur.

Partem illam æternam & proinde nobilem ac diuinam minus contemplari propterea possumus: quod ad modum pauca illius mouetur sensui patent.

Res illas superiores tam & si leuiter attingere possumus: tamen ob eius cognoscendi generis excellentiam amplius oblectamur: quam cū hæc nobis iuncta omnia teneamus.

In animantibus, quæ minus grata nostro occurerunt sensui: natura parēs & auctor oium miras excitat uoluptates hominibus qui intelligunt cās atq; ingenue philosophantur.

Nulla res est naturæ in qua non mirandum aliquid inditum habeatur.

Heraclitum dixisse ferunt ad eos qui cum alloqui eum uellent: q; forte in casa fumaria quadam caloris gratia sedentem uidissent: accedere tē perarunt: ingredi enim eos fidenter iussit: quoniam inquit ne huic q; dem loco dii desunt immortales.

Nihil temere uiceq; fortuita a natura committitur sed alicuius gratia: omnia aguntur

Finis boni honestiq; optinet rationem.

Corpus totum animæ gratia conditum est: & membra officiorum gratia constant: & munerum, ad quæ singula accomodantur.

Omnes instrumentum gratia rei cuius est instrumentum factum est.

Propositiones ex secundo libro de partibus animalium Aristotelis.

Ex capitulo primo.

t Ripl ex est compositio animalis :prima quæ ex elementis conficitur :sed melius fortasse dici potest ex uirtutibus elementorum conficiüs non omnibus sed primis:secunda est ex similaribus pattibus ut carnis & ossis.tertia est dissimilaribus pattibus:ut faciei & manus & reliquorum membrorum.

Humiditas & siccitas & caliditas & frigitas materia corporum sunt compositorum:cætere autem differentiæ eas sequuntur ut grauitas leuitas densitas raritas asperitas lenitas & reliquæ id generis affectiones.

Quæ posteriora sunt generatione:hæc natura priora sunt:& quod primum natura est ad ultimum est generatione.

Omne quod generatur ex aliquo & ad aliquid suam generationem ducit:& a principio ad principium pergit.

Materiam generationemq; eẽ priorem tempore necesse est:essentiam uero rei cuiusq; & formam ratione idest diffinitione priorem.

Capai. Roboris efficatior sanguis est qui crassior & calidior est :uim autẽ sentiendi intelligendiq; optinet pleniorem:qui tenuior atq; frigidior ẽ

Optime dispositi constant :qui sanguinem calidum tenuem : & fincærum habet quippe qui una & uiribus corporis :& animæ ingenio plurimum ualeant.

Initia elementorum sunt calidum :frigidum :siccum :humidum: & hæc quoq; uitæ & mortis somni & uigiliæ:iuuentutis & senectutis: morbi & sanitatis causæ existunt.

Ignis per se calidus:ẽ & frigidus nunquam fit.

Fertum & reliqua corpora dura lentius quidem calesiunt quam aqua:sed ubi calefacta fuerint urere uehementius possunt :lentiusq; frigefieri.

Cap.iii. Sanguis animalibus sanguineis ultimum alimentum est :& ipsis alimenti gratia datum est.

Sanguis non est continuus carni neq; cognatus:sed in corde ac uenis quasi uasis continetur.

Cap.iiii. Timidiora sunt quibus sanguis nimium dilutus est :merus enim refrigerat & aqua frigore congelascit.quamobrem & cætera exanguia timidiora sanguineis sunt.

Quorum saguis fibris admodũ multis crassisq; refectus est: hæc terrena amplius constant natura:& animosa: itracunda pindeq; furibunda sũt

Ira calorosica est

Sanies pats diluta siue aquosa sanguinis est:eo quod nundum aut cõcocta:aut corrupta est.

Cap.v. Seuũ & adeps si mediocriter in animalium membris habentur ꝑ sunt nec enim sensum impediunt sed ad sanitatẽ uiresq; opitulantur

r

ſed ſi modum excedunt nocent atq; interimunt.

Sanguis ſenſu caret: & ob eam rem nec adeps nec ſeuum ſentit ſunt enim ſanguis concoctus quod ſi totum corpus tale efficiatur nullum ſen ſum hebere poterit.

Celeriter ſeneſcunt quæ ualde pinguerint: quippe quæ parum ſangui nis habent:

Quæ parum ſanguinis habent ad interitum ſunt opportuniora:

Interitus in opia quædam ſanguinis eſt.

Pinguia omnia ſteriliora ea de cauſa ſunt: quoniam quantum ex ſangui ne proficiſci ad genituturam & ad ſemen genitale debet: hoc in adi pem aut ſeuum ſumptitatur.

Cap.vi.Otii. Medulla eſt alimenti ſanguinei: quod in oſſa ſpinam ue di ſtribuitur: contentum oſſibus & concoctum excrementum.

Seuoſas & pingues eſſe medullas ratio eſt: quoniam repor quem oſſium complexio facit ſanguinem coquit: ſanguinis autem per ſe coctio ſe uum & adeps eſt.

In iis quæ oſſa firma ſpiſſaq; habent: non temere partim nulla partim ex l gua ineſt medulla: alimentum enim in oſſa abſumitur.

Cap.vii. Cerebrum medulla non eſt: quoniam cerebrum partium omniũ corporis frigidiſſimum eſt: cum medulla calida ſuapte natura ſit: quod eius pinguedine & axungia perſpicuum eſt: idq; facit ut cerebro iungi continuatiq; poſſit ipſa dorſi medulla.

Solet natura ſemper emoliri contra cuius uis exuperantiam auxilium: per coniunctionem rei aduerſæ: ut exceſſum alterius altero compenſet & moderetur.

Cerebrum nullam cum partibus q̃ uim optinent ſentiendi & continuit a tẽ habet: cunq; tangitur nullum efficit ſenſum.

Aduerſus cordis ſedem & calorem: cerebrum natura molitã eſt: ce rebrum enim calorem ſeruoremque cordis moderatur & tempe riem affert.

Vt cerebrũ ẽt modico potiatur calore: uenæ ad membranam cerebri de ueniunt ex utraq; uena: maiore uidelicet: & ea quæ aborta uocatur: & ne calor nimis offendat: non paucæ amplæ: ſed frequentes ac tenues: uenæ ambiunt: nec ſanguis copioſus & craſſus: ſed tenuis ſincæruſq; ſubit eodem.

Homo inter omnia animalia plurimum cerebri habet proportione ſui corporis: & inter homines mares pluſquam fœminæ: cordis enim pul moniſq; locum calidiſſimum & ſanguine refertiſſimum homo habet unde animalium homo unus erectus eſt: caloris enim natura incremẽ tum de medio agit pro ſuo impetu.

Propter multam humiditatem frigiditatemq; cerebri capitis os quod cal

uariam appellant sero admodum homini induratur.

Iuncturas plurimas in capite homo habet: & mas plures quam fœmina: ut locus spirantior sit: & amplius in quo plus cerebri habetur: nam si cerebrum uel humet uel siccet supra modum: suo fungi officio nõ põt sed aut non refrigerabit aut coagulabit.

Calor cordis sensum celerime facit: cum sanguis cerebri ullo pacto mutatur atq; afficitur.

Capitulo nono. Principium uenarum cor est: ossium uero spina dorsi:

Mares ossibus durioribus constant q̃ fœminæ: & quæ carniuora sunt: quã quæ alio cibo uescuntur: firmiori enim opus est adiumento quia uiolentiora sunt.

Expedit molles muscosasq; nares ac aures esse: quoniam prominentiora si rigida sunt frangi celeriter possunt.

Dentes non solum ad cibi confectionem: sed etiam ad pugnandum data sunt iis omnibus quibus serrati aut exerti sunt dentes.

Capitulo decimo. Ad paucas actiones paucorum instrumentorum usus requiritur.

Non solum uiuendi sed etiam bene uiuendi rationem hominum genus optinuit quippe quod aut unum ex omnibus animalibus nobis cognitis diuinitatis particeps sit: aut omnium maxime.

Non audiendi sunt qui carnem capiti hominis ideo adeptam existimãt: ut melius sentiret: uim enim sentiendi sitam in cerebro: sensumq; per partes nimium carnosas nequaquam admitti posse arbitrantur: neutra enim eorum ratio uera est.

Nullius sensus causam cerebrum obtinet: quod quidem expers omnino sensus est non aliter quam quod uis excrementum:

Principium sensuum esse cordis locum cum de sensu ageremus diffinitum iam est: & quam ob causam duo idest tangendi & gustandi sensus ex corde aperte dependent: unus ex reliquis tribus idest olfaciendi medium tenet: duo idest audiendi & uidendi maxime in capite positi sunt propter sensuum naturam cerebrum enim humidum ac frigidum est: & uisus aquæ naturam optinet.

Vt ab oculis meatus ad uenas circa cerebrum sparsas tendunt: sic ab auribus meatus in occiput penetrat: quod plenum est aeris: uis autẽ sentiẽdi nulli exangui parti data est.

Sensus gustus quasi quidam tactus est.

Capitulo undecimo. Quadrupedes auriculas habent suspensas: & supra oculos sitas habere uidentur: ueruntamen non ita est: sed conspectum ementiuntur: quoniam bæstiæ non erecto sed prono sunt corpore.

Volucres quæ unguibus sunt aduncis clarissime uident: cibus enim de sublimi conspiciendus iis est: gallinacei autem & similes non sic.
Nihil frustra natura agit.
Cap.xiiii. Interea quæ pilos habent homo solus cilium in utraq; palpebra optinet.
Semper natura rei melioris auctorē: quo ad eius fieri potest.
Vbiq; natura quod aliunde dempserit reddere ad partem aliam solet.
Quibus corpus admodum pilosum natura condidit: caudam iis diminuit: quod in ursis perspicuum est.
Homo animalium maxime omnium piloso capite est: ubi enim plurimū humoris caloriśq; est: ibidem ortum pilorum copiosum esse necesse est
Adiumenti ratio est frequentia pilorum caput operiens: deffendat: a nimio frigore & calore: cerebrum enim hominis maximam desyderat tutelam: cum res humidissima quæq; & refetuescere & refrigescere maxime idonea sit.
Cap.xv. Supercilia & cilia adiumenti gratia habentur: supercilia enim delabentes humores arceant: cilia uero ut contra incidentia in oculos q̄ si uallum quoddam promineant.
Cap.xvi. Vt linguam idoneam ad duplicem actionem homini natura dedit: nam a percipiendos sapores & ad formandum sermonem: sic labra tam sermonis q̄ tutelæ dentium gratia adhibuit.
Cap.xvii. Liguam latam absolutam mollissimam homo præcipue habet ut commoda sit ad sapores percipiendos: & ad litteras exprimendas: est enim homo maxime omnium animalium sensu facilis.

Propositiones ex tertio libro de partibus animalium Aristotelis: Ex capitulo primo.

h Omo probe factos optinet dentes: uidelicet primores acutos: ut secent: maxilares latos ut molant: & p̄cipue locutionis gratia tales totq; numero dentes homo sortitus est
Ad litteras expimendas plurimum conferunt primi dentes.
Natura nihil frustra: nihil superuacanei facere solet.
Partes quæ ad inuadendum aut ad defendendum spectant a natura iis tribuuntur quæ aut sola aut præ cæteris uti possunt: ideoq; cum mares robustiores magiśq; animosi sint: aut solis iis aut melius: partes eiusmodi datæ sunt.
Prosopum idest facies quod inter caput & collum hominis est: nomen a re ipsa accepisse uidetur: quod enim homo unus animalium erectus est solus prospicit: anteuersus: uocemq; anteuersus mittit.
Capitulo.ii. Animalia quæ pedes multifidos habent cornu omnia carent

cornu enim auxilii gratia habetur: multifidis autem non desunt alia auxilia.

Plura auxilia aut defendendi aut inuadendi quorum singula satis essent nulli animalia natura tribuit.

Ceruis dũtaxat cornua tota solida & decidua sunt tam utilitatis causa ut onere leuentur:tum ex necessitate præpondere.

Cornigerorum nullum utrinq; dentatum est:superne enim primores dẽtes non habent:quippe alimentum quod in eos dentes digeratur in cornuum incrementum assumitur.

Ceruis fœminis dempta sunt cornua:quoniam ne maribus quidem utilia sunt:sed uirium meliorem beneficio mares minus offenduntur.

Cap.iii. Si quid cibi uel potus in arteriam dilabitur: quæ ante gulam posita est spirandi & uocis causa:strangulationes tormina:& tusses grauissimæ incitantur.

Cor principium omnis motus & sensus: & uitæ esse censemus:

Quod melius & nobilius est:id semper (nisi quid maius impediat) superioris inferiorisq; ratiõe superius collocatur:prioris posterioris q; prius dextri sinistri q; dextrum:

Cap.iiii. Vbicunq; fieri potest:unum esse quam plura melius est.

Cordis situs sedem optinet principalem:in medio enim positum est:sed magis superius q̃ inferius: & parti priori admotius q; posteriori.

Natura rem nobiliorem constituere in locis nobilioribus solet:nisi quid maius impediant.

Principium uenarum cor est:& origo prima & fons sanguinis est:aut cõceptabulum primum:sanguinem sine uenis solum complectens:& in generatione omnium partium primum consistens:statimq; palpitans

Principium unum esse oportet:ubicunq; fieri potest.

Nemo censent iecur esse principium uel corporis totius uel sanguinis nec sanguis conceptaculum modo cordis intra se continet:sed sanguinem uenis inclusum habet.

Cor cæteris animalibus in medio pectore est:homini tamẽ paulo uergit ad leuam: ut eius partis refrigerationem moderetur & compenset:omnium enim animalium maxime homo refrigeratã habet partẽ sinistrã

Cor sine osse est omnium quæ nos nouerimus præter quam equi:& generis bouum cuiusdam quibus præ magnitudine quasi adminiculum subditum est.

Quæ sensu hebeti sunt cor habent durum & spissum:quæ autem sensu ualent:mollius:

Pauida sũt qbus cor grãdius audẽtiora: aũt & fidentiora sũt qbus minus aut mediocre:metus enim ideo accidit iis qui cordis sunt magni quo

niam calorem proportione cordis non habent :sed parum caloris ĩ ma gno conceptaculo exalefacit itaq; sanguis frigidior fit.

Cor magnum proportione:leporis:ceruo:muri:asino pantere mustellæ: & reliquis quæ aperte timida sunt:aut propter mœtum malefica.

Cor solum uescerum atq; omnino partium corporis nullum uitium pati tur graue:cum enim principium corrumpitur nihil est quod cæteris q̃ inde pendent præbere auxilium possit.

Cap.v. Sanguis potentia est caro:nec sine uena esse potest.

Non nullis accidit:ut cruentum quoddam excrementum sudarent:quo niam corpus laxum fluxumq; esset:sanguisq; præ cruditate humesceret imbecillitate caloris: qui exiguus uenulis inclusus concoquere non posset hic colligi potest causa sudoris sanguinei christi.

Omnia quæ spirant habent pulmonem :& spirant pedestria omnia & aq̃ tilium non nulla ut balena delphinus & cætæ.

Capitulo. vi. Pluribus animalibus cor laxo interuallo distat a pulmo ne situmq; superius tenet: ut nihil ad cordis palpitationem conferat pulmo.

Differentia pulmonis uaria est aliis enim sanguineus magnusq; est :ut ui uiperis:aliis minor fungo sus exanguis & spumosus :ut ouiparis.

Capitulo septimo : Renes ad excrementum quod in uesicam secedit opitulantur.

Cor & iecur omnibus animalibus necessaria sunt:alterum propter calo ris originem (locum etiam adesse aliquem quasi lares focumq; opor tet:quo naturæ fomites & primordia ignis natiui contineantur & ser uentur eundemq; tutum esse ueluti arcem corporis totius necesse est): alterum (iecur dico) cibi concoquendi gratia adest.

Lien per accidens necessarius est:quomõ excrementa tum alui tum uesi cæ :ex quo fit:ut in nonnullis deficiat magnitudine.

Nullum pẽnatum :nullum squammatum :nullum corticatum excepta te studine renes habet quãq̃ in nonnullis auibus carunculæ quædam sint latiusculæ speciem renum ostendentes.

Nominum renes tanquã ex multis renibus exiguis compositi constant : neq; æquabiles sunt ut renes ouium cæterarumq; quadrupedum : quo fit ut morbus eorum difficile curari hominibus possit etiam si nuper egrotare inceperint:quasi multis renibus laborent

Omnibus quæ renes habẽt dexter superior sinistro est:& supercilium dex trum magis attollitur.

Ren dexter omnibus minus pinguis est:quia natura dextræ partis sic cior est:& mobilior :motus autem pinguedini cõtrarius est:liquat enĩ pinguedinem & consumit:

Cum cæteris animalibus renes habere pingues proficiat :quibus hoc letale est.

Capitulo.x. Septa quædam quibus cor & pulmo & iecur ac lien separan tur animali in sunt:quæ nonnulli præcordia appellant :quæ ubi propter uicinitatem attraxerint humorem calidum atq; exceme̅titium : cõtinue mente̅ sensu̅q; perturbant :eo quod cordi prætendu̅tur.

Anectitur hoc septum siue cinctus costis parte sui carnosiore ualidioreq; media autem constat membrana exiliori.

Motis per calorem huiusmodi præcordiis:accidit homini titillatio & risus:est enim risus titillatio per eiusmodi motum partis.

Cur homo animalium solus titillet̃:e̅ septi huiusmodi tenuitas &quod solus omnium animalium rideat.

Ictu traiecta præcordia in præliis risum attulisse proditum est scilicet calore quem mouit uulnus.

Cap.xiii. Non utrinq; dentata habent plures uentres :ut inopiam dentium munus uentrium expleat dum alius ab alio cibum recipit :nomi na uero his receptaculis indita sunt aut indere licet: uenter arsineu̅ siue reticulum omasum abomasum.

Capitulo .xv. Habent coagulum omnia animalia quæ plures uentres cõtinent:& carent quæ unum habent excepto lepore: & habent quibus hoc datum est:non in magno uentre :nec in ræticulo neq; in ultimo quod abomasum appellamus:sed in eo quod est inter ultimu̅ & duos primos:quod omasum uocatur.

Coagulum fit propter lactis crassamentum :unde carent quibus singuli uentres:quoniam eo͛ lac tenue sit.

Propositiones ex quarto libro de partibus animalium Aristotelis.

Ex capitulo primo.

Efica nec piscibus nec serpentibus nec ullis ouiparis nisi testudini adiuncta est:humor enim iis in corticem tegentem :ut auibus in pennas assumitur.

Capitulo secundo Aliqui homines fel in iecore habere uisuntur:& aliqui nõ.

Fel nõ alicui͛ g͞ra:sed purgame̅tu̅ atq; i utile̅ e͞e m͞ım cõstat &nõ adest(ut q͞dã uolu̅t)ut parte̅ aiæ s͞ita̅ i iecore morde̅do excitet laxãdo exhilaret.

Cap.iii.Diffi O me̅tu̅ me̅brana quæda̅ est seuosa atq; adiposa quæ ue͞trem cõctaq; ite͞stina cõplecti͞tur:estq; ut facilius celeriusq; cibus cõcoquatur pinguæ enim calidu̅ est:quale ome̅tu̅ est.

Capitulo quarto Diffinitio. Lactes membrana quædam est pertendens continua de intestinorum tenore ad uenam usq maiorem:& abortam plena uenarum multarum atq frequentium :quæ ab intestinis ad uenã maiorem abortãq permeant.

Sicut stirpes radicibus terræ innixæ cibũ inde hauriũt :sic animalibus uenter & intestinorum uires pro terra sunt a quibus per uenas lacti inditas capiant alimentum.

Hominum non nullis per metum funditur aluus & excrementum uesicæ profluit.

Cap.v. Sæpia & alia quæ atramentum habent metu perculsa ipsum effundunt :ad præsidiũ & tutelã ut se abscundant.

Quod calidum est & desyderat & coquit cito :contra quod frigidum est cibo carere facile patitur.

Omnium animalium maxime cicadarum genus ieiunum est: satis enim iis alimento est humor quod in corpore remanet.

Vbi licet duobus uti ad duo opera nec aliud impeditur:unũ instrumentũ ad usus dissimiles natura facere non solet :attamen si fieri non potest: eodem ad plura opera utitur.

Cap.vi. Plura desyderant instrumenta : animalia quæ plures motiones exercent.

Cap vii. Parte dextra efficatiora suapte natura sunt animalia omnia.

Cancri forcipẽ dextrum grandiorem ualentioreq habent :

Cap.viii. Omnibus animalibus collũ flexibile & uertebris compactum est excepto lupo & leone quibus osse continuo riget : commodius eni ad robur quam ad cæteros usus collum iis esse natura uoluit

Solus animalium omnium homo erectus est :quoniam eius natura atq substantia diuina est :officium autem diuini est intelligere atq sapere quod facile non esset: si uasta corporis molles : assideret : pondus enim tardiorem reddit & mentem & sensum communem.

Diffinitio Pomilio est cuius pars superior a capite nidelicet usq ad excrementi ostium :magna est:inferior uero quæ sustinent pondus motũq exercet parua est .

Omnes infantes pomiliones sunt : quamobrem serpunt nec ambulare possunt:& a principio ne serpere quidem possunt : sed immobiles iacent.

Profectu ætatis hominibus pars inferior augetur:quadrupedibus contra: pars inferior primum maxima est tum processu temporis superior crescit:ut in pullis patet equinis.

Bruta hominibus sũt dementiora:& inter hoĩes pueri uiris:& inter uiros pomiliones mente deficiunt quãquam aliis uiribus forte ualeant:

Natura ut homo prudentes :ttibuere solet cuiq; rem qua uti possit: recti us enim tibia dabitur perito tibiæ:quam tibiam: habenti peritia tibiæ reddetur.

Homo non propter manus prudentissimus est: (ut uoluit anaxagoras:) sed quia prudentissimus omnium animalium est:ideo manus optinet qui enim prudentissimus est:recte plurimis uti instrumentis potest.

Manus non unum instrumentum esse uidetur sed multa: est enim (ut ita loquar)instrumentum ante instrumenta.

Quod hominem non bene sed deterrime omnium animalium constare aiunt(nudum enim atq; inermem creatum referunt:)non recte ii sen tiunt cætera enim animalia unum auxilium habet;idq; nullo pacto per mutare licet:sed homini multa auxilia habere licet eaq; subinde muta re quæ uelit.

Pollex breuis & crassus est ut robustus sit: polletq; plurimum :ut unus multis digitis equiparetur :cæteris sine eo fere inutiles sint.

Nullum animal mammas inter fœmora habet: cui pedes discreti indi gitos sunt.

Hō solus animalium cauda uocat natesq; habet easq; carnosas natura fe cit ut ad requiem utiles essent

Vsus caudæ homini necessarius non fuit: quoniam nates sua corpulen tia satis operiuntur :at quadrupedes & reliqua animalia:quoniam na tibus uacua sunt ut pars quæ exitum excremento ministrat protegere tur :& custodiretur:caudam iis natura reddidit:sed simia neutrum ha bet eo q̄ forma ambigua sit :uidelicet ut bipes cauda uacat: ut quadru pes natibus.

Manus officium est capere atq; ptæmere: itaq; longos habeat digitos oportet:pedes autem officium est tute cōstare: unde longitudinem la titudinemq; optinere debuit.

Capitulo .xi. Quibus auibus longa sunt crura :iis collum longum :& qui bus breuia iis collum breue præterquam palmipedibus :aliter enim pa stum ex terra administrari nō posset

Carniuoris uolucribus longitudo colli in commoda est:imbecille enim: quod prolixum est.

Palmipedes collum longius habent tale enim ad cibum ex humore pe tendum commodius est:sed crura iis breuia ut melius natare possint.

Natura instrumenta ad officium: non officium ad instrumentum ac commodat:

Expliciūt propositiones ex quarto libro de partibus animaliū Aristotelis

Incipiunt propositiones ex primo libro de generatione animalium Aristotelis secundum interpraetationem theodori gaze thesalonicensis.

Ex capitulo primo.

g

Genera causarum quattuor numero ponimus: primū cuius gratia ut finem: secundum substantiæ ratio / nem quæ quasi unum quoddam fere existimanda sunt: tertium: quartumq; materiam & id unde principium motus.

Natura infinitum uitare solet: infinitum enim fine caret: natura autem semper finem quærit.

Cap.ii. Generationis principia sunt mas & fœmina: mas quidem ut quod motus & generationis originem tenet fœmina ut quod materiæ.

Diffinitio. Mas est animal quod in alio generare potest: fœmina quod in se ipso.

Ad omnē officii functionem instrumento opus est.

Cap.iiii. Ut in ratione cibi uoratiora auidioraq; sunt quibus intestinum rectum sic & ea quæ testibus carent meatusq; tantum habent: aut non carent: sed intus habent omnia propē siora celerioraq; ad uenerē sunt: at uero q̄ castiora esse conuenit: iis ut in cibi usu intestino opus est nō recto: sic & meatus illi reuolutionem anfractusq; habent ne libido uehemens crebraq; citetur.

Testes ad hanc rem emolita natura est: ut motum excremēti genitalis stabiliorem faciant cum replicationem seruent: nullam autem partem meatuum testes complent: sed adiecti pendent eo modo quo pondera textrices telis annectunt: his enim detractis meatus itro se retrahunt quo fit ne execta possint generare: natura nisi ita retraherentur possent generare: & iam taurus quidam cum statim a castratione iniisset: impleuit quoniam nondum retracti essent meatus.

Sunt qui dicant semen ex toto corpore prouenire: idq; quattuor fere argumentis probent primum est uehementia uoluptatis: quia amplius est quod omnibus membris: q̄ quod paucis acidit secundum q; ex mancis manca procreentur: semen enim ab ea parte quæ deest proficisci negant: tertium similitudo parētum: quartum quoniam quemadmodū totius aliquid est ex quo primum generetur: sic & partis cuiusq; sit semen aliquod proprium.

Cap.xviii. Similitudo parentum nullum iudicium affert ut semē genitale ex toto corpore secedat quando quidem & uoce & unguibus: & pi

lis:& motu similes procreantur:ex quibus nihil prouentiat:
Cā qđ uoluptas rei uenereæ uehementior sit:nō est quia ex toto secesserit semē:sed quia prurigo uehemēs accidit:quaobrē si quis freq̄nter ea re utitur minus afficitur uoluptate:itemq; uoluptas ueneris i fine coitus potissimum est:sed si ex toto secerneretur:non simul sed singulis parti bus aliis prius aliis post exultaret.
Et si māca ex mancis pdeūt:nō manca etiam ex mancis gignuntur.
Multifariā aliud ex alio fit:uno modo cū ex die noctem fieri dicimus aut ex puero uir:quoniam hoc post hoc:alio modo cū ex ære statuam & q̄cūq; ex materia fieri dicimus alio modo cū ex sano egrū:aut oio ex cōtrario cōtrariū alio mō cū ex calūniis maledicta ex maledictis pugna q̄ eo referūtur unde principiū motus .ex semine aūt fit aliqd: secundo & quarto modo.
Diffi. Semē & fructus iter se differūt prioris posterioris q̄ rōe:fructus .n.ē qđ ex alio est:semen ex quo aliud:nā alias ambo idē sunt.
Quicquam secundum naturam oriri non potest:ex iis quæ p̄ter na m sūt
Semen nec in prima ætate:neq; in senectute:neq; in morbis ē:carēt enim hoc egri pp ibecillitatē. senes quia nō satis natura pōt concoquere.
Quod p habitū corporis bonū carnulēti & pinguio res euaserint:minus se men emittunt:minusq; rem uenereeam expetunt.
Viri mulieresq; pingues minus fecundæ:quā nō pingues uidētur.
Ca.i. Semē cōcoctū diuersū a sāguie secernitur:nā icōcoctū:aut p ui emis sūuz cū ultra modū quis re uenerea utitur cruētū iā aliquibus prodiit.
Diffi. Samē ē excremētū alimenti utilis atq; ultimi:sanguis uidelicet q ul timo in membra digeritur.
Vt filii similes parentibus sint rō exigit:quoniā simile ē qđ ad partes ac cesserit ei qđ remanet: semen eni est manus idefinita aut facies aut aial: facultate seu uirtute quam in se continet.
Vt maribus genituram sic fœminis menstrua prouenire apertū est:eadem enim ætate maribus genitura fieri incipit & secerni:fœminis menstrua erumpunt:uoxq; mutatur & mammæ intumescunt: & desinente æta te abolentur maribus generandi facultas:fœminis menstruorum con fluuium.
Inditium faciunt hæc menstrua esse excrementum ut semen: q̄ non mari sc̄æ:non profluuium e naribus sanguinis:non uarices mulieribus ma gna ex parte fiunt quā diu menstrua profluunt:minusq; uenosæ quam mares & lautiores & leuiores sint euidentissimeq; palleant:corporeq; minora sint maribus:plurimum enim excrementi in menstruis mu lier emittit:
Cap.xviiii. Semen a fœmina non conferri ad generationem apertum

est:nam si semen esset menstrua non essent:nunc ideo deest quia sunt: idq; inditio est:quod sæpenumero fœminæ concipiant sine ea quæ per coitum sit uoluptate:q; autem semen conferri a fœmina per coitum non nulli existimant: propterea quod interdum aliquid humoris secernat:id non humor seminalis est:sed loci proprius:uteri enim excretio est:quæ aliis euenit quod plurimum dixerim:iis quæ nitidæ fœminaresq; sunt: aliis uero non ut iis quæ fuscæ atq; uiragines unde copia interdum non seminis emissione est sed multo excedit.

Quoniam mas ut mas mouens & agens est:fœmina qua fœmina ut patiens:ad maris genituram fœmina non genituram sed materiam conferet:natura enim menstruotum pro prima materia est.

Si maris semen quo agens & mouens est:fœminæq; menstrua sumantur quibus patiens & quod mouetur fit:non ex iis unum quod gignitur erit:sed ita ut ex fabro & ligno lectus aut ex cæra & forma globus:un de nihil secerni a maris semine necesse est:sicut nec a fabro.

Fœmina materiam præstans:nec ut mas generás: per se ipsam non generat:principium enim & id quod moueat discernatq; desyderat.

Nulla pars fœtus:semen maris est:sic nec a fabro quicquam secedit ad lignorum materiam: natura enim maris semine utitur quasi instrumēto:sicut artifex manus.

Quanquam diuersa sint animalia mas & fœmina:tamen specie idem sūt

Propositiones ex secundo libro de generatione animalium Aristotelis

Ex capulo primo.

Tanimalium genus sit sempiternum sit eorum generatio: generationis uero genera sit: ut sit mas & fœmina in rerum natura.

Perfectiora calidioraq; animalia:prolem reddunt perfectam qualitate:non quantitate: omnia enim postea quam nata sunt incrementum recipiunt.

Quæcunq; a natura aut arte efficiuntur ab eo quod actu est fiunt:ex eo q; potentia tale est.

Semen potentia est quod ex eo fit:motumq; habet & principium tale: ut motu peracto pars exsistat quæq; eademq; sit animata:non est enim facies nisi animam habeat neq; caro:sed corrupta æquiuoce dicetur facies aut caro: perinde quasi lapidea aut lignea facta sit.

Quēadmodum non securim:non aliud instrumentum dixerimus factū esse ab igne solo:sic non pedem non manum eodemq; modo ne car-

nem quidem: nam eius quoq; aliquod officium est: dura igitur & mollia & quicunq; alii affectus partibus in sunt animatis a frigiditate caliditate ue effici possunt: at ratio qua iam caro est aut os est non potest sed a motu proficiscente ab eo qui genuit: quodq; actu est id quod potentia est id ex quo gignitur: sic enim & in arte ferræ durum aut molle efficitur a calore uel frigore: at uero ensis a motu instrumentorum.

Semẽ habet animam & est animal potentia.

Nihil seipsum generat: sed postquam generatum est se ipsum auget.

Non omnes simul partes animalis generantur. sed unam primũ oriri necesse est. quæ principium augendi contineat:

Cuiusq; perfecti officium est ꝗ tale alterũ generet quale ipsum ẽ:

Cap. I. Semẽ commune est aqua & spiritus eiusq; natura spumosa est: qđ enim ex aqua est & spiritu: ut spuma crasior albaq; existit:

Homines antiquos non latuisse uidetur naturam seminis esse spumosam deam enim quæ rei ueneræ præest uidelicet uenerem ab ea ipsa facultate nominauerunt eam scilicet aphroditem appellantes aphros enim spuma dicitur

Cap. III. Animam uegetalem: & sensualem in seminibus & concæptibus haberi potentia statuendum est: non actu priusq; eo modo quo conceptus qui iam separantur cibum trahant: & officio harũ animarũ fũgãtur.

Quorum principiorum actio est corporalis: hæc sine corpore in esse non possunt: ut ambulare sine pedibus: itaq; extrinsecus eas animas uenire impossibile est: neq; enim ipse per se accedere possunt; cum inseparabiles sint neq; cum corpore semen enim excrementum alimẽti mutati ẽ

Mens sola extrinsecus accedit eaq; sola diuia ẽ: nihil enim cum eius actio ne coicat actio corporalis.

Pro ut nobilitate ignobilitate ue animæ inter se differunt: ita & natura eius corporis differt.

Inest in semine omnium quod facit ut fœcunda sint semina: uidelicet qđ calor uocatur: idq; non ignis nec talis facultas aliqua est: sed spiritus q in semine spumosoq; corpore continetur: & natura quæ in eo spiritu ẽ proportione respondens elemento stellarum.

Solis calor & animalium non mouetur qui in semine continetur: uerum etiam si quid excrementi sit quanquam a natura diuersum: principiũ habet uitale.

Calor in animalibus contentus nec ignis est neq; ab igne originem ducit ignis enim nullum animal generat.

Semen cum excrementum sit eodemq; moueatur motu quo augetur corpus digestione ultimi alimenti: ubi uterum subit constituit & mouet excrementum fœminæ eodem motu quo ipsum mouetur: nam illud quoq; excrementum est: habetq; omnes partes potentia: actu nullam:

& eas etiam quibus differt fœmina a mare:

Vt ex lesis interdum læsa:interdum non læsa gignuntur:sic ex fœmina p rim fœmina:alias nō fœmina generatur fœmina enim q̄si mas læsus ē ... Menstrua semen sunt quanq̄ nō purum non habet enim principium & originem uitæ id enim a maris seie affertur.

Sine ui excrementa seminis per somnum exeunt si meatus laxi plenieq; ex crementi sunt idq; maribus & fœminis accidit:qd̄ pollutionē appellāt

Corpus animalium ex fœmina est:anima ex mare :substantia enim corporis alicuius anima est.

Cor primum distinguitur in omnibus animalibus:id enim principium ē & similarium & dissimilarium partium idq; primum effici non modo sensu percipitur:sed etiam q̄ per obitū uita in corde ultimo deficit

Euenit in omnibus ut quod ultimum sit id primum deficiat: & quod primum & ultimum:quasi natura decursionem reducem agat : & a calce ad carceres unde prorūit redeat.

Diffi generatio est ex non ente in ens:corruptio ex ente in non ens.

Gignuntur post principium:interiora priusquam exteriora.

Quæ semper sunt aut fiunt nullum principium esse quærendum non recte asseritur:sed ea duntaxat principia nō recipiunt examen eiusmodi quæ rerum sempiternarum sunt principii enim alia cognitio non demonstratio est.

Principium in rebus immobilibus quidditas:in rebus autem quæ fiunt iam plura principia habentur:sed mouetur diuerso: nec omnia mouetur eodem quorum principio℞ unum numero est:unde motus.

Triangula figura duobus rectis equales semper habet: & diametrum in commensurabilem esse costæ quadrati sempiternum est at tamen eo℞ causa aliqua & demonstratio est.

Quod effici potest non efficietur a mouente quod actu careat :neq; mouens quod actum optinet id efficere ex quolibet poterit: sed ex materia apta neq; quolibet modo aut tempore:sed ut apte & cum apte effici potest.

In est calor in excremento seminali tantam talemq; habens motionem& actionē quanta modice ad quam uis corporis partem acommodetur: quod si uel deficit uel excedit rem quæ sit aut deteriorēm efficit aut læsam aut mancam :sicut etiam accidit in iis quæ igne coquuntur aut ad cibum aut ad alium usū:si in iis motūcaloris non moderamur.

Caput post cor continuo generatur.

Olfaciēdi audiendiq; meatus orti a corde tendunt ac desinunt ad uenulas cerebro adiunctas.

Sicut dispensatur in cura rei familiatis ut cibus optimus detur liberis :deterior seruis:uilissimus sociis animalibus :sic perinde ac paterfamilias

in ortu ipso natura ex materia sinceriſsiam carnem cæterorumq; senso·rioru corpora conficit: exrecrementis ossa neruos: pilos: ungues: ungulas: & reliqua generis eiusdem conficit.

D... Alimenti ratio duplex est: altera nutriendi altera augendi: nutriens est quod esse probet & toti & partibus: augens quod accessionem ad magnitudinem facit.

Defunctis pili augentur: sed nasci nequeunt.

Dentes eandem naturam quam cætera ossa habent: accrescuntq; soli omnium ossium in tota uita: breui enim tempore attritu cōsumerentur. nisi subinde repararentur.

Cap.v. Coeunt animalia non solum generis eiusdem: sed etiam quorum genus diuersum quidem: sed natura non multum distat si mouetur par magnitudo sit.

Quod de aphrica in prouerbio est: semper aliquid noui aphricam afferre propterea dicitur quod diuersa in ea animalium genera coeant: nam ob aquæ penuriam in unum congregantur.

Experimento in aqua probatur fœcunditas seminis quod enim tenue ac frigidum est: cito diffusum per summa innatat quod fœcūdum est in imum descendit.

Mulieꝝ sterilitatis ꝓbatio suffitu fit: ut odores subeuntes uterū efferantur ad locū spirandi & afficiant alitū: atq; etiā illitu fit: ut colores oculis & positi saliuam oris colores perficiant: nā nihil hæc ita fiant meatus corporis confusos & obseptos significatur.

Sedes oculoꝝ maxime omnium locoꝝ capitis seminalis est: quod patet cū sola ipsa per coitum ueneream manifeste immutentur: & usu immodico rei uenereæ oculi aparte langueant. *[handwritten margin note:]* pota · narde

Equa menstruosa non est minimūq; inter quadrupedes emittere solet.

C... Genus mulorum totū sterile: est sed rei causa nō bene ab empedocle & democrito redditur.

Rationes quæ nō ex propriis principiis ducuntur inanes sunt: & reꝝ esse uidētur cum longe aberrent.

Multa eo quæ nō eadem specie sed diuersis generātur fœtifera ꝓdeunt.

Asina conceptus incontinens est: genituram enim intectam emingit: nisi uerberibus prohibeatur.

Frigidum animal asinus est: unde in locis frigidis gigni non potest: ut apud scythas.

Si equus superuenerit asinam quam inierit: asinus non peruertet asini initum: sed si asinus superuenerit equam quam equus inierit: peruertet propter seminis sui frigiditatem.

Quoniam equus & asinus apti propensiq; sunt ad sterilitatem: facilime enim asinus ob frigiditatē ad sterilitatē labitur: equusq; tanto idonie

us ad sterilitatem redditur:quanto quod ex ipso prodierit semen frigidius redditur cum asini excremento miscetur:ideo quod ex iis prodiit non fœcundum sed infœcundum ad perfectam fœtificationem est:nihil enim deest:ut sterilis sit.

Euenit ut corpora mularum magna efficiantur quoniam menstruorum decessus ad corporis incrementum uertitur mulis enim mẽstrua desit & quantum in utile est ad corporis incrementum cum excremento uesicæ abigitur:unde fit ne muli genitale fœminarum sed ipsum excrementum olfaciant.

Concipere quidem aliquandò mula potest:quod iam factum est:sed enutrire atq; in finem perducere non potest.

Mulus generare interdum potest:quod autem fit gynnus ẽquod mulus oblæsus est:pygmæorum enim idest nanorum pomilionum & pusillorum generationi similis est:nam eorum membra & magnitudines uiciantur in utero.

Propositiones ex libro tertio de generatione animalium Aristotelis Ex capitulo primo.

Va quæ imperfecta & subuentanea sunt:minus augentur:& quo minus augentur plura numero existent: minus etiam suauia sunt:quoniam minus concocta: concoctum enim in quo uis genere suauius est.

Arborum multæ cũ ad modũ copiose fructum tulerint exarescunt: cibus enim in semen conuertitur.

Oua tum auium tum piscium ad generationem imperfecta sunt nisi semen maris accedat

Sunt auium oua bicolora: piscium unicolora.

In bicoloribus ouis animal initium suæ generationis :a candido quæ pars est calida sumit: cibum uero a luteo quæ terrosior pars est capit:

Candida pars oui sua natura humida est: caloremq; animal ẽ intra se cõtinet: lutea uero terrena est.

Capitulo.ii. Ouum utero adheret ea parte qua principium genitale maris continetur:estq; illa pars acuta:quamobrẽ durius ea ipsa parte est ouũ: q̃ inferiore:principium enim operiendum custodiendũq; est.

Perfecto ouo in utero durum ac rigidum euadit ita modice ut exeat ad huc molle:dolorem enim mouerit nisi ita exiret: egressum statim refrigeratum duratur:euaporato humore quàm primum:qui exiguus est.

Si tempus sit bene temperatum:& locus in quo oua manent tepidus:concoquuntur & oritur pullus.

Natura attendere uidetur:ut sensum prouidum curamq; diligentem ergã prolem parentes habeant:sed in genere deteriore hoc facit quousq; patiant:in aliis quibusdam donec perficiant:prudẽtioribus uero plus

cure mandatur:ut etiam enutriant:postremo iis quæ prudētia iam maxime prodita sunt consuetudo :amor: & charitas in prolem etiam ad ultam seruatur ut homini.

Viuunt primo quæ in ouis:&quæ in animalibus gignuntur uita plantæ.

Cap. v. Pisces imperfecta pariunt oua:quæ foris incrementum iustum recipiant:atq; infœcunda sunt nisi mas sequendo suum aspserit semen.

Coruorum genus libidinosum non est quippe quod paræ fœcūdū est:

Neq; pisces ut quidam scripsere neq;ulla animalia semine per os implentur:meatus enim qui per os introtendit in uentriculum fertur:non in uuluam :quodq; uentriculum subierit id alimentum effici necesse est: concoquitur enim.

Cap.viii. Arma ad pugnam uiresq; exercendas nulli fœminæ tribuitur nec mas ullus solet in prole laborare.

Apes sine coitu generant:& fœminæ sunt qua genetant ratiōe: sed habēt intra se ut plantæ sexum maris ac fœminæ.quamobrem iis datum est instrumentum ad pugnam : nec fœmina, appellandū est:in quo mas distinctus non est idemq; regibus apum euenit.

Duces apum generant se ipsos :& aliud genus apum :apes uero generant fucos fuci uero non insuper generant:sed hoc ipsi priuantur

Super quod secundum naturam est ordinem habet.

Recte reges apum intus manent immunes omni negotio necessario:qua si nati ad sobolis procreationem :magnitudine itē præstant quasi ad prolem generandam corpus eorum sit institutum.

Conuenit fucos ociosos inertesq; esse cum nulla habeāt arma quibus de cibo possint dimicare:

Apes medium inter reges & fucos tenent:ita enim utiles ad negotia :ossosq; operariæ esse possunt ut & filios alant & parentes:

Apes sequi suos reges:ut faciunt: consentaneum est rationi :qua generationem apum a regibus proficisci statuimus:nam nisi quid esset tale ratione carerent ea quæ aguntur in earum imperio atq; etiam regibus cōcedere nihil laboris suscipere :ut parentibus:fucos uero castigare: ut filios: iustius enim castigantur filii &quorum negotium nullum est.

Cap. x. Fit ut multiformia sint quæ in humore gignūtur q̄ quæ ī terra:humor enim naturam habet effingendum afformandumq; habiliorem quam terra:

Ignis semper formam non propriam habere uidetur :sed in alio corpore genus enim hoc apud lunam quærendū est.

Cap. xi. Nihil gignitur putrescens sed concoctum putredo uero & putridū excrementum rei cōctæ est:nihil enim ex toto efficitur :sed quantum in utile id aut a natura aut ab arte detrahitur.

Omne genus testarum sponte institui apertum hinc est :q; nauigiis putre

ſcēte fæce ſpūoſa adnaſcūt:& locis multis ubi nihil tale aderat aīt ut oſtreæ
P[illegible] qu[illegible] libro de generatione a[illegible] locis.

Ex capitulo primo.

Ccedendū ſemper eſt in aſſignādis cauſis ad rei cauſas primas: quo ad maxime fieri poteſt.

a [illegible] Quod poteſt concoquere & cōſtituere & ſecernete ſemē: atq; principium optinet formæ id mas ē:quod autē recipit nec poteſt conſtituere & ſecernere id fœmina eſt.

[illegible] Ois facultas inſtrumentum aliquod ſibi accomodatū habet.

Natura ſimul & inſtrumētum & facultatē dat:ſic enim melius eſt:nā nec uiſus ſine oculis nec oculus ſine uiſu perficitur.

Gignitur ex contrario quodammodo unumquodq;.

Quoniam omnis delatio in contrarium eſt:quod non ab eo ſuperatur a quo conditur ſiue creatur:id in contrarium mutari neceſſe eſt.

Cauſa ea eſt cur fœmina generetur: cum enim principium non ſuperat neq; concoquere poteſt propter caloris inopiam :neq; ducit in ſuā formam ſed tantiſper ſuperatur mutari in contrarium neceſſe eſt :contrarium autem maris fœmina eſt ideſt qua alterum mas alterum fœmina eſt:& cum facultatis ſiue uirtutis differentiam habeat : inſtrumentū quoq; habet auerſum :itaq; in tale mutatur .

Parte aliqua opportuna mutata conſtitutio tota animalis multo diſcrepat forma:licet hoc perſpicere in ſpadonibus :qui una parte truncati: tam a priſtina forma diſcedunt parūq; a fœmina ſpecie diſtant : partes enim nonnullæ principia ſunt.

Principio mutato multa ex iis q̄ ſequūtur cōmoueri &mutari neceſſe eſt :

[illegible] Nouella & ſeneſcēs ætas magis quam florens fœminas generat: in altera enim calor nundum perfectus eſt:in altera deficit :humidiora etiam effœminatioraq; corpora fœminam potius gignunt:& fœmina humida magis q̄ ſpiſſa:ob caloris naturalis inopiam.

Flantibus aquilonius magis quā auſtrinis mates gignuntur.

Menſtrua ſecundum naturam menſibus decreſcētibus potius fiunt:tempus enim hoc menſis frigidius eſt & humidius propter lunæ decremētum defectionēq;:ſol enim per totum annum hyemē atq; æſtatem facit :at luna per menſem id agit non quidem acceſſu & receſſu:ſed altera increſcente luce alterum decreſcente.

In minimo interdum momento cauſa datur caliditatis &frigiditatis:quæ cauſam complent generationis.

A dgenerationem ſterilitatemq; :& maris fœminæq; procreationem in terreiras & aquas intereſt:qualitatem enim quādam potiſſimum recipit & alimentum & diſpoſitio corporis ex temperamento aeris conti

nentis &cibi ingredientis:sed præcipue ex alimonia aquæ:huius enim usus plurimus est:atq; in omnibus aqua alimento est etiã in siccis: quã obrem aq crudæ & frigidæ aut sterilitatē:aut partũ fœmineũ faciunt:
Calor seminis si ualde superat exsiccat humorem :si multo deficit nõ cõcernit:sed medii rationem ad rem concedendam seruari oportet.
Capitulo. . . Qui suis parentibus similis non est:monstrum quodam modo est:discessit enim i eo quodammodo natura ex proprio genere :cæpitq; degenerare.
Initium primum degenerandi est fœmina generari non matem : uerum hoc necessarium est naturæ.
Mares magna ex parte similes patri existunt:fœminæ matri.
Cum motus maris soluuntur:& materia non superatur: monstra fiunt.
Puerum ortum capite,arietis aut bouis referunt:& uitulum capite pueri : & ouem capite bouis natam eē:sed nihil ex iis quæ nominant est quã uis similitudo quædam generetur:idq; tempora ipsa grauiditatis declarant quæ plurimum discrepant in homine & cane:& in oue & boue nasci autem nullum nisi suo tempore potest.
Capitulo quarto. Monstra raro fiunt in his quæ singulos pariunt : sed crebrius in iis quorum partus est numerosus :& præcipue in auium generε :earumq; potissimum in galinis.
Monstrum est res præter naturam :sed præter eam quæ magna ex pte fit
Quæ maxima iter animalia sunt ea singulos pariunt:cibus enim in iis assumitur in corporis incrementum:minora uero plures pariunt:quoniam iis natura demonstrando de magnitudine auget in excremento seminali exuperantiam :& multa parua effici in eodem possunt : sed multa magna effici difficile est.
Non est quantolibet semine conceptus inchoatur: sed si aut parum aut multum sit gigni non poterit :præscripta enim certaq; est uirtus & patientis & agentis:
Quibus gemina habere genitalia accidit alterum maris alterũ fœminæ: iis semper alterum ratum :alterum irritum redditur.
Vnum ne an plura sit per coaugmentationem quod monstrificum prodit animal:iudicandum est principii ratiõe:uerbi gratia si cor pars eiusmodi est:quod unum cor habet unum animal ẽ:qd' duo id duo aïalia est:quæ sibi coaluerũt propter conceptuum coniunctionem:
Iam fœminis nonnullis os uteri compræssum concorpotatumq; ab ineũte ætate ad tempus usq; menstruorum persẽuerauit:mox urgẽtibus mẽstruis doloreq; infestante:aliis spõte disruptum est:aliis dissectũ a medicis:nõnullæ interiere.
Vacam fuisse perinthi accepimus : cui cibi excrementum extenuatum p

uesicam transmittebatur.

Cap. v. Sola animalium mulier & equa grauida coitum patiuntur.

Pili abundantia & hirsuties copiam iudicat excrementi quamobrem homines pilosi libidinosiores & seminis copiosiores sunt q̄ læues.

Cap. vi. Mares potius quā fœminæ oblæsi i genere hominum nascuntur quoniam mas a fœmina differt calore naturæ: quo fit: ut mobiliores sint mares in utero: motuq; ipso frangantur præ sua imbecillitate.

Fœmina intra parentem tempore longiore perficitur: quam mas: ob suā frigiditatem: at ubi in lucem uenerint celerius quam mares perficiūtur

Pubes & uigor & senectus fœminis prius uenit quā maribus: suntq; sua natura debiliores frigidioresq;: & sexum fœmeninum quasi lesionem naturalem & detrimentum putandū ē.

Omnia minora: ut in artis opibus: sic in naturæ: citius ad finē deueniūt

Gemini mas & fœmina in genere hominum prodeuntes minus seruātur: quoniam hic concursus præter naturam est: cum non pari tempore mas & fœmina discernantur.

Quibus gentibus solitum est ut mulieres labores suscipiant: iis nec uterus tam difficulter gestatur: & partus facilis est: nō enim tantum sibi cōtrahunt excrementi sicut quæ uitam otiosam & sellulariam degūt: labor enim excrementa consumit: cumq; prurigo laboriosa sit: labor & exercitatio actæ uitæ facit ut spiritum possint retinere: in qua re partus facilitas conciliatur.

Quod mulieres inferendo utero cæteris animalibus magis grauātur: maxime causa est q cum cæteris aut exigua purgatio: aut nulla manifesta fiat mulieri plurima euenit: quæ cum per uteri gestationem desierit infestat atq; perturbat: & principio potius cum concipiunt perturbari solent: conceptus enim purgationem impedit & præexiguitate sua assumere copiam excrementi inter initia non potest.

Cap. vii. Iam accidit mulieri cuidam ut cum cōcubuisset & se concepisse putasset: primum uentris molles augeretur & reliqua ex ratiōe ueniret sed cum tempus periendi inde esset: nec pareret nec moles diminueretur: sed annos tres aut quatuor ita perseueraret. quo ad dysenteriæ. i. difficultati intestinorum implicata demum peperit: carnem quā molam uocant: idq; adeo indurescit ut uix ferro trāsigi possit idq; solis mulieribus euenit aut maxime.

Accidit mola propter caloris debilitatem: natura enim de uita certare uidetur: nec posse perficere finemq; imponere generationi: quamobrem aut tota uita aut longo tempore durat quod inchoatum est: causa autē duritiæ cruditas est

Capitulo octauo. Eadem est materia quæ alit & ex qua generatiōem natura constituit.

C. Lac sanguis concoctus non corruptus est.
Lactantibus non fiunt purgationes secundum naturã:neq; concipiunt:& si conceperint lac extinguitur quoniam eadem lactis & menstruorum est natura.
Temporibus bene præscripta est animalium generatio:cũ enim præ magnitudine fulm et fœtus non satis præterea fœtui est alimentum quod per umbilicum ministratur:lac ad alendum utile succedit quia scilicet ut paulo superius probat tale alimentũ eo q minus eẽ cõcoqui celeri us potest sicq; lac fieri,cunq; per umbilicum alimentum non subeat comprimunt se se uenæ illæ circum quas tunica est quæ umbilicus uocatur:atq; ob eam rem tunc exitus opportune fœtus consequitur.
Cap.viii Partus pronis in caput conuersus fit per naturam omnibus animalibus:eo q pattem ab umbilico superiorem maiorẽ habẽtq; inferiorem :maiora aut plus ponderis continent :itaq; ueluti insta tera de pendẽtes eo uergunt quõ trahuntur.
Cap.x Luna principium est generationis propter solis societatem receptumq; lucis :fit enim quasi alter sol minor qobrẽ cõducit ad oẽs generatiões pfectiõesq;: calores.n.& refrigerationes cũ modetatiõe qdã generatiões:sine moderatiõe corruptiões efficiũt.
Reg minus principaliũ circuitus sequũtur reg magis pricipaliũ circuitũ:
Natura ita sibi uult ut syderum numeris generationes & obitus numeret: sed exquisite id facere neq̃t pp materiæ indesinitionẽ:& q multa principia incidũt quæ generatiões destinatas scd'm naturã & corruptiones sæpe ipediant :atq; ita cã sint eag quæ ueniant præter naturã.

Propositiones ex quinto libro de generatione animaliũ Aristotelis:
Ex capitulo primo.

Pera quæ nõ sunt uel naturæ coĩa uel generum singulog propria:hog nullũ alicuius gratia aut est:aut fit: oculus enim alicu ius gratia est:sed cæsius non alicuius gratia est:nisi hæc affectio sit propria generis.
Non quia tale quid gignitur quodq;:ideo tale quid est:scilicet in his quæ statuta definita &certa naturæ sunt opera:sed potius quia tale ẽ:ideo tale & gignitur:substantiam enim generatio sequitur & substantiæ gratia est:non ipsa generationem .
Pueri cũ nati fuerint dormire maxime oium imperfectog aĩaliũ solẽt quoniã itra parẽtẽ cũ primũ sẽtire cepint tps dormiẽdo totũ fere ꝯsumũt.
Transitio de nõ esse in eẽ per mediũ fieri solet.
Sõnus sua natura uidetur uiuẽdi & nõ uiuẽdi inter liminium est.
Infãtes cũ uigilãt nõ rident .cũ dormiũt rident iterdũ ẽt lachrymãtur pp consuetudinẽ.n. q̃si nescii uigilãdi sẽtire uiuereq; i dormiẽdo uidẽtur

Imperfectissimi omnium perfectorum partuum infantes nascuntur:& in cremento partis superioris exuperant.
Oculi omnium puerorum statim a perti cæsiusculi sunt post uero mutan tur in eam naturam quæ futura est.
Oculi qui multum humoris continent nigri sunt :quoniam humoris co pia transpici satis non potest :cæsii autem parum habent humoris :ut i mari etiam cernitur non alto.
Visus siue ualidus siue inualidus nequit res splẽdidas cernere : quoniam eius humor ultra modum afficitur & mouetur.
Glauconia quæ siccitas est oculorum cæsiis potius accidit :nam & senesrẽ tibus magis euenit:oculi enim ut reliquum corpus senectute siccescũt
Lusciositas (quæ humoris est copia)nigris oculis euenit: qua propter mi noribus natu potius accidit.
Visus optimus qui inter multum & parum humoris moderatus cõstat.
Diffi. Canities debilitas quædam humoris siti in cerebro &cruditas est; idemq; cæsietas est.
Acumen cernendi bifariam dicitur similiter & audiendi & olfaciendi :di citur enim acute cernere:aut quod procul cernere potest aut quod diffe rentias rerum quæ cernuntur maxime sentiat :quæ quidẽ simul nullis eisdem contingunt.
Causa cernendi tam acute ut differentiæ cernãtur :in ipso oculo est:in pu ro enim sincæroq; oculo uel parua motio patet sensumq; efficit:at ut;p cul cernatur:causa situs est oculorum quæ enim oculis prominentibus sunt procul cernere nequeunt:quæ uero intus in cauo oculos habẽt po sitos longe aspicere possunt: quoniam motus in uastum nõ dissipatur: sed recto tramite meat.
Cap.ii.Meatus sensoriorum omnium:(ut dixi cum de sensibus agerem): tendunt ad cor.
Oscitantes aut spiritum reddentes accipientes ue minus audiunt :quoniã extremum sensorii auditus ad partem spiritualem terminetur:&quatia tur moueaturq; una cum instrumento spiritali quotiens illud spiritum mouet.
Capitulo.ii.Pueri &mulieres non caluescunt:natura enim earum similis est naturæ puerorum.
Capitæ homines senescentes canescunt:primoq; temporibus canescunt: sed nemo uel temporibus uel occipite caluescit: uerũ parte capitis prio re ea enim parte frigidum cerebrum continetur.
Canescere nulli ex cæteris animalibus accidit manifeste: quamuis equus euidentius quã cætera ita afficiatur.
Pili proportionaleq; pilorum ut pennæ &squam mæ:non ex carne:sed ex cute oriuntur.

Crassi pili ex crassa tenues ex tenui cutæ proueniunt.
Hominum capilli longissimi sunt:cerebrum enim quod humidum & frigidum est satgam humoris copiam præbet.
Si exhalatio pilorum fumosa est:præ sua caliditate & siccitate crispum efficit pilum:inflectitur enim quoniam duplici delatione fertur:terenum enim deorsum calidum sursum fertur.
Duriores sunt pili crispi quā recti durum enim quod siccum est
Simplici sunt pilo quæ humore habundant:quocirca scythæ incolæ ponti & thraces pilo sunt promisso & simplici:nā & ipsi humidi sunt: & aer ambiens eos humidus est:ethiopes contra qui loca incolunt calida crispo sunt pilo:siccum est enim cerebrum eorum & cælum ambiens.
Sunt quæ quamuis cutē habeant crassiorem tamen tenuiori sunt pilo:pp meatus tenuiores: unde & spissiores exeuntut ouibus.
Senectus ipsa ut nomē significat terrena est:quoniam sine calore est & cū calore humor defluit.
Homines suis ætatibus hyemē æstatemq; agunt.
Nemo ante quā tempus cœundi sit caluescere incipit:& a uenereo coitu id maxime euenit scilicet iis qui sua natura sunt eo propensiores: cum enim cerebrum frigidissimum sit:tum rei uenereæ usus refrigerat:calo ris enim sinceri naturalisq; secretio est:sentitq; id merito cerebrum prius.
Mulieres non caluent quoniam natura earum similis naturæ puerorum est uttaq; enim sterilis seminalis excrementi est.
Spadones non caluescunt quoniam in fœminam mutantur:& pilos qui postea gignuntur aut non producunt:aut amittunt si habent excepta pube quam etiam mulieres habent.
Aues rursus pennas amissas recipiunt, quæq; frondem amiserint denuo frōdescunt:caluis autem nunquam redit pilus:nam anni tempora illis mutationem corporis magis auferunt:itaq; pro temporum mutatione uicissitudo gignendi amittendiq; sequitur. at uero hominibus per ætatem euenit uer æstas autūnus hyems:itaq; cum ipsæ ætates non permutentur:sit ne affectus qui ob eas accidunt permutentur.
Capitulo quarto Coloris pilorum causa cæteris animalibus cutis natura est ut unicolora sint & uaria:sed hominibus nihil cutis causæ affert nisi ad canitiem:uidelicet eam quæ morbo qui uitiligo uocatur:non q̄ senio accidit.si enim cutis ægrotat extenuataq; est:pilus quoq; ægre scit:ægtitudo autem pili canities est.
Quibus hominibus natura pilorum patum calida est:plusq; humoris subit:calor proprius nequit concoquere atq; ita in pilis humor alimentumq; tale putrescit calore aeris ambientis:atq; ita efficitur:quæ canities appellatur.
Fit omnis putredo a calore non suo natiuoq;.

Plærifq per egritudinem pili canuerunt:mox ualitudini restitutis nigrue rūt:& causa est q per egritudinem ut totū corpus inopia caloris labo rat:sic & partes etiam minimæ.

Diffi Recte dixeris morbū esse aduenientiam senectutem:senectutem au tem esse morbum naturalem.

Tempora primo canescunt:quoniam occiput uacat humore cum non cō tineat cerebrum:sinciput uero habet multum humoris:quod autē mul tum est difficile putrescit:at in tempoꝶ pilis:nec tam parū humoris ē ut concoqui possit:nec tā multū ut putrescere nequat.

Cap v. Ruffi pili celerius quā nigri canescunt:nam & ruffitas quasi imbe cillitas pili est.

Pili qui uel pileo uel alio tegmine operiuntur celerius canescunt:flatus enim putredinem prohibet.

Iuuat capillos olei aquæ mixti perunctio:aqua enim refrigerat:oleum ne celeriter exsiccentur prohibet.

Cap.vi.Iā perdix uisa ē alba & coruus & passer & ursa:acciditq hoc quo niā in generatione peruertetentur:facile enim de prauati potest quod paruum est.

Calidiora suauioraq sunt omnia alba.

Cap vii. Videtur grauitas uocis naturæ generosioris esse:nec non in mo dulatu grauis modulus præstantior incitato.

Perfectum in superantia consistit.

Egri & senescentes & minora natu ac fœminæ acutæ sunt uocis:quoniam præ sua imbecillitate parum aeris mouent fertur enim uelociter quod parum est:uelocitas autem acumen in uoce est.

Caliditas etiam & frigiditas loci confert eodem:ut natura tale constitua tur animal quod aut grauem aut acutam uocem emittat. spiritus enim calidus crassitudine sua grauitatem efficit uocis:frigidus autem p̄ sua tenuitate contrarium facit.

Vituli quā adulti & uaccæ quam tauri grauius sonant:uituli enim & uac cæ partem quam mouent non habent ualidam alteri propter ætatem alteræ proptet fœminei sexus naturam:nō tamē moueat multū aeris graue sonant:graue est enim quod grauiter mouetur.

Patuæ mutatiōes cām afferunt magnaꝶ mutationū:nō sui tōe sed cum euenit ut principium una cum his ipsis mutetur:pticipia enim quāuis magnitudine parua sint tamen facultate sūt magna:hoc enim est prin cipium esse:ut ipsum quidem causa sit multorum:sed ipsius nulla sit superior causa.

Exsecta omnia in fœminam mutant:quoniam uires neruosæ in suo ori ginali laxantur:testiū enim natura anexa meatibus seminalibus depen det:quibus sublatis:tentio meatuum laxatur.

Capitulo octauo. Natura neq; deficit neq; frustra agit quicquam in singu lis quo ad eius fieri potest uiolentum præter naturam est.

Oriuntur prius primores dentes quã lati sunt:quoniam & officium eo℞ prius est:secatur enim prius quam molitur:quod comeditur.

Infantes qui calidiore utuntur lacte ocius dentiunt:calor enim uim obti net augendi.

Decidunt dẽtes qui prodierint primi uidelicet anteriores tum notæ me/ lioris gratia:tum necessario:melioris ratione inquam:quia cito hebe tescit quod acutum est:itaq; alteros succedere in officium oportet:lati autem non hebetantur:sed tempore dũtaxat attriti leuigantur:neces sario uero decidunt:quia maxilarium radices in lata nituntur maxilla & ualido osse continentur:primorum uero in tenui unde sit ut infirmi & mobiles sint.

Nascuntur denuo primores dentes:quia in osse adhuc nascente oriũtur & tunc tempus adhuc est addentium generationem idoneum: cuius rei inditium est ꝙ maxilares diu oriuntur.

Finiunt propositiones ex libris de historiis:de partibus:& de generatiõe animalium Aristotelis secundum interpretationem Theodori gazæ thesalonicensis.

Incipiunt propositiones ex libro de physonomia Aristotelis.

Mimæ sequuntur corpora:& ipsæ secundum se ipsas non impassibiles sunt a motibus corporis:hoc autem manife/ stum fit ualde in ebrietatibus & egritudinibus:similiter & econtra corpus compatatur passionibus animæ.

Necessarium est consequi tale corpus talem animam.

Physionomia sicut & nomen ipsius dicit:est de naturali bus passionibus quæ sunt in anima &accidentium quæcunq; adueniũt & transmutant signa physionomizata.

Ex motibus physionomizatur:& figuris:& coloribus: & ex motibus apparentibus in faciæ & coloribus & ex leuitate:&uoce:& carne:& parti bus:& figura totius corporis.

Colores rubri bonam natiuitatem significant:quando in læui corpore accidit hic color.

Pili molles timidum significant:duri fortem.

Qui apud septemtrionem habitant fortes sunt & durorum pilorum:q̃ autem apud meridiem timidi & pilum mollem habent.

Caro dura naturaliter in sensibilem significat læuis autem & bene natum & instabilem nisi in forti corpore & habenti extremitates for tes accidat.

Vox grauis, & distensa fortem significat: acuta, autem & remissa ti/

midum.

Omnino uni signorum credere fatuum est: quando autem plura conueniunt quæ sunt in uno: accipiat magis.

Fortitudo uocis ferocis est: remissa autē & imbecillis timidi.

Misericordes sunt quicunq; sunt albi coloris & puri: & habent oculos quasi cum quadam lippitudine: & nares deorsum distantes: & semper plorant isti tales sunt amatores fœminarum & generatores earum: & bene nati & calidi.

Misericors est sapiens timidus & ornatus: immisericors est indisciplinatus & inuerencundus.

Boni ad comedendum ii sunt: quibus id quod ab umbilico ad pectus maius est: aut quod est ex inde usq; ad collum.

Qui est albi coloris & pilosus: rectis capillis & grossis & nigris: & cui tempora pilosa & oculus pinguis est insanus.

Amatores somni sunt qui habent superiora maiora: & qui ea habent maiora & curuiora & carnosiora sunt memores.

Anima & corpus compati uidentur adinuicem: & animæ habitus alteratus simul alterat corporis formam: & iterum forma corporis alterata simul alterat animæ habitum: unde cum animæ tristari & letari sit: tristes obscuræ faciei sunt: gaudentes autem hilaris.

Dissoluta anima formam quæ est in corpore contingit dissolui.

Medici medicinis purgantes corpus & dietis utentes: & simul corporis formam soluunt & animam ad maniā permutant: & quoniam utraq; soluuntur palam quoniam conferunt adinuicem.

Parua differentia existente inter aliqua non facile est eam cognoscere: sed ex consuetudine formam apparentem oportet assumere.

Distinguitur animalium genus in duas formas: in masculinam & fœmininam.

Fœminæ ferarum mansuetæ magis & meliores secundum animas maribus sunt: minus autem fortes: uerum nutrimenta & assuetudinem manum recipientes magis: quare & minus iracundæ maribus.

Cum ira uincimur: difficultet ptudentes: sed maxime fortes sumus.

In unoquoq; genere fœmina mare minoris capitis & angustioris faciei & subtilioris colli est: & pectora imbecilliora habent: & paruatum costarū sunt: anchas autem & coxas magis carnosas maribus: genua mollia & crura subtilia habent: pedes uero pulchriores: & formam totius corporis molliorem magis quam fortiorem: masculina uero his omnibus contrariam habent naturam: & qui superiora participant referuntur ad fœminas secundū animam: & molles sunt qui autem his

contraria habent fortes sunt & referuntur ad masculos.
Masculus fortior & iustior est genere: fœmina timidior & iniustior.
Quicunq; maius quid habent ab umbilico usq; ad extremum pectoris: quam quod est ab extremitate pectoris usq; ad collum: uoraces & insensibiles sunt: uoraces quidem quia uentrem magnum habent quo appetunt cibum: insensibiles autem quia angustum habent sen sus locum.
Quibuscunq; collum grossum & carnosum est iracundi sunt referun tur ad tauros quibus autem est bene magnum sed non ualde gros sum magnanimi sunt: & referuntur ad leones: quibus autem lon gum non subtile timidi sunt: referuntur ad ceruos quibus uero bre ue ualde dolosi & insidiatores: referuntur ad lupos.
Qui labia subtilia & in extremitatibus relaxata ita quod superius la bium ad inferius protendatur ad coniunctionem labiorum magna nimi sunt referuntur ad leones qui autem grossa habent & superius in feriori protendens fatui sunt referunt ad asinos.
Qui superius labium & gingiuas præeminentia habent amatores sunt cō tumeliarum.
Qui nasum habent aquilum inarticulatum in fronte magnanimi sunt: referuntur ad aquilas: quibus autem mares sunt apte iracundi sunt: re feruntur ad passionem quæ fit in ira:
Qui faciem macilentam habent soliciti sunt: qui carnosam timidi: qui ualde paruam pusillanimes: quibus magna tardi: quia neque magnam neque paruam oportet esse: & medius habitus horum erit conueniens.
Quibus ab oculis tanquam lippitudines dependent amatores uini & somni sunt referuntur ad passiones: qui autem oculos paruos ha bent pusillanimes: referuntur ad simiam: qui magnos habent refe runtur ad bones: igitur bene natum oportet neq; magnos neq; par uos habere.
Qui concauos habent oculos malitiosi sunt: reducuntur ad simiam: qui eminentes habent fatui: referuntur ad appatentiam & ad asinos: quare neque concauorum neq; eminentium oportet esse medius habitus.
Qui frontem paruam habent indisciplinabiles sunt: referuntur ad sues: qui magnam ualde tardi referuntur ad bones: qui rotondam in sensibiles referuntur ad asinos: qui quadratam & moderatam tamen habent magnanimi: referuntur ad leones: qui autem: tensam habent adulatores: referuntur ad passionem quæ fit: qui obnebulosam auda ces referuntur ad tauros & leones.

Qui ualde nigri sunt timidi sunt:referuntur ad ethiopes albi autem ualde etiam timidi referuntur ad mulieres :color autem qui confert ad fortitudinem medius horum est: flaui boni anima sunt: rubei ualde astuti & acuti.

Quibus facies supererubescens est uerecundi sunt :quibus genæ supererubescût ebrii uel amatores uini sunt:quibus uero oculi supererubescût: egressiui ab ira sunt.

Quibus oculi ualde nigri timidi sunt:quibus oculorum flauus est color boni animi sunt:quibus oculi glauci aut albi timidi sunt.

Qui tibias pilosas habent uenerei sunt :referuntur ad hircos:qui ea quæ sunt circa pectus & uentrem ualde pilosa habent :nunquam in eisdem perseuerant rebus:ad aues referuntur:qui pectora habent ualde nuda inuerecundi sunt unde ea oportet esse neq; ualde nuda neq; ualde pilosa:qui dorsum uel spinam pilosam habent inuerecundi sunt referuntur ad bestias:qui uero collum retro pilosum habent liberales sunt referuntur ad leones.

Qui supercilia simul habent tristes sunt:referuntur ad passionem.

Qui erectos pilos habent in capite: & qui capillos uehementer crispos habent timidi sunt referuntur ad passionem :qui in extremitate crispi sunt referuntur ad bonum animum.

Parui ualde acuti sunt:motu enim sanguinis paruum locum continente mouetur uelociter & ualde accedunt ad sapere: qui autē sunt ualde magni tardi sunt media autem natura ad sensus optima &perfectissima ē

Manifestissima signa physionomiæ in principalissimis locis:sunt principalissimus autem locus est qui circa oculos & frontem & caput & faciē est:secundus qui circa pectus & spatulas :consequenter qui circa pedes & crura:qui autem circa uentrem minime.

Aristotelis libellus de admirādis i natura auditis per Antonium Becariā ueronensē traductus :integer ideo hic appositus:quoniam nihil est quidē notatu dignum c. nseatur.

De fonte asbameo mirabili aduersus periuros.

a Pud Tyanā ciuitatem quæ ē cappadociæ metropolis scribitur aquam quandam effluere quam asbamæam incole uocant miræ conditionis & uirtutis .nam qum eius frigidus sit fons:ea tamen ita æstuat :ut nō uideatur dissimilis cuidam bulienti lebeti.ad eam enim mos erat ea ætate illos traducere :qui de aliquo periurio fuerant suspecti.Qui si recte forte iurauissent:nec ulla essent infecti falsitatis labe:aquam ipsā affirmant se se tum illi mitē ac placabilē pstiturā.Sed aduersus piuros

adeo uideri succésere & irascitur ad eius usq; pedes & manus: ac i ipsam quoq; faciem prosiliat & insultet: & quasi de poscitura ab his pro male dicto pœnas: non prius eos relinquere. quam aut palam confiteatur eorum delictũ: & multis cum lachrimis deplorent ueniam: aut acerrimo tandē intercuris morbo & euomitu corrupti sanguinis intercipiantur. Ideoq; aquam illam græci per iuri iouis appellant.

De ramo oliuæ Atheniensium.

Athenis inquiunt ramum illum oliuæ quem sacrũ obseruabant athenienses: certa; quadam die florere germinareq; consueuisse: ac complures alios ex se ramusculos producere. postri die uero adeo contrahi repente: ut omnes statim uno momenti ictu exsiccentur atq; euanescant.

De æthnæ ignis miraculo.

Mirum est illud quod traditur in æthna Siciliæ insulæ cōcidisse: nam qũ semel erupisset ignis ille qui uidetur continuo quodam incendio in urere illius uiscera: atq; cōfractis iam claustris: adeo lōge lateq; diffunderetur. Vt omnes circunstantes agri & uillule succēderentur: aiunt uiros quosdā ex eis locis fuisse: qui qũ iam confecti senio essent & ab eorũ liberis sublati humeris exportarentur: quo flammæ illius impetum effugerent: neue interciperentur ante quam perficerent naturæ cursum tanta tum pietate uisum incendium illud commoueri: ut qũ primum ad eos apropinquasset: bifariam statim se se diuiserit: locumq; illum in medio positum ubi erant cum parentibus adolescentes intactum prorsus relinquaerint: uiamq; præstiterit adolescentibus: ut una cum parentibus incolumes euaderent.

De phidiæ mirabili arte.

Phidiam uetustissimum ac illustrem oli sculptorem qũ palladis imaginē sculpsisset: ut in summa athenarum arce locaretur: quæ illi diue fuerat ab initio dedicata; tanta tamq; admirabili arte traditur sui ipsius effigiem in illius clyreum impræssisse: ut nemini post hæc licuerit huiusmodi formam e medio cum uelere nisi totum simulachrum labesfactaret ac disrumperet. itaq; permansisse ibi illam tandiu: inquiunt: quamdiu etiam perstitit imago: ut una cum palladis ipsius clypeo etiam phidias semper conspiceretur adoraretur q;.

De melanis montibus.

In eis montibus quos melanos græci uocant: qũ multæ pernoctent feræ: quæ interdiu se se sponte uenatoribus offerunt: ubi canes insectantur: inquiunt illas statim ad rupis cacumen tanquam ad tutissimam quandam arcē confugere: atq; qũ ad id quoq; loci canes prope peruenerint eos tamen non audere ultra protsus progredi: sed potius relicta præda: quum ea iam potiri posse uiderentur: mœstos ac tristes ad uenatores reuerti.

De leucophyllo arbore.

Scribitur & in phasidos flumine qui perlabitur Scythiam arbusculũ quẽdam nasci: qui leucophyllus a græcis appellatur: cuius ramum si zelotipi e flumine illo detraxerint ac ad uxoris thalamum detulerint: in maculatam deinceps obseruaturos inter se fidem affirmant: omnemq; illam suspitionem prorsus deleri: nec unquam post hac alienum concubitum affectaturos.

De lapide modan.

In tigride quoq; qui affiriam inundat oriri lapidem quemdam ferunt: quem modan incole uocant: colora equidem cãdidissimum: uirtutis antem eiusmodi ut si quis illum manu tenuerit: fore ne a qua uis fera possit uiolari.

De scamandri sistro.

Scamander uero & ipse fluuius est quem herbam quandam patere inquiunt sistrum nomine quæ siliquas gerit haud dissimiles pisis: eiusmodi quoq; granulis plenas: quæ ab eo quod intra corium conquassantur est sonitum reddunt: sistrus est a græcis appellata. eam nõ si quis tenu erit manu ferunt a nullo unquam phantasmate aut demonio detere ri posse.

De uite libyca.

Circa libyam uitis quædam nasci traditur ex qua uuæ quæ oriuntur partim iam maturæ colligi possunt: partim ut maturescant expectande sũt qum acerbissime sint: partim etiam continue pululant ac nascũtur: nec id euenire multo interiecto temporis spatio.

De lapide sipyli montis.

Apud uero Sipylum montem reperiri lapis quidam dicitur haud dissimilis cylindro: quem ubi inuenerint adolescentes impii qui sepe numero aduersus parentes insæuiunt: atq; illum ad templum Cybeles deæ detulerint: nũquam amplius in huiusmodi impietatem concidere posse: sed potius parentum amantissimos effici: patiq; importunitatem eorum æquo & clementi animo.

De herba Charisia.

At in hypseto monte genus quoddam mirabile herbæ nasci traditur: quã illi charisiam uocant: cuius uirtutem hanc esse affirmant. ut si illã puellæ puberes ad colum detulerint: statim ab amatoribus flagitari: excitariq; omnes in sui libinem & amotem.

De capreis cretensibus & ditamno herba.

In cretæ insula quæ iouem educauit capreæ siluestres: (quibus ea regio quã maxime abundat) ubi se primum a uenatoribus uulneratas aliquo

telo senserint: repente ad ditamnum herbam peruenire in quiunt: qua tota pene referta est insula, eamq; passim depascuntur: at ubi fuerint de paste qua fuerint infixe sagitta statim eam profundunt: & a cæde facile liberantur.

De capreis cep[illegible].

In cephalonia capellæ quoq; quæ ibi perer̃rant: haud quanquam ut cæteræ consueuere: per singulos dies pitissant. Sed potius in flantem uentum conuersæ: auras aperto ore aiunt exhaurire ac uenti ipsius haustu sitim depellere.

De ceruis achaiæ.

Verum in Achaia ceruos esse inquiunt huiusmodi naturæ: ut quum tempus aduenerit ut mutent cornua: deiiciantq; uetera & tenouent denuo: ad ea tum loca confugere quæ fuerint munitissima: quo ue adire difficillimum uenatoribus existiment: hac maxime ut arbitror ratione: quod uideant se spoliaturos esse eisdem armis quibus eorum salutem desfendere contueriq; consueuerant. Et qui dem in primis mirandum est: ipsorum quorum uestigia & comua ipsa deiecta ne a uenatoribus possint perquiri multam intra hederam contegere.

De uermiculis othrys montis.

Othrys mons est thessaliæ: qui uermiculos quosdam gignit sepas appellatos: haud unius quidem coloris: quum a loco ubi uictitant colorem nanciscantur. Nam alii quidem terrestribus concleis assimulantur: alii toto peruirent tergore nonnulli etiam qui inter harenas uersantur: ab eis quoq; colorem contrahunt. Si quem uero momorderint eum statim siti discruciant: neq; est tamen eorum morsus nimis acris: neq; nimis ignitus: sed præter tantum consuetudinem.

De echidna & echi serpente.

Echidna piscis est maritimus eum, qua fuerunt echin uiperam serpentem quendam nigris intinctum maculis cohire plerunq; cousueuisse. Atq; illam dum in ipso demulcentur complexu aduersam serpenti morsibus illius caput abscindere. Tum qui ex ea nascuntur: (quasi uindicatun essent patris interitum & accepturi de matre pœnas) abscisso uentre per media ill us uilcera erumpere: atq; super mortua matre quod ultionem patris abunde patrassent inter se mutuo efferri congratulariq;.

De lapide nili.

In nilo flumine qui medium prolabitur Aegyptum lapis quidam reperi

si dicitur haud fabe dissimilis: quem si contritum demolitumq; aliqua pinguedine canes exederint: ferunt eos statim latrandi usum amittere. liberariq; eos affirmant qui fuerint aliquo depræhensi dæmone si fuerit lapis ille ipsorum naribus admotus, Tantaq; illum ui cōpellere ac profligate: ut nihil uideatur grauius horrescete.

De lapide euphrone.

Et in meandro quoq; qui asiam intersecat: lapis quidam exoritur: quem illi a contrario sensu euphronem appellant, nam qũ ipse a componenda hominum mente augendaq; prudentia εὔφρων euphrōt sit appellatus: haud id quidē operatur: sed potius in sanos homines reddit: rapiq; furore eos facit: si cui forte fuerit in sinum coniectus.

De rheno & istro:

Rhenus & ister fluuii sunt germaniæ ad boreā maxime discurrentes: quorum alter germanos secat: alter uero pæonas lambit: utrosq; enim ferunt æstate quidem nauigabiles esse: hyeme uero adeo plærunq; côgelari frigore: ut ēt equitantibus desuper tutissimum præstent iter.

De Sybari & crathi fluminibus.

Apud thurium ciuitatem italiæ gemini amnes labuntur Sybaris scilicet & crathis: quorum sybaris si quis ex eo biberit fuscum reddit: qui uero ex crathæ fuerint perloti pulcricomas ac flauos efficit.

De cerbe & neleo fluminibus.

Ex euoea quoq; duo effluunt amnes: quoq; alterum cerbem uocant: alterum neleum: sed uterq; aduersa insignitus natura. quæ enim ex cerbe pecora biberint candida prorsus effici affirmant: quæ uero ex neleo nigra.

De lycatmi fontis herba

Prope lycarmi fontem nasci herbam quandam ferunt hastæ per similem quæ caligine propellit ab oculis: & uisui clarissimam lucem reddit.

De arethusa fonte.

Arethusam fontem siracusarum famosissimum aiunt pet penta eteridē inficiliam usq; deferri: & transuectam mari nulla unquam corrumpi salsugine: neq; ulla fluctuum caluuione deturpari.

De lapide berecynthii montis

Berecynthius mons ē in quo sacra hecatæ siue diane celebrabant. ex quo quidem ipsa quoq; dea berecynthia est appellata. Nascitur in eo lapis quidā quem machæram uocant: id est gladium: cuius eam eē uirtutem inquiunt: ut si quis illum inuenerit ex his potissimum qui ea persoluunt sacra statim decidant i insaniam & furorem: cuius quidem miraculi auctor est eudosus.

De lapide tmoli montis

At in monte qui Tmolus dicitur quidam quoq; lapis exoritur haud dissi

milis punici qui singulis quaternis diebus colorem permutat: cōspici autem posse nisi a solis uirginibus negant: nec nisi ab eis tantum quæ nundum peruenerint ad pubertatis annos.

De Tauro orthosiæ Dianæ.

Traditur & in dianæ orthosiæ templo taurus quidam consistere ex auro conflatilis: qui quotiens uenatores fanum ingrediuntur statim quasi territus emugit & uiuentem effundit uocem

De Talpis ætoliæ.

In ætoliæ montibus conspicuas nasci talpas inquiunt: nec tamen nisi quā tenuissimo lumine: nec eas ut cæteræ solent tellure depasci sed errantes per agros locustas uenari.

De bolintis pæoniæ.

Hesainus mons est pæoniæ: qui eam a medis disterminat: in quo ferunt bæstias quasdam nasci: quas illi bolinthos uocant: pæonii ueto monæpos. eas dicunt: bobus prorsus persimiles esse nisi ꝙ magnitudine robore qꝫ ac pilorum qualitate superant: procedant qꝫ erectiori collo ac ceruice instar equorum.

De elephantis.

Elephantes traditur non ante producere fœtum quam duos fuerint annos nacti. Sunt tamen & qui dicunt illos decimo octauo mense procreasse & parere gemellos consueuisse.

De Demarato philosopho.

Dematatum Timæi locrensis discipulum inquiunt qum detineretur acerrimo quodam morbo: decem dies immotum elinguem qꝫ ac sine ullo prorsus sensu præstitisse. tum uero qum resipisset dixisse astantibus se minuersum illud tempus cum summa iocunditate animi qꝫ delectatiōe peregisse uictitasse qꝫ.

De tabernaria tarentina.

Aiunt in tarento tabernariam quandam olim fuisse quæ interdiu dum uinum uenditaret summo studio ac uigilantia ministerio eiusmodi uacabat. nocte uero aduenientem prorsus debacchabatur. uetum clauim qua uesperi tabernam occludebat eius cingulo cōmendatam alligebat quam cum multi tū maxime qum erat debacchata surripere pertemptassēt: nunquam tamen fuerunt quempiam id potuisse: nec illam unq̄ huiusmodi pignus amisisse.

De pino lapide.

In bithynia thraciæ eoqꝫ potissimum in loco unde effodiunt metalla: lapis quidam nasci dicitur: quē ipsi spinum appellant: quo ferunt ignem incendi.

De terra liparæ.

At in lipara Siciliæ insula scribuntur nonnulli terram eē in qua si conte

ctam olulam ingesserint :plenam qua uis ad decoquēdū materia adeo in ea bulire & decoqui :ac si succenderetur ignis.

De ignibus medorum & persarum.

Sunt & apud medos & in psitacena persidis regione: ignes continue exardescentes. Sed qui ē apud medos est haud multū esse inquiunt. qui uero in psitacena multum admodum & clarissimas flamas effundere. ideoq; persarum regem ibi eius instruxisse atriū ferunt. & ad huiusmodi flamas coquinam admonuisse :qum in patenti & aprica planitie sint positi: uideanturq; non minus interdiu quam noctu. Quod secus facit qui in panphiliā nascitur qum sola nocte perluceat.

De saxo ignito Titaniæ.

Intitania quoq; prope apolloniatidis montes saxū quoddā esse afferunt: ex quo ignis exalat. Sed nequaquā conspici posse. Verum si quis superinfuderit oleum: statim incendi inflamariq; ac concerni q̄ maxime

De igne trans colūnas Herculis:

Scribit annonus loca quoq; nonulla esse trans columnas herculis :quorū quædam noctu semper ardent :quædam etiam tantum interdiu :& qui in lipara conspicitur non nisi nocte sola conspici posse.

De ignibus pithicusarum lipar.cq; ac ætnæ & Siciliæ

Ferunt & in pithicusis locum quendam esse ignitum: sed nullam prorsus efferentem flamam. At qui in lipara est scribit xenophanes deficere nonnunquam: uerum in septimo redintegrari anno. Neq; illas ætnæ ruptiones flameas esse: neq; continuas. Sed multis interiectis ānis eue nire consueuisse. Tum etiā qui in lidia plerumq; conspicitur: non ultra unquam uisus quam dies septem continuos exarsisse. Sed illud mirabile admodum quod qui in Sicilia erumpit tantum sibi hostii per latitudinem patefecerit ut .xl. superet stadia: in altitudine uero per quam effertur non minus quam tria.

De spino lapide.

Traditur in super quod lapis illæ qui in thracia rēperitur quænue spinum diximus appellari :si in partes plures conteratur. Haud minus quam integer incendi :redactus uero incinerem atq; asp ersus aqua: iterum flamas emittere ardereq; quod quidem & matitham facere affirmant.

De Mineris Macedoniæ.

Extant in philippicis macedoniæ campis aurifodinæ complures: ex quibus scrobes erutas augeri paulatim inquiunt: ac denuo aurum parere: idq; esse manifestissimum traditur

De auro cyprio.

At in cypro quoq; insula eo potissimum in loco quem tyriam appellant: genus quoddā æris nasci dicitur. haud dissimile auro quod quidē mi-

nutatim concisum illius loci agricolas seminate consueuisse pluuia deinde infusa paulatim exoriri concrescere\q; ac multiplicari.q\u0304u\q; ad maturitatem peruenerit ab eis coligi ac recondi.

Mi\q; de terra insulæ Melos.

In insula quæ melos est appellata:si aliqua i parte fuerit effossa tellurem inquiunt ibi statim renasci:foueas\q; illas sine ulla protsus humana ope sponte repleti.

De auro quod in pæonia nascitur quod apyron dicitur.

Circa autem pæoniam si quando frequentiores himbres deciderint: ferunt tellure\u0304 illam genus quodda\u0304 auri procedere \q appellatur ἄπυρον apyron aiunt\q; regionem illam adeo huiusmodi auro fœcundam esse ut plures inuenerint pro mna una quæ centum continet draghmas auri illius pondo :morem\q; esse gentibus illis:ut inuentores duos ex eo bolos regi suo deferant :quo\q; alter rtes pendeat mnas:alter uero q\u0304q\q; atq; eos ipsius apponantur mensæ:ut qum primu\u0304 ad discumbendu\u0304 ue nerit:si edere quid uoluerit ab eis ta\u0304q\u0304 a præstantioribus incipiat.

De oxo fluuio aurifluuio.

Scribitur & in bactris oxon fluuius qui eam irrigat regionem multo fœcundantem auro arenam parere: tum etiam in iberia fluuius ille quem theodorum uocant :auri multum euomere: id\q; circa eius ripas inueniri.atq; in pierra quo\q; macedoniæ incognitum quodda\u0304 auri genus inuentum :\q antea a superioribus regibus effodi co\u0304sueuerat cum adhuc quatuor extarent hiatus :ex quorum uno multum auri rutilare conspiceretur.

De ferro calybe & Amigeno:

Ferrum illud \q calybem uocant & amigenum propriam quandam & priuatam originem obtinuisse scribitur: qualem nullum aliud est consecutum. Concrescere enim ac confici illud inquiunt ex harena quæ conuehitur fluminibus regionis illius .eam uero quidam dicunt ab hoibus illis iniectam primo intra fornacem incensam igne purgari:atq; expurgatam in ualidum conuerti ferrum. Alii uero solam tum substantiam afferunt ab artificibus eligi: & eam potissimum quæ ex ea prima purgatione perstiterit:atq; illam sæpius adhuc expurgari igne .deinde uero lapidem quendam in medium dum decoque retur iniici quem ipi machon appellant:quo ea referta est regio.fer\q;\q; illud hoc modo confici atq; id quidem eiusmodi esse postea:nt a nul lo alio uinci fortitudine posssit.quod profecto uerius esse uidetur. Na\u0304 nisi ita dequoretur expurgaretur\q;:sepius nu\u0304quam ad tanta\u0304 posset duritiem fortitudinem\q; conuerti.

De ære indico:

Aiunt & æs illud quod apud indos nascitur ita purum esse ac splendidum ut non facile possit ab auro colore dignosci. multosq; esse inter darii regis pocula scyphos ex eo ære confectos: qui nequeunt ab aliis aureis discerni: nisi naribus admonerentur: qum æs longe secus quam aurum soleat olere.

De stagno celtico:

Traditur quoq; stagnum illud quod apud celtas nascitur multo celerius liquescere quam plumbum: q facile ostenditur: cum etiam in aqua positum plerumq; liquescat intingit igitur & facile. ferunt etiam illud liquescere inherente frigore & maximo gelu: qum insitus ille qualiscunq; est (ut arbitror) naturalis calor ad interiora contrahatur tepelaturq; ob eius imbecilitatem: & aduersus se se uim frigori præstet.

Mira de oliua panthera.

In pantheio nata esse oliua quædam dicitur miræ habitudinis non enim eodem modo quo cæteræ folia produxerat. nam cum in cæteris omnibus folia ab extrinsecus uireant. & paleant interius: sola istius arboris palebant extrinsecus: & interius uirebant: inflectebat etiam eius ramos in gyrum: non ut aliæ oliuæ solent: sed ut myrthi coronarumq; maxime formam præse ferebant. Vnde etiam ipsa oliua ab incolis corona est appellata. ex ea enim dicitur hercules cum olympia constituisset: palmitem quendam abscidisse atq; illum iusisse ut ibi plantaretur ubi condiderat certamen: plantamq; illam mirifice deinceps creuisse: & ad similitudinem pristine parentis produxisse fœtus. ex qua postea coronatos fuisse athletas ferunt. ea enim orta ab initio fuit haud longius ab ilisso flumine quam stadiis sex. quam quidem incolas tanta dicitur obseruasse ueneratione & cultu: ut memini licuisset illam uiolare: aut aliquid ex ea surripere: nisi summo cum uitæ periculo.

De lapidicinis lydiæ.

Qum semel in lydia bellum quoddam instaret: & quisq; ad loca munita præ timore confugeret euenisse traditur. ut nonnulli opifices qui consueuerant in lapidicinis quæ iuxta pergamum ciuitatem extant effodere metala ad eas tanquam ad munitissimam arcem confugerent. ex eis enim iam antea rex crœsus: plurima ac magnifica confecerant. Sed cū illi intra aliquandiu perstitissent: neq; auderent egredi: ante quā sedaretur belli illius impetus: confractum interim desuper saxum hosti um illis occlusisse: abeundiq; facultatem prorsus eripuisse. longo deinde tempore post cum lapidicinæ illæ in usum uenissent: fuissetque opus aditum aperiri: atq; illas efferri ruinas quæ hostium obduxerant: inuenta tandem illorum corpora. ferunt una cum eorum uasis quæ intra detulerant adeo obduruisse: ut omnia in lapidem ipsum fuissent conuersa.

De Ascbania palude ad purgandos pãnos optima.

Ascaniæ paludis aqua scribitur adeo ad expurgandos pannos apta ac y cõmodataq; esse ex sui natura ut nulla alia humana ope indigeant qui eiusmodi præsident rei dummodo aliquandiu in ea panni perstiterint. Nec longe ab ipsa palude pythopolis oppidum situm esse distãs ab ipsius portu stadiis fere centum & triginta: in quo quidem opido putei omnes ut inquiunt adeo adueniente frigore desiccantur: ut neq; ablui ab opidanis uasa possint: æstate autem adeo repleri: ut ad labia usq; superficiemq; unda protendat.

De mari siculo.

Illud quoq; maris quidem siciliam ac italiam interluit augeri quidem cõstat & iterum diminui crescente & decrescente luna.

De incremento mirabili cuiusdam siciliæ fontis:

Sed illud admirabile est quidẽ de fonte illo traditur qui est quodam diffluens hortulo optimum e portu syracusas proficiscentibus occurrit. Ipse enim & si non sit admodum latus ex sui natura: nec magnas pro fundat aquas: qũ tamen æstus aut turbo aliquis e regione cõflauerit: i tãtos tũ fluxus concrescere inqunt ut copiosissimis inundet aquis.

De admirabili sicilie fonte

Verum nec illud prætermitendum est φ de fonte illo acadino scribitur q in palicis manat siciliæ ipsius. inquit enim illum & si tenuis sit: plerumq; tamen adeo extolli & crescere: ut ad sex cubitos eius altitudo excedat: afferatq; tum maxime non mediocrem incolis formidinem: ne uniuersam circum regionem immergat. plærũq; etiam adeo contrahi ut uix exire scatebras posse uideatur. Habere quoq; nescio quid latentis diuinitatis & portenti simile. nam/si in eum fuerunt derectæ alicuius iuramenti tabellæ inscriptæ: eas affirmat super natare: nec ulla posse commaculari uligine dummodo qui iurauerint recte iurauerint. Sin secus statim illas in profundum rapi: atq; ex oium prorsus subtrahi conspectu nec unquam deinceps reperiri posse. tabulãtur q; illas qui ad sunt a nerea raptas esse: hac maxime rõe qd' testes fierẽt uiolatĩ iuiurandi. Ideoq; qui peierauerat parata ingenti pira cõfestim succendi.

De Demonesio insula carthaginensium

Demonesus insula est carthaginensium a demonesio quondam supetiore condita. ea enim obscurum quoddam metalli genus producit quidẽ græci chrysocollan appellant. q quidem eiusmodi est: ut quæ ex ea optima est auri præcium adinuenerit. Est enim ipsa oculorum uenenũ & labes. Habet etiam hæc insula ferrum intra mare in mensum per duas ꝑpe palmas: ex quo ferunt simulacrum illud confectum fuisse quod in sicyonia uetustissimo illo appolinis templo conspicitur.

De orichalcis pheneis

In pheneo nonnulli orichalci extant in quibus erat inscriptum hercu/les amphitrionis filius helin capiens hos dedicauit. helin át sustule‑rat sic iubente uxore ex quodam oraculo qum eius patrem augeam nomine antea helines interfecissent. At quicunq; effodiunt æra acu/tioris admodum effici uisus existimantur : nascitq; eos prorsus sine palpebris. Ideoq; medici ad curandos oculos æris flore uehementer ututur cum cinere phrygio quem græci τεφραν φρύγιαν tephran phrygian idest cinerem phrygium appellant phrygium autem li‑gnum illud esse dicitur quidem nos facem aut tedam appellamus. Ibiq; etiam antrum quoddam conspicitur incuruum admodum : in quo niues gutatim defluentes statim congelantur ac durescunt. quod quidem manifestum efficitur : cum continue reperiantur interius quã plurimæ tenuissimæ gutæ in unam collatæ congeriem : atq; admodũ constrictæ gelu.

De aquilarum sobole

Ex coniunctione aquilarum alter eorum qui nascuntur a parentum na tura degenerari constat : nec amplius aquila esse sed haliætus ex haliæ tis autem phenas quoq; nasci & non haliætos manifestum est. Atq; ex phenis miluos : qui potissimum nigris intincti sunt maculis. Nec adhuc tamen istic aquiescere huiusmodi generis dissimilitudinem fe‑runt : sed ex eis iterum generari inquiunt qui. maiores appellantur. Verum hos quidem sine ulla prorsus prole consenescere. Quod qui dem facile constat ex eo potissimum quod nullus adhuc ex eis nidus unquam fuerit inuentus.

Aeris quoddam genus esse traditur quidem mosynœcon appellant splẽ didissimum quidem ac candidissimum præter cætera haud quaquam ob id q; sit cum stagno coniunctum : sed q; ex terra quadam : quæ cum illo decoquitur huiusmodi colorem comparet. Nunc uero eam artem prorsus decidisse ferunt : qum qui primo eam inuenerant noluerint il‑lam tradere posteris.

De quibusdam auibus & piscibus insensibilibus.

Inueniri nonnulla auium maritimarum genera scribitur quæ intra lit‑torum specus occubant : esseq; illas huiusmodi affirmant : ut neq; ulla tempestate neq; ullo frigoris horrore unquam inde amoueantur neq; euolent : sed potius adeo pertinaciter eo in loco persistant : ut hiemis uehementia paulatim rigescãt & congelentur : atq; omnem deinceps ita sensum amittantur nihil prorsus sentiant siquis eis extraxerit pen nas : aut confoderit ferro. aut & ueruis infixerit : nisi qum admotæ fue‑rint igni. Afferunt etiam multos esse huiusmodi naturæ pisces : qui li

cet & ipsi confossi fuerint aut concisi membratim: non tamen eo mo
ueri neq; quicquam contrahi: sed tum primum extendi torqueriq; ac ꝓ
silire cum senserint incendium.

De apibus & cicadibus futura tempora significantibus.

De apibus quoq; mirandum est q̄ uideantur significare mortalibus tempus quo se primū ad opera & telluris cultum conferant: quod est potissimum cum sol incipit ab eius statione reuerti: & aut ueris tempora significare: aut autumni. Nam ipsæ tum maxime conquiescunt: nec exire aluearia quærunt. Vnde qui rei familiari præsunt certissima percipiunt signa tunc tempus curæ & laboris aduenisse: & quiescentibus illis necesse esse eos operari. Quod quidem uidentur & cicade significare: tam etsi contrariis actibus. illæ enim ut dixi taciturnitate quadam & quiete: hæ uero motu ac uocis crepitatione: qum non antea concinent quam sol retorqueat eius cursum quo maxime tempore homines ad laborem prouocantur.

De echino siue irinacio. & de Galeota.

Echinus animal est: quidem nostri uulgo spinosum suem appellant eum ferunt sine cibo annum uniuersum plærumq; perlistere. Et galeotas cum uelint pellem exuere: quemadmodum & cæteri serpentes consueuere: tunc resupinos bibere: eosq; quam maxime a medicis obseruari qum uehementer adiuuent epilepticos.

De ursorum adipe.

Sed illud mirum quod de ursi adipe scribitur. nam si uel per hiemem in uase recondatur adeo augeri continue inquiunt: ut uasa extollat ac plerūq; dissipet & disrumpat nimia concrescens amplitudine.

De ranis mutis.

In Cyrene legitur ranas mutas ac sine ulla prorsus uoce uictitare. Tum etiam & in scripho itidem inueniri scibitur uerum: Si seriphiæ ipse ad alium fuerint locum traductæ: uocem consuetam efferre: nec amplius ut in seripho obmutescere. Atq; in ematia macedoniæ sues unūgulos nasci. & in cappadotia mulas fœtus procreare. Et in creta arbores q̄s illi ἔγειρουσ egitus appellant nostri uero alnos: fructus efferre: cum nullæ huiusmodi fructum alibi pariant.

De piscibus indicis & babilonicis.

Apud indos eo in loco quē cornu appellāt pisces quosdā nasci ferūt: q̄ ēt terrā perrātiatq; ubi de pasti fuerint rursus suos repetere amnes: & ī aq̄s recōdi. tū ēt ꝓpe babilonē aiūt qd'dā iter foueas & loca cōcaua genus pisciculorum nasci q̄ cum senserit eas exatescere: statim ex eis discedūt & per areas pabulantur: insectariq; plærumq; auriculas: & quam habēt caudam exagitari. Verum ubi eos quis sequitur aufugiunt ipsi primo:

nec resistunt persequenti quasi illum formident. at si ille institerit acri us uelitq; huiusmodi prorsus potiri præda: tum ipsi se se in eum cõuer tunt: atq; in eius in surgunt faciem. Quæruntur enim a plurimis. habẽt autem capita ad ranarum maritimarum similitudinem reliquum uero corpus oblungum & sinuosum: barbas autem & alias ad natandum ut cæteri pisces.

De quibusdã piscibus heracliæ:

Verum & in heraclia quæ est in ponto & in rhegio nasci inter foueas pi sces inquiunt: qui partim in fluminibus: partim etiam inter scatentis fõ tes & palustrem terram nutriuntur: at si forte eueniret ut ea loca in q/ bus uersantur aut solis ardore aut frigoris rigiditate ut plerunq; con tingit desiccarentur: tunc ad irrigua eos confugere. Sepenumeroq; itidem facere. quod ad extremum peruenerint: ut nulla post hæc spes reliqua sit refugii: tum uero ibi persistere: nec amoueri inde prius q̃ aquæ denuo redierint.

De piscibus Paphlagoniæ.

In paphlagonia: quoq; & in efossis potissimũ locis pisces oriri traditur: intra maxime aluei profunditatem commorantes: mirabiliq; uirtute præditos: tam & si non ipsius aquæ decursu: aut scatente fonte uiuant: sed sola ipsius telluris natura foueantur: & calescant.

De Ceruis epirotis:

Ceruos quoq; qui in epiro nascuntur aiunt cum cornua abiecerint dextræ statim infodere ac obtegere scrobibus: qum illud sentiant esse in rebus humanis quam commodissimum

De phoce marina:

Phocem quoq; maritimam bæluã cum senserit se deptæhensam a pisca toribus eẽ aiunt confestim euomere. Nec quidem interius humoris parit ad humanos perueniat usus: qum optimũ sit epilepticis remediũ

De Lyncibus.

Et lynces quoq; quidem emingunt obtegere harenis feruntur: qum uidean tur intelligere id ab hoibus q̃ri ad priuatã utilitatẽ & potissimum ad i formandas imagines decorandosq; sculpturis anulos.

De ueneno Circæo.

Nasciturin italia in monte qui circæus dicitur ueneni quoddam genus pernitiosum quidem ac pestiferum: cuius naturam huiusmodi esse inq unt: ut si quis ex eo fuerit perfusus aut quippiã degustarit: repente con cidat omnesq; corporis eius pili defluant paulatim: & membra sen sim resoluantur: ac intereat ipse demum miserabili cæde. Id ferunt Aulum quendam picentinum qum uoluisset olim olim Cleomeno spartano tradere potui: compertare confestim a tarantinis de præhen

ſum pœnas publico iudicio perſoluiſſe.

De auibus Diomedeæ inſulæ.

Erat in diomedea inſula quæ in adriatico freto poſita adiacet italiæ: per uetuſtum quoddam ſacellum Diomedi olim principi dicatum: admirabile quidem & multa ueneratione cum propter uetuſtatem ip ſam:tum etiam ob eam quam dicã rei nouitatem digniſſimum :ferũt enim circa illud uerſari nõnullas aues miræ magnitudinis ac roſtri du riſſimi illaſq; ſi quis eo acceſſerit cuiuſcunq; fuerit nationis præter quam græcæ in eum ſtatim irrumpere accerimo ulatu:rapereq; illum ſublimem ac totum unguibus dilaniare. tum uero demum confoſſa roſtro ceruice: atq; undiq; diſcerpta necatum abiicere. Idq; potiſſimũ eos facere inquiunt aduerſus uicinas gentes:cum dicant illas ſotios olim fuiſſe diomedis:qui confractis circa eam inſulam nauibus ſub merſi in huiuſmodi aues ſunt commutati :atq; illud odii aduerſus ui cinos perpetuo conſeruaſſe .cum diomedes eorum dux ab Aenea fu iſſet dolo interceptus: qui tum ea poſſidebat loca. quando quidem græcis qui eo proficiſcuntur ſe ſe benignas admodum & familiares præſtent.

De fœcunditate telluris ac mulierum umbriæ.

Apud umbros paſcua ferunt fertiliſſima eſſe: ſolumque ipſum ſingulis annis multo plures fructus parere quam poſſint pene detrahi. mulie res quoq; regionis illius fœtoſas eſſe moltoſq; uno partu producere conſueuiſſe.idq; rariſſimum eſſe:ut unum ſolum pariant cum frequen tius duos aut tres producant.

De Statuis Dædali in inſulis electricis compertis.

In electricis inſulis quæ in ſinu adriatico poſitæ ſunt:ſtatuas geminas re pertas eſſe inquiunt:unam quidem ſtagneam: alteram uero æneam: ſed ambas uetuſto illo & priſco more conflatas quas aſſerunt Dædali olim opera fuiſſe:ibiq; reliquiſſe illas in monumentum ſui: cum Minoem ex creta ac ſicilia perſequentem effugeret.atq; in eis conſe diſſet locis. Aiunt quoq; eas inſulas ab eridano perfundi: nec multo longius ab eo lacum quendam emergere calidis inundantem aquis. qui tantum expirat fœtorem :ut nullum ſit animal q; audeat ex eo bi bere :neq; auis ulla circunuolare.quinimo ſi qua forte uolauerit eam ſtatim concidere & mori Ambuit enim ipſe ſtadiis ut dicitur .xx.Sed eius latitudo non ultra quam decem extenditur.qui uero ea circum incolunt loca fabulantur Phaetontem olim fulmine ictum in eum cõ cidiſſe :eiuſq; ſorores ibi plorando illius necem paulatim conſump tas fuiſſe.& putrefactis deinde corporibus in alnos creuiſſe repleſſeq;

undiq; illius ripas ex quibus quidem adhuc nonnulle defluunt lachrymæ quæ sensim durescunt in lapidem:& electum appellant:haud sane dissimile ut dicitur commi.easq; colligi ab incolis ferunt &inde ad græcos atq; ad cæteras quoq; nationes transferri. Ad has igitur insulas diximus ut cum uenisset Dedalus easq; obtinuisset uictor in una quidem inquiunt eius simulacrum appendisse :ac Icari eius filii .Tum ue ro quum irruissent in eos pelagi qui ex agro discesserant:fugisse illum: ac insulam ipsam Icaro filio reliquisse.

De specu ætnæ florentissimo: ex quo raptam Proserpinam ferunt.

In eo Siciliæ monte qui Aetna dicitur ingentē quandā specū esse ferūt circa cuius aditum infinitam pene omnium florum multitudinem & uarietatem nasci :ac potissimum uiolarum affirmant . Nec id solum esse uno anni tempore . Sed uniuersa ætate: quasi perpetuum ibi sit uer. Sed quod longe mirabilius est:tata inquiunt eas fragrate redolentia :ut non solum repleat uicina loca incredibili quadam suauitate fui:sed etiam canes a persequendis feris quasi aliena captos uoluptate detineat.nec possint ipsi ulterius a uenatoribus inde amoueri neq; concitari :quo progrediantur ad inceptum cursum:nisi prius fuerint aut saturati ea fragrantia: aut per uim distracti compulsiq; :ex eius itaq; specus hiatu facile etiam depræhenditur illud uetissimum esse quod fabulátur plutonem scilicet olim proserpinam rapuisse:cum circa uicina loca iniectum triticum tanta fœcundet ubertate :ut nusquam alibi similis sit uisa quo quidem ipsi qui incolunt eam regionem non solum utuntur ad pascenda pecora.Sed etiam ad alenda humana corpora. Quamobtem recte se coniectare arbitrantur :ibi natam olim fuisse ac educatam Cererem: cum propter tritici ipsius ubertatem & copiam :tum etiam quod huiusmodi fruges non antea fuerant alibi uisæ.

Quo in creta nullæ rapaces aut uenenatæ feræ uiuant.

In creta nullos esse lupos inquiunt :neque etiam ursos :neque serpentes:neque quam uis aliam huiusmodi aut rapacem aut uenenatam feram. Hac maxime ut opinantur ratione:q olim natus sit ibi atque educatus Iupiter.

De insula inuenta a carthaginensibus

Trans herculis columnas eō in mari quidem Atlanticum dicitur: inuentam quandam insulam a carthaginensium mercatoribus olim fuisse in quiunt:a nullis ante id temporis prorsus habitatam præterquam a feris & propterea siluestrem ad modum & multis confertam arboribus alioquin fluminibus plurimis ad nauigandum aptissimis plenam.ac incredibili quadam omnium rerum nascentium ubertate profluentem:sed

re motā a continenti plurium dierum nauigatione.ad quam qū non nulli carthaginensium mercatores forte accessissent: captiq; eius loci fertilitate ac aeris clementia: ibi sedem fixissent:commotos ob id carthaginenses ferunt statim consilio publico decreuisse morte indita. nequis post hac illuc nauigare auderet:& qui iam ietant iussisse sta tim interfici: ne ipsius insulæ fama perueniret ad alias nationes.subiitteretur q; alicui fortiori imperio:ac fieret quasi oppugnaculum qdam aduersus eorum libertatem.

De tutela itineris ex italia in Galliam.

Ex italia usq; in Galliam & Iberiam iter quoddam esse inquiunt quod herculeum uocant.id si quis forte grecus aut ex uicinis populis quispiam peragrarit: adeo ferunt tuto ab in colis obseruari: ut nemo auderet illum aliqua prorsus afficere molestia. Quinimo gra uissimam indixisse pœnam: si quis ex eis quempiam lacessere t iniuria.

De Toxico Gallico.

Traditur etiam ueneni quoddam genus a gallis confici consueuisse quod ipsi; toxicum appellant .atq; id quidem adeo celeriter tabefacere corpora: ut uenatores infestantes feras intingant in eo sagitas: quo percusse facilius intereant. Neq; enim posse illas diucius euadere inquiunt qum primnm fuerunt ab his uulneratæ & uerum cum uenenum illud late confestim diffundatur: ne reliquæ corporis partes ob id corrumperentur: eos ferunt reppente accurere: infectamque carnem illam præcidere gladio; reliquam uero singilatim interse partiri .aduersusque huiusmodi & uenenum aiūt miro quodam a cot uis experimento medelam inuentam. Sed qualis ea sit nescio. alii enim folia esse quercus fuerunt: alii uero alterius cuiuspiam arbo tis: quam ipsi coruatiam appellant a coruis ipsis quos perspexissent ad eam confugere: cum sei senserint uenenatos: quando quidem raptis ex ea folus & contritis rostro atq; in bibitis confestim liberentur.

De Silua Iberiæ argenti plena.

Pastores quidam apud Iberiam qum inter pabulandum forte siluā quan dam incendissent:nec multo post terremotu ingenti facto uniuersa tel lus illa conscissa: multum argenti deliquati in unoq; coactum loco detegisset: iudicatum est id tum euenisse: qum maxime ea silua exarsisset glebamq; ipsam refertam esse huiusmodi uenulis quæ argentum producant. Aiuntq; illud primum a Massiliensibus inuētum haud medio crem commoditatem ciuitati præstitisse

De Gymnesiis insulis Iberiæ.

In gymnesiis insulis quæ sunt circa iberiam sitæ: quæue etiam præter illas quæ septem dicuntur excedere magnitudinem uidentur: ferunt oleum quidem ex oliuis fieri. Sed extermintho longe copiosius effici. & id quidem omnibus rebus commodatissimum. Aiunt prætera gentes illas adeo mulierum amatrices esse: ut pro una quaque fœmina quatuor sæpenumero: aut quinque tradant mercatoribus mares. Tum etiam quotiens a carthaginensibus conducti in aphrycam militant: nihil aliud tum inquiunt exportare in patriam pro mercede: quam mulieres. Neque licere apud eos quicquam auri aut argenti possidere: ob id potissimum quod dicant herculem olim in iberiam propter diuitiarum cupiditatem: & famam cum exercitu irrupisse.

De lacu massiliensium.

In massiliensium regione qua cum liguria coniungitur lacum quendã esse tradunt: qui plerunque quasi bulliret super effundere funditus aquas uidetur: tantamque tum piscium multitudinem enomere: ut etiam fidem excedant. Nam ubi ethesiæ uenti perflant. ipse tum tanquam ex purgaretur huiusmodi flatis: tantum ab imo ad superficiem sui limum extollit: ut ipsius conspectum ab humanis prorsus oculis eripiat: neque fit. Quispiam qui aquas illius tum possit intueri. At uicini qum id uident confracta tribus in locis illius cute: quotquot uoluerint ut dicunt pisces exhauriunt:

De peritia ligurum iaculandi funda.

Scribitur etiam quosdam esse inter ligures populos adeo iaculandi funda peritos. ut qum uiderint plures insimul aduolantis aues mutuo inter se contendant: quam nam quisque ex eis sit percussurus: ac præparatus illam cæne. esseque apud illos insitam quandam & in auditam cæteris consuetudinē: ut mulieres dum pariunt: non lecto ullo conquiescant: neque ullo abdito loco concludantur: sed inter laborandum aliquid & operandum: nullo præmisso gemitu fœtum effundere: natumque in fantem. Quam primum recentis undis abluere: & præter aliarum morem: illum scalpere ac fricare: neque interim a cæteris domesticis (ut mos est mulierum) operibus uacare. Illud etiam admirabile est. quod dicant fluuium quendã apud eos. esse. qui adeo plærũque extollitur ac celeri rapitur cursu. ut non possint qui præter uehuntur facile conspicere.

De Thalia insula

Insula est quædam in tyrrheno mari sita fœcundissima olim plurimo ære quam taliam uocant: eam inquiunt adeo habundasse huiusmodi

metallo superiori ætate:ut omnes apparatus ac uasa hominum illo-
rum exeo aere cõficerentur.at postea mineram illam prorsus euanuis
se:neq; usquam eo in loco,deinceps uisam. Verum ubi longo tem
pore post ferrum inuentum quo nũc quoq; tyrrheni ipsi & potissimũ
qui popanium in colunt maxime ad opera utuntur.

De œnaria ciuitate tusciæ.

Est & intyrrhena ciuitas quædam:quam œnaria appellabant,in quodam
uertice posita peracuto:i cuius medio tumulum quẽdam extolli ferũt
stadiis fere a planta.xxx.in quo silua exorta uariis fructicibus ac scantẽ
tibus aquis decoratur.Verum quando eius loci ciues pertimescerent:
ne quis eorum ob amœnitatem situs:& robur a natura traditum:ad ty
rannidem cõspiraret :decreuisse inter se inquiunt :quod ex suis familia
ribus nõn nisi famulantes uiuerẽt reipu.præficerẽtur:præessentq; cæ
teris haud amplius quam anno uno.Tum uero alii crearentur eiusdem
conditionis: qui eadem accepta potestate illis succederent:superioꝝq;
ferotiam & elatos animos deprimerent.

De spelunca Sybillæ apud cumam.

Apud cumam italiæ ciuitatem quidam locus subterraneus instat spelun
cæ conspicitur:quem dicunt domicilium esse uaticinatricis sybillæ ue
tustate quidem: & perpetua uirginitatis illius obseruantia creditaq;
diuinitate uenerabilis:quam sibyllam alii asserunt eam esse quam eri
thræam dixerunt.Verum ab his qui eam incolunt regionem peruulga
tur cumæam esse neq; desunt qui dicant illam nequaquam cumæam
esse:sed quam melachtenam uocant.Regio autem ipsa sub leucadiæ
principatu est constituta qua quidem in regione haud lõge a cuma fõ-
tem quendam esse affirmant Caceppam appellatum: in quem si quod
forte conciderit lignum germinare illud primum inquiunt:ac deinde
in lapidem durescere.

De mirabili ueste Alcimenidis Sybaritate.

Alcimenes sybatita mirabilem quandam uestem indui consueuisse tradi
tur:eo potissimum tempore quo lacinie Dianæ sacra celebrabantur.
tanto quidem sumptus splendore ac rerum uarietate elaboratam : ut
qum uniuersæ exomni italia gentes ad ea sacra confluerent.Nemo eẽt
ex tãto hominum numero:qui illius uestis conspectu non obstupesce
ret.Erat autem ipsa purpurea:amplitudinis.xv.cubitorum.undiq;.n.
bestiolis uallabatur intextis.De super quidem susæ.Ciuitas inserta
desubtus uero persæ.In medio autem:Iupiter: Iuno: Diana: Pallas:
Apollo: Venus eminebant.ad finem uero utrinq; antisthenes erat
nec minus hinc & inde ipsa sybaris.eam postea ferunt ad dionysio
seniore compagatam fuisse:ac demum carthaginensibus.c.&.xx.talen
tis uenditam.

De loco quodam italiæ ubi Hercules cum gigantibus dimicauit.

Circa summitatem quandam iapygiæ: ex quodam potissimum loco ubi fabulantur herculem olim cum gigãtibus dimicasse liquorem quendã inquiunt effluere: adeo fœtidũ & olẽtem: ut ab eo quod interfluit ma ri nauigantes omnes diuertant. Extareq; multa adhuc indicia & mo nimenta passim per uniuersam italiam herculem quondam ea loca peragrasse: quibus id facile comprobatur. Tum etiam circa pando siam ipsius iapygiæ ciuitatem apertissima dei uestigia ostendi: quæ nulli fas est desuper incedere atq; propria commaculare planta. esseq; adhuc circa ipsam iapygiæ summitatem lapidem quendam plaustra lem: quem dicunt ab eo sublatum illic fuisse transpositum: cõtigisseq; illum solo uno digito ab hercule moueri.

De uulpe quæ se in quoddam coniecit foramen.

In orchomeniorum ciuitate quæ est in boetia qum uulpem quandam ue natores semel cum canibus infestarentur: aiunt illa prætimore in fora men quoddam se coniecisse: eoq; etiam irrupisse canes tum uero ipsi qum in sectanda uulpe maxime latrarent: adeoq; ut uoces a uenatori bus auditentur: neq; uiderentur in angusto esse: sed per amplissima lo ca semitasq; speciosissimas discurere: motos & ipsos cupiditate cõspi ciendæ rei: hostium primo foraminis illius confregisse dilatatoq; inde aditu introisse: ac locum illum ut coinectauerant latum admodum & spaciosum inuenisse: lucemq; introferri ex quibusdam desuper spira culis. Verum qum non omnia tum conspici potuissent exisse demum summa cum admiratione: & rem totam ad magistratum ciuitatis de tulisse.

De operis uetustis Sardiniæ.

In sardinie isula multa extare adhuc inqunt uetustissima qđ e monimen ta superioris ætatis: græcoq; illo perantiquo more laborata: ac inter alia nonnullos etiam fornices & inarcuata domicilia conspici posse: modulatis quibusdam: sed disparibus confecta numeris. quæ ferunt olim ab iolao iphiclis filio fuisse constructa: eo potissimum tempore quo ille thespiades: quos ab hercule commissos acceperat illuc dedu xerat: tanquam qui sibi affines essent: ob eã qua cum hercule coniun ctus erat propinquitatem. Tum etiam ob id quod hercules tunc uniuer sas ad occidentem regiones subegerat. Ipsa præterea insula: ea æta te haud quaq̃ sardinia dicebatur: sed Ichnusa: propterea quia cõformis esset cuidam quasi humano uestigio. fertilissima quidem superiori il la ætate atq; oium rerum copiosissima. Ideoq; illam quondam ab Ari stæo subactam fabulantur: magnis quibusdam in eam inuectis auiũ copiis: quæ illam diriperent. quem quidem ferunt præstantissimũ om nium agricolã extitisse. Nunc uero haud quaq̃ huiusmodi uigere re

coipia & fertilitate:postquam a carthaginensibus fuerit occupata.cum ipsi ueteres illos omnes colonos partim eiecerint:partim trucidarint: pœnamq; deinceps mortis addiderint quicunq; in plantauerit quippiā quale antea:præter quā quod ipsa tellus sponte produxerit.

De mirabili quodam lipate Specu.

In lipara quæ una est &.vii.circa siciliam insulis quas æolidas uocant: specum quandam uetustissimam extare inquiunt: sepulcri instar: de qua quidem inter cætera quam plurima mōstruosa & horrenda quæ de ipsa passim efferuntur:illud unum præcipuum est: & ad mirabile: quod periculosissimū dicant eo noctu adire. Inde enim tum audiri quosdam quasi timpanorū sonitus:ac miram quandam Citharizanti um harmoniam:festos agentium ludos cum ingenti risu:cretalorum que uoce ac motu. Addunt etiam euenisse cuidam uiro eius regionis qui cum esset aliquantulum madidus uino: & consedisset forte ad hostium ipsius specus antequam dies elucesseret:graui quodam som no oppræssum extitisse obdormuisseq; ibi uniuersos tres dies. Quar ta autem luce cum ab amicis quæreretur inuentum atq; inde sub latum tanquam qui crederetur iam prorsus interisse ad sepulturam fuisse delatum: Nec multo post quasi e leuissimo quodam exita tum somno exinexisse enarrasseque his qui aderant: permulta io cundissima quæ sibi uniuerso eo tpe acciderant:quo uisus est absuisse.

De Aorno lacu Cumano.

Prope Cumam ciuitatem italiæ lacum quendam esse inquiunt quem græci ἄορνον aornon dixerunt:ob id quod nulla superuolare neq; irrigari in eo auis auderet præter Cygnos:ut uicini affirmant:quos etiam constat in eo fœtus producere. est enim circunseptus altissi mis collibus trium prope stadiorum ascensu. formaq; eius admo dum circularis sed profunditas inadibilis. Verum quod mirabili us est.quando multæ supersint sibi ex omni latere arbores:multeque sint intra ipsius septa iclusæ nullus tamen potuit unquam conspicere quod aliquod ex eis arboribus folium in eum conciderit. Sed eius aqua adeo lympida est:& perlucida:ut quicunq; inspexerint obstupe scant. Nec multo ab eo longius:fontes quidam emanant multis qui dem,ex locis:sed aquis feruentissimis:ex quibus regio illa pyriphleget hō est appellata.

De monte mentoricæ ac histriæ.

Intra mentoricam & istrie regionem: mons quidam eē dicitur quē ipsi delphiū uocant.ex quo collis unus altius erigitur.ad quem conuenire mentores & istrii consueuere.& potissimum qui adriaticū circū habi tant litus quotiens uolunt intueri aduenientis naues. Esseq; locum in medio situm in quo ipsi forum constituerunt ad qđ cōfluere cōsue

uerűt statutis diebus ex omni parte mercatores. & ex ponto potissimű & ex adriatico ipso deferentes secum nasci in primis lesbiatum etiam chia: & thasia: & ex corcyra quoq; uicina plures aduentare cum am phoris corcyraicis.

De siremissis insulis italiæ.

Sirenussas insulas positas esse intra italiæ ambitum ferunt: circa maxime illud interfluens mare quod promontorium illidit. in cuius sinu cuma ipsa sita est. & ea ciuitas quam psidoniam uocant. Sunt.n. tres qua rum unam quidem parthenopem appellant: alterá uero leucosiam: ter tiam ligi am. ubi unaquæq; suum possidet templum: quod summa cű omnium circum habitantium ueneratiōe exquisitisq; sacris excolitur.

De istro flumine.

Istrum fluuium ex erquinis rupibus nasci a nōnullis traditum est: atq; in de ingeminas diuidi partes: quarum altera per erquinos de fluere: alte ra uero galliam ingredi: & in adriaticum dilabi mare. cuius rei illud manifestum est indiriumnő solum quod ita esse hac nostra quoq; æta te conspicimus: sed etiam quod antiquorum auctoritate & experientia comprobatur. Nam quod olim iason ad cyanæas traiecisset atq; suum per istrum ipsum iter fecisset: multa adhuc in eo passim huius sui itine ris uestigia extare inquiunt. quibus facile ostenditur illud uerissimum esse & in geminas quidem partes ut dixi: amnē diuidi: atq; altera in er quinos: altera uero in adriaticum dilabi. Nam multas adhucaras extare per id itineris inquiunt ab eo positos. tum etiam templum quoddam dianæ in quadam ipsius adriatici maris insula conspici: quod feruntur tunc a media conditum extitisse. Quod perfecto fieri non potuisset: ni si per eum fluuium inadriaticum traiecisset. neq; etiam eum cű classe i gredi nisi ex uno eodemq; fonte ambo meatus deducerent.

De monimentis gigantum quæ in ægialiæ insula uisuntur.

At in ægialia insula quæ tyrrheno abluitur freto: monimenta quædam gigantum adhuc extant: & eorum maxime qui ab aristeo principe fűt deducti. Nec minus quod de calculis in usum uenit manifeste constat qum circa ipsius littus inueniri calculos dicant cō sueuisse uarii ad mo dum & dissimilis inter se coloris: quos ferunt a græcis primo: qui eam insulam tenuerunt id coloris consecutos ex quibusdam detersionibus qbus utebātur dű in balneis ungerentur: qű ne antea tali calculi usquā reperirentur: nec unquam etiam post hac ubi græcis abseuntibus sint uisi. Adduntquoq; insulam illam in adibilem esse: eo potissimum tem pore. quo symplegades oriuntur: contestante poeta: qui aperte osten dit periculi: magnitudinem & difficultatem. Qum dicat haud possibi lem esse ea tunc per loca transuehi: ob ipsius circunlabentis freti in mo deratos flactus. & nonnullos exotlentes ignitos turbines: qui confra

ctis nauibus: multa hominum corpora partim summerguntur undis: partim flamis aduruntur uerumtamen huiusmodi ignem haud quaq̃ i quiunt ex insula ipsa effundi: sed potius ab ea parte erumpi quæ siciliæ adiungitur: qum multa extent circum quaq; spiracula: ex quibus cōsue uerit tantus plerunq; ignis effluere: ut ipsa Siciliæ insula tota uideatur exuri: nec possunt etiam quæ uicina sunt loca mulro incendio carere: adeo longe lateq; diffunditur qui ex Aetna sola ignis erumpit.

De sacris factis a Tarentinis ad nonnullorum græcorum præstātissimorū

Tarentinos inquiunt statuto quodā tempore anni consueuisse sacrifica re Atrei olim & tydei: tum etiam & aiacis: ac laertis liberis: & his omnibus, una tantum die sed agamēnonis natos priuatis quibusdam se orsum a cæteris. sacris quoq; & solemnibus festis uenerari: quæ nec si mul cum illis nec eadem conficiebantur die. Inqua quidem fuerat con stitutum nequid mulieres earum rerum degustarent quæ in huiusmo di sacris litabantur. Extat etiam apud eos templum Achilli dicatū: ue rum postquam tarentines hercules cœpit ferunt eam regionem heracleam fuisse appellata: qum antea ab ionicis possessa pleion diceretur: atq; deinde ipsis atroianis deuictis Sigion uocitata.

Philoctetem a Sybaritis Coli.

At apud sybaritas philoctetem quoq; asserunt plurima coli ueneratione: qum dicatur ea loca quondam ab eo condita fuisse: dum ab expeditione troiana reuerteretur in patriam. quæ postea a crotoniatis Malaca sūt uocitata, quæue ferunt ab eis .c. fere stadiis distare. Ibi quoq; illum reliquisse in apolinis halii templo arcus herculis & sagittas. Sed eos postea Crotoniatas inde paruim abstulisse: atq; illos in ipsorum ciuitatis a pollonio appēdisse. Aiunt quoq; philoctetem ipsum ibi sepultum fuisse iuxta sibarim fluuium: qum rodiis auxilio uenisset, qui aduersus sibaritas & eius loci incolas debellabant.

De templo Palladis græcæ in gargara.

Circa eam italiæ regionem quæ iuxta est Metapuntum: & a monte gargario gargaria dicitur templum quoddam peruetustum palladis græcæ sic appellatæ olim conditum conspicitur. ubi ferūt espii organa de dicata esse. quæ ipse intra ligneum illum equm confecerat: quo capta dicitur tria extitisse: sui ipsius maxime inscripta titulo. Verum postquā exacta est res: & troia capta: apparuisse sibi in somnis palladem uisum ē iubentem ut ei organa dedicaret. Ideoq; tardiorem consecutum profe ctionem eo in loco detentum fuisse. nec prius potuisse inde amoueri: quam satisfecerit palladi. ex quo tēplū illud palladis græcæ ē appellatū

De templo achaicæ Palladis in Daunia Italiæ prouincia ubi nunc & Roma sita est.

In ea quoq; parte Italiæ quæ adanno rege Daunia est uocata templū qd'

dã extare inquiũt quod Achaicæ palladis dicitur:in quo quidem repo sita adhuc uisũtur arma sociorum diomedis:securesq́;ac ipsius omnes ad belũ corporis apparatus.Canesq́; eius loci huiusmodi esse:ut si qui forte aduenerint græci:nunquam illis latrare:sed potius tanquam familiaribus & domesticis adblandiri:& alludere:alienis uero infestos esse:insuper daunios ipsos ac uicinos oẽs aiunt fuscis:& lugubris indumentis uestire consueuisse.nec minus mares quam fœminas:hac potissimum ut dicitur ratione.Nam quum troianæ mulieres quæ fuerant a græcis in captiuitatem iure belli deductæ:ad ea loca applicuissent:ptertæ:ne ab Achiuorum ipsorum uxoribus qum in earum patriam deuenissent:in duriorem quandam traherentur seruitutem:incendisse ibi eorũ naues feruntur:ut &seruitutem illã q̃ formidabãt effugerẽt &dños suos cogerẽt illic imorari neq; inde discederent ibi lætam admodum regionem ostendissent:& eos tandem in suos consequerentur uiros. Ideoq́; huiusmodi utrũq; indumẽta iduisse.ut orbatos se partim patria partim parentis & amicis indicarent eumq; morem reliquisse posteris.Quem quidem morem uisus est poeta ipse uoluisse significare cũ de ipsis ut apparet loquaretur inquiens.ἑλκουσι πεπλους τέρ κάι βαθύκολπουσ Idest palludamenta trahunt obscuri sinus:

De cingulo æneo inuento in dianæ situ.

Apud quoq; Picentum dicitur templum quoddam esse Dianæ dicatum in quo extat adhuc cingulum quoddam æneum:repositum in ipsius deæ finibus huiusmodi in scriptum epigtammate Diomedes Dianæ. Sed aiunt illum primo astrinxisse collo cuiusdam ceruitqui fuerat tum siculorum regis.Verum postea iouis tẽplo fuisse apensum:sed ad dianæ finũ deinde euolasse fabulantur.

De mirabili croci quantitate quæ in Adrão siciliæ agro nascitur.

In Adra siciliue ciuitate quam uocant pelori dem:tantam nasci croci multidinem inquiunt:ut a græcis qui ea incolunt loca non facile cognoscatur quales sunt huiusmodi flores.Illum oportere trahi ab incolis in pelori dem ipsam magnis curribus:atq; ex eo consueuisse homines ad uenientem uere lectos sibi.& tabernacula conficere.

De quodam mirabili siqlie lacu.

Plycritus qui siculatum res uersu conscripsit:lacum quendam esse inquit: in quodam mediterraneo sicilie loco situm:in gyrum quidem se se uertentem instar clypei:aqua sane lympidissima sed cerulea ut maris.Veq; si quis in eum se cõiecerit lauãdi gratia:statim illum augeri:quod si de nuo se in gesserit longe illum amplius diffundi:& ex crescere:nec prius cessare ab eo crescendi ordine quam exceperit homines quinquagi ta:ad quã qum peruenerit:ac eam acceperit hominum summam:rur sus illum e profundo tumescentem eicere in altum abluentium corpora:atq; omnes confestim ad continentẽ remittere:Quo facto illũ

inquit in se repente contrahi & ad pristinam reuocari formam. Nec il lud asserit solum hominis euenire sed etiam bestiis ipsis:siqua forte ab luendi causa aut bibendi fuerit in gressa

De mirabili quodã carthaginensium monte pleno oĩum florum genere

In ea prouincia quæ a carthaginensibus occupatur montem quendam eẽ inquiunt obtectum undiq; multis ac uariis arboribus tantaq; florum omnium multitudine ac uarietate affluentem ut & oĩa propinqua loca suauissimis repleat odoribus & prætereuntibus quoq; miram quandã & icredibilem uoluptatem aspirent. Inde etiam exoriri mirabilẽ quẽdã fontem ferunt: qui non ut cæteri aquam profundit: sed liquorẽ quẽdã suauissimũ instar olei qui cedrinam redolet fragrantiam: ad quem adi re neminem posse: nisi uirginem. & immaculatum: eumq; tũ effunde re plus olei huiusmodi si accesserit in corruptus adolescens. posteq; il lum ex eo quantum libuerit tutius ac liberius exhaurire ei quoq; fonti adherere inquiunt saxũ quoddam per magnum sui natura. quod qñ quum æstas aduenerit in extinguibiles prope flamas excutit: & incendi um. hyeme uero tãtas ac tam frigidas aquas effundere dicitur: ut pares esse niuibus uideãtur. Neq; tam rem occultam eẽ: sed apertam omnibus nec modicum perdurare tempus: sed diutinum. flamamq; illã uniuer sa quidẽ æstate conspici posse: aquam uero uniuer so hyeme.

Mirum de freto illo quod interfluit siciliam & italiam.

Circa Siciliæ fretũ illud q ab Italia siciliam ipsam summouet: & si alii su per id plures scripserint: Polycritus tum in primis diligens auctor in quit: hoc unum præ cæteris monstruosum admodum euenire: ut quo tiens æstus ex tyrrheno erupetint mari: tanto tum cũ tumore ac impe tu eas angustias fluctus ingredi: ut ad utriusq; siciliæq; ac italiæ promõ torii summitatem uideantur usq; pertingere. Vbi maxime ad italiam uersus situm est rhegium. Nam qum ex latissimo proueniant pelago. Et intra angustissimum coarctentur septum: nec possint latius diffun di: in altũ tunc erigi extolliq; necesse est: sed id quidem cum tanto stri dore. ac fremitu: ut ẽt q lõge absũt exhorreãt: nec aspicere ptimore pos sint. Nõ.n. uidentur maris ipsius fluctus eẽ qũ spumosi & cãdidi haud sãe dissimiles niuosæ cuidã caligini & imẽso cõcretæ gelu: q nec uno sistere i loco possit: sed cõtinuo uẽtoꝝ ĩpetu pulsũ agitetur. Nã adeo plæq; extollũtur fluctus ipsi: ut supare utraq; pmõtoria uideãtur. Nõ nũq ẽt adeo deprimũtur: ut cõcidere patiter ex alto: ac ĩtra pfũdũ terræ irrũpere appareãt. Tãtũq; tũ agere iter se cõflictũ: ut mutuo cõstringi ac dilacerari: tãq; horribilẽ de se cõspectũ efficere uideãtur: ut nullius sint oculi tã fortis ai: q possint illd' tuto ĩtueri: qn d'ficiãt: qnimo multos eẽ q tũ tãtæ rei herrore repente cõcidũt exanimes. At ubi deiecti ad iferio ra fluctus iã cepint tumescere & cõflati denuo ĩ fluẽtibus undiq; undis

& crescente ab integro æstu:tunc rursus renouari pristinos illos fremitus ac stridores:& quasi ab imo subuerteretur mare uastis ubique ac uastis uerticibus inuolui:multiplices quosdam ac diuersos præse ferés colores.Ná plerúq; ferugineá speciē extollit:nōnúquá uero nigrescétē & obscuram.sæpenumero adeo purpuream ac sanguinolentam:ut unda ipsæ perfusæ cruore uideantur .Tū uero nullum esse inquit aial nec reptile quidem nec uolatile:nec campestre:quod id possit constanti animo non solum intueri:sed nec audire quidem.omnia aūt potius ad subterraneas latebras cōfugere:aut ad propinquos colles ueq; ubi prorsus desierint æstus:& placatum.mare in pacem tranquillitatemq; redierit:tunc uarias in aere naues asserit uideri uarias sibi tum formas:tū etiá habitū induentes cū plerumq; in ignitas quasdam nebulas cōuertátur non nunquam etiam uideantur in ingentes quosdam colubres uersæ: mō extendi modo etiam in gyrum ac spiras prorsus contorqueri.

De columna enea ab atheniensibus inuenta.

Athenienses qum in eleusina templum cereri conderent : inueniffe colūnam quandam dicitur eneam quidem:& multis immersam lapidibus in qua scriptum erat Diiopeæ monimentum quam dicūt musæi olim mulierem extitisse alii uero potius tritolemi matrem.

De mirabili dactilorum multitudine qui in una nascuntur æolidarum insularum.

In insula una ex earum numero quæ nocātur Aeolides ferunt mirabilem quandam dactilarum multitudinem nasci:& propterea phœnicoda appellata.aud igri absurdum erit quod a Callisthene uerissime dicitur. hanc arborem a phœnicia syriæ:&ab ea parte potissimum quæ circum sita est littora huiusmo di fuisse cognomen adeptá. Quinimo & ipsos phœnices sicolim agræcis fuisse uocatos a nonnullis traditur:propterea qđ abinitio omnes interficerent qui nauigarent mare aut eo ꝑ transirent απο τοῦ φονεύειν quod ē mactare unde perebæo. quoq; lingua qui illis sunt finitimi:phœniffare quidem cruentare est.

De columna herculea inuenta in Aeneia.

In ea parte italiæ quæ Aeneia dicitur:locum esse quendam feruntqui ab in colis hypata uocitatur:in quo colūnam quandam uetustissimam inuentam traditunquam qum homines loci illius affectaretur intelligere qua propter illic iniecta esset:intuerenturq; eam in scriptam antiquissimis græcorum litteris:neq; quod significarent illæ satis comprehēdere animo possent:ab ignorantiam priscæ illius linguæ:nonnullos ex suis ad sciscitandum athenas mittere decreuerunt.qui cum in Boetiam peruenissent una cum columna ipsa quam secum deferebant:occurrisse forte eos inquiunt nonnullis tisisenis hospiti bus a quibus cū intellexissent eorum itineris causam thebas introductos fuisse ferūt.

atq; ad eum potissimum deductos locum: quem Ilmenium Thobani uocant quum dicerent ibi huiusmodi litteratum inscriptionem extare quibusdam isculptam lapidibus quæ & totidem comprehenderet nu meros: & eandem sententiam seruaret. Quod quidem & ita inuenisse eos traditur. Significabant enim uersus illi quo pacto hercules deuicto Geryõe inde abduxerit boues: atq; introducendis illis: captum eum fu isse amore pasiphæ uirginis cum esset ipse adolescens adhuc. Sibiq; illã regionem tradidisse in præcium mutuæ coniunctionis & amicitiæ: ac locum illum erythiam appellati neq; usquam alibi siue in libya siue in Iberia unquam prorsus inuentum huiusmodi erythiæ nomen.

De sale in libia nascente.

In libya illa quæ est in Ityca/quæue iacet insinu illo (ut aiunt) qui intra si tus est eramæas & equi promontoria supra quidem carthaginem sta diis.cc.quæ ẽt a phœnicibus oli longe antea fuisse condita dicitur quã ipsa carthago: annis.cc.& octuaginta.vii.(quemadmodum in phœni cum historiis traditur): nasci inquiunt sal intra telluris uisce ra: trium cu bitorum altitudine coloris quidem candidi: sed nequaquam consoli dæ materiæ: neq; concretæ: cum labatur ac fluat tanquam liquor qui dam fluxilis. Verum ubi ad solem extenditur statim durescere ac paula tim in lapidem conuerti efficiq; haud dissimile pario. Tum uero scul/ ptores ex eo consueuisse & animalia quamplurima & uasa uaria con ficere elaborareq;.

De phœnicũ diuitiis ex tartesso comparatis.

Traditur priscos illos ex phœnicia uiros: qum intartesson nauigare cæpis sent: tantum inde auri & argenti aliarumq; rerum oium ac diuitiarum pro oleo illuc delato consecutos fuisse: atq; id in patriam retulisse: ut neq; accipere plus potuissent: neq; quicquam plus deferre. Quinimo co actos fuisse qum enauigarent: omnia non solum quibus utebantur ar gentea conficere: sed etiam ipsas ancoras ex argento mirabili pon dere conflare.

De mirabili euentu Capræ illius quæ a palestinis Ioui sacrificabantur.

Qum in Pedasia regione cariæ sacrificia quædam Ioui conficerentur de more fuisse inquiunt: ut capra una ab incolis illuc e pedasso destinate tur sacrificanda: & ipsa præ cæteris Ioui de qua quid m aiunt mirabile quoddam euenire consueuisse. Nam qum locus ille in quo fiebat sacrificia per septuaginta fere stadia distet ab ea ciuitate: capram ipam se rũt toto illo itinere a nemine trahi ad sacrificium oportere: sed ipsam sponte procedere ac intereundũ cõtinue salere tripudiariq;: tãquã si ad pulcherrimas epulas in uitaretur: neq; posse a multitudine concurrẽtiũ detereri: neq; diuerti ab itinere: neq; de turbari tantillũ ab inceptus io cis. Quod si forte fum alligaretur: tum quoq; ductorẽ semper præire &

longe solicitiori gradu ad sacrificii locū præceteris oibus festinare:

De Thunorum multitudine a phœnicibus inuenta.

Aiūt ēt phœnices illos qui ultima gadiū incolūt: qū trāsherculis colūnas pdies. iiii. enauigassēt: uēto maxime a paliopeo tracti: applicuisse tādē ad loca qdā i culta ,psus ac deserta: uep plēa multa illuuie: & cōtiue pene cōqssata motu: q ubi cessauerit æst° facie cōspici posse: sed redeūte i mergi i qbus iuenisse eos affirmant i credibilē quādā thunop multitudinē: magnitudine qdē & amplitudine ad mirabili. Tū uero ab hispati laqos illis cœpisse: quo caperētur. Captos aūt mēbratim cōciderent q eop carnes delicare paulatim cōsueuisse: ac demū in uasis recōditos defere carthaginē. Vep a carthaginē sibus: nō amoueri amplius e ciuitate: sed potius eos interse cōsumere: ob eam quam ferunt huiusmodi pisces incōuiuiis dignitatē & excellentiam de se præstare.

De Geminis coruis qui semper Iouis templo pedaliæ assistunt.

Et illud quoq admirabilē ē: qd d supiori illo Iouis tēplo dr: gemios. s. coruos sp ibi circū assistere: nec ullū ex eis usq ad aliēa cōuolare: & altep qdē eop anteriorē colli ptē cādidiorē pse ferre q reliquū: uepq tn monstro similem.

De lapidibus q ardent ut carbones.

Fertur ēt fluiū quēdā eē itra sindep ac medop regionē dilabētē: q ē thraciæ ,puincia pōtū antea appellatū i quo lapides qdā repiūtur: quos asserunt non secus ac carbones ardere: si ad moti fuerint igni. Verum cōtrariam illis nāni cōsecutos, qū carbones icēsi cōtinue magis ardeāt. Illi uero facile extiguantur, sed asp sos aq denuo i flamā excitari: ac reuiuiscere. Vep qd turpe ē: & ad miratiōe dignū aiūt eos dū ardēt eiusmodi fœtorē cōspirare qlē aspaltus solet: qd ē fœtidissimi bitumis gnis adeoq putere illop flamas: ut nullū sit aīal reptibile qd id possit pferre: sed statim ad sub terranea perfugere loca: tāquam essent qui illos ferro aut iaculis persequerētur.

De o... hominibus salubri: cæteris uero animantibus pestifero.

Aiūt quoq locū eē apd eas gētes āplitudis stadiop ,ppe .xx. ubi ordea nascūtur abūdentissima: qbus hoiēs regiōis illius sine ulla ,psus ambiguitate aut mortis metu uesci cōsueuerūt. Cæterop uero aīaliū qliacūq ca fuerint: siue equi siue boues: aut canes: nullū eē omnino qd ex eq quā audeat degustare. Quinimo nec auis ulla: nec musca ipa q cōsueuit oia putrulēta circūuolare: nō solū audebit ex eop hoium stercoribus quippiā de pasci sed: nec attingere quidē nec eē demū aliquid aliud uiuens: sed si ex eop pane aut quo uis alio pulmēto ediderit: statim nō itereat.

De fonte quodam th. Italiæ in quo oia confr..cta solidatur.

In Scotussis thessalie sōticulum quēdam nasci traditur: i quo qdē siqd cō

cisum aut cōfractum fuerit in lectū:aiunt illud statim sanari conualescere reque:quale fuerat prius nec id magis hoibus euenire quam iumētis. sed & ligna ipsa confestim solidari coiugiq; & ad pristinam integritatē redigi:dūmodo nō fuerint protsus cōcisa:sed tantū conscissa: & i plures diuisa particulas:

De mirabili aucupandi ratione apud thracos.

Circa partē illam thraciæ quæ supra ē amphipolim aiūt icredibile qddā euenire hominibus illis oblectantur.n.ipsi quam maxime i capiendis auibus sed qua arte id efficiant:qum plures plerūq; capiant quam uelit illud qdē admodū mirabile ē & pene mōstro simile. Pueri.n.qū ad aucupandū exeunt:(nā ipsorū illud maxime ē officiū) ubi iuenerint locū aptū:tū pmū icipiūt errantes ac uagos accipitres ad se pcæteris uocare eos pprio quodam noie appellantes. At illi audita puerorū uoce:tanq̄ obediētes:& officiosi seruuli:ad eos statim reflectunt iter:& quasi itelligerēt qd uelint:aues ex oī loco deturbant isectantur q;.illæ uero pterritæ neq; satis cōsciæ quo se uertant pformidie:ad eas nidū tanq̄ ad aṫē quandam:& postremū oīum salutis ipsius lepimētū cōfugiūt. Tū uero pueri arreptis uirgis repēte adnidos currūt:easq; ptius exāimes:nec audētes amplius euolare:ob accipitrū pñtiam:quotquot uolunt capiunt itersiciuntq;. & qd̄ magis mirandū ē accipitres quoq; si quas ex eis ceperint oēs illas statim ad pueros deffertūt:at pueri cōputatis oibus i medium partitisq; singillatim inter se:ac relicta ex eis parte una accipitribus plurima deinde onusti præda domum obeūt mutuo gaudentes ac congratulantes:

Mira de quibusdam auibus apud henetos.

Nec illud qdē admiratiōe caret qd̄ de auibus qbusdam apud henetos scribitur euenire. Aiunt.n.innumerabilē quandam multitudinē eo po p rissimū gñeq; graeci κολοιὸς colius uocantcolœi graculi fur t in ipsorum agros in gruere plærūq; cōsueuisse:& ab illis eorū sata dirripi cōsumiq;. Tū uero henetos ipsos oia ptētare:quo discedant a regiōe. sed id de more esse antequam illam iferant uim ad patriæ usq; limites magno hoiunt cōuentu psicisci:multa secum ac uaria oīum rerū sementa deferētes:eaq; undiq; per regiōis illius cōfinia dispargere:ad q̄ si aues ille decutrerint deguftarintq;:tum intelligere illas sibi placatas eē:nec amplius infestaturas eorū patriam:sinsecus:illas atiē statim in eos tanquam in hostes deducturas:atq; eorū regionē de uastaturas.

De cantharolethro calcidiæ.

In chalcidica prope thraciam iuxta q; olynthum inquiūt locum esse quēdam:quē ipsi καρθαρ λέθρον Cantharolethron appellant cuius eam eē naturā dicūtur si forte asinus qspiā itroierit: haud quaq̄ poterit idē amplius euadere quin pereat fame intra ipsius septum: Nec eius am/

plitudo maior ē admodū atea una. Sed si aliud qd' uis aial adierit haud illi noxiū eē locū: sed potius illud ingredi & exire tuto ꝑuoluntatepoſſe ppea ab eo qd asinos solos intermiat. καρδοβολεθρον nocitatū.

De fonte quodam thratiæ qui si quis ex eo biberit statim iterficitur.

Apud cyclopes thraciæ fons q̄dā eſſe traditur cuius aq̄ primo q̄dē aſpec tu p lucida eſt nec ſecus cuiquam uidetur iſpicienti. At ubi ex ea aliqd i biberit aial ferūt eā ſtatim infici pturbariq; ēt præter oium opinionē:

De Leporibus qui duo habebant iecinora. deq; dionyſi ſiue Bacchi templo mirum.

Legitur & iti craſtōia iuxta Biſaltas: captos eſſe lopores q duo haberēt iecinora. Ibiq; locum quendam etiam: haud excedentē iugeris unius magnitudinē. quo ſi forte bæſtiæ acceſerint eas confeſtim interire. Tū ēt alia permulta Inueniri prodigioſa quidam & ſtupore plena. eſt præcæteris templum quoddam uaſtum quidē: ac mira confectū arte Dionyſo dicatū inquo ferūt illū quotiens eius ſacra perſolnuntur: ſi gtata illi & accepta fuerint: tanta cum luce rēplū replere: ut inſtar uehemētis culuſ dā ignis incēſa ui deatur: hominesq; tum bene ſperate ſingularem quādam & præcipuam patriæ fœlicitatem. Sin ſecus tenebras undiq; perſi di: tanquam ſi ad uenisset nox.

De lebetibus tribus intra domū unā incluſis Dionyſi miraculo repletis.

Vero i elide domū quandā: eſſe inquiunt. quæ ad octo forte ſtadia diſtat a ciuitate: in qua quidē de more eſſe dicitur hominibus illis: ut qū uelint dionyſia cōficere: tres æneos introcludant lebetes uacuos, prſus & ſine ulla iniecta materia neq; id facere ſine multorum cōſpectu & potiſſimū ex eis cuiuſpiam: qui præſunt teipu: qui poſſint libere: ac tuto ea uaſa cōſpicere & pſcrutari: neqd iniiciatur fraudis: & iſipientiū hoium mētes illudantur. Tū uero ſint ipſi qui damus illius fores ac feneſtras occludant: publicoq; obſignent ſigillo: neqs poſſit ſine eoꝝ quoq; iuſſu aut conſenſu ingredi. Sintq; qui quādo tempus aduenerit aperiēdi domicilium prius oſtendāt cæteris & maxime hoſpitibus & peregrinis itactas eſſe fores domicilii illius: ut antea & intemerata prſus ſigilla: neq; oio diſtracta ab eo loco: ubi abinitio fuerant impreſſa. Quum multi ex uniuerſa prope græcia illuc conueniant: rei ipſius uiſendæ cupiditate ac admiratione cōmoti quibus uiſis ac comprobatis: eſſent etiā qui aperirēt: & ſpectante populo: lebetes in medium deferrente: quos ferūt plenos prorſus inueniri conſueuiſſe præſtantiſſimo uino.

De auibus elidis rapaciſſimis.

Scribitur etiam eſſe apud illos aues q̄ſdā rapaciſſimas q̄s ipſi ικτινους ictinus uocāt ictini milui ſūt eas inqūt eiuſmodi eſſe: ut ſi qui forte per forum carnes detulerint illa. repente exalto irruere & direpto ex ferētiſ māib; pabulo ad aliū locū euolare: neq; alicui pcere ꝑterq; ſacerdotib;

Nullas in cronia talpas inueniri.

In coronia boetiæ nullas prorsus talpas inueniri posse traditur & si qua for te illuc fuerit delata: statim interire. Qum reliqua boetia plures undiq; generet & alat.

De muribus qui in quodam fonte nascuntur

At incollussis Arcadiæ: aiunt fontem quendã eẽ: in quo mures terrestres procteantur: & in eo natãtes quasi ranæ diæ noctuq; ibi uictitãt. Quod & in lampsaco affirmant. Rem sane præter naturam & opinionem.

In cranone non nisi duos comos inueniri posse.

At in cranone thessaliæ duos solum traditur coruos inueniri. Verum nec eos sterilles esse: sed inter se coire: indificareq; ac fœtum producere. qd' ubi fecerint: relictis illis ibi: statim euolare: & ex eo secedere loco nec po tuisse unquam duos conspici

De Aspalto Apolloniæ

In Apollonia quæ ad mota est Tulantinorum regioni: ferfit asphaltũ erui ex uenulis terræ: ibi quoq; picẽ & scaentis fontis ebulire: eiusmodi qui dem ut nec a macedonica illa famosissima uirtute superetur: nisi qd' ni grioris & coloris: & crassioris naturæ. Nec multo inde longius ignem esse qui continue ardet: neq; eũ locum exquo erumpit ignis amplum esse: sed potius angustum. Afferunt quoq; ibi prope lætissimas herbas nasci: densissimasq; arbores: ac elatas: haud longius ad eo igne quã cu bitis iiii. Aiunt insuper huiusmodi tam perpetuum ignem & in licia: & apud megalem peloponensi ciuitatem inueniri.

Mirabile de fœtura pecorum & ferarum Illyriæ.

In Illyria scibunt nonnulli pecora consueuisse bis singulis annis parere: & ut plurimũ geminos: non nunquã uero ex ceruis tres aut quattuor. Esseq; pleraſq; feras apud regionẽ illã: quæ sepæ numero quinq; ac etiã plures educunt. nec nisi raro euenire: quod unaqueq; minus quam tres mulctras in die repleat lacte. Galinas quoq; non ut alibi consueuerunt semel interdiu ouum parere: sed bina aut terna.

De bobus Pæoniæ.

Ferũt in pæonia boues longe maiores nasci: quam in quouis alio cogno scatur loco eoruq; cornua quattuor & amplius cubitos excedere.

De aqua quæ in illyria facile mutatur in sal.

In illyria iuxta Ardios circa conualles inquiunt montem quendam eẽ p̃ excelsum ad cuius radices cõcauitatẽ quãdã ĩ curuã & ĩ arcuatã extare: ex qua aqua ebulit: neq; tũ cõtinue: sed potissimũ ueris tpe. Quã dicũt a uicinis exhauriri: ac interdiu in angusto quodã & cõtecto obseruari lo co: nocte uero sub diuo exponi. Idq; facere per quinq; aut sex p̃petuos dies. Tũ uero ipsam aquã cõdensari paulatimq; in optimum cõuerti salẽ: eoq; uti cum in cæteris rebus tum maxime ad pecora tuẽda: ne sca-

bie aut aliquo alio morbo inficiantur. Non enim potest sal ad eos aliū de conuehi: ob id maxime quod longe a mari distant: nec ullum habēt cum mercatoribus alienis cōmertium. Ideoq; ꝓciosum esse illis sal naturæ munus. Postque eiusmodi esse ea pecora ferunt: ut nisi bis singulo inungerētur anno facile situ & ipetigine iterirent.

De locustis scorpiombus infestis.

Esse i agris traditur genus quoddā locustaꝝ: q̄s argiui σκόρπιος ... appellant q̄ū semp aduersus scorpiones cōcertēt. Nam si qua forte scorpionē uiderit. tū illam ferunt repente in eum tanquam in hostē irruere: neq; minus scorpionē in eam isurgere erecta cauda: & anterioris brachiis atrociter cōminantem. Tum uero mirabilem exoriri pugnam: eamq; in ctedibili arte & ambiguo euētu ꝑfici. Nam ubi illa sēserit scorpionē tā pnitiosis i eā armatū telis: neq; formidātē ipsius occursū. aiūt illā paulū se se ab ipetu cōtinere: circūferri tamen iterim illā stridētē admodū: ac mō ad unā diuertētē partē: mō ad aliā: quæritando quo pacto i ꝑuisū hostē: & defessum adiecta cauda insultet. Scorpionē uero ecōtra porrecto semp in eā aculeo: & ipsum circūduci: nec tamen ex eodē amoueri loco: at illam semper circūcursare & obstrepe quousq; scorpius quasi iam illū huiusmodi fastidiens iducit: nec posset amplius ea locustæ ludibria pati: relaxet aculeū: & in eam totis i uertatur uiribus. Quod ubi euenerit: illam tū ferūt in expectatam ꝑdam irruere: atq; eū statim cōuincere: dissipareq; ac exedere. Idq; optimū esse cæteroꝝ scorpionū morsibus remedium: siquis abduxerit.

De fucis naxi qui uiperas persequuntur.

Phucos q̄. i naxo nascūtur echin serpētē insequ ferūt: & affectare illius carnes. neq; si postea cuipiā ifixerint aculeū: aiunt illū grauiori affici dolore: pnitiosioriq; pœna cruciari quā si ipse infixisset serpens.

Quomō scythæ uenenū pessimū cōficiunt.

Venenū quoq; illud quo scythæ utūtur ad uenenādas sagittas ex echidnæ serpentis carnibus: & humāo cōfici sanguine ferunt. Illas enim perquirunt quæ sine fœtu plenas: easq; capientes. primo iterficiunt: ac paulatim deinde putrēscere ac liquefieri sinunt dies plures. ubi uero satis illis uisum fuerit: tūc hoīs: sanguinē fūmo stadio per quisitū: aiūt illos i uase quodā tecō dere. atq; eū intra uastū fimū obtegere: eceptūq; illū ex eo luto ubi statutū tp̄s ad uenerit: ac ipse quoq; iam putruerit sanguis: Quod ubi euenerit erepto illo e medio luto: ac in lucem redacto: quicquid d̄super enataverit: cum sit aquosum: statim cum serpentis illius liquore admisceri. Sicq; pernitiosissimum qd'dā cōfici poculū affirmāt.

De serpentibus curii.

In curio Cyprianæ insulæ loco quoddam esse traditur serpentis genus: qui eandē cū ægyptio aspide uim necis habet: ꝓpter quā q̄d i hyeme si

quē momorderit nihil tū ꝓrsus possit mali afferre torpescēte ita ī eo aī motui quēadmodū & cætera uidentur frigoris magnitudine torpere.

Mira de ursis mysiæ.

De ursis autem mysiæ illud etiam mirabile est quod dicitur: aiunt enim eas candidas eē: nec eiusmodi q̄les ī cæteris reperiuntur locis. Nā quotiēs eas uenatores insectantur: si appropinquauerint canes: tū illas ī eorum cōuersas faciē: adeo fœtidū & olētē spiritum euomere: ut eo fœtore correpti canes: facile putrescāt. Cæteras uero feras si q̄ tum forte occurrerint: adeo quoq; fœtidas reddere ut nullus sit q ex earꝫ carnibus posset q̄cq̄ degustare. At si forte uenatores adhæserint: uim iferētes: ad eos ēt cōuersas: tātā ꝓfundere eximis uisceris bilē iquūt: ut eas aut cæcat aut interimit

De hyenis Arabiæ.

In Arabia quoddā dicitur hyenarꝫ genus esse: q̄ quādo ꝑuiderint ferā aliquā: aut hoiem quēpiā: statim ad umbratilē quēdā & cōtectum locum se recipiunt: cōprimuntq; ilico uocē: ac tātā ꝑse ferunt formidinē: ut nō possint ex eo loco facile moueri. qd idē ēt ad ursus canes facere affirmāt

De quodam aiali Syriæ qd leonē quoq; interficit.

In Siria quoddam aial eē īquiūt qd græci λεοντοφόνον leontophon uocāt ex eo q leonē oium ꝑstātissimū iterimat. sed miro quodā & icredibili mō cū leo ipse nō eū īsectatur: & si uiderit. sed potius aufugit ab eius cōtagiōe: tanq̄ pnitiosissima peste: q̄ uideatur intelligere: si ex eo q̄ppiā ediderit statim se eē iteriturꝫ. Nā sic eē illius nām fertū: ut a quouis cōmestū cōtigerit: illū iteriat. Verꝫ a uenatoribus decipi: hac maxie uia dr. Qum. n. captū fuerit huiusmōi aial a uenatoribus aiūt illd ab eis cōcisū uehemēter decoq: ac deide eius carnes cōtusas i masā q̄ndā redigi: expōiq; tū illam feris q̄ si q̄ digustarit: iterituram illam statim affirmant. Idq; ēt leonibus cōtigere: quibus ea est regio refertissima.

De Miluis qui odore unguentorum necantur.

Aiunt & miluos aduolantes solo unguētorꝫ odore corrūpi examinariq;: siqs eos forte inūxerit: aut tradiderit quippiam aduescēdum qd ungueta tetigerit. Tum ēt & asinos facile interiere solo rosarꝫ odoratu.

De lacertis italiæ & siciliæ ac eius muribus.

In sicilia ac inuicina Siciliæ italia ferunt lacertas uenenosas eē & qdam eē ibi murꝫ genus pnitiosissimum: q si quē momorderint interimunt.

De serpentibus mesopotamiæ.

In mesopotamia Syriæ aiūt serpēticulos quosdam nasci: q alienos oēs q̄ maxie īfestant morsu ex suis uero nemini protsus nocent.

De serpentibus euphratis

Circa euphratē multos quoq; ex eo genere asserunt serpenticulos uersari: & maxime circa ipsius fluminis ripas: qui plerumq; mō aduuam se

trahiciunt illius partē :mō ad aliā :neq; persistere uno i loco possūt: ob quā rē eos ferūt nō mediocrē parere pteureuntibus formidinē .qū oēs: ptet syrios impetant morsu:quos, neq; quiescentes in littore infestāt nisi ab eis fuerint lacessiti.

De sacro thessaliæ serpente pernitiosissimo.

In thessalia traditur serpentem illum quē sacrū uocant oēs non solū quos momorderit:sed ēt quos tetigerit:pestifera quadam & insupabili morte cōficere. Ideoq; quotiēs apparuerit:aut eius fuerit uox audita (tā & si rato id soleat euenire) oēs statim ferunt se se fuge accingere : nec esse ullum aliud serpentis genus nec ullā aliā feram:quæ audita illius uoce ptet: sed oēs pari metu subterfugere :aut eorū salutē ac uitā latebris cōmēdare. Nec tamē illū uastæ admodū magnitudinis eē inquiūt :sed mediocris cuiusdā mēsuræ. Verū in Teno ipsius Thessaliæ ciuitate ubi ipse uersabatur serpens:asserunt illū a muliere quadā postea extitisse. Quod quidē ita euenisse traditur. Mulier.n.ipa qū horrescere iam cæpisset tot hoium cædes:qui serpentis illius spiritu aflati deciderāt:nec uideretur lā relictam esse spem salutis ; nisi serpens ipse e medio interciperetur cum suo accito unico quē hēbat filio:ferūt illā ppinquius quā potuerit ad serpentis locū accessisse. Tum uero primū telluri ipsi ubi consteterat circulū quēdam inscripsisse. & cōpositis nō nullis ueneficiis : se una cum eius filio i mediū cōieciste:deinde uocē serpentis imitatā ipsum exciuisse:illū uero cōtra reclamasse:& ad eam tanquā raptū accessisse. Tum uero a muliere ipa cātando somno quodā mirabili correptum extitisse & quāto ppius accederet:tanto ēt maiori rapitor pedine uideri.at cū iam appropinquasset circulo filiū statim iubente matre arrepto baculo illū excitasse:Dicebat .n.ipsa:si serpēs obdormuisset diutius:fore ut ambo interissent.si uero cogeteture somno & intra cōtraheretur circulum ipsum solū interiturum:seq; in columē euasurā. Qui cum fuisset igrelsus adolescētis excitatus flagris :statim ut utrē frigore congelatū i dimisse exaruisseq;.

Finis libelli de mirandis natura auditis Aristotelis.

Incipiunt propositiones ex primo libro æthicorū Aristotelis secūdū interpretationē Leonardi Aretini & lectiōes notatæ sunt secūdum expositionē sancti Thome.

Ex lectione prima & cap.i.

Mnis ars omnisq; doctrina : similiter autem & actus & electio bonum quoddam appetere uidentur:quapropter bene ostenderetur summum bonum eē quod oia appetunt. Videtur iter fines differentia quædam :alii namq; sūt operationes:alii præter eas opera aliqua:

Quorum fines sunt aliqui præter actiões in his potiora sunt opera quam operationes.

Cum multi sint actus & artes & scientiæ: sit etiam ut multi sint fines: nã medicinæ quidem sanitas: œconomicæ uero diuitiæ.

In cunctis artibus & scientiis fines earum quæ magis principes sunt: omnibus inferioribus sunt anteponendi. nam illorum gratia istos psequmur

Ex lectione secunda.

Si agibilium finis quispiam est quem propter se ipsum uelimus: alia uero propter illum: nec omnia propter aliud optamus (nã sic in infinitum esset progressus: uanaq; & stulta resultaret cupiditas) manifestum est id esse sũmum bonum & optimum.

Huius summi boni cognitio ad uitam naturam multum conferret: ac uelut sagittarii signum habentes: facilius quod oportet assequætemur.

Si alicuius scientiarum est hunc summum bonum quasi per figuram cõpræhendere: uidetur profecto eius esse quæ maximæ dominetur atq; p̃sideat: talis uero ciuilis appatet.

Quas disciplinas in ciuitatibus esse: & quales quęq; addiscere & quousq; oportet: ciuilis scientia disponit.

Videmus honoratissimas facultates ciuili scientiæ subesse: ut rem militarem: œconomicam: rhetoricam. cumq; scientiis reliquis quarum in agendo est opus utatur: ac præterea leges ferat: & quid agere quisq; & a quo abstinere debeat ipsa constituat: eius profecto finis aliarum fines cõtinebit: itaq; illud erit utiq; summum bonum humanum.

Et si amabile sit bonum exhibere uni soli: pulchrius tamen ac diuinius genti & ciuitatibus.

Ex lectione. iii. & ca. ii.

Certitudo non eodem est modo in omnibus perquirenda.

Honesta & iusta de quibus ciuilis consyderat: tantam uarietatem & discrepantiam habent: ut lege dumtaxat non autem natura consta re uideantur.

Ipsa bona uarietatem habent: propterea qui dem sæpe ab illis accidunt detrimenta: iam enim quidam ob diuitias perierent: alii ob fortitudinem.

Eius qui eruditur est eatenus in uno quoq; genere certudinem exigere: quatenus eius natura rei recipit.

Cap. iii. Quisq; bene iudicat quæ cognoscit: & eorum bonus est index.

Iuuenis nequaquam idoneus auditor est ciuilis disciplinæ: studis enim ẽ earum rerum quæ in uita uersantur:

Sequutor affectuum existens inaniter & in utiliter audiet ciuilem disciplinam cum ipsius finis non cognitio sed actio sit.

Nihil differt in audienda ciuili disciplina ætate quis iuuenis sic an moribus: nam talibus quidem in utilis erit ista cognitio: quemadmodũ his

qui in continentes sunt: qui uero cupiditates suas rationi subiiciunt his ista scire multum admodum proderit.

Ex lectione.iiii.& cap.iiii.

Egrotans sanitatem fœlicitatem putat:pauper diuitias:
Ignorantiæ sui conscii eos qui magnū aliquid supra se dicunt admitātur
Cap.v. Differunt sermones qui a principiis sunt:& ii qui ad principia.
Incipiendum quidem est a notis:sed hæc bifariam sunt alia enim nobis nota sunt alia simpliciter.
Bene institutum moribus esse oportet eum qui de honestate & iustitia & omni ciuili ratione sufficiēter sit auditurus:is enim aut iam habet principia:aut certe faciliter capiet cui uero neutrum istorum adsit: audiat hesiodum.
Optimus ille quidem qui se se omnia noscens.
Præceptor suus ipse sibi.meliora peregit.
Ille bonus rursum monitus qui recta sequatur.
Qui nec ipse uidet nec credit recta mouenti.
Hic nulla in parte utilis est.

Ex lectione.v.& cap.vi.

Vulgus atq; onerosissimi uoluptatem fœlicitatem ponunt: quapropter ipsi uitam adamant uoluptuosam.
Tres sunt uitæ maxime pcipuæ:uoluptuosa scilicet ciuilis:&cōtēplatiua:
Vulgus omnino seruile uidetur uitam pecorū deligendo.
Elegantes uiri & rebus agendis apti:honorem fœlicitatem ponunt
Videtur honor leuior sine quem quærimus:magisq; in honorantibus q̄ in eo qui honoratur consistere.
Nos proprium quiddam:& quod leuiter auferri nequeat summum bonum uaticinamur.
Contingit dormire habentem uirtutem:& non operari in uita recipere uidetur & insuper maxima mala:aduersitatesq; subire:eum uero qui ita uiuat nemo beatum dicet:nisi positionem custodiens: fœlicitatem scilicet in uirtute consistere.
Diuiciæ nequaquam sunt id quod quærimus bonum:utiles enim & alterius gratia sunt.

Ex lectione.vi.& cap.vii.

Pro defensione ueritatis etiam propria impugnare oportere (præsertim philosophos) existimandum est:nam cum ambo sint amici pium ueritatem in honore præferre
Platonici non ponebant ideas in quibus prius &posterius dicebatur:itaq; nec numeri ideam constituebant.
Quod per se est atq; substantia prius est natura quam id quod ad aliquid est:nam id tanquam accidens substantiæ uidetur quare in his quidem

nequaquam communis foret quædam idea.

Bonum tot modis dicitur:quot modis dicitur ens.

Plures scientiæ sunt etiam eorum quæ sub uno prædicamento sunt

Ex lectione.vii.

Nec magis album nec magis bonum est id quod diuturnũ est : quam id quod unius diei Thomas quia scilicet differentia durationis alicuius rei est præter rationem speciei:& commentator ibidem. Non facit lõgitudo temporis in uno eorum & breuitas eius in alio:necessariam diuersitatem in substantia.

Constat bifariam dici bona :alia propter se ipsa:alia propter illa: quia scilicet illa efficiunt :aut custodiunt :aut contraria prohibent.

Honoris & prudentiæ & uoluptatis aliæ atq; diuersæ sunt rationes qua bona sunt.

Ex lectione octaua.

Neq; medicus de medicina :neq; miles de re militari peritior erit : si ideam ipsam comtemplatus fuerit neq; enim isto mouetur medicus sanitatem consyderare uidetur:sed hominis sanitatem : immo forte huius hominis:nã singularibus medetur.

Ex lectione.viiii.& Cap.viii.

Videtur aliud bonum in alia mensa atq; arte existere : si quidem aliud in medicina aliud in re militari.

In omni actu & instituto bonum erit id quod finis est:nam huius gratia cætera sunt.

Perfectius dicimus id quod propter se expetibile est:quam id quod propter aliud:& id quod nunquam propter aliud quam ea quæ propter se & propter alia expetuntur.

Simpliciter id perfectum dicimus quod propter se expetendũ est nec unq̃ propter aliud talis aũt fœlicitas maxime uidetur.

Honorem & uoluptatem mentem atq; oẽm uirtutem tũ propter seipsa expetimus:tũ pp fœlicitatem :per illã nãq; beatos nos fore credimus.

Perfectum bonum per se sufficiẽs esse uidetur.

Natura homo ciuilis est.

Diff Sufficiẽs p se ponimus qđ solũ uitã sufficiẽtẽ & optabilẽ ac nullius idigã præstat :huiusmodi autẽ putamus esse fœlicitatem.

Fœlicitas oium maxime expetibilis ẽ:& nõ cõnumerata:nam si cõnumeretur clarꝫ ẽ cũ minimo bonorum magis esse expetẽdã:cũ bonoꝝ accumulatio sit quicquid adiũgitur : i bonis ãt semp maius sit expetẽdum.

Fœlicitas agibiliũ finis existens est.

Ex lectione.x.& cap.viiii.

Cũctis artificibus ac oĩo oĩbus his quoꝝ ẽ aliqđ opus,atq; actio ĩ ope ipo bonũ atq; bene uidetur cẽ:sic ẽt & hoĩ:si quidẽ eius est aliqđ opus,

Operatiua uita quædam est rationem habentis atq; hæc dupliciter dicitur. partim enim ut rationi obediens: partim ut habens rationem atq; intelligens: quæ pricipalius dici uidetur.
Opus hominis est operatio animi secundum rationem: uel non sine rõe.
Idem dicimus opus esse genere. huius atq; huius studiosi ut citharœdi & studiosi citharœdi: citharœdi enim est citharam pulsare: studiosi autem bene pulsare.
Singula bene secundum propriam uirtutem perficiuntur.
D... Summum bonum hominis est animi operato secundum uirtutem optimam & perfectissimam: in uita perfecta.
Vna hirundo non facit uer: nec una dies eodem modo beatũ atq; fœlicẽ

Ex lectione.xi.& ca.x.

Non opottet exactam discussionem in omnibus eodem modo: sed secũdum subiectam materiam in singulis flagitare: & inquantum disciplinæ proprium sit.
Causam non eodem modo in omnibus requirendum est: sed satis ẽ in quibusdam bene ostensum esse quia sic est: ueluti circa principia.
Principiorum quædam inductione prospiciuntur: quædam sensu: quædã consuetudine quadam: alia itẽ aliter.
Conandum est ut singula principiorum secundum naturam suã tractentur: & studendum: ut ẽ recte diffiniantur: quia magnum ad sequentia habent molumentum.
Videtur plusquam dimidium totius esse principium: multaq; ex his quæ quæruntur per illud fieri conspicua.

Ex lectione.xii.

Vero omnia consonant: falso autem cito dissonat uerum.
Tripliciter bona diuiduntur: & alia extrema dicuntur: alia ai'alia corporis:
Bona ai principalissima dicimus ac maxime bona.
Recte operationes quædam & actus fines esse perhibentur: sic enim ex bonis animi non ex externis est fœlicitas.
Non modicum refert utrum in possessiõe uel in usu optimum accipiatur & in habitum uel in actu: fieri eni potest ut habitus existens nihil peragat boni: ueluti in dormiente: seu aliter ocioso: sed in actu hoc fieri nequaquam potest: agat enim necesse erit: & quidem bene agat
Quemadmodum in olympia non optimi & fortissimi: sed qui certant: coronantur: nã eorum aliqui uincunt: sic & in uita bonorum & honestorum qui recte agunt compotes fiunt.

Ex lectione.xiii.& cap.xi

Vita secundum uirtutem operantium ipsa per se uoluptatem continet.
Voluptatem suscipere est animalium
Vnicuiq; id est uoluptati cuius amator est: ut equus amatori equorum eo

demeq; mouetur & iusta amatori iustorum.

Multitudini iocunda inuicem repugnant ob id quia natura talia nõ sunt probitatis uero amatoribus iocunda sunt natura iocunda: huiusmõi autem sunt actus secundum uirtutem: qui talibus uiris etiam per se ipsos iocundi sunt.

Vita secundum uirtutem operantium non indiget uoluptate quasi adiũcta: sed in seipsa habet uoluptatem

Non est bonus quis boni operibus nõ delectatur: nam neq; iustum dicet aliquis qui iustis nõ gaudeat.

Actiones secundum uirtutem per se ipsas iocundæ sunt: sed & bonæ & honestæ.

Opnmũ & pulcherrimum & iocundissimum est fœlicitas.

Secundum epigramma deliacum pulcherrimum est id quod iustissimũ: optimum sospitatem habere: iocundissimum re amata potiri: & hæc optimis operationibus oia insunt.

Cap.xii. Indiget fœlicitas ut uidetur bonis externis: impossibile namq; est aut certe non facile præclara ab eo agi cui desunt facultates multa eni per amicos. per diuicias: per ciuilem potentiam quasi per instrumenta quædam fiunt: quædam etiam si desint beatitudinem maculant: uelu ti nobilitas: soboles forma.

Non satis ad fœlicitatem habilis est homo penitus desormis: neq; ignobilis: neq; is qui solus & sine prole sit & forte multo minus si mali sunt filii aut amici: aut cum boni fuerunt interierunt.

Ex lectione.xiii.& cap.xiii.

Si aliud quicquam est deorum munus hominibus datum: par est fœlicitatem quoq; donum esse deorum: ac tanto maxime: quanto humanarum rerum id præstabilius est.

Virtutis præmium finisque optimum quiddam; & diuinum beatum queuidetur.

Fœlicitas quid ualde commune est cum possit cunctis existere non orbatis ad uirtutem per disciplinam quandam ac diligentiam.

Vt ea quæ secundum naturam sunt optime se habere possunt: sic & illa quæ secundum artem & omnẽ causam ac maxime secundum optimã.

Maximam & optimam rem: fœlicitatem scilicet fortunæ tribuere magna profecto est absurditas.

Nec bouem nec equum nec aliud quicquam animantium fœlicem dicimus: quoniam nullum eorum operationis secundum uirtutem particeps esse potest: ea quoq; de causa nec puer est fœlix.

Ex lectione.xvi.& cap.xiiii.

Fortuna sequi iniudicando quempiam fœlicem nequaquam rectum est: cũ bene aut male in illa non sit.

Operationes secundum uirtutem dominæ sunt fœlicitatis contrariæ uero contrarii: miseriæ scilicet.

In nulla re humana certitudo tanta est: quanta in operationibus secundũ uirtutem: hæc namq; stabiliores quam scientiæ uidentur: sed quæ illarum honestissime sunt: hæc plurimam habent firmitatem: quoniam in illis maxime & continuatissime beati uiuant: hæc enim uidetur cã quo minus circa illas fiat obliuio.

Fœlix fortunam feret optime: ac per omnia omnino decenter: hic enim uere bonus ac quadrangulus sine uituperatione: fœlicem & perfectum in uirtute quadrãgulum nominat: nõ ut quidam exponunt ob q̃tuor uirtutes cardinales: sed perfectum & fœlicem quadrãgulum nominat ad similitudinem corporis cubici habẽtis sex superficies quadratas unde sicut huiuscemodi corpus semper bene stat in qualibet superficie: similiter & fœlix ac uirtuosus in qualibet fortuna bene se habet. quare & leonardus rectius traduxisset si tetragonon quadratũ & non quadrangulum interpretasset.

Si grandia & multa aduersa fuerint beatum cõterunt qdẽ atq; inquinant nam & tristitiã afferunt & operatiões multas ipediunt: sed tamen i ipis elucet bonũ: cũ multæ ac magnæ aduersitates leuiter perferuntur: non propter insensibilitatẽ: sed propter generositatẽ ac magnanimitatem onũ ac sapientem arbitramur omnem fortunã decẽter perferre: ac semper pro facultate rerum optime agere.

Beatus ex fœlicitate nõ facile dimouebitur: neq; a quibus uis aduersitatibus. sed ab ingentibus & multis ex talibus autem nequaquam rursus fiet fœlix in breui tempore: sed in longo quodam ac perfecto: multorũ ac præclarorum in eo potitus

Ex lectione. xvii. & cap. xv.

Pertinere in aliquo uidentur ad defunctos prosperitates aduersitatesq; amicorum sed eatenus duntaxat ut nec fœlices facere non fœlices: nec huiusmodi aliquid possint:

Ex lectione. xviii. & cap. xvi.

Videtur omne laudabile ideo laudari q᷑ quale aliquid sit: & quodãmodo ad aliqd se habeat: nã iustum & fortẽ oẽmq; probitatẽ ob facta actiões q᷑ laudamus: robustum aũt & uelocem & alio᷑ quẽq;: q᷑ natura talis ẽ: ac ita se habet ad bonũ quidam & studiosum

Deo᷑ laudes ridiculæ uidentur si ad nos referantur.

Cõstat optimo᷑ nõ eẽ laudẽ sed maius quiddam ac præstantius: i. honor nam & deos fœlices & beatos dicimus: & uirorum eos qui maxime diuini sunt beatos appellamus.

Nemo fœlicitatatẽ laudat ut iustam: sed ut diuinius quiddam ac præstantius beatam dicit.

Laus uirtutis est :ab ea namq; honesta agimus.
Manifestum est honorabilium & perfectorum eē fœlicitatem ob id qa principiū est:eius enim gratia cætera oia oēs facimus.
Principiū cāmq; bonorū honorabile quiddam diuinumq; ponimus.

Ex lectione.xviii.

Videtur ciuilis scientia circa uirtutem plurimum laborare uult.n.ciues bonos efficere legibusq; obtemperantes.
Virtutē humanā dicimus nō corporis sed aiæ:& fœlitatē ai operationem.
Clarū est ciuilē hoiem oportere aliquatenus scire ea q̄ circa aium:quemadmodū q oculos atq; oē corpus curaturus ē ea quæ circa corpus ac tāto magis quāto ciuilis honorabilior ac præstantior est quam medicina

Ex lectione.xx.

Nutritiuæ potētiæ communis quædam uirtus est incunctis:quæ nutriuntur:& non humana appatet:uidetur enim in somnis maxime operari hæc pars atq; potentia.
Bonus & malus per somnum minime discernuntur:unde aiūt fœlices a misetis in dimidio uitæ nihil differre.
Ociositas animi somnus est:quæ nō dicitur bona uel mala:nisi inquantū aliqui patui proueniunt motus:in qua meliora fiunt phantasmata modestorum hoium:quam quorumcunq;.
Nutritiua potentia humanæ uirtutis expets est.
Ex alia q̄dā natura ai irrōnabilis a nutritiua :particeps tamen aliqualiter rōis:concupiscibilis.s.continentis enim & cōtinētis rōem laudamus.
Recte & ad optima prouocat ratio.
Apparet aliud quiddā præter rōnem in incontinente ac cōtinente eē qd' repugnat resistitq; rōi:ut.n.resolutæ corporis partes si ad dextram mouete uelis:in sinistram feruntur:sic & i aio i contrarium feruntur incontinentium appetitus:sed in corporibus quibus cernimus id qd' peruerse mouetur:i aio uero nō cernimus:sed nihilominus putādū i aio quoq; esse aliquid præter rōnem quod huic aduersatur & obuiat.
Omnia consonant rationi.
Irrationabile duplex est aliud uegetabile non particeps rationis :aliud cōcupiscibile & omnino appetibile in tantum paniceps inquantum illi obediens atq; obtemperans est.
Quod suadetur quodammodo a ratione id quod irrationabile est:admoniriones increpationes cohortationesq; significant.
Duplex est rationem habens :aliud principaliter & in se ipso :aliud tāquā patri obediens quiddam.
Distinguitur uirtus secūdū hanc animarum differentiam : dicimus enim illarū quasdam esse intellectiuas quasdam uero morales.
Loquētes de moribus nūq̄ dicimus qa sapiēs aut solers:sed qa modestus & mitis:

Propositiones ex secundo libro æthicorum Aristotelis.
Ex lectione prima & cap.i.

I Ntellectiua uirtus plurimum ex doctrina generatiōem habet atq; augmentum: quapropter experientia indiget & tempore: moralis uero ex assuetudine fit: unde & nomen habet parum per a more declinans.

Moralis uirtus si græcam linguam attendamus parū a consuetudine nomine ipso discrepat nam ηθος ethos qđ nos morē dicimus ab εθος ethos quod consuetudinem significat solum in principio nominis differt: nā alterum per ε. alterum. η quæ in. e. longum uerti solet scribitur

Nihil eorum quæ natura sunt aliter assuescit: ueluti lapis cuius natura est ut deorsum feratur nunquam assuescere sursum ferri. & si millies illum quis assuefaciendi gratia in altum proiiciat.

Neq; naturam neq; præter naturam insunt nobis uirtutes: sed sumus nos ad illas quidem recipiendas natura apti, perficimurq; per cōsuetudinē

Quot natura nobis insunt eorum potentias prius ferimus: posterius uero actus reddimus: quod i sensibus manifestum est: non enim ex eo q̄ sæpe audiuimus sensum accepimus: sed contra habentes usi sumus: nō utentes habuimus.

Virtutes aquirimus operantes prius quemadmodum & in aliis artibus: q̄ enim oportet postquam didicerimus facere: ea faciendo adiscimus.

Sicut fabricando fabri: & citharam pulsando citharœdi: sic iusta agendo iusti: & modesta modesti efficiuntur.

Latores legum assuefaciendo ciues bonos efficiunt: & propositum omnis legis latoris hoc est: quicunq; uero ex illis hoc nō bene agunt aberrant: idq; inter bonam rempublicam & malam interest

Omnis uirtus atq; ars ex eisdem operibus atq; per easdē fit corrūpiturq;, expulsatione enim citharæ boni & mali fiunt citharœdi: quod nisi sic esset doctore non indigerent.

Ex similibus actibus habitus fiunt.

Non parum sed plurimum (imo totum) refert. hoc uel illo modo statim ab adolescentia consuescere.

Ex lectione.ii.& cap.ii.

Moralis philosophiæ opus non contemplationis gratia. fit: quēadmodū cætera speculatiua. non enim ut sciamus quid sit uirtus (nam sic nulla eius foret utilitas) sed ut boni simus perscrutamur.

Omnis de rebus agendis sermo quasi per figuram quandam & non per exactam discussionem tractari debet: quia secundum materiam sermones sunt exigendi: in rebus enim agendis utilibusq; nihil firmum neq; stabile est: ut etiam nec in sanis.

De singulis rebus nulla certitudo tradi potest cum neq; sub artem neq; sb

professionem aliquam cadant.
Oportet pro obscuris clara exempla inducere.
Virtutum ea natura est ut defectu excessuq; corrumpantur
Excessus ac defectus laborum uires corrumpũt:& cibi ac potus nimis ma gni aut nimis parui sanitatem corrumpunt: moderati faciunt: augent conseruant.
Diffi. Qui cuncta fugit ac formidat nulliq; resistit timidus est: qui uero ni hil omnino formidat: sed aduersus omnia uadit temerarius est.
Diffi. Qui omni uoluptati potitur nec ulla se abstinet intemperatus ẽ: qui uero omnes fugit instar agrestium insensibilis est
Abstinendo a uoluptatibus temperati efficimur facti autem maxime pos sumus abstinere.

Ex lectione.iii.& cap.iii.

Significatio habituum ex uoluptate aut molestia quæ facta sequitur de prehenditur: qui enim abstinet a corporeis uoluptatibus: si ob hoc ip sum gaudet temperans est: sin meleste fert intemperans est.
Circa uoluptates & dolores uirtus moralis consistit.
Ab adolescentia institutos esse oportet (ut plato inquit) ut p quibus opor tet gadeamus ac doleamus: hæc enim recta est disciplina.
Virtutes circa actus & affectus sunt: ac omnem actũ & affectum sequitur uoluptas aut dolor
Medicinarum ea est natura ut per contraria fiant.
Cum tria ad capiendum repudiandumq; consilium pertineant: honestũ utile: uoluptarium & tria his contraria turpe: inutile: molestum: bonus quidem hæc omnia recte consequitur: malus uero abertat: sed circa uo luptatem præcipue
Voluptas communis est omnibus animantibus & cuncta quæ in electio nem cadunt sub sequitur.
Voluptas cunctis nobis a pueritia simul educata est: quapropter arduum est hanc rem insitam penitus uitæ nostræ reiicere.
Difficilius est uoluptati repugnare quam iræ (ut heraclitus inquit)
Circa difficiliora semper ars uirtusq; consistit.

Ex lectione.iiii.& cap.iiii

Fieri potest ut ab aliquo grãmaticum quid agatur fortuito: & alio suppo sito: nec tamen is grammaticus erit: tunc igitur grãmaticum aliquid & grammatice faciet: hoc est secundum eam grammaticã quæ est in ipso
Nequaquam simile est in artibus & uirtutibus: nam quæ ab arte procedũt laudem in se habent: quare sufficit illa ita existere: sed quæ a uirtute p̃ ficiscuntur non satis est si ipsa iuste quodammodo se habent & mode ste agantur: sed si agens ita egerit: primo si sciens scd'o si eligens & eli gens propter ipsa: tertio si certo & immobili iuditio agat.

In uirtutibus scire ipsum parum ē aut nihil:uel uero aut exercere plurimū (immo totum)ualet:ut pote quæ ex frequenti actione iustorum mode storum proueniant.

Pleriq; uirtuosa non faciunt :uerum ad uerba disputationemq; conuersi put āt se philosophari:atq; ita bonos uiros fieri:egrotos imitati qui uer ba medicorum audiunt quidem diligenter :faciunt autem nihil ex his quæ præcepta sūt sibi.ut ergo illoꝝ corporibus nō bene erit qui ita cu rantur:sic nec illorum aius qui ita philosophantur

Ex lectione.v.& cap.v.

Tria sunt quæ fiunt in aīa:affectus potentia:habitus.

Affectus uoco cupiditatē :irā metū:audatiā:letitiā amorē:odiū:desyderi um :emulationem :misericordiam :& uniuersaliter illa quæ uoluptas aut molestia sequitur.

Potentias uoco scd'm quas affectus suscipere apti sumus.

Habitus uoco scd'm quos ad affectus bene uel male nos habemus.

Affectus nō sunt neq; uirtutes neq; uitia:quia secūdū affectus nō dicimur boni nec mali:neq; laudamur neq; uituperamur:nō enim laudatur qui simpliciter timet :nec qui irascitur:neq; uituperatur : sed qui certo mō: at scd'm ṽtutes &uitia bōi &mali dicimur:&laudamur atq; uitupamur

Virtutes potentiæ non sunt :nam neq; boni neq; mali ex eo dicimur quia facere possumus simpliciter neq; laudamur neq; uituperamur.

Potentes sumus natura:at boni uel mali natura non sumus.

Virtutes habitus sunt.

Ex lectione.vi.

Omnis uirtus id ipsum cuius uirtus est bene habēs perficit :& opus eius bene reddit.

Virtus hominis habitus est:ex quo bonus uir fit:& ex quo suum opus bo num reddit.

In oī cōtinuo ac diuisibili plus & minus & æquale capi potest.

Diffi. Aequale mediū quid est inter defectum &excessum.

Dico mediū rei qd' æqualiter distat ab utroq; extremo qd' est unū &idem in oībus ueluti si decē multa duo pauca :sex medium capietur in re:æq liter enim excedunt & exceduntur.

Respectu nostri dicitur mediū :qd neq; excedit neq; deficit: hoc autē neq; unū neq; idē oībus: nō enim si cui decem minas comedere multum ē: duas aūt paꝝ magister ludi sex eidem tradet:est enim fortasse & hoc ni miū aut paꝝ illi qui accepturus est:nam miloni paꝝ est:incipienti uero exercere nimium.

O is sciēs excessū uitat atq; defectum:mediū aūt quærit & eligit:medium uero non rei:sed respiritu nostri.

Ois scientia sic opus bene perficit ad medium prospiciens :& ad hoc opa

ipſa deducens:vñ dici cõſueuit:ī recte factis neq; addi neq; demi qcq̄ pt

Virtus moralis oī arte certior ac melior eſt quemadmodū natura & medii erit coniectatrix.

Virtus moralis uertitur circa affectus & actus.

Habere affectus & actus quando & in quibus:& erga quos:& cuius cauſa & ut oportet medium & optimum eſt. quod eſt in uirtute:

Exceſſus quidem delinquit:defectus uero reprehenditur:medium autē probatur:ac recte perficitur.

Ex lectione.vii.

Delinquere multifariam ē:recte aūt perficere unice dicitur:quapropter alter;facile:alter; difficile eſt:facile quidem aberrare: difficile autem eo ad quod intendas potiri.

Vitii eſt exceſſus & defectus uirtutis aūt mediū:nam boni quidē ſimpliciter multifariam autem mali ſunt.

Diffi. Virtus eſt habitus electiuus in mediocritate conſiſtens quo ad nos rōne terminata:& ut ſapiens terminaret.

Virtus mediocritas eſt duo; uitio; alterius ſcd'm exceſſum: alterius ſecundum defectum.

Scd'm ſbam & rōem quid ſit illa dictārē uirtus mediocritas ē:ſcd'm uero cōmendationē probitatis ſummitas eſt.

Cap.vi Nō oīs actus nec oīs affectus mediocritatē recipit: nam ſūt qdā q̄ ſtatim ut nominata ſunt prauitatem connexam habentur maliuolentia:& in actibus ſtuprum:furtū:homicidium:nam ſemper in quolibet iſtorum delinquitur.

Ex lectione viii.& cap.vii.

In uerbis quæ de actibus habētur uniuerſalia quidem inaniora particularia uero ueriora exiſtūt:nā & actus ipſi circa ſingularia uerſantur:quos certe his conſonare oportet.

Circa timores & audatias fortitudo mediocritas eſt.

Circa uoluptates & dolores nō oēs:quidē: ſed.f.circa eos'q ſunt tactus media eſt temperantia :exceſſus autē intemperantia.

Deficientes in uoluptatibus uix experimur:itaq; ne nomen quidem forti ti ſunt:ſed inſenſati uocentur.

Circa dandas capiendaſq; pecunias media eſt liberalitas:exceſſus uero & defectus hinc prodigalitas:illinc auaritia.

Ex lectione.viiii.

Vocatur qui cupiditate honoris excedit ambitioſus græce aūt caunotes qui aūt deficit aut remiſſus:medius autem innominatus eſt;

Cōtendunt extremi de media regione.

Circa iram mediocritatem manſuetudinē uocamus exceſſus iracunda:defectus ſegnities appellatur rectius dicitur inira ſcibilitas ut traductio an

tiqua habet :nam aorgisia intestibus græcis habetur quæ
rectius in irascibilitas quam segnities interpretari potest unum
irascibilitas dicitur ab quod ira descendés.

In omnibus mediocritas est laudanda extrema uero neq; recta neq; lauda
bilia sed reprahensione digno ra sunt.

Circa uerum quod in uerborum communione est: medius quidem gra
uis:mediocritas autem grauitas appellatur simulatio autem si excedat
uanitas: & qui illa utitur uanus si deficiat ironia:& qui illa utitur iro
nicus dicitur.

Rectius interps antiquius est interpretatus cum quæ in codice
greco posita est :non grauitatem ut leonardus:sed ueritatem traduxit
hoc enim & sensui & dictioni magis alludit.

Circa delectabile in ioco medius é comis :dispositio ipsa comitas græce
eutrapelia excessus uero scurrilitas græce bomolochia:& qui ea utitur
scurra :deffectus autem rusticitas:& qui ea utitur rusticus.

In reliquo delectabili quod in uita uersatur ut oportet iocundus est ami-
cus:& mediocritas amicitia est:qui excedit si nullius sed sui lucri causa
hoc facit adulator:qui autem deficit & incunctis molestus est:contétio
sus & in humanus uocatur.

Verecundia uirtus non est laudatur tamé uerecúdus quoniam is medius
dicitur qui uero excedit & incunctis ueretur pauidus :qui autem exce-
dit impudens uocatur.

Indignatio græce nemesis me dia est inter inuidiam & peruersum gaudi
um :uersatur autem circa uoluptatem aut dolorem prouenientem ex
his quæ proximis obueniunt.

Indignans moleste fert cum indigna alicui prosperitas est inuidus autem
hunc excedens incūctis turbatur ac moleste fert :peruerse uero gaudés
non mō non dolet sed letatur.

Ex lectione.x.& cap.viii.

Cum tres sint dispositiōes duæ quidem uitiorum sexcessu & defectu:una
uirtutis quæ mediocritas est:extremæ sibi inuicem contrariæ sunt:me
dia autem extremis.

Extremi reiciunt mediū alter ad alterum:& timidus fortem uocat ferocē
ferox uero fortem timidum uocat.

Maior contrarietas est inter extrema adinuicem:quam ad medium : nam
longius distant inter se quam a medio.& insuper extremis quibusdam
ad mediū similitudo est:non inter se.

Quando alterum extremorum prop ius & similius est medio :non ipsum
sed aliud magis opponitur .quæ enim magis absūt a medio :ea magis
contraria uidentur esse.

Ad quæ magis natura inclinati sumus ea magis contraria medio uidētur

ueluti cum ipsi proniores natura sumus ad uoluptates: ob id intemperantia quæ est excessus magis contraria est temperantiæ q̃ isensibilitas

Ex lectione.xi. & cap.ix.

Recte facere ratum & laudabile & preclarum est: nam in capiendo medio tota uis consistit: atq; ut circuli medium comprahendere non cuiusq; est: sed tantum scientis: sic irasci & pecuniam dare facile est & cuiusq;: sed cui: & quomõ: & quãobrẽ: id non amplius cuiusq; est neq; facile ẽ.

Oportet cum quis medium assequi uult ante omnia longius abire a magis contrario: nam extremorũ alterũ magis alterum minus peccat: cũq; medium assequi summe difficile sit: quod secũdo loco est: minima malorum capienda sunt.

In assequendo medio considerandũ est ad quæ nos proniores sumus: nã alii ad alia natura ferũtur id itelligere ẽ ex uoluptate & molestia q̃ nobis puenit i cõtrariũ autẽ nos metipsos retrahere ac reniti debemus: lõge enim a delinquendo recedentes mediũ inueniemus instar eorum q flexa ligna rectificant.

In oibus (si assequi medium uolumus) cauendum est a uoluptate: nõ eni interrupti de illa iudicamus.

Qui parum excedit in alterutram partẽ non uituperatur: qui uero multum is latere non potest: sed quantum & quousq; uituperandus sit nõ facile est diffinire uerbo.

Medius habitus in cunctis laudatur.

Propositiones ex tertio libro æthicorum Aristotelis.

Ex lectione prima & cap.i.

Tile est legũlatoribus ad præmia pœnasq; constituendas uoluntarium & in uoluntarium consyderare.

Diffi. Videntur inuoluntaria esse quæ per uim & ignorantiam perpetrantur.

Cap.ii. Diffi. Violentum est cuius principium ab extra tale existit in quo agens scilicet per uiolentiam uel paciens nihil confert.

Cum propter metum maioris mali uel propter bonum aliquod turpiter operamur: uoluntario & in uoluntario mixti sunt huiusmodi actus sed magis similes uoluntariis: nam in electione tunc sunt cum fiunt: finis autem agendi secundum tempus existit: & uoluntarium igitur & inuoluntarium tunc cum agitur dicendum est: agit autem uolens: & enim principium tunc mouendi organicas partes in talibus actionibus in ipso est: quorum autem in ipso principium est: in eo quoq; est utrum agat uel non agat: quare uoluntaria sunt hæc talia: licet per se fortasse inuoluntaria sint nemo enim tale quid sponte faceret.

Ex lectione.ii.

In mixtis actibus quãdoq; laudatur qui turpe aliquid & dolorosum subit

pro magnis aliquibus & honestis quandoq; uituperatur:nã turpissima ferre pro nullo honesto uel mediocri improbi est.

In quibusdam actibus mixtis laus nõ cadit sed uenia : cum quis ea fecerit quæ non oportet :ob quædam intollerabilia quæ humamam natu ram transcendunt.

Sunt quædam ad quæ nemo cogi debeat:sed mortem potius ac extre ma omnia perferre.

Violentia simpliciter dicẽda sũt:quãdo externa ẽ cã:nec agẽs qcq̃ cõfert

Multe differentiæ in singularibus sunt.

Cap.iii Qui uiolẽter operantur & inuiti moleste operãtur qui uero ꝑpter delectationem cum uoluptate.

Ridiculũ est accusare externa ac nõ seipsum potius qui ab his facile capia tur:& honestoꝝ qdẽ se ipsum turpiũ uero uoluptatem cãm dicere.

Diffi. Violentum est id cuius principium externum est nihil conferente il lo cuius uis affertur.

Ex lectione.iii.

Quod per ignorantiã fit nõ oĩo uolũtatiũ est:sed illud inuolũtariũ ẽ cuius postea dolorẽ pænitudinẽq; suscipimus:nã qui per ignorãtiã qd fecit nec postea fecisset dolet:uolens quidem nõ fecit quod nesciuit:nec rur sus inuitus quod non dolet.

Aliud uidetur per ignorantiam facere aliud ignorantẽ eẽ:ebrius quidem aut iratus non uidetur per ignorantiam facere:sed propter ebrietatem & iram non sciens sed ignorans.

Ignorat oĩs flagitiosus quæ facere a quibus ue abstinere oportet:&ꝓp ter huiusmodi errorem iniusti ac mali fiunt.

Cap.iiii Inuolũtariũ dici debet nõ quãdo q̃s ignorat utilitatẽ:nõ.n.igno rantia q̃ in electione cõsistit cã ẽ iuolũtarii:nec q̃ in uniuersali ẽ:uitupa tur.n.ꝑ hãc:sed ignorãtia q̃ i singularibus ẽ i qbus & circa q̃ actus sũt cã ẽ inuolũtarii:nã in his comiseratio &uenia locũ habet.

Quis & quid:& circa quid & in quid agit:& quo uelut instrumento:&cu ius gratia:ut salutis:&quomõ ut sensim uel uehementer nemo nõ insa nus ignorabit cũq; circa hæc oĩa ignorãtia uersetur i quibus sunt actus qui horum aliquid ignorabit inuitus uidetur fecisse:& maxime in prin cipalissimis:principalissima autẽ uidentur esse illa in quibus actio & cuius gratia:&prætera factum ipsum dolorem ac pœnitudinem affer re oportet.

Ex lectione.iiii.

Diffi. uolũtariũ est cuius principiũ est in ipso sciente singula quæ agit:

Nullũ aliorum animalium uolũtarie operabitur neq; pueri.

Non recte dicitur esse illa inuoluntaria quæ per iram aut concupiscẽtiam fiunt:nam irasci oportet in quibusdam & concupiscere quædam:ut sa nitatem & doctrinam:absurdum uero est dicere illa inuoluntaria quæ

appetere oportet.

Non minus humani uidentur esse irrationabiles affectus:& actus hominum ab ira & concupiscentia sunt

Ex lectione.v.& cap.v.

Electio familiarissima uidetur esse uirtuti:& magis quam res ipse mores ostendere.

Electione uoluntarium esse constat:non idem tamen.nam uoluntarium latius patet.uoluntarium enim & pueris & aliis animantibus commune est:electio uero non:& repētina uolūtatia quidem dicimus:electionem uero non habere.

Electio & cōcupiscentia nō idē sunt cōcupiscētia.n.uoluptarii ē atq; molesti:electio autem neq; molesti neq; uoluptarii.

Quæ per iram fiunt minime per electionem fieri uidentur.

Voluntas electio nō est.quāuis propinquū quiddā appet:nā electio nō ē impossibiliū at uolūtas ipossibiliū est:ueluti imottalitatis

Volūtas ē quādoq; eoꝶ q̄ ab ipso qui uult nequaq̄ fiunt ueluti histrionē aut athletam uincere:ueꝶ hæc talia eligit nemo:sed ea dūtaxat quæ ip se facere posse existimat.

Voluntas finis est magis: electio aūt eorum quæ sunt ad finem.

Electio circa illa uersatur quæ in nostra sunt potestate.

Ex lectione.vi.

Opinio circa omnia uidetur esse.nec minus circa eterna & impossibilia q̄ circa illa quæ in nobis sunt.

Opinio nec in bono nec malo:sed uero uel falso distinguitur: at electio per illa magis.

Propter electionem bonorum aut malorum boni & mali sumus:propter opiniomem autem non

Electio laudatur magis quia quod opus erit elegerit:quā quidā rectū elegerit:opinio autem propter ueritatem laudatur.

Elegimus quæ maxime scimus bōa eē:opinamur aūt q̄ nō multū scimus

Opinantur quidam melius:attamen pp prauitatē deteriora eligunt.

Diffi. Electio uolūtariū quid est cuius cōsultatio antecessit.

Cap.vi. Dicendū est id in cōsultationē uenire non de quo insipiens aut fatuus:sed de quo sane mentis aliquis consultaret.

Qe æternis nemo consultat :ueluti de mondo.uel de diametro & de latere quia incommensurabilia sunt sed neq; de his quæ immotu & semper eodem modo existunt iure:necessitate:siue natura :siue prop / ter aliam causam:neq; de his quæ alias aliter accidunt.ueluti de siccitatibus & hymbribus:neq; de his quæ sunt a fortuna: ueluti de thesauri inuentione :sed neq; de humanis omnibus :nam quemadmodum scitarum res publica:optime gubernetur nemo lacedæmonius consultat

Illa ueniunt in consolationem quæ agi possunt & a nobis quidem agi
Circa manifestas & sufficientes disciplinas non est consultatio: ut puta de litteris nemo ambigit,quemadmodum scribi debeát.
Causa rerum uidetur esse natura & necessitas:& fortuna & mens:& omne quod per hominem producitur.
Consultatio uersatur in his quæ frequentius accidunt:&in certa quemadmodum euadunt & indeterminata sunt
Sumimus alios ad consilium cum de rebus maioribus deliberare uolumus non satis nobis ipsis,ad discernendum confisci.

Ex lectione.viii:

Non de finibus consultamus sed de his quæ sunt ad finē :neq; enim orator consultat an persuadeat :sed posito fine quemadmodum perueniatur consyderat.
Quod est ultimum in resolutione id est primum in generatione.
Quæ per amicos fiunt :per nos quodammodo fiunt :quia principium in nobis est quia scilicet intuitu nostri fiunt.
Non cadunt in consilium singulares res :ueluti si panis est hoc: & si digestum est ut oportet :nam ad sensum id attinet :quod si semper consultur in infinitum est progressus.

Ex lectione.viiii.

Consultabile &eligibile idem sunt nisi q̄ eligibile rem iam pridem determinatam signat.
Diffi Quod in deliberando cæteris prætulimus id eligibile dicitur.
Diffi Electio est consulta affectatio eorum quæ in nobis sunt.

Ex lectione.x.& cap.vii.

Voluntas eius est qui ē finis sed uidetur aliis quidem bōi aliis autem opinati boni nihil enim uolumus nisi bonum.
Dicendum est simpliciter & secūdū ueritatē id eē uolēdū:qđ bonū ē ue℞ sed singuli quod bonum apparet sequuntur.
Studiosus uir singula recte indicat:&i unoquoq; ue℞ discernit:cuiusq;.n. habitus propria quædam sunt bona & iocunda.
In dinoscenda ueritate singulorum studiosus uir plurimum antecellit: quasi regula & mensura illorum existens :multitudinem uero uoluptas decipit.

Ex lectione.xi.& cap.viiii.

Sunt in nostrā potestate uirtutes & uitia :& in nobis est probos & improbos esse.
Fœlix nemo inuitus est:prauitas aūt uolūtaria res est.
Dicendum hominem esse principium & generatorem suarum operum quemadmodum filiorum.
Quo℞ principiū in nobis est :illa in nobis erunt & uolūtaria.

Legum latores aduersus delinquentes pœnas constituunt: si modo non ui coacti: uel per ignorantiã: cuius ipsi causa non erunt: deliquerunt: illis uero qui bene agunt præmia constituunt.
Ad ea quæ nec in nobis sunt neq; uoluntaria nullus hortatur: quippe frustra hortaretur quis ut non esuriret: uel aliquid huiusmodi.
Per ignorantiam commissa puniuntur si ipse committens causa ignorantiæ uideatur fuisse.
Aduersus ebrios duplex pœna constituta est: principium enim in ipsis est cum in eorum potestate fuerit ne ebrii fuerint: quod causa est eorum ignorantiæ.
Puniuntur ignorantes aliquid ex his quæ legibus continentur quæ utiq; scire oportet: nec difficilia sunt: eodem modo & in aliis quæ per negligentiam ignorantur quasi in ipsis sit ne ignorent: poterant enim diligentiam adhibere.

Ex lectione. xii.

Talis non est aliquis ut diligens esse nequeat: sed ii sibi ipsi dissolute uiuendo cã sunt ut iniusti & improbi fiant in maleficiis & flagitiis degentes: nam quales sunt actus cuiusq; talis tandem & ipse euadit.
Ignorare q ex actibus habitus fiunt nimium hebetis est.
Si quis non ignorans agit ea ex qbus erit iniustus uoluntariæ erit iniustus.
Iniustus & si uelit non tamen cessabit ab iniustitia ac iustus fiet quemadmodum enim nec emissum lapidem quis retinere potest: fuit tamen in ipso capere ipsum atq; emittere (principium enim in ipso) sic & iniusto & flagitioso licebat ab initio talis non esse: ex quo fit ut uolens delinq̃t: sed postquam talis factus est non licet postea sibi talis non esse.
Non solum animi uitia uoluntaria sunt sed iterdum etiam corporis: quæ certe carpimus & increpamus: nam qui natura deformes sunt eos nemo repræhendit: sed eos qui per negligentiam atq; incuriã tales sunt
Nemo increpat cæcum natura aut egritudine aut uulnere: sed magis miseretur: q si propter ebrietatẽ aut aliam huiusmodi causam cæcus fiat omnes increpant.

Ex lectione. xiii.

Affectio finis non in nostra est potestate sed ita natura nos genitos esse oportet: ut tanquam intuitum ad discernendum optima & expetendũ uerum bonum habeamus: atq; ille generosus est cui hoc a natura existit: rem enim optimam atq; pulcherrimam quam nec ab alio accipere neq; adiscere potest qualis a natura est istituta talem habebit atq; ita natum esse ea demum perfecta & uera est generositas.
Quales ipsi sumus talem ponimus finem.
Habitus non ita ut actus uoluntarii sunt: quia actuum nostrorum ab ipso initio usq; ad finem domini sumus ac singula nouimus habitum ue-

ro ab initio cognouimus ac singula postea addemus ceu in aduersa ualitudine ignoramus.

Ex lectione.xiiii.& cap.viiii.

Dif. Metus est expectatio mali.

Metuimus omnia mala.

Sunt quædam quæ metuere honestum sit & non metuere turpe: ue luti infamiam: qui timet humanus & uerecundus: qui non timet impudens est.

Paupertas metuenda non est neq; morbus: nec illa (ut summatim dicã) que neq; ab improbitate neq; a nobis proueniunt: nec qui ista non metuit fortis est: sed uocamus hunc fortem per similitudinem.

Terribilissimum omnium mors est: hæc enim finis est: nec quicquam præterea bonum uel malum mortalibus uidetur esse.

Nõ circa omne genus mortis fortitudo uidetur: ceu in mari & in morbis: sed proprie fortis dicitur qui ad honestam mortẽ: & ad ea omnia quæ repente illam afferant interitus est: ea uero maxime in bello contingunt.

Ex lectione.xv.

Dicimus aliquid terribile supra hominem quod cuiq; mentem habenti terribile est: quæ uero secundum hominem terribilia sunt magnitudine differunt:

Qui quæ oportet: & cuius gratia: & quando: & ut cõuenit: sustinet ac metuit & audet: is fortis est.

Finis cuiusq; actionis est secundum habitum.

Singula ad finem determinantur.

Erit quidem stupidus & insanus si quis neq; terremotus neq; fluctus pertimeat: ut de celtis dicitur.

Videtur ferox iactator quidam & fortitudinis simulator esse: nã qualis fortis circa terribilia est talis iste uideri uult: ex quo fit ut plæriq; illorũ admixtã habeant cum timore audatiam: appetentes enim pericula non sustinent.

Desperans meticulosus est: cuncta enim formidat: fortis contra præter fidutiam bonam spem habet.

Circa eadem uersantur timidus & ferox & fortis: sed aliter atq; aliter ad illa se habent: ii quidem excedunt atq; deficiunt: hic uero mediocritatem tenet.

Feroces procliues sunt & ualentes ante pericula: sed cum pericula adsunt non sustinent: fortes uero cum ad rem uenerint feruidi sunt: ante rẽ uero quieti.

Mortem appetere ob fugiendum paupertatem aut amorem aut aliud quam graue: non fortis est sed magis timidi: est enim mollicies quæ

dam laboriosa fugere:& non quia decorum sit mortem subit:sed qa malum deuitat.

Ex lectione.xvi.& cap.x.

Dicuntur & aliæ fortitudines a uera fortitudine quinq; modis.

Primomodo fortitudo ciuilis dicitur:quæ plurimam cum uera fortitudine conuenientiam habet:de qua supra diximus per uirtutem fieri:ex pudore enim & cupiditate decoris prouenit:quando honoris gratia & ob fugiendam uituperationem quæ turpis est.

In eodem gradu quis reponet ciuili fortitudine fortes:& eos qui a magistratibus ut fortiter agat compelluntur:sed eo deteriores sunt:quod non pudore:sed metu adducti id agunt: nec dedecus fugiūt sed pœnā

Oporter non necessitate:sed quia decorg; sit fortem esse.

Secundomodo uidetur rerum peritia fortitudo quædam esse;tales sunt i bello milites & alii in aliis periti.

Milites timidi sunt :quando maius periculum iminet uelut si pauciores aduersus multos:aut ipatos aduersus paros istructosq; congrediuntur primi enim fugam atripiunt :urbanæ uero copiæ manent atq; intereūt nam his turpe fugere:& mors huiusmodi saluti præferenda.

Ex lectione.xvii.

Tertiomodo fortes uidentur qui per iram ceu feræ bestiæ in percussores feruntur:quoniam fortes iracundi sunt.

Impetuosissima res est a pericula capescenda animi concitatio

Fortes propter decus faciunt:ita uero eos adiuuat:bestiæ uero propter dolorem si uulneratæ sint aut timeant:nam cum in silua uel in palude sūt nequaquam inuadunt.

Non est fortitudo si doloreaut ira concitati impericulum defferuntur nihil præuidentes eorum : quæ incurrunt :nam sic asini fortes quoque essent:cum ne uerberibus quidem a pabulo remoueri possint.

Fortes uidentur mœchi qui propter libidinem multa audent .

Proxime ad eam fortitudinem quæ maxime secundum naturam est accedere uidetur forti.udo quæ per iram sit si mouetur electionem rationemq; ante susceperit.

Homines irascendo quidem dolent :ulciscendo uero letantur : sed qui p hæc agunt pugnaces quidem sunt:at non fortes:non enim ratiōe neq; decore:sed perturbatione animi agunt.

Quod propter fiduciam sui audet fortes nō sunt:consuetudine enim uincendi fiduciam suscipere:in eo tamen fortibus similes sunt:quod utrique pericula contēnunt:& fortes ii sunt quartomodo.

Ebrii fidentes fiunt cum ebrii sunt : cum uero non sunt ebrii pericula fugiunt.

Viri fortis est quæ hominibus terribilia uidentur & sunt ea subire:quia decor sit ita facere & turpe non facere.

Fortior esse uidetur qui subitis improuisisq; periculis non turbatur:quam qui manifestis atq; prouisis:habitu enim hoc magis agit uel certe minus ex præparatione:nam præuisa quidem ratione & cogitatione subire quis potest repentina uero ut habitus est ita perfe tuntur.

Quinto modo fortes uidentur qui ignorant nec multum absunt ab his qui propter fiduciam audent:sed eo deteriores sunt q; non existimatione ut illi sed ignorantia audent.

Tolleratione grauium & asperatum rerum fortes dicuntur.

Ex lectione.xvii.& cap xi.

Graue quiddam & asperum fortitudo est ac merito laudatur difficilius ē enim dolores perpeti quam a uoluptatibus obstinere.

Finis in fortitudine dulcis esse uidetur:sed a rebus circunstantibus obscuratur:mors enim ac uulnera forti uiro dolorosa sunt eaq; nolet:perfert tamen quoniam decorum est illa perferre uel turpe nō perferre.

Quanto magis quis omni uirtute pollet:quantoq; fœlicior est:tanto magis illi molesta est mors :nam huiusmodi uir maxime dignus est uita & maximis bonis priuatur sciens(dolorosa res certe.)

Non sane in omnibus uirtutibus cum delectatione operari licet nisi quatenus finē attingunt.

Diffi. Fortitudo est uirtus medio modo se habens circa timores & audatias propter bonum.

Ex lectione.xviiii.& cap.xii.

Fortitudo & temperantia irrationabilium partium sunt uirtutes.

Delectationes quædā sunt animi quædam corporis:sed ī uoluptatibus animi neq; temperati neq; intemperati dicuntur.

Qui fabulis & narrationibus delectantur:& circa singula dies consumunt uerbosos quidem & non intemperatos appellamus ;

Circa corporis uoluptates temperantia existit nec circa tamen omnes:nā qui uisu uel auditu gaudēt neq; temperantes neq; intemperantes esse dicuntur.

Circa odoratum non existit temperantia nisi per accidens:nam qui pomorum aut rosaæ aut uaporum odoribus gaudent :eos non dicimus intemperantes :sed illos magis qui unguētorũ aut epulatum:quoniam per illos memoria subit earum rerum quas ipsi concupiscunt.

Non fit aliis animantibus per hosce sensus scilicet uisus :auditus:& odoratus uoluptas ulla: nisi per accidens:non enim odore leporum canes gaudent sed esu.nec leo uoce bonis:sed laniatu.

Circa huiusmodi uoluptates temperantia & intemperantia consistit quæ aliis animalibus communes sunt ex quo fit ut seruiles bæstialesq; uide

antur:sunt autem hæ tactus & gustus.

Ex lectione.xx.

Tempetātia & Intemperantia gustu quidem parum aut nihil uti uidentur est enim iuditiū eius in labiis uel in saporibus:quod faciunt qui uina probant aut epulas præparant:nec multum his gaudent uel saltem non intemperantes quidem :sed uescendo gaudent :quod totum fit per tactum.

Orauit quidam gulosus scilicet philosenus erixius longius sibi guttur ꝙ ciconiæ fieri quia uidelicet tactu gaudebat.

Delectationibus tactus gaudere atq; deditum esse bestiale est.

Non in toto corpore est intemperantis tactus:sed in partibus quibusdam

Cap.xiii Cupiditatum aliæ communes esse uidentur ueluti cibi: aliæ propriæ atq; apposite :ut huiusmodi cibi uel illiusmodi:alios enim alia delectant:& quædam quibusdam magis placēt:

In naturalibus cupiditatibus pauci delinquunt & in uno ad plus comedere enim uel bibere quæcunq; quo ad superfluo impleantur excessus est naturalis cupiditatis.

Diffi. Repletio indigentiæ naturalis cupiditas est:quapropter dicūtur isti dediti uentri quasi ultra debitum implentes illum & sunt ii nimij um seruiles.

Circa proprias uoluptates multi multifariam delinquunt.

Ex lectione.xxi.&cap.xiiii.

Intemperans concupiscit uoluptaria omnia:uel quæ maxime:& impellitur cupiditate ad hæc aliis præferenda : quapropter & non adipiscens & concupiscens dolet:cum dolore enim cupiditas est :temperans autem mediocriter circa ista se habet

Deficientes uoluptatibus aut minus gaudētes quam oportet:uix reperiūtur.non enim est humana huiusmodi insensibilitas : q; si aliquis est quem nihil delectet:nec quicquam aliis præponat :longe hic ab homine est:nec nomen sortitus est:quia non facile reperiretur.

Ex lectione.xxii.& cap.xv.

Intemperantia magis uolūtaria uidetur quam timiditas :nam hæc per uoluptatem sit illa per dolorem quoꝝ alteꝝ sequimur : alteꝝ abhorremus

Dolor distrahit & corrumpit naturam ipsum habentis.

Voluptas quo magis uoluntaria:eo maiori uituperatione digna est:

Assuescere aduersus uoluptates facile est:multa enim in uita sunt talia & assuefactio sine periculo est:in timoribus aūt contra.

Intempetatio singularia uoluntaria sunt cupienti & affectanti :uniuersalia autem minus :nemo enim cupit intemperatum esse.

Constat posterius a priori dici.

Castigandi sunt qui turpia concupiscunt atq; luxuriat :talis autē maxīe ē

libido & pueri uiuunt.n. pueri sc&m cōcupiscentiā:plurimaq; ē in illis uoluptatum cupido:si igitur nō obtempetat:ac dominari sibi patiatur longius abibit quoniam uoluptatum appetitus insatiabilis est:stultoq; undiq; affluunt:& executio libidinis in natam cupiditarem exauget:q̄ etiam si magne & uehementes sint mentem e suo statu dimouent:quā obrem mediocras illas raras & esse oportet:& tales deniq; ut ratiōi nō aduersentur.

Vt puerum oportet secundum pedagogi præcepta uiuere ita cupiditas debet obedire rationi.

Temperatus quæ debet :& ut debet :& quando debet concupiscit sicut dictat ratio.

Propositiones ex quarto libro Aethicorum Aristotelis: Ex lectione prima & cap. i.

Iberalitas est mediocritas circa pecunias laudatur enim liberalis in dandis capiendisq; pecuniis.

Pecunias appellamus oia quorum estimatio mēsuratur nūmo

Sunt prodigalitas & auaritia circa pecunias excessus & defectus

Auaritiam illis tribuimus semper qui magis quam oportet pecuniis student: prodigalitatē uero nonnunquam inuoluimus:nam eos qui icōtinentes sunt.& per luxuriam patrimonia profligant prodigos uocitamus quapropter ii flagiosissimi esse uidentur quoniam multa uitia simul habent.

Prodigalitatis nomen propriæ unius uitii esse conuenit q̄ patrimonium consumat: est enim prodigus qui se ipsum perdir uidetur nāq; se ipm perdere qui patrimonium dissipat ex quo uitam ducere debet.

Rebus quibus utimur & bene & male uti possumus :sed iis bene utitur q circa eas uirtutem habet

Vsus pecuniarum dando erogando cōsistere uidetur:nam capere atq; seruare magis possessio est:ex quo fit:ut uiri liberalis sit magis dare quibus oportet :quam capere unde oporret & nō capere unde nō oportet.

Virtutis est bene potius facere quam suscipere:& honesta potius agere :q̄ a turpibus abstinere.

Gratia dantis est:repudiantis uero non :sed magis laus .

Facilius est nō accipere quam date:sua enim quis difficilius magis tradit quam aliena non accipit.

Liberales maxime fere oium uirtuosorum amantur:prosunt enim dādo

Ex lectione.ii.& Cap.ii.

Actus secundum uirtutem honesti sunt & honesti gratia fiunt.

Liberalis dabit honesti gratia & recte:nam quibus oportet:quot oportet:

& quando & alia cuncta quæ rectam sequuntur dationem:& liber:uel sine molestia:

Quod per uirtutem fit iocundum est uel sine molestia:minimeque dolorem affert:

Non est beneficium conferentis :ut subinde commoda ipse procuret.

Liberalis unde oportet commoda capiet puta ex propriis rebus quas possidet:non quia honestum sit:sed quia necessarium ut habeat quid donet:nec sua negligere;uolens per illa quibusdam sufficere.

Est eius qui liberalis sit uehementer excedere :ita ut sibi ipsi pauciora relinquatur:nam ad se quidem ipsum non respicere liberalis est.

Iuxta facultates liberalitas dicitur:non enim in multitudine datorum: sed in dantis habitu liberalitas consistit nec enim quicquam prohibet liberaliorem esse qui pauciora dat :si modo tenuiores ei sunt facultates.

Magis liberales esse uidentur qui non quæsierunt ipsi:sed ab aliis:ut ex hereditate acceperunt:nam indigentiam nunquam experti sunt.

Amant magis sua quisq; opera:ut genitores & poetæ.

Non facile est ut liberalis quisquam ditetur cum neque cupiat neque conseruet :sed contra eroget:nec multi per seipsas faciat pecunias: sed ut aliis dare possit. itaque fortuna accusatur: quod qui maxime digni sunt pecunias minime habet enim uero id non absque ratione contingit:fieri enim non potest ut diuitias habeat is qui habere non curat:

Ex lectione.iii:

Liberalis accipiet unde oportet: sequitur enim conuenientem liberalitatem talis acceptio.

Virtutis est lætari atq; dolore in quibus oportet:& ut oportet:

Molestius fere liberalis si quid cum oportet non errogauerit:quam si errogauerit quod non oportet.

Ex lectione.iiii.cap.iii:

Prodigalitas non multum augmentari potest:non enim facile nullatenus accipientem cunctis largiri:cito namque deficiunt patrimonia priuatorum :unde per ætatem indigentiamq; facile corrigi & ad mediocritatem redigi potest.

Prodigus uidetur non abhorrere a morum probitate: non enim ab iecti neque in generosi est excedere in dando:& non capere dementis est.

Prodigus multo melior esse uidetur quã auarus.hic enim multis prodest ille nemini:nec sibi ipsi quidem .

Prodigorum dationes liberales non sunt sed interdum quos paupes esse

conuenit diuites faciunt: & honestis quidem hominibus nihil dant: assentatoribus autem aut aliam q̃piam uoluptatem afferẽtibus multa
Prodigi quia honestatem nõ sequuntur in uita:ad uoluptates declinant.

Ex lectione.v.& cap.iiii.

Auaritia insanabilis est:nam & senectus & imbecillitas omnis auaros fa cere uidetur:& est magis a natura hominibus insita :quam prodigali tas:plurimi enim pecuniarum cupidi sunt magis quam largitores.
Plures uidentur esse auaritiæ modi:nam alii in capiendo excedunt:alii in dando deficiunt.
Parci tenues & aridi omnes in dando deficiunt:qui uero illiberalia ex excent:ut lenones: fœneratores: & omnes huiusmodi: in capiendo excedunt.
Qui grandia unde non oportet:& quæ non oportet capiunt :ceu tyran ni urbes hostiliter inuadentes diripientesq;:& templa spoliantes :eos illiberales non dicimus :sed iprobos:& impios:& iniustos.
Aleatores & latrones & piratæ illiberales sunt quoniam sordidæ in lucro uersantur: alii extrema pericula pro quæstu adeuntes:alii ab amicis qui bus dare oportet acquirentes.
Auaritia liberalitati magis opponitur:& maius malũ est quam ꝓdigalitas

Ex lectione.vi.& cap.v.

Magnificentia est uirtus quædam circa pecunias existens: sed non ita ut liberalitas ad omnes res pecuniarias pertinet:sed ad sumptuosas solũ
Magnificus oĩs liberalis est :liberalis autem non oĩs magnificus.
Magnificentiæ defectus modicitas dicitur :excessus uero uulgaris uento sitas & inexplebitas.
Habitus operationibus terminatur:& obiectis quoꝝ est.
Computandi ratiocinandiq; diligentia magnificentiæ contraria est
Non eadem est uirtus idest ultimum & optimum possessionis &operis: nam possessionis quidem uirtus est:q plurimi digna ac præciosissimã sit:ceu aurum :operis autem q magnum & decorum :

Ex lectione.vii.

Sumptus honorificos dicimus ueluti in rebus diuinis sacratis uasisq; & sa crificiis:& circa omnẽ rẽ diuinam :& circa publicam magnificentiam: ac in huiusmodi sumptibus præcipue magnificentia erit.
Non eadem conueniunt diis & hominibus neq; templo & sepulchro.
Pila ac capsula pulcherrima magnificentiã habet puerilis doni :præcium uero pusillum ac illiberale.
Magnifici est in quocunq; genere faciat magnifice facere:nam sic non fa ciliter superari potest.
Excedens atq; uetosus in sumptu non oportune faciendo excedit:nam in paruis sumptibus multa consumit & splendorem contra decentiam ca

ptat & ubi est opus magnis sumptibus paruos facit.
Medicus in omnibus deest:& plurima consumens in parua re decentiam perdit &quicquid agit tardus est atq; morosus :sęper cōsyderans quē admodū in eo quam parum expendat:&hoc ipsum cōquerulus agit & cuncta maiora q̃ oporteat existimat se facere.
Modicitas & uentrositas uitia quidem sunt: non tamen uituperationē afferunt:cum neq; dānosa aliis sunt neq; nimium deformia.

Ex lectione.viii.& cap.vi.

Magnanimus est qui se magnis dignatur cum sit quidē dignus:nam qui non prodignitate hoc agit insipiens est.
Eorum qui uirtute præditi sunt nemo insipiens neq; fatuus est.
Qui paruo dignus est:ac se parui facit:modestus quidem est. sed nequaquam magnanimus.
Pulchritudo in magno corpore consistit: parui autem urbani quidem & apti sūt sed non pulchri.
Cap.vii. Qui se magni existimat cum indignus sit tumens & inflatus opinione sui dicitur qui uero minoris quam ipse sit pusillanimis.
Magnanimus magnitudine quidem summus est.eo autem q̨ ut oportet se magni facit medius est.
Maximum externorum bonorum id ponendum est quod diis tribuimus sed quod maxime affectāt qui indignitate sunt:& quod rerum præclarissimarum præcium est:id autem est honor.
Circa honores & inhonorationes magnanimus est ut oportet
Cap.viii. Semper qui melior est maiora meretur:&qui optimus maxima
Qui uere magnanimus sit bonum esse oportet:&uidetur magnanimi eē quod sit in unaquaq; re uirtute magnus.
Nequaquam conuenit magnanimo cedere lacescenti : neque iniuriam inferre.
Magnanimus nisi bonus existat oīo ridiculus uidebitur.
Honorem non meretur qui paruus est.
Honor est uirtutis premium & tribuitur bonis
Cap.ix. Videtur magnanimitas ceu ornatus quidam esse uirtutum : nam maiores illas facit :& sine illis non est ptopter q̨ difficile ē uere magnanimum esse:non enim possibile est absq; accumulata probitate.

Ex lectione.viii.

Magnanimus ī magnis quidem honoribus a grauibus uiris habitis moderate lætabitur:quasi debitis potius :aut ēt minoribus.
Virtuti perfectæ satis dignus honor haberi non potest.
Magnanimus inhonorationē paruipendet:nō enim erit iuste circa illum
Magnanimus circa diuitias:& circa potentiam :& circa omnē ꝓsperitatē diuersitatēq; utcūq; accidant moderate se habebit:nec prosperis gau/

debit nimiū: nec aduersis nimium turbabitur.
Potentiæ & diuitiæ propter honorē expetuntur.
In bono excellēs honorabilius est.
Secūdū uirtutē solus bonus honorabilis ē: at cui uirtus & potentiæ & diuitiæ existunt: is magis honore dignus est.
Absq; uirtute secundas res moderate ferre non facile est.

Ex lectione.x.& cap.x.

Magnanimus nec parua nec frequenter adit pericula: ob id.s.q pauca sūt quæ ab illo extimentur: sed magna adit: & quando illis se præbet uitæ suæ nō pcit: quasi indignū sit oīo uiuere.
Magnanimus benefacere aliis promptus est: bene suscipere aūt pudet: & retribuendo excedit.
Videntur hoīes cōmemorare in quos ipsi beneficia cōtulerunt: a quibus uero acceperunt nō uidentur cōmemorare: inferior enim ē q̄ beneficiū accipit ab eo qui confert.
Magnanimi est neminem præcari aut certe uix obsequi uero prompte.
Magnanimi ē erga hoīes ī dignitate aut diuitiis cōstitutos magnū se gerere erga mediocres: uero conuenientem.
Magnanimus pauca quidē aggreditur: sed magna certe atq; præclara.
Necesse est magnanimum ut palam oderit palamq; amet: nam occulta re timidi est.
Magnanimus ueritatem magis quam opinionem curabit: & loquetur & aget palam contemptor enim est: ideo audex: audex uero ideo contemnēs: ac ferox est.
Magnanimi ē ad aliū nō posse uiuere nisi ad amicū: seruile nāq; id ē: itaq; oēs adulatores seruiles & oēs humiles adulatores.
Magnanimus nō admirator erit quia sibi nihil uidetur magnum:
Magnanimus nō erit odii tenax: nō enim est magnanimi refricare aīo p̄ sertim mala: sed magis pat uipendere:
Magnanimus de hoībus nō multū loqtur: nā nec de se dicet: nec de aliis nō.n.sibi cure ē ut laudetur: nec ut alii uituperentur.
Magnanimus nō laudator est: quapropter nec maledicus: nec de inimicis nisi cum inuehitur.
Magnanimus de necessariis aut minutis minime querulus est aut præcator. nā ita se habere eius est qui ista curet.
Motus magnanimi tardus esse uidetur: uox grauis: & locutio firma: nō.n. pperat qui paucis intēdit: neq; uehemēs ē q nihil magnū putat: uolubilitas aūt linguæ ac properatio illorum de cā fit.

Ex lectione.xi.

Pusillanimis malus nō uidetur: cū nemini maleficiat: sed certe aberrat nā cū bona mereatur se ipsum priuat his quibus dignus ē: & si dignū bōis

nō putat:& se ipsum ignorare uidetur abstinetq; a præclaris rebus exercitijsq; quasi indignus sit.

Tumētes & iflati demētes sūt & ignorātes sui:tāq;.n.digni sint honorabilia iuadūt moxq; redarguūtur uestituq; se ornant & gestu & huiusmōi fortunasq; suas iactant :ac palā eē uolūt ut per illas honorentur.

Opponitur magnanimitati pusillanimitas magis quam iflatio:nā frequētior est atq; deterior.

Ex lectione.xii.& cap.xi.

Est q̄dā uirtus circa honoris fine noīe q̄ ad magnanimitatē ꝓxime accedit queadmodū liberalitas ad magnificētiā:a bæ.n.istæ a magnitudine absunt: & circa mediocria patuaq; nos disponunt ut oportet:

Interdū ambitiosū quasi uirilē ac gloriæ cupidū:& remissum quasi humanū & modestum laudamus:

Ex lect. . .

Mansuetudo mediocritas est circa iram.

Qui ꝑ q̄bus oportet:& cōtra quos oportet irascitur:& ꝓterea ut oꝫ & q̄n & q̄nto tp̄e laudatur & mansuetus hic erit.

Vult māsuetus qetus eē:nec a pturbatiōe dferri:sed ita ut rō pcipit i his & ad tantū tp̄s insensū eē:magisq; indefectu peccare uidetur.

Nō est uindex mansuetus sed magis clemens.

Qui nō irascūtur i q̄bus oportet nec ut oportet:nec quādo :nec aduersus quos oportet:stupidi uidentur:uidētur.n.neq; sentire neq; dolere:neq; resistere.

Perferre cōtumelias & suos negligere seruilæ est.

Malū se ipsum destruit:& si integrū undequaq; sit itollerabile est.

Iracūdi irascūtur celeriter & ꝑ quibus nō oportet:&magis q̄ oportet:sed cito desistunt q̄d i ipsis optimū ē:euenit aūt id q̄a nō cōprimūt irā :sed eā reddūt ac se se ostendunt ꝑꝑ acuitatē :subindeq; cessant.

Excessiue acuti sūt q̄bus sūma iest bilis:& ad oē & i oē iracūdi sunt.

Amari difficile placantur :& longum irascūtur tp̄s qa irā cōptimūt:cessatio autem fit quando redditur :nam ultio cessare iram facit :uoluptatem pro ira patiens:sed donec id non fit iram retinent :nam quoniam oculta est ira:illi mitigandæ intendit nemo:ut uero in se ipā digeratur tempore indiget.

Amari sunt plurimum molesti sibiipsis & amicissimis.

Acerbos dicimus q̄ ꝑ q̄bus nō oportet :& magis q̄ oportet :& lōgius tp̄s irensis sūt:nec placātur sine supplitio & pœna.

Qui parum transgreditur circa iram non uituperatur siue in magis siue i minus :interdum enim deficientes laudamus & mansuetos uocamus & irascentes uiriles:quasi ad dominandum aptos.

Ex lectione.xiiii.& cap.xiii.

Diffi. In uita atq; communi usu uerborum & actuum quidam sunt qui placendi studio laudant omnia nec aduersantur: putantes oportere mi nime se molestos cuiquam esse: hos assentatores uocamus.

Diffi. In cunctis diffidentes nec offendere quicquam uerentes in humani & contentiosi uocantur.

Mediocritati istorum nomen non ē: sed amicitiæ uidetur similis esse: sed differt ab amicitia q affectu caret: nec ad eos reflectit quibus conuersa tur: non enim amore uel odio: sed quia ipse talis ē ea recipit quæ opor tet: & erga notos & ignotos consuetos & inconsuetos similiter faciēs ut decet.

Non conuenit similiter familiarium & extraneorum curam habere: nec eodem modo eis molestum esse.

Diffi. Qui placere omnibus studet si uoluptatis causa: nec ob alium quic quam illud agat: blandus dicitur: si uero utilitatē quandam inde adipi scatur in pecuniis aut in re pecuniaria: adulator: at qui oībus se oppo nit in humanum & contentiosum dicimus esse.

Ex lectione.xv.& cap.xiiii.

Videtur ostentator affingere speciosa cum nō adsint sibi uel maiora quā adsint: ironicus uero cōtra quæ sibi adsunt negat uel minora facit: me dius autem alterutet quidā est & uita & sermone uerax is enim fate tur quæ sunt circa se nec maiora aut minora facit.

Quisq; qualis ipse est: talia agit & dicit: & ita uita uiuit: nisi alicuius gra tia agat.

Mendatium ipsum per se improbum est ac uituperatione dignum: uerum autem probum ac laudabile.

Magis ostentator quam ironicus uituperandus est.

Qui res fingit maiores quam sint: si quidem nullius gratia: prauus quo dammodo uidetur: nō enim gauderet mendatio: uanus tamen potius est quā malus qui uero alicuius gratia: si gloriæ & honoris: nō minus uituperandus est quemadmodū ostentator: si lucri cā deformior ē: n.m ea fingunt quoꝝ usus ad proximos pertineat & quæ clam esse possint: ceu medicum: aut auruspicem egregium.

Ironicos sua attenuantes urbaniores esse constat: nō enim lucri causa faci unt: sed ut fugiāt tumiditatem: maxime uero ii gloriosa negat ut so crates faciebat.

Diffi. Qui parua & manifesta fingunt gloriosi dicuntur: & facile sp̄ernen di sunt.

Vestitus excessus & defectus nimius ostentationem quandam habet

Qui modeste ironia utuntur: ac circa ea quæ non nimis ante oculos posi ta ac p patentia sunt ironizant urbani uidentur.

Ex lectione.xvi.& cap.xv.

Diffi Qui magis quam oportet risum mouent scurrae uidentur ee:& one rosi sunt nam risum sequuti magis cogitant queadmodū mouere illū possint:quam queadmodum honeste loquantur:nec queq; offendant

Diffi. Qui nec dicunt aliquid iocundum nec alios dicere patiuntur ru des & agrestes uidentur.

Diffi Qui cum moderatione iocatur comis appellatur.

Quemadmodum corpora ex motibus iudicantur ita & mores.

Redūdante risu & plærūq; gaudentibus ioco & salibus magis quam opor tet scurrae quoq; placentnat q; ita nuncupantur quasi comitatem habeāt & sint elegantes.

Ingenui iocus differt ab eo qui est seruilis:& docti ab eo qui ē indocti:& refert hoc non parum ad honestatem.

Quae quis audire sustinet haec & facere uidetur.

Locus in aliquem dictus conuitium est

Cum legum latores nonnulla conuiciari prohibent oportebat forsitan & iocari.

Vrbanus & ingenuus ita se in iocis habebit quasi ipsa lex ī ipo existat.

Scurra iferior est q̄ ridiculus nec sibi ipsi nec aliis parci t modo risum mo uere queat.

Cessatio & iocus necessaria uidentur in uita.

Ex lectione.xvii.& cap.xvii

De uerecundia non ita loquēdū est quasi de aliqua uirtute:nā affectui ma gis quam habitui similis est.

Diffi Verecundia timor quidam est dedecoris.

Timor fit in rebus grauibus.

Erubescunt uerecundantes:mortē uero timentes pauescunt:

Non oī aetati cōgruit uerecundia:sed iuuenili:putamus.n.eos q̄ in huius modi aetate sūt uerecundos eē oportere:propterea q illi cupiditatibus obnoxii uerecūdia prohibentur in multis delinquere.

Laudamus ex iuuenibus uerecūdos:seniorem uero nemo laudat q uere cūdus sit:nihil enim ab eo fieri censemus qd' sit uerecūdia dignum.

Verecūdia non est probi:siquidem prouenit ex improbis.

Si alia secūdū ueritatē:alia scdm opinionē turpia sunt:neutra agēda sunt

Ita se habere ut si faciat quicquam tale uerecūdetur:& propter hoc putare probum esse:absurdum est.

In uoluntariis uerecundia est:uolēs enim probus uir nunq̄ faciet praua.

Probitas ex suppositione non est circa uirtutes:

Impudentia improbum est:&non uerecundari cum male agat.

Continentia uirtus non est:sed quaedam mixta

Propoſitiones ex quinto libro æthicorum Ariſtotelis.

Ex lectione prima & cap.i.Diffi.

Vſtitia ē habitus per quem iuſtorum operatores ſūt & ꝑ quem agunt & uolunt res iuſtas.

Iniuſtitia eſt per quam operantur & uolunt iniuſta.

Nō eodē mōres ſe habet in ſciētiis & in potētiis & hītibus: nā ſcia & potentia uidētur eandē eē cōtrarioꝝ: hītus uero cōtrarius cōtrarioꝝ nō eſt ceu a ſanitate ſana fiunt nō aūt cōtraria.

Sæpe cognoſcitur cōtrarius habitus a contrario: & ſæpe habitus a ſubiectis cognoſcuntur.

Sequtur ut plurimū ſi alteꝝ oppoſitoꝝ multipliciter dicitur & alteꝝ multipliciter dici.

Cap.ii. Iniuſtus uidetur eē & q̄ cōtra leges facit: & q plus appetit: & iniquus: & iuſtus erit q ſcd'm leges facit & qui æquus eſt.

Iniuſtus plus appetēs circa bona quidē erit nō tamē oia: ſed circa illa in q bus fortuna ꝓſpera uel aduerſa locū habet: q̄ ſūt ſimpliciter bona ſemper: ueꝝ alicui non ſemper.

Hoies illa bona q̄ſ [illegible] bona exiſtūt præcantur & quærunt: at nō oportet: ſed præcari quidem debent quæ ſimpliciter bona ſunt: ſibi quoq; eſſe bona appetere.

Iniuſtus nō ſemper plus eligit: ſed minus in ſimpliciter malis.

Iniqtas cōpræhēdit oēm iniuſtitiā: & cōe quoddā eſt ad oēm iniuſtitiam

Ex lectione ſecunda.

Oia quæ a legibus proficiſcuntur quodammodo iuſta ſunt.

Leges in oibus ꝓuidēt cōiectantes aūt cōem oium utilitatē aut optimoꝝ aut principū: uel ſcd'm uirtutē: uel ſecūdū aliū quemdam talē modum

Lex recta dicitur q̄ poſita eſt recte deterior aūt q̄ icōſulte poſita eſt.

Cap.iii. Iuſtitia quæ ſecundum leges eſt uirtus eſt perfecta non ſimpliciter: ſed ad alium & multotiens excellentiſſima uirtutum eē uidetur: & neq; heſperus neq; luciſer ita admirabilis.

In prouerbio dicimus omnes ſimul uirtutes iuſtitiæ ineſſe: & perfectam maxime quoniam perfecte uirtutis eſt uſus: & q̄ eam habens ad alium quoq; uti poteſt uirtute: & non ſolum ad ſe ipſum.

Multi in propriis uirtute uti poſſunt: ſed in his quæ ad aliū ſūt nō poſſūt

Videtur præclarum eſſe id biantis magiſtratus uirum oſtēdit; ad alterum enim & in communi magiſtratus geritur.

Deterrimus eſt qui ad ſe ipſum & ad amicum utitur prauitate: optimus uero qui non ad ſe ipſum: ſed ad alium utitur uirtute: id enim opus difficile.

Legalis iuſtitia non pars uirtutis: ſed tota atq; integra uirtus eſt neque

contraria eius iniustitia uidi pars est: sed tota atq; integra uitiositas.

Ex lectione.iii.& cap.iiii.

Est quædam iniustitia ueluti pars totius iniustitiæ: & iniustum quiddã in parte totius iniusti quid contra leges fit.

Si lucrandi causa mœchatur quis & accipit: iniustus quidem sed non in temperans uidetur: si uero erogat & patitur propter libidinem: intemperans magis uidetur esse q̃ plus appetens.

Particularis iustitia circa honorem: aut pecunias: aut salutẽ: aut circa hæc omnia si uno nomine ualeremus complecti: legalis uero circa omnia in quibus uir bonus uersatur.

Cap.v. Lex præcipit uiuere secundum unãquãq; uirtutem: & unũquodq; uitium prohibet.

Ex lectione quarta.

Particularis iustitiæ una species in distributione consistit uel honoris uel pecuniæ: uel aliorum quæ talia sunt ut diuidi possint inter eos qui in societate ciuili uersantur.

Alia species particularis iustitiæ in commertiis hominum corrigẽdis existit: cuius duæ partes sunt: nam commertiorum alia sunt uoluntaria ceu emptio uenditio: mutuum: fideiussio: commodatum: depositum: locatum & huiusmodi: alia inuoluntaria.

Commertia uoluntaria dicuntur quia principium ipsorum uoluntarium est.

Commertiorum in uoluntariorum alia clandestina sunt ut furtum: incestus: ueneficium: dolus: fraus: dolosa: necatio: falsum testimoniũ: alia uiolenta: ut uerberatio: nexus mors: rapina: orbatio: conuitium: contumelia.

Cap. vi. Hinc pugne & incusationes oriuntur cum æqui non æqua: & non æqui æqua habent: & tribuunt.

Iustum quod in distribuendo consistit secundũ dignitatem quãdam esse oportere fatentur omnes.

Ex lectione.v.

Proportionalitatẽ habere non solum unici numeri est: sed totius numeri

Proportionalitas & æquitas proportionis in quatuor ad minus.

Discreta proportionalitas quod in quatuor consistat manifestum est: sed & continua est in quatuor: nam uno ut duobus utitur: & bis dicit.

Iustum proportionem habet: & eius proportionalitas in quatuor cõsistit ad minus iniustum aũt proportione caret.

Est magis eligendum minus malum: quam maius.

Ex lectione.vi.& Cap.vii.

Iustum quod in cõmertiis consistit æquũ quidam est: sed nõ scd'm ppor

tionalitatem geometricam ficut eſt in iuſto diſtributiuo:ſed ſecũdum arithmeticam.

Nihil differt utrum bonus a malo abſtulerit:an malis a bono:ſed ad differentiam dãni lex reſpicit ſolum.

Ire ad iudicẽ:id ẽ ire ad iuſtũ:nam iudex eẽ debet uelut animatum ius

Ex lectione.vii.

Habere plus quã ſuũ lucrari dicitur minus aũt quã ab initio damnari

Ex lectione.viii.&cap.viii.

Si in magiſtratu conſtitutus percuſſerit repercuti nõ licet:at ſi magiſtratũ quis percuſſerit non ſolum repercutiendus ipſe eſt uerum etiam ſuppli cio afficiendus.

In repatiendo ſcđm proportionẽ conſiſtit ciuitas:

Retributio gratiarum eſt ꝑpriũ:remunerandus eſt enim qui munus cõtu lit:ac rurſus ipſe incipere debet qui ſuſcepit.

Non ex duobus medicis fit ſocietas:ſed ex medico & agricola: & oĩo ex inæqualibus:uerum hæc æquanda ſunt.

Ex lectione.ix.

Oportet uno aliquo cuncta metiri:&hoc eſt ſecundum ueritatem indigẽ tia quæ oĩa continet:nam ſi nullius indigerent uel non ſimiliter:uel non erit permutatio.

Veluti ſubſidiũ cõmutãdaꝝ reꝝ numus cõpoſitus ẽ:&ob hoc numus uo catur:q̃ nõ a natura ſed a lege quæ nomos dicitur eſt inductus.

Pro futura pmutatione facienda cũ opus fuerit:ſi alteꝝ nihilo idiget nu mus quaſi expromiſſor quidam nobis eſt.

Sine permutatione ſocietas non ẽ:neq; permutatio ſine adequatiõe neq; adæquatio ſine menſura.

Numus oĩbus menſuram adhibet:nã oĩa metitur numus.

Ex lectio.x.& cap.ix.

Iuſtitia eſt uirtus p quam iuſtus dicitur iuſti operator ſcđm electionẽ ac tributor ſibi ad aliũ:& alteri ad alteꝝ.

Iuſtus non eſt qui cõmodi plus ſibi:minus aũt proximo tributor eſt:incõ modi uero contra eſt.

Ex lectione.xi.

Si coeat quis cũ muliere ſciẽs cũ q̃:ſed nõ p electiõis pricipiũ ſed pp aĩ p turbationẽ:iniuſtum quidem facit:ſed nõ iniuſtus eſt.

Diffi. Iuſtum ciuile eſt quod eſt ſociale ad uitam ut ſufficiens ſit ad li bertatem & æqualitatem uel ſecundum proportionem uel ſecundum numerum.

Iuſtum politicum in illis eſt in quibus & lex ad ipſos eſt.

Lex eſt ad illos in quibus iniuſtitia eſſe poteſt.

Iudicium eſt iudicatio iuſti & iniuſti.

In iustitia est sibi plus tribuere ex simpliciter bonis :minus autem ex simpliciter malis propter quod non finimus principari hominē: sed ratio nem: quia sibi hoc ageret & tyrannus efficeretur.
Magistratus est custos iusti:q; si iusti & æqui:
Magistratibus merces quædam tribuenda est:honor scilicet & gloria:qui bus autem hæc non sufficiunt ii sunt tyranni
Cap.x.Dominicum ac paternum ius non idem est ciuili :sed simile:nō.n. est iniustitia ad suum ipsius simpliciter.
Filii & quæ impotestate sunt quādiu non separata fuerint a patre uel a domino tanquam illius partes sunt.
Nemo sibi ipsi nocere uult quapropter nec iniustitia est ad se ipsum.
Cap.xi.Magis ad uxorē ius ciuile est:quam ad filios & quæ sūt i pōtate.
Ius ad uxorem œconomicum est:& alienum est a ciuili iure.

Ex lectione.xii.

Ius ciuile alterum naturale est:alterum legitimum.
Diffinitio. Ius naturale est quod ubiq; eandem habet uim:non quia sic uideatur uel non:
Diffi.Ius legitimū est quod nihil abinitio referebat hoc uel illo mō esset sed postquam lata est lex refert.
Quod naturale est id immutabile est:& ubiq; eandem habet potestatem.
Apud deos nihil naturale mutabile est:apud nos certe aliquid ē naturale mutabile:non omne quidem.
Natura dextra melior est:fieri tamen potest ut omnes ambi dextri sint
Cap.xii.Iura quæ non sunt naturalia sed humana non eadem sunt ubiq; nam neq; respublica eadem :sed una duntaxat ubique secundum naturam optima.
Differunt iniustū & iiustificatio item & iustum & iustificatio iniustum est est enim natura uel ordinatione:hoc autem ipsum postquam factum ē iniustificatio est:ante uero quam fiat nō est iniustificatio sed iniustum eodem modo & iustificatio.
Diffi.Iustificatio est iniustificationis correctio.

Ex lectione.xiii.

Iustificatio & iniustificatio determinantur secundum uoluntarium & in uoluntariū :cum.n. quis uolens facere uituperatur & iniustificatio est.
Iniustum erit quoddam :ac nundum iniustificatio :nisi hoc addito:ut uo lens quis faciat
Voluntarium est quando quis in potestate sua existens sciēs & non igno rans neq; quem :neq; quo aliquid operatur.
Multa ex his quæ natura existūt scientes agimus & patimur quorum nul lū neq; uoluntarium neq; inuoluntarium est:ceu senescere uel mori.
Eoꝶ quæ uolentes facimus alia cum electione :alia sine electiōe facimus

Cum electione facimus quando deliberatio antecessit:sine electiõe cum non antecessit deliberatio.

Cap.xiiii. Per ignorantiam peccata sũt:quando nec quem:nec quod :nec quo :nec cuius gratia intelligebat hoc egit.

Quando præter propositum nocere fit infortuniũ est quando aũt nõ ptæ ter ppositum:sed sine malitia error est.

Quando sciens:sed non deliberatione præmissa facit :iniuria uel iniustifi catio est: cuius generis sunt omnia quæ per iram aut cæteras pertur bationes animi committuntur:& hæc committentes peccãtesq; nõ pp ea iniusti & mali sunt :nõ enim ob improbitatem cõmiserunt sed quã do cũ electione iniusti & improbi sunt.

Non incepit nocere qui per iram facit:sed qui prouocauit.

Apparens iniustitia exifit ira.

Qui insidiatur non ignorat.

Inuoluntariorũ alia sunt in quibus uenia locũ habet:alia i qbus nõ habet.

Quæcunq; nõ ignorãtes solũ: neq; ẽt p ignorãtiã delinquũt hoies igno scẽda sũt qcũq; uero nõ p ignorãtiã:sed ignorãtes qdẽ: pp pturbatio nẽ ai nõ naturalem neq; humanã delinquũt :non sunt ignoscenda.

Ex lectione.xiiii.& cap.xv.

Impossibile est accipere iniuriam non inferente aliquo :aut iuste corrigi non iuste agente aliquo.

Diffi. Iniuriam facere est simpliciter aliquẽ nolẽtem lędere & scientẽ quẽ & quo :& quomodo præter illius nolũtatem

Nullus uult id quod non putat esse frugi.

Ex lectione.xv.& cap.xvi.

Manus & seruus iubentis non iniuriatur quidem:facit tamen iniusta.

Non facile est iustum esse.

Scire mel & uinum & eleborum & adustionem perfacile ẽ: sed queadmo dũ ad sanitatem tribuenda sint & cui & quando:tãta est difficultas quã ta est medicum esse.

Ex lectione.xvi.& cap .xvii.

Aequum græce epiices iustum non est quod est secũdum legẽ:sed qd se cũdum emendationem legis

Peccatum nõ est in lege nec in legis latore:sed in natura ipsius rei quoniã uniuersaliter de quibusdam dici non potest.

Quãdo lex uniuersaliter loquitur & accidit qd pter uniuersale:tũc rectũ ẽ ut q̃ omisit legis lator & defecit i simpliciter loquẽdo : emẽdetur omis sum:qd & legis lator ipse si adesset utiq; diceret :licet iam legẽ tulerit.

Diffi. Natura æq hæc ẽ emẽdatio.s.legis qua omissum erat pp uniuersale

Quædam sunt ut de ipsis lex ferri nõ possit:itaq; decreto opus est:nã inde finiti indefinita regula est

Diffi. Aequus uir est qui nõ exacte amplectitur iûs impeiorem partẽ: sed de suis commodis detrahi patiatur: & si lege se tueri possit: & habitus iste bonitas & æquitas græce epiicia dicitur: nec aliud est quam iustitia quædam.

Ex lectione.xvii.

Quæ non iubet lex uetat.

Occidẽs se ipsũ uolẽs: iniuriã facit ciuitati: sibi aũt nõ: q̃a uolens patitur: nulli autem uolenti iniuria fit.

Ciuitas pœnam constituit occidenti se ipsum: & est quædam ignominia aduersus illum qui se ipsum necauit: quasi ciuitati iniuriam facienti.

Qui ab alio lesus idem facit aduersus illum: non uidetur iniuriã facere

Et facere & pati iniuriam utraq; praua sunt: uerum tamen peius est facere iniuriam: nam id cum prauitate ẽ & uituperatur: sed pati iniuriam sine prauitate est & sine iniuria.

Per se pati iniuriam minus est malum: sed per accidens nihil prohibet esse maius.

Quæ per accidens sunt eorum nõ est cura arti.

Quemadmodum parenti & imperanti esse adinuicem aliquid iustum cõtingit: sic & rationi & appetitui.

Propositiones ex sexto libro æthicorum secundum iterpretatiõem Leonardi aretini.

Ex lectione prima & cap.ii.

Væ sunt animi partes altera rationem habens: altera irrõalis.

Partis habentis ratiõem: una est qua pspicimus illa talia quoꝝ principia non aliter se habere possunt altera qua ea quæ aliter se habere possunt: & harum altera uocatur scientifica altera rõcinatiua: nam consultare & ratiocinari idem est.

Ex lectione.ii.& cap.tertio.

Tria sunt in animo quæ rei agendæ ueritatisq; dominentur sensus intellectus & appetitus.

Sensus nullius rei agendæ principium est id ex eo patet q bæstiæ sensum quidẽ habent rerum uero agendaꝝ participes non sunt.

In mente est assentire & dissentire: in appetitu autem sequi & uitare.

Contemplatiuæ mentis quæ nec in agendo nec in faciendo est: laus & uituperatio in uero & falso consistit: hoc enim est totius intellectiui opus: actiui uero intellectiui ueritas consentanea appetitiui recto

Rei agende principium est electio unde motus est: sed nõ cuius gratia: electionis aũt principium est appetitus & ratio quæ alicuius gratia est.

Non absq; mente & intellectu nec absq; morali appetitu est electio.

Bene agere in rebus & male agere sine intellectu non est: sed mens ista

scilicet speculatiua nihil mouet:uerum illa quæ gratia alicuius ē & acti ua:hæc enim in agendo princeps est.
Aut intellectus appetitiuus est electio aut appetitus intellectiuus.
Non est eligibile quicquam ex iam factis.
Factum ne factum si fieri non potest:itaq; recte agathon:hoc solo priua tur deus infecta facere quæcunq; sunt facta.

Ex lectione.iii.& cap.iiii.

Sunt uirtutes quibus animus uerum perspicit assentiendo aut dissentien do quinq; numero hæc autem sunt ars : scientia : prudentia : sapien tia: intellectus.
Existimatione & opinione falli contingit.
Omnes sic accipimus: ut id quod scimus aliter se habere nō possit.
Ex necessitate scibile est:sempiternum ergo:nam quæ ex necessitate sunt ea plane omnia sempiterna : sempiterna autem sine generatione & corruptione sunt.
Doctrina omnis ex præcognitis fit
Principia sūt ex quibus est syllogismus:quorum autem non est syllogis mus eorum est inductio.
Diffi. Scientia est habitus demonstratiuus
Cap.v. Eius quod recipit aliter se habere:quiddam est quod fieri:quid dam quod agi potest.
Aliud est facere aliud agere :itaq; habitus cum ratione factiuus :aliud est quam habitus cum ratione actiuus nec alter in altero continetur.
Neq; actio est factio:neq; factio est actio.
Diffi. Ars est habitus quidam cum ratione factiuus.
Ars est eorum quæ possunt esse & non esse:& quorum principium est in faciente:non autem in eo quod fit:non enim eorum quæ necessario fiunt ars est:neq; eorum quæ sunt secundum naturam nam hæc in se ipsis habent principia.
Ars & fortuna circa eadem quodammodo uersantur:ut agathon ait:ars fortunam adamauit fortuna artem.
Diffi. Inertia est ratione falsa habitus factiuus circa id quod aliter se ha be re potest.

Ex lectione.iiii.& cap.vi.

Prudentis est uiri bene cōsulere posse circa illa quæ sibi bona & utilia sūt non particulariter:puta qualia ad sanitatem uel robur :sed uniuersali ter ad totius uite statum bene dirigendum.
Consultat nemo de his quæ impossibilia sunt aliter se habere:neq; de his quæ ipse agere non potest.
Quorum principia aliter se habere possunt horum non est demonstratio nam omnia possunt mutari.

Prudentia non est scientia:quia id quod agitur potest aliter se habere:nec ars quia alius est finis agendi quam faciendi.
Diffi Prudentia est habitus uerus cum ratione :qui in his agendis uersa tur quæ sunt homini bona &mala
Faciendi alius finis est: agendi uero non alius est .est enim id ipsum finis bene agere.
Periclem & alios huiusmodi prudentes dicimus quia illa quæ sibi &aliis utilia sunt ,pspicere ualent: esse autē huiusmodi putamus illos qui pub licis priuatisq; rebus administrandi sunt apti
Temperantia dicitur prudentiæ conseruatrix:conseruat enim huiusmodi iudicium non enim totum iudicium corrumpit ac peruertit uoluptas & dolor ueluti q triangulus duobus rectis equales habet:uel nō habet sed illud in agendo uersatur.
Principia rerum agendarum sunt quorum gratia illa aguntur &ei qui cor ruptus est ob uoluptatem uel dolorem repente huiusmodi nō apparet principium:nam uitium corruptiuum est principii.
In arte is qui sponte delinquit potior est : in prudentia uero contra quēadmodum & in uirtutibus :quare prudentia uirtus quædam est:& non ars.
Prudentia non est habitus cum ratione solum : (sed scilicet etiam cum ap petitu):signum autem est quod obliuio huiusmodi habitus est sed pru dentiæ non est .

Ex lectione.v.& cap.vii.

Diffi Intellectus habitus principiorum est
Cap.vii Sapiētiā i artibus attribuimus illis qui excellentissimi sunt:uelu ti phidiam lapidarium:& polycletum statuarium :nihil aliud in hoc p sapientia intelligentes quam uirtutem artis.
Exactissima scientiarum est sapientia.
Oportet sapientem nō solum quæ a principiis manant scire:uerum etiā circa principia uirtutem tenere:

Ex lectione.vi.

Sapientia est intellectus & scientia:ac ueluti caput habens scientia præcio sissimorum.
Est absurdum si quis putet scientiam ciuilem :aut prudentiam studiosissi mam esse:nisi optimum eorum quæ in mundo sunt hō existit .
Bestiarum quasdam prudentes esse homines aiunt quotcunq; circa uiam suam prouidentiam habere uidentur .
Et si optimum sit homo animalium:alia tamē sunt multo diuiniora quā homo secundum naturam:ueluti ista præclarissima ex quibus mun dus consistit.
Anaxagoram & thalem & huiusmodi homines sapientes esse dicunt: sed

z

non prudentes quia uidentur illos propria commoda ignorantes:&il la quæ sunt eximia quidem & admiranda & difficilia ac diuina scire ipsos aiunt:inutilia tamen :quoniam non humana querunt bona.

Simpliciter bene consulere dicendus est ille qui quod optimum est homini in rebus agendis id ratiocinando coniectura assequitur.

Prudentia non est uniuersalium solum uerum etiam singularia oportet cognoscere actiua enim est

Actio in singularibus uersatur ex quo fit ut quidam nescientes efficatores sint in agendo :& inter cæteros qui experimentum habent.

Si quis sciat q leues carnes facile digeruntur & salubres sunt :sed quæ sit leues carnes ignoret :non faciet sanitatem :sed qui sit q auium carnes leues sunt & salubres faciet magis.

Prudentia idem habitus est & ciuilis :essentia tamen nequaquam eadem est ipsis.

Eius quæ circa tempu.uersatur :alia est ueluti præsidens quædam ac magistra prudentia in legibus ferendis:alia i singulis agēdis cōsultādisq uersatur quæ communi nomine ciuilis dicitur.

Decretum agibile est ut postremum (idest singulare).

Res sua cuiusq quemadmodum administranda sit obscurum est ac difficile cognitu :huius uero signum est:q iuuenes quidem & geometræ& mathematici fiunt & sapientes in huiusmodi :ac prudentes fieri non uidentur :causa huius est quod in singularibus est prudentia quæ per experimentum nobis ino tescit :iuuenis autem non est expertus : longitudo enim temporis experimentum facit

Puer mathematicus quidem fieri potest :sapiens autem uel physicus nō potest:nam mathematica per abstractionem sunt :horum autem experimento principia :

Mathematica non credunt idest mente attingunt pueri :sed dicunt

Error aut circa tota rem in consulendo existit:aut circa particularia.

Intellectus est terminorum quorum non est ratio .

Ex lectione viii. & cap. x

Bene consulere non est scientia :non enim querunt homines de quibus sciunt.

Bene consulere non est bona coniectatio :sine discursu enim & subito cōiectatio est:consultatio uero in longo tempore:unde dicunt:exequi ue lociter consulta oportere:cōsultari uero tarde.

Solertia alterum & bene consulere est . est enim coniectatio quædam solertia.

Bene consulere non est opinio :opinio enim non quæstio:sed iam assertio quædam est :qui autem consulit siue bene siue male querit aliquid & cogitat.

Opinionis directio ueritas est.

Incontines ac flagitiosus quod sibi propositum est ratōcinādo assequetur itaq; recte consulit licet magnum amplectatur malū.

Diffi. Bene consulere est rectitudo consilii quæ bonum assequitur:per qd oportet:&ut & quando.

Ex lectione.viii.& cap.xi.

Sagacitas non idem est quod scientia uel opinio:nam omnes sagaces esse possent.

Circa idem sagacitas est & prudentia:nō sunt autem idē:nam prudentia præceptiua est:quod enim agendum sit uel non eius est finis at sagacitas diiudicatiua est solum.

Idem est sagacitas & bona intelligentia:& enim bene sagaces & bene intelligentes idem sunt.

Cap.xiii. Sententia secundum quam bene sentire dicimur & sentētiā habere:boni & æqui rectum iudicium est.

Bonum & æquum uirum dicimus eē maxime miti sententia:& æquum esse circa quædam ignoscere.

Ignoscere est sentire recte iudicando circa æquitatem.

Cap.xiiii. Natura nemo sapiens est

Non minus in herendum est expertis & senioribus uel prudentiū opinionibus atq; sententiis sine demonstratione:quam demōstrationibus ipsis:ueluti enim oculum per experientiam habentes principia discernūt

Ex lectione.x.& cap.xvi.

Opus perficitur secūdum prudentiam & moralem uirtutem:quia uirtus intentionem facit rectam:prudentia uero illa dirigit quæ ad hanc tendunt.

Non est uirtus moralis uegetatiuæ animæ:nihil enim in illa est utrū agat uel non agat.

Est quædā potētia quā astutiā uocant:q̄ huiusmōi est ut ad subiectā itētionem agere intenta possit & ad effectū perducere.

Si id ad quod intendimus rectū sit:astutia laudabilis ē:sin aūt impbū:tūc est dolus:quapropter prudentes astutos & non dolosos eē dicimus.

Prudentia non est astutia:sed non absq; astutia est:habitus uero prudentiæ huic intuitu efficitur animi non sine uirtute.

Prauitas obliquat & falso errore labi facit circa principia rerū agendarū:q̄re ipossibile est prudentē esse quempiam nisi sit bonus.

Ex lectione.xi.& cap.xvii.

Omnibus uidentur natura quodāmodo mores in singulis subsistere:nā ut iusti simus & temperati & fortes & alia huiusmodi statim a natura habemus:sed tamen quærimus aliud quiddam propriē bonū esse:ac talia aliter nobis adesse.

Pueris & bæstiis naturales sunt habitus :uerum absq mente uidentur esse nociui quoniam quemadmodū in robusto corpore sine intuitu se mouente contingit fortiter offendere :quia uisum non habent : sic & hic q̄ si accipiat mentem in agendo differt.

Vt in opinabili duæ sunt species astutia & prudentia sic in morali duæ sūt naturalis uirtus & propria :uerum harum quæ propria non fit sine prudentia.

Aiunt socratici uirtutes omnes esse prudentias & socrates q̄ omnes uirtutes putabat esse prudentias errabat quod uero non absq prudentia re;ĉte dicebat.

Non solum habitus qui est secundum rectam rationem:sed ille qui est cū recta ratione uirtus est.

Non possibile est quēquā esse bonum uirum sine prudentia :neq prudēte sine morali uirtute.

Sermo quo disputare quis possit uirtutes abinuicem separari : recipiēdus est in naturalibus uirtutibus at in his uirtutibus per quas simpliciter dicitur uir bonus nō recipitur:simul enim cum prudentia quæ una est omnes simul existūt

Propositiones ex septimo libro æthicorum Aristotelis.

Ex lectione.i.& cap.i.

Irca mores fugiendorum tres sunt species uitium : incontinentia :immanitas.

Vitio & incontinentiæ contraria manifesta sunt:nam aliud uirtutem aliud continentiam uocamus :aduersus autem immanitatem maxime quis cōgrue opponet eam uirtutem quæ supra nos est heroicam quandam & diuinam.

Si ex hominibus fiunt dii per excellentiam uirtutis ut aiunt:talis utiq erit is habitus qui immanitati opponitur.

Vt bestiarum non est neq uirtus neq uitiū :sic nec dei: sed hæc quidem præciosior est quam uirtus:illa uero alterum quoddā genus ĩpbitatis.

Cum raro contingat uirum quempiam esse diuinum:(ut lacones dicere consueuerunt cum aliquem admirantur :diuinus est inquiunt uir): sic immanem quempiam inter homines raro aiunt existere sit autē quandoq propter morbos exorbitantes.

Eos qui alios homines malignitate excedunt hac infami immanitatis appellatione notamus.

Cap.ii. Si aliqua materia soluantur difficilia &relinquantur ea quæ probabilia uidentur sufficienter erit ostensum.

Idem est continēs & constans in ratione :at in continens & qui rationem omittit idem.

In continēs sciens quia praua sunt facit propter cupiditatem :continens

nero sciens q cupiditates prauæ sunt eas non sequitur propter rationē

Ex lectione.ii.& cap.iii.

Difficile est(:ut socrates putabat)si scientia assit aliud quicquam præua lere.ac ueluti mancipium in seruitutem trahere.

Socrates neminem intelligentem facere contra id quod optimum sit pu tabat:sed eos qui faciunt per ignorantiam facere.

Prauitati non est uenia:neq; alii cuiquam uituperabilium:

Si cupiditates imbecilles sint & non paruæ nihil egregium est contineri: si paruæ & imbecilles nihil magnum.

Audientis sophisma ligatur mens cum acquiescere nolit conclusioni nō placenti:nec procedere ultra ualeat:quoniam quemdamodum solu at non habet.

Qui uoluptates ex eo quod sequitur & eligit quod persuasus est:potior qui debitur esse quam is qui nulla ductus ratione:sed pet incontinentiam facit:est enim sanabilior quoniam dissuaderi potest.

Incontinens prouerbio subiacet quo dicitur:si aqua fauces exsiccat quid iam potare oporteret?nam si suasus ageret dissuasus utiq; cessaret.

Nullus incontinentias habet omnes.

Solutio dubitationis inuentio est ueritatis.

Ex lectione.iii.& cap.iiii.

Quidā ex eo his quæ opinantur non dubitant sed putant se pro certo sci re:nam quidam(ut heraclitus ostendit)non minus opinioni credunt quam alii scientiæ.

Cap.v. Dupliciter dicitur scire:nam & qui habet scientiam & non utitur & qui utitur scire dicitur.

Cum duo sit propositionum modi quibus in agendo uti oportet:nihil prohibet eum qui ambas habeat agere præter scientiam utēdo uniuer sali:sed non particulari.

Differt uniuersale nam aliud in se est:ceu cūctis hominibus sicca prodeē aliud in re:ut hunc hominem uel hoc tale esse siccum.

Ira & cupidines uenereorum ac huiusmodi quædam corpus distrahunt manifeste nonnullos etiam in furorem adigunt.

Dicere uerba scientiæ nullum est signum:nam in huiusmodi perturbatio nibus scilicet cupiditatis & iræ constituti demonstrationes & uersus em pedoclis proferunt:& qui primo adiscunt:uerbum complectuntur qui dem:sed nondum intelligunt:opus est enim ut cognata natura fiat:ad hoc aūt temporis spatium exigitur.

Alia est uniuersalium scientia alia singularium rerum quibus sensus iam dominatur:cumq; ex illis fit una:necesse est ut conclusiōi huic assentiat animus:& in his quæ factum requirunt statim agat:sicut si omne dul

ce gustare oportet: hoc aūt dulce itanq̄ unum aliquid de singularibus necessarium est eum qui potest nec prohibetur simul & hoc agere.

Potest quodlibet animae membrum concupiscentia mouere: itaq; contingit ratione quodammodo & opinatione incontinentem esse.

Concupiscentia contraria est rationi: sed non opinatio.

Bestiae non sunt incontinentes: quoniam uniuersalis apprehensionē nō habent: sed singularium phantasiam ac memoriam.

Cum ultima propositio: iuditiumq; sensitiui: & domina rerum agendarum existat: hanc uel non habet in perturbatione constitutus: uel ita habet ut se habere nesciat. g.b.

Praesente illa quae proprie uidetur scientia non fit perturbatio: nec illa trahitur superaturq; a perturbatiōe sed sensitiua: sicq; apparet quod tractauit socrates eu nire: neminem scilicet scientem peccare.

Ex lectione.iiii.& cap.vi.

Circa uoluptates & dolores uersari continentes & incontinentes ac molles manifestum est.

Eorum quae uoluptatē efficiunt quaedam sunt necessaria: ut quae ad corpus pertinent: quali: circa alimenta & uenereorum indigentiam: & alia huiusmodi ad corpus spectantia circa quae temperantiam posuimus: q̄dā non necessaria: sed per se expetenda: ceu uictoria: honor: diuitiae: & huiusmodi talia.

Qui i his q̄ p se expetēda sūt ultra rectā rōem q̄ i ipsis ē excedūt: eos nō dicimus icōtinētes simpliciter: sed adiungimus pecuniarum incontinentes & lucri & honoris & irae.

Qui circa corporis uoluptates in quibus posuimus temperātem & intemperantē excedit uoluptates amplectēdo & dolores fugiendo famis ac sitis: calons & frigoris: & omnium quae sunt in gustu aut tactu non per electionem sed praeter electionem & intellectum incontinens dicitur: non per aliquam additionem: sed simpliciter.

Temperantes & incontinentes circa eadem sunt: sed non eodem modo: sed temperantes quidem eligunt: continentes uero non eligunt.

Magis dicimus intemperantem quicunq; uel non concupiscens uel parū excedendo persequitur uoluptates & fugit mediocres dolores: q̄ hunc q̄ propter uehementes cupiditates id agit: nam quid ille faceret si adesset cupiditas iuuenilis. & circa necessariorum indigentiā uehemēs dolor

Cap vii In his quae natura honesta sunt & bona non uituperantur homines q̄ afficiātur ad illa q̄ cupiantq; ament: sed quid ita ut modum excedant: prauitas tamen nulla est circa ista: similiter nec incontinentia.

Circa filios ac parentes excessus amoris improbus est ac uitandus.

Incontinentia non solum fugiendorum est: uerum etiam uituperabiliū:

Ex lectione.v.& cap.viii.

Sicut prauitas alia simpliciter dicitur :alia secundum additionem : ueluti immanis aut insana :sic & incontinentia est alia immanis alia insana : simpliciter autem illa solum quæ est secundum incontinentiam.

Ex lectione.vi.& cap .ix.

Minus turpis est intemperantia iræ quam intemperantia libidinis.

Quemadmodum ministri qui ueloces sunt:potius quam totum id quod eis dicitur audiant excurrunt :ac postea in agendo errant : & quemad modum canes antequam consyderent an amicus sit si mouetur stre pueri t latant :sic ira propter calorem & uelocitatem naturæ audi ens quidem rationem sed non præceptum exaudiens : properat ad ultionem.

Ratio si scilicet uerum est seu phantasia si scilicet falsum est iniuriam seu contumeliam ostendit :ira uero tanquam ratione concludens quod huic tali repugnandum sit statim insurgit : at libido si solum dixerit cogitatio uel sensus uoluptatem effici properat ad fruitionem quam obrem ira quidem sequitur rationem quodammodo:libido uero non turpior igitur libidinosus.

Naturalibus desyderiis magis est uenia si sequare.

Ira & indignatio naturalibus quiddam est quam libidines quæ excessiuæ sunt & non necessariæ:ueluti qui se excusabat quod patrem uerberas set : nam & ipse inquit patrem uerberauit suum :& ille rursus suum: qui & puerum ostendens inquit :& hic cum uir erit meum nam id nobis gentile est. & qui trahebatur a filio sistere præcipitante ianum mam & patrem suum eo usq; a se tractum fuisse.

Magis iniusti sunt qui oculte insidiantur.

Iracundus non insidiatur neq; ira sed palam est :libido uero contra ut de uenere aiunt dolosam cyprigenam :& homerus fraus quæ abstulit mentem quamuis multum sapienti .

Nemo luxuriat dolens :sed qui per iram facit dolens facit.

Circa humanas uoluptates solum intemperantia est ac temperantia : atque ideo bestias neq; temperatas neq; intemperatus dicimus nisi p similitudinem.

Minus mala immanitas est quam prauitas sed terribilior:minus impro ba enim semper prauitas est non habentis principium mens uero prin cipium est.

Milies plura mala faceret malus homo quam bestia mala

Ex lectione.vii.&cap.x.

Qui uoluptatum excessus persequitur :aut per excessum : aut per electio nem :& propter ipsas & non propter aliud exinde prouenienss:intem perans est.

Necesse est intemperantem non esse talem ut poeniteat : itaque insanabilis est.

Deterior est qui non concupiscens facit aliquid turpe: quã si concupiscẽs uehementer: aut si non per iram percusserit: quam si iratus: nam quid hic ageret si etiam in perturbationibus esset constitutus? quo circa intẽperans potior est quam icõtinens:

Oponitur incontinenti contines: molli autem constans:

Constantia altera est a continentia: nam constantia in resistendo est: continentia uero in superando: est autem aliud resistere quam superare: quemadmodum non uinci quam uincere: quo circa potior est continentia quam constantia.

Qui deficit in his aduersus quæ plærique resistunt & ualent : hic mollis & delicatus est

Delitiæ mollicies quædam sunt.

Si quis uehementibus excessiuisque uoluptatibus aut doloribus superatur mirandum est : sed uenia danda est ceu ii qui risum tenere conati accumulatum emittunt: ut accidit xenophonti.

Scytharum regibus mollicies inest propter genus quod tãquam effœminatum a uirilitate secessit.

Cap. xi. Iocosus intemperatus esse uidetur : est autem mollis: nam iocus relaxatio est.

Incontinentiæ hoc quidem temeritas: hoc autem infirmitas est : nam alii quidem consultantes non persistunt in his quæ statuerãt propter animi perturbationem: alii ob id quia non consyderant trahuntur a perturbatione:

Maxime acuti siue cholerici & melancholici ob temeritatem incontinenter agũt: acuti quidẽ propter uelocitatem: melãcholici uero propter uehementiã nõ expectant rationem ex eo quod phantasiæ sequaces sunt.

Ex lectione. viii. & cap. xii.

Assimilatur uitium intemperantiæ hydroppisi: & ptysi: incontinentia uero epilepticis illa enim continua hæc non continua improbitas est quare incontinentia uitium scilicet intemperantiæ non est : sed aliquatenus fortasse.

Vitium. s. itẽpantiæ quidẽ la tet : incontinentia uero non latet: & uitium qdẽ. s. intemperantiæ cum electione est incontinentia absque electione:

Similis est incontinens iis qui facile inebriantur & a modico uino ac pauciore quam plærique

Vitium intemperantiæ & incontinentia in rebus similia sunt: ceu demodoci illud in milesios dictum. milesii quidem insipientes nõ sunt: faciunt tamen qualia insipientes. & incontinentes iniusti non sunt: iniuri

antur tamen.

Virtus principium uidelicet operabilium quod scilicet est finis cuius gratia aliquid agitur conseruat:uitium corrumpit.

In rebus agendis principiū est cuius gratia:ut in mathematicis suppositiones:quēadmodū igitur neq; illic ratio edoctiua principiorum:neque hic:sed uirtus aut ex consuetudine aut ex natura recte sentire faciēs circa principium.

Ex lectio.ix.& cap.xiii.

Si quis quicquam propter hoc expetit & sequitur:per se ipsum hoc sequitur & expetit per accidens uero prius.

Simpliciter dicimus quod per se ipsum dicimus.

Sunt ii duræ ceruicis qui sui capitis sunt & qui indocti & agrestes.

Qui sui capitis sunt gaudēt cū peruincunt:nec e sententia dimouentur & dolent si eorum sententia irritetur instar publicorum decretorum:qua re ii magis incontinenti similes sunt quam continenti:propter uoluptatem enim aut dolorem tales sunt.

Non omnis qui propter uoluptatē aliquid facit intemperans est aut prauus:aut incontinens:sed qui propter turpem uoluptatem.

Ex lectione.x.& cap.xiiii.

Fieri non potest ut unus & idem simul sit prudens & incontinens.

Non quia sciat solum:sed quia actiuus sit:prudentem esse dicimus:sed incontinens non est actiuus.

Astutum nihil uetant incontinentem esse:ex quo fit ut nonnunq̄ prudentes quidam incontinentes esse uideantur:quoniam astutia ratione propinqua est prudentiæ.

Incontinens similis est ciuitati quæ omnia opportune decernat:ac leges habeat bonas:sed illis non utatur:malus autem ciuitati quæ legibus utitur:sed malis.

Incontinentia illa qua melancholici incontinenter agunt sanabilior est:q̄ illorum qui consultant quidem:sed non permanent:& qui consuetudine īcontinentes sunt quam qui natura .i.sanabiliores sunt.

Facilius est consuetudinem quam naturam mutare ob id ipsum consuetudinem mutare difficile est q̄ naturæ assimilatur:ut euenus inquit:aio inueteratū usum permanere amice:atq; eum tandem hominibus naturam esse.

Ex lectione.xi.

Artificum finis est ad quem perspicientes unumquodq; uel bonū uel malum simpliciter dicimus

Nulla effectio cognata est finibus:ceu nulla edificatio ædibus

Voluptates impediunt prudentiam:&quanto maiores sunt tanto magis

quod in uenereis patet: nemo enim dum in illis est mente prospicere quicquam potest.
Bonum artis est opus.
Pueri & bestiæ sequuntur uoluptates

Ex lectione.xii.

Bonum dupliciter dicitur aliud simpliciter aliud alicui.
Quæ constituunt in naturalem habitum secundũ accidẽs uoluptatia sũt.
Operatio est in concupiscentiis indigentis & imperfecti habitus & naturæ ex traductiõe antiqua:
Non eisdem rebus delectatur natura dum repletur & dum in statu est. dũ enim in statu est simpliciter iocundis: at dum repletur etiam aduersis nam & acribus & amaris gaudet quorum nihil neq; natura neq; simpliciter iocundum est.
Sicut iocunda adinuicem cõstituta sunt: sic etiam uoluptates quæ ab illis prouenit.
Diffi Delectatio est operatio habitus scd'm naturam sine impedimento.
Contemplatio interdum obest ad sanitatem.
Neq; prudentiam neq; habitum ullum impedit uoluptas ab unoquoq; prueniens: sed alienæ uoluptates: nam quæ in contemplatione & disciplina magis faciunt contemplari atq; addiscere.
Non est opus alicuius artis uoluptas ratiõabiliter: neq; enim alterius operationis cuiusquam est ars factiua: sed potentiæ a qua scilicet prouedit operatio.

Ex lectione.xiii.

Omnes beatam uitam putant esse iocundam: & implicant uoluptatem fœlicitati rationabiliter: nulla enim operatio si impediatur perfecta est fœlicitas autem est perfectorum.
Indiget fœlix bonis corporis & externis atq; fortune ut non impediatur.
Qui in rota & calamitatibus magnis constitutum dicunt esse beatum: si bonus sit uel uolentes uel inuiti nihil dicunt.
Prosperitas fœlicitas non est: nam hæc excedens impedimentum affert fœlicitati.
Fama non omnino uana est: quam populi multi decantant.
Voluptatem eandem non omnes sequuntur: tamen sequuntur omnes uoluptates.
Cuncta habent in se aliquid diuinum natura.

Ex lectione.xiiii.

Quædã uoluptates uehementer amplectendæ sũt ut puta illæ quæ sũt honestæ sed nõ corporeæ: & circa quas intemperans est.
Corporalium bonorum est excessus: & malus est qui sequitur excessum.

Non malus est qui sequitur necessarias uoluptates: cuncti enim quodam modo gaudent epulis & uino & ueneteis: sed non ut debent.
Non solum uerum dicere oportet: sed & causam falsi nam id ad fidem sa ciendam pertinet nam quando ratio conspicitur per quam uidebatur uerum quod non est uerum: facit ut non magis credatur.
Corporis uoluptates magis homines expetere uidãtur quia dolorem pel lunt: & per excessum doloris quasi medicinam quandam uoluptatem excessiuam sequuntur ac penitur corporalem sequuturetiam illas quia gnam uim habent quando propter alias letari non possunt itaq; sibi ip sis sames aliquas machinantur.
Multis idest quantum ad multa dolorosum est propter naturam: semper enim laborat animal (ut naturales testantur sermones & uidere & au dite dolorosum esse dictitantes: sed consueti sumus ut aiunt.
Iocunda res est iuuenta.
Melancholici natura semper egent medicina: nam corpus quidem abro ditur: & in hoc est continue propter complexionem: ac semper in uehe menti appetitu consistunt: pellit autem uoluptas dolorem & quæ con traria est & quæ contingens (modo sit uehemens) & ob hoc intempera ti & mali sunt.
Dico per accidens illa iocunda quæ medentur: quia enim contingit me deri patienti: sano agente aliquid: iocundum uidetur. natura aũt iocũ da quæ faciunt operationem talis naturæ.
Nullum iocundum semper idem est: quia non simplex est natura nostra sed inest quid aliud secundum quod corruptiua: itaq; si quid agat hæc alteri naturæ aduersatur.
Si alicuius natura simplex sit semper idem actus iocundissimus erit quam obrem deus semper una atq; simplici gaudet uoluptate: non enim mo tus duntaxat est operatio: sed immobilitas: & uoluptas magis in quiete est quam in motu.
Variatio res ẽ oĩum dulcissima scd'm poetã: pp neqtiã' q̃dãut.n. neq; hõ fa cile uariat: sic & natura uarietatis idigẽs: nõ.n. simplex est neq; eq̃bilis.

Propositiones ex octauo libro æthicorum Aristotelis.
Ex lectione.i. & cap.i.

Micitia maximæ necessaria est i uita: sine amicis.n. nullus elige gerer uiuere: licet cuncta possideret alia bona.
Locupletes & indignitate constituti plurimum amicis indige re uidentur quid enim prodesset talis prosperitas si benefici cõserẽdi auferetur facultas: qd maxie sit cõmẽdaturq; ad amicos: uel quõ custo ditẽtur seruatẽtur q; sine amicis: cum q̃to plura illa sint tãto magis pe

riculo illa subiacent.

In paupertate ac cæteris calamitatibus unum putatur in amicos esse refugium.

Iuuenibus necessaria est amicitia ad compescendos errores:& senibus ad curam & obseruationem auxiliumq; illarum rerum quæ illis desunt propter imbecillitatem:florentibus autem ad res præclaras:nam duo simul euntes & in cognoscendo & i agendo potentiores erunt.

Natura uidentur inesse amicitia ad id quod genitum est ei quod genuit & ad id quod genuit ei quod genitum est:nec id in hominibus solum uerum etiam in aulbus ac plærisq; animantibus:& eiusdem generis i ter se: at maxime hominibus.

Eos homines qui erga cæteros beniuoli sunt laudibus efferimus.

Intueri licet in erroribus puta uiarum omnem hominem amicum & fami liarem homini esse.

Ciuitas amicitia continetur:& legum latores magis circa illam student quam circa iustitiam:concordia enim simile quiddam amicitiæ ui detur esse:huic autem maxime legumlatores intendunt:discordiam ue tout rem inimicam expellunt.

Amici si sint:nihil opus est iustitia:at si sint iusti nihilominus opus est eis amicitia.

Cap.ii. Simile simile appetit.

Qui amicitiam unam speciem esse putant ex eo quia recipit magis & mi nus non sufficienti argumento dicuntur:nam & illa quæ alia sunt spe cie magis & minus recipiunt.

Ex lectione secunda.

Non omne uidetur amari:sed quod amabile est:hoc autem est bonum aut iocundum aut utile.

Vtile est id per quod efficitur bonum aliquod aut uoluptas.

Amat quisq; non quod bonum est sibi sed quod uidetur bonum.

In natura inanimatorum non dicitur amicitia: non enim est in illis reci procus amor:neq; uoluptas illorum boni:nam ridiculum est uino uelle bonum:sed saluum esse cupit ut habeat ipse:at oportet amico uel le bona illius gratia.

Qui bona alicui uolunt illius gratia beniuolos appellamus: si non idem ab illo rependatur:multi enim beniuoli sunt erga illos quos nun quam uiderunt.

Amicitia est beniuolentia i rependentibus non latens.

Ex lectione tertia & cap.tertio.

Amicitiarum tres sunt species:cum totidem sit amabilia.

Qui propter utilitatem se diligunt non se ipsos diligunt :sed quia ex ipsis aliquod prouenit bonum eodem modo qui propter uoluptatem :un/de sunt huiusmodi amicitiæ secundum accidens & facile dissoluūtur non in eodem permanētibus :nam si ante amplius iocundi aut utiles sit amare desistunt.

Videtur utilis amicitiæ maxime in senibus esse:nō enim uoluptatem ii se quuntur sed commoditatem.

Adolescentium amicitiæ uoluptatis causa institutæ uidentur:nā amāt se cundum affectus:& maxime id sequuntur quod uoluptatem in præsen tia afferat:ne& id simul cū ætate mutatur.

Voluptatis celeris est mutatio.

Ad amores proni sunt iuuenes :nam amatoria pet affectum & uoluptatē plurimum fit: itaq; amant & cito desistūt :sæpe eadem die propositum mutantes.

Cap.iiii. Perfecta est amicitia bonorum uirorum :& inter se uirtute simi/lium :ii namq; sibi bona similiter mutuo uolunt qua sunt boni:sūt aūt boni per se ipsos.

Permanet bonorum amicitia quandiu sunt boni :uirtus autem res per/manens est.

Boni simpliciter boni sunt:& inuicem utiles :eodē modo & iocūdi:boni enim iocundi simpliciter & iocundi inuicem.

Vnicuiq; uoluptati sunt propriæ res.

Sunt bonorum amicitiæ merito raræ:nam qui tales sunt pauci admo/dum reperiuntur & consuetudine indiget & tempore:nam iuxta pro uerbium prius sal illud de quo dicitur commedendum est quam se co gnoscere possint.

Non ante recipiendum est eos esse amicos :quā alter alteri dignus amici/tia fidusq; appareat.

Qui propere amicitias instituunt amici quidem esse uolunt :sed non sūt nisi digni sint amari:& id cognoscant:uolūtas enim amicitiæ celeriter fit :sed non amicitia.

f.x lectione.vi

Propter uoluptatem & utilitatem malos contingit esse amicos inter se:& bonos malis :propter seipsos autem constat q solos bonos.

Sola bonorum amicitia sine querela est:nō enim facile est quicquam cre dere aduersum eum quem multo tempore comprobauit: persuasitq; animo nunquam iniuriatum iri & quæcunque alia in uera amicitia requiruntur.

Species amicitiæ tres sunt:sed prima atq; præcipua est bonorum uirorum qua boni sunt :reliquæ quæ sunt propter utilitatem & uoluptatem :se/cundum similitudinem amicitiæ sunt:

Ex lectione.vi.

Sicut in uirtutibus alii secundũ actũ:alii secũdũ habitum boni dicũtur:sic & in amicitia.alii in usu cõmuni delectantur & beneficia conferunt alii dormientes & locis disiuncti non agunt quidem:sed se se habent ut amice agere.

Loca non dissoluunt amicitiam simpliciter:sed actionem:qꝫ si diuturnior sit absentia obliuionẽ amicitiæ inducere uidetur:unde id natum est dictũ:multas amicitias silentium dirimit.

Non uidentur neqꝫ senes neqꝫ difficiles & quæuli ad amicitiã apti:quoniam parum in illis est uoluptatis.

Nemo potest illius familiaritate uti qui molestiam afferat:neqꝫ illius qui non sit iocundus.

Maxima uidetur natura molestiam fugere: & id ascis cere quod efficiat uoluptatem.

Qui se se mutuo recipiunt:nec tamen simul uiuunt:hi beniuolis magis similes sunt quam amicis.

Nihil tam est amicorum:quam simul uiuere:nam utilitatem quidem egeni expetunt:at simul uiuere etiam beati:iis enim minime conuenit solum uiuere.

Cõuersari simul non est nisi sint iocundi &tales qui eisdem rebus delectẽtur:quod sodalitia habere uidetur.

Amabile & expetibile simpliciter est bonum & iocundum:cuiqꝫ autem quod sibi est tale.

Differunt amatio & amitia:nam similis est amatio quidem affectui:amicitia uero habitui:nam amatio non minus ad inanimata est: in amore uero respondetur cum electione:electio autem ab habitu est

Amici bona uolunt his quos amant illorum gratia non secundum affectum:sed secundum habitum

Ex lectione.vi.

Iuuenes cito amicitias contrahunt:sed non senes:non enim fiunt amici his quibus non delectantur.

Familiaritas & mutua conuersatio maxime uidetur amicitiam facere.

Cap.v.Pluribus eẽ amicum secũdũ perfectam amicitiam non datur:quẽadmodum nec amare plures:& similis excessus quidem uidetur:hoc autem ad unum fit:

Multos uni uehementer placere non facile est:forte autem nec bonum esse uidetur.

Propter utilitatem & uoluptatem multis placere quis potest:multi enim tales & breuis obsequium temporis.

Continue nemo ne bonum quidem tolleraret si sibi molestum esset:itaqꝫ amicos quærunt iocundos.

Ex lectione.vii.

Est alia species amicitiæ a prædictis quæ scilicet consistunt in æqualitate quæ est secundum maioritatem uelut patri ad filium.

Non eadem est amicitia patri ad filium :& filio ad patrem : neq; uiro ad uxorem :& uxori ad uirum :alia enim cuique istorum uirtus & opus. alia etiam propter quæ amant :aliæ ergo dilectiones & amicitiæ.

Oportet meliorem magis diligi quam diligere : quando enim secun dum dignitatem diligitur tunc fit quodammodo æqualitas:quod por to amicitiæ uidetur esse:

Non similiter æquale in amicitia & in iustitia uidetur esse: nam in iustis quidem primum est illud æquale quod est dignitate :secundum ue ro illud quod est in quantitate :in amicitia uero id quod est quantitate primo est loco quod uero dignitate secundo

Si plurima distantia fiat uirtutis aut uitii:aut diuitiarum aut alterius rei: non amplius sunt amici : nec dignum id putant. manifestum autem est id in diis:& in regibus :& in optimis & sapientissimis : non enim illos dignantur amicitia qui ualde sunt humiliores : uel qui nullius sunt prætii:

Interdum non optanda sunt amicis maxima bona:puta ut dii fiant :quo niam non amplius eēt amici:

Hoc in loco Aristo .proportionem illam quam superius in secunda le ctione posuit absolute uidelicet oportet amico uelle bona illius gratia dupliciter restringit.ut primo scilicet intelligatur id uerum eē:si is cui ab amico bona desyderantur bonis illis habitis talis permaneat qualis primo erat secundo ut intelligamus non omnia bona esse amico disy deranda :sed illa quæ non priuant nos magno bono :quale est amicū habere :& ideo subdit propositioné sequētem.

Si quis maxima bona cupit.

Ex lectione.viii.& cap.vi.

Videntur plærīq; per ambitioné amari magis uelle quam amare :ex q uo fit ut multi adulatores ament

Inferior amicus est adulator uel fingit tale quidam :&'magis amare quā amari.

Amari proxime uidetur accedere ad honorationé qđ sane plærīq; apetūt

Plærīq; honorem per se expetere non uidentur :sed per accidens : gaudēt enim multi cum ab his qui in potestatibus constituti sunt honorantur spe ducti :quia putant se quod opus ab illis impetraturos : ut igitur si gno bene affectionis gaudent honore :qui uero a bonis uiris & scienti bus appetunt honorari:opinionem sui confirmari desyderant : amari autem per se ipsos gaudent quapropter uidetur utiq; esse potius quā honorari :& amicitiam per se ipsa esse expetendam.

Videtur amicitia magis in exhibēdo amōrem quam in recipiendo consistere signum huius est quod matres filios amare gaudent: amari uero non quærunt si utraq; fieri nequeunt sed satis illis uidetur: si uideant filios improsperitate constitutos.

Bonorum amicorum est neq; ipsos delinquere: neq; amicos permittere sibi ministros esse.

Mali in amicitia firmitatem non habent: neq; enim sibi ipsis similes perseuerant. & paruo tempore sunt amici gaudentes mutua prauitate.

Ex contrariis maxime uidetur fieri ea amicitia quæ est prope utilitatem ut pauper diuiti: & indoctus sapienti: cuius enim quisque indiget id exoptat.

Amatores deridendi uidentur dignum putantes se amari quemadmodū ipsi alios amant: nam similiter dignos fortasse exigendum est ita amari φ si nō sint tales ridiculum est.

Non appetunt contrarium contraria per se sed per accidens: desyderium autem medii est: hoc enim bonum puta sicco non fieri molle: sed ad medium peruenire.

Ex lectione.viiii.

Prouerbium est amicorum communia recte: in communione enim amicitia est: sunt enim fratribus & sodalibus communia omnia: cæteris uero diuisa.

Grauius est sodali pecuniam auferre quam ciui & non ferre opem fratri φ extraneo & pulsare patrem quam quēuis alium.

Communem cōmodū legum latores cōiectura sequuntur: & iustum esse aiunt quod communiter prosit.

Ex lectione.x.& cap.xii.

Administrandarum ciuitates tres sunt species: & totidem etiam excessus scilicet regnum: & optimorum potestas grece aristocratia tertia censura quam pleriq; popularem uocant: greci timocraticam.

Optima administratio est regni: deterrima t uero popularis:

Transgressio regni: tyrannis est: in utraq; enim unus gubernat.

Tyrānus proprium quærit commodum: rex uero eorum qui ab eo reguntur: non enim est rerum nisi per se sufficiat & cunctis bonis excellat: at qui talis est: nullius indiget: non ergo hic quæret utilitates ꝓprias: sed eorum qui ab eo reguntur.

Pessimum optimo contrarium est.

Prauus rex tyrānus efficitur.

Ex optimatibus ad paucorum potētiam quæ græce oligarchia dicitur fit transgressio gubernatorum prauitate qui tempu. gubernant: & cuncta aut plurima bona ad se trahunt.

Minime praua est multitudinis gubernatio.

Patris ad filium societas regni e: patri enim cura est filiorum: quanq apud persas tyrannicum est: quoniam filiis perinde utuntur ut seruis.
Tyrãnica societas est domini ad seruos: agitur enim domini utilitas.
Viri & uxoris societas ei speciei similis est qua optimates gubernant: pro dignitate enim uir præsidet: & in his quæ uirum decent: quæ uero uxori congruunt hæc illi tribuit.
Si in omnibus rebus dominari uelit uir ad eam speciem trãsgreditur quæ est paucorum potentia: præter dignitatem enim sibi arrogat: & non quia melius est.
Interdum uxores ipsæ præsident quasi rerum potentiæ: non igitur per uirtutem præsunt sed per diuitias & potentiam: quemadmodum cum pauci rempublicã optinent.
Fratrum societas ei similis uidetur quæ est in censu positorum: hæc græce timocratia dicitur: pares enim sunt: nisi quantum ætatibus differunt: itaq si plurimũ ætatibus distent: nõ amplius fraterna uidetur amicitia.
Multitudinis gubernatio maxime in his domibus conspicitur quæ sunt sine domino: ibi namq oẽs ex æquo: & in quibus ibecilis est princeps: & unicuiq licentia:

Ex lectione.xi.& cap.viii.

Regum ad eos qui reguntur est amicia in maioritate beneficii: prodest enim illis siquidem bonus existens eam habet curam: ut qui ab eo reguntur quam optime habeant ut pastor ouium: unde & homerus pastorem populorum uocat agamemnonem.
Talis est paterna amicitia qualis est regalis: differt autem magnitudinem beneficiorum: cum essendi causa per maxima uideatur: nutriendiq & erudiendi: & progenitoribus hæc tribuuntur.
Natura imperium optinet pater filiorum: & progenitores descẽdentium & rerum eorum qui in regno sunt.
Pates ciues esse uolunt & inter se mites: in parte uero dominari & ex æquo
In tyrãnide nihil est amicitiæ aut parum: in quibus enim nulla est societas imperanti & parenti nec amicitia est: neq enim iustum: sed quale artifici ad organum: & animæ ad corpus: & domino ad seruum.
Seruus animatum est organum: organum in animatus est seruus.
Ad seruum qua seruus est non est amicitia: sed qua homo: uidetur enim esse quiddam iustum cuiq homini ad omnem cum quo societas esse potest legis pactionis: & amicitia igitur in quantum hõ.

Ex lectione.xii.& cap.viiii.

Parentes amant natos quasi suum quiddam existentes: nati uero parẽtes ut ab illis quidam existentes:
Magis sciunt genitores quæ ex ipsis: quam genita quia ab his.
Magis coniungitur id a quo illi q genitũ est: q id qd gignitur ei qui facit &

In magnitudine quoq; temporis patet parentes magis diligere filios mã ii statim genitos amant: illi uero post tempus cum genitorum scientiã uel sensum perceperint: ex his etiam patet cur matres ament magis.
Fratres se mutuo amant: quoniam ab eisdem nati sunt.
Magnum est ad amicitiam educatio & ætas:
Est ad parentes amicitia natis: & hominibus ad deos ut ad optimos & ma iotitate præstantes: maxima enim ii benef.cia contulerunt: cum essen; di educandiq; cã fuerint natosq; erudiendi:
Parentum filiorumq; amicitia uoluptatem & utilitatem magis continet quam extraneorum: quanto in ipsis uita sociabilior.
Viro & uxori amicitia uidetur esse secundum naturam: homo enim na tura est coniugale animal magis quam ciuile: quanto prius ac magis necessarium est domus quam ciuitas: & procratio filiorum communis animalibus.
Vir & uxor non solũ procreationis cã cohabitant: sed eorum quoq; gratia quæ pertinet ad uitam confestim enim distinguuntur opera: & alia sũt uiri alia mulieris.
Coniunctio amicitiæ uiri & uxoris filii uidentur esse: propter quod & ci tius steriles dissoluuntur: filii enim cõe bonũ ambobus continet autem cõmune bonum societatem.

Ex lectione.xiii.& cap.x.

Fiunt incusationes & querelæ in ea amicitia quæ est utilitatis gratia con tracta uel sola uel maxime:
Qui per uirtutem amici sunt benefacere mutuo properant: hoc enim uir tutis & amicitiæ.
Aduersus amantem & beneficia conferentem nemo cõqueritur: sed si sit gratus beneficiis respondet.
Ridiculum esset si quis quemquam incusaret quod sibi iocundus non sit cum liceat illo non uti.
Cum amici se mutuo propter utilitatem utuntur semper plus quærunt & minus quam decet se habere existimant: & quærũtur q̃ nõ tanta repor tent quanta deberent ꝑ sua dignitate
Amicitia quæ est propter utilitatem partim est moralis: partim legitima.
Legitima amicitia est indictis & per pactionem quid pro quo moralis ue ro non est indictis: sed ut amico donat uel quid aliud facit dignum pu tat ut ipse consequatur quasi non donauerit: sed commodauerit
Omnes uel magna pars uolunt quidem honesta: sed anteponunt utilia:
Consyderandum est ab initio a quo quis accipit beneficium: & cuius gra tia sic uel suscipiat uel non.
Cum utilitatis causa est amicitia: eius qui accipit utilitas mensura est: tan tum enim fuit beneficium: quantum iste accepit utilitatis.

Capitulo undecimo: Amici boni est subuenire egentibus: nam quod prodest inquiunt studioso uel potenti esse amicum: si nihil sim consecuturus.
Virtutis & beneficii præmium est honor indigētiæ uero auxilium & lucr.
In omnibus minus habere nemo sustinet qui ergo in peccuniis minus re portat ei honorem tribuunt.
Amicitia possibilitatem requirit non secundum extimationem: neq3 in oibus. ut in honoribus deorum & parentū: nullus enim pro dignita te unquam retribuere potest: sed qui pro facultate id agit bonus esse uidetur.
Nullus uidebitur destitisse patri auxilium præstare nisi excellenti praui tate: nam sine naturali amicitia humanum est auxilium, non negare.
Fugiendum est aut non studendum prauo auxilium ferre.
Bene accipere multi nolunt: facere autem fugiunt ut in utile.

Propositiones ex nono libro æthicorum Aristotelis.

Ex lectione.i.& cap.i.

D repensionem faciendam repertus est nummus communis mensura ad quem omnia referunt: & quo omnia extimantur Oritur inter amicos propter utilitatem aut delectationem in dignatio: quando alia fiunt ac non illa quæ ipsi aptabant per inde est enim ac si nihil fiat quando non potiuntur optatis: ut is qui conducto citharædo pollicitus est: & quanto melius caneret tanto ma iora: postridie promissa poscenti: pro uoluptate uoluptatē reddidisse inquit.
Qui primo dat uidetur permittere accipienti extimationem recumpen sationis: quod aiunt pythagoram seruasse: cum enim docuisset exti mate discipulos quanti sibi uiderentur illa quæ ab didicissent: tantum que accipiebat.
Qui pecunias acceperunt prius: ac deinde nihil eorum quæ promi serant efficiunt propter magnitudinem promissorum: merito aduer sus eos querelæ sunt.
Remuneratio facienda est secundum electionem phylosophiæ præcep toribus: non enim nummis ea res extimatur: nec prætium æqualēs te peritur: sed forte satis est queādmodum erga deos & erga parentes quā tū quis potest exhibere.
Cui promissum est hunc uidetur iustius præciū statuere: q̄ eū q̄ pmisit: ple riq3.n.non æque extimant q̄ habent & q̄ nolūt accipere sua.n.q3q3 & qui

dat pluris extimat : sed tamen responsio fit in his quantum statuunt ii qui acceperunt.

Non oportet rem tanti præcii facere quanti uidetur possidenti sed quanti faciebat prius quam possideret.

Ex lectione secunda. & cap. ii.

Reddendum beneficium ut plurimum magis quam amico conferēdum est: ceu mutuum magis cui debeas reddendum est quam amico dādū.

Cum parentes nobis causa essendi sint: honestius est illis circa alimenta subuenire quam nobis ipsis: & honorem illis quemadmodum diis impendere.

Seniori omni secundum ætatem tribuendus est honor: assurgendo & inclinando & huiusmodi: reliquis uero omnibus semper conandum est debitum tribuere: ac discernere quid cui conueniat secundum dignitatem & usum.

Ex lectione tertia & cap. tertio.

Incusandus ē is qui cum ob utilitatem aut uoluptatem amicus sit: ob mores se amare simulat: si uero amicus ipsius simulatione decipitur: iuste est acusare qui simulabat: & magis quam eos qui nūmos falsificant: q̄ to circa nobiliorem rem adhibita est fraus

Nō omne amabile est: sed bonum: nec amandus est malus amicus: nam malos amare non conuenit: neq̧ similem esse malis.

Simile simili amicum est.

Non cum omnibus statim dissoluenda est amicitia: sed cum illis qui sūt incurabiles propter prauitatem: nam qui corrigi possunt eis magis ferendum est auxilium in moribus quam in diuitiis: quāto id honestius & amicitiæ magis proprium.

Quemadmodum amicis potius quam extraneis putamus gratificandum sic his qui fuerunt amici aliquid tribuendum est propter præcedentem amicitiam: quando non propter excessum prauitatis fit dissolutio.

Ex lectione .iiii. & cap. iiii.

Boni est bono studere sui ipsius gratia: intellectiui enim gratia studet quod unusquisq̧ esse uidetur.

Vnusquisq̧ uiuere & esse uult se ipsum & saluari ac maxime illud per quod sapit:

Præteritorum recordatio iocunda est: & futurorum spes optima.

Bono semper idem iocundum & molestum est nec aliud: sine penitudine enim est ut ita dicam.

Bonus ad amicum ita se habet ut ad se ipsum: est enim amicus alter ipse.

Cap. v. Qui multa & grauia commiserunt: & propter improbitatem odio habentur uitam fugiunt & se ipsos intertimunt.

Quærunt improbi alios cum quibus uersentur: se ipsos uero fugiunt: nā

in mentē ueniunt multa & nefaria: & alia huiusmodi si secum ipsi sint facere cupiunt: sed si cum aliis sint obliuiscuntur.

Cum improbi nihil habeant quod amari mereatur: nullo amore erga se ipsos afficiuntur: neq; igitur secum ipsi congaudent neq; condolent

Est in seditione improborꝫ animus: cum interdum pp probitatem doleat si quibusdam se abstineat: interdum uero lætetur: & modo huc modo illuc capiatur: q̃ si non potest una dolere & lætari: at certe paulo post dolet q̃ lætatus fuerit: nec eas uoluptates uelet accepisse: nam pœnitudine improbi abundant.

Non uidetur improbus ne erga se quidem amanter habere: propterea quia nihil est in illo quod amabile sit: q̃ si ita se habere ualde est miserum: fugienda est improbitas: & ad nitendum ad probitatem.

Si quis erga seipsum amanter habebit: & aliis amicus esse poterit.

Ex lectione .v. & cap .vi.

Beniuolentia amicitiæ similis est: non tamen est amicitia: nam beniuolentia est etiam erga ignotos & latens amicitia uero non.

Beniuolentia amor non est: non enim habet intentionem & desyderium nam amorem ista sequuntur: & ex consuetudine amor fit: beniuolentia uero repente.

Videtur beniuolentia principium esse amicitiæ: quemadmodum & amoris ea uoluptas quæ fit per aspectum: aspectui enim non indulgens nemo amat:

Quando quis absentes desyderat: præsentiam affectat.

Beniuoli bona uolunt illis solum quibus beniuoli sunt sed pro illis nullū susciperent negotium.

Qui uult aliquam prosperitatem habere spe alicuius commodi ab aliquo consequendi: non uidetur erga illum esse beniuolus: sed magis erga seipsum.

Beniuolentia fit ex uirtute ac probitate.

Ex lectione .vi. & cap .vii

Concordia non est coopinatio, nec qui eiusdem sententiæ sunt concordes dicimus ceu eos qui de celestibus idem sentiunt non enim pertinet ad amicitiam talis consensio.

Concordia circa commoda uersatur: & circa illa quæ pertinent ad uitam

Concordia talis est in bonis uiris enim inter se & in eisdem sunt existentes talium enim stabiles sunt uoluntates: nec in alterutrum fluunt.

Improbi concordes esse non possunt: nisi per parum: quemadmodum nec amici.

Ex lectione .vii & cap .viii.

Qui beneficia contulere uidentur magis diligere eos quibus collata sunt

quam illi qui acceperunt eos qui fecere: quod in artificibus euenit om nes enim magis amant proprium opus quam ab opere: si animatum esset ipsi amarentur.
Esse cunctis expetibile atque amabile est.
Sumus actu uiuendo & operando.
Auctor operis est quodammodo opus: itaque ipsum amat quoniã & esse
Quod est potentia id actu esse opus ostendit.
Contulisse beneficium pulchrum est: suscepisse uero non est pulchrum in agendo: sed utile: hoc autem minus iocundum minusque amabile.
Iocunda est præsentis operatio: futuri autem spes facti autẽ memoria: iocundissimum autem simul & amabile quod est in actu.
Memoria honestorum iocunda est: utilium uero non nimis uel minus: expectatio autem contra uidetur habere
Quæ cum labore fiunt ea magis diligunt omnes: ceu diuitias ii qui lucra ti sunt quam ii qui acceperunt.
Bene suscipere uidetur absque labore esse: benefacere autem laboriosum.
Matres filios magis amant: nam laboriosior est ptus: & magis sciunt esse suos.

Ex lectione .viii. & cap.ix.

Ille maxime est amicus qui maxime uult bona alicui illius gratia: & si nul lus sciat.
Prouerbia sunt amicorum omnia esse communia: & amicus amico ut ge nu cruri proximum.
In repræhensionẽ: ducentes sui amatores eos uocant qui sibi ipsis plus tribuunt in pecuniis & honoribus uoluptatibus: & qui in istis plus ha bere pergunt ei parti animæ quæ ratione caret omnino inseruiunt tales autem sunt quam plurimi.
Appellatio oritur ab eo quod frequenter fit.

Ex lectione.viiii.&cap.viiii.

Videtur is magis sui esse amator: qui pulcherrima & maxima bona sibi ipsi tribuit & inseruit principalissimo sui scilicet rationi & in omnibus illi acquiescit.
Sicut ciuitas principalissimum maxime uidetur e & sic & homo scilicet ui detur esse intellectus qui est principalissimum in eo
Amator sui maxime ꝑfecto est: qui mentem amat illique inseruit: & conti nens porro & incontinens dicitur: incontinendo mentem uel non continendo.
Bonum oportet sui amatorem esse: nam & sibi proderit in agendo hone sta & aliis utilitates afferet: at malum non oportet: nam nocebit sibi & proximis prauas sequendo cupiditates.

Ois mēs eligit optimū sibi:bonus aūt menti paret:
Studiosus abiiciet & pecunias & honores:& oio oia qbus hoies itet se cō certāt ut honestatē assequatur:magisq̧ uolet breui tpe lætari ueheme ter q̄ lōgo leuiter & honeste uitā agere p unū annū:q̄ multis annis:ut cūq̧ cōtingat:ac rē unā honestā & magnam:quam multas & paruas.
Viri studiosi eligunt rē magnam & præclarā: sibi aderunt .n.amico quidē pecuniæ &honores &magistratus sibi autem honestas:unde maius bo num sibi ipsi tribuit.
Etiā in rebus agendis studiosus quādoq̧ amicū p̄feret sibi:eritq̧ pulchri us:q̄ si ipsemet agat:cām agendi fuisse.
In cunctis laudabilibus studiosus uide tur sibi ipsi plus honesti tribuere: sicq̧ conuenit ipsum amatorem esse sui.

Ex lectione.x.& cap.x.

Videtur absurdum cum omnia beato tribuantur amicos non tribuere:q̄d maximum uidetur externorum bonorum
Absurdum est eum qui solus sit beatum dicere :nemo enim eligeret cun cta bona possidere scd'm seipsum :nā ciuile aial ē hō cū aliis uiuere na tū:beato certe hoc existit :nam habet bona naturæ.
Utilibus amicis & iocūdis beatus nequaquā indiget:cū sibi adsint bona & cū uita eius sit iocunda nō indiget externa uoluptate:
Fœlicitas est operatio quædam.
Operatio fit ac nō existit quasi quædam possessio:
Cōtēplari proximos magis ualemus q̄ nos ipos:& illoꝝ actus q̄ nostros.
Actus studiosorū qui amici sunt iocundi sunt bonis.
Beatus honestis amicis indigebit.
Oportet iocunde uiuere beatum :at uero in solitudine molesta est uita.
Studiosus qua studiosus est actibus gaudet qui a uirtute proficiscuntur: qui uero a uitio grauate fert:quemadmodum musicus elegāti cantu le tatur:ab surdo autem offenditur.
Virtutis exercitatio quædam est:conuersari cum bonis theognis inquit.

Ex lectione.xi.& cap.xi.

Apparet studiosum amicum ei qui studiosis sit natura esse expetendum: nam natura bonum studioso per seipsum bonum est ac iocundum.
Viuere diffinitur animalibus quidem potentia sensus hominibus uero sensus uel intellectus:
Potentia ad operationem refertur :sed principale in operatione est.
Viuere principaliter est sentire uel intelligere.
Viuere per seipsum bonum est ac iocundum eo quia omnes illud appe tant:& maxime boni uiri atq̧ beati:his enim uita maxime est appeten da:quia esse illis bonum est ac iocundum.

In usu ac societate uerborum & uoluntatis dicuntur homines simul uiue re: & non queadmodum in pecudibus si simul pascantur.

Ex lectione.xiii.& cap.xii.

In hospitalitate elegăter dicitur neq; multos habendos eē hospites: neq; sine hospitibus esse.

Multis uice uersa inseruire laboriosum est:

Multitudinis ciuitatis terminus est: neq; enim ex decem hominibus ciui tas constitui potest: neq; ex decem centenis milibus amplius ciuitas foret.

Illos oportet esse amicos qui debeăt omnes simul quotidiano usu uersa ri: hoc autem difficile est in multitudine

Difficile est ut multi una lætentur & doleăt: accidit enim ut alter simul do leat alter lætetur.

Videtur fieri non posse ut multis uehementer quis sit amicus

Non fiunt amici plures secundum sodaliciam amicitiam: & quæ famosæ sunt in duobus dicuntur.

Qui multos patant amicos & omnibus familiariter se præbent nullius ui dentur amici nisi ciuiliter: ii quos uocant placentes.

Propter uirtutem & propter seipsos non est ad plures amicitia.

Ex lectione.xiii.& cap xiii.

Magis necessarium est habere amicos in aduersis quapropter utilibus in digent: honestius uero in prosperis quapropter bonos: & honestos quærunt.

Assistentia amicorum iocunda est in prosperis & in aduersis ma & releuă tur afflicti amicis condolentibus.

Affert amicus in rebus aduersis solatium & aspectu & sermone (si modo sit aptus) nouit enim amici naturam: & quibus gaudeat: quibus ue an geatur.

Sentire condolětem in suis aduersitatibus dolorosum est; omnes fugiŭt ne causa doloris sint amicis.

Qui natura uirilis est cauet ne amicos simul dolore conficiat: & si non ex cedit in dolentia illorum dolorem non tollerat: nec conquerentium uoces sustinet: quia nec ipse quærulus est: mulieres uero ac huiusmodi homines condolentibus gaudent.

Imitari oportet in omnibus meliorem.

Oportet in prosperitatibus prompte conuocare amicos: cum honestum sit benefacere: in aduersitatibus autem tarde: nam malorum decet quă minime eos participes facere: unde illud dictum extat: satis est q ipse calamitatibus premor.

Potissime uocandi sunt amici quotiés magna nobis commoda cum par

ua ipsorum molestia afferre possunt.

Ite decet amicum ad eos qui in calamitatibus sũt inuocatum & prompte nam amici est benefacere indigentibus &non inquirentibus

Honestũ non est amicum properare causa suæ utilitatis.

Ex lectione xiii.& cap.xiiii.

Amatoribus aspectus ipse dulcissimus est:&magis expetunt hunc sensum quam alios :ut pote amore in hoc potissimum existente & genito

Quod est singulis amicis esse: uel cuius gratia uiuere expetunt:in eo cum amicis uolunt motam trahetere : itaq; alii compotant alii colludunt : alii simul philosophantur.

Singuli in his quotidiano usu uersantur quæ maxime amant in uita:

Amicitia improborum flagitiosa est:communicant enim praua instabi les existentes :& flagitiosi fiunt inuicem se assimilantes proborum au tem proba:ex quotidiano usu suscipiens incrementum:

Videntur amici meliores fieri agendo &se mutuo corrigendo.

Propositiones ex x.libro æthicorum Aristotelis.

Ex lectione.i.& cap.i.

Videtur ad moris maximam uirtutem esse:ut gaudeat quis qui bus gaudere oportet & oderit q̃ odisse oportet :tendunt enim hæc per totam uitam inclinationem habentia:&potestatem ad uirtutem ac beate uiuendum.

Qui de affectibus & actibus habentur sermones minorem fidem quam opera habent quando igitur discordant ab his quæ sunt secundum sen sum :sperti atq; reiecti sunt etiam uerum insuper interimunt

Qui uoluptatem uitupetat:si quando illius appetens deprahedatur ad il lam inclinati uidetur :quasi talem existentem omnem.

Diffinire non est multorum.

Sermones qui ueri sunt non solum ad sciendum utilissimi sunt:sed ad uiuendum :consentanei enim operibus fidem habent quapropter & p uocant intelligentes uiuere secundum ipsos.

Ex lectione.ii.&cap.ii.

Eudoxus uoluptatem summum bonum esse censebat :ptopterea q̃ cũcta rõnalia & irrationalia illam appetere cernebat.

Fidem habuere sermões eudoxi propter morum probitatem :magis quã propter se ipsos :egregie enim modestus esse uidebatur :quare non ut amicus uoluptatis hæc dicere creditus est:sed quod re uera sic esset.

Oẽ bonum cum alio bono expetibilius est quam solum:

Quod omnibus uidetur id esse dicimus:& qui hanc opinionem tollit nõ multo probabiliora dicit.

Etiam in prauis est aliquod naturale bonum ualentius quam secundum se ipsa: quod appetit appropriatum sibi bonum.

Ex lectione.iii.

Nihil prohibet quemadmodum sanitas determinata existens recipit magis & minus sic & uoluptatem recipere.

Voluptas motio non est: omni namq; motioni proprium uidetur esse uelocitas & tarditas: licet non per se: sed ad aliud: uoluptati autem neutrorum existit: nam potest quis cito lætari quemadmodum & irasci: sed in uoluptate constitutum non.

Traduci ad uoluptatem uelociter & tarde quis pōt: operari uero secundū illam uelociter non potest.

Nō est repletio uoluptas: sed dum fit repletio quisq; uoluptatem capit & dum exhauritur dolet.

Ex lectione.iiii.& cap.ii°.

Si peruerse dispositis obscœna sunt iocunda: & non putandum est ea simpliciter esse iocunda: sed ipsis: quemadmodum ægrotantibus salubria.

Voluptates differunt specie: aliæ enim ex rebus honestis: aliæ ex turpibus fiunt.

Fieri non potest ut quis iusti uoluptatem accipiat nisi sit iustus: neq; musici nisi sit musicus.

Nullus optaret uiuere si ira puerili mente futurus sit in uita ut his ex rebus uoluptatem capia quibus pueri maxime capere uidentur.

Circa meminisse: scire: uirtutes habere: solicitudinem utiq; poneremus: etiam si nulla inde sit prouentura uoluptas.

Voluptas non est summum bonum neq; oīs expetibilis est.

Ex lectione.v.& cap.iiii.

Visio omni tempore est perfecta: non enim quicquam illi deest quod postea factum illius speciem perficiat: & huic similis apparet uoluptas tota enim quiddam est: nec ullo tempore uoluptatem quis cupere potest: quæ si maiori tempore fiat illius species perficiatur.

Voluptas motus non est: nam omnis motus in tempore est & finis alicuius: delectari autem est in non tempore.

Visionis non est effectio: neq; puncti: neq; unitatis: neq; quicq̄ horū motus: igni neq; uoluptatis nam totum quoddam est.

Ex lectione.vi.

Perfecta operatio est operantis optime dispositi erga potissimum eorum quæ sibi subsunt: & hec erit iocundissima.

Per omnem sensum fit uoluptas: & similiter per intellectum & contemplationem.

Perficit operationem uoluptas nõ ut habitus qui ineſt: ſed ut reſultas quidam finis ueluti in ætans flore pulchritudo.

Capitulo quinto. Nullus continue in uoluptate eſt: cuncta namque humana impoſſibilia ſunt continue operari. uoluptas autem ſequitur operationem.

Viuere omnes appetunt.

Vita operatio quædam eſt.

Quilibet circa illa & illis operatur q̃ maxime amat: ceu diſciplinatum ſtudio dedit intellectu circa perſpicientiam rerum: & muſicus auditu circa dulcem ſonum.

Ex lectione.vii.

Coniugata uidenter eſſe operatio & uoluptas: nec ſeparationem recipere: nam ſine operatione non fit uoluptas: & omnem operationem uoluptas perficit.

Voluptas & operatio ſpecie uidentur differre: nam alia ſpecie ab aliis perfici putamus.

Vnaquæq; uoluptas operationis illi quam perficit propria eſt.

Coauget operationem propria uoluptas magis enim ſingula diſcernunt exactiuſq; compræhendunt quicunq; uoluptate operantur:

Ab aliis prouenientes uoluptates impedimento ſunt operationibus: ex quo fit ut quotiens uehementer aliqua te gaudemus non fere aliud agamus: & alia faciamus cum aliis leuiter delectamur.

Ex lectione.viii.

Cum differat operationes probitate & improbitate: & aliæ expetende ſint aliæ fugiendæ: aliæ neutræ: eodem modo ſe quoque uoluptates habent.

Cap.vi. Magis propriæ ſunt operationibus uoluptates quæ illis inſunt q̃ cupiditates: hæ namque diſtinctæ ſunt temporibus & natura: illæ uero propinquæ operatiõibus & indiſtinctæ: ita ut ambiguum ſit utrum idẽ ſit operatio & uoluptas.

Vnicuiq; animali eſt propria uoluptas quemadmodum & opus: nam ut inquit heraclitus: aſinos magis delectant ſtramina quam aurum.

Operatiões ac uoluptates quæ aliorum ſunt ſpecie differunt ſpecie: quæ uero ſunt eorundem indefferentes ſunt eſſe rationabile eſt.

Voluptates quas omnes fatentur eſſe turpes non eſt dicẽdum eas eſſe uoluptates niſi illis qui corrupti ſunt:

Ex lectione.ix.&cap.vii.

Fœlicitas eſt finis rerum humanarum.

Fœlicitas habitus nō est:& enim dormienti existere posset:&instar plante uitæ degenti: & in calamitatibus maximis constituto.
Fœlicitas ponenda est in aliqua illarum operationum quæ propter se expetuntur & non illarum quæ propter aliud.
Propter se expetendæ sunt illæ operationes in quibus nihil alterius quæritur quam operatio & tales uidentur esse operationes secundum uirtutem.
Ludi ad fœlicitatem uidentur pertinere :quoniam ii qui in magna potentia constituti sunt illis intendunt : at id fortasse nullum est signum : non enim impotentatu ast uirtus neq; mens a quibus laudabiles sunt operationes.
Pueri quæ apud eos in præcio sunt ea putant esse optima:& quemadmodum apud pueros atq; uiros diuersa præcio habentur : sic etiam apud bonos & malos.
Præciosa & iocunda sunt illa quæ studioso sunt talia
Cuiq; secundum proprium habitum expetentissima est operatio: unde & studioso secundum uirtutem
Non ē fœlicitas in ioco :nam absurdum foret iocum esse eum quem quærimus finem.
Cuncta alterius gratia expetimus præter fœlicitatem
Studere & laborare ioci causa stultum nimis puerileq; uidetur: iocari uero ut studeas secundum anacharsis sententiam recte se habet
Cessatio quædam iocu, uidetur & non est finis cessatio cum fiat gratia operationis.
Meliora dicimus seria quam ridicula & iocosa.
Potest quiuis frui corporis uoluptatibus:etiam abiectus quisq; nō minus quam optimus :at fœlicitatem nullus dicet obiectio competere:si non & uitam.

Ex lectione.x.& cap.viii.

Rōnabile ē ut fœlicitas sit scdm optimā opatiōnē:optimā autē operatio est contemplatiua.
Quod optīa opatio sit cōtēplatiua cōsentaneū uidetur ueritati :&.n. mēs optimū ē eoꝝ q̄ i nobis sūt & cognoscibiliū circa q̄ mēs ē isup cōtinuatissima hæc ē opatio cōtēplati.n.possumus cōtiue magis q̄ qd uis ageř
Maximā oium opationū uoluptatē afferre illā q̄ ē p sapiētiā oēs cōsētiūt .uř nēpe sapiētia mirabiles q̄sdā hře uoluptates &certitudie & puritate.
Rōabile est scientibus maiorem delectationē ad eē quā quærentibus.
Necessariorum ad uitam & sapiens & iustus & cæteri indigent talibus uero sufficientet affluentibus iustus quidē idiget ad quos & cū qbus iustitia utatur: eodē mō tēpatus & fortis & alioꝝ q̄sq;:at sapiēs p seipsū

cōtemplari pōt:& quanto sapientior sit magis:
Melius fortasse est si sapiens adiutores habet:sed tamen ipse per se suffi-cientissimus est.
Videtur sola comtemplatio sapientiæ propter se amari: nihil enim ab il la prouenit,præter contemplationem:at in rebus agendis uel plus uel acquirimus præter actionem.

Ex lectio.xi.& cap.ix.

Videtur fœlicitas in otio esse.
Negotiamus ut ociemus:& bellum gerimus ut in pace degamus: nullus enim bellum expetit bellandi gratia:neq; parandi illa quæ ad bellum pertinent:nam uideretur penitus sanguinolentus esse si amicos faciet hostis ut pugnæ cedesq; sequantur
Nihil eorum quæ fœlicitatis sunt imperfectum est.
Contemplatiua uita potior est quam quæ secundum hominem:non en qua homo est ita uiuet:sed qua diuinum quiddā in ipso existet.
Oportet non quemadmodum mouēt quidam nos humana curare cum simus homines:& mortalia cum simus mortales:sed quantum fieri potest ad immortalitatem ad mitti & omnia facere ut uiuamus secun-dum optimum eorum quæ in nobis sunt: scilicet secundum mentem licet enim mole paruum id,sit potentia & præcio multo magis existit
Proprium cuiq; natura optimum & iocundissimum est:& hominum igi-tur uita quæ est secundum mentem:si quidem maxime hæc est homo.

Ex lectione.xii.

Vita quæ est secundum mentem beatissima est:secundariā uero illa est q̄ est per aliam uirtutem scilicet prudentiam: nam operationes secundū illā humanæ sunt.
Coniugata est prudentia moris uirtuti:& illa prudentiæ:siquidem princi pia prudentiæ sunt secūdum uirtutes morales:rectum autem in mora-libus secundum prudentiā:coniunctæ uero hæc affectibus & circa com positum sunt:compositi autem uirtutes humanæ sunt:uita igitur secū dum illas & fœlicitas:illa uero quæ mentis separata est.
Voluntates hominum obscuræ sunt:& simulant se iusta uelle cum non sunt.
Contemplati nihil exteriorum bonorum opus est ad operatiōem: sed(ut ita dixerim)contemplationē impediunt:uerum qui homo est:& cum pluribus uiuit eligitq; uirtuosa facere indigebit profecto his ad ho-minis uitam.
Cap.x. Actiones secundum uirtutes morales deo non attribuimus:nam in rebus agendis paruum quiddam est & indignum numine deorum
Operatio dei beatitudine præcellens contemplatiua est:& homibus ope-ratio illa quæ huic cognatissima est erit utiq; fœlicissima.

Cætera animalia fœlicitatis capatia non sunt cum tali operatione peni tus careant.

Deo omnis uita beata est hominibus uero inquantum similitudo quædam competit huiuscemodi operationis: ·

Fœlicitas ē speculatio quædam.

Ex lectione .xiii.

Indiget fœlix externa persperitate cum homo sit:non enim natura per se sufficiens est ad contemplandum :sed oportet sanum esse corpus:& alimenta cæterumq; famulatū adesse.

Non inexcessu externaꝝ reꝝ sufficientia est:neque iuditiū neq; actio nam priuati homines non minus uidentur recta agere :quam illi qui sunt in potestatibus constituti :immo etiam magis.

Solon recte fœlices ostendit esse mediocriter abundantes extemis bonis agentes præclara & uiuentes modeste :potest enim qui mediocria pos fidet agere quæ oportet.

Anaxagoras uidetur non locupletem neq; potentem existimare fœlicem dicens se nequaquam mirari si ille multitudini absurdus esse uidetur: nam multitudo solum iudicat a rebus externis:

Veritas in rebus ex operibus & uita discemitur.

Consyderanda sunt quæ dicuntur de moribus ad uitam factaq; referendo :& si concordant in operibus recipere illa oportet :si uero discordant rationem perquirere:

Qui secundum mentem operatur & eam colit & optime dispositus est amicissimus deo uidetur esse: nam si deus curam habet humanarum rerum ut extimatur & creditur rationabile est eum gaudere optimo & cognatissimo.

Amatibus mentem maxime & honorantibus deus fauet tanquam rerum sibi charissimarum curatoribus.

Amicissimus dei est sapieus :eundemq; fœlicissimum esse decens est.

Ex lectione.xiiii.& cap.xi.

Non est in rebus agendis finis consyderare singula atq; cognoscere: sed magis illa agere :nec sane sufficit scite:sed conandum est illa habere & uti

Si uerba satis essent ad faciendum nos bonos:multam & magnā mercedem scd'm Theognidem persuasores merito reportarent.

Constat sermones illam uim habere:ut prouocare ac propellere iuuenes eos qui igenui sunt possit:& generosum more ueræq; honestatis amātem uirtuti obnoxium facere:sed uulgus non posse ad probitatem inducere:non .n. tales sunt ut uerecundiæ obtemperent sed metu : neq; ut abstineant a prauis propter turpitudinem:sed propter pœnam.

Non possibile est neq; facile quæ ab antiquo moribus occupata sunt ea

uerbis mutare.

Alii sunt boni natura alii consuetudine: alii doctrina:

Fieri bonos natura non est in nostra potestate: sed per quandam diuinã causam: ut uere fortunatis existit.

Sermo & doctrina nunquam in omnibus uires habent: sed oportet ut an te cultus sit moribus auditoris animus ad recte gaudendum odien dumq;: tanquam ager qui semina sit nutriturus: nam qui secundum perturbationem animi uiuit: nec audiret monentis persuasiones nec intelligeret: perturbationes enim animi non uidentur penitus cedere uerbis: sed uiolentiæ.

Ex pueritia difficile est recta inductione ad uirtutem potiri: nisi sub tali bus educatus sit legibus: nam uiuere modeste & temperate plurimis ac præsertim iuuenibus non est iocundum: quamobrem legibus con stitutum esse oportet circa educationem & exercitia: non enim mole stiam afferent si fuerint consueta.

Legibus indigemus omnino recte per totam uitam: nam plærique necessi tati magis quam rationi parent & pœnis quam honestati.

Debent legum positores prouocare & exhortari homines ad uirtutem honesti gratia: ut pote illis qui boni sunt ea secuturis: aduersus au tem inobedientes & tardiores pœnas suppliciaq; imponere: qui uero tales sunt ut emendari non possint: eos penitus exterminare: nam pro bum uirum & hone uiuentem rationi pariturum esse existimamus: im probum uero libidinibus obnoxium quasi bælluam quadam subiugo positam per dolorem esse cohercendum.

Patris ordinatio uim & necessitatem idest coactionem non habet: nec al terius cuiusdam uiri nisi sit rex aut huiusmodi: at lex uim habet ne cessariam ratio existens & prudentia quadam & mente quadam.

Homines eos qui cupiditatibus suis aduersatur (& si recte faciant) tamẽ indigne ferunt lex autem non est molesta iubens probitatem.

Ex lectione. xv.

Vt in ciuitatibus uim habet leges & mores: sic in domibus paterni sermo nes & mores ac plus etiam propter beneficia collata.

Differunt priuata instituta a publicis: ueluti in medicina: uniuersaliter enim febricitanti confert abstinentia & quies: est tamen fortasse aliquis cui non confert.

Ex lectione. xvi.

Nulli quicquam melius ciuitati sunt reliquere possent quam filios suos ad rempu. gubernandam aptos neq; sibi ipsis aut his quos charissimos habent magis quicquam optare possunt: quam potentiam bene admi strandæ reipublicæ.

Experti in singulis recte iudicant opera & per quæ & quomõ perficiant-

tur intelligunt.

Incipiunt propositiones ex libro primo Magnorum moraliũ Aristotelis:

Tudiosum esse est uirtutes habere:

Oportet si quis in politicis debet practicus esse secundum mores esse studiosum

Negotium circa mores pars est & principium politicæ.

Nihil proficuum est scire quidem uirtutem: quomõ autẽ utiq; fiat & ex quibus nõ odire: simul enim scire uolumus & nos ipsi esse tales.

Primo pythagoras incepit de uirtute dicere: non ratione uirtutes ad numeros reduces:

Post pythagoram socrates adueniens: non ratione uirtutes scientias faciebat.

Scientiæ omnes sunt cum ratione: ratio autem in intellectiuo animæ fit solo uirtutes autem etiam in irrationali parte aiæ fiunt.

Nulla scientia neq; potentia causa mali est: sed omnium potentiarum bonus est finis: & optimæ potentiæ ac scientiæ optimus erit finis.

Bonum dicitur dupliciter: aut enim optimum in unoquoq; entium: hoc autem est quod per sui naturam est appetibile: aut quo alia participantia bona sunt: hoc autem idea boni est: ut commune omnibus existens bonis:

Aliud ab idea ipsum commune omnibus est idea enim separabile est & ipsum secũdũ seipsum est: cõmune aũt oibus in est.

Diffinitio uult uniuscuiusq; substantiam dicere.

Non est unius scientiæ neque potentiæ de omni bono intendere: quia bonum in omnibus prædicamentis est: non enim medicus bonum qđ est in gubernatiua quandoq; sciet.

Non est politicæ de communi bono dicere: sed de bono optimo nobis.

Oportet in omni scientia principia propria accipere inconueniẽs est eni si quis uolens triangulum duobus rectis æquales habentem dicere accipiat principium q aia immortalis est.

In scientiis accidit simul scire scientiam quid est & esse scientem: si .n. medicinam quis sciuit quid est: medicus iste confestim est. sed non in uirtutibus hæc accidit: non enim si quis sciuit iustitiam confestim iustus est.

Bonorum hæc quidem sunt honorabilia puta anima intellectus: principalius: principium uirtus hæc autem laudabilia: puta uirtutes: ab operationibus enim quæ sunt secundum ipsas laus fit: alia uero sunt potentiæ: puta principatus: diuitiæ fortitudo: pulchritudo.

Potentiæ diuina appellantur bona: & fortuna generationis ipsorum cã est: a fortuna enim q̃ diuitiæ fiunt & principatus: & uniuersaliter quæ

cunq; in potentiæ ordine conueniunt.
Quartum bonorum est quod est sanatiuum & conseruatiuum boni: puta exercitium sanitatis:& si quid aliud tale
Bonorum hæc quidem omnino & ubiq; sunt appetibilia: puta iustitia & aliæ uirtutes: hæc autem non: puta fortitudo & diuitiæ:& potentia & huiusmodi.
Bonorum hæc quidem sunt fines puta sanitas: hæc autem non: ut quæ cã sanitatis sunt.
His quæ sunt ad finem semper finis melior: & simpliciter & uniuersaliter
Ipsorum finium semper melior perfectus imperfecto.
Diffi. Perfectus finis est quo adueniente nullo amplius indigemus: imperfectus autem quo adueniente indigemus aliquo.
Fœlicitate adueniente nullo alio indigemus.
Fœlicitas est ex multis bonis composita: & nihil ab his bonis est fœlicitas
Cap.ii. Bonorum hæc quidem in anima sunt puta uirtutes: hæc aũt in corpore: puta sanitas & pulchritudo: alia uero exterius ut diuitiæ principatus honor & huiusmodi: & horum quæ in anima sunt optima sunt.
Bona quæ in anima existunt determinata sunt in tria: in sapientiã: in uirtutem: & delectionem.
Visus appetibilior est habitu: nullus enim utiq; uellet habere uisum non debens uidere: sed claudere: usus enim finis est habitus autẽ usus cã.
Capitulo tertio. Cum in anima sit uirtus idem dicimus aĩam facere & aiæ uirtutem: sed uirtus quidem in unoquoq; hoc facit cuius est uirtus. aia autem alia quædam.
Nullo alio quam anima uiuimus uirtute autem animæ bene uiuimus.
Diffi. Bene uiuere & bene operari nihil aliud dicimus quam fœlicitatem ergo fœlicitas est in beneuiuere.
Bene uiuere est in uiuendo secundum uirtutem.
Fœlicitas est in uiuendo secundum uirtutes.
Fœlicitas est imperfecto non imperfecto: nõ enim erit in puero: sed i uiro
Fœlicitas nõ est in tempore imperfecto sed perfecto qđ utiq; erit quo homo uiuit: & n.ratione dicitur a multis quod oportet fœlicem in maximo tempore uitæ iudicare.
Quod fœlicitas sit actus uidebit utiq; aliquis exinde insomnis enim si q̃s dormiat per uitam talem non uolumus hunc dicere ualde fœlicem esse uiuere quidem ipsi inest: sed uiuere secundum uirtutes non inest: quod erat secundum actum.
Capitulo quarto. Est quædam pars animæ qua nutritur animatum quã uocamus nutritiuam: cuius non est uirtus huius enim partis non est agere.
Motus non est in parte animæ nutritiua: unde nec actus: sed similis esse ui

A

uidetur igni illi.n. quicquid imites consumet:&si non immittas nõ ha
bet motum ad accipiendum ura & hæc pars animæ habet:si quidem
enim immittas nutrimentum nutrit:si autem non immittas non nu
trit nec habet motum nutriendi:quare non cooperatur hæc pars fœli
dú fœlicitatem.

Cap.v.Est anima in duas partes diuisa:in rationem habens:&i irronabile
In parte animæ rationem habente sit prudentia solertia sapientia bona d
sciplinatio & memoria & talia :in irrationali autem ipse uirtutes :u
temperantia iustitia fortitudo & quæcunq; aliæ moris uidentur lauda
biles esse.

Secundum eas uirtutes quæ sunt partis irrationalis laudabiles dicimur se
cundum autem eas quæ sunt partis rationem habentis nullus laudatu
non enim quia sapiens ullus laudatur:neque quia prudens :neq; om
nino secundum aliquid horum.

Moralis uirtus ab indigentia & superabundantia corrumpitur:si enim ali
quem ualde facies impauidum quod deos non timeat non fortis sed
insanus erit :si autem timentem omnia timidus erit.

Ab eisdem augentur & corrumpuntur uirtutes:ut fortitudo augetur &
corrumpitur a timoribus.

Non accipere uirtutem & malitiam absq; tristicia & delectatione unde ui
tus circa delectationes & tristitias est.

Ἠθος ab ἔθος quod est consuetudo fortassis habet denominationem
& ethica dicitur propter ethiesse idest asuescere: neq; enim una nobis
uirtutum irrationalis partis natura fit.

Cap.vi Quæ sunt in anima sunt passiones potentiæ & habitus

Passiones aīæ sūt timor odiū desyderium zelus misericordia:& talia con
sueuit sequi tristritia & delectatio .

Potentiæ sunt secundum quas bene uel male passiui sumus horum puta
secundum quas potentes sumus irasci tristari & misereri & talia.

Plus fingere eorum quæ sunt habere iactantiæ est :minus autem ironia
medietas autem quæ est horum ueritas est.

Virtus circa tristitias & delectationes est & passionum animæ medie
tas est.

Passiones aliquæ sunt in quibus malitia non est in superabundantia & de
fectu quodam pura adulterium.

Cap.vii Plus distantia a medio contraria magis esse uidebuntur.

Circuncontinēs medium facile est inuenire:medium aūt hēre difficile ē

Cap.viii Ratio socratis uera non est :non in nobis fieri studiosos esse au
prauos:quoniam nullus eligeret iniustum esse: tunc enim incōuenie
ageret legem ponens quæ in nobis non sunt præcipiens operari :ac i
uirtute laus in malitia autem uituperium non esset :laus enim &uitup

rium non inuoluntariis est.

Vituperamus ægrotátes quando ipsos putamus cãs eẽ ægrotãdi :aut ma le habere corpus quasi existens & hoc uoluntarium.

Ois natura generatiua est substantiæ talis qualis ipa ex principiis qbusdã

Cũ operatiões pmutantur &principia opationũ ex qbus sunt permutãtur

Principiũ opatiõis studiosæ & prauæ electio ẽ & uolũtas & oẽ qd secun dum rationem est:unde & ipsis mutatis mutamur & ab operationibus uolentes.

Et si in aliquo sit iustum esse & studiosum si uoluerit non tamen in eo est oium studiosissimum esse:sicut enim siquis uoluerit curã habere corporis non utiq; oium optimũ habebit corpus:oportet enim non solũ curã in eo:sed & naturaliter fieri corpus bonum & optimum :similiter oportet existimare in anima :nõ enim utiq; eligens studiosissimus esse studiosissimus erit:nisi & natura erit.

Cap.viiii. Voluntarium simpliciter dicimus quod operamur nõ coacti:

Appetitus tres sunt species concupiscentia ira & uoluntas

Diffi. Vio'enta sunt quor; exterius est causa aqua coguntur operari.

Coacta non sũt dicenda quæcunq; delectationis causa operamur :si quis enim dicat coactus fui amici mulierem corrumpere a delectatione ab surdum erit.

Cap.x. Electio appetitus non est:quoniam appetitus in aliis animalibus ẽ electio autem nõ electio enim cũ ratione est.

Electio uoluntas non est:quoniam uoluntas impossibilium est: uolumus enim immortales esse eligimus aũt non.

Electio non est ipsius finis sed eorum quæ sunt ad finem : uoluntas autẽ est ipsius finis.

Electio non est intentio:de multis enim intendimus quæ non eligimus.

Diffi. Electio est appetitus consiliatiuus eor; quor; in nobis est & operari & non operari & ita operari & non ita:& eor; in quibus est propter qd nõ tamen unũ & determinatũ:sicut est in geometria.

In supabundãtiam &defectum propter delectatiõem &tristitiam ferimur propter delectationem enim praua operamur:propter tristitiam autem bona fugimus.

Peccatum non fit intentione:sed electione bonorum & non circa ipsum finem :in hoc enim oẽs cõsentiunt finem:puta sanitatem bonum :esse sed quæ utiq; sunt secũdum finem:puta utrũ ad sanitatem comedere bonũ sit nõ omnes sentiunt.

Cap.xi. Virtus magis est cõiectatrix ipsius finis :quã eor; q̃ sũt ad finem

Dicimus simpliciter actum habitu esse meliorem :hoies enim studiosum uidentes indicant ex operari :propter id quod nõ ẽ possibile manifesta re uniuscuiusq; electionem quam habet

Cap.xii Si quis non timet tonitrua aut coruſcationes aut aliud quid ſu pta hominem terribilium:non fortis:ſed inſanus erit.
Qui propter experientiam fortes uidetur :ſicut milites :aut propter paſſio nē puta amantes non fortes dicendi ſunt.
Fortitudo politica qua ciues propter uerecundiam pericula ſuſtinent :nō utique uere fortitudo eſt dicenda :hac enim ablata nō manet fortitudo
Qui fortes uidentur propter ſpem & expectationem boni :non fortes ſunt dicendi.
Qui modo per rationem cauſa boni ad periclitādum :impauidus exiſtēs circa hoc :hic uere fortis eſt & fortitudo circa hoc eſt.
Cap.xiii Tēperantia eſt medietas itemperantiæ &inſenſibilitatis:quæ cir ca delectationes intactu &in guſtu factas uerſatur.
Manſuetudo eſt medium iraſcibilitatis &iniraſcibilitatis.
Cap.xiiii. Liberalitas eſt medietas prodigalitatis & illiberalitatis
Prodigus eſt qui pecunias conſumit in quæ non oportet :& plus in qui bus oportet:& quando non oportet.
Illiberalis contrarius eſt prodigo qui non conſumit in quæ oportet: & q̄ cunq; oportet : & quando oportet.
Malū multiforme ē:bonum autem uniforme ut ſanitas quidem ſimplex morbus autem multiformis:& ſimiliter uirtus ſimplex eſt :malitia ue ro multiformis.
Liberalitatis non eſt poſſidere & præſeruare pecuniam : ſicut nec fortitu dinis eſt arma facere:ſed uti.
Cap.xv. Magnanimitas eſt medietas quædam ambitionis & puſillanimi tatis .quæ circa honorem & inhonorationem uerſatur :quæ nō a mul tis ſed a ſtudioſis conferuntur.
Qui facile contemptibiles ſunt & praui :magis ſe ipſos dignificantes:&a ſtudioſis ſe honorari oportere putantes.ambitioſi ſunt:
Qui minoribus ſe ipſos dignificant quam conuenit ipſi puſillanimi ſunt
Cap.xvi. Magnificentia eſt medietas ſupetabundantiæ & paruificentiæ & circa conſumptiones eſt : quas decenter fieri conuenit.
Cap.xvii Nemeſis eſt medietas quædam inuidiæ & chæracaciæ ideſt ma le leticiæ
Nemeſis ideſt indignatio eſt triſtitia quædam circa bona quæ ſunt exiſtē tia indigno exiſtenti.
Chæracatos ideſt male gaudens delectabitur male operante &digno & indigno.
Semnotes ideſt honeſtas intermedia eſt authadiæ ideſt pertinatiæ &com placentiæ :& eſt circa geſtus.
Diffi.Authades ideſt pertinax eſt talis qualis nulli aſſotia ri neq; loqui : & nomen quidā authades ab eo quod eſt ſibi placens ipoſitū eē uidetur

Diffi. Placidus est talis qualis est omnibus associari & omnia ubiq;. Neq; authades neq; placidus est laudabilis: semnos autem idest honestus in medio horum est laudabilis:

Verecundia est medietas inuerecundiæ & cataplexios idest stuporis: & est circa operationes & sermones.

Inuerecundus est qui est in omnes: dicens & operans:

Diffi. Cataplex. idest stupidus est qui omnia & operari ueretur & dicere.

Diffi. Verecundus est qui operatur & dicit in quibus oportet: & quando oportet.

Eutrapelia idest comitas est medietas bomolochiæ & agrociæ.

Diffi. Bomolochus idest scurra est qui omnia & omne est putans oporte reconuiciari.

Diffi. Agroecus idest rusticus est qui conuiciari uolens non conuiciatus sustineat: sed iratus fiat

Est aliquis eutrapelus idest comis dupliciter: qui neq; omnes & omnino conuitians est: sed potens conuitiari moderare: & qui utique sustineat conuitiatus.

Cap.xviii Amicitia est medietas adulationis & inimicitiæ: & est circa opationes & sermones

Diffi. Adulator est qui plus decentibus & existentibus adiiciens est.

Diffini. Inimicus est qui a decentibus & existentibus diminuens est: & ab eis quæ sunt circũauferens est.

Diffi. Amicus est qui in medio eorum est: neq; enim plus eis quæ sũt adiiciet neq; laudabit quæ non decent: neq; rursus minora faciet: neq; oĩo contrariabitur.

Cap.xx Veritas est in medio ironiæ: idest simulationis & iactantiæ: & est circa sermones ἀλαζονεία. ει. dissimulatio.

Diffi. Iactator est qui plus eis quæ sunt sibi est fingens esse: aut scire quæ non scit:

Diffi. Iron idest cauillator est qui minus eis quæ sunt est fingens esse: & q̃ sciuit non dicens: sed occultas scite.

Diffi. Verus est qui neq; est fingens plura eis quæ sunt ipsi: neq; minora: sed existentia ipsi hæc dicet & esse & scire.

Cap.xxi. Iustum est duplex hoc quidem est secũdum legem: quod non ꝓpriæ iustum est: hoc autem quod in alterum æquale est.

Lex præcipit oĩa quæ secundum uirtutes dicuntur.

Quando aliquis bonorum maiora sibi tribuit: malorũ aũt minora: hoc ĩ æquale est & ita iniustum:

Pythagorici dicebãt iustum esse quæ quis facit hæc cõtra pati: sed tale nõ est ad oẽs: seruiens enim si percusserit liberũ nõ est iustum cõtra percuti semel: sed multotiens: & liber si libero oculum euellit: non est iustum

contra euelli solum:sed plura pati:
Iustorum hoc quidem secundum naturam est:hoc autem secūdum legē: sed melius est iustum quod secundum naturam est:q̄ qđ secundū legē.
Natura existentia nonnunq̄ transmutantur:nam si omnes sinistra studeremus semper proiicere fieremus utiq; ambidextri:a natura autem sinistra est:& dextra nihilominus meliorem sinistra:quis omnia faciamus sinistra sicut dextra.
Non contingit aliquem sibi ipsi iniustum facere.
In agonibus accipiens palmam a presidente hoc iudicante non iniustum facit.quis iniuste ipsi assignetur. sed utiq; iudicans male & dans iniustum facit.
Cap.xxii. Pars animæ rationem habentis: hec quidem consiliatiua est: hec autem scientifica.
Scientificum & consiliatiuum altera ab inuicem esse ex subiectis utiq; fiet manifestum:quemadmodum enim quoniā alteri ab inuicem sunt colores & sapores & soni:sensus alios natura ipsorum tradidit: sonum enim auditu cognoscimus:& saporem gustu: colorem autem uisu: & alia aliis similiter:sic & eodem modo oportet opinari:quoniam altera sunt subiecta:alteras esse animæ partes quibus hæc cognoscimus.
Altera est particula animæ quæ circa sensibilia est: & altera que circa intelligibilia.
Consiliatiuum est circa sensibilia & ea que in motu: & simpliciter que in generatione & corruptione sunt consiliamur enim de his.
Cap.xx. Scientia circa scibile est: prudentia autem circa operabilia in quibus est electio & fuga & quæ in nobis est operari & non operari.
Diff. Non idem est factiuum & operatiuum factum enim est cuius extra factionem alius est finis:operatiuum uero cuius non est alius finis extra operationem:
Circa operationem & operabilia est prudentia:circa factionem autem & factibilia est ars:
Diff. Prudētia est habitus electiuus & operatiuus eorū que in nobis sunt.
Prudentia uirtus ui detur non scientia:laudabiles enim sunt prudentes:laus autem uirtutis.
Diff. Intellectus est habitus circa principia intelligibilia.
Diff. Scientia est habitus eorum quæ cum demonstratione sunt:
Principia indemonstrabilia sunt.
Diff. Sapientia est ex scientia & intellectu composita:est enim circa principia:& quæ ex principiis sunt demonstrata.
Di. Opinio est qua ad utranq; partem declinamus:puta ad hoc ita esse & non esse.
Prudentia & sapientia non idem sunt: sapientia enim est circa ea quæ cō

demonſtratione ſunt & ſemper habentia ſe ita prudentia autem nõ cir ca eadem:ſed circa in mutatione exiſtentia:qualia conferentia ſunt.

Sapientiam uirtutem eſſe manifeſtum eſt:peior enim eſt prudentia q̃ ſapientia quoniam circa peius eſt.ſapientia quod enim circa perpetuum & diuinum eſt:prudentia autem circa conferens homini ſi ergo peius uirtus eſt:& melius merito uirtus erit.

Di.Synefis idest ſenſatio pars quædã prudẽtiæ eſt:& ſynetus i.ſenſatus qui poteſt in ratione iudicare & uidere circa paruũ autem & in paruis rebus iudicium eius.

Dinotes idest calliditas & dinus idest callidus neq; prudẽtia ẽ neq; prudẽs prudẽtis.n.& prudẽtiæ eſt optima appetere:& horũ electiuũ eſſe & operatiuũ:ſed dinotis& dini ſcrutari ex qbus:unde:quodq; fiat opatiuorũ.

Dinotes ſe habet ad prudentiam cooperando prudentiæ.

Di.Naturalis uirtus eſt que ſeparata quidem a ratione praua eſt & derelicta laudari:ad rationem autem & electionem apposita & perfecta facit uirtutem:propter quod cooperatur rationi:& non eſt abſq; ratione naturalis motus ad uirtutem:neq; iterum ratio & electio ualde perficitur in eſſendo uirtus abſq; naturali motu.

Nullũ eſt proficuũ:opari fortia & iuſta neſcientẽ:& eligẽtẽ tõne nõ recta.

Naturalis motus ad bonum cum ratione uirtus eſt & laudabilis.

Virtutes omnes operatiuæ ſunt:prudentia autem ſicut architecton ipſarum eſt:quomodo enim ipſa præcipit:ita uirtutes:& quæ ſecũdum ſe: operantur:quare & ipſa operatiua erit.

Prudẽtia ſapiẽtiæ nõ pncipatur;ſed ipſa de oĩbus curat & principalis eſt: qñeadmodũ in domo procurator prudẽtia eni ſicut pcurator ſapiẽtiæ parat uacationem:& facere ſuũ opus:continens paſſiones & tẽperans.

Propoſitiones ex ſecũdo libro magnorũ moralium. Ariſtotelis.

Capitulo.i.

St epiicia idest æquitas& epiices idest equus minoratiuus iuſtorum quæ ſecundum legem ſunt quia enim legiſlator non poteſt ſingula certe determinare: ſed uniuerſaliter dicere: qui in his permittit:& hæc eligens quæ legiſlator ſecundum q; uoluit ſingulariter determinare non potuit:talis eſt epiices.

Eugnomoſyne idest bona ſenſatio & eugnomon idest bene ſenſatus eſt circa hec circa que epiicea eſt: circa:ſ.iuſta a legiſlatore derelicta: non abſq; epiicea eugnomoſine eſt.

Iudicare eugnomonis eſt:operari autem ſecundum iudicium epiicis eſt.

Eubulia idest bona cõſultatio eſt circa eadem circa quæ eſt prudẽtia:circa opabilia enim ac circa operationẽ & fugam: & nõ eſt abſq; prudentia.

Eubulia eſt ordinatiua optimorum quæ in operatiuis & cõferẽtibus ſunt

Capitulo.ii.

Sicut in corpore uidemus aliquos non potentes sanare simpliciter bona conferentes:sed si debet quis sanare corpus prauú:aquá prius & cibos paucos oportet inducere:sic & prauam animam habéti ad nullum malum operandum :a diuitiis abstinendum est & principatu & potentia: & uniuersaliter talibus : quando facile mobilior & facile mutabilior ē anima corpore.

Non contrariatur uirtus uirtuti.

Absq; prudétia aliæ uirtutes non fiunt:neq; prudentia perfecta absq; aliis uirtutibus:sed cooperantur quodammodo adinuicem consequentes prudentiá.

Virtutes exteriores & quæ circa corpus sunt in super abūdantiá factæ peiores faciunt puta diuitie multæ facte despectores & fastidiosos fecerunt:similiter & principatus & honor & pulchritudo:uirtutes auté animi in additamentum tendentes meliores faciunt.

Neq; principatus neq; honor faciet studiosum peiorem q̄ uirtus:his enim ratione utetur.

Cap.iii. Tria sunt quæ fiunt in anima secūdū quæ praui dicuntur:malitia incontinentia & bestialitas.

Bæstialitas est superabundas quædam malitia.

Opposita uirtus bæstialitati est innominata: & est talis supra hominem existens:puta heroica & diuina nominata:quemadmodum enim bæstialitas supra hominem est:ita & uirtus opposita.

C.p.iiii. Est scire duplex quorum hoc quidem est scientiam habere:scire enim dicimus quando quis scientiá habet:alterū uero est agere sciétia.

Incontinens est habens scientiam bonorum:non operans autem ipsa.

Incontinenti habenti scientiam idem peccatum accider quod syllogizáti contingit enim ipsum uniuersalem scientiam habere q; talia praua & nociua sunt:non tamen q; sint hec praua in parte sciuit: quare ita habens scientiam peccabit.

Non est continens uel incontinēs qui operatione salsus est:sed qui rationem habet rectam:& hæc praua existentia iudicás & bona:nam incontinens quidem ut inobediens est rationi continēs autem obediens: & non a desideriis ductus.

Qui circa delectationes corporales magis q̄ decet:existens est iste incontinens perfecte dicitur.

Magis uituperabilis est incontinentia que est per delectationem:q̄ que est per iram:cum iniuria enim hec uidetur esse:illa cum delectatione.

Perseuerantia & continentia non idem sunt:continentia enim circa delectationes est:perseuerantia autem circa tristitias.

Incontinentia & mollicies non sunt idem:mollis enim est qui non sufficit labores:non omnes autem:sed quos necessario utiq; alius quis sus

ftinebit:incontinens autem eft qui non poteft fuftinere delectationes:
fed mollificatus & ab his ductus eft.
Plura mala non faciet leo q̃ dionyfius aut phalaris: aut clearchus aut aliquis horum malorum:in iftis enim principium exiftens prauum:quod eft ratio:maxime confert:in beftia autem hoc non eft.
Incontinens melior uidebitur intemperato:intemperato enim ineft principium prauum inq̃tum operatur praua exiftentia:& ratio confirmat.
Intemperantiæ duæ funt fpecies: hæc quidem prouocatiua & improuifa & fubito facta:altera autem imbecillis que cum ratione reuocantis eft exiftens & prima quidem nõ ualde uidebitur uituperabilis.& enim in ftudiofis talis fit & calidis ac bene natis:altera autẽ in frigidis & melancholicis fit & uituperabilis eft.
Temperatus eft qui non habet defideria praua: rationemq; circa hæc rectam.
Continens eft qui defideria habet praua rationemq; circa hæc rectam.
Prauior eft intemperatus incontinente:difficilius enim fanabilia funt naturalia factis ex confuetudine: incontinens autem prauus confuetudine uidetur effe:intemperatus autem natura:& propter hoc & ab hoc ratio praua in ipfo eft:fed non incontinente.
Confuetudo eft quod in naturam conftituit.
Confuetudo alia confuetudine repercutitur:natura autem a nullo repercutitur:quare difficilius fanabilia funt naturalia factis ex cõfuetudine.
Dif. Prudens eft qui ratione recta fingula fpeculatur: quiq; fed rationem apparentia optima operatur.
Prudentẽ non contingit incontinentem effe:
Diffi. Fœlicitas eft uirtus in uita perfecta.
Cap.v. Bonum incommifcibile eft prauis:& non multum commune:ac bonorum non eft prohibitiuum.
Eft quædam natura praua puta que uermium: & uniuerfaliter quæ uilium animalium:fed non propter hoc natura prauorum eft: fimiliter & fcientie praue funt:fed tamen non propter hoc prauum eft fcientia:fed bonum genere & fcientia & natura eft.
Sicut ftatue factorem fpeculari oportet qualis eft: non ex quibus diuertit & male operatus eft:fed ex quibus bene:ita neq; fcientia neq; naturam: neq; aliud ullum quale fit ex prauis : fed ex ftudiofis confiderare debemus.
Delectatio genere bonum eft.
Praue naturæ praua eft delectatio:ftudiofæ autem ftudiofa.
Nefcientes nectar putant deos uinum bibere:& non effe id delectabile hoc autem patiuntur propter ignorantiam:quoniam fimile paffi funt.
Diffi. Philotimus:id eft ambitiofus eft qui folus uult habere in alios fuper

excellere.

D: F. Bonum est quod omnia desiderant:

Delectatio mouet ad magis operandum:ad operandum enim prouocatiua est.

Si quae secundum uirtutem sunt delectatus quis operatur studiosus erit: si autē tristis bona operatur non studiosus erit:tristitia enim in his quae per coactionem est.

Scientia factiua est delectationis.

Virtutem esse dicimus quando ratio bene disposita est:passionibus bene habentibus propriam uirtutem commensuratam.

Non sicut putant antiqui uirtutis principium & dux est ratio: sed magis passiones oportet enim ad bonum motum irrationalem primum fieri:quod & fit:deinde rationem posterius supernumerantem esse & discurrere:uidebit autem hoc quis ex pueris absq; ratione uiuentibus: in his enim absq; ratione fiunt motus passionum ad bonum prius: ratio autem posterius superueniens & connumerator existens facit operari bonum:sed non si a ratione principiū accipiat ad bonum:non consequūtur passiones consentientes: sed multotiens contrariantur: propter quod magis principium ad uirtutem uidetur passio bene disposita: q̄ ratio.

Cap.vi. Absq; exterioribus bonis quorum fortuna est domina non contingit:faelicem esse.

Neq; intellectum quendam neq; rationem rectam oportet fortunam dicere:propter qd ubi plurimus intellectus & ratio: ibi minima fortuna est:ubi autem plurima fortuna ibi minus intellectus.

Sciendū quod totum hoc capitulum de bona fortuna de uerbo ad uerbū assumptum est:& collocatū pro primo capitulo tractatus de bona fortuna:unde decem & septem prime propositiões illius tractatus:de uerbo ad uerbum hic collocari possunt.

Cap.vii. Optimorum uel boniorum quaedam sunt simpliciter optima uel bona:ut uirtutes & a uirtute operationes:& principatus:diuitiae gloria honor & talia:alia uero non.

Bonus & optimus est cui simpliciter optima sunt optima: & simpliciter bona sunt bona:cui uero simpliciter optima non sunt optima: & simpliciter bona non sunt bona:nō est bonus & optimus sicut neq; sanus uidebitur cui simpliciter sana non sana sunt.

Cui bona omnia existentia bona sunt:& ab his non corrumpitur:puta diuitiis principatu:talis bonus & optimus est.

Cap.viii. Tunc operari secundum rectam rationem est:quando irrationalis pars animae non prohibet rationalem partem agere suam actionem.

Nulla scientia usum tradit & actum: sed habitum solum.
Cap.viiii. Amicus prauo studiosus non est: amicitia enim in fide & certitudine est prauus autem minime est talis.
Amicitia ad deum non est: amicitiam enim dicimus esse ubi est redamare: deus autem neq; redamare recipit: neq; omnino amare.
Amicitia non est adinanimata: ab inanimatis enim non contingit redamari.
Nō eædem sunt amicitiæ: quæ sunt propter bonum: & quæ propter delectabile: & quæ propter conferens: deest utile.
Optimorum amicitia est quæ fit secundum uirtutem: multorum autem quæ fit secundum conferens: quæ autem secundum delectationem fit in inhonorabilibus & contingentibus est.
Non sequitur: delectationem & conferens uirtus: sed uirtutem utraq; hæc sequuntur inconueniens enim est si quis non opinabitur studiosos ipsos sibi ipsis delectabilissimos esse: & enim praui ut ait euripides: sibi ipsis delectabiles sunt: malis enim malo cohæsit.
In conueniendo nihil maius est q̄ delectabiles esse.
Studiosorum amicitia est secundum similitudinem: & perfecta amicitia est.
Amicitia que secundum conferens est secundum inequalitatem est: & nō secundum similitudinem: habundanti enim in ops propter indigentiā eorum quibus diues habundat diuiti amicus est.
Propter conferens in contrariissimis amicitia fit.
Melius est amare q̄ amari: amare enim actus aliquis dilectionis est & bonum: ab amari autem neq; unus actus amato est.
Melius est noscere q̄ nosci: cognosci enim & amari inanimatis inest: noscere autem & amare animatis.
Benefactiuum esse melius est q̄ non benefactiuum esse: amans autem benefactiuus est secundum q̄ amat: amatus autem secundum q̄ amatur non.
Homines propter amorem honoris amari potius uolūt q̄ amari: propter id q̄ in amari super abundantia quædam est: semper enim qui amatur abūdat delectatione aut diuitiis: aut uirtute: amator autem honoris super abundantiam desiderat.
Amicitiam dicimus esse eiusdem ad seipsum: nam quoniam amicorum unam esse animam dicimus: animæ autem sunt plures partes: hæc erit una anima quando consonant ad inuicem ratio & passio quare una facta anima erit ad seipsum amicitia: hæc autem amicitia erit in studiosos.
Prauus nunquam est sibi ipsi amicus: repugnat enim semper sibi ipsi.
Nullus æquale dat meliori & peiori: sed maius scdm abūdātiā semp: hoc

autem æquale est secundum rationem: æquale enim quodammodo qui minus habet bonum peior:peior existẽs: maius habenti meliori existenti.

Est amicitia actus quidam: & amici non est alius finis præter actum:ami di:quare finis idem & actus est.

Omnes ad quos ipsi fecerũt quodammodo beniuoli sunt:unde & pater beniuolus est ad filium:ipsius existentem factionem:memor:& spe du ctus propter quod magis pater amat filium q̃ filius patrem.

Beniuolentia amicitia non est.

Concordia propinqua est amicitiæ: & si concordiam accipias principa liter dictam:sic concordia in intelligibilibus non est:sed in operatiuis.

Prauus est philautos.i.amans seipsum quoniam sui ipsius causa omnia operatur:& non est studiosus:quia alterius causa hic operatur.

Quoniam studiosus amico suo bona secundum conferens tradit amicũ suum seipso magis amabit:ipse uero seipsum maxime amat:quia facit optima existentia.

Amicus bonus philautos non est:solum enim amat ipse seipsum quia bo nus est:prauus autem philautos nõ habet propter quod amet seipsum puta bonum:sed absq; his ipse seipsum amabit.

Difficillimum est quemadmodum & sapientum quidam dixerunt nosce re seipsum & delectabilissimum utiq;.

Nos ipsos ex nobis ipsis non possumus speculari:nam ex quibus alios in crepamus nos latent hec facientes: hec autem fit aut per beniuolenti am aut passionem.

Quemadmodum quando uolumus ipsi faciem nostram uidere inspicien tes speculum uidemus:sic & quãdo nos ipsos uolumus noscere in ami cum uidentes noscemus:est enim amicus ut alter ego.

Quoniam delectabile est seipsum scire:hoc autem non est scire absq; alio amico:indigebit utiq; qui per se sufficiens est amicitia ad seipsum no scendum:

Quoniam conuiuere delectabile est & necessarium:id autem non contin git esse absq; amicitia:indigebit utiq; & per se sufficiens amicitia.

Multos amicos possidere non oportet: multis enim existentibus amicis difficile est unumquemq; perfecte amare:in omnibus enim impotens est natura nostra infirma existens ad multa accedere.

Si fuerit multi amici non erit tristantem cessare semper enim merito cir ca unum accidere aliquod infortunium continget:quo facto necessari um est tristari.

Finis propositionum ex secundo & ultimo libro magnorum moralium Aristotelis.

Incipiunt propositiones ex libro de bona fortuna Aristotelis & lectiones notatæ sunt secundum expositionem egidii de roma.

Ex lectione.i.

Int exterioribus bonis quorum fortuna est domina non contingit fœlicem esse

Ex lectione.ii.

Fortuna nō idem est quod natura: natura enim cuius est cā huius ut in pluribus: aut similiter factiua est: fortuna aūt nūq̄ ut ī pluribus: sed in ordinate: & ut accidit est.

Fortuna nō est idē quod intellectus idest ars aut rō recta: nō enim minus est ordinatus intellectus quam natura:

Vbi plurimus intellectus & rō est: ibi minima fortuna: ubi autem plurima fortuna est ibi minimus intellectus.

Bona fortuna non est quædam cura dei.

Dignificamus deum existentem dominum talium: ut dignis distribuat bona & mala.

Si deo attribuamus sicut utiq; contingit agere prauū ipsum iudicem faciemus: uel non iustum.

Deum paucorum non est uerisimile curam habere:

Bona fortuna est in his quæ non in nobis existunt: nō aūt in his quorum ipsi domini sumus: & potentes operari: pp q̄d iustum secundū q̄d iustū nullus dicet bene fortunatū: neq; eorum qui sunt scd'm uirtutem ullū: in nobis enim est hæc habere & non habere.

Nobilē bene fortunatum dicimus & totaliter cui talia bona existunt: sed tamen non in his principaliter bona fortuna dicitur.

Bona fortuna est in eo q̄ bonum aliquod existit præter rationem: & in eo quod est malum non sumere rationabiliter: sed tamen magis in eo q̄d est bonum sumere.

In eo quod est bonum sumere est secundum se ipsum eufortunium: in eo aūt quod est malum sumere est per accidens.

Ex lectione.iii.

Diffi. Bona fortuna est sine rōe natura idest impetus naturalis.

Diffi. Bene fortunatus est sine rōne habens impetum ad bona & hæc adipiscens.

In anima est naturaliter impetus quo ferimur sine rōne ad quæ utiq; bene habebimus: & si quis interroget sic habentem impetum, propter quid hoc placet tibi operari? nescio inquiet: sed placet mihi: simile patiens iis qui adeo aguntur.

A deo uero sine ratione impetum habent ad operari aliquid.

Bona fortuna cooperatiua est fœlicitati:

Ex lectione.iiii.

Quemadmodum ii quidem glaucii aût nigrorũ oculorum existunt a na tura: sic & bene fortunati & in fortunati quidam sunt a natura.

Ex lectione.v.

Necesse est fortunã esse: & causam esse aliquibus bonorum aut malorum

Scientia non est ipsius effectus fortunæ: aut propter experientiam nõ erit ipse effectus.

Ex lectione.vi.

Impetus sunt in anima ii quidem a ratione: ii autem ab impetu: neq; secũ dum hos oportet nos agere: sed tale utiq; erunt quale erit cubos super longa iacere quod scilicet non est necessarium.

Primi impetus sunt qui sunt naturales.

Appetitus naturalis naturaliter ad bonum tendit semper.

Bene fortunati naturaliter erunt quicunq; sine rõe bene dirigunt actiões suas ut in pluribus.

Dupliciter dicitur bona fortuna: hæc quidem quia bene operantur ex im petu præeligentes sic operari: hæc autem non sed contrariæ. de qua [illegible] agitur secundo physicorum.

Ex lectione.vii.

Non est eius quod est intelligere intellectus principium: neq; consiliandi consilium est principium.

Deus est principium motus i anima nostra: quẽadmodũ & in toto uniuer so: mouet enim deus aliquo modo omnia.

Nihil erit melius scientia & intellectu nisi deus: uirtus enim intellectus or ganum ipsius dei est.

Ex lectione.viii.

Consiliari non expedit bene fortunatis habent enim directiõis principiũ tale quod melius ẽ intellectu & consilio: deũ uidelicet: qui aũt rõnẽ se quuntur: hoc aũt principium nõ habent: neq; diuinos instinctus bonũ finem adipisci non possunt.

Bene fortunatorum uelocior est diuinatiua: quam prudentium & sapien tium.

Deo per se & non propter experientiam uel consuetudinem notũ est qđ cũq; agibile & bene uidet & futurũ & præsens.

Melancholici & recte diuinantes: & simplices magis participant natura les ipetus: uidetur enim principium hoc amissa rõne ualere magis quẽ admodũ cæci memorantur: magis: & amissis his qui ad uisibilia sũt uir tuosius est quod memoratur.

Duæ sunt species bonæ fortunæ: hæc quidem diuina & secũdũ ipetũ dire ctiua & continua: hæc autem præter impetum & non continua: sine ra

sione autem ambæ

Finis propositionum de bona fortuna Aristotelis.

Incipiunt propositiones ex primo libro politicæ Aristotelis secûdum trâslationé leonardi aretini & lectiones notatæ sunt secûdû commentaria Sancti Thomæ.

Ex lectione.i.

Idemus oẽm ciuitatẽ esse societatem quãdã:& oẽm societatẽ boni alicuius gratia constituta.

Eius gratia quod bonum uidetur oia oẽs agunt bonũq; aliquod omnes coniectant

Principalissima ẽ societatum & cæteras complectitur: illa quæ ciuitas appellatur &ciuilis societas:maximeq; principalissimũ oium bonorum humanorum ipsa côiectat.

Quicunq; putant gubernatoris ciuitatis &regis:patrisq; familias:& domini:eandem esse regiminis rationem non bene dicunt:

Imperans & parens natura sunt propter conseruationem: nam qui potest mente prospicere tem :natura imperat & dominatur :qui autem potest corpore hoc facere patet natura & seruit

Nihil natura tale facit quale statuarii delphicũ gladiũ ob inopiam:sed unũ instrumentum ad unum opus :sic enim optime instrumenta proficiẽt si eorũ singula non multis sed uni deseruiant

Diffi. Quotidiana societas secundum naturam constituta est domus.

Diffi. Quæ ex pluribus domibus cõstituitur societas prima:utilitatis gratia non quotidianæ pagus est.

Ois domus regitur a seniore.

Quẽadmodũ formas humanas diis attribuunt hoĩes sic ẽt uitas:l.cõuersationes.

Diffi. Quæ ex pluribꝫ pagis cõficitur societas ciuitas ẽ:q ẽ ex hiis q̃ nã st

Homo natura ciuile est animal.

Qui absq; ciuitate ẽ p naturã nõ p fortunã aut nequã ẽ :aut potior q̃ hõ: unde ab homero p cõtumeliã icrepatur:sine tribu sine iure sine domo

Sociale aial est homo magis quã oẽs apes :& quã oẽ gregatiũ:

Nihil frustra natura facit.

Sermonem hõ habet solus oium animalium.

Hucusq; natura pcessit i aliis aialibus:ut sẽsũ hẽant iocũdi atq; molesti & hoc uoce iter se significare possint ac sermo ad hoc datus est nobis :ut ostendamus utilitatem & dãnũ atq; ita iustum & iniustũ .

Hoc pter cæteta aialia hoibus pptiũ ẽ:ut boni & mali:ac iusti & iniusti & aliorũ huiusmõi sensũ hẽant soli hoĩes:q; societas facit domũ &ciuitatẽ.

Scd'm naturã prius ẽ ciuitas q; domus &q̃ singuli nostrũ:nã totũ prius eẽ q̃ ptẽ necessariũ ẽ:perempto.n.toto nõ erit pes uel manus nisi equoce:

Cuncta opera diffinita sunt & potentia:itaq; cum amplius non sint talia non est dicere illa esse eadem sed equiuoca.
Qui in communi societate nequit esse:quiq; nullis indiget propter sufficientiam:nulla pars est ciuitatis quare aut bæstia aut deus.
Sicut perfectione suscepta optimum cunctorum animalium est homo:ita si alienus fiat a lege & a iudiciis pessimum est omnium animalium.
Seuissima est iniustitia habens arma.
Hō arma tenet per innatam prudentiam atq; uirtutem:quibus plurimū ualet in cōtrarium uti:itaq; impiissimum & immanissimum est scilicet quantum ad irascibilem sine uirtute:& ad libidinem cibationemq; deterimum .s.quantum ad concupiscibilem.
Diffi. Ius ordinatio est ciuilis societatis.
Diffi. Iudicatio est iusti iuditium.

Ex lectione secunda.

Sine necessariis impossibile est uiuere & bene uiuere.
Instrumentorum quædam animata sunt:quædam in animata:
Minister in artibus locum instrumenti optinet.
Facere & agere specie differunt.
Qui sui ipsius non est secundum naturam sed alterius homo hic secundum naturam seruus est:
Imperare & parere non solum necessariorum est:sed etiam utilium.

Ex lectione.iii.

Statim ex generatione quadam distincta sunt alia quidem ad imperandū alia uero ad parendum.
Semper melius ē īperium meliorum parentium seu hominis quā bæstiæ nam quod a melioribus perficitur melius est opus.
Vbi aliud īperat aliud paret est aliquod horum opus
Quæcunq; ex pluribus constant & unum quod commune fiunt:siue ex continuis siue ex discretis:in omnibus appaer quod imperat & quod paret.
Oportet consyderare naturam non in corruptis:sed in his quæ magis se habēt secundum naturam.
Prauorum ac praue dispositorum sæpe inuenitur corpus īperare aīo:qa peruerse ac præter naturam se habent.
Est in animali prospicere imperium dominicum & ciuile:nam animus quidem in corpus dominicum habet imperium mens uero in appetitum ciuile & regium.
Clarum est secundum naturam & utilitatem imperari ab animo corpori & ab ea parte quæ habet rōnem:ei parti quæ subiacet perturbationi:æq̄litatem uero & uicissitudinem omnibus nocere.

Animalia mansueta meliora sunt q̃ feræ: animalibus q; melius est ut homini pareant:nam salutem ita recipiunt.
Masculus & femina alterum melius secundum naturam: alterum deterius:& hoc imperans illud parens.
Quicunq; tantum distant quantum animus a corpore:homo a bestia per quem modum se habent quorumcunq; est opus i corporis usu: (& hoc est eis potissimum)ii natura sunt serui.
Non ut corporis:ita & animi pulchritudinem discernere facile est.
Qui sunt secundum naturam seruis:is prodest ac iustum est seruire.

Ex lectione.iiii.

Dicitur seruire & seruus:& secundum leges:& secundum naturam:cõsensio enim quedã est per quã bello capta illorũ fieri dicuntur qui cæpint.
Virtus freta potentia uim potest maxime afferre.
Indignum aliquem seruire nemo dicit esse seruum.
Natura quidem uult ex bonis bonũ generare: attamen plerũq; nõ potest
Seruus pars quædam est domini: quasi animatũ quiddam corporis: sed separata:pars:qua propter aliquid est quod simul prosit:ut amicitia domino & seruo:nam idem prodest toti & parti:animæ & corpori.

Ex lectione.v.

In re familiari imperium est unius:nam ab uno regitur omnis domus: In repu.autem liberorum & æqualium est gubernatio.
Scientia & liberalis & seruilis est: seruilis quidem est qualis est coquinaria: & alius huius generis famulatus.
Domini scientia est per quam utitur seruis:nam dominus non est in possidendo seruos: sed in utendo: & continet hæc scientia non magnum aliquid neq; gloriosum: que enim scire facere oportet: illum oportet scire iubere.
Quibuscunq; est facultas a laboribus cessandi: uicarius quidem suscipit hunc honorem iubendi seruis: ipsi uero aut reipu. administrandæ: aut studiis philosophiæ intendunt.

Ex lectione.vi.

Fieri non potest ut uiuatur sine alimento:itaq; diuersitates alimentorum diuersas faciunt animalium uitas.
Homines qui pigerrimi sunt pastoralem uitam sequũtur:quoniam a mãsuetis animalibus sine labore educatio prouenit ociosis:cunq; sit necesse mutare locum animalibus:& ipsi coguntur una sequi quasi agricultutam quandam uiuam colentes.
Maxima pars hominum a terra uiuit & a fructibus non siluestris.
Existimandum est plantas animalium esse gratia:& cætera animalia hominum causa:mansueta quidem propter cibum:fera uero:& si nõ omnia: at plurima illorum propter cibum & alia adiumenta : ut uestis ac

cætera instrumēta ex illis fiant:si igitur natura nihil neq; imperfectum facit neq; frustra:necessarium est plantas & animalia omnium hominū gratia fecisse naturam.

Bellica ars secundū naturam quodammodo acquisitiua est:nam & uenatoria ars pars illius est qua uti oportet cōtra bæstias & cōtra eos hoies q ad parēdū nati sunt:nec uolunt parere:ut natura id iustū bellū exista

Acquisitio & possessio rerum in uita necessariarum & utilium ad societatem domus & ciuitatis non infinita est nullum enim instrumentum cu iusq̄ artis infinitum est neq; multitudine neq; magnitudine:diuitiæ au tē huiusmodi sunt multitudo īstrumētorū rei familiaris & reipublicæ.

Futile quiddā uidentur nummi:absurdū enim est tales esse diuitias a affit, mare:quarū habūdās qs fame perire potest:ut de mida fabulis traditur.

Ex lectione.vii.

In una quaq; arte desiderium finis in infinitum est:eorum uero quæ sunt ad finem non infinitum est finis enim extremum omnibus est.

Desiderii augēde pecuniæ non est terminus:finis enim sunt tales diuitiæ & pecuniarum possessio.

Commutationis causa nummus inductus est:in fœnore autem nummus nummum parit: itaq; maxime præter naturā est hic acquirēdi modu quia.f. denaru non acquiruntur ex rebus naturalibus:sed ex denariis.

Ex lectione.viii.

Opatiōes illæ artificiosissime sūt:i qbus minimū ē fortunæ:illæ sordidis sime i qbus maxie inqnatur corpus:illæ seruilissimæ i qbus corporis ē opus plurimum:illæ ignobilissimæ i qbus minimū requiritur uirtutis.

Tales milesius ostendit a micis suis:per facile esse philosophis ditari si uel lent:sed hoc non esse illis curæ.

Ex lectione.viiii.

Tres sūt partes rei domesticæ:una dominicā:alia paterna tertia cōiugalis.

Præest pater familias & uxori & filiis tanq̄ liberis:sed non eodem modo sed uxori quidem ciuiliter:filiis autem regie.

Masculus fæmina principaliorem nisi alicubi contra naturam consistat & antiquius & perfectum iuniore & imperfecto.

Magis & minus specie differre non facit.

Seruus omnino nō habet deliberandi arbitrium:mulier uero habet sed in ualidum:puer autem habet:sed imperfectum:& eodem modo circa morales uirtutes necesse est esse.

Qui præest perfectam uirtutem habere debet moralem animorum uero unusquisq; quantum sibi competit.

Mulieri decus affert taciturnitas:sed non item uiro.

Ex lectione.x.

Refert ad rectam īstitutionem reipublicæ pueros & mulieres esse bene in

ſtitutos:nam mulieres media pars ſunt hominum liberorum:ex pueris autem ſumuntur qui rempu.gubernant.

Propoſitiones ex ſecundo libro politice.

Ex lectione.i.

Iues ſocii ſunt unius ciuitatis.

Quod in repu.platonis ſocrates inq̄d oportere in bene inſtituē da repu.cōes eſſe filios & mulieres & facultates:id nō preſtat ſic ri:cōtinet enim multas perturbationes mulierum communio.

Omnes liberos & æquales ſimul gerere magiſtratum impoſſibile eſt.

Ex lectione.ii.

Quod multorū cōe eſt in eo minima adhibetur diligentia:nā de propriis maxime curāt hoīes:de cōibus autē minus:q̄ q̄tum ſinguli cōpetit:tā q̄ enim aio curāte ab aliis negligitur:queādmodum in ſeruilibus mini ſteriis ſamulantes multi interdum deterius inſeruiunt q̄ pauci.

Ex lectione.iiii.

Amicitiam putamus maximum eſſe bonum in ciuitatibus:nam ſic mini me ſeditionibus agitantur.

Duo ſunt quæ faciūt homines curā habere & amare:propriū.ſ.& affectio.

Ex lectione.v.

Melius eſt ut proprie ſint res:ſed uſu facere illas cōmunes:per uirtutē eni erunt communes:ut in prouerbio eſt:amicorum omnia communia.

Eſt ſane ienarrabile q̄tū interſit ad uoluptatē:cōſiderare aliq̄d eē ꝓpriū ſui:

Non fruſtra quiſq̄ ad ſe ipſum amicitiā habet:eſt enim id naturale:ſed cū amatio ſui reprehēditur:nō illud reprehenditur quia ſe amet: ſed quia magis quam oportet ſe amat:quemadmodum & pecuniarum

Largiri & opem ferre amicis & hoſpitibus & familiaribus dulciſſimum eſt:quod ſit ſi propriæ ſint facultates.

Ab alienis mulieribus laudabile eſt ſe abſtinere.

In uſu eaꝝ rerū quæ ipſi poſſidemus non in cōibus:liberalitatis eſt opus.

Ex lectione.vii.

Egeſtas ſeditiones & delicta parit.

Ex lectione.viiii.

Magis a legibus cupiditates adæquande ſunt q̄ patrimonia.

Multitudo grauiter fert inæqualitatem patrimoniorum:præſtantes autē uiri bonorum æqualitatem.

Qui moleſtia carere uolunt:nō aliūde q̄ a philoſophia quærant remediū.

Honor maximus habetur nō ei qui furem occiderit:ſed ei qui tyrannum.

Ex lectione.x.

Improbitas hoium īſaciabilis ē:& pmo q̄dē ſufficere debēt pauca atq̄ mi nima:mox uero ubi illa ſūt cōſecuti plura appetūt ſemp quouſq̄ ī īfini tū ꝓcedāt īfinita ē.n.cupiditatis nā ad cuius expletionē plurimi uiuūt.

Ex lectione.xiii.

Omnis ciuitas artificibus indiget.

Ex lectione.xiiii.

A suescere faciliter leges mutare improbum est.

Constat errata quædam esse tolleranda & legum latorum & magistratu um:non enim tantum proderit qui corrigere peragit:quátum nocebit assuefactio superioribus non parendi.

Lex nullam uim habet quo sibi steiur nisi ex more:mos autem non fit ni si temporis longitudine:quare faciliter mutare leges in alias nouas in. firmam facere est uim legis.

Ex lectinne.xiiii.

In quacunq; repu.male prouisum est circa mulieres: in ea putandum est medietatem ciuitatis esse neglectam.

Necessarium est in tali repu.in qua mulieres uiuunt mollitet:ac in omnē licentiam dissolutæ:diuitias haberi in precio: præsertim cum uiri sint obnoxii mulieribus:quod accidit omnibus ferme militatibus bellico sisq; gentibus.

Videtur qui primus fabulatus est:non Irrationabiliter uenerem marti cō iunxisse:quoniam omnes huiusmodi homines proni sunt ad uenerea illis q; obnoxii.

A mulieribus male gubernatur ciuitas.

Melius est aut nullam:aut paruam:aut mediocrem dotem esse mulieri/ bus constitutam.

Ex lectinne.xv.

Oportet rempu.quæ diuturna sit:nelle ut omnes ciuitatis partes constent atq; in statu suo permaneant.

Dignitas uirtutis est premium

Quod per omnem uitam magnis de rebus decernendi aliqui in repu.po testatem hēant piculosum est:est eni ut corporis: sic & mētis senectus.

Videntur ii qui in potestate decernendarum rerum constituuti sunt largi endi gratificandiq; per multam facultatem habere:quapropter melius est eos rationi reddendi subiectos esse.

Oportet & uolentē & non uolentem ad magistratum assumere:si dignus sit eo magistratu.

Nemo magistratum petet nisi honoris sit affectator.

Pleraq; eorum quæ homines iniuste faciunt.per ambitionem & auariti/ àm committuntur.

Ex lectione.xvi.

Vetusta pleraq; rudiora sunt nouis.

Non secundum legem scriptam iudicate:sed secundú q; sibi uidetur peri culosum est.

Ex lectione.xvii.

Signum est reipu.bene institutæ: q populus in suo permaneat loco: neq seditionem ullam unq fecit neq tyrannum.

Qui magna habent potestatem: si ipsi uiles sint multum nocent ciuitati.

Vbi non maxime honoratur uirtus: ibi non est possibile firmum esse optimorum in repu.statum.

Prauum est plures magistratus ab uno homine geri: unicū enim ab uno optime perficitur opus.

Ex lectione.xviii

Pittacus legem tulit: ebrios si quem pulsauerint maiori pœna damnari: q si sobrii fecissent: quia enim plures delinquunt ebrii q sobrii: non ad id respexit: quod in ebriis uenia: sed ad utilitatem.

Ex tertio libro politice Aristotelis.

Ex lectione.i. Diffi.

Respublica est eorum qui in ciuitate degunt institutio uel ordo.

Habitatio ciuē non facit: nam isto modo ministri qui circa nos habitant & serui ciues essent.

Pueri nundum ætate perfecti: & senes ob ætatem a muneribus publicis uacātes non simpliciter ciues dicendi sunt: sed quodāmodo ciues.

In rebus quarum suppositа differunt specie: aliud eorum est primū aliud secundum: aliud consequens.

Diff Ciuis est cui habilitas est participandi potestatis publicæ deliberatiuæ & iudiciariæ.

Diffi Ciuitas est multitudo ciuium quæ per se sufficiens est ad uiuendū.

Licet uideamus quosdam iniuste se in magistratibus gerere: hos tamen magistratus esse dicimus: sed nequaquam iuste.

Ex lectione.ii

Ciuitas non mœnibus diffinitur.

Babilon cum capta esset ab hostibus: ferunt partem aliquam eius ciuitatis tertia die nundum aliquid sensisse.

Ex lectione.iii

Non eadem est uirtus boni uiri: & boni ciuis.

Salus & conseruatio nauigantium commune est omnium opus ad hoc enim unusquisq eorum renditur.

Necesse est uirtutem ciuis esse ad rempu.conseruandā.

Viri boni perfecta est uirtus: & fieri potest ut ciuis bonus non possideat uirtutem illam per quam dicitur uir bonus.

Diff Præsidentia ciuilis est per quam aliquis præest similibus genere: & liberis hominibus: quamq eam qui præest didicisse parendo oportet.

Recte dicitur neminē bene imperare posse: qui nō prius sub iperio fuerit.

Oportet bonũ ciuem scire ac posse præesse & subesse laudabiliter: & hæc est uirtus ciuis.

Viri & mulieris alia est temperantia & fortitudo nam uideretur utiq; timi dus esse uir:si ita fortis esset ut fœmina:& mulier inhonesta uideretur si sic honesta foret ut uir.

Administratio domus alia mulieris alia uiri:nã uiri est acquirere:mulieris seruare.

Prudẽtia propria uirtus est præsidẽtibus:nõ cæteræ quidẽ uirtutes uiden tur cões tam eorũ qui præsunt q̃ eor̃ qui subsunt.at prudẽtia nõ est uir tus eius qui subsit:sed opinio uera reg.f.mandatarũ hic loquitur de ui ro in q̃tum est subditus nõ i q̃tum bonus uir:nã ut sic rebus habere pru dentiam & non ut subditus.

Ex lectione.iiii.

Optima ciuitas nunq̃ opificem faciet ciuem.

Necessaria qui uni ministrãt serui est:qui aũt publice uiles & sordidi sũt.

Virtutem exercere non potest qui uilibus opificibus est occupatus.

In paucorum gubernatione tenues homines ad rempublicam non recipi untur:ex magno enim censu ad honores reipu.peruenitur.

Ex lectione.v.

Dif.Respu.est ordinatio ciuitatis:& circa magistratibus alios: & maxime circa id quod summam in ciuitate habet auctoritatem.

Quoniã homo natura ciuile est animal: sit ut si etiam nihil indigeant ho mines mutuo auxilio:nihil ominus affectent uitæ societatem.

Quæcunq; respublicæ ad cõem utilitatẽ intendunt:hæc certe sed secundũ simpliciter iustũ:quæcunq; uero ad propriã eorũ qui præsunt utilitatẽ solũ:aberrant quidẽ:suntq; õẽs rectarũ rerumpu.trãsgressiões & labes.

Ex lectione.vi.

Vocare consueuimus cũ unus ad communẽ utilitatem respiciens guber nat:regiam potestatẽ:cum uero pauci gubernãt plures tamen uno:op timatum gubernationẽ:uel ex eo q̃ optimi præsunt: uel ex eo quia ad optimum:publicum administrant:cum autem multitudo gubernat ad communem utilitatem:uocatur communi omnium nomine respu.

Vt multitudo excellat ad omnem uirtutem difficile est.

Dif.Tyrãnides est dominatus unius ad proprium commodũ intendẽris.

Philosophantis circa singulorum disciplinam:& non solum ad id quod agendum respicientis:proprium est nihil negligere:neq; prætermitte re:sed demonstrare in singulis ueritatem.

Diffi Paucorum potẽtia: quam græci oligarchiam appellant est cum ad opulentorum comodum respu.ab opulentis & diuitibus gubernatur.

Diffi.Popularis status qui græce democratia dicitur:est cum ad comodum egenorum respu a pauperibus gubernatur.

Vbiq; accessit ut pauci sit opuleti.multi uero inopes:libertatis tamen om nes participes sunt:propter quas causas contendunt utriq; de repu.
Hucusq; sanctus thomas secundum expositionem cuius lectiones sunt no tatæ conscripsit super politicam:reliquum expositionis est petri de al uernia.licet in aliquibus libris sancto thomæ ascribatur: quod uerum non est:ut patet diligenmus intuenti.

Ex lectione.vii.

Qui de seipsis iudicant ut plurimum non recti sunt iudices:
De niture ac uitio publice cogitant quicunq; curam habent bene institu endi ciuitatem:ex quo manifestum est de uirtute curam esse habendā ei quæ re uera ciuitas sit nominanda.
Ciuitas non est communicatio loci:nec iniuriandi sibi ipsis nec comertii gratia licet ista ut adsint necessarium sit si futura sit ciuitas
Finis ciuitatis est bene uiuere:& non simul uiuere.
Diffi. Ciuitas est generum pagorumq; societas uitæ perfectæ ac per se suf ficientis:& hoc est bene ac beate uiuere.
Qui plus conferunt ad bene uiuendi societatem:iis plus iuris cōpetit in ci uitatem:q̄ iis qui libertate ac genere pares sunt uel maiores: sed ciuili uirtute impares:& q̄ iis qui diuitiis superatur: sed uirtute superantur.

Ex lectione.viii.

Si plures sint quorum unusquisq; non sit studiosus:tamen fieri potest: ut in unum cōuenientes omnes meliores sint:q̄ pauci studiosi non ut sin guli:sed ut oēs si unusquisq; tamen partem habet uirtutis & prudētiæ:

Ex lectione.viiii.

Permittere illis magnos magistratus qui neq; opes habēt neq; uirtutis exi stimationem: nequaq̄ est tutum propter iniustitiam & ignorantiam per quas quibusdam iniuriarentur in quibusdam errarent: sed exclude re illos penitus ab honoribus periculosum est.
Medicus est triplex.f.ille qui agit: & ille qui præcipit & ostendit: & tertio loco ille qui a puetitia expertus:sūtq; quidā tales in cūctis fere artibus.
Tribuimus iudicium non minus expertis q̄ scientibus.
Recte eligere scientis est opus:
Plura sunt in quibus leges expræsse cauere non possunt:ex eo quia nō fa cile est generali sermone singulos casus comprehendere.

Ex lectione.x.

Danda non est prærogatiua fistularum:illi qui sit nobilior:nihil enim me lius caneret:sed oportet iis qui in opere ipso procellunt illam tribuere.

Ex lectione.xi.

Ciuitas esse nō potest ex pauperibus omnibus:queādmodū nec ex seruis.
Nobilitas apud omnes in honore habetur.
Consentaneum est ex melioribus ortos esse meliores.

Diffi. Nobilitas est generis uirtus.

Ex lectione.xli.

Si quis in ciuitate excellat uirtute: nõ dicendum est ut talis uir sit de ciuitate pellẽdus. neq; gubernationi aliorum erit subiiciẽdus: putandũ enim talẽ uirũ tanq̃ deũ in hominibus esse: restat ergo (ut uidetur) naturam huius talem esse: ut omnes sponte sua illi parere debeant: sitq; rex perpetuus in ciuitate.

Ex lectione.xlii.

Magis apte sunt ad seruiendum nationes barbarorum q̃ græcorum: & eorum qui incolunt asiam q̃ eorum qui europam: preferunt enim seruile iugum æquo animo.

Reges a ciuibus custodiũtur: tyrãni uero ab externis mercede cõductis: & reges secundũ leges & uolẽtibus: tyrãni uero inuitis dominantur: itaq; alteri a ciuibus custodiuntur: alteri contra ciues custodiam parant.

Ex lectione.xliii.

Iudicia multorum sæpe meliora sunt q̃ unius.

Optabilius est ciuitatibus ab optimatibus gubernari: q̃ a rege: & cum potestate & sine potestate: modo reperire queant plures optimos uirtute.

Ex lectione.xv.

Melius est ciuitatẽ ab optima lege q̃ ab optimo uiro gubernari: unde qui legem præesse iubent uidentur iubere deum præesse & leges: qui autẽ hominem iubet præesse: adiungit & bestiam seuam: libido quippe hominis talis est. atq; obliquos agit etiam uiros optimos qui sunt in potestate: mens uero absq; appetitu lex est.

Ex lectione.xvi.

Natura non fit ut pars superet totum.

Ex quarto libro politice Aristotelis.

Ex lectione.i.

N cunctis artibus & sciẽtiis quæ non circa partem sed circa genus aliquid perfecte existunt: unius est cõsiderare quid cuiq; cõueniat generi.

Non minus difficile est corrigere rẽpu. iam institutã: q̃ ab initio instituere.

Leges omnes ad rempu. sunt accommodãdæ: nõ aũt respublicæ ad legẽ.

Diffi. Respu. est institutio ciuitatis circa magistratus honoresq; publicos: quemadmodũ debeant impartiri: & in quo potestas auctoritas q; summa debeat consistere: & qui sit finis cuiusq; societatis.

Constat tyrannidem gubernationem deterrimam esse ac plurimum a recta specie gubernandi abesse: secundo autem loco paucorum potentiam mediocrem uero popularem statum.

Ex lectione.ii.

Equitum munus nemo faciliter supportare potest nisi sit diues.

Ex lectione.iii.

Ciuitas nō ex una sed ex multis partibus cōstat: una quidem pars est cir/ca allimēta quos agricolas dicimus: altera circa ministeria seu artifices sine quibus ciuitas habitari nō pōt: tertia est forensis multudo quæ cir ca mercaturā & numulariā uersatur quarta mercenarii: quinta ppulsato res belli: quæ necessaria est si tueri libertatē uelint: impossibile est enim ut quæ ciuitas uocari mereatur: sit natura serua: per se enim sufficiens est seruus autē nō per se sufficiens est: sexta pars est iustitiæ iudiciariæ exhi bitores ac præterea cōsultores: septima illorū qui magna patrimonia habentes reipu. onera sustinent: octaua qui publicam operam exibent & qui in magistratibus gerendis occupati existunt.

Ciuitas absq̃ magistratibus esse non potest.

Arrogant sibi uirtutem cuncti: & multifariam se idoneos existimant ad gubernandum.

Ex lectione.iiii.

Paruas facultates habentes ociosi esse non possunt.

Ex lectione.vii.

Opulentioribus doctrina atq̃ nobilitas magis adesse consueuerunt.

Finis gubernationis optimatum est uirtus: paucorum uero gubernatio/nis diuitiæ: popularis autem libertas.

Nobilitas est antiquæ diuitiæ: & uirtus.

Ex lectione.x.

Doctrina ingenio indiget: & adiumentis externis.

Diffi. Vita beata est secundum uirtutem non impeditam.

Virtus mediocritas quædam est.

In cunctis ciuitatibus partes sunt tres: nam alii diuitiis excellunt: alii pau/pertate nimia deprimuntur: alii sunt inter hos medii.

Bonorum fortunæ mediocris possessio est optima omnium existimanda hæc enim facilis est ad obedientiam mandatorum.

Si qui excedunt forma: si uiribus: si nobilitate generis: si diuitiis: aut his contrariis ut paupertate nimia: aut imbecillitate: uel ignominia multa: difficile est ut ii rationi obediāt: fiunt enim istorum alii superbi: & deli quentes apte in rebus magnis: alii oculte praui & in rebus exiguis frau datores: & utriq̃ damnosi sunt ciuitatibus.

Qui opibus diuitiis amicis aliis q̃ bonis fortuitis habundant: nec impe/tium cuiusq̃ pati nolūt: neq̃ sciūt: & hoc statim domi eoꝝ natis existit: propter delitias eni ne solis qdē præceptoribus obedire cōsueuerūt: q autē sunt i eoꝝ indigētia summa cōstituti: magistratū gerere nesciunt.

Valde optandum est ut ii qui in repu. uersantur: facultates habeant medio cres ac sufficientes: nam ubi alii nimis multa possident: alii nihil uel plebs infima insurgit: uel paucorum potentia illa extrema uel tyran/

nus:ex populari enim statu nimium superbo & ex paucorum potentia ad tyrannidem deuenitur.
Vbi multum est mediocrium possessionum.minimū seditionis & discordiæ ciuium innascuntur.
Magnæ ciuitates minus seditionibus subiacent:quia magna est in his mediocrium hominum multitudo paruas autem ciuitates facile est in duas partes diuidi:ita ut nihil medium relinquatur.
In ciuitatibus consuetudo optinuit:homines nō uelle æquale: sed autim perare quærere:aut uictos obedire.

Ex lectione.xi.

Ciuitas cōstituta est ex quali & quanto:& dico quale:libertatem:diuitias: disciplinā:nobilitatē:quātum uero multitudinem populi præualentē.
Vbi mediocriū superat multitudo uel utrunq; extremū uel alterū tantū: hic respu.recipit stabilitatem.non enim est metus ne quandoq; diuites cum pauperibus conspirent cōtra mediocres:nunq̄ enim alteri alteris seruire uellent.
Arbiter fidelissimus & medius est.
Quanto melior est gubernatio temperata:tanto durabilior est.
Necesse est procedente tempore ex falsis bonis:uerum malum euenire.
Diuitum cupiditates plus habēdi:magis destruūt rempu.q̄ multitudinis.
Illa circa quæ paucorum potentiæ.contra populi statum:& econtra fiunt machinamenta:quinq; sunt numero:contio:magistratus:iuditia:arma matura:exercitium unde textum processum.
Peditatus nisi ordo ac discipina adsit inutilis est in bello.
Erat antiqua ciuitatū gubernatio rationabiliter paucorum & regia: propter paucitatem enim hominum non erat magnus numerus mediocrū: itaq; pauci cum essent multitudine:& īstitutione magis ferebant ab aliis gubernari.

Ex lectione.xiii.

In rebus magnis debent singuli magistratus ad singula deputari: melius enim singula curantur si in multis cura nostra non distrahatur.

Ex quinto libro politice Aristotelis.

Ex lectione.i.

Biq; propter inæqualitatem oritur seditio:& omnino quærentes æquum in sediriones incidunt.

Nobilitatem ac uirtutem in uerbis quidem omnes fere usurpāt at qui re uera nobiles ac boni sint nusq̄ centum reperiūtur:diuites autem multis in locis.

Impossibile est ex primo errore in principio commisso non euenire ad extremum:aliquid mali.
Tutior ac minus seditioni subiacet popularis gubernatio:q̄ paucorum:in

paucorum enim gubernatione duæ gignuntur seditiones:una inter se ipsos:altera ad populum:in gubernatione autem populi una tãtum. seditio fit ad paucorum potentiam.

Ex lectione.ii.

Res pro quibus seditiones fiunt sunt lucrum & honor:atq; his contraria: dedecus scilicet & damnum.

Causæ & principia seditionis sunt contumelia:metus:præpotentia:contemptus:incrementi excessus:uerecundia:negligentia:pusillanimitas:imparitas.

Superbia & auaritia eorum qui gubernant: homines prouocant cõtra se: & contra statum eius reipu.quæ ista fieri patitur.

Auaritia quandoq; fit ex priuatis rebus:quandoq; ex publicis.

Propter mætum ad seditiones deueniunt qui pœnas formidant ob malefitia commissa.

Ex lectione.iii.

Oriũtur seditiones nõ pro paruis rebus:sed ex paruis ad magna pueniũt.

Seditiones paruæ corroborãtur maxime:quando in principalibus fiunt.

A principiis seditionũ cauendũ est diligenter:ac dissoluendæ statim sunt eorũ discordiæ:qui multũ in repu.possunt:in principio enim peccatur.

Principium dicitur esse dimidium totius.

Excellentium uirorum discordiæ totã post se trahunt ciuitatem.

Ex lectione.v.

Homines ab honoribus exclusi res nouas moliri non cessant:quo ad ipsi quoq; honorentur.

Ex lectione.vi.

Dissoluuntur maxime respu.& optimatum gubernationes:propter transgressionem iustitiæ:in ipsis factam.

Ex lectione.vii.

Contrariorum contrarii sunt effectus.

Corruptioni conseruatio est contraria.

In rebuspu.quæ laudabiliter permixtæ ac temperatæ sunt: diligenter obseruandum est:ne quid ex legibus institutisq; moueatur.

Maxime ab eo cauendum est quod paulatim repit.

Non similiter facile est latere male agentem in breui tempore magistratus:& in longo.

Conseruantur respublicæ non solum ex eo quia procul sunt a periculis: sed etiam interdum quia propinquæ sunt:homines enim formidantes uigilantius intendunt ad reipu.custodiam.

In omni gubernatione magis conãdum est paruos & longi temporis honores præbere quam confestim magnos:corumpuntur enim nec cuiuis est hominis prosperitatem ferre.

Si accumulate dati sunt alicui honores:nõ sunt simul omnes postea aufe rendi:sed paulatim.

In omni repu.lege ita prouidere conandum est:ut nemini sic excessiua potentia neq; amicorum:neq; pecuniarum:q; si ita contingat per absentiam remouendæ sunt huiusmodi hominum clientelæ.

In omni repu.legibus omni diligentia constituendum est:ne ex magistratibus lucra proueniant: si enim populi existimant eos qui magistratus gerunt ex repu.ditari:duplicem capiunt molestiam:& quod ab honore excluduntur:& q; a lucro.

In populari statu conseruando quem græci democratiam dicunt oportet diuitibus parcere:ac non modo possessiones eorum nõ auferre: sed ne fructus quidem earum.

In paucorum gubernatione conseruanda: quæ græce oligarchia dicitur cura est pauperum suscipienda diligenter:& officia quibus sunt salaria constituta illis tradenda:& si quis diuitum eos cõtumelia affecerit:maior pena est constituenda q; si ipsi inter se idem fecissent.

In omni repu.magistratus in quibus uis auctoritasq; reipu.consistit: solis iis qui sunt ex repu.committi debent.

Tria debent habere illi qui principales magistratus sunt suscepturi:primũ ut ament presentem ciuitatis statum:deinde ut habeant potentiam maximam ad ea exequẽda que magistratus requirit:tertium ut habeat uirtutem & iustitiam ad ipsam rempu.

Quando in eodem omnia non concurrunt cuius facienda est electio: uidetur inspiciendum esse ad duo cuius scilicet magis participabunt omnes & cuius minus quapropter in re militari ad peritiã magis q̃ ad probitatem est respiciendũ:contra uero in custodia & administratione erarii:plus enim probitatis requirit q̃ quantum habeant multi.

Maximum fundamẽtum est .s.conseruationis reipublicæ custodire ut potentior sit ea pars que rempu. saluam uelit quam illa que nolit.

Maximum omnium ad reipu.stabilitatem est id quod nunc paruifaciunt omnes:eruditi ad reipu.disciplinam nihil enim prosunt utissime leges quæ a gubernatoribus decernuntur: nisi moribus instituti: & disciplina imbuti homines fuerint.

Nõ putandum est esse seruitutem uiuere ad formam reipu. sed salutem.

Ex lectione.viii.

Regia potestas pro tutela prestantium uirorum contra populum reperta est:& fit rex ex prestantibus per excellentiam uirtutis: uel rerum gestarum quæ sunt a uirtute:uel per excellentiam huiusmodi generis.

Debet rex esse custos:ut qui diuitias habent nil iniustum patiãtur:nec etiã populus afficiatur contumeliis.

Ex lectione.viiii.

Per contumeliam & per metum & per contemptum insurgunt plærique subiectorum aduersus dominantes.
Quando per contumeliam adducuntur homines ad insurgendum impetus fit in corpus.
Contumelia concitat ad iram.
Irascentium plurimi ultionis causa impetum faciunt non causa potētiæ.
Fortitudo potentiam habens superbia est.

Ex lectione.x.

Particulam quandam odii debemus iram existimare.
Interdum ita efficatior est q̃ odium:nam ira cum dolore fit:quare non facile utitur ratione:odium autem sine dolore.
Constituendum est tyrannorum interfectoribus uiuendum non esse: nisi rem confecerint.

Ex lectione.xi.

Quanto magis restringitur potestas omnis:tanto maiori tempore necesse est eam durare.nam & ipsi qui regunt minus superbiũt magis q̃ moderati sunt:& illi qui reguntur inuident minus unde theopompus lacedæmonum rex regiam potestatem ad mediocritatem deducens: ad uxorem respondisse fertur:dicentem an non erubesceret:q̃ filiis minorem potestatem regiam derelinqueret:q̃ a parentibus ipse accepisset: non profecto inquit:nam relinquo eis multo durabiliorem.
Nemo adulationibus gaudet qui mentem habet libero homine dignam sed amant boni uiri:uel non adulantur.
Vtiles praui sunt ad praua.
Tria sunt quæ cõiectat tyrannus pro dominatione retinẽda unum est, ut animos imminuat ciuium:nemo enim praui animi contra tyrannum insurgit secundum ut ciues inter se diffidentes reddat: non euertitur. enim tyrannus nisi ciuium aliqui inter se fidem habeant.tertium impotentiam agendi:nemo enim sibi impossibilia aggreditur.

Ex lectione.xii.

Non faciliter inuadi potest:nec faciliter contemni qui sobrius est:sed qui ebrius:neq; qui uigilat:sed qui dormit.
Oportet principem uel tyrãnum erga religionem deorum affici uehemẽter.minus enim formidabunt populi ne quid contra iustitiam fiat:si religioni deditum illum existimabunt:ac deorum timorem habere:minus q̃ contra illum audebunt insurgere quasi deos habeat propitios & fauentes.
Oportet precipere eos uiros qui in aliqua re laudabiliter se gesserit honorate:& hos honores ipsemet tribuere debet:penas uero & animaduersiones per alios infligere per magistratus uidelicet & iudicia.
Communis custodia cuiuslibet dominationis unius:est neminem unum

pre cæteris magnum facere:sed plures:nam se inuicem custodient.

Princeps:si quem præ cæteris extollere oporteat:non tamen eū debet extollere qui sit moribus audax:nam huiusmodi homines aptissimi sunt ad inuadendum circa omnes res.

Principi ab omni contumelia abstinendum est:præcipue tamen a duabus ne in corpus flagris:ne ue in ætatem libidine insultū faciat:maximeq; id cauendum est in illis hominibus qui honorem magnifaciunt:

Principi & tyranno illi sunt formidādi & cauendi:qui ita dispositi sunt ut amplius uiuere non curent cum occiderint.

Durum est ut heraclitus inquit pugnare aduersus iram.

Oportet principem egregios uiros p familiaritatem sibi coniungere:plebem uero ac multitudinem per fauorē & gratiā in obsequio retinere.

Propositiones ex Sexto libro politic. Aristotelis.

Ex lectione.ii.

Ropositum popularis reipu.est libertas: ad hanc enim respicere debent popularem statum.

Libertatis reipu.popularis pars una in eo consistit:ut per uices imperent & pareant:altera uero uiuere ut quisq; uelit:hoc enim aiunt esse opus libertatis:siquidem serui est uiuere non ut uult.

Per uices subesse ac præesse pertinet ad libertatē quæ est secundū æquum

Ex lectione.iii.

Aiunt populares id esse iustū quod uidetur pluribus:potentes uero quod uidetur iis qui plus possident.

Cum duæ partes sint ex quibus ciuitas constat:diuites scilicet & pauperes quod ambobus uidetur autem pluribus id ratum sit:quod si contraria uideantur:quod pluribus & habentibus maiorem censum.

ex lectione.iiii.

Optimus populus est ille qui ex agricolis constat.

Agricolæ raro contionem & machinamēta agunt cum enim laborandū sit illis: circa necessaria ad uictum operibus destinantur suis: & aliena non appetunt.dulcius q; est illis opus facere q̄ in repu.uersari:nisi magna in gubernando sint emolumenta suscepturi.

Pleriq; agricolarum magis lucrum appetunt quam honorem.

Licentia agendi quod quisq; uelit custodire nō potest ingēitam unicuiq; hominum prauitatem.

Agricole & pastores corporibus exercitati:ad bellicas expeditiones utilissimi sunt:ac potētes sub diuo cōsistere:opificū uero ac forensiū & mercenariorum uilis est uita nullumq; uirtutis opus.

Ex lectione.v.

Paruum incōueniens cōniuendo transitur:magnum uero in oculis hæret:

Plærisq; dulcius est dissolute uiuere q̄ modeste.

Qui curam ſalutis habent reipu.leges ponere debent:ut damnatorum bona ſacra ſint & non in publicum: ſed in ſacrum referantur:nam pœna eadem erit:populus autem minus cupide damnabit:cũ nihil ſit utilitatis ex damnatione ſuſcepturus.

Magna pœna conſtituenda eſt aduerſus eos qui falſo accuſarint.

Gratioſorum ac mentem habentium nobilem eſt ſuſcipere egenos: & occaſionem præbentes conuertere ad res agendas.

Ex lectione.vi.

Semper ex meliori populo capiendi ſunt illi qui ad ſocietatem reipu.gubernande capiuntur.

Sicut corpora bene diſpoſita ad ſanitatem:& nauigia bene iſtructa ad nauigandum multos ferunt errores nec ob eos ſuccumbunt.ualitudinaria autem corpora & nauigia parum firma: nautiſq; inſtructa prauis ne paruos quidem ferunt errores:ita rerumpu:quæ deterrime ſunt plurima indigent cuſtodia.

Cũ ſint multitudinis potiſſimũ quatuor partes: agrigolæ: negociatores artifices:mercenari: quatuor etiam ſunt utiles ad bellum equites: pedites grauis armature:expediti leues:& turba naualis.

Equos eorum nutrire eſt qui magnas habent facultates.

Grauis armatura diuitum eſt magis q̃ pauperum:expediti autem & leues: & nautica turba:a plebe eſt omnis.

Ex lectione.vii.

Summe neceſſarius ac difficillimus omnium magiſtratuum eſt qui uerſatur circa executiones eorum qui damnati ſunt:& circa eorum pænas atq; cuſtodias:inde enim multæ proueniunt inimicitiæ.

Nihil prodeſſent iudicia aut ſententiæ: niſi forent qui eas executioni mandarent.

Melius eſt hunc circa executiones magiſtratũ non unum eſſe: ſed partiri inter plures:ut alii de aliis exequantur:q̃to enim minus inimicitiarum eſt in illis qui executioni demãdantur:tanto magis res finem ſuſcipiẽt.

Si idẽ ſit:q̃ condẽnat & qui cõdẽnationẽ exigũt duplex cõtrahitur odiũ.

Viri boni maxime uitant officium cuſtodiendi reos:prauos autẽ nequaq̃ eſt tutum ei præficere:cum ipſi potius indigeant cuſtodia & carcere: q̃ alios debeant coſtodire.

Præficiendi ſunt reges ſacroꝝ:ſiue maximi põtifices quorum cura ſit circa rem diuinam:circa templa: ut conſeruentur quæ ſunt: & erigantur ruinoſa ædificia:& cætera omnia quæ pertinent ad diuinum cultum.

Propriũ eſt eaꝝ ciuitatũ quæ magis pacatæ atq; trãquille ſunt:curã facere de mulierum diſciplina:de legibus ferundis:de diſciplina iuuentutis: de gymnaſiorum gubernatione:hæc enim non popularia ſunt.

Ex ſeptimo libro politice Ariſtotelis.

Ex lectione.i.

Ria sunt bonorũ genera:externa.corporis: & animi: & ista omnia adesse foelici homini oporter.

Nemo dicet eum fœlicem qui nullam partem fortitudinis habet:neq; temperantiæ neq; iusticiæ:neq; prudentiæ.

Virtutis quidem satis habere se putant homines quantulumcunq; habeant:diuitiarũ uero atq; pecuniæ potẽtiæq; & famæ:& huiusmodi omnium infinitum excessum sequuntur.

Homines acquirunt & conseruant:non uirtutes externis bonis:sed externa uirtutibus.

Beata uita siue in gaudio posita sitsiue in uirtute:siue in ambobus.magis existit moribus & intellectu in excessum ornatis:mediocria uero externa possidentibus q̃ iis qui in externis plura possident q̃ opus sit:& in illis deficiunt.

Externa bona finem habent tanq̃ instrumentum quoddam.

Omne utile tale est ut excessus eius uel noceat habenti:uel certe nihil prosit:at bona animi quanto magis excedunt tanto magis utilia sunt.

Bonis animi non solum honesti uerum etiam utilis appellationem tribuere oportet.

Quoniam anima preciosior est corpore & diuitiis & simpliciter:& nobis: necessarium est & dispositionem optimam illi correspondere.

Animi gratia corpus & pecuniæ expeti nata sunt:ita enim recte sentiẽtes expetere omnes oportet:non autem animum gratia illorum.

Quod tantum fœlicitatis unicuiq; contingat:quantum uirtutis atq; prudentiæ:& quantum secundum h[a]s operatur:confessum nobis existit:teste deo fretis decente fœlicem se esse atq; beatum non per aliquid externorum:sed per se ipsum:quia talis est secundum naturam.

Externorum bonorum causa est fortuna & casus: at iustus & temperatus nemo est a fortuna:neq; per fortunam.

Consentaneum est rationi ciuitatem beatam esse quæ optima sit: & quæ bene agat.

Impossibile est bene agere eos qui bona non agunt.

Nulla bona actio est neq; uiri neq; ciuitatis:sine uirtute atq; prudentia.

Vita optima & priuatim & publice ciuibus est cum uirtute: in tantum externis facultatibus adiuta:ut actiones uirtuosas conficere possit.

Ex lectione.ii.

Necessarium est illam esse optimam rempu.per cuius institutionem unusquisq; optime agit:& beate uiuit.

Duæ sunt uitæ quas prestantissimi ad uirtutem homines: cæteris uitis anteponere uidentur:una ciuilis & actiua: altera ab omnibus externis soluta:seu contemplatiua.

Necesse est illum qui recte sapit:ad meliorem uitam se disponere:& priuatim unumquemq; hominem:& publice ciuitatem.
Rei bellicæ studia bona sunt existimanda:sed non ut finis supremus: sed gratia supremi finis:
Studiosi legum positoris est cōsiderare urbem & naturam hominum & omnem aliam communionem uitæ laudabilis:quo percipiát quátum fieri potest fœlicitatem.
Impossibile est nihil agentem bene agere.
Liberi hominis uitam meliorem esse: q̄ in dominando occupati: uerum est:nihil enim egregium est seruo uti inquātum seruus:iussus enim do mini in rebus necessariis nihil habet decorum.
Putare omnem gubernationem esse dominationem nequaq̄ uerum; est.
Fœlicitas actio est.
Si potestatem habere optimum est:is qui dominus agendi esse potest:hāc facultatem dimittere aliis non debet:sed sibi arripere: & neq; filiū patris:neq; parentem filii:neq; amicum amici ratiōnē habere: nāq; quod optimum est:id nobis ipsis assūscere debemus.
Nihil bonum est quod fit præter naturam.
Maxime proprie dicimus agere etiam externis actionibus eos qui intelligentia & cognitione operibus præsunt architecti.
Vix deus bene se habere & mundus totus quibus non sunt actiones exter ne præter proprias:si non optima esset contemplatiua uita.
Necesse est eandem esse uitam optimam:quam cōtemplatiuam dicimus: unicuiq; hominum priuatim:& publice ciuitatibus & hominibus.

Ex lectione.iii.

Omnibus artificibus materiam subesse oportet aptam ad opificium:nam quanto melior hæc existit tanto id quod fit ex arte erit preclarius.
In magnitudine ciuitatis iudicanda:non tantum ad numerum habitantium:sed magis ad potentiam respicere oportet:est enim quoddam ciuitatis opus:& quæ maxime id efficere potest:hanc existimādum est esse maximam ciuitatem:idq; opus est imperantium & parentium.
Non seruorum & inquilinorū & hospitum grandis numerus: sed horum qui sunt pars ciuitatis:& ex quibus ciuitas constat præcellens multitudo:signum est magne ciuitatis.
Ex qua ciuitate operarii quidem per multi exeunt:bellatores autem pauci hanc impossibile est esse magnam:non enim idem est magna ciuitas: & populosa.
Difficile est & forsan impossibile:ut quæ nimiū populosa est ciuitas optime gubernetur.
Excedentem multitudinē gubernare:diuinæ potentiæ opus est: quæ hoc totum continet.

Est quædam mensura magnitudinis ciuitatis: quemadmodum & aliorum omnium animalium plantarum instrumentorum: nam horum singula: neq; parua nimium: neq; magnitudine excessiua suam potentiam retinebunt: sed aut destituta omnino erunt a natura: aut male se habebunt.

Necesse est primam ciuitatem illam esse: quæ ex ea multitudine constat quæ multitudo potentia per seipsam sufficiens est ad bene uiuendum in ciuili societate quæ uero multitudinem hanc excedit maior est ciuitas: sed hic non est in infinitum.

Imperantis est iubere ac iudicare.

Ad iudicandum secundum iustitiam & ad magistratus demandandos secundum dignitatem: necessarium est ut se inuicem cognoscant ciues quales sint: quare ubi hoc nō fieri cōtingit: necesse est ut male res procedant circa magistratus demandādos & circa iudicia: in quibus certe neque quāq est temere procedendum: quod in nimia multitudine manifeste contingit.

Ex lectione. iiii.

Regionem ciuitatis necesse est feracem esse omnium rerum: nam omnia in seipso habere & nullius indigere sufficientis est.

Formam regionis ciuitatis talem esse oportet: ut ab hostibus quidem non facile inuadi possit: ciuibus autem facilius sit in aliena egressio.

Vrbis situs: (si formanda nobis illa est secundum uotum oportuna:) & ad terram & ad mare debet iacere: sic enim & ad auxilia ferenda & ad ablationem & importationem omnium communis erit.

Ciuitati maritimæ melius est naualem potentiam habere usq; ad aliquam quantitatem: non solum enim sibi ipsis: sed & finitimis quibusdam auxiliari possunt: & esse terrori quemadmodum terra sic etiam mari.

Turbam nauticam & huiusmodi hominum multitudinem: non necessarium est ciuitatibus existere: nulla enim ciuitatis pars huiusmodi homines esse debet: nam pugnatores & iniuriosi sunt qui naues conscendūt: & ingenui non sunt homines.

Existente multitudine hominum tenuis fortunæ: qui circa nos habitant: & agricolarum necessarium est habundantiam esse & nautarum.

Ex lectione. v.

Qui in frigidis regionibus incolunt gentes & que per europam: animo quidem habundant ingenii uero & arte sicut parum habent: quaptopter in libertate magis perseuerant: disciplinam uero reipu. difficulter recipiunt: ac finitimis dominari non possunt: quæ uero asiam incolunt ingenio & arte habundant: sed animositatē non habent: propter quod & parere dominantibus: & seruire perseuerant: at græcorum genus: ut

mediam regionem locorum fortitum est:sic etiam amborum est parti/ cepsmā & animosum & ingeniosum est:ex quo fit ut in libertatem de/ gat:& disciplinam reipu.optime recipiat: & unius reipu.constitutionē fortitum imperare omnibus possit.

Oportet intelligentiā & uigorem animi nam existere illis qui futuri sunt idonei quos legum positor ad uirtutem instituat.

Potentia animæ est per quam amamus & beniuoli sumus.

Magis irritatur animus cōtra familiares & amicos q̄ contra ignotos:si cō temptum se putet.

Dominus & inuictus animus est.

Non sunt magnanimi homines natura infestitinisi cōtra iniuriantes: hoc autem magis contra notos familiaresq; patiuntur:si iniuriatos sibi exi stimant:& hoc non sine ratione continet a quibus enim deberi sibi be neficium expectant ab eisdem non solum priuari beneficio, sed insu/ per ledi se putant.

Prouerbio dicitur fratrum contentiones & iræ sunt acerbissimæ:& qui se nimium amantii ie nimium oderunt.

Non eadem certitudo querenda est in his quæ per rationes:& in his quæ sunt per sensum manifesta.

Ex lectione.vi.

Sicut rerum secundum naturam consistentium non omnes hæ sunt par tes totius consistentiæ:sine quibus totum esse non poteſt:sic nec ciui/ tatis ponendum est esse partes: quæcunq; ciuitatibus existere necessa/ rio oportet:possessione enim indiget ciuitas: nulla tamen pars ciuita tis est possessio.

Diffi Fœlicitas est uirtutis operatio & usus quidam perfectus

Per alium modum & alsis uiis singuli fœlicitatem appetentes & alios ui uēdi modos fecerunt:& alias reipu.disciplinas.

Sex sunt sine quibus ciuitas esse non poteſt:primum alimenta: deinde ar tes:tertium arma:quartum pecuniarum habendarum facultas : quin/ tum ac primum circa rem diuinam cultus : sextum quod est omni/ um summe necessarium:iuditium pro utilitate & iusticia contrahen/ tium.

Ex lectione.vii.

In ciuitate quæ optime gubernetur: & quæ iustos habeat ciues simplici ter:& non ad suppositionem:neq; artifices:neq; mercatores:neq; agri/ colas ciues esse oportet : uniuersaliter est enim huiusmodi uita uirtu/ ti aduersa:opus est enim quiete ad uirtutem comparandam & ad rem/ pu.gerendam:

Qui armorum domini sunt iidem etiam sunt domini status & mutatio/ nis reipu.

Vires in iunioribus sunt:prudentia uero in senibus.

Neq; agricola:neq; artifex:neq; ullium exerciorum quispiam:sacerdos est deputandus:honos enim diis est a ciuibus impendendus: sed cum di/stincti sint ciues in eos qui arma tenent:& in eos qui consultant: & decēs sit diis cultum exhibere:& rem quiete suscipere:eos qui pro tempore in his laborauerūt:ac defessi sūt:is utiq; est sacrorū cura demādāda.

Ex lectione.viii.

In sacrificiis cultuq; diuino sumptus debēt esse cōmunes totius ciuitatis.

Ex lectione.viiii.

Ad occidentē conuersę urbes & ad eos uentos qui inde perflant salubriores sunt:secundo loco quæ sunt secundum boream sitæ.

Quibus plurimum & frequentissime utimur ad corpus ea plurimum important ad sanitatem aquarum autem & uentorum potentia hanc habent naturam.

Qui dicunt non oportere mœnia adesse ciuitatibus illis quæ uirtutē possideant nimium priscę loquuntur: & hoc uident per experientiam reprobatum in his ciuitatibus quæ sibi id ad gloriam iactabant: est enim ad pares ac non multo excedentes multitudine.non satis decorum per mœnia seruari uelle:sed cum aliquando cōtingat & fieri possit ut multo maior hominum multitudo & maiori uirtute superueniat: si saluos esse oportet: neq; perire neq; contumeliis affici firmissimam munitionem murorum putandum est oportunissimam esse in bello: præsertim hoc tempore in quo tormenta & machinæ ad obsidiones urbium cum omni subtilitate sunt adinuenta.

Mœnia urbis sunt præsidiis quibusdā & turribus per oportuna loca interpositis munienda.

Aedes deorum locum idoneum habere debent:qui supereminentiam habeat:& ad edendam uirtutem sufficienter:& ad uicinas partes ciuitatis excellentes:decetq; iuxta hunc locum constructionem fori esse talem: qualis est in thesalia eius quod liberum uocant:idest q̄ debet esse purū ab omni mercatu:& neq; opifices nec agricolas: neq; alios ullos tales illi appropinquare:nisi a magistratibus uocentur.

Præsentia magistratuum ante oculos posita gignit ueram reuerentiam liberalemq; pudorem.

Dicere uoti est:euenire autem fortunæ.

Ex lectione.v.

Duo sunt in quibus omnis commendatio bene agendi: consistit: unum est ut propositum ac finis agendi recte subiaceat:aliud est ut eas que ad illum finem ferunt actiones inueniamus.

Bene uiuere ac fœlices esse omnes cupiunt:sed aliis potestas est adipiscendi:aliis non:propter fortunam aliquam uel naturam:opus est enim ad

iumentis quibusdam ad bene uiuendum: minoribus quidem illis qui melius dispositi sunt: maioribus autem qui peius: alii uero statim non recte quærunt fœlicitatem.
Studiosus uir: & paupertate: & morbo: & aliis fortunæ aduersitatibus laudabiliter utitur.
Studiosus est cui per uirtutem bona sunt simpliciter bona.
Boni & studiosi fiunt propter tria: quæ sunt natura: mos: & ratio.
Mores naturam mutari faciunt: nam aliqua per naturam ad utrunq; apta: per mores ad peius uel ad melius conuertuntur.
Cætera animalia maxime uiuunt secũdum naturam: parum uero aliquid & secundum mores: homo autem & secundum rationem: solus enim rationem habet: igitur hæc oportet simul concordare.
Multa præter mores & præter naturam agunt homines propter rationẽ: si persuadeatur melius esse aliter agere.
Quædam asuescendo discuntur: quædam audiendo.
Difficile est stare rempu. quæ constituta sit præter iustitiam.
Iuniores debent parere senioribus gubernantibus: & seniores gubernare.
Indignatur nemo propter ætatem maiori concedere: nec putant illo cui cedit potiorem esse præsertim cum & ipse quando ad id ætatis peruenerit eundem honorem sit recepturus.
Qui imperare uult recte: oportet prius sub imperio fuisse.
Imperium aut gratia imperantis est: aut gratia subiectorum: & horũ alterum seruorum dicimus esse: alterum liberorum.

Ex lectione .xi.

Diuersæ sunt duæ partes animæ rationalis: quarum altera rationem per se habet: altera non habet quidem per se: ueruntamen rationi obtemperare potest: quarũ dicimus esse uirtutes illas per quas uir bonus dicitur.
Semper detenus melioris gratia est: melius autem est quod per se rationem habet.
Quod per se rationem habet diuiditur dupliciter: est enim ratio alia actiua: alia contemplatiua.
Sicut necesse est partem animæ per se rationem habentem diuidere: sic & actiones clarum est ꝙ correspondenter se habere dicemus.
Semper cuiq; id est maxime experendum cuius potiri est summum.
Bellum est gratia pacis: negocium gratia otii & speculationis: necessaria & utilia gratia honestorum.
Exercitatio rerum bellicarum non ob id est meditanda: ut in seruitutem adigant in merentes: sed primum ne ipsis seruire aliis cumpellãtur: deinde ut imperium quærant gratia utilitatis subiectorum: non ante omnia dominationem: tertio ut eis dominentur qui seruire sunt digni.
Plæræq; ciuitatum bellum gerentes conseruantur: sed cum dominationẽ

adeptæ sunt destruuntur: splendorem enim ueluti ferrum per pacem amittunt: causa autem huius est legum positor: qui non ita instituit ut in ocium pare possint.

Fortitudine & constantia opus est ad negocium: philosophia uero ad ocium: temperantia autem & iustitia in utroq; tempore: sed magis in pace & ocio: nam bellum ipsum cogit homines esse iustos ac temperatos.

Ii maxime philosophia & temperantia & iustitia indigent: qui in optimo statu constituti sunt: q̃to magis ociosi sunt in abundantia omniũ rerũ.

Turpe est non posse bonis frui: sed in negociis quidem & bello uitos probos uideri in ocio autem & pace seruiles.

Ex lectione.xii.

Ratio nobis & mens naturæ finis est: quare ad hec generationem ac morum institutionem parare oportet.

Vt anima & corpus duo sunt: ita quoq; duas uidemus esse partes animæ: unam irrationalem alteram quæ habet rationem: & habitus quoq; earum duo sunt quorum alter est appetitio: alter mens.

Vt corpus in generatione antecedit animam: sic & pars irrationalis antecedit eam partem quæ habet rationem.

In pueris corporis curam necesse est prius suscipere q̃ animi: deinde appetitus: curam tamen appetitus gratia intellectus: curam uero corporis gratia animi.

Legis positor circa coniugia prouidere debet: qua ætate & cuiusmodi existentes sint in matrimonium copulandi.

Viro generare potente si mulier ipsa concipere non possit: uel muliere quidem ad concipiendum apta: si uir ipse non possit: lites ac discordiæ inter eos oriuntur.

Cum sit finis gignendi ut plurimum uiris quidẽ.lxx.annus: mulieribus autem.l.ita coniugendi ab initio sunt: ut ætatibus adhunc finem concurrant.

Est adolescentium coniunctio improba ad filios: in cunctis: enim animalibus: iuueniles partus imperfecti sunt: & fœminæ crebrius q̃ mares: at pusilla hominum corpora existunt.

In partu laborant magis puellæ: ac pereunt plures.

Ad continentiam utile est nuptias fieri seriores: intemperantiores: enim esse uidentur cum puellæ ueneri asuescunt.

Masculorum corpora crescere impediuntur: si adhuc augente semine cõsuetudinem ineant.

Puellas circa ætatem decem & octo annorum nuptui tradere cõgruit: masculos autem circiter ætatem annorum sex & triginta: in hoc enim tempore uigentibus corporibus coniungentur: ac procedente tempore: simul apte desinent procreare posse.

Tempus anni (ut nunc multi obseruant) recte per hyemem aptius ad nuptias esse uidetur.

Pregnantes mulieres curam habere corporum oportet: non pigrescere: neq; subtili utentes alimonia: & hoc facile est legum positori prouidere: si iubeat singulis diebus iter quoddam facere debere ad deorum sacra mulieres quæ sortite sint concipiendi honorem.

Duo hic aristoteles monita christianæ religioni contraria legislatoribus tradit: alterum ut nihil orbatum natura sit educandũ: alterũ ante uenis re ne fœtus cõcipiatur semper ut nimia multitudo in ciuitatibus uitetur.

Postq̃ fœtus concepti sunt & sensum aut uitam acceperunt: nefas est attingere eos.

Seniorum fœtus quemadmodum iuniorum imperfecti sunt: corporibus & intellectibus: ac imbecilli.

Maxime intelligentia uiget in nobis circiter annum quinquagesimum: itaq; quatuor aut quinq; annis ætatem hanc excesserũt derelinquere debent in aperto procreandi studium.

Coitus omnis alterius q̃ coniugis lege penitus sit interdictus: quãdo quidem sit & appelletur coniunx.

Nutrimentum lactis maxime proprium est corporibus puerorum.

Confert pueris statim a pueritia eos frigori assuescere: hoc enim ad sanitatem & ad res bellicas utile est: ad cuncta enim ad quæ possibile est statim ab initio melius est assuescere: est autem apta puerorum natura ob eorum calorem ad frigus exerceri.

Ludi puerorum neq; illiberales: neq; labotiosi: neq; remissi esse debent: & ut plurimum ludi tales esse debẽt: ut sint imitationes eorũ quæ postea serio erunt facienda.

Cohibitiones puerorum & interruptiones ploratus qui legibus prohibẽt non recte faciunt sunt enim utiles ad augmentum: cum sint quodammodo exercitationes corporum: spiritus enim compressio facit robur laborantibus: quod contingit etiam pueris cohibitis.

Prouidẽdum est ut pueri q̃ minime cũ seruis uersentur: rationabile enim est ut in hac ætate ab auditu & usu seruilium rerum absint.

Omnino obscœnitas uerborum per legislatorem exterminanda est de ciuitate: ex turpiter enim loquendi licentia: serpit & turpiter facere.

Potissimum pueri neq; dicant neq; audiant aliquid turpe.

Cum dicere quicq̃ turpe interdicitur: clarum est quod & aspicere aut picturas aut actus deformes prohibetur: unde cura est: habenda magistratibus: nullam neq; picturã neq; statuã: esse habendã taliũ rerũ imitatricẽ.

Iuniores neq; comœdiarum neq; tragediarum spectores esse leges sinãt.

Oĩa potẽtia nos magis delectant: quapp oportet a pueris oĩa turpia procul remanere: & maxime quæcũq; i se habẽt uel obscœnitatẽ uel iprobitatẽ

Transactis annis quinq; duobus annis usq; ad.vii: oportet iam pueros disciplinas spectare: quas adiscere eos oportet.

Omnis ars & disciplina implere uult id quod deest naturæ.

Ex octauo libro politice Aristotelis.

Ex lectione.i.

a Legis positore maxime intendendum est circa disciplinam iuuentutis: id enim neglectum in ciuitatibus: affert reipu. detrimentum idq; publicæ faciendum est.

Semper melior mos causa est melioris reipu.

In cunctis facultatibus & artibus sunt quædam ad quæ erudiri prius oportet: & asuefieri ad earum opera: simpliciter & ad uirtutis actiones.

Cura singularum particularum respicere nata est ad curam totius.

Non eandem uirtutem omnes statim honorant: ex quo fit: ut discordent circa illius exercitationem.

Disciplinæ non omnes publice statuendæ sunt: sed illæ quæ cum utiles sint faciunt exercentem habentemq; non uilis exercitii operatorem: utile autem exercitium putandum & ars & disciplina quæcũq; corpus aut animum aut mentem liberi hominis ad usum & operationem uirtutis non inutilem reddunt.

Artes illas quæ deterius disponunt corpus & cuncta mercenaria exercitia sordidas nuncupamus: mentem enim occupatam & uilem reddunt.

Sunt quædam ex liberalibus sciẽtiis: quarum scilicet usus ad excellentiores scientias ordinatur: quas usq; ad aliquid discere honestum est: penitus uero sese illis tradere: ac ad extremum usq; prosequi uelle: nocumẽtis pluribus obnoxios facit.

Refert plurimũ cuius gratia quis agat aut discat: nam si gratia sui uel amicorum uel propter uirtutem non est illiberale: qui uero id ipsum agit propter alia: sæpe utiq; uidebitur illiberaliter ac sordide agere.

Sunt disciplinæ quatuor quas iuuenes discere publice consueuerunt: litteras: gymnasticam: musicam: & figurandi peritiam: litteras quidem & figurationem tanq̃ utiles & ualde expedientes ad uitam: gymnasticam tanq̃ pertinentem ad fortitudinem: musicam uero nunc gratia uoluptatis plurimi addiscuntur.

Si utraq; opus est: magis est expetendum ocium q̃ negocium.

Magis in negociis q̃ in ocio utendum est ioco: nam qui laborant indigẽt relaxatione: & huius gratia est iocis: negocia enim sunt cum labore & conatu: & propterea oportet iocum adhibere: qui tanq̃ medicinam eo tempore afferat.

Diff. Locus est relaxatio animi: & requies per uoluptatem.

Ocium uidetur in se uoluptatem habere: & fœlicitatem: & uitam beatam.

Litteras addiscere pueros oportet: non modo propter utilitatem: uerum

etiam propter multas disciplinas alias quæ per litteras addiscuntur.
Figurandi petitiam adiscunt pueri:non tantum ut in uenundando emen doq; artificum opera non decipiantur:sed potius quia contemplati fa cit pulchritudinem corporum.
Querere utilitatē ubiq; minime conuenit magnanimis & ingenuis uiris:
Honestas non feritas est in certaminibus præferenda : neq; enim lupus neq; alia bæstia honestum periculum pugnando subitet:sed magis uir bonus.
Qui adolescētes gymnasticæ uitæ nimium tradunt & in necessariis absq; disciplina relinquunt:uere illos sordidos reddūt:ad unum enim opus reipu.utiles faciunt:& illud ipsum deterius est.
Oportet non ex prioribus operibus:sed ex his quæ nunc fiunt iudicare.
Simul mente & corpore laborare non oportet : cum se inuicem impedi te nata sint:labor quidem corporis mentem:mentis autem corpus.

Ex lectione .ii.

Pueri non solatii gratia addiscunt:non enim solantur discentes:sed cum labore est disciplina.
Requiem necesse est esse iocundam : est enim medicina molestiæ illius quæ per labores suscipitur.
Ratio degendi ocii non solum honestatem:sed etiam uoluptatem habe re debet:fœlicitas enim est ex ambobus istis.
Ad cætus familiarium:& ad uitam in ocio degendam rationabiliter mu sica recipitur:ut potens læticiam afferre.
Quæcunq; iocunda sunt atq; eadem in nocua: nō solum congruunt ad fi nem:sed etiam ad cessationem:& requiem.
Finis gratia nullius futuri expetitur.
Habet musica naturalem uoluptatem:per quam illius usus cunctis ætati bus cunctisq; moribus est acceptus.
Modulatio abstrahit animam & quodammodo rapit.
Dicti Raptus & abstractio animæ circa mores affectio est.
Sunt in rythimis & melodiis similitudines, maxime penes uetas naturas iræ & mansuetudinis:ac fortitudinis & temperantiæ: & contrariorum iis & aliorū omnium quæ ad mores pertinent:idq; patet ab effectu:mu tamus enim animum talia audientes.
Si quis gaudet imaginem alicuius uidens:non propter aliam causam sed propter formam ipsam:necessarium est huic & aspectū illius cuius ima ginem contemplatur esse iocundum.
Musica possunt animi motem aliquem facere:quare ad pueros hæc disci plina est adhibenda & in ea sunt instruendi.
Pueri propter ætatem nihil ferunt sponte quod non habeat iocunditatē.
Impossibile est uel certe admodum difficile:ut qui opera ipsa non tractat

petite ualeat iudicare.

Architæ tabella recte reperta est: q̄ pueris dant: ut in ea occupati illa quæ sunt domi non frangant: nescit enim pueritia quiescere: hic est ergo in fantibus conueniens ludus disciplina uero maioribus tanquam tabella quedam.

Oportet in pueritia musicis operam date in maiori uero ætate exercitationem dimittere: tantum modo autem iudicare posse per disciplinam adeptam.

Tibiæ non sunt in musicali disciplina recipiendæ: neq; aliud artificiosum instrumentum ut cithara & si quid aliud tale: sed quæcunq; faciunt auditores bonos uel musicæ disciplinæ uel alterius: non enim ingenui hominis censemus esse huiuscemodi instrumentorum opus: sed per uiles ac sordidos contingit illud fieri.

Ex lectione. iii.

Per abstractionem animi a melodia factam: deuoti & supplices quidam sunt: uidemus autem & in sacris melodiis ita affici quando utuntur expiantibus animam carminibus: quasi medicina fretis & purificatione.

Delectat singulos id quod suæ naturæ est aptum.

Vt animæ uilium & in doctorum hominum distortæ sunt a sua naturali habitudine: sic harmoniarum & melodiarum distorsiones sunt quædam illæ quæ sunt uehementes & infracte: quibus ii delectantur.

Duo in actionibus consideranda sunt: unum quid possit alterum quid deceat: nam possibilia quisq; aggredi & conuenientia sibi debet.

Finis propositionum ex octo libris politice aristotelis secundum translationem leonardi aretini.

Incipiunt propositiones ex primo libro œconomice aristotelis secundum traductionem leonardi aretini.

Res familiaris & respu. inter se differunt: quoniam in repu. quidem plures imperant in re familiari uero unus duntaxat est imperator & rector.

Alicuius artis non est fecisse & facto uti: quemadmodum ly/

tæ & fistulæ: sed repu. disciplinæ est: ciuitatem ab initio constituisse & constituta bene uti: similiter & reifamiliatis parare domum & illa uti.

Diff. Ciuitas est multitudo domorumagro & pecuniis sufficienter abũdans:ad bene uiuendum.

Cuius gratia est aliquid & fit:& substantia ipsius hoc existit.

Domus partes sunt homo & possessio.

Primum in minimis natura cuiusq; inspicitur.

Naturaliter omnis educatio est amatre: quare & hominibus a terra.

Societas est maxime secundum naturam mari & fœminæ.

In cæteris animalibus procreandi gratia solum: maris & fœminæ socie/tas est constituta:in hominibus uero non essendi solum: uerum etiam bene essendi mas & fœmina ope mutua coniunguntur: filiosq; procreant:non solum ut id naturæ tributum ferant:uerum etiam ut commoda ex inde suscipiant:ualentes enim ipsi imbecillos suos labore tuen/tur & aluntimox imbecilli ob senium facti a ualentibus eadem repor/tant.

Diuina prouidentia utriusq; natura ordinata est scilicet uiri & mulieris ad societatem:tendunt enim eorum omnia in idem utilitatis:licet contraria quædam uideantur:alterum enim robustum facit:alterum imbecillius:ut hoc quidem ob timorem cautius:illud uero propter fortitu/dinem pugnatius esset:& alterum parat foris:alterum parata domi con seruat.

Matris est enutrire ptolem:patris autem erudire.

Viri ad uxorem iniuria cesset:sic enim nec ipse iniuriam patietur: est autẽ iniuria uiri externarum mulierum coitus.

Recte se habet illud hesiodi:puellam uxorem accipere oportet:ut gratis moribus eam imbuere possis: diuersitates enim morum nequaq̃ sunt ad dilectionem aptæ.

Possessionum potentia ac maxime est illa quæ est optima & principalis/sima:id autem est homo:quapropter oportet seruos parare studio/sos.

Seruorum duæ sunt species:curator & opifex.

Liberalioribus seruis honorem:opificibus uero cibum paterfamilias abũde tribuat.

Quoniam uini potus & liberos ad insolentiam impellit: aut nihil aut ra ro seruis tradendum est.

Tria cum sint in seruorum cura opus:cibus:& castigatio:cibus sine casti/ gatione & opere petulantem reddit: opus uero & castigatio sine cibo uiolenta res est:& infirmum facit seruum:sine mercede enim domini dum non putant: merces autem serui cibus est.

Seruorum genera ad opus faciendum optima sunt neq timida neq fero tia nimis:in utrisq enim peccatum est:nam & nimis timidi non ferunt laborem:& ferocibus non commode imperatur.

Vtile est & iustum simul:libertatem seruis esse propositam:libenter enim labores subibunt:si & propositum premium conspexerint & tempus diffinitum.

Quatuor habere oportet patremfamilias circa pecunias: quærere posse: & quæsita tueri:esse præterea talem ut ordinare & frui sciat.

Persica institutio est dominum omnia iubere omniaq inspicere.

Nullus parem curam habet alienorum & suorum.

Persa rogatus quid equum maxime pingue faceret: oculus domini re/ spondit.

Libycus rogatus quod sterquiliniū agro foret optimum: domini inquit uestigia.

Nisi quis bonum exemplum de se præbuerit diligentiæ: imitatorem ha biturum non exibet neq in re familiari neq in aliis.

Impossibile est non diligentis domini diligentes esse uicarios.

Expergisci decet prius dominum q̄ seruum:& cubitum ire posterius: nec unq̄ in custodiam esse domum neq die neq noctu sicut nec ciuitatē

Ante lucem surgere & ad sanitatem:& ad curam reifamiliaris: & ad studi um philosophiæ prodest q̄ plurimum.

Tradēda sunt his istrumēta:quibus negocia commiseris: ac certo tēpore eorum inspecto facienda erit:ut non lateat qd saluum sit qdue perierit.

In magnis domibus utilis est ianitor qui sit ad cætera inabilis pro obser uatione importandorum & exportandorum.

Propositiones ex secundo libro œconomice aristotelis: quem quidam codices latini a primo non diuisum habēt:licet in græcis codicibus di uisus exístat.

Robam mulierem oībus quæ sunt intus dominari oportet cu/ p ráq habere oium: non permittentem quenq̄ ingredi sine præ cepto uiri.

Proba mulier uestitu & apparatu minori utatur:q̄ leges pmise rint ciuitatis cōsiderās qd nec uestimērorū nitor:nec excellētia formæ: nec auri magnitudo tātū ualet ad mulieris laudē:q̄tū modestia i operi bus ac studiū honeste decoreq uiuēdi:& enim oīs huiusmodi ornatus.

animi optabilis est:multoq; firmior ad senectutem usq; ueras laudes sibi natisq; afferre.

Viro quidem indecens est ea scire quæ intra ædes fiũt:in cæteris uero omnibus parere uiro mulier contendat:nec audiens quicq; de repu.nec tractans quicq; eorum quæ ad connubia spectare uidẽtur:sed cum tempus poscit aut filias tradere nuptui aut nurus accipere:obediat penitus i his uiro atq; sic una deliberet: ut scientiam uiri sequatur: intelligens non ita turpe uiro esse:quicq; eorũ quæ domi sunt lacere: sicut mulieri quæ foris perquirere.

Existimare debet mulier bene composita: mores uiri esse legem suæ uitæ impositã sibi adeo per cõiunctionem matrimonii: atq; consortii:quos si quidẽ æquo ferant animo per facile reget domũ sin cõtra difficilius.

Decet non solum in prosperis rebus secundaq; fortuna mulierem unanimem se uiro præstare & inseruire uelle:uerum etiam in aduersis:& si sit in rebus defectus uel corporis ægrotatio:uel alienatio mentis:æquo ferat animo:& obsequatur:nisi forte turpe sit aliquid & indignum.

Si quid perturbatione animi uir deliquerit mulier memoriter non seruet: sed ægritudini:ignorantiæq; ascribat.

Ab his quæ turpiter uir imperat cauere debet mulier:in aliis autem multo magis obtemperare:quam si empta uenisset in domum:magno enĩ præcio empta fuit societate scilicet uitæ & procreatione liberorum:quibus nec maius nec sanctius quicq; esse potest.

Non est sane parum secundis rebus bene uti:attamen aduersas moderate perferre:multo maius est existimandum: nã in magnis calamitatibus: & iniuriis nihil abiecte facere celsi est animi.

Prosperitatis quidem facile est reperire participes: aduersitatis uero ni optimi sint participes esse renuunt.

Decet mulierem uirum in honore habere: nec illum contemnere si facta pudicitia & opes animositatis filiæ secundũ herculem:non sequantur.

Quod factius esse potest:aut circa quæ magis studeret uir sane mẽtis: q̃ ex optima laudatissimaq; muliere filios procreare:senectutis pastores qua si optimos:ac reuerentes patris matrisq; custodes:ac totius domus seruatores:

Si parentes exemplum uitæ filiis:præstent euidẽtem excusationis causam erga se illis relinquunt timendum est enim ne contempti a filiis quasi non bene uixerint:in senectute deserantur.

Nihil præter mittendum est uiro quod ad uxoris pertineat disciplinam ut q̃ maxime fieri potest:optima filios generet:nam agricola quidem nihil omittit quo semen in optima terra ac maxime exculta ferat: sperans ita demum fructus optimos inde recepturum:cum ergo tanta adhibeatur cura pro corporis esca: quid pro liberis & matre educatrice

nomne protinus omne studium est adhibendum? hoc enim solo hominum conditio mortalis per successionem sempiternitatem consequitur: omniaq; parentum uota huc tendunt: quamobrem qui ista negligit deum ipsum negligere uidetur.

Maximus honor est sobriæ mulieri si cernat uirum suum obseruantem sibi castitatem: nec de ulla muliere magis cogitantē: sed præ cæteris omnibus hanc & suā, & fidam sibi existimantem: tanto enim magis studebit mulier se talem prestare: q̃to se cognouerit fideliter ac iuste a uiro diligi.

Per grauiter unusquisq; fert honore suo priuari: nec si aliena quis per multa tribuat contentus erit si sua sibi auferantur.

Non decet hominem sane mentis ubicunq; contigerit semen exponere: ne de uilibus & iniquis similes liberis legittimis procreentur: ex quo & uxor honore suo priuatur: & filiis iniuria fit: ac sibi pro his omnibus dedecus incumbit.

Appropinquandum est uxori cum magna temperantia atq; modestia: sitq; pudor in uerbis in operibus uero fas atq; honestas. in conuersatione fides atq; moderatio.

Vir uxori metum non incutiat sine uerecundia & pudore: hæc enim meretrices ad mœchos pati decet: at uero cum uerecundia & pudore iusta diligere & timere: id ingenuæ est mulieris erga proprium uirum.

Duplex est timoris species: una cum uerecundia & pudore qua utūtur ad patres filii modesti: & ciues bene morati ad beniuolos gubernatores: altera cum inimicitia & odio sicut serui ad dominos: & ciues ad tyrannos iniustos & iniquos.

Si uir sibi maxime dominetur: optime totius uitæ rector existet: & uxorē talibus uti docebit.

Neq; amorem neq; timorē absq; uerecundia laudauit homerus: sed ubiq; amare præcepit cum modestia & pudore: eo quidem modo: helenam timere priamum: inquit: ita decentem. ometuende mihi semper: semperq; ttemende: care socer: nihil aliud dicens q̃ eam cum pudore diligere.

Nemo deteriorem se admiratur ac ueretur.

Inquit homerus nil melius esse posse hominibus q̃ si cōcordi uoluntate uir & uxor domum gubernent.

Homerus inquit cum inter uirum & uxorem uiget concordia: inimici eorum anguntur plurimum: amici uero pēr magna suscipiunt gaudia.

Maxime præcipit homerus uirum & uxorem in his quæ improba & im-

pudica sunt sibi inuicem consentire nequaquam debere.

Studere debent uir & uxor primo quidem curam omnem parentibus exhibere: uir quidem uxoris parentibus non minus q̃ propriis: uxor autem uiri: deinde filiorum & amicorum & rerum domusq; totius tanquam communis curam habeant: se ipsos studio ac diligentia superare certantes: ut quisq; plurimorum bonorũ sit auctor & causa: meliorq; existat.

Dulce cor & spes mortalium: (ut pindarus inquit) sibi multiplicem alit uoluptatem: & a filiis in senectute fœliciter educari.

Decet eum qui priuatim ac publice uitam agit ad deum hominesq; respicere multumq; & ad uxorem & ad filios & parentes.

Finis propositionum ex libro œconomicorum Aristotelis.

Propositiones ex libro prædicabiliũ porphyrii & lectiones annotate sunt secundum commentaria gratiadei esculani.

Ex lectione.ii.

Necessarium est ad eam que est apud aristotelem prædicamentorum doctrinã: nosce quid sit genus: & quid differentia: & quid species: & quid proprium: & quid accidens: & ad diffinitionum assignationem: & omnino ea quæ in diuisione & in demõstratione utilia.

Altissimum est negocium de generibus & speciebus scire utrum subsistant: siue in solis & nudis purisq; intellectibus posita sint: siue subsistẽtia corporalia sint an incorporalia: & utrum separata a sensibilibus: an in sensibilibus posita.

Ex lectione.iii.

Genus dicitur uno modo aliorum quodammodo se habentium ad unũ aliquid: & ad se inuicem collectio: ut romanorum dicitur genus ab unius scilicet habitudine.

Secundo modo dicitur genus quod est uniuscuiusq; generationis principium: uel ab eo qui genuit: uel a loco in quo quis genitus est.

Patria est principium generationis quemadmodum & pater.

Tertio modo dicitur genus illud cui supponitur species.

Genus est principium specierum quæ sub ipso sunt.

Genus continet multitudinem specierum que sub ipso sunt.

Ex lectione.iiii.

Diff. Genus est q̃ predicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid.

Eorum quæ prædicantur alia predicantur de pluribus:alia de uno ſolo.
Socrates & plato non differunt ſpecie:ſed numero ſolo.
Homo equus & bos differunt ſpecie:non numero ſolo.
Interroganti qualis eſt homo dicimus rationalis ideſt quale reſpondemus differentiam.
Quando autem quid eſt homo interrogatur animal reſpõdetur: ideſt ad quod reſpondetur genus.

Ex lectione.v.& capitulo.iii.

Pecies autem dicitur de forma unius cuiuſq;.
Species etiam dicitur de ea que eſt ſub aſſignato genere.
Genus alicuius eſt genus:& ſpecies alicuius eſt ſpecies.
Neceſſe eſt ſpeciem in diffinitione generis ponere:& genus in diffinitione ſpetiei quia ſcilicet correlatiua ſunt.
Species eſt quod ponitur ſub genere & de qua genus in eo ꝙ quid ſit prædicatur.
Diffi. Species eſt quod de pluribus differentibus numero in eo ꝙ quid ſit prædicatur. alia itet media.
In uno quoq; prædicamẽto ſũt q̄dã generaliſſima:& q̄dã ſpecialiſſima &
Generaliſſimum eſt ſuper ꝙ non eſt aliud ſuprauenïens genus.
Dif. Specialiſſimum eſt poſt ꝙ non erit alia interior ſpecies.
Inter generaliſſimum & ſpecialiſſimum & genera & ſpecies ſunt eadẽ: ad aliud quidem:& ad aliud ſumpta.
Omne quod ante indiuidua proximũ eſt:ſpecies erit ſolum:& nõ genus.
Extrema habent tantum unam habitudinem.
Media inter generaliſſimum & ſpecialiſſimum habent duas habitudines ſcilicet ad ſuperiora & inferiora.

Ex lectione.vi.

Generaliſſimum eſt ꝙ cum ſit genus:non eſt ſpecies.
Specialiſſimum eſt ꝙ cum ſit ſpecies:non eſt genus:& quod cum ſit ſpecies nunq̄ diuiditur in ſpecies.
Ea que in medio ſunt extremorum uocantur genera ſubalterna & ſpecies ſubalterne.
Genera & ſpecies non reducuntur ad unum principium.
Ens non eſt unum commune genus omnium entium.
Ens prædicatus æquiuoce de decem predicamentis.
Si omnia quis entia uocet æquiuoce inquit ſcilicet ariſtotiles nuncupabit.
Si eſſent unum commune genus omnium ens:uniuoce entia dicerentur.
Decem ſunt genera generaliſſima
Specialiſſima ſunt in quodam numero non tamen indefinito.
Indiuidua quæ ſunt poſt ſpecialiſſima infinita ſunt.
A generaliſſimis ad ſpecialiſſima deſcendentem iubet plato quieſcere.

infinita relinquenda sunt:neq; enim eorum potest fieri disciplina.
Species est collectiuum multorum in unam naturam & magis id quod est genus.
Participatione speciei plures homines sunt unus homo.
Diuisiuum est semper quod singulare est:collectiuum autẽ & adunatiuũ quod commune est.

Ex lectione.vii.

Superiora semper predicantur de inferioribus:& non econuerso.
Oportet æqua de æquis prædicari:aut maiora de minoribus.:minora uero de maioribus minime.
De quibuscunq; prædicantur inferiora & superiora.
Species prædicantur de solis indiuiduis.
Indiuiduum prædicatur de uno solo particulari scilicet de seipso nõ autem de aliquo inferiori.
Vnumquodq; indiuiduorum consistit ex proprietatibus : quarum collectio nunq̃ in alio erit eadem.
Proprietates hominis conueniunt omnibus particularibus hominibus.

Ex lectione.viii.& capitulo.iiii.

Differẽtia dicitur tripliciter scilicet communiter:ꝓprie: & magis proprie:
Differentia cõmuniter est qua alterum differt ab altero quocunq; modo: uel a seipso.
Socrates differunt a se ipso puero:uel iam uiro:uel faciente aliquid:uel quiescente.
Differentia proprie est qua alterũ differt ab altero accidente in separabili:
Differentia magis propria est qua alterum differt ab altero specifica: differentia.
Omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens.
Differentia communiter & proprie solum alteratum facit.
Differentia magis proprie dicta facit aliud.
Differentiæ que faciunt aliud specifice uocantur.
Rationalis differentia aduenients animali facit aliud & speciem animalis constituit.
Secundum differentias aliud facientes:fiunt diuisiones generum in species:& diffinitiones assignantur:quæ sunt ex genere & huiusmodi differentiis.
Differentiarum aliæ quidem faciunt aliud:aliæ alteratum.

Ex lectione.viii.

Differentiarum alie sunt separabiles:aliæ inseparabiles.
Differentiarum inseparabilium aliæ sunt per se:aliæ per accidens.
Differentiæ per se non suscipiunt magis & minus.
Differentiæ per accidens suscipiunt magis & minus.

D

Genus non prædicatur secundum magis & minus:neq; differentiæ per quas diuiditur.
Esse uniuscuiusq; neq; intensionem neq; remissionem suscipit.
Animal est substantia animata sensibilis.
Differentiæ sunt diuisiue generum & constitutiuæ specierum.
Rationalis & mortalis sunt differentiæ constitutiue hominis.
Rationalis & immortalis sunt differentiæ constitutiue dei.

Ex lectione.x.

Diffi. Differentia est qua species abundat a genere.
Genus habet omnes differentias potestate:actu uero nullam.
Ex hiis quæ non sunt:non fit aliquid.
Opposita non sunt circa idem.
Diffi. Differentia est quod de pluribus differentibus specie in eo quod quale sit prædicatur.
Genus se habet ut materia:differentia ut forma.
Differentia est quod aptum est diuidere ea quæ sub eodem genere sunt.
Di. Differentia est qua differunt a se singula.
Sumus rationales nos & dii: sed mortale appositum separat nos ab illis.
Diff. Differentia est quod genus adesse scilicet specificum conducit & q est pars eius quod est esse rei i.dest essentiæ.
Differentiæ specificæ sunt quæ faciunt alteram spetiem.

Ex lectione.ii.& capitulo.

Proprium dicitur quatuor modis primo dicitur proprium id quod soli alicui speciei:accidit & si non omni indiuiduo.
Secundo quod omni indiuiduo accidit: & si non soli speciei: proprium dicitur.
Tertio quod soli speciei & omni indiuiduo & aliquando: proprium dicitur.
Quarto quod soli speciei & omni indiuiduo & semper accidit:proprium dicitur.
Homo dicitur risibilis quia aptus natus est ad ridendum: non quod iam rideat.
Risibile dicitur proprie proprium homini:quia conuertitur cum ipso.

Capitulo.vi.

Diff. Accidens est q adest & abest præter subiecti corruptionem.
Accidentium aliud separabile aliud inseparabile.
Nigrum accidit coruo inseparabiliter.
Potest subintelligi coruus albus & æthyops nitens candore præter subie

cti corruptionem.

Diffi. Accidens est quod neq; est genus : neq; species : neq; differentia: neq; proprium:sed semper est in subiecto subsistens.

Ex lectione.xii.& capitulo.vii.

Commune est omnibus prædicabilibus de pluribus predicari.
Genus differentia & accidens predicantur de speciebus & indiuiduis.
Species de indiuiduis prædicatur.
Proprium prædicatur de specie & de indiuiduis.
Accidens principaliter prædicatur de indiuiduis : secundario de his quæ continent indiuidua.
Commune est generi & differentiæ continentia specierum.
Rationale quod est differentia continet homines & deum.
Quæcunq; prædicatur de genere ut genus:& de his quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur.
Quæcunq; de differentia ut differentia prædicantur & de ea quæ sub ipsa specie prædicabuntur.
Perempto genere & differentia:perimuntur ea quæ sub ipsis sunt: & non econuerso.
Proprium est generi prædicari de pluribus q̃ differentia:species : proprium:& accidens.
Genus continet differentias potestate.
Genera priora sunt differentiis sub se positis.
Sublato genere auferuntur differentiæ:& non econuerso.
Genus est unum secundum unamquamq; spetiem:differentiæ uero plurimæ.
Genus consimile est materiæ differentia uero formæ.
Genus & species sunt priora his de quibus prædicantur.
Genus & species sunt tota respectu eorum de quibus prædicantur.
Genus continet species : & non econuerso : & in pluribus est quam species.
Genera preiacere oportet : & informata specificis differentis perficere species.
Genera priora sunt naturaliter ipsis speciebus.
Perempto genere perimitur species:& non econuerso.
Species cum sit est & genus: genus uero cum sit : non omnino erit species.
Genera uniuoce de speciebus prædicantur : species uero de generibus minime.
Genera abundant continentia specierum a speciebus.
Species habundant a generibus propriis differentiis.

Species nunq̃ eſt generaliſſimum:& genus nunq̃ ſit ſpecialiſſimum.
Genus & proprium conſequuntur ſpeciem.
Proprium æqualiter prædicatur de ſuis indiuiduis & uniuoce.
Genus de nullo conuerſim prædicatur.
Interempto proprio ſimul intertimitur ſpecies cuius eſt proprium:& e conuerſo.
Genera æqualiter participantur:accidentia uero non.
Participatio accidentium ſuſcipit magis & minus : generum uero minime.
Genera & ſpecies priora ſunt naturaliter indiuiduis.
Accidentia in eo quod quale:& quomodo ſe habeant predicantur.
Commune eſt ſpeciei & differentiæ æqualiter participari.
Si homo uelut qualitas accipiatur non ſimpliciter erit qualitas.
Species ſpeciei non componitur ut generet aliam ſpeciem.
Quedam æqua cuidam aſino permiſcetur ad muli generationem.
Equa ſimiliter aſino adueniens nunq̃ perficit mulum.
Riſibile dicitur non in eo ꝙ ſemper rideat : ſed quia eſt aptum natum ridere.
Accidentia quodammodo continent & quodammodo continentur.
Differentia intenſibilis & irremiſſibilis eſt.
Accidentia ſuſcipiunt magis & minus.
Contrariæ differentiæ ſunt impermixtæ.
Accidentia contraria ſunt mixta.
Propirum unius ſpeciei eſſe propriũ aliarum ſpẽtum impoſſibile eſt.
Quorum termini idest diffinitiones ſunt differentes : ipſa quoq; differentia ſunt.
Species ſubintelligi poteſt anteq̃ accidentia:etiam ſi ſint in ſeparabilia.
Accidens & ſi inſeparabile ſit non æqualiter participatur.
Sine proprio & accidente in ſeparabili nunq̃ conſiſtunt ſubiecta in quibus ipſa conſiderantur.
Sicut præter riſibile non ſubſiſtit homo ita nec præter nigredinem ſubſiſtit æthyopus.
Differentia conſequitur ſpeciem:ſed non econuerſo.
Interempta ſpecie interimitur & proprium:& econtra.
Rationale predicatur de deo & homine.
Accidentia ſunt aduenientia naturæ.

Propoſitiones ex omnibus libris rationalis philoſophiæ ariſtotelis ex primo & libro prædicamentorum:& lectionum annotatio ex ſecundum expoſitionem gratiadei eſculani.

Ex lectione.iii.& capitulo.i.

Quiuoca dicuntur quorum nomen est commune & secundum illud nomen ratio substantie est diuersa.

Diffi. Vniuoca dicuntur quorum nomen est commune & secũdum illud nomen substantie ratio est eadem.

Diffi. Denominatiua dicuntur quæcunq; aliquo solo differentia casu habẽt appellationem.

Eorum quæ dicuntur:alia dicuntur cum cõplexione:alia sine cõplexione.

Cap.ii. Eorum quæ sunt alia de subiecto quodam dicuntur: in subiecto uero nullo sunt ut scilicet substantie uniuersales.

Alia in subiecto quidem sunt:de subiecto autem nullo dicuntur ut scilicet accidentia particularia.

In subiecto esse dico q̃ cum in aliquo sit non est sicut quædam pars:& impossibile est esse sine eo.

Omnis color in corpore est.

Alia de subiecto quodam dicuntur:& in subiecto sunt: ut scilicet accidentia uniuersalia.

Alia neq; in subiecto sũt:neq; de subiecto dicũtur ut scilicet singularia de genere substantie.

Simpliciter quæ sunt indiuidua & numero singularia de nullo subiecto dicuntur.

Ex lectione.iii.& capitulo.iii.

Quando alterum de altero predicatur ut de subiecto quecunq; de eo q̃ prædicatur dicuntur omnia & de subiecto dicuntur.

Cap.iii. Diuersorum generum & non subalternatim positorum diuersæ sunt species & differentiæ.

Subalternatorum generum nihil prohibet easdem esse differentias.

Superiora de inferioribus prædicantur.

Quæcunq; predicati fuerint differentiæ eedem erunt etiam subiecti.

Cap. Eorum quæ secũdum nullam complexionem dicuntur: singulum aut significat substãtiam:aut qualitatem:aut quantitatem:aut ad aliqd: aut ubi:aut quando:aut situm esse:aut habere:aut facere:aut pati.

Incomplexa secundum se in nulla affirmatione dicuntur:sed horũ complexione facta affirmatio fit.

Omnis affirmatio est uera uel falsa.

Ea quæ secũdum nullã complexionem dicũtur neq; uera neq; falsa sunt.

Ex lectione.iiii.& capitulo.v.

Diffi. Substãtia particularis est quæ proprie & principaliter & maxime dicitur:& quæ neq; in subiecto est neq; de subiecto dicitur.

Secundæ substantie dicuntur genera in quibus ille quæ principaliter substantie dicuntur insunt.

Necesse est nomen & rationem eorum quæ de subiecto dicuntur de sub/

iecto prædicari.

Homo est animal rationale mortale.

Impossibile est rationem eorum quæ in subiecto sunt prædicari de subiecto: licet nomen aliquando prædicetur.

Ratio albi nunq̃ de corpore prædicatur.

Omnia præter primas substantias: aut de subiectis dicuntur principalibus substantiis: aut in subiectis eisdem sunt.

Si color in aliquo corpore non est: nec omnino in corpore.

Non existentibus primis substantiis: impossibile est aliquid aliorum remanere.

Ex lectione.v.

Secundarum substantiarum magis est substantia species quam genus.

Principales substantiæ: eo quod omnibus sunt: & alia omnia de his prædicantur aut in eis sunt: ideo maxime dicuntur substantiæ.

Vna specierum specialissimarum non est magis substantia q̃ altera.

Principalium substantiarum nihil magis alterum altero substantia est.

Solæ secundæ substantiæ indicant principalem substantiam.

Principales substantiæ eo ꝙ aliis omnibus: subiacent proprie dicuntur substantiæ.

Sicut primæ substantiæ ad omnia alia se habent: ita species & genera substantiarum principalium ad reliqua omnia se habent.

Ex lectione.vi.

Commune est omni substantie in subiecto non esse.

Secunde substantie in nullo subiecto sunt.

Differentiæ non sunt in subiecto.

Ratio differentiæ de eo dicitur de quo & ipsa differentia prædicatur.

Partes substantiarum non sunt in toto: sicut accidens in subiecto.

Partes substantiarum sunt substantiæ.

Inest substantiis secundis & differentiis prædicari uniuoce.

A principali idest prima substantia nulla est prædicatio.

Primæ substãtiæ suscipiunt rationem generum & specierum: & species rationem generis.

Quæcunq; dicuntur de prædicato eadem & de subiecto dicuntur.

Species & indiuidua suscipiunt rationem differentiarum.

Omnis substantia uidetur significare hoc aliquid.

Secundæ substantiæ sub appellationis figura uidentur significare hoc aliquid.

Secundæ substantiæ non significãt hoc aliquid: sed magis quale quid.

Album purum qualitatem significat.

Ex lectione.vii.

Inest substantiis nihil illis esse contrarium.

Quantitati nihil est contrarium.
Substantia non suscipit magis & minus.
Substantia est magis & minus substantia altera scilicet in ordine ad substantiam primam.
Vnaquæq; substantia secundum hoc ipsum q est: non dicitur magis & minus.
Homo non est magis & minus homo:neq; ipse a se:neq; alter ab altero.
Maxime substantiæ proprium uidetur esse q cum unum & idem numero sit secundum sui mutationem contrariorum susceptiuum esse.
Color q est unum & idem numero:non erit album & nigrum.
Eadem actio numero non est praua & studiosa.
Eadem oratio numero:& idem uisus idest opinio uerum & falsum esse uidetur.
Oratio suscipit contraria ratione rei mutate non ratione sui: & similiter opinio.
In eo q res est uel non est:in eo etiam oratio uera & falsa dicitur.

Capitulum quantitatis.Ex lectione.viii.& capitulo.vii.

q Vantitatis aliud continuum aliud discretum.
Quantitatis aliud constat ex partibus habentibus positionem: aliud ex nō habentibus positionem.
Est discreta quantitas:ut numerus & oratio:continua uero ut linea:superfities:corpus:tempus:& locus:
Nullus est communis terminus partium numeri ad quem copulētur particulæ eius.
Oratio mensuratur syllaba breui & longa.

Ex lectione.viiii.

Diff. Continuum est cuius partes copulantur ad unum terminum communem.
Diff. Discretum est cuius partes non copulātur ad unum terminum communem.
Presens tempus copulatur ad præteritum & futurum.
Loci particule ad eundem terminum copulantur ad quem & corporis particule.

Ex lectione.x.

Linea superficies corpus & locus sunt: quantitates habentes positionem.
Numerus: tempus: & oratio sunt quantitates non habentes positionem.
Nihil permanent particulæ temporis:
Quod dictum est non potest amplius sumi.
Album actio & motus dicuntur quantitates per accidens:
Quanta fuerit superficies tantum esse album dices.

Ex lectione.xi.

Quantitati nihil est contrarium.
Nihil per se ipsum dicitur magnũ:sed ad aliud refertur:nam mons quidẽ dicitur paruus:milium uero magnum.
Quod nõ est sumi per se sed ad solam alterius relationem refertur: huic nihil est contrarium.
Si magnum & paruum sunt contraria:continget idem simul contraria su scipere contingit enim idem esse magnum & paruum.
Nihil est quod simul suscipiat contraria.
Impossibile est aliquid sibi esse contrarium.
Diffi Contraria sunt quæ in eodem genere multum a se inuicem distant.
Quantitas non suscipit magis & minus.
Maxime proprium est quantitati q̃ secundum eam aliquid dicatur æquale & inæquale.

Ex lectione.xii.& capitulo.viii.

Diffi. Ad aliquid talia dicuntur quæcunq; hoc ipsum q̃ sunt aliorum dicuntur uel quomodolibet ad aliud.
In est contrarietas in relatione.
Iacere uel stare uel sedere positiones idest abstracta non erunt sed denominatiue a positionibus sumuntur.
Scientia contrariatur ignorantiæ.
Relatiua suscipiunt magis & minus: ut inæquale aliquo magis inæquale dicitur.

Ex lectione.xiii.

Omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam.
Multa sunt animalia capita non habentia.
Omnia quæ ad aliquid dicuntur si conuenienter assignentur: dicuntur ad conuertentiam.
Cum dominus non sit:seruus non est.
Necessarium est aliquando nomen fingere.

Ex lectione.xiiii.

Ad aliquid sunt simul natura.
Relatiua simul sese inuicem auferunt.
Scibile est prius ipsa scientia.
In paucis uel nullis hoc quisq̃ percipiet simul cum scibili scientiam factam.
Scibile sublatum aufert scientias:scientia uero non aufert scibile.
Animali sublato non est scientia:scibilium uero plurima esse contingit.
Sensibile sensu prius esse uidetur:nam sensibile interemptum simul perimit sensum & non econtra.
Sensus sed circa corpus & in corpore sunt.

Sublato corpore aufertur sensus.
Sensibilia perempto perimitur & corpus.
Simul animal fit & sensus.
Sensibile est anteq̄ esset sensus.

Ex lectione.xv.

D[illegible] Ad aliquid sunt quibus hoc ipsum quod esse est ad aliud quodammodo se habere.
Si quis aliquid eorum quæ sunt ad aliquid diffinite sciet: & illud quod dicitur diffinite scitutus est.
Esse relatiuorum est ad aliquid quodammodo se habere.
Si omnino non nouit ad hoc quodammodo se habet: nec si ad aliquid quodammodo se habet scitutus est.
Dubitare de singulis non erit inutile.

Ex lectione.xvi.& capitulo.viii.

[illegible] Qualitatem dico secundum quam quales dicimur.
Prima species qualitatis habitus & dispositio dicitur.
Habitus est permanentior & diutumior: siue de difficili mobilis.
Sciētia est de numero permanentium: & eorum quæ difficile mouentur nisi forte grandis permutatio facta sit: ut ab egritudine uel ab aliquo huiusmodi.
Dispositiones dicuntur qualitates quæ sunt de facili mobiles: & cito permutabiles.
In disciplinis non multum retinentes sed facile permutantes dicuntur habitum non habere: quis sint ad disciplinam peius meliusue dispositi.
Sunt habitus dispositiones: dispositiones uero non necessario sunt habitus.
Secundum genus qualitatis est naturalis potentia uel impotentia.
Sanatiui dicuntur eo q̄ habent naturalem potentiam: ut nihil a quibusli/bet accidentibus patiantur.
Aegrotatiui dicuntur eo q̄ habeant impotentiam nihil patiendi.
Durum dicitur q̄ habet potentiam non citius secandi molle uero quod eius ipsius habet impotentiam.

Ex lectione.xvii.

Tertium genus qualitatis est passio & passibilis qualitas.
Passibiles qualitates dicuntur non q̄ ea quæ illas susceperint qualitates aliquid patiantur: sed quoniam inferunt passionem sensibus.
Erubescens aliquis rubeus factus est: & timens palidus.
Qui naturaliter est uerecundus naturaliter rubeus est.
Qui naturaliter est timidus naturaliter palidus est.
Quæcunq̄ qualitates sensibiles facile soluuntur & cito transeunt: passiones dicuntur.

Quæcunq; qualitates sensibiles cum difficultate transeunt passibiles di/ cuntur.

Quartum genus qualitatis est forma: & circa aliquid constans figu/ ra.

Diffi. Spissum dicitur eo q partes ipse sibi propinquæ sunt.

Diffi. Rarum dicitur eo q partes distent a se inuicem.

Diffi. Lene dicitur eo q partes in rectum sibi iaceant.

Diffi. Asperum eo & hæc pars quidem superetilla ueto sit inferior.

Ex lectione.xviii.

Qualia dicuntur quæ secundum hæc denominatiua dicütur: uel quomo/ dolibet ab hiis.

Studiosus non dicitur denominatiue a uirtute.

Contrarietas inest qualitati: & his quæ secundum ea qualia dicuntur.

Si ex contrariis unum fuerit quale: & reliquum erit quale.

Qualitas suscipit magis & minus.

Qualitas in abstracto non suscipit magis & minus.

Non omnia qualia suscipiunt magis & minus.

Proprium ent qualitatis secundum ea simile & dissimile dici.

Multæ qualitates secundum genus sunt in genere ad aliquid: licet non se cundum species.

Si contingit hoc ipsum quale: relatiuum esse mihil est in cõueniens in ge/ netibus utriusq; enumerare.

Cap.x. Recipit aut facere & pati: contrarietatem: & magis & minus.

Ex lectione.xviiii.& capitulo.xi.

Dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter: aut ut ad aliquid: aut ut contraria: aut ut priuatio & habitus: aut ut affirmatio & ne/ gatio.

Bonum non dicitur mali bonum: sed contrarium: nec album nigri albũ sed contrarium.

Quæcunq; contrariorum talia sunt: ut in quibus fieri nata sunt & de qui/ bus prædicantur necessarium sit alterum ipsorum in esse: nihil eorum medium est: quorum uero necessarium non est alterum inesse: horum omnium est aliquid medium.

Omne animal aut est sanum aut est egrum.

Nihil est medium inter sanitatem & egritudinem.

Non omnia praua & studiosa sunt.

Priuatio & habitus habent fieri circa idem.

Priuati dicimus unumquodq; susceptibilium habitus: quando illud q natum est habere nullo modo habet.

Priuari & habere habitum:non est habitus & priuatio.
Sub affirmatione & negatione non iacet affirmatio uel negatio.
Affirmatio est oratio affirmatiua: & negatio est oratio negatiua.
Eorum quæ sub affirmatione uel negatione sunt:nulla est oratio.

Ex lectione.xx.

Quorum contrariorum nihil est medium:necesse est:in quibus nata sunt fieri aut prædicari alterum ipsorum inesse semper.
Quorum alterum necessarium est inesse susceptibili:horum nihil est medium:ut in langore & sanitate.
Quorum uero aliquid est medium nunq̃ necessitas in est omni susceptibili inesse.
Quandocunq; unum contrariorum naturaliter inest subiecto:alterũ non contingit inesse.
Non est possibile ignem frigidum esse:& niuem nigram.
Ignis naturaliter est calidus.
In contrariis existente susceptibili possibile est in alterutrum fieri mutationem:nisi alterum naturaliter insit.
Habitus in priuationẽ mutatio sit:a priuatione uero in habitum impossibile est.
In sola affirmatione & negatione necessarium est semper alterum esse uerum alterum falsum.
Omnino eorum quæ secundum nullam complexionem dicuntur nihil neq; uerum neq; falsum est.

Ex lectione.xxi.

Contrarium est bono ex necessitate malum.
Malo aliquando bonum contrariatur:aliquando malum.
In pluribus semper malo contrariatur bonum.
Non est necessarium si alterum contrariorum est: & reliquum esse.
Circa idem aut specie aut genere:natura habent fieri contrarietates.
Impossibile est utrunq; contrariorum eidem inesse simul.
Necessarium est omnia contraria:uel in eodem genere esse:uel in contrariis generibus:uel ipsa esse genera contrariorum.
Bonum est malum non sunt in genere: sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

Ex lectione.xxii.& capitulo.xii.

Prius alterum altero dicitur quadrupliciter.
Primo quidem & proprie dicitur aliquid prius secundum tempus.
Secundo q̃ non conuertitur secundum consequentiam subsistendi.

Tertio aliquid dicitur prius secundum quendam ordinem.

Quarto q melius est & honorabilius prius dicitur:sed hic modus est alienissimus a nobis.

Videtur præter eos qui dicti sunt:alter esset prioris modus:eorum enim quæ conuertuntur secundum essentiæ consequentiam:q alterum alteri quodammodo causa est:digne natura prius dicitur.

Oratio uera nequaq causa est q sit res.

Videtur quodammodo res esse causa ut sit oratio uera:dum enim res est aut non est:uera oratio aut falsa dicatur necesse est.

Simul dicitur simpliciter & proprie quorũ generatio est in eodẽ tẽpore.

Naturaliter simul sunt quæcunq conuertuntur secundum q est esse consequentiam:sed nequaq alterum est causa alteri ut sit.

Dicitur etiam simul naturaliter quæcunq ex eodem genere econuerso diuiduntur ad se inuicem.

Ex lectione.xxiii.& capitulo.xiii.

Motus sex sunt species scilicet generatio : corruptio:crementum : diminutio:alteratio:secundum locum mutatio:& omnes isti motus distinguuntur ad inuicem.

Quædam crescentia sunt quæ non alterãtur : ut quadrangulus circumposito gnomone creuit.

Quies simpliciter contrariatur motui.

Generatio opponitur corruptioni.

Diminutio opponitur augmentationi.

Mutationi secũdum locum maxime uidetur quies secundum locum oppositum esse:& forte mutatio in contrarium locum.

Cap.xiiii. Habere dicitur multis modis aut habere qualitatem:aut ea quæ circa corpus sunt:aut circa membrum:aut membrum:aut ut in uase:aut possessionem:aut ut dicitur habere uxorem: & uxor uirũ: sed hic modus est alienissimus a nobis.

Propositiones ex libro sexto principiorum gilberti poretani & lectionũ annotatio est secundum commentaria gratiadei esculani.

Ex lectione.ii.

Forma est compositioni contingens:simplici & inuariabili essentia consistens.

Forma non est compositio: quoniam a natura compositionis se iungitur.

Compositio alteri una quæq adueniens compositioni:maiorem se coniunctã quodammodo efficit.

Forma adueniens alicui composito non facit maius nec recedens facit minus.

In anima reperitur altêratio contrarietatis:ut tristiciæ & gaudii.
Anima mundi nulli uariationi subiecta est.

Ex lectione.iii.

Nihil differt albedinem claram differentie: q̃ suscipiens albedinem clarum dicere.
Non est oratio susceptiua contrariorũ:nec ratio eius ꝙ in re est:aut nõ est.
Orationes sunt notæ earum quæ sunt in anima passionum.
Substantiale est ꝙ esse confert ex quadam compositione compositionis ut in pluribus:& impossibile est deesse rei.

Ex lectione.iiii.

Videtur autem forma quædam a natura esse quædam ab actu.
Dico figuram scilicet incisionis esse a natura:sentiri uero ab actu.
Impossibile est ꝙ formæ uniuersales fiant ab actione.
Quæ sunt a natura sumunt principium a creatura existente.
Natura in formis uniuersalibus oculte operatur.
Communitas omnis naturalis est:quoniam a singularitate procedit:quæ creationi coæquatur.
Sicut naturam in actionibus latentet operari inuenimus: sic creaturarum creatorem in natura ex actu.
Numero deus naturam stabiliuit.

Ex lectione.v.

Formarum alia quidem in subiecto est:& de subiecto dicitur:ut scientia.
Quædam uero in subiecto est & de nullo subiecto dicitur:ut albedo socratis.
Alia uero neq̃ in subiecto est neq̃ de subiecto dicitur:ut humanitas socratis.
Quædam de subiecto dicitur in subiecto uero nullo est:ut rationale.
Formarum quæ in subiecto sunt & de subiecto sunt idicibilia: alia sunt sensibilia:alia insensibilia.
Sensibile est ꝙ sensu comprehenditur.
Insensibilia quæ ratione comprehenduntur.
Simpliciter nihil eorum quæ de subiecto dicuntur sensibile est.

Ex lectione.vi.

Diffi. Actio est secundum in id ꝙ subiicitur agere dicimur.
Actionum alia quidem est animæ:alia corporis.
Anima dum agit existit immobilis.
Anima mouet corpus:sed ipsa immutabilis permanet.
Anima non mouetur neq̃ secundum locum:neq̃ secundum decremen/tum uel crementum nisi forte secundum alterationem.
Locus corpus est:anima uero non corpus.
Impossibile uero est non corpus in corpore moueri.

Solum corpus in eo q̃ de loco ad locum transit mouetur.
Speculo immobili permanente imaginis motus fieri uidetur ad opposi/tas mutationes.

Ex lectione.vii.

Si quid mouetur necessario agit.
Omnis actio in motu est.
Omnis motus in actione firmabitur.
Proprium actionis est in motu esse:sicut proprium est motus esse in ac/tione.
Qui destruit in motu est:nihil tamen agere uidetur.
Dico actionem non quid sed in quid agat exigere.
Non est motus actio:sed quale.
Quiescere quale est:quare & motus quale erit.
Simpliciter quæcunq̃ contrariorum oppositionem suscipiunt: eiusdem generis prædicationem recipiunt.
Naturalis proprietas actionis est:passionem ex se in ferre in id quod sub/iicitur.
Actio est principium actionis & passionis.
Facere id quod quale est ex se gignit.
Qualitas est effectiua actionis.
Positio est effectrix qualitatum & quantitatum.
Quantitas est effectiua quantitatis.
Qualitas est effectiua qualitatis.
Situs est effectiuus agere & pati esse autem in tempore: quando ubi au/tem locus.
Recipit facere & pati contrarietatem:& magis & minus.

Ex lectione.viii.

Diff. Passio est effectus illatioq̃ actionis.
Animantius quidem brutum animal:arbore est:animantius uero rationa le irrationali.
Animæ actionum unaquæq̃ passio dicitur.
Non est in agente passio:sed in eo q̃ agitur.

Ex lectione.viiii.

Diff. Quando est quod ex temporis adiacentia relinquitur.
Tempus quando non est:utriusq̃ autem ratio coniuncta est.
Aliud est quãdo ex eo quod abiit:aliud ex eo qd instat: aliud ex eo quod contingere necesse est.

Ex lectione.x.

Sicut aliud tempus compositum est:aliud uero simplex ita & quando.
Quemadmodum partes temporis sibi succeduntiita & quando.

Secundum tempus aliquid mensuratur:secundum quando uero non:
Quando non suscipit magis & minus.
Quando nihil est contrarium:
Impossibile est duas contrarietates prædicari de eodem indiuiduo.
Nunq̃ contraria in eodem simul erunt.
Quando est in omni eo quod incipit esse.
Alteratur corpus in æstu: hyeme uere: & autumno: simpliciter & anima.
Quidam acutius in hyeme: quidam in æstate: quidam in uere speculantur secundum instrumenti complexionem.
Anima coniuncta corporis complexiones comitatur.
Qui aridæ & gelidæ complexionis sunt:dementiores se ipsis sunt in autumno:quibus uero sanguis pricipatur:in uere.
Quicquid est suscipiens temporis uariationem & alteratur:est in tempore.

Ex lectione.xi.

Diffini. Vbi est circunscriptio corporis a loci circunscriptione procedens.
Locus est in eo q̃ capit & circunscribit.
Quicquid a loco circunscribitur & complectitur est in loco.
Anima nusq̃ est:nullum.n.locum occupat nec implet.
Duo corpora nunq̃ possunt esse in eodem.neq̃ idem in diuersis.
Si aer non est:uox esse non poterit.
Vox omnino una & eadem in diuersis partibus aeris esse non potest.
Vox quæ imaginabiliter & simpliciter sit animalis non est:quoniam nō ab animali profertur.
Dicimus omnem uocem esse animalis:quis enim uocem audiuit in silentio simpliciter animalium?
Vna uox ad aures diuersorum dirigitur:una autem & eadem non est contingens.

Ex lectione.xii.

Vbi aliud simplex:aliud compositum.
Nec locus sine corpore:nec corpus sine loco erit.
Nihil est extra extremitatem ultimæ sphæræ.
Caret ubi intensione & remissione.
Vbi nihil est contrarium.
Locus loco contrarius non est.

Ex lectione.xiii.

Diffi. Positio est quidam situs partium & generationis ordinatio.
Diffi. Asperum est cuius una pars supereminet alteri.

Diffi Leue cuius partes æqualiter porrecte sunt.
Nulla contrarietas inest situi.
Proprium positiones est nec cum magis nec cum minus dici.
Magis proprium uidetur positionis substantie proxime assistere:

Ex lectione.xiiii.

D: Habitus est corporum & eorum q̄ circa corpus sunt adiacientia.
Habitus suscipit magis & minus.
Habitui nihil est contrarium.
Proprium habitus est in pluribus existere:ut in corpore & in his quæ circa corpus sunt.
Habere dicitur multis modis:aut habere qualitatem:aut quantitatem aut uas triticum:aut in membro:aut uxorem uir habere:& uxor uirum hic autem insolitus est habendi modus.
Nihil differt dicere albedinem habere:& album esse.

Ex lectione.xv.

Dicitur magis & minus tripliciter aliquid suscipere : aut ratione subiecti aut ratione illius q̄ suscipitur:aut ratione utriusq̄.
Non secundum suscipientium ipsorum crementum uel diminutionem cum magis & minus aliqua uocantur:neq̄ secũdum crementum & diminutionem eorum quæ insitiunt [illegible]
Quantitas ultra subiectum protendi non potest.
Aliquid dicitur magis & minus album:secundum q̄ magis & minus recedit ab illo:
Album dicitur in quo albedo est pura.
Substantie non suscipiunt magis & minus:quia positio ipsarum facta est in termino ultra quem transgredi impossibile est.
Albissimus & nigerrimus & huiusmodi sine amplius & minus sunt.
Possibile si contingit nullum sequitur impossibile.
Si omnes puncti componantur nullam faciunt magnitudinem.
Punctus puncto compositus nihil auget.
Generatio simplex & corruptio est:quando trãsmutatur de aerespecifi rio in hoc totum.
Est autem hoc hylæ maxime quidem & proprie subiectum generationis & corruptionis susceptibile esse.

Incipiunt au[c]toritates libri primi perihermenias Aristotelis.
Propositiones ex primo libro perihermenias aristo.& lectionum annotatio est secundum commentaria sancti thome.

Ex lectione.ii.

e A quæ sunt in uoce sunt notæ earum quæ sunt in anima passionum:& ea quæ scribuntur:eorum quæ sunt in uoce.

Quēadmodum nec litteræ omnibus eædem sunt: sic nec eædem uoces.

Ex lectione.iii.

Sicut in anima aliquotiens intellectus est sine uero uel falso: aliquando cum uero uel falso:sic & in uoce.

Circa compositionem & diuisionem est ueritas falsitasq;.

Nomina & uerba sunt sine compositione & diuisione.

Ex lectione.iiii.

Dif. Nomen est uox significatiua secundū placitū sine tempore cuius nul la pars est significatiua separata.

Denominum quod significat naturaliter nihil est.

Non homo non est nomen sed nomen infinitum.

Obliqui non sunt nomina:sed casus nominis.

Ex lectione.v.

Diffi. Verbum est quod significat tēpus:cuius pars extra nihil significat: est semper eorum quæ prædicantur nota.

Non currit non laborat non uerbum dico,sed infinitum uerbum.

Non curret uel currebat non uerbum est:sed casus uerbi.

Ipsa uerba secundum se dicta:nomina sunt:& significant aliquid: consti tuit enim qui dicit intellectum & qui audit quiescit sed si est aut nō est nondum significat.

Si hoc ipsum est purum dixeris:ipsum quidem nihil est: consignificat au tem quandā compositionem:quam sine compositis nō est intelligere.

Ex lectione.vi.

Diffi. Oratio est uox significatiua:cuius partium aliquid est significatiuū separatim ut dictio sed non ut affirmatio.

Vna syllaba nominis nihil significat.

Oratio est significatiua non naturaliter:sed secundum placitum.

Ex lectione.vii.

Enuntiatiua non est omnis oratio:sed in qua est uerum uel falsum.

Deprecatio oratio quidem est:sed neq; uera neq; falsa.

Ex lectione.viii.

Enunciationum alia est affirmatiua:alia negatiua.

Enuntiationum alia est una simpliciter:alia coniunctione una.

Necesse est omnem orationem enūtiatiuā ex uerbo esse uel ex casu uerbi.

Animal gressibile bipes est unum & non multa.

Oratio enunciatiua una est quæ unum significat de uno: uel coniunctio ne unum.

Enunciatio plures quæ plura & non unum uel inconiuncte significat.

Enunciationum alia simplex:alia composita.

Enunciatio simplex est quando aliquid de aliquo: scilicet prædicatur uel aliquid ab aliquo, scilicet remouetur.

E

Enũciatio simplex est uox significatiua de eo quod est aliquid uel nõ est.
Diffi. Affirmatio est enunciatio alicuius de aliquo.
Diffi. Negatio est enunciatio alicuius ab aliquo.

Ex lectione.viii.

Contingit enunciare & q̃ est esse:& quod est non esse:& quod nõ est esse: & quod non est non esse.
Omne qđ qs affirmauerit contingit negare:& qđ qs negauerit affirmare.
Omni affirmationi negatio est opposita:& omni negationi affirmatio.
Diffi. Contradictio est affirmatio & negatio oppositæ: eiusdem de eodem non equiuoce.

Ex lectione.x.

Rerum aliæ quidem sunt uniuersales:aliæ uero singulares.
Diffi. Vniuersale est quod de pluribus aptum natum est prædicari.
Diffi. Singulare est quod non est aptum natum de pluribus prædicari.
Vniuersalis affirmatiua & uniuersalis negatiua sunt cõtrariæ ad inuicem.
Particularis affirmatiua & particularis negatiua sunt sub contrariæ.
Omnis non est uniuersale:sed quoniam uniuersaliter consignificat.
Nulla est affirmatio in qua uniuersale uniuersaliter prædicetur.

Ex lectione.xi.

Vniuersalis affirmatiua & particularis negatiua:opponũtur contradictorie:& uniuersalis negatiua & particularis affirmatiua:similiter.
Impossibile est duas contrarias esse simul ueras.
Duæ subcontrariæ possunt esse simul ueræ.
Necesse est in contradictoriis alteram esse ueram alteram falsam.

Ex lectione.xii.

Vna negatio unius est affirmationis.
Oportet idem negare negationem:quod affirmatio affirmauit.
Vni negationi una affirmatio opposita est.
Non omnis contradictio est uera uel falsa.
Vna est affirmatio & negatio quæ unum de uno significat.
Si duobus unum nomen est positum : ex quibus non est unum : non est una affirmatio.

Ex lectione.xiii.

In his quæ sunt & quæ facta sunt:necesse est affirmationem uel negationem ueram uel falsam esse.
In uniuersalibus quidẽ uniuersaliter sumptis:semper oportet hanc quidẽ ueram illam uero falsam:& hoc quidem in propositionibus singularibus est uerum:in indefinitis non.
De futuris contingentibus non est determinata ueritas.
Si omnis affirmatio uel negatio determinate ẽst uera uel falsa:necesse est omnia determinate esse uel nõ esse:& sic oĩa ex necessitate erũt: & nihil

fiet a casu:nec a fortuna:nec ad utrumlibet:nec ut in paucioribus:

Ex lectione.xiiii.

Si necesse est oppositarum enunciationum unam esse ueram alterã falsam non oportebit de aliquo consiliari neq; negociari.

Non enim propter nostrum affirmare uel negare:res erit uel non erit.

Homo nõ est principium futurorum:nisi quia consiliatur & facit aliquid.

Non omnia sunt ex necessitate uel siũt sed quædam sunt ad utrumlibet: quem ut in pluribus quædam ut in paucioribus.

Esse quod est:quando est:& nõ esse qd nõ est:quãdo nõ est necesse est esse

Nõ omne quod est necesse est esse:nec omne qd nõ est:necesse est nõ esse:

De unoquoq; necesse est q̃ sit uel non sit.

Propositiones ex secundo libro periheremenias Aristotelis.

Affirmatio est significans aliquid de aliquo:quod est nomẽ uel innominabile.

Nonhomo nomen:non dico:sed in infinitum nomen.

Noncurrit non est uerbum:sed infinitum uerbum.

Omnis affirmatio constat ex nomine & uerbo: uel ex infinito nomine: & uerbo:

Preter uerbum nulla est affirmatio:uel negatio.

Ex lectione.ii.

Alia est propositio de secundo adiacente:alia de tertio.

In enunciationibus indefinitis non solum possunt uerificari simul angulares quæ subinuicem ponuntur:sed etiam angulares quæ contraponũtur mutuo.

Sed in propositionibus uniuersalibus non simul uerificantur angulares quæ sibi contraponuntur mutuo.sed illæ angulares quarum una po/nitur sub alia.

Non dicendum est nõ omnis homo :sed non negatio ad id qd̃ est homo addenda est.

Omnis non uniuersale significat:sed uniuersaliter.

Ex lectione.iii.

Omne animal est iustum & nullum animal est iustum sunt contraria: & nunq̃ erunt ueræ neq; simul neq; in eodẽ ipso:his uero oppositæ erunt aliquando.

Sequitur eam aliquando quæ est nullus homo est iustus:ea quæ est om/nis homo est non iustus:illa uero quæ est aliquis homo est iustus op/positam quæ est non omnis homo est non iustus.

Affirmatiuæ de prædicato ĩfinito sequitur negatiuã de p̃dicato finito: & affirmatiua de predicato finito negatiuã de ĩfinito cũ cõstãtia subiecti.

Necesse est enim aliquem hominem esse iustum.

Nomina infinita uel uerba non sunt negationes.

Semper ueram uel falsam negationem esse necesse est.

Qui dicit non homo sine aliquo adiuncto: nihil magis de homine: sed etiam minus uerus uel falsus est.

Enuntiatio quæ dicit omnis non homo iustus: nulli earum quæ sunt de subiecto finito significat idem: nec etiam negatio ei opposita quæ est non est omnis non homo iustus.

Transposita nomina uel uerba idem significant: si hoc non esset eiusdem essent multe negationes.

Ex lectione.iiii.

Affirmare uel negare unum de pluribus: uel plura de uno si illud non est unum: non est affirmatio una neq; negatio.

Vnum nomen impositum pluribus non est unum: si nō sit unum ex illis.

Ex albo & homine & ambulare non est unum: quia non unum sunt.

Interrogatio quid est non est interrogatio dialectica.

Oportet ex data interrogatione dialectica eligere q̄ uelit partem contradictionis.

Interrogantem dialectice oportet determinate sumere ambas partes contradictionis in interrogatione.

De homine uerū est dicere diuisim ꝙ est animal & bipes: & ꝙ est homo & albus: & etiam coniunctim: sed non si citharœdus & bonus etiam citharœdus bonus.

Si quod dicitur diuisim semper diceretur coniunctim sequæretur nugatio & infinitas predicatorum.

Quæcunq; prædicātur per accidens & quæcunq; insunt in alio: illa nō predicantur coniunctim.

In quantiscunq; prædicatis in quibus non est aliqua contradictio neq; oppositio in adiecto: & quæ secundum se prædicātur: in his uerum est dicere diuisim quod predicatur coniunctim.

Ex lectione.v.

Est negatio eius quod est possibile esse: ea quæ est per non possibile esse: & non illa quæ est possibile non esse: similiter est & de contingenti necessario & impossibili.

Quemadmodū in propositionibus de inesse esse & non esse fiunt appositiones idest prædicata: subiecte uero res: eodem quoq; modo in propositionibus modalibus esse subiectum fit: cōtingere uero & posse appositiones determinātes queādmodum in illis esse & nō esse ueritatē.

Eius quæ est possibile est non esse negatio est non possibile non esse.

Idem possibile est esse & non esse.

Negationem & affirmationem oppositionem in propositionibus modalibus facientem tantummodo ad modum oportet apponere.

Ex lectione.vi.

Possibile est esse: contingit esse: non impossibile est esse: non necesse est non esse se consequuntur.
Possibile est non esse: contingit non esse: non impossibile est non esse: nō necesse est esse se consequuntur.
Non possibile est esse: non cōtingit esse: impossibile est esse: necesse est nō esse: se consequuntur.
Non possibile est non esse: non cōtingit non esse: impossibile est non esse: necesse est esse: se consequuntur.

Ex lectione.vii.

Potestates secundum rationem sunt eædem plurimorum etiam contrariorum: irrationales uero non omnes: quemadmodum ignem non est possibile non calefacere: uel quæcunq; potentiæ semper agunt.
Aliqua possunt & secundū irrationales potestates simul quædā opposita:
Possibile non simpliciter dicitur: sed hoc quidē quod uerū est ut in actu: ut possibile est ambulare quoniā ambulat: & possibile est esse quoniam iam aliquid actu est: illud uero dicitur possibile quod forsitan aget.
Potestas secundo modo in solis mobilibus est: illa uero quæ est primo modo etiam in immobilibus est.
Possibile secundo modo non est uerum de necessario simpliciter dicere: alterum aut scilicet primo modo uerum est.
Quod est ex necessitate secundum actum est semper.
Priora sunt sempiterna: & quæ actu sunt his quæ potestate: priora sunt.
Aliqua sine potestate actu sunt ut primæ substantiæ.
Aliqua sunt actu cū possibilitate: ut scilicet corruptibilia quæ in(?) ... licet sunt actu natura priora sunt: tempore uero posteriora.
Aliqua nunq̄ sunt actu: sed potestate tantum.

Ex lectione.viii.

Arbitrari cōtrarias opiniones desiniti in eo q̄ cōtrariorū sunt: falsum est.

Finis propositionum ex secundo libro perihermenias.

Incipiunt propositiones ex primo libro posteriorū analiticorum Aristotelis & annotatio lectionum est secundum commētaria sancti thome.

Ex lectione.i.& commento.i.

Omnis doctrina & omnis disciplina intellectiua ex preexistenti sit cognitione.
Syllogismus & inductio faciunt doctrinam per prius notam.
Rhetores persuadent aut per existētia quæ est inductio: aut per enthymema quod uere est syllogismus.
Com.ii. Dupliciter autem necessarium est precognoscere: alia nanq; quia sunt prius opinari necesse est: alia uero quid est q̄d dicitur per nomen oportet intelligere: quædam autem utraq;.
De principiis precognoscitur quia sunt.

Omne quidem aut affirmare aut negare uerum est.
De passiõe ꝓcognoscitur quid est:de subiecto utrũq; & quid ẽ & quia est.
Com.iii. Est cognoscere alia quidẽ prius cognoscẽtẽ: puta maiorẽ extremitatẽ quorũdã aut simul est accipere notitiã:ut quæcũq; cõtingũt esse sub uniuersalibus quorum habent cognitionẽ .s.minorẽ extremitatẽ.

Ex lectione.iii.

Anteq̃ sit inducere aut accipere syllogismũ quodam quidẽ modo idest secundum quid dicẽdũ est scire modo autem alio idest simpliciter non.
Conclusio scitur secundum quid anteq̃ inducatur:nõ autem simpliciter.
Com.iiii Si quis nescit conclusionem secundum quid:aut scit eã simplicĩ ter:menonis ambiguitas continget:aut enĩ nihil addiscet: aut q̃ nouit.
Nihil ut opinor prohibet:quod addiscit quis sic idest secundum quid scire:est autem sic idest simpliciter ignorare.
In conueniẽs non est si quis scit quodammodo quod addiscit: sed si hoc modo in quantũ addiscit scit. Ex lectione.iiii.& com.v.
Scire autem opinamur unumquodq; simpliciter & non sophistico modo quod est secundum accidens:cum causam arbitramur cognoscere propter q̃ res est:& quoniã illius causa ẽ:& nõ ẽ cõtingere aliter se habere.
Cuius simpliciter est scientia hoc impossibile est aliter se habere.
Scire est per demonstrationem intelligere.
Demonstratio est syllogismus apodicticos : dico autem apodicticon secundum quem in habendo ipsum scimus.
Si scire est ut posuimus necesse est demõstratiuam sciẽtiam ex ueris esse & primis immediatis notioribus prioribus causisq; conclusionis.
Syllogismus erit sine his demõstratio aũt nõ erit nõ enim faciet scientiã.
Quod nõ ẽ nõ ẽ scire ut ꝗ diametros sit simmettros idest cõmẽsurabilis.
Tunc scimus cum causam cognoscimus.
Priora & notiora dupliciter sunt:non enim idem est prius natura : & quõ ad nos:neq; notius natura & nobis.
Priora & notiora quo ad nos sunt proxima sensui:ut singularia.
Simpliciter priora & notiora sunt quæ longius sunt:ut uniuersalia.
Vniuersale & singulare opponuntur ad inuicem.
Ex ꝑmis demõstratio ẽ q̃ ex ꝓpriis pricipiis ẽ:idẽ.n.dico ꝑmũ & ꝑncipiũ.

Ex lectione.v.

Est principium demonstrationis propositio immediata.
Diffi. Immediata propositio est qua non est altera prior.
Diff. Propositio est enũciationis altera pars in qua ꝑdicatur unũ de uno.
Dialectica propositio est accipiẽs q̃libet partẽ enũtiationis indifferenter.
Demonstratiua ꝓpositio accipit determinate alterã partẽ: quoniã uerũ ẽ.
Enunciatio est contradictionis accipiens quamlibet partem.
Diffi. Contradictio est oppositio cuius non est medium secundum se.

Pars contradictionis quæ quidem aliquid de aliquo significat affirmatio est: quæ uero aliquid ab aliquo negatio est.
Di Positionē qdē dico q̄ nō ē mōstrare neq̄ necesse ē hr̄e docēdū aliquē
Diffi. Dignitatem uel maximam propositionē dico quam necesse est habere quemlibet docendum.
Diffi. Positio quæ accipit alteram partē enunciationis suppositio dicitur.
Positio quæ non dicit esse uel non esse non dicitur suppositio.
Diffinitio dicitur positio non suppositio.
Quod qd est unitas: & esse unitatē non idē est, quia scilicet unum significat uerum uel falsum & alterum non. Ex lectione. vii.
Necesse est non solum precognoscere principia cōclusioni ex quibus est syllogismus: aut omnia aut quædam: sed etiam magis.
Semper propter quod est unumquodq̄: illud magis est.
Non est possibile credere magis his quæ nouit qui non existit: neq̄ sciens neq̄ melius dispositus: q̄ si contigerit sciens.
Nihil debet esse credibilius & notius q̄ quod opposita pricipiis sint falsa.
Oportet sciētē simpliciter nō icredibile esse. Ex lectione. viii
Com. vi Quibusdā uidetur q̄ nullius sit scientia: quibusdam q̄ omniū sit scientia per demōstrationē quorū neutrū neq̄ uerū neq̄ necessariū est.
Impossibile est in infinita pertransire. (ctione: si illa sint.
Si nō ē scire p̄ma: neq̄ q̄ sūt ex his ē scire simpliciter nec ppriē: sed ex cōdi
Nos dicimus nō oium sciam demōstratiuā eē: sed imediatoꝝ idem ōst ra
Stant aliquando immediata. (bilem.
Non solum de principiis habetur sciētia: sed etiam sunt principia sciētiæ.
Principia cognoscimus inq̄tū terminos cognoscimus. Ex lectione. viii.
Impossibile est circulo demonstrare simpliciter.
Impossibile est eadem esse sibi ipsis priora & posteriora.
Inductio facit notum ex notioribus quo ad nos.
Si est demonstratio circularis idem probatur per idem.
Demonstratio circularis solum fit in terminis conuertibilibus. (tate.
Neq̄ posito uno termio neq̄ una p̄positiōe posita sequr aliqd de necessi
Ex lectione. viiii.
Com. viii Impossibile est aliter se habere cuius est scientia simpliciter.
Quod scitur per demonstrationem est necessarium.
Scientia demonstratiua est quæ habetur per demonstrationem.
Syllogismus demonstratiuus procedit ex necessariis.
Com. viiii De omni dico qd est utiq̄ nō in quodā sic: quodā aūt nō neq̄ aliquādo sic & aliquādo nō. Ex lectione. x.
Com. viiii Per se dicitur quatuor modis primo quæcūq̄ sunt in eo quod quid est: ut triangulo in est linea.
Substātia idest diffitio linee est ex pontis. idest diffinitio linee.

Secundo modo quando subiectum ponitur in diffinitione predicati.
Propria passio per se inest proprio subiecto.
Quæcunque neutraliter insunt idest neque primo neque secundo modo accidentia sunt idest predicantur per accidens:
Tertio modo quæcunque nõ dicuntur de aliquo subiecto per se dico:
Quæ dicũtur de subiecto & in subiecto sunt:sunt accidentia.
Quarto modo quod in est unicuique propter ipsum:per se dicitur de eo:quod uero non propter ipsum per accidens.
Com.x. Cõclusio demõstratiõis icludit secũdũ & q̃rtũ modũ dicẽdi p se.
Non contingit quin proprium accidens predicetur de subiecto.
Est cõtrarium:aut priuatio:aut contradictio in eodem genere.

Ex lectione.xi.

Diffi.Com.xi. Vniuersale est qđ de omni ẽ:& p se & secũdũ qđ ipsum ẽ.
Vniuersale de necessitate in est rebus de quibus prædicatur.
Per se & secundum q̃ ipsum est:idem est.
Triangulus per se habet tres angulos æquales duobus rectis.
Vniuersale ẽ cũ in quolibet uniuersaliter & p se & p̃mo demõstratur: ẽ:
Demonstratio est per se huius uniuersalis:aliorum autem non per se.

Ex lectione.xii.& com.xii.

Tripliciter cõtingit errare circa acceptionẽ uniuersalis:primo cũ nihil sit accipere sub superiori preter singulare:secundo quãdo sub aliquo cõmuni est accipere multa sed tamẽ illud est inominatũ quod inuenitur in differẽtibus specie rebus:tertio quãdo id de quo demõstratur ut uniuersale p̃mũ se habet q̃ ad id qđ demõstratur de eo sicut totũ ad partẽ.
Non est concurrere in lineis rectis æquæ distantibus.
Com.xiii. Proportionale commutabiliter cõuenit lineis:numeris corporibus:& temporibus.
Com.xiiii. Habere tres est uniuersale primũ trianguli quia remoto uno remouetur alterũ & ecõuerso.

Ex lectione.xiii.

Com.xv. Si sciẽtia per demonstrationem acquiritur:oportet q̃ sit ex principiis necessariis:quia quod scitur non potest habere se aliter.
Quæ per se sunt necessario in sunt rebus.
Omne q̃ prædicatur aut predicatur per se:aut per accidens.
Accidentia idest quæ predicantur per accidens non sunt necessaria.
Com.xvi. Ex necessariis oportet esse syllogismũ scilicet demonstratiuũ.
Ex ueris est non demonstratiue syllogizare:ex necessariis autem non:sed hoc proprium demonstrationis est.
Com.xvii. Non habens rationem propter quid etiam habita demonstratione non efficitur sciens.
Est necessariũ ex nõ necessariis syllogizare:sicut uerum ex non ueris.
Cum autem medium ex necessitate est conclusio:ex necessitate erit.

Cum necessaria nō est cōclusio:neq; medium necessariū esse possibile est.
Ex lectione.xiii.& com.xviii.
Accidentium autem nō est scientia demonstratiua.
Com.xxi. Manifestū ē quoniā de his q̄ sunt p se sūt demōstratiue sciētiæ.
Propter quid scire.est per causam scire.
Oportet medium in esse tertio ideſt minori extremitati & primum ideſt maior extremitas in esse medio per se.
Ex lectione.xv.& com.xxii.
Non contingit ex alio genere descendentem demōstrate:sicut geometrā cum in arithmeticam.
Tria sunt in demōstratiōe unū qđ demōstratur cōclusio q̄ cōtinet id qđ ī est alicui generi p se:aliud ē dignitates ex qbus demōstratio pcedit:tertiū ē genus subiectū cuius passiōes & p se accidētia offēdit dmōstratio
Ex quibus demonstratio procedit contingit esse eadē in diuersis sciētiis: sed in illis quorū est diuersum genus subiectum non contingit:sicut in arithmetica quæ est de numeris & geometria q̄ ē de magnitudinibus.
Arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod sit illa demōstratio:& aliæ scientiæ similiter.
Simpliciter necesse est esse idem genus scilicet circa quod sumuntur principia & conclusiones:& sic nō est descensus de genere in genus:aut sic ideſt quodammodo si debent demonstratio descendere.
Ex eodem genere oportet ultima & media esse.
Non est alterius sciētiæ demōstrare aliquid de subiecto alterius sciētiæ si cut geometriæ nō est demōstrare q̄ cōtrariorū sit eadē sciētia nisi forte una sub altera cōtineatur:sicut perspectiua sub geometria.
Sciētia de pprio subiecto nō pbat qđlibet accidēs:sed accidēs sui generis.
Ex lectione.xvi.
Necesse est conclusionem demonstrationis esse perpetuam.
Scientia non est corruptibilium simpliciter:sed secundum accidens.
Diffinitio non est corruptibilium.
Diffinitio aut est principium demonstrationis:aut demonstratio positione differens:aut conclusio quædam demonstrationis.
Eorū quæ sæpe fiūt demonstrationes sunt & sciētiæ:ut lune defectus.
Secundum q̄ de his quæ sæpe fiunt est demonstratio sunt semper:in quā tum autem non semper sunt:particularia sunt.
Ex lectione.xvii.
Com.xxiii. Non est demonstrare nisi ex propriis principiis.
Brisō nō demōstrat tetragonismū i.qdratura circuli p se:sed s̄m accidēs.
Vnumquodq; scimus secundum accidens cum non cognoscimus illud secundum quod est ex principiis propriis ideſt per se.
Scientie inferioris siue subalternate est tantum scire quia:sed superioris

propter quid cuius per se sunt ille passiones.
Genus subiectũ inferioris scientiæ est alterũ a genere superioris scientie.
Non est uniuscuiusq; scientiæ propria principia demonstrare.
Illa pncipia p q̃ possũt pbari singula℞ scia℞ ppria pncipia:sũt cõia oibus
Magis sciuit intelligẽs ex superioribus caussis:ex prioribus enim sciuit ea non ex causatis causas.
Sciẽtia superior est magis sciẽtia q̃ inferior:& sciẽtia suprema .i.philosophia prima est maxime scientia. Ex lectione.xviii.Com.xxiiii.
Difficile ẽ nosce si ex uniuscuiusq; pncipiis scimus aut nõ:qd uere ẽ scire
Ad hoc q; sciatur oportet principia esse proxima primis.
Principia in unoquoq; genere sunt illa:quæ cum sint uera nõ cõtingit de monstrare in illa scientia in qua sunt principia.
Quid nõis significẽt prima principia & q̃ sũt ex principiis:accipiẽdũ est.
Quia sũt pncipia necesse ẽ accipere alia uero q̃ sũt ex pncipiis demõstrare
Primorũ principiorũ quibus utimur in sciẽtiis demõstratiuis:alia sũt propria uniuscuiusq; scientiæ:alia communia.
Principia cõmunia accipiũtur in unaquaq; scientia demonstratiua secũdũ analogiam ·idest secundum q; sunt proportionata illi scientiæ.
Sufficiẽs est accipere unum quodq; istorum communium principiorum quantum pertinet ad genus subiectum de quo est scientia.
Com.xxv. Omnis scientia demonstratiua circa tria est quorum unum est genus subiectum cuius per se passiones scrutatur.
Secundũ est communes dignitates ex quibus sicut ex primis demõstrat.
Et tertiũ passiones de quibus quid significent una quæq; scientia accipit.
Hec tria naturaliter sunt supponenda scilicet genus passiones & principia.
Ex lectione.xviiii.
Non sunt petitiones neq; suppositiones:communes animi cõceptiones:
Propriũ harũ coium cõceptionũ ẽ q; nõ solũ necesse ẽ ea p se uera eẽ: sed etiã necesse est uideri uera. (quæ est in anima.
Cõmunis animi cõceptio nõ põt pbari exteriori rõne:sed ẽ ad eã ratione
Semp est instare ad exterius rationẽ:sed ad interius rationem nõ semper.
Suppositio petitio & questio differunt.
Si propositio sit pbabilis adiscenti cui sit demõstratio dicitur suppositio: & non est simpliciter suppositio.sed ad illum tantum.
Si ille nec sit eiusdem opinionis neq; contrarie:oportet q; petat:& dicitur petitio:si uero sint contrarie opinionis erit questio.
Diffinitiones non sunt suppositiones:nihil enim esse aut non esse dicunt sed sumptæ in propositionibus sunt suppositiones terminos idest diffinitiones autem solum intelligere oportet.
Intelligere non est supponere:nisi & audire suppositionem aliquis dicat.
Illa supponuntur ex quibus existentibus fit conclusio in eo q; illa sunt.

Oĩs petitio & ſuppoſitio aũt ſũt ꝓpoſitiões uniuerſales: aut particulares terminiaũt ſiue diffinitionẽ neutrũ horũ ſunt. (ꝙ demõſtratio ſit.
Species eſſe ſiue ideas unum aliquid extra multa non eſt neceſſe: ad hoc
Eſſe unum de multis & in multis neceſſe eſt ſi demonſtratio debet eſſe.
Non erit uniuerſale niſi ſit unum de multis.
Si nõ ẽ uniuerſale mediũ demõſtratiõis nõ erit:q̃re nec demõſtratio erit.
Oꝫ mediũ eẽ unũ & idẽ ꝑdicatũ de pluribus nõ æquocũ i demõſtratiõe.
Ex lectione.xx.& com.xxvi.
Quod nõ cõtingit ſimul affirmare & negare:nec una recipit demõſtratio
Maior extremitas nõ ſolũ dicitur de medio:ſed etiã de alio diuerſũ ab eo:
Si medium affirmetur & negetur:ad concluſionem nihil facit.
Hoc principiũ de quolibet eſt affirmatio uel negatio uera:quæ eſt ad im/ poſſibile demonſtratio accipit.
Talis demonſtratio non accipit hoc principium ſemper: idest in ſua uni uerſalitate ſub his terminis ens & nõ ens ſed inq̃tũ ſufficiẽs ſufficiens aũt eſt in genere.i.inq̃tum cõtrahitur ad genus ſubiectum:Com.xxvii.
Oẽs ſciæ i principiis cõibus cõmunicãt:quia oẽs utũtur eis tanq̃ ex his de mõſtrãtes:ſed nõ de q̃bus aliq̃d demõſtrãt:neq; ſicut eo q̃d demõſtrãt.
Dialectica omnibus cõmunibus principiis utitur: & philoſophia prima.
Dialecticus non procedit ex aliquibus principiis demonſtratiuis neq; aſſu mit alteram partem contradictionis tantum non enim interrogaret.
Demõſtrãtẽ nõ ẽ īterrogare:quia nõ ſe habet ad oppoſita. Ex lectiõe.xxi.
Interrogatio ſyllogiſtica & ꝓpoſitio cõtradictionis ſũt idẽ ſm ſubſtãtiã.
Propoſitiones ſunt ꝓprie ſecũdũ unãq̃q; ſcientiã ex q̃bus ẽ ſyllogiſmus.
Secũdũ unãq̃q; ſciam ſũt ꝓprie īterrogatiões ex qb' ꝓpus ſit ſyllogiſmus
Non omnis interrogatio geometrica utiq; erit:neq; medicinalis.
Interrogationes geometricæ ſũt illæ ex q̃bus demõſtratur aliq̃d circa illa de q̃bus ẽ geometria uel circa ſciẽtiã ſubalternatã ſicut eſt perſpectiua.
De interrogationibus geometricis ratio ponẽda eſt ex geometricis prin/ cipiis:ſecundum q̃ ipſe ſunt concluſiones.
Vnumquemq; ſciẽtẽ nõ cõuenit omnem interrogationem interrogare.
Nec oportet de quolibet īterrogato reſpõdere:ſed ſm determiatã ſciam.
Nõ ẽ ī nõ geometricis ẽ geometria diſputãdũ & ſimiliter in aliis ſciẽtiis.
Si aliquis diſputet cum geometria non de geometricis non conuincit ip ſum niſi per accidens. Ex lectione.xxii.& com.xxviii
Dif. Interrogatio nõ geometrica ẽ quæ oĩno fit ex alia arte:ut ex muſica.
Interrogatio de geometria ſecundũ ignorãtiã:ſicut parallelas ſubire: geo metrica quodãmodo eſt:& non geometrica alio modo:ſicut & arhyth mon dicitur:quod eſt ſine rhythmo:& quod praue habet rhythmon.
Interrogatio nõ geometrica dicitur dupliciter:uno modo q̃a ẽ omnino nõ geometrica:ſicut queſtio de muſica alio modo quia praue habet id

ꝙ est geometrie: scilicet parallelas subire.

Com.xxviiii. In demonstratis nõ est similiter sicut in dialecticis peralogismus: eo quod idem medium demõstrationis semper oportet cõparari ad duo extrema: & maior extremitas de ipso: uniuersaliter predicatur: & ipsum medium de minori uniuersaliter predicatur.

Signum uniuersale non opponitur predicato.

Diffinita ita se habent in intellectu sicut quæ uidentur: in sensu.

In demonstratiuis non oportet instantiam ferre in paralogismum sumendo propositionem particularem.

Eædem sunt propositiones & instantie.

Tam in demonstratiuis q̃ in dialecticis illud quod sumitur ut instantia: postea sumitur ut propositio ad syllogizandum contrarium.

Non contingit seruate formã syllogismi: propter id quod accipitur medium affirmatiue predicari de utroq; extremorum. (recipiunt.

Cõuertũtur ut plurimũ q̃ sũt ĩ demõstratiuis sciẽtiis: quoniã nullũ accidẽs.

Syllogismi demõstratiui differũt a dialecticis q recipiũt solũ p medio diffinitiones: & nõ aliqđ p̃dicatũ p accidens: ut frequẽter in dialecticis fit.

Demõstrationes nõ augẽtur p media .i. nõ accipiũtur plura media ad probãdã unã cõclusionẽ: sed ĩ post assumẽdo. Ex lectiõe.xxiii. & com.xxx.

Scire quia ita est differt a scire propter qđ ita ẽ dupliciter in eadẽ scientia:

Primo modo quando fit syllogismus per non medium: nõ enim accipit primã causã: sed scientia quæ est propter qđ: fit secundũ primã causam:

Alio modo quando fit per imediata: sed non per causam: sed per effectus conuertibiles: & talis demonstratio fit per notius quo ad nos.

Nihil prohibet duorum conuertibilium quorum unum est causa & aliud effectus: esse notius non aliquando causam.

Nõ .n. ex eo ꝙ nõ scitillãt planeræ sũt ꝓpe: sed p p̃ id ꝙ ꝓpe sũt nõ scitilãt.

Contingit effectum per causam demonstrare: & econuerso: & prima erit demonstratio propter quid secunda quia.

Nõ enim ꝓpter augmẽta circularia luna ẽ circularis: q̃ quia est circularis: ideo accipit augmenta circularia.

In syllogismis ĩ qbus media nõ cõuertũtur cũ extremis: & est notius quo ad nos qđ nõ ẽ cã: quia demõstratur: & nõ ꝓpter qđ. ex lectione.xxiiii.

In quibus mediũ extra ponitur .i. uel negare a maiori extremitate: uel quando est extra genus. q. communius: est demõstratio quia: & nõ propter quid: non enim tale medium dicit causam.

Sicut negatio est cã negationis: ita affirmatio est causa affirmatiõis: similiter aũt & sicut affirmatio est cã affirmatiõis: & negatio ẽ cã negatiõis

Quod ĩ scythis nõ sint sibillatores quia nõ sũt uites: ẽ mediũ multũ distãs

Ex lectione.xxv.

Alio modo differt quia ꝓpter quid quia in diuersis sciẽtiis cõsiderantur.

Ille scientiæ sunt ad quarum unam pertinet quia:& alteram propter quid: quæ sit se habent q una continetur sub altera.
Subiectum perspectiuæ comparatur ad geometriã sicut materiale ad formale & machinatiuæ ad sterometriam & ad harmonicæ ad arithmeticam & scientiæ naualis ad astrologiam.
Fere omnes istæ scientiæ sunt uniuoce.
Scire quia est sensibiliũ .i. scientiarũ inferiorum sed propter quid mathematicorũ idest superiorum ii enim habent demonstrationes eorũ quæ assumuntur ut causæ in inferioribus scientiis.
Qui sciunt propter quid multotiens nesciunt quia:sicut considerãtes uniuersale:multotiens quædam singularium nesciunt:propter id q nõ intendunt per considerationem.
Sciẽtiæ quæ accipiũt pter quid a mathematicis:sunt altere ab eis secũdũ substantiã .i. materiã utuntur tamẽ speciebus .i. principiis formalibus.
Mathematicæ scientiæ sunt circa species:non enim eorum consideratio est de subiecto idest de materia aliquo.
Quamuis ea de quibus geometria considerat sint in materia:tamen nõ de eis considerat secundum q sunt in materia.
Perspectiua dicit quia per respectum a geometriã:quæ dicit propter quid sed propter quid per respectum ad scientiam de yride.
De iride phisici est scire quia:sed propter quid perspectatiui.
Multæ scientiæ non inuicem subalternatæ habent se sic scilicet q una di cit quia & altera propter quid.
Quod uulnera circularia tardius sanentur medici est scire quia: ptopter quid autem geometriæ.

Ex lectione.xxvi.

Com xxvi Figurarum magis faciens scire maxime prima est figura.
Mathematicæ scientie per hanc primam figuram demõstrationes ferunt ut plurimum & quæcunq propter quid faciunt speculationem.
Sciẽtiã ipsius q quid est per solam potentiam figurã uenari possibile est.
In secunda figura non fit affirmatiuus syllogismus.
Scientia ipsius quod quid est per affirmationem cognoscitur.
In tertia figura fit syllogismus affirmatiuus:sed non uniuersalis.
Quod qd est uniuersaliter prædicatur:nõ eni quidã homo est aial bipes:
Prima figura in demonstrationibus non indiget aliis:aliæ autem ipsa in digent.
Dico aliqua indiuidualiter esse uel non esse:cum ipsorum non sit mediũ per quod probentur.
Propositio cuius ambo extrema uel alterum eorum est in aliquo toto: est mediata.
Quod illud quod est in uno prædicamento non sit in altero manifestum

est ex coordinatione prædicamentorum.

Coordinationes prædicamentorū non commutantur ad inuicem.

Propositio uniuersalis negatiua cuius extrema non sunt in aliquo toto est immediata. Ex lectione.xxvii.

Ignorātia est duplex:una est secūdū negationē:alia secūdū dispositionē.

Ignorantia dispositionis est deceptio facta per syllogismum.

Hæc ignorantia cōtingit dupliciter uno modo scilicet circa prima principia imediata alio modo circa cōclusiones & utraq; idest principia & conclusionū potest cōtingere dupliciter:uno modo quādo simpliciter existimate falsum siue affirmando siue negando:aliquo modo quādo per syllogismum accipit illud.

Simplicis oppositionis falsæ simplex est deceptio: sed quæ per syllogismum plures sunt. Ex lectione.xxviii.

Si utreq; premisse sunt uere:& conclusio erit uera.

Si aliquę ppositiones sunt falsę totaliter:eatū cōtrarię erūt ueræ totaliter Ex lectione.xxviii.

Dico medium proprium per quod fit syllogismus contradictionis.

In secunda figura nō contingit facta deceptiōe:utrasq; propositiones esse totaliter falsas.

Si fiat syllogismus deceptionis affirmatiuus in ppositionibus immediatus accipiēdo ppriū mediū ipossibile est utrasq; pporiū mediū impossibile est utrasq; ppositiones esse falsas:si uero accipiēdo extraneū q̄ tamen cōtinetur substātiari:minor erit falsa & maior uera si ueto non cōtinetur substantiari erit falsa maior & minor poterit esse uera uel falsa. Ex lectione.xxx.

Si aliquis sensus defecerit necesse & scientiam illius sensus deficere: quoniam impossibile est accipere aliter.

Omne qđ adiscimus aut adiscimus p inductionē aut per demōstrationē.

Demōstratio pcedit ex uniuersalibꝰ:inductio aut ex his q̄ sūt secūdū partē.

Impossibile est uniuersalia speculari nisi per inductionem.

Quæ dicūtur secundum abstractionē per inductionē nota facere cōtingit

In unoquoq; genere abstractorū sunt quædā particularia quæ nō sunt separabilia a materia sensibili secūdum q̄ unumquodq; eorum est hoc.

Inducere aūt nō habētes sensum ipossibile est:singulariū enim sensus est.

Nō cōtingit accipere sciētiā aliquorū ex uniuersalibus sine iductiōe: neq; p inductionē sine sensu. Ex lectione.xxxi.

Est autem omnis syllogismus per tres terminos.

Syllogismus negatiuus de necessitate habet unā propositionem negatiuam & alteram affirmatiuam.

Dialecticæ syllogizantibus solum intendendum est ut procedant ex his quæ maxime sunt opinabilia.

Demonstratiue autē syllogizantibus: ex his quæ sūt secūdū rei ueritatē.
Duo aūt aliquid prædicari secundū accidēs dupliciter uno mō quādo sub iectū pdicatur de accidēte: alio mō quādo accidēs pdicatur de subiecto
In his quæ equaliter de se inuicem predicantur & cōuertuntur nō est accipere aliquid prius & posterius: secundum illum modum quo prius est a quo non conuertitur continentia essendi. Ex lectione.xxxii.
Non cōtingit media infinita esse si in sursum & deorsum stent predicata:
Sursum ascēditur quādo proceditur ad magis uniuersale: deorsum quando ad magis particulare.
Si in affirmatiua demōstratiōe statur in sursum & deorsu m: necesse erit q̄ stetur & in negatiua.
Si finita finities sumantur necesse est totum esse finitum.

Ex lectione.xxxiii.

In predicatis q̄ predicātur in eo q̄ qd est nō pceditur in infinitū quia nō cōtingeret diffinire aliqd: & si diffiniretur eius diffinitio nō eēt nota.
Infinita non est pertransire.
Tho. Non cōuenit diffiniri neq̄ diffinitionem cognosci nisi descēdēdo perueniatur usq̄ ad ultimum: & ascendendo usq̄ ad primum.
Necesse est omnia predicata in eo q̄ quid est finiri.
Vniuersaliter dicimus non procedi infinitum in predicatis.
Triplex est modus uere predicationis per accidens.
Primus ē quādo accidēs pdicatur de accidente: ut albū ambulat: secūdus quādo subiectum predicatur de accidente ut hoc magnum est lignum tertius quando accidens predicatur de subiecto: ut homo ambulat.
Isti modi predicandi sunt alteri & diuersi ad inuicem.
Cum dico album est lignum dico q̄ id cui accidit esse album est lignum: sed non q̄ album sit subiectum ligni.
Neq̄ albū neq̄ aliqua pars albi quæ sit de substātia albedinis sit lignum.
Cū dico musicū ē albū tūc dico q̄m ille hō cui accidit eē musicū ē albus.
Quod predicatur nō ratione alterius subiecti dicitur predicari simpliciter & demonstrationes nō utuntur nisi talibus predicationibus.
Cū unū de uno pdicatur aut pdicatur in q̄ qd ē aut in quale aut in q̄tum aut ad aliqd aut faciēs aut patiēs aut ubi aut quādo. (lud uel aliqd eius.
Substātiā significātia ostēdūt q̄ illud de quo pdicātur essētialiter ē uere il
Quæ uero nō significāt substātiā sed de aliquo subiecto dicūtur qd subiectū nec ē illud pdicatū uere .i. eēntialiter neq̄ aliqd eius accidētia sūt.
Nō enim est homo quod uere est albū neq̄ quod uere album aliquid est:
sed animal forsan: quod enim homo est uere animal est.
Quæcunq̄ nō significāt substātiam oportet de aliquo subiecto predicari:
Species enim gaudeāt monstra enim sunt & si sint nihil ad rationem sūt: de huius enim demonstrationes sunt.

Ex lectione.xxxiiii.

Qualitatis qualitas non est:

Equæ aliqua prædicari non contingit uere.

Substantiá omnem quæ haber aliquid uniuersalius quod de ipsa predica tur: & quæ potest de aliquo inferiori prædicari contingit diffinire.

Infinita non est transire intelligentem.

Neq; in sursum neq; in deorsum infinita sunt prædicta.

Illam substantiam non est diffinite de qua infinita prædicantur.

Genera non prædicantur ad inuicem æqualiter.

De qualitate aut aliorum accidentium nullum subiectum nihil: secúdum accidens prædicatur.

Qualitas & omnia alia huius accidunt substantiæ.

Substátialia predicata sunt finita & genera prædicamentorú sunt finita:

Concessum est unum de uno prædicari.

Alia qua de ipsis quæ non sunt aliquid non dicimus preferri: talia enim accidentia sunt:

Accidentia preferuntur secundum se de subiectis alia uero scilicet substá ria & accidentia preferuntur de ipsis secundum accidens.

Illud quod est accidens non est subiectum aliquod.

Non proceditur in infinitum neq; in sursum neq; in deorsum in predica tione in qua predicatur unum de uno.

Si de aliquibus priora quædam predicantur erit eorum demonstratio.

Si aliqua propositio est demonstrabilis non possimus melius cognosce/ re q̃ sciendo.

Non est scire sine demonstratione.

Si hoc per hoc notum est & hoc nescimus neq; per hoc notum sciemus.

Si contingit scire per demonstrationem simpliciter & nó ex aliquibus alí is neq; ex suppositione: manifestú est q; sit status in predicatis quæ acci piuntur ut media.

Ex lectione.xxxv.

Demonstratio est ex hiis quæ per se in sunt rebus.

Aliqua prædicantur per se dupliciter primo quæcunq; in sunt subiectis in eo q; quid est idest predicata quæ ponuntur in diffinitione subiectorú:

Secundo quæcunq; in sunt prædicatis in eo q; quid est idest quando sub/ iecta ponuntur in diffinitione predicatorum.

Nulla talia predicata contingit infinita esse.

Quæcunq; in sunt in eo q; quid est non sunt infinita non enim contin/ geret diffinire.

Quæcunq; sunt in medio duorum terminorum semper sunt finita.

Ex lectione.xxxvi.

Manifestum est si aliquid uniuersale duobus insit quorum unum non

præter de alteroiaut nullo modo: aut non de omni q non semper se cundum aliquod commune ipsis inerit.
In eodem genere & ex eisdem athomis necesse est terminos medios esse: si id commune q accipitur ut medius terminus sit ex hiis quæ predicantur per se.
Non est ex alio genere in aliud descendentem demonstrare.
Tot sunt elementa:id est principia quot sunt media.
Immediate propositiones sunt elementa aut omnes aut uniuersales.
Si non sit medium non amplius erit demonstratio.
Principia & elementa tot sunt: quot sunt termini.
Horum terminorum propositiones principia demonstrationis sunt.
Sicut quædam principia indemonstrabilia sunt quæ significant q hoc sit illud & q hoc sit in illo sic & quædam sunt quæ significant q non est hoc illud neq q sit hoc in illo.
Ad demonstrandũ hoc esse aliquid & hoc nõ esse aliquid sunt principia.
Propositio immediata est simplex est una cum immediata fiat.
Propositio immediata est una sicut simplex & indiuisibilis.
Quemadmodum in aliis est principiũ simplex ut in graui untia in melodiis tonus:in membris diesis:sic in syllogismo immediata propositio in demonstratione autem & scientia intellectus.
In affirmatiuis syllogismis eius qd est medium nihil cadit extra extrema.

Ex lectione.xxxvii.

Com.xxxviii. Demonstrationũ alia quidẽ uniuersalis: alia particularis: alia cathegorica: alia priuatiua: alia ostẽsiua: alia ducens ad impossibile.
Secundum quam maxime scimus potior demonstratio est:hec enim uirtus demonstrationis est.
Magis scimus unumquodq cum ipsum cognoscimus secundum ipsum: q̃ secundum aliud.
Magis cognoscimus musicum coriscum quando cognoscimus q corriscus musicus est q̃ cum homo musicus sit.
Demonstratio particularis facit scire secundum se ipsum.
Vniuersale non est aliquid præter singularia.
Potior est demonstratio quæ est de esse q̃ de non esse.
Potior est demonstratio propter q̃ nõ erratur quã propter quam erratur.
In uniuersali sciens magis cognouit rem secundum se quam sciens secũdum partem.
Potior utiq est demonstratio uniuersalis q̃ particularis.
Vniuersale non est minus ens quibusdam particularibus:sed magis.
Vniuersalia sunt in corruptibilia: quæ uero secundũ partẽ corruptibilia.
Non est necessitas opinari uniuersale aliquid esse præter singularia quamuis unum ostendant secundum se.

Demonstratio uniuersalis nõ est causa falsæ opinionis sed male audienn

Ex lectione.xxxviii.

Vniuersale est magis causa q̃ particulare.
Cui per se inest aliquid hoc idem ipsi causa est.
Vniuersale est cui primo propria passio inest.
Demonstratio uniuersalis est dignior particulari: & magis demõstratio
Vsq; ad illum terminum quærimus propter quid fiat aliquid: & propter quid sit aliquid: cum non sit aliquid aliud assignare quã hoc: aut ꝗ fiat aut quod sit: & tunc opinamur scire.
Finis est terminus ultimus.
Tunc maxime scimus quando ad ultimum fuerit peruentum.
Quanto aliquid est uniuersalius tanto magis accedit ad simplicitatem & finitatem: sed quanto aliquid est particularius tanto magis accedit ad infinitatem.
Secundum ꝗ aliqua sunt infinita non sunt scibilia: sed secundum ꝗ sunt finita sunt scibilia.
Secundum ꝗ aliqua sunt uniuersalia magis sunt scibilia: quam secũdum ꝗ sunt particularia.
Vniuersalia sunt magis demonstrabilia q̃ particularia.
Simul intenduntur quæ dicũtur ad inuicem & sunt ad aliquid.
Demonstratio secundum quam cognoscuntur plura est preponenda illi secundum quam cognoscuntur pauciora.
Qui cognoscit uniuersale cognoscit & particulare & non econuerso.
Quanto mediũ demonstrationis est propinquius primo principio tanto demonstratio est potior: & mediũ demonstrationis uniuersalis est huiusmodi.
Qui scit propositionem uniuersalem scit quodãmodo particularẽ & hoc in potentia: sed qui scit propositionem particularem nullo modo scit uniuersalem: neq; actu neq; potentia.
Com.iiii. Vniuersalis demõstratio ĩ itellectu pficitur particularis in sensu

Ex lectione.xxxviiii.

Illa demõstratio est dignior cæteris paribus quæ procedit ex minoribus quæstionibus: aut suppositionibus aut propositionibus: uelotius enim est cognoscere per has si sint notæ similiter sicut plures.
Cognoscere aliquid uelocius est quid appetibilius.
Media quæ sunt unius ordinis sunt æquæ nota: sed priora sunt notiora.
Per quod aliquid demõstratur est credibilius eo quod demonstratur.
Demonstratio affirmatiua & negatiua utræq; demonstrant per tres terminos & propositiones duas.
Demonstratio affirmatiua accipit solũ esse negatiua uero & esse & nõ eẽ.
Demonstratio negatiua procedit per plura: quare indignior est.

Impossibile est per utrarumq; propositionum priuatiuarum fieri syllogismum: sed unam oportet esse affirmatiuam aliam ueto negatiuam.
Augmētata demōstratione necesse est fieri plures propositiones affirmatiuas: negatiuas aut ipossibile est esse plures una in omni syllogismo.
Semper medium predicatiuarum terminorum predicatiuum est ad ambo extrema sed priuatiui ad alterum priuatiuum necesse est esse.
Demonstratur quidem priuatiua propositio per predicatiuas: predicatiua autem per illam non demonstratur.
Propositio affirmatiua est prior: & credibilior: & notior negatiua.
Principiū demōstratiui syllogismi est propositio uniuersalis imediata.
Affirmatiue demonstrationis est principium proprium affirmatiua propositio uniuersalis negatiuæ autem negatiua propositio uniuersalis.
Esse est prius q̃ non esse.
Dignioris principii dignior est effectus.
Sine affirmatiua propositione non potest esse negatiua demonstratio.

Ex lectione.xxxx.

Priora & notiora naturaliter conclusione sunt ex quibus est conclusio.
Illud est principium ex quo syllogismus est: quod utiq; se habet ad cōclusionem ut totum ad partem: & conclusio ad ipsum ut pars ad totum.
Demonstratio quæ est ex notioribus & credibilioribus dignior est.
Demōstratio negatiua & ducēs ad ipossibile faciūt scire ex negatiua propositione: sed negatiua demōstratio ex priori: illa autem ex posteriori.
Potior simpliciter erit ea quæ est in impossibile priuatiua demonstratio: quare & hac dignior erit predicatiua.

Ex lectiōe.xxxxi.

Certior est scientia & prior quæ est ipsius quia & propter quid quam ea quæ est solum ipsius quia: & quæ non est de subiecto est certior illa que est de subiecto: ut arithmetica harmonica & quæ est ex minoribus est certior ea quæ est ex appositione: ut arithmetica geometria.
Dico ex appositione ut unitas substātia est sine positione: pūctum autem substantia posita est hoc autem est ex appositione.
Vna scientia est quæ est unius generis subiecti: quæcunq; ex primis principiis subiecti componitur: & partes scilicet subiecti aut passiones horū scilicet partium & subiecti sunt per se.
Altera scientia est ab altera quarumcunq; principia neq; ex eisdem neq; ex alteris sunt.
Oportet in eodem genere esse principia cum hiis quæ demonstrantur.
Plures demonstrationes eiusdem esse possibile est.
Lætans mouetur & quod mouetur trasmutatur.
Omne letans quiescit & quiescens transmutatur.

Ex lectione.xxxxii.

Eius quod est a fortuna non est scientia per demonstrationem neq; enim sicut necessarium est neq; sicut frequenter quod est a fortuna sed quod extra hoc idest per accidens.

Omnis syllogismus demonstratiuus est aut per necessarias:aut per eas quae sunt ut frequenter propositiones.

Si propositiones necessariae sunt & conclusio necessaria est:si uero sunt sicut frequenter & conclusio huiusmodi est.

Per sensum non est scire.

Vniuersale est dum intelligitur singulare dum sentitur.

Sensus non cognoscit hoc idest substantiam sed tantum sentire necesse est hoc aliquid:& ubi & nunc.

Vniuersale impossibile est sentire non enim hic est neq; nunc.

Quod sempet & ubiq; est uniuersale dicimus.

Demonstrationes uniuersales sunt & has non est sentire.

Scientia est in cognoscendo uniuersalia.

Ex singularibus pluribus manifestum est uniuersale.

Vniuersale honorabilius est singulari quia ostendit causam.

Demonstratio de huiusmodi uniuersali honorabilior est oi sensitiua cognitione & intellectiua cognitione eorum quorum est causa sed de principiis alia ratio est.

Impossibile est sentiendo scire aliquod demonstrabile.

Ex lectione.xxxxiii.

Eadem autem principia esse omnium syllogismorum impossibile est.

Syllogismorum alii ueri alii falsi sunt.

Omnis conclusio falsa ex falsis concluditur uera autem ex ueris.

Vnitates in punctis non conueniunt hec quidem habent positionem: illa uero non.

Comumnium principiorum non possunt esse aliqua ex quibus omnia demonstrentur.

Principia non minora multo sunt conclusionibus.

Conclusiones infinite sunt termini autem finiti.

Principia alia ex necessitate sunt alia contingentia.

Impossibile est esse finita principia cum infinite sint conclusiones.

Quae eisdem sunt eadem sibi inuicem sunt eadem.

Ex quolibet demonstrare quodlibet non est.

Immediate propositiones principia sunt.

Diuersarum scientiarum diuersa sunt principia.

Duplicia sunt principia scilicet ex quibus & circa quae ex quibus quidem communia sunt:illa autem circa quae sunt scientiae:propria sunt:ut numerus arithmeticae magnitudo geometriae.

Ex lectione.xxxxiiii.

Scibile & scientia differũt ab opinabili & opinione.
Scientia uniuersalis est & per necessaria est.
Necessarium est quod non contingit aliter se habere.
Quorum est opinio contingit aliter se habere.
Sunt quædam uera contingentia aliter se habere:& circa hæc non est scientia:neq; intellectus.
Dico intellectum principium scientiæ.
Intellectus est scientia indemonstrabilis.
Scientia indemonstrabilis est existimatio immediatæ propositionis.
Verus est intellectus:& scientia:& opinio:& illud quod per hæc dicitur.
Opinio est circa uerum uel falsum contingens aliter se habere.
Opinio est acceptio idest existimatio immadiatæ propositionis non necessariæ.
Opinio est quod incertum:& natura huiusmodi est.
Nullus putat se opinari cum opinetur aliter se habere: sed scire sed quando opinatur esse quidem sic sed tamen aliter nihil prohibet se habere: reputat se opinari tanq̃ opinio esset huiusmodi.
Si quis arbitrabitur non contingentia aliter se habere:sicut se habent diffinitiones per quas fiunt demonstrationes:non opinabitur sed sciet.
Si quis arbitrabitur media uera esse non tamen hec ipsis inesse secundum substantiam & secundum speciem de quibus prædicantur opinabitur: & non sciet uere & quia & propter quid.
Eiusdem opinio & scientia non penitus sunt:sed sicut falsa & uera opinio eiusdem quodammodo est:sic & scientia & opinio eiusdem erit.
Opinionem ueram & falsam eisdem esse (sicut dicunt quidam) dicere inconuenientia accidit appetere.
In alio & alio homine scientiam cõtingit esse eiusdem:& opinionem sed in eodem nihil horum potest esse.
Reliqua ad cognitionem pertinentia quo oportet distinguere in rationẽ & intellectum:& scientiam:& artem:& prudentiam: & sapientiam partim sunt phisicæ partim ethicæ speculationis.
Solertia est subtilitas quædam in non perfecto tempore medii.
Omnes medias causas uidens cognouit & ultimas.

Incipiunt auctoritates secundi libri posteriorum Aristotelis

Ex lectione.i.

Questiones sunt equales numero quæcunq; uere scimus.
Querimus quatuor scilicet quia propter quid si est quid est.
Cum quærimus utrum hoc sit hoc quærimus in numerum ponentes scilicet quia est.
Cum scimus ipsum quia ipsum propter quid querimus.

Cognoſcentes quia eſt ſimpliciter quid eſt quærimus.
Cum quærimus quia eſt:aut ſi eſt:ſimpliciter:quęrimus utrum ſit medi/um ipſius.
Cognoſcentes quia eſt:aut ſi eſt:autem in parte aut ſimpliciter:iterũ quæ-timus propter quid aut quid eſt:& quærimus quid ſit medium.
Omnis queſtio eſt queſtio medii.
Quia eſt querit in parte quid eſt ſimpliciter.
Cauſa medium eſt ſcilicet in demonſtratione.
In omnibus queſtionibus quæritur ſi eſt medium aut quid eſt medium.
Cauſa ipſius rei eſt medium ad demonſtrandum ipſum.
Quidem & propter quid eſt idem ſunt ſcilicet ſubiecto: ſed non ratione.
Diffinitio paſſionis eſt medium in demonſtratione.
Omnis queſtio eſt queſtio medii.
Ex eo ꝙ ſentimus factum eſt nobis uniuerſale notum.

Ex lectione.ii.

Diffinitio eſt indicatiua eius ꝙ quid eſt.
Quod pertinet ad ꝙ quid eſt predicatur affirmatiue & uniuerſaliter.
Syllogiſmi alii ſunt priuatiui alii non uniuerſales.
In ſecunda figura omnes ſyllogiſmi ſunt priuatiui.
In tertia figura omnes non uniuerſales ſunt.
Neq; omnium eorum quæ concluduntur in prima figura eſt diffinitio.
Scire demonſtratiue aliquid eſt demonſtrationem habere.
Diffinitio eſt quædam notificatio ſubſtantiæ.
Huius quorum eſt demonſtratio non ſunt ſubſtantiæ.
Non omnium quorum eſt demonſtratio eſt diffinitio.
Vnius in quantum eſt unum eſt una ſcientia.
Principia demonſtrationum diffinitiones ſunt.
Si principia eſſent demonſtrabilia principiorum eſſent principia: & hoc in infinitum abibit.
Non omnium quorum eſt diffinitio eſt demonſtratio.
Diffinitio eſt manifeſtatiua eius ꝙ quid eſt:& ſubſtantiæ:ſed demonſtra-tiones ſupponunt & accipiunt ꝙ quid eſt.
Omnis demonſtratio aliquid de aliquo demõſtrat:ut quia eſt aut nõ eſt.
In diffinitione nihil alterum prædicatur de altero ut genus de differentia neq; differentia de genere.
Alterius rei eſt altera demonſtratio niſi illa duo ſe habeant tanquam pars & totum.
Eiuſdem non eſt diffinitio & demonſtratio.
Diffinitio & demonſtratio neq; ſunt idem neq; alterum eſt in altero ſicut pars in toto.

Ex lectione.iii.

Omnis syllogismus probat aliquid de aliquo per aliquod medium.
Quod quid est:est proprium illi cuius est ꝙ quid est.
Quod quidem predicatur in eo quod quid:& conuertitur cũ eo cuius est.
Si debeat demonstrari ꝙ quid est oportet quod termini conuertantur.
Per conuersionem demonstrantes petunt principium.
Sicut animal prædicatur de homine ita & diffinitio animalis prædicatur de diffinitione hominis.
Quod quid est non potest demonstratiue probari per terminos conuertibiles.

Ex lectione.iiii.

Quod quid est non potest demonstrari uia diuisionis.
Nihil potest syllogisticæ probari uia diuisionis non enim sequitur cõclusio ex necessitate existentibus premissis.
Non omne quod pdicatur uere de aliquo predicatur in eo ꝙ quid est nec significat essentiam eius.
Nihil inducens demonstratur:sed tamen ostendit aliquid.

Ex lectione.v.

Quod quid est non potest demonstrari per diffinitionẽ ipsius ꝙ quid est.
In constitutione solligismi non oportet accipere quid est syllogismus: neq̧ in ipso ponere diffinitionem eius.
Quod quid est unius rei non potest demonstrari ex quod quid est alterius rei.
Bonum est contrarium malo:& diuisibile indiuisibili.
Partes diffinitionis debent poni absq̧ copula.
Quod quid est non potest demonstrari per inductiones.
Quod quid est non potest demonstrati sensu nec digito.

Ex lectione.vi.

Necesse est ꝙ qui scit ꝙ quid est alicuius rei sciat quia est.
De eo quod non est nullus scit quod quid est: sed quid significatur per nomen.
Quid est tragelaphus impossibile est scire.
Quod quid est homo & esse hominem aliud est.
Sicut diffinitio manifestat unum:ita & demonstratio demonstrat unum.
Quia est non est substantia alicuius rei in genere existentis.
Ens non est genus.
Demonstratio non potest manifestare quid est & quia est.
Demonstratio demonstrat solum quia est.
Sciens aliquis quod quid est alicuius ꝙ non sciat ꝙ si est impossibile est.
Diffinies non demonstrat quia est.
Rationes affirmatiue non declarant ꝙ illud quod asignatur aut possibile sit esse aut sit.

Diffinitio differt a ratione exponente significationem nominis.
Diffinitio non est non substantiarum & eorum quæ non sunt.
Cuilibet rationi est imponere aliquod nomen.
Nulla scientia demonstrat q̃ tale nomẽ significet hoc: neq̃ diffinitiones hoc assignãt.

Ex lectione.vii.

Quod quidem potest ostendi per aliud quod quid est syllogisticæ quia concluditur q̃ solum in sit ei cui inest.
Aliquando scimus quia ignorato propter quid aliquando simul cognoscuntur.
Non est possibile scire quia ignorato propter quid.
Aliquãdo scitur an est ignorato quid est. Aliquãdo simul cognoscuntur.
Impossibile est scire quid est ignorato si est.
Possumus scire aliquam rem esse ignorato quid est dupliciter uno modo quando cognoscitur aliquod accidẽs eius. Alio modo qa cognoscitur aliquid q̃ pertinet ad essentiam eius.
Propter hoc q̃ cognoscitur aliquod accidens alicuius rei non cognoscitur quid ẽ illius rei sed facilius potest cognosci si cognoscatur aliquid quod pertinet ad essentiam eius.
Querere quid est ignorantes si est nihil est querere.
Quemadmodum habemus nos ad quia est: sic habemus ad cognoscendum quid est.
Cum inueniamus esse id quod querimus simul scimus quia & propter quid si per debita media fit si autem non per debita media fit sciemus quia sed non propter quid.
Medium in demonstratione est ratio primi termini.

Ex lectione.viii.

Quorundam est altera causa quorundam autem non.
Diffinitiones secundum speciem factæ nullum habent medium quo demonstrentur sed diffinitiones secundum materiam factæ possunt habere medium.
Arithmeticus supponit quid est unitas & quia est.
Quod quid est illorum quorum non est altera causa non potest demonstrari.
Diffinitiones habentes medium quarum est altera causa ipsius esse est per demonstrationem ostendere. non tamen q̃ quid est demonstratur.
Diffinitio est ratio significatiua ipsius q̃ quid est.
Ratio potest dici una dupliciter uno modo quia est coniunctione una ut quæ est ylias: alio modo quia est significans unum de uno non secundum accidens.
Diffinitionum alia quiditatiua: alia quid nominis.

Diffinitionum alia dicit quid:alia propter quid prima significat quid est: non autem demonstrat:quæ uero posterius est erit quidem demõstratio eius ꝙ quid est:positione differens a demonstratione.

Triplex est genus demonstrationis : quædam est indemonstrabilis quæ/dam quæ est.q. quidam syllogismus eius quod quid est:tertia quæ est conclusio.

Ex lectione.viiii.

Scite opinamur cum causam scimus.

Causæ sunt quatuor scilicet formalis materialis efficiens & finalis.

Causa finalis est cuius omnes heæ per medium demonstrantur.

Causa finalis est gratia cuius aliquid fit.

Hæ omnes accipiuntur ut medium in demonstratione.

Vna quidem propositione accepta non est demonstratio : sed duabus ad minus.

Ambulatio post cœna est causa ut aliquis sanetur.

Demonstratio se habet econtrario uia generationis in causis finalibus & in causis efficientibus.

In efficientibus medium est primum in fictis:in finalibus autem labor extremitas:ultimum uero medium.

Vnius & eiusdem possunt esse plures causæ.

Natura quædam facit propter finem quædam ex necessitate.

Necessitas est duplex una secundum naturam alia secundum motum.

Eorum quæ fiunt ab arte quædam fiunt a fortuna quædam non.

Natura & ars operantur propter finem.

Peruenire ad finem bonum est aut a natura aut ab arte.

A fortuna nihil fit propter finem.

Ex lectione.x.

Quando causa est simul cum suo effectu necesse est ꝙ quando est causa sit effectus & quando fit causa fiat effectus & quando est facta causa ꝙ sit factus effectus:& quando futura est causa quod sit futurus effectus.

In causis quæ non simul fiunt cum causatis oportet fieri syllogismum de monstratiuum a posteriori factum esse:ad fieri precedens: ut hoc factũ est:ergo prius fiebat & in his quæ fiunt : a posteriori fieri syllogizetur ad a prius factum & in futuro similiter.

A priori non potest syllogizari ad posterius neq̃ secundum tempus de/terminatum neq̃ secundum in determinatum.

Medium oportet esse eiusdem generis ut medium factorum esse factum & futurum futurorum:& eorum quæ sunt in fieri id ꝙ est in fieri: & eo rum quæ sunt esse.

Quando syllogizatur hoc factum est ergo hoc erit medium non est eius/dem generis.

A priori ad posterius neq; potest syllogizari secũdum tempus medium.

Ex lectione.xi.

Fieri non est consequenter se habens cum factum esse.
Neq; factum esse cum alio factum est.
Sicut duo puncta non sunt adinuicem copulata ita neq; duo facta esse.
Vtraq; enim indiuisibilia sunt.
Quod fit diuisibile est.
Sicut linea ad punctum se habet sic quod fit ad quod factum.
Sunt infinita facta esse in eo quod fit.
Nunc principium temporis est.
Si aliquis est accipiens aliquod medium stabit alicubi immediatum.
Quamuis in uno fieri sint infinita facta esse tamẽ necesse est incipere a medio & ab ipso nunc tanq̃ a primo.

Ex lectione.xii.

Videmus in his quæ fiunt circulo quandam generationem esse.
Circulo est demonstrare.
Compluta terra necesse est uapor fieri: hoc autem facto nubem: hac autẽ facta necesse est ipsa cadente complutam terram fieri.
Quædã sunt quæ uniuersaliter fiunt q̃tum ad tempus quia semper: & q̃tũ ad subiectum quia in omnibus alia uero semper quidem non sed sicut frequenter fiunt ut non omnis homo masculus barbatus sed sicut frequenter talium igitur necesse est medium sicut frequenter esse.

Ex lectione.xiii.

Eorum quæ insunt unicuiq; subiecto quædam extenduntur in plus non tamen extra genus quædam uero extra genus.
Dico in plus esse quæcunq; insunt quidem unicuiq; uniuersaliter: sed & alii.
Nihil extra genus numeri est impar.
Ad manifestandum ꝙ quid est oportet ꝙ omnia insint semper quorum unum quodq; sit in plus omnia autem non sint in plus.
Trinitas est numerus impar primus utroq; modo.
Quæcunq; prædicantur in eo ꝙ quid prædicantur de necessitate.
Vniuersalia necessaria sunt ex quibus tam diffinitio quam demonstratio constituitur.
Omne quod prædicatur in quid de aliquo aut est genus eius aut diffinitio significans essentiam.
Genus est in plus secundum potentiam q̃ id de quo prædicatur.
Diffinitio trinitatis nulli inerit q̃ indiuiduis trinitatis.
Supponitur ꝙ illa sit diffinitio uniuscuiusq; speciei quæ est in indiuiduis eius.

Ex lectione.xiiii.

Congruum est diffinitionem aliquam cum negocietur aliquis departiri genus in primas partes indiuisibiles speciei
Principium omnium diffinitionum est id quod simplex est idest genus commune.
Huiusmodi simplicibus solum per se insunt accidentia quae communiter inueniuntur in multis aliis autem secundum illa.
Differt aliquid prius & posterius poni eorum quae ponuntur in diffinitione:
Nihil relinquendum est in diffinitione.
Relinquitur autem si aliquis accepto supremo genere accipiat consequenter aliquam nō quidem ipsius generis supremi sed alicuius inferioris:
Prima animalis differentia est in qua omne animal incidit similiter est in aliorum unoquoq;.

Ex lectione.xv.

Nihil oportet qui diuidendo diffinit omnia scire quae sunt.
Multe sunt differentie in eisdem specie sed non secundum substantiam neq; per se.
Omne diuisum contineri sub diuisione nihil interest.
Necesse est in altero oppositorum esse totum diuisum siquidem illius differentia est.
Ad inuestigandum diffinitionem per diuisiones tria oportet considerare quorum primum est ut ea quae primo accipiūt sint praedicatiua in eo quod quid est secundum ordinare qd sit primum aut quid secundum tertium ut omnia accipiantur quae pertinent ad q; quid est & nihil eorum pretermitatur.
Genus accipitur primum in diffinitione.

Ex lectione.xvi.

Intendentem diffinire oportet quaerere similia diffinito & etiam differentia ab eo.
Inquirentem q; quid est oportet quaerere aliquod commune.
Semper omnis diffinitio est uniuersalis non enim diffinit medicus qui sit sanum in hoc oculo sed in omni.
Facilius est singulare diffinire q̄ uniuersale.
Oportet diffiniendo ex singularibus in uniuersalia ascendere.
Equocationes magis latent in uniuersalibus q̄ in differentibus idest quae non diuiduntur per differentias specificas.
Sicut in demonstrationibus oportet syllogizare presupponēdo aliquod certum ita & in diffinitione.
Sicut non oportet disputare metaphoris: ita nec diffinire per metaphoras:
Si diffiniretur per metaphoras necesse esset disputare per metaphoras.

Ex lectione.xvii.

Vt habeamus propter qd circa singula problemata quæ ponuntur opor/tet considerare diuisiones & subdiuisiones.

Quædam problemata sunt eadem in quantum habent idem medium.

Eccho yris & imago i speculo causantur ex repercussiõe sed repercussiões differunt specie.

Nilus magis fluit finente mense quia magis pluuialis est finis mensis & finis mensis est magis pluuialis:quia luna deficit.

Exlectione.xviii.

Omne causatum habet aliquam causam.

Causa & causatum per inuicem demonstrantur.

Si demonstratio est per causam est demonstratio propter quid si non per causam est demonstratio quia.

Contingit unius plures causas esse secundum q conuenit diuersis.

Cum causa sit necesse est rem esse:sed res cum sit non necesse est omnem causam esse:sed causam tantum.

Si aliquid quæritur in uniuersali & accipiatur tam causa q̃ id cuius causa quæritur:in uniuersali oportet causam & causatum conuerti.

Ex lectione.xviiii.

Eiusdem effectus est eadem causa in omnibus si demonstraretur secun/dum effectum per causam per se:sed non si secundum signum aut per accidens:non potest esse.

Ratio ultimi termini est medium in demonstratione.

Contingit & quod est causa & cuius est causa considerare secundum ac/cidens.

Si causa & causatum non sunt secundum accidens similiter se habebunt: quia si effectus æquiuocus est & causa æquiuoca erit & si cõueniat qua si in genere & causa similiter.

Quæ secundum analogiam eædem sunt medium habent secundum ana logiam.

Est autem medium ratio primi termini.ex quo omnes scientiæ per diffi/nitionem fiunt.

Vniuersale dico quod non conuertitur & omnia scilicet simul accepta cõ uertuntur:& exceduntur scilicet singulariter acceptata.

Contingit eiusdem plures causas est sed nõ in eiusdem secundum speciẽ.

Maxime proxime unicuiq; proxima causa est.

Ex lectione.xx.

Non contingit scire per demonstrationem non cognoscenti prima prin cipia immediata.

Inconueniens est dicere quod habeamus cognitionem principiorum & lateat nos.

Cognitio principiorum est certior cognitione que habetur per demon/ strationem.
Impossibile est aliquid addiscere ex non preexistenti cognitione.
Necesse est in nobis esse quandam potentiam cognoscitiuam quæ preexi stat cognitioni principiorum nō tantum quæ sit potior certitudine cō gnitione principiorum.
Videtur in esse omnibus animalibus q̄ habeant potentiam naturalem iu dicatiuam sensibilium:q̄ uocamus sensum.
Cum in omnibus animalibus in sit sensus in quibusdam remanet impres sio sensibilis adeunte sensibili in quibusdam non.
In quibuscunq; animalibus omnino nulla impressio remanet non est co gnitio in his nisi dum sentiunt:
In quibus autem remanet habent unum quid in anima:scilicet memoriā.
In his quæ habēt memoriam in quibusdam eorum fit ratiocinatio in qui busdam non.
Ex sensu fit memoria.
Ex memoria autem multotiens sumpta fit experimentum.
Multæ enim memorie numero sunt unum experimentum.
Ex experimento aut ex uniuersali quiescente in anima quod est unum preter multa cum in omnibus fit unum:est in anima id q̄ est principiū artis & scientiæ.
Si ex experimēto accipiatur aliquod uniuersale circa generationem ideſt circa factibilia hoc pertinet ad artem : si uero circa ea quæ semper sunt pertinet ad scientiam.
Habitus primorum principiorum sunt in nobilibus a sensu.
Cum sensu oportet presupponere talem naturam animæ quæ possit pati hoc idest quæ sit susceptiua cognitionis uniuersalis.
Singulare sentitur proprie & per se.
Sensus autem est uniuersalis.
Necesse est cognoscere prima principia uniuersalia inductiōe:nam & sen sus sic facit uniuersale.
Circa itellectum duo sunt genera habituum habentium se aliqualiter ad rerum quorum alii quidem semper ueri sunt:alii autem recipiunt falsi tatem:ut opinio & ratiocinatio:uera autem sunt scientia:& intellectus.
Nullum aliud genus cognitionis est certius scientia q̄ intellectus.
Principia demonstrationum sunt notiora conclusionibus demonstratis.
Scientia omnis cum aliqua ratiocinatione est quare principiorum scien/ tia non utiq; erit.
Quoniam nihil uerius contingit esse quam scientia & intellectus:intelle/ ctus utiq; erit principiorum.
Demonstratio non est principiū demonstrationis neq; scientia est prin/

cipium scientiæ.

Scientia similiter se habet ad totam materiam de qua est scientia sicut intellectus ad principium scientiæ.

Expliciunt auctoritates secundi libri posteriorum analyticorum. Aristotelis.

Incipiunt propositiones ex primo libro priorum analyticorum. Aristotelis.

Ex.I.capitulo.

Propositio est oratio affirmatiua uel negatiua alicuius de aliquo.

Propositio aut est uniuersalis:aut particularis.aut indefinita.

Diffi. Dico propositionem uniuersalem quæ aut omni aut nulli significat inesse:particularem uero quæ alicui:aut non alicui:aut non omni inesse.indefinitam autem quæ inesse uel non inesse significat sine uniuersali aut particulari scilicet signo.

Differt demonstratiua propositio a dialectica: quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius partis contradictionis est:dialectica uero iterrogatio contradictionis est.

Non interrogat sed sumit qui demonstrat.

Nihil distabit ut fiat ex utrisq; propositionibus syllogismus scilicet ex dialectica & demonstratiua.

Syllogistica popositio simpliciter quidem est affirmatio uel negatio alicuius de aliquo uel uniuersaliter:uel particulariter:uel indefinite.

Diffi. Demonstratiua propositio est:si uera sit:& per primas propositiones sumpta.

Diffi. Dialectica propositio est percunctanti quidem interrogatio contradictionis:syllogizanti autem sumptio apparentis & probabilis.

Diffi. Terminum uoco in quem resoluitur propositio: ut prædicatum: & de quo prædicatur:aut apposito aut separato esse uel non esse.

Diffi. Syllogismus est oratio in qua positis quibusdam aliud quidem ex necessitate contingit eo q̄ hæc sunt.

Diffi. Perfectum uoco syllogismum nullius alterius indigentem præter ea quæ assumpta sunt ut appareat necessarius.

Diffi. Imperfectum uoco qui indiget aut uno aut plurium:quæ sunt quidem necessaria per sumptos terminos:non autem per sumptas propositiones.

In toto esse alterum altero: & de omni prædicari alterum altero: idem est.

Dicimus de omni prædicari quando nihil est sumere sub subiecto de quo

non dicatur alterum:& de nullo similiter.

Ex.ii.capitulo.

Omnis propositio aut est in esse idest de inesse: aut necessarium inesse aut contingenter inesse significans, idest modalis uniuersalem priuatiuam de eo quod est inesse, idest de inesse necesse est conuerti in terminis idest simpliciter.

Prædicatiuam uniuersalem conuerti necessarium est:non tamen uniuersaliter:sed in parte idest conuertitur per accidens.

Particularem affirmatiuam conuerti necesse est particulariter idest conuertitur simpliciter.

Priuatiuam particularem non necesse est conuerti scilicet non conuertitur nec simpliciter nec per accidens.

Eodem modo se habet in necessariis propositionibus scilicet sicut in iis de inesse nam uniuersalis quidem priuatiua uniuersaliter conuertitur:affirmatiuarum uero utraque particulariter:particularis uero negatiua non conuertitur.

Contingere multipliciter dicitur:nam & necessarium & non necessarium & possibile contingere dicimus.

In propositionibus affirmatiuis de contingenti similiter se habet secundum conuersionem in omnibus sicut in necessariis.

In propositionibus negatiuis de contingenti necessario:& de contingenti in communi similiter se habet secundum conuersionem sicut in illis de inesse:sed uniuersalis negatiua de contingenti non necessario non similiter:particularis uero similiter.

Contingere nulli inesse affirmatiuam habet figuram: nam contingit & est similiter ordinatur.

Ex quibuscunque adiacens prædicatur:affirmationem semper facit:& omnino:ut est non bonum.

Ex.iii.capitulo.

Demonstratio quidem syllogismus est:syllogismus uero non omnis demonstratio.

Barbara.Celarent. Quando tres termini sic se habent adinuicem ut postremus in toto sit medio:& medius in toto primo:uel sic idest affirmatiue & non sic:idest negatiue necesse est esse syllogismum pefectum: & quādo nec primum medio nec medium postremo ulli inest:nec sic erit syllogismus.

Voco medium quod ipsum in alio:& aliud in ipso est:quod est positione medium est:extrema uero quod in alio:& in quo aliud.

Darii.Ferio. Quando uniuersale ponitur ad maiorem extremitatem uel prædicatiuum uel priuatiuum:particulare uero ad minorem prædicatiuum:necesse est syllogismum esse perfectum.

Diffi. Dico maiorem extremitatem scilicet in prima figura in qua medium est.minorem uero quæ sub medio.
Idem erit idest sequetur termino indefinito & particulariter sumpto.
Si ad minorem extremitatem uniuersale ponatur uel predicatiuum: uel priuatiuũ: non erit syllogismus: nec affirmatiuus nec negatiuus: indefinita sumpta uel particulari scilicet pro maiori.
Quando ad maiorem quidem extremitatem uniuersale fuerit aut predicatiuum aut priuatiuum: ad minorem uero priuatiuum particulare: nõ erit syllogismus.
Sumptis terminis uelut nulli inesse: non fit syllogismus.
Si maior quidem indefinita: minor uero definita. uel ambæ idefinitæ ponantur: nullo modo erit syllogismus.
Omnia problemata ostenduntur per primam figuram: nam omni & nulli & alicui & non alicui inesse ostenditur: unde omnes qui in hac figura sunt syllogismi perfecti sunt.

Ex.iiii.capitulo.

Medium in secũda figura de utroq; scilicet maiori & minori predicatur: & ponitur medium foras extremitatum: primum uero positione.
Cesare. Camestres. Vniuersales cum sint scilicet propositiones erit syllogismus scilicet in secunda figura quando medium quidem huic idest maiori extremitati omni idest uniuersaliter affirmatiue inest illi uero idest minori extremitati nulli idest uniuersaliter negatiue: & utrolibet modo sit priuatiuum aliter uero nullo.
Festino. Baroco. Quando medium ad maius idest ad maiorem etremitatem quidem uniuersaliter fuerit uel priuatiue uel predicatiue: ad minus autem idest ad minorem extremitatẽ particulariter: necesse est fieri syllogismum priuatiuum particulariter.
Quãdo in secunda figura fiunt propositiones ut ambæ priuatiuæ uel predicatiuæ: nullo modo erit syllogismus.
Omnes iperfecti sunt qui in secunda figura sunt syllogismi: omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam quæ uel insunt ex necessitate: uel ponuntur uelut hypotheses: quoniam non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram: sed omnes priuatiui & uniuersales: & particulares.

Ex.v.capitulo.

Medium in tertia figura dico de quo ambo idest maior & minor extremitas predicantur: & ponitur foras extremitatũ: ultimũ uero positione.
Darapti. Vniuersaliter extantibus terminis ad medium erit syllogismus.
Felapton. Si maior extremitas insit uniuersaliter medio: minor uero negetur uniuersaliter a medio erit syllogismus.

Ex.vi.capitulo.

Quãdo ambo termini in tertia figura fuerint p̃dicatiui erit syllogismus:

quando uero negatiui:non erit.

Si maior fuerit priuatiuus:alter uero affirmatiuus:erit syllogismus quoniam non inest alicui extremitas extremitati si autem ecõuerso:nõ erit.

Disamis.Datisi.Si unus uniuersaliter sit ad medium:alter uero particulariter:si uterq; sit predicatiuus:necesse est fieri syllogismum : & si alter/ uter idest maior uel minor sit uniuersalis terminorum.

Bocardo. Si unus quidem sit prædicatiuus:alter uero priuatiuus: uniuersaliter quidem prædicatiuus quando minor fuerit:priuatiuus erit syllogismus.

Ferison.Si priuatiuus fuerit uniuersalis terminus:quando quidem maior fuerit priuatiuus:minor uero prædicatiuus erit syllogismus.

Omnes imperfecti in tertia figura sunt syllogismi:omnes enim perficiũtur quibusdam assumptis.

Syllogizare per tertiam figuram uniuersale non erit neq; priuatiuũ neq; affirmatiuum.

In omnibus figuris non fit syllogismus:cum priuatiui sint utriq; termini: & particulares etiam:nihil enim omnino fit necessarium.

Indefinitum pro predicatiuo particulari positum eundem faciet syllogismum.

Syllogismi imperfecti per primam figuram perficiuntur.aut enim ostensiue aut per impossibile clauduntur oẽs:uterq; aũt fit in prima figura.

Omnes syllogismi reducũtur ad primæ figuræ uniuersales syllogismos: uniuersales quidem per conuersionem:particulares uero per ad impossibile ductionem reducuntur.

Ex.vii.capitulo.

Diuersum est inesse:& ex necessitate inesse:& contingere inesse:nã insunt quidem multa:non tamen ex necessitate:aliqua uero.neq; insunt ex necessitate:neq; insunt omnino contingit autem inesse.

Ex utriq; propositionibus de necessario in prima figura fiunt perfecti syllogismi:sicut in illis de inesse:& in qualibet figura similiter fiunt imperfecti.

Ex.viii.capitulo.

Accidit maiori propositione necessaria existente:necessarium fieri syllogismum:non autem minori.

In particularibus syllogismis si uniuersalis uel priuatiua:uel negatiua est necessaria:& conclusio erit necessaria:si autem particularis erit necessaria:non necessaria erit conclusio.

Ex.viiii.capitulo.

In secunda figura si priuatiua quidem uniuersalis propositio sit & necessaria:& conclusio erit necessaria:si autem prædicatiua est necessaria:nõ erit conclusio necessaria:sed nec si priuatiua necessaria est particulari/

ter sumpta:erit conclusio necessaria.

Ex.x.capitulo.

In postrema figura existentibus terminis uniuersalibus: & prædicatiuis utrisq; propositionibus:si utralibet propositio est necessaria:& conclusio erit necessaria.

Si autem hec quidem sit priuatiua:illa uero predicatiua:quando priuatiua quidem fuerit necessaria:& conclusio erit necessaria:quando autem predicatiua:non erit conclusio necessaria.

Si terminorum hic quidem uniuersalis ille uero particularis:predicatiuis autem uterq;:quando uniuersalis fuerit necessarius & conclusio erit necessaria:non autem e conuerso.

Si hic quidem terminorum sit predicatiuus:ille uero priuatiuus: quando uniuersalis quidem fuerit priuatiua & necessaria:conclusio erit necessaria quando:autem affirmatiua quidem ponitur necessaria uel uniuersalis:uel particularis:uel priuatiua particularis: non erit conclusio necessaria.

Ex.xi.capitulo.

Diffi Dico contingere & contingens quo non existente necessario:posito autem esse uel non esse nihil erit impossibile.

Necessarium contingere æquiuoce dicimus.

Quod necessarium sit contingens patet ex affirmationibus & negationibus oppositis.

Accidit omnes quæ secundum contingens sunt propositiones conuerti adinuicem:dico autem non negatiuas uidelicet quando negatur modus affirmatiuis:sed quæcunq; affirmatiuam habent figuram secundum oppositionem:ut ea quæ est contingit esse:uel contingit omni:ei quæ est contingit non esse:uel contingit nulli:uel non omni.

Contingere duobus modis dicitur uno quidem modo q plerumq; fit & deficit necessarium:ut canescere hominem uel augeri alio autem modo infinitum idest indeterminatum uel ad utrumlibet quod sic uel sic possibile:ut animali ambulante uel non ambulante accidit terremotum fieri.

Conuertitur secundum oppositas propositiones utrumq; contingẽs:sed quod plerumq; est ei quod est non ex necessitate esse:sic enim contingit non canescere hominem infinitum autem idest ad utrumlibet non

Disciplina uel syllogismus demonstratiuus ex indefinitis idest contingentibus ad utrumlibet quidem non est: eo q inordinatum est medium: ex his uero quæ plerumq; sunt pene orationes & considerationes sunt in his contingentibus *dicit pene.quia de his inquantum possunt non esse non est scientia.sed inquantum necessaria.

Ex.xii.capitulo.

Contingere hoc huic inesse dupliciter est accipere:aut enim cui inest hoc aut cui contingit inesse ipsum.

Ex.xiii.capitulo.

Si hæc quidem inesse:illa uero propositionum contingere sumatur:quando quæ ad maiorem quidem extremitatem contingere significauerit: perfecti erunt omnes syllogismi:& contingentes quando uero ad minorem imperfecti omnes & priuatiui syllogismi: contingentes erunt secundum dictam determinationem idest contingentis ad utrumlibet Sed eius quod est nulli aut non omni ex necessitate id est contingentis ex necessitate.

Si unum sit possibile:quando est possibile fiet:si autem alterum impossibile:quando impossibile:non fiet.

Possibile contingit fieri & esse præter impossibile.

Nihil est ex necessitate uno aliquo existente:sed duobus ad minus.

Falso posito & non impossibili quod accidit non est impossibile.

Ex necessitate homo est animal.

Vniuersale uel omni inesse summendum est simpliciter:& non tempore determinato.

Diffi Syllogismus per impossibile est oppositæ contradictionis.

Cum uniuersales sint termini:& hæc quidem propositionum summatur inesse:illa uero summatur contingens:quãdo quæ ad minorem quidẽ extremitatẽ contingens summitur propositio semper fit syllogismus.

Si hæc quidem propositionum summatur uniuersalis:illa uero particularis:quando ad maiorem quidem extremitatem uniuersalis ponitur cõtingens siue affirmatiuæ siue negatiuæ particulari autem affirmatiuæ & inesse:erit sillogismus perfectus.

Quãdo uniuersalis fuerit propositio ad maiorem extremitatem inesse:& non contingens:altera uero particularis & contingens: siue affirmatiuæ siue negatiuæ ponantur utraque:siue hæc quidem negatiuæ:illa uero affirmatiuæ semper erit syllogismus imperfectus.

Ex.xiiii.capitulo.

Quando hæc propositionum ex necessitate inesse uel non inesse:illa uero contingere significat:syllogismus erit perfectus.

Quando ad maiorem extremitatem ponetur necessarium:conclusio autẽ si predicatiui fuerint utrique termini contingentis:& non inesse erit:siue uniuersaliter siue non uniuersaliter ponantur termini:si autẽ sit hic quidem affirmatiuus ille uero negatiuus:quando affirmatiuus fuerit necessarius:conclusio erit contingentis & nõ eius quod est inesse quãdo uero priuatiuus fuerit scilicet necessarius & contingẽtis & inesse scilicet erit conclusio: siue uniuersales siue non uniuersales sint termini.

Contingere eodem modo accipiendum est quo & in priori eius:quod ui delicet est ex necessitate non inesse.

Aliud est non ex necessitate inesse:& ex necessitate non inesse.

Ex.xv.capitulo.

In secunda figura quando contingentes summuntur propositiones: nullus erit syllogismus:siue sint affirmatiuæ:siue sint priuatiuæ:siue uniuersales:siue particulares.

Non conuertitur in contingenti priuatiua.

Ei quæ est contingere omni inesse:ex necessitate alicui inesse opponitur: & ex necessitate alicui non inesse.

Si altera quidem inesse:altera contingere significat: predicatiua quidem inesse posita:priuatiua uero cõtingere:nunq̃ erit syllogismus:siue uniuersaliter:siue particulariter summantur termini:quando autem affirmatiua contingere quidem:priuatiua autem inesse:erit syllogismus.

Ex.xvi.capitulo:

Si hæc quidem propositionum ex necessitate:illa uero contingere significat:priuatiua quidem necessaria:erit syllogismus:nõ solum quoniam non contingit non inesse:sed quoniam non inest:

Si predicatiua sit necessaria:altera autem contingens:nullus erit syllogismus:neq; enim erit contingens cum ex necessitate sit cõclusio:neq; necessarium:nam necessarium ex utrisq; necessariis aut ex priuatiua contingit.

In particulatibus syllogismis quãdo fuerit priuatiua uniuersalis & necessaria:semper erit syllogismus:& eius quod est contingere & eius qd non est inesse:quando autem affirmatiua:nunq̃.

Ex.xvii.capitulo.

In pestrema figura & utrisq; contingentibus & altera:erit semper syllogismus contingens.

Quando altera significat contingere:altera uero nõ inesse:conclusio erit contingens.

Quando altera ponitur necessaria:si affirmatiua quidem:non erit conclusio neq; necessatia:neq; inesse:si autem priuatiua : eius quod est nõ inesse erit syllogismus.

Ex.xviii.capitulo.

Si hæc propositionum inesse:illa uero contingere significat cõclusio erit quoniam contingit:non quoniam inest.

Ex.xx.capitulo.

Necesse est omnem determinationem & omnem syllogismũ aut inesse aut non inesse monstrare:& hoc aut uniuersaliter aut particulariter:aut ostensiue aut ex hypothesi ideſt ex ſuppoſitione.

Eius quod est ex hypothesi pars est impossibile.

Nullus unq̄ erit syllogismus alius de alio nō sumpto aliquo medio quod ad utrunq; se habeat quo modo prædicationibus.
Impossibile est ad aliquid summere propositionem nihil predicantes de eo: neq; negantes.
Aut maior extremitas prædicatur de medio & mediū de minori: aut medium de utrisq;: aut utræque de medio: & hæ sunt tres figure.
Omnes qui per impossibile probant falsum quidem syllogizant: quod autem ex principio erat ex hypothesi nonstrant: quoniam accidit aliquid impossibile posita contradictione.
Ex hac propositione summitur illa regula q̄ quando ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis: prima consequentia est bona.
Diffi. Per impossibile monstrare est ostendere aliquid impossibile propter priorem hypothesim.

Ex.xxi.capitulo:

In omni syllogismo oportet aliquem terminorum predicatiuum esse & uniuersalem esse:
Si conclusio sit uniuersalis: & terminos necesse est uniuersales esse: si autem nniuersales sunt termini contingit & conclusionem non esse uniuersalem.
Non in omni syllogismo aut utranq; aut alteram propositionem similem necesse est fieri conclusioni: non solum in eo quod affirmatiua sit uel negatiua: sed in eo q̄ necessaria: aut inesse: aut contingens.

Ex.xxii.capitulo.

Omnis demonstratio ac syllogismus erit per tres terminos & nō plures: nisi per alia & alia eadem conclusio fiat.
Plura media eorundem esse nihil prohibet: hæc autem cum sint: nō unus sed plures erunt syllogismi.
Multo plures conclusiones & terminis sunt & propositionibus: propter diuersas scilicet combinationes terminorum.

Ex.xxiii.capitulo.

Propositio quæ in pluribus figuris & per plures casus concluditur ad argumentandum est facilis: quæ autem in paucas & per pautiores difficilius argumentabilis est.
Vniuersalis affirmatiua per primam figuram tantum monstratur: & per hanc simpliciter idest uno modo priuatiua uero per primam quidem simpliciter: per mediam autem dupliciter.
Particularis affirmatiua simpliciter per primam: tripliciter uero per postremam monstratur.
Particularis priuatiua in prima semel: in secunda dupliciter: in tertia tripliciter monstratur:

Vniuersalem affirmatiuam construere quidem difficillimum: destruere autem facillimum.

Interimere uniuersalia q̃ particularia omnino est facilius

Destruere per se inuicem est & uniuersalia & particularia: construere autẽ non est per particularia uniuersalia.

Destruere q̃ construere facilius est.

Ex.xxiiii.capitulo.

Quæ sunt hic idest singularia de nullo alio prædicantur uere: nisi secundum accidens: sed de his alia:

Non solum oportet generationem considerare syllogismorum: sed & potentias habere faciendi.

Quæ sunt in medio de aliis: & alia de ipsis dicuntur.

De singularibus primis non est demonstrare prædicatum aliquod nisi secundum opinionem uidelicet transcendens sed hoc de aliis: neq; singularia de aliis: sed alia de ipsis: quæ aũt in medio sunt utrũq; cõtingit.

Quanto plurium eorum quæ sequuntur res quæcunq; in eo quod quid est & ut propria: & quæcunq; ut accidentia predicantur & eorum quæ secundum opinionem: & quæ secũdum ueritatem: idoneus fuerit quis citius inueniet conclusiones: quanto autem eorum magis monstrabit.

Oportet eligere ad syllogizandũ non quæ sequuntur quid: sed quæcunq; totam rem sequuntur scilicet uniuersaliter ut non quod aliquem hominem: si quod omnem hominem sequitur.

Quando est indefinitum quod eligit: incertum est, si uniuersalis est, propositio: cum uero definitum manifestum.

Similiter eligendũ est quæ ipsum sequitur tota; idest uniuersaliter: ipsum autem quod sequitur non est sumendum totum idest uniuersaliter ut hominem omne animal: uel omnem hominem esse omne animal: sed simpliciter sequi.

Quando ab aliquo scilicet consequente continetur subiectum cuius consequẽtia scilicet propria oportet summere: quæ uniuersale scilicet prædicatum quidem sequuntur non eligendum in his scilicet subiectis sumpta enim sunt in illis scilicet quæ prædicantur: quæcunq; enim animal & hominem sequuntur: & quæ non insunt similiter scilicet nõ insunt: quæ autem in unoquoq; scilicet subiecto sunt propria sumendũ extranea scilicet in aliquo subiecto sunt enim quædam speciei: propria præter genus: necesse est enim diuersis speciebus quædam propria inesse scilicet præter consequens conuenentiora autem sunt hæc omnis electionis.

Similis est uniuscuius conclusio principiis.

Aristoteles in uigesimoquarto & uigesimoquinto capitulo tradẽs artem inueniendi medium ad q̃libet conclusionem inferendam: ponit septẽ

litteras uidelicet. A.B.C.D.E.F.G.H.& per. A.intelligit predicatum cõclusionis:per.B.conſequens ad ipſum.per.C.antecedens ad ipſum.per D.extraneum ab ipſo.per.E.uero intelligit ſubiectum concluſiõis.per F.conſequens ad ipſum.per.G.antecedens ad ipſum.per.H.extraneum ab ipſo. has igitur litteras relinquentes earum ſignificata in ſequenti/bus regulis quas ipſe aliqualiter obſcure in uigeſimoquinto capitulo collocauit ponemus:quo delucidiares legentibus fieri poſſint.

Ex.xxv.capitulo.

Monſtratur uniuerſalis affirmatiua quando antecedens ad predicatum & conſequens ad ſubiectum medium ſumitur: ſit enim prima figura: ſcilicet barbara

Monſtratur particularis affirmatiua quando antecedens ad predicatum & ſubiectum medium ſumitur:hæc autem eſt poſtrema figura: uidelicet quia hoc medio argui potest in Darapti Diſamis & Datiſi & per cõſequens in Darii.

Monſtratur uniuerſalis negatiua quando extraneum prædicato & conſequens ad ſubiectum ſumitur medium:ſit autem prima figura & media idest arguitur in celarent & Ceſare.

Monſtratur item uniuerſalis negatiua quando extraneum ſubiecto:& ad prædicatum conſeqnens ſumitur medium:ſitq; media figura. ſcilicet Cameſtres:& Baroco ex hac fieri poteſt.

Monſtratur particularis negatiua quando extraneum predicato & antecedens ad ſubiectum ſumitur medium fiunt quæ omnes figuræ [illegible] Baroco cui quarta regula deſeruire poteſt.

Si ad ſubiectum & prædicatum medium ſit conſequens: non ſit ſyllo/giſmus:ſit enim media figura prædicatiuas habens utraſq; propoſi/tiones.

Si extraneum ſubiecto & antecedens ad prædicatum medium ſumatur: non ſiet ſyllogiſmus:prima enim erit figura priuatiuam habens eam quæ ad minorem extremitatem propoſitionem.

Si extraneum & ſubiecto & predicato ſumatur medium:priuatiuæ utræq; erunt propoſitiones uel in prima uel in media figura: ſic autem nullo modo ſit ſyllogiſmus.

Ex.xxvi.capitulo.

Differt ſyllogiſmus oſtenſiuus ab eo quod ad impoſſibile : quoniam in oſtēſiuo quidem ſecundum ueritatem ambæ ponūtur propoſitiones: in eo autem quod ad impoſſibile falſo una.

Ex.xxvii capitulo.

Via dicta ſyllogizādi methodus eſt:& circa philoſophiam & circa artem quālibet & diſciplinam.

Principia quæ ſunt circa unumquódq; experimento eſt tradere.

Si sumantur scilicet habitis principii: quæ insunt circa singula: nostrum est iam demonstrationes prompte declarare.

Ex.xxviii.capitulo.

Diuisio est uelut infirmus syllogismus: nam quod oportet quidem ostendere petit quia scilicet necesse est omne animal mortale esse aut mortale aut immortale: aut non necesse.

In demonstrationibus cum oportet syllogizare inesse: oportet medium per quod fit syllogismus semper minus esse: & non de tota priori extremitate.

Diuisio autem econtrario uult: nam uniuersalius sumit medium: quare non contingit syllogizare diuidentes:

Omne animal aut mortale aut immortale est.

Ex.xxviiii.capitulo.

Oportet omne quod uerum est: Ipsum sibi manifestum esse omnino.

Facilius est maiora diuidere q̃ minora.

Maiora sunt composita: q̃ ex quibus componitur.

Ex.xxxi.capitulo

Nihil differt dicere hoc huic inesse: aut hoc huic omni inesse.

Ex.xxxii.capitulo.

Non oportet semper terminos scilicet simplices quærere nomine scilicet simplic exponi sæpe enim erunt termini quibus propositum non est nomen scilicet unum solum ad eius expositionem ut quando immediatorum est syllogismus.

Quotiens aliquid esse aliquid dicitur: & uerum est esse hoc quod scilicet dicitur totiens oportet putare significare inesse.

Accidit quandoq; subiectum maioris in obliquo esse: minoris uero in recto: & fit syllogismus ut contrariorum eadem est disciplina. B. sunt cõtraria ergo & cætera.

Accidit quandoq; subiectum maioris in recto esse: minoris uero in obliquo: & fit syllogismus: ut omnis sophia est disciplina: boni est sophia ergo & cætera.

Accidit quandoq; & subiectum maioris & minoris in obliquo esse: fit syllogismus: ut si cuius est disciplina illius est genus: boni est disciplina igitur.

Tempus deo non est oportunum nihil enim deo proficiens.

Terminos semper ponendum est in syllogismo secundum nominum uocationes: ut homo aut bonum: non hominis aut boni: propositiones autem summendum uniuscuiusq; casus.

Ex.xxxiii.capitulo

Reduplicatio Idest dictio reduplicatiua in propositionibus ad primam extremitatem ponenda est: non ad medium: si autem ad medium: non

erit syllogismus.

Reduplicatio prædicato non est addenda nam bonum quoniam bonum prædicare de iustitia falsum est:& non intelligibile.

Oportet accipere quæ idem ualeant nomina pro nominibus:& orationē pro orationibus:& nomē & orationem:& semper pro oratione nomē accipere:facilior est enim terminorum expositio.

Ex.xxxiiii.capitulo

Non oportet arbitrari propter expositionem idest exemplum aliquid accidere inconueniens:non enim laborauimus in eo ꝙ aliquid sit:sed ex positione sic dicimus:ut sentiat qui discit nec enim sic fit:ut sine his nō possibile demonstrare quemadmodum ex quibus syllogismus.

Non omnes conclusiones in eodem syllogismo per unam eādemq̃ figuram sunt:sed hæc quidem per illam:illa uero per aliam.

Ex.xxxv.capitulo

Ex hypothesi syllogismos non est tentandum reducere in figuram:non enim per syllogismos ostensi sunt:sed ad placitum concessi omnes:similiter & in his qui propter impossibile concluduntur:nam hos reducere non est:sed ad impossibile deductio est.

Differt syllogismus ad impossibile ab his qui sunt ex hypothesi:quoniā in illas quidem oportet prius confiteri si debeat accidere:in his autem & non prius confessi conceduntur:eo ꝙ manifestum sit falsum.

Ex.xxxvi.capitulo

Horum quidem syllogismorum qui in secunda sunt figura:duo quidem uniuersales: scilicet Cæsare & Camestres conuersa priuatiua reducuntur in primam figuram:particularium uero alter solus:nam quādo priuatiuum quidem fuerit ad maiorem extremitatem resoluetur ut scilicet est in ferio quando uero prædicatiuum non resoluitur ut scilicet est in Baroco non enim suscipit conuersionem uniuersalis affirmatiua resoluitur autem ut dicit cum per impossibile clauditur

Qui sunt in postrema figura syllogismorum unus tantum non resoluitur in primam:quando non uniuersaliter ponitur priuatiua ut in Brocardo alii omnes resoluuntur:quæ cum minore est extremitate cōuersa propositione.

Si autem particularis sumatur priuatiua nō erit resolutio conuersa minori utræq; enim erunt particulares.

Qui sunt in tertia figura syllogismi resoluuntur in mediam quando fuerit uniuersalis priuatiua:si autem particularis sit priuatiua non resoluitur ut in Brocardo non enim suscipit conuersionem particularis negatiuæ:

Manifestum est quoniam ii syllogismi uidelicet qui sunt in Brocardo & Baroco nō resoluuntur in secundam nec tertiam figuram:quoniam

nec in prima resoluti sunt:& quoniã in prima resolutis syllogismis isti soli per impossibile clauduntur.

Ex.xxxvii.capitulo.

Differt in construendo & destruẽdo opinari aut idem aut diuersum significare non esse hoc:& esse non hoc:non enim eius quod est esse album negatio est esse non album:sed non esse album.

Affirmatio & negatio non erunt simul positæ in eodem.

De omni uno uel affirmatio uel negatio uera.

Eius quæ est:est non bonum negatio est ea quæ est non est bonum.

Affirmatiua de predicato finito:& affirmatiua de prædicato infinito eodem modo per primam figuram ostendũtur:& etiam negatiua de prædicato infinitio ostẽditur:sicut negatiua de prædicato finito uerum & est similiter ponuntur in propositione.

Propositiones ex secundo libro priorum.

Ex.i.capitulo.

Niuersalis syllogismi plura syllogizant paticulatium autem prædicatiui plura quidem : negatiui uero conclusionem solam unam:nam aliæ quidem propositiones scilicet uniuersalis & particularis affirmatiua & uniuersalis negatiua cõuertuntur priuatiua uero scilicet particularis nõ conuertitur.

Vniuersales syllogismi in prima figura plura possunt syllogizare: quoniam quæcunq; sub medio aut sub conclusione sunt omnium idem erit syllogismus:si hæc quidem in medio:illa uero in conclusione ponantur:in secunda autem figura quod sub conclusione:erit solum syllogizare.

Ex.ii.capitulo.

Est sic se habere ut ueræ sint propositiões per quas sit syllogismus:est etiã ut falsæ:& est ut hæc uera:illa autem falsa.

Ex ueris non est falsum syllogizare:ex falsis autem est uerum:tamen non propter quid:sed quoniam.

Cum antecedens est:necesse est esse consequens:& cum consequens non est necesse est antecedens non esse.

Eius quod est propter quid non est ex falsis syllogismis.

Vno aliquo termino existente impossibile est aliquid accidere.

Ex falsis est uerum syllogizare in prima figura in uniueersalibus syllogismis utrisq; propositionibus falsis:& una.

Si prima idest maior ponatur tota falsa siue priuatiue siue affirmatiue sumpta:altera autem uera:non fit uera conclusio:nõ tota autem sumpta falsa:erit scilicet conclusio uera.

Dico totam falsam contrariam ueræ:ut nulli inesse:& omni inesse.

In particulatibus syllogismis & prima propositione tota falsa:altera autem uera:contingit ueram esse conclusionem:& in aliquo falsa prima altera autem uera:& maiori quidem uera particulari autem falsa: & utrisq; falsis.

Ex.iii.capitulo.

In media figura contingit per falsa uerũ syllogizare:& utrisq; propositionibus totis falsis sumptis:& hac quidem uera:illa autem tota falsa:& si utraq; in aliquo falsæ positæ: & si hæc quidem simpliciter sit uera:illa autem in aliquo falsa:& si hæc quidem si tota falsa:illa autem in aliquo uera:& in uniuersalibus & particularibus syllogismis.

Ex.iiii.capitulo.

Erit in postrema figura per falsas totas & in aliquo utraq; & altera quidẽ uera:altera autem falsa:& conclusio uera:hac quidem in aliquo falsa illa autem tota uera:& econuerso:& quotquot modis aliter cõtingit trãsumere propositiones.

Ex.v.capitulo.

Circulo & ex se inuicẽ ostendere est per conclusionẽ & ecõuerso f.per cõuersionem alicuius præmissarũ, prædicationẽ alteram sumentem propositionem:concludere reliquam quã sumpserat in altero syllogismo:

In his quæ non conuertuntur ex indemõstrata altera propositione fit syllogismus:non enim est demonstrare per hos terminos quoniam ĩnedio inest tertium:aut primo medium.

In his quæ conuertuntur est omnia demonstrare per se inuicem:& in his solis circulo per se inuicem contingit fieri demonstrationes.

Ex.vi.capitulo.

In secunda figura affirmatiuam propositionem non est ostendere circulo:eo q; non utraq; propositiones sint affirmatiuæ: priuatiuam autem est.

Si non uniuersalis sit syllogismus:quæ in toto est propositio non ostenditur propter eandem causam quam prius diximus:quæ autem in parte est ostenditur quando uniuersalis est prædicatiua:si autem uniuersalis est prædicatiua non ostenditur.

Ex.vii.capitulo.

In tertia figura quãdo utraq; propositionẽs uniuersaliter sumuntur nõ contingit propositionem circulo ostendere: nam uniuersalis ostenditur per uniuersalia.

Si hæc sit uniuersalis:illa aut particularis:quãdo utraq; affirmatiuæ sumuntur:& uniuersale sit ad maiorem extremitatem erit ostendere:quãdo autem ad alteram non erit.

Cum hæc fuerit prædicatiua:illa uero priuatiua:uniuersalis autem prædicatiua:ostendetur altera.

Cum uniuersalis sit priuatiua non ostenditur altera.

Ex.viii.capitulo.

Conuertere idest conuersiue syllogizare est transponentem conclusionẽ facere syllogismum idest ex opposito conclusionis & altera præmissarum reliquam interimere: quoniam uel extremum medio non inerit: uel hoc postremo.

Necesse est conclusione conuersa & altera manente propositione interimi reliquam.

Differt opposite aut contrarie conuertere conclusionem: nõ enim fit idẽ syllogismus alterutra conuersa.

Dico opponi contrarie omni nulli: & alicui & non alicui inesse: & opposite quidem omni inesse & non omni inesse & alicui & nulli.

Omnino i syllogismis uniuersalibus quæ est ad maiorem extremitatem propositionem non destruere uniuersaliter scilicet in ipsa figura per cõuersionem: semper enim interimitur per tertiam figurã: necesse est enim ad postremam extremitatem utrasq; sumere propositiões: si autem opposite conuertatur conclusio non uniuersales erunt sit enim altera propositio particularis: quare & conclusio.

In particularibus syllogismis quando opposite conuertitur conclusio interimuntur utræq; propositiones: quando uero contrarie neutra: quod accidit in syllogismis uniuersalibus.

Ex.viiii.capitulo.

In secunda figura eam quæ est ad maiorẽ extremitatẽ non est interimere quolibet modo contrarie conuersione facta: semper enim conclusio in tertia figura alteram autẽ idest minorem similiter interimemus cõuersiõe: & dico similiter si cõtrarie cõuertitur cõtrarie: si opposite opposite.

Si in parte idest particularis sit syllogismus contrarie cõuersa cõclusione neutra propositionum interimitur: sicut nec in ipsa figura: opposite autem utræq; scilicet interimuntur.

Ex.x.capitulo.

In tertia figura quando contrarie conuertitur conclusio, neutra propositionum interimitur secundum nullum syllogismorum: quãdo autem opposite utræq; & in omnibus scilicet syllogismis.

In prima figura quæ est ad minorem extremitatẽ propositio: semper per mediã figuram interimitur: quæ uero ad maiorem per postremã: in secũda autẽ figura quæ est ad minorem extremitatẽ semper per primam figurã: quæ uero ad maiorẽ per postremã: in tertia uero figura quæ quidẽ ad maiorẽ extremitatẽ per primã figurã: q̃ uero ad minorẽ p mediã

Ex.xi.capitulo.

Per impossibile syllogismus ostenditur quando contradictio ponitur cõclusionis & assumitur alia propositio & similis est cõuersioni idest syl-

logismo conuersiuo: sed differt tamen: quoniam quæritur facto syllo gismo & sumptis utrisq; propositionibus.

Deducitur ad impossibile non syllogizato quod positũ est prius: sed ma/ nifesto quoniam uerũ.

Vniuersalis prædicatiua per impossibile in media & in tertia figura monstra tur: in prima autem non monstratur: aliæ uero omnes propositiones monstrantur.

Ex.xiiii.capitulo.

Differt quæ ad impossibile est demonstratio ab ostensiua: in eo quod po/ nat q͂ uult interimere: deducens ad indubitabile falsum: ostensiua au/ tem incipit a concessis propositionibus ueris.

Omne quod ostensiue concluditur: per impossibile monstratur: & quod per impossibile: ostensiue: per eosdem terminos.

Ex.xv.capitulo.

Dico oppositas esse propositiones secũdum locutionem quatuor: ut om ni nulli: & omni non omni: & alicui nulli: & alicui non alicui inesse: secundum ueritatem autem tres: nam alicui & non alicui secundum lo cutionem opponuntur solum.

Harum uniuersales dico contrarias ut omni: & nulli inesse: alias uero op positas.

In prima figura non est ex oppositis syllogismus: nec affirmatiuus: quo/ niã oportet affirmatiuas esse propositiones oppositæ autem affirma/ tio & negatio: nec negatiuus: quoniam oppositæ idem de eodem affir mant & denegant: in prima autem medium non dicitur de utrisq;: sed de alio aliud quidem negatur: idem autem de alio prædicatur: hæ autẽ non opponuntur.

In media figura: & ex oppositis & ex contrariis cõtingit fieri syllogismũ: quoniam medium quidem de altero affirmatiue: ab altero autem ne/ gatiue dicitur. quia contingit per opposita concludi. non tamẽ semper nec omnino sed si sic se habeat: quæ sunt sub medio: ut uel eadem sint: uel totum ad partem ut scilicet in uniuersalibus: aliter impossibile erit

In tertia figura affirmatiuus syllogismus nullo modo erit ex oppositis propositionibus sicut nec in prima figura negatiuus erit: uniuersalibus & non uniuersalibus terminis existentibus.

Ex xvii.capitulo.

Petere principium ut in genere accidit multipliciter: uidelicet si omnino non syllogizet: & si per ignotiora: aut similiter ignota. & si per poste/ riora quod prius est: horum tamen nullum est petere. scilicet proprie quod ex principio est: sed non demonstrare propositum.

Quando quod non per se notum est: per se aliquis conatur ostendere: tũc petit quod ex principio: & tũc est sic facere ut statim probet propositũ.

Contingit transferentes in alia quæ nata sunt per illud scilicet quod ostendendum est ostendi: per hoc demonstrare quod ex principio.

Est in principio petere in demonstrationibus quæ secũdum ueritatem sic se habent: in dialecticis autem quæ secundum opinionem: ut uidelicet palam sit quod idem sint: aut quoniam conuertuntur: aut inest alterum alteri.

Ex.xvlii capitulo.

Non propter hoc accidere falsum idest summere non causam ut causam est quando sic se habet ad impossibile illatum quæ ex principio est hypothesis: ut & cum sit & non sit hic nihil minus accidit impossibile.

In ostensiuis syllogismis non est propter hoc accidere falsum: sed solum in his quæ sunt ad impossibile.

Non propter hoc accidere falsum est quando sic se habet ad impossibile illatum quæ ex principio est hypothesis: ut & cum sit: & cum nõ sit: hic nihil minus accidit impossibile.

Ex.xviiii.capitulo.

Falsa oratio idest conclusio fit propter primum falsum.

Vt falsum non syllogizetur obseruandum scilicet a respondente quãdo sine conclusionibus interrogat scilicet arguens oratione: ne detur bis idem in propositionibus.

Oportet custodire conantes temptare: latere respondẽtes: hoc autem erit primum si conclusiones non syllogizent prius: sed sumptis necessariis non manifeste sint: secundo si non propinqua interroget: sed q̃ maxime longe media.

Ex.xx.capitulo.

Nullum sensibilium cum extra sensum sit scimus: nec si scientes fuerimus nisi in uniuersali: & ut in eo quod habet propriam disciplinam: sed nõ ut in eo quod agit.

Scire dicitur tripliciter: aut ut in uniuersali: aut ut ꝓpria: aut ut agere idest in actu quare & decipi dicitur totidem modis.

Nihil prohibet & scire & deceptum esse circa idem: uerum nõ eodem modo. Et ut dicit uocatur hoc fallaria contrariæ opinionis.

Ex.xxi.capitulo.

Quando conuertuntur extremitates: necesse est & mediũ ad utrãq; conuerti.

Si duo termini cõuertantur ut genitum & corruptibile: & alii duo similiter ut ingenitum & corruptibile: tunc si omni quidem necesse est inesse genitum aut corruptibile: & non ambo simul sic & ingenitum & incorruptibile se habebunt ut omni alterum insit: & non simul ambo.

Quando unum medium puta.A. inest uniuersaliter duobus scilicet.B.&.C.&.A: de nullo subiecto alio prædicatur: inest autem.&.B.omni.C.ne

cesse est. A. etiam conuerti.

Quando duo termini puta. A. & B. uniuersaliter uni tertio insunt scilicet toti. C. conuertitur aut. C. B. necesse est. a. omni. b. inesse.

Ex. xxii. capitulo.

Si duo fuerint opposita scilicet. A. B. & A. magis eligendum q. B. & fuerint duo alia opposita similiter. f. d. & c. si magis eligenda sunt. a. c. simul q b. d. & a. magis eligendum erit q. d.

Ex xxiii. capitulo

Diff. Inductio & ex inductione syllogismus est per alterā scilicet minorē extremitatem alteram idest maiorem de medio syllogizare.

Inductio fit per omnia singularia.

Quodam modo opponitur inductio syllogismo: nam hic quidē per medium extremum inesse tertio ostendit: illa autem per tertium extremū medio.

Natura prior & euidentior syllogismus per medium: nobis autem manifestior qui per inductionem.

Ex. xxiiii. capitulo.

Diff. Exemplum est quando medio extremum inesse ostenditur per id quod est simile tertio: oportet enim medium tertio & primum simili euidentius inesse.

Exemplum neq; est ut pars ad totum: neq; ut totum ad partem: sed ut pars ad partem quoniam ambo quidem insunt sub eodem: euidens autem alterum.

Exemplum differt ab inductione. quoniam hæc quidem ex omnibus in diuiduis extremū ostendebat inesse medio: & ad extremū non copulabat syllogismum: hoc autem & copulat: & non ex omnibus ostendit.

Ex. xxv. capitulo.

Diff. Deductio est quando medio primum palam est inesse: postremo autem medium quidem dubium: similiter autem credibile: aut magis cō clusione.

Deductio etiam fit si pautiora sint media postremo & medio.

Ex. xxvi. capitulo.

Diff. Instantia est propositio propositioni contraria.

Differt instantia a propositione: quoniam instantiam contingit esse in parte: propositionem autem non contingit: aut non in uniuersalibus syllogismis.

Fertur instantia duobus modis: quoniam aut uniuersalis aut particularis omnis instantia: & fertur per duas figuras: quoniam opposite feruntur propositiones: opposita autem in prima & in tertia figura concluduntur solum.

Ex. xxvii. capitulo.

Icon & signum non est idem:

Diffi. Icon est propositio probabilis:qđ enim ex pluribus sciunt sic factũ: uel nõ factũ aut esse aut nõ esse:hoc ẽ icon: εἰκών icon græce imago latine:& transsumitur ad significãdum propositionem ueram ut in pluribus propter similitudinẽ q̃ habet cum imagine:nã sicut in imagine nõ uidetur res cuius est imago in propria natura:ita neq; conclusio enthymematis in propositione probabili:quia non probatur clare & manifeste:sed tantum superficialiter uidetur:sicut ueritas huius conclusionis: mulier peperit nõ uidetur clare in hac propositione mulier est pallida: quia esse pallidum non est signum conuertibile cum peperisse.

Diffi. Signum est propositio demonstratiua:uel necessaria uel probabilis nam quo existente uel quo facto prius uel posterius in futuro est res:signum est uel fuisse uel esse:uel quoniam erit.

Diffi. Enthymema est syllogismus ex icotibus & signis.

Accipitur signum dupliciter:& horum primum prodigum idest propositio necessaria dicendum:secundo quæ ex extremitatibus uidelicet propositio siue necessaria: siue probabilis signa dicenda.

Si sit enthymema in prima figura insolubile est si uerum sit: uniuersale enim est:si per postremam solubile:& si uera sit conclusio eo q̃ non est uniuersale:si per mediam figuram semper & omnino solubilis.

Ex.xxviii.capitulo.

Naturas idest naturales passiones rerum cognoscere possibile est si quis concedat simul transmutare animam: & corpus quæcunq; naturales sunt passiones.

Vnius passionis unum signum est.

Incipiunt propositiones ex primo capitulo primi libri Topicorum Aristotelis.

Ropositum negotii est methodum inuenire:de qua poterimus syllogizare de omni problemate ex probabilibus.

Diffi. Syllogismus est oratio in qua positis quibusdam aliquid aliud positis ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt.

Diffi. Demonstratio est quando ex ueris & primis syllogismis erit:aut ex talibus quæ per aliqua prima & uera eius que circa ipsa est cognitionis principium sumpserunt.

Diffi. Dialecticus syllogismus est qui ex probabilibus est syllogizatus.

Sunt uera & prima quæ non per alia:sed per seipsa fidem habent.

Non oportet in disciplinabilibus principiis inquirere propter quid; sed unumquodq; principiorum ipsum sibi esse fidem.

Probabilia sunt quæ uidentur omnibus:aut pluribus:aut sapientibus: & his uel omnibus uel pluribus uel maxime notis.

Diffi. Litigiosus syllogismus est qui ex his q̃ uæ uidentur probabilia:non

sunt autem:syllogizat:& qui ex probabilibus aut ex his quæ uidentur probabilia est apparens.

Non omne quod uidetur probabile:etiam est probabile:syllogismus falsigraphus est qui neq; ex primis & ueris:neq; ex probabilibus sed ex cõuenientibus i. deft propriis disciplinæ syllogizat.

Capi.ii. Vtile est hæc negocium. idest dialectica. ad tria: ad exercitationes:ad obuiationes:ad secundum philosophiam disciplinas.

Vtile est ad exercitationes:quoniam methodum habentes facile de proposito argumentari poterimus.

Vtile est ad obuiationem eo quod annumerantes multorũ opiniones non ex extraneis:sed ex propriis doctrinis sermocinabimur:ad eos transmutantes quicquid non bene uidetur nobis dicere:ad secundum aũt philosophiam disciplinas: quoniam potentes ad utraq;. idest ad utraq; partem contradictionis. dubitare:facile in singulis speculabimur uerum & falsum.

Vtilis est dialectica ad principia eorum quæ sunt circa unamquamq; disciplinam:cum enim sit inquisitiua :ad omnium methodorum principia uiam habet.

Sicut rhetor non omnino. Idest semper. persuadebit: neq; medicus non omnino. idest semper. sanabit:sic dialecticus non omnino faciet opinionem:sed si ex contingentibus. idest requisitis ad scientiam. nihil omiserit:eum dicemus habere disciplinam.

Capi.iii. Omnis propositio & omne problema:aut proprium:aut genus: aut accidens indicat.

Differentia cum sit generalis:cum genere ordinanda est. tanq. s. idem prædicatum cum genere.

Proprium hoc quidem quid est esse significat: idest diffinitionem. illud uero non:sed accidens proprium.

Vnumquodq; horum prædicatorum per se dictum propositio uel problema non est:sed ab his propositiones & problemata fiunt.

Differunt problema & propositio hoc modo:si enim dicas: putasne animal genus est hominis:propositio est si autẽ utrum animal genus hominis est uel non:problema est.

Aequalia numero problemata & propositiones sunt:namq; ab omni propositione problema facies transumpto modo.

Capi.iiii. Diffi. Terminus. idest diffinitio. est oratio qđ est esse significãs.

Circa diffinitionem utrum idem & diuersum plurima sit attritio:

Sufficiens non est ad construendum diffinitionem ostendere idem esse: tamen ad destruendum sufficiens est ostendere quoniam non idem. scilicet cum diffinito.

Diffi. Proprium est quod nõ indicat quod quid erat esse:soli autem inest:

& conuersim prædicatur de re.

Nemo proprium dicit quod contingit alii inesse:nec si forte per aliquod tempus soli inest si autem forsitan dicatur aliquid talium propriū:non simpliciter:sed quando:uel ad aliquid dicetur. ut scilicet esse a dextris est proprium homini quando est:& bipes per respectum ad æquum.

Diffi. Genus est quod de pluribus differētibus spetie in eo quod quid est prædicatur.

In eo quod quid est prædicari talia dicuntur:quæcunq; conuenit reddere eum qui interrogatus est quid est quod propositum est.

Diffi. Accidens est quod neq; diffinitio neq; proprium:neq; genus est:in/ est autem rei.

Diffi. Accidens est quod contingit inesse cuilibet uni & eidem: & non inesse.

Est accidentis diffinitio secunda melior. quia scilicet in ea nō oportet scire quid sit diffinitio quid proprium & cætera prædicabilia.quod oportet in prima.

Nihil prohibet accidens:& quando:& ad aliquid fieri proprium: simpliciter autem proprium non erit.

Capi.vi. Idem tripliciter diuiditur:aut enim numero:aut spetie:aut genere:

Idem numero sunt quorum nomia plura:res autē una:ut tunica & uestis:

Spetie eadem sunt quæ cum sint plura: in differentia tamen secundum speciem sunt idem.

Genere eadem sunt quæcunq; sub eodem genere sunt.

Ab eodem fonte aqua nullo modo differt. scilicet spetie ab alia:q; ua/ lidior est similitudo. scilicet ipsius q̄ alterius fontis.quia non separa/ mus ab his quæ secundum unam speciem quolibet modo dicuntur.

Maxime & indubitanter quod unum est numero idem ab omnibus did uidetur.

Idem numero solet assignari multipliciter:proprie autem & primo:quan do nomine. scilicet uestis & indumentum:& diffinitione. ut scilicet animal gressibile:bipes homini.assignatum idem fuerit secundo quan do proprio. ut sursum ferri igni. tertio uero quando accidente. ut se/ dens socrati.

Capi.vi. Necesse est omne quod prædicatur de aliquo:aut conuersim prædicari de re:aut non.si conuersim diffinitio uel proprium erit si non conuersim:aut est ex his quæ in diffinitione ponuntur: genus aut differentia erit: si non ex his quæ in diffinitione ponuntur accidens erit.

Diffinitio ex genere & differentiis est.

Capi.vii. Genera predicamentorum sunt numero decem:quid est:qua/ le est: quantum est:ad aliquid:ubi:quando:situ esse:habere:facere:pat:

Semper accidens & genus & proprium:& diffinitio:in unoquoq; horum prædicamentorum erit.

Vnumquodq; positotum in prædicamento siue idem de eodem dicatur: siue genus de hoc eodem:quid est significat.quando autem de aliopo sito scilicet in alio prædicamento. non quid est significat:sed quātum: uel quale:uel aliquod aliorum prædicamentorum.

Capi.viii. Nullus proponet qui mentem habeat: quod nulli uidetur: nec proponet quod omnibus manifestum uel pluribus:nam hæc quidem non habent dubitationem:illa autem nemo ponet.

Diffi. Propositio dialectica est interrogatio probabilis aut omnibus aut pluribus aut sapientibus:& his uel omnibus uel pluribus uel maxime notis non extranea.

Quæcunq; sunt opiniones secundum artes:dialectice propositiones sunt;

Diffi. Problema dialecticum est speculatio contendens. idest simul ten/dens. uel ad electionem uel ad fugam. quod dicitur propter proble/mata moralia. uel ad ueritatem & scientiam. propter naturalia. aut ut adminiculans propter logicalia: aut aliquid ad huiusmodi propter ali qua minus participalia.

Quædam problematum utilia sunt ad eligendum uel fugiēdum. ut moralia. quædam ad sciendum tantum. ut physicalia. quædam uero ipsa quidem per se ad neutrum horum. scilicet sunt utilia: adminiculatiua autem sunt ad aliqua talium. ut logicalia.

Plurima propter seipsa nō uolumus scire:sed ut ꝑpter hæc aliquid aliud cognoscamus.

Sunt quædam problemata quæ dubitationē habent utrum sic se habeant uel nō:eo ꝙ in utrisq; sint rationes uerisimiles:& de quibus cū sint magna:difficile est unū quare assignare:ut utrū mūdus sit æternus uel nō.

Capi.viiii.Diffi. Positio est opinio extranea alicuius notorum secundum philosophiam. idest alicuius philosophorum. ut quoniam omnia mo rientur secundum heraclitum.

Quolibet contraria opinionibus sapientis proferente: sollicitum esse stul tum est.

Est omnis positio problema:non autem omne problema positio.

Non oportet omne problema nec omnem positionē cōsiderare:sed quā do dubitabit aliquis ratione indigentium:& non pœna sensuue.

Qui dubitant utrum oporteat deos uenerari: & parētes honorare uel nō: pœna indigeant:qui uero utrum nix sit alba uel non:sensit.

Capi.x. Inductio uerisimilior & planior & secūdū sensum notior & pluribus cōmunior:syllogismus.aūt uiolētior:uel ad cōtradicēdū efficatior

Capi.xi. Instrumēta per quæ abūdemus syllogismis sūt quatuor:unū pro. positiones sumere:secundū quotiēs unumqdq; dicitur posse diuidere.

tertium differentias inuenire:quartum uerisimilitudinis consideratio.
Aliæ sūt æthicæ propositiones:aliæ physicæ:aliæ logicæ:similiter & problemata.
Capi.xii. Eorum quæ sunt idem spetie idem est sensus.
Si huic quidem aliquid contrarium est:illi autem nihil:ut ei quod est secūdum animam amare odire contrarium est:ei autem quod est secundū corporalem actum.nihil multipliciter dicetur amare & æquiuocū erit.
Si unum oppositorum multipliciter dicitur:& reliquum multipliciter dicetur. & hoc probat in omnibus oppositis.
Quando aduerbium multipliciter dictum fuerit:& casus multipliciter dicetur:& si casus & ipsum:ut si iuste multipliciter & iustū multipliciter.
Nullum æquiuocum comparabile:uniuocum autem omne comparabile aut enim similiter dicetur:aut magis alterum altero.
Diuersorum generum & non subalternatim positorum diuersæ sunt spetiez & differentie.
Capi.xiiii. Si quid his quæ sunt in eodem genere est idem:in eo. scilicet genere: sunt similia.
Vtile est scire quotiens dicitur:ad non paralogizari & paralogizare.
Omnino uerendum est dialecticis ad nomen disputare:nisi quis aliter nō possit de proposito disputare.
Capi.xxv Similitudinis speculatio utilis est & ad inductiuas ratiocinationes & ad syllogismos ex hypothesi:& ad diffinitionum assignationē.
Non facile est inducere ignorantibus similia.
Quemadmodum in uno similium se habet:sic & in reliquis.
Ex capitulo primo secundi libri Topicorum.

Roblematum alia quidem sūt uniuersalia alia particularia alia constructiua:alia destructiua.

Capi.ii. Est difficile conuerti quæ ab accidente conuenientem denominationem:a diffinitione autem & proprio & a genere necessarium est conuerti denominationem.nam si alicui animal inest: id animal est:non autem si albedo inest id album est:nihil enim prohibet secundum quid inesse in accidentibus:
In problematibus duo sunt peccata:uel in eo ꝙ mentiuntur dum q̄d nō inest alicui inesse dicunt:uel in eo quod positam nominationem transgrediuntur dum nominibus extraneis res appellant.
Capi.iii. A nullo genere denominatiue predicatio de spetie dicitur ut scilicet si dicamus albedinem coloratā. sed omnia uniuoce de spetiebus genera dicuntur.
Capi.iiii Locus a partibus in quantitate ad suum totum si in omnibus uideatur diuisionē proferentibus. idest si enumerentur omnia particularia eius sygillatim uel si in pluribus concededum. idest si plura ex quī

bus probabiliter potest inferri totum enumerentur. uel uniuersaliter idest simul. ponere:aut instantiam ferre in aliquo non sic. scilicet arguendo cum dictione exceptiua.
Via magis est in paucioribus & consideratio.
Capi.v. Locus a diffinitiõe ad diffinitũ ualer & affirmatiue & destructiue
Nominationibus res nuncupandum ut plures.quæ autem rerum sunt huiusmodi uel non huiusmodi iam non attendendum ut plures:ut sanatiuum quidem perfectiuũ sanitatis:utrum aut. scilicet a parte rei. sanatiuum perfectiuum sit sanitatis uel non:non iam ut plures aiunt dicendum sed ut medici.
Oportet nos transferre ad euidentius nomen:euidentiori eni facto quod dictum est:facilius argumentabilis est propositio.
Capi.viiii. Locus a genere ad speciẽ ualet destructiue:nõ autẽ cõstructiue.
Locus a sperie ad genus ualet cõstructiue:non autem destructiue.
Quæcunq; generi non insunt nec speciei : quæcunq; uero speciei non insunt:non necesse est generi non inesse.
Capi.x. Necessarium est de quibus genus prædicatur:& specierum aliquã prædicari.uel quæcunq; habẽt genus uel denominatiue a genere dicũtur:& specierum aliquã necesse est habere:uel denominatiue ab aliqua specierum dici.
Capi.xii. Locus ab antecedente ad consequens ualet cõstructiue: & locus a consequente destructiue.
Capi.xiii. Scire dicimus presentia & futura:reminisci autem non contingit aliud q̃ preteritum.
Capi.xiiii. Sophisticus modus est ducere respondentem ad tale ad quod idonei sumus argumentorum: hoc autem quandoq; est necessarium: ut cum negante eo qui respondet aliquid unlium ad positionem:argu ens ad hoc ratiocinationes facit:quandoq; apparens necessarium:ut quando quidem quod negatur utile uidetur positioni:non est autem:quandoq; uero neq; apparens neq; necessarium:sed ut redarguere accidit respõdenti huncq; postremum nodorum oportet cauere:omnino enim semotus & extraneus uidetur a dialectica.
Oportet respondentem non discolum esse:sed ponere quæ utilia sunt ad positionem.
Capi.xv. Quolibet uno consequentium interempto:interimitur quod in principio est dictum.
Capi.xvi. Quibus substantiis necesse est alterum oppositorum tantum inesse ut homini ægritudinem aut sanitatem:ostendentes quoniam alterum inest:uel quoniam non est:reliquum ostendentes erimus.
Capi.xvii. Est argumentari transferentem nomen in orationes uelut magis congruum assumere q̃ ut positum est nomen:ut æquanimum: non

modestum:ut positum est:sed æquam animam habentem.

Xenocrates dixit bene fortunatum esse qui animam habet studiosam:hāc enim uniuscuiusq; esse fortunam.

Capi.xviii Rerum aliæ sunt ex necessitate:aliæ ut in pluribus:aliæ autem ad utrumlibet.

Si quod ex necessitate est in pluribus ponatur:manifestum est q peccauit: similiter si quod in pluribus in paucioribus ponatur:& quod ad utrum libet ex necessitate uel ut in pluribus.

Sunt ut in pluribus praui homines:boni autem ut in paucioribus.

Si quis idem sibi accidens esse posuit ut alterum eo q alterum sit nomen peccauit.

Capi. Eidem contraria sunt plura. non tamen eodem modo: sed unū ex parte prædicati:aliud ex parte subiecti ut ei qd est amicis benefacere id quod est inimicis benefacere:& id quod est amicis male:cōtrariū est.

In unaquaq; coniugatione cōtrariorum unum eorū est eligendū:& aliud spernendum:& unum boni moris:& unum boni moris:& aliud praui.

Capi.xxi. Impossibile est contraria eidem simul inesse.

Mouentibus nobis necesse & que in nobis sunt omnia moueri.

Idem contrariorum est susceptibile.

Aduerte pro intellectu consequentium regularium q duplex inuenitur consequentia:nam ipsorum alia in contrario:& qualibet est duplex.quædam terminorum:alia propositionum consequentia in ipso propositionum est quando eodem ordine seruato antecedens infert cōsequēs & oppositum antecedentis infert oppositum consequentis.Consequētia in ipso terminorum est quando in antecedente aliquod prædicatū dicitur de subiecto:& in consequente oppositum prædicati dicitur de opposito subiecti:consequentia in contrario propositionum est quando antecedens infert consequens:& ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis.Consequentia in contrario terminorum est quando aliquod prædicatum dicitur de subiecto in antecedente:& oppositum de subiecti dicitur de opposito prædicati in consequente:& dicitur cōsequentia in ipso quia seruatur idem situs & idem ordo in antecedente & cōsequente. dicitur uero in contrario propter euersum sitū antecedentis & consequentis:ista possunt colligi ex textu.

Capi.xxii Consequentia in contrario & interimenti & construenti ualet in contradictoriis terminis & propositionibus:non autem in ipso. nisi ratione materiæ:ut in terminis conuertibilibus.

In contrariis ualet cōsequentia in contrario sed raro:nisi si contrarium cōtrariū sequitur. Et hoc est gratia materiæ:quia scilicet habent modū totius integralis & partis eius unde bene sequitur:euexia,idest bona habitudo est sanitas: ergo ægritudo est cachexia idest mala habitudo.

In contrariis ualet consequentia in ipso: quatuor scilicet conditionibus seruatis quas innuit: prima ꝙ ponatur constantia subiecti consequētis: secunda ꝙ arguatur in prædicatis per se & in abstracto tertia ꝙ extrema unius contrarietatis non contineantur sub eodem cum membro alterius contrarietatis quarta ꝙ in utraq; sit idem modus oppositionis.

Non est in priuationibus in contrario sed in ipso consequentiam necessarium semper fieri.

Consequentia in ipso ualet in priuatiue oppositis: talibus conditionibus seruatis. prima ꝙ ponatur constantia subiecti cōsequentis secūda ꝙ arguatur in prædicationibus per se tertia ꝙ priuatio superioris habitus restringatur per habitum inferioris priuationis. Ideo non sequitur uidens est sentiens ergo cæcus est insensibilis: sed bene sequitur igitur cæcus est insensibilis sensu uisus similiter ualet consequentia in ipso propositionum in priuatiuis ultima conditione seruata.

In his quæ sunt ad aliquid ualet consequentia in ipso: tribus scilicet primis conditionibus seruatis quæ dictæ sunt in consequentia contrariorum & quarta ꝙ arguatur in relatiuis secundum rem: ut ex textu colligitur.

Capi.xxiii. Coniugata dicuntur secundum eandē coniugationem omnia: ut iustitia iustum iuste.

Casus sunt ut iuste a iustitia: & fortiter a fortitudine.

Vno ostenso prædicato de quolibet eorum quæ secundum eandem coniugationem dicuntur: & de reliquis ostensum est: ut si iustitia laudabilium est & iustus & iustum & iuste laudabilium.

Capi.xxiiii. In generationibus & corruptionibus & efficientibus & corrūpentibus: & construenti & interimenti ualet locus: ut quorum generationes sunt bonæ: & ipsa sunt bona: & quorum malæ mala.

In corruptionibus ualet ecōtratio: si enim corruptiones bonæ ipsa mala sunt: si malæ: bona similiter in efficientibus & corrumpentibus: quorū enī effectiua bona: & ipsa bona: & quorū corruptiua bona & ipsa mala.

Contingit plura scire: intelligere autem non.

Capi.xxvi. In similibus si similiter se habent: ualet locus: nam si in aliquo similium se habet & in aliis.

Ca.xxvi. Sūt eius q̄d ē magis loci quatuor unus ē si magis seq̄tur magis: ut si uoluptas bonū & magis uoluptas magis bonū. [illegible] ut dicitur in textu duabus conditionibus positis: prima ꝙ ut in his quæ suscipiūt magis & minus secunda ꝙ in prædicationibus per se & in abstracto.

Secūdus locus uno de duobus dicto: si cui magis uidetur inesse non inest: nec cui quod minus: & si cui q̄d minus uidetur inesse inest: & cui magis

Tertius locus: duobus de uno dictis: Si quod magis uidetur inesse noninest: nec quod minus: Si uero quod minus uidetur inesse inest:

quod magis.

Quartus locus duobus de duobus dictis si quod alteri magis uidetur inesse non inest:neq; quod reliquum reliquo:aut si quod minus uidetur alteri inesse inest:& reliquum reliquo.

Eius quod est similiter sunt loci tres:primis quando unum duobus similiter inest:aut uidetur inesse:si alteri non inest neq; alteri:si alteri autem inest & reliquo.

Secundus locus si duo eidem similiter insunt si alterum non insit nec reliquum:si autem alterum:& reliquum.

Tertius locus si duo duobus similiter insunt: si alterum alteri non inest neq; reliquum reliquo:si autē inest alterum alteri & reliquum reliquo.

Capi.xxviii. Locus ex appositiōe ualet: nam si alterum alterum appositū facit bonum uel album quod nō fuit prius bonum uel album quod appositum est erit bonum uel album.

Secundus locus si hoc quod erat appositum magis facit tale quale erat & ipsum erat huiusmodi.

Vt dicitur in textu iste locus secundus tenet in iis quæ suscipiunt magis & minus:& non tenet destructiue:primus uero locus requirit tres conditiones:prima est ꝙ oppositum sit susceptiuum denominationis : sicut illud cui opponitur:unde non sequitur albedo facit album ideo ipsa est alba:secunda ꝙ arguatur ab effectu ad causam totalem & sufficientem:unde non sequitur calidum facit tepidum:ergo est tepidum tertia ꝙ arguatur in causis per se & uniuocis:unde nō sequitur uinum nō facit ebrium:ergo est ebrium.

Capi.xxviii. Si aliquid magis & minus dicitur. Idest prædicatur & simpliciter inest. Idest prædicatur & locus non ualet scilicet aperte in modo ad destruendum.

Quod de aliquo secundū quid. idest secundum aliquā partem intelligibilem & quando. idest secundum tempus & ubi. idest secundum locū dicitur. idest prædicatur & simpliciter dicitur. idest prædicatur:& locus iste dicitur secundum quid ad simpliciter.

Quod simpliciter est impossibile neq; secundum quid neq; quando neq; ubi contingit.

Simpliciter est quod nullo addito dicis.

Ex capitulo primo tertii libri Topicorum.

Vod diuturnius & certius magis eligendum est:eo ꝙ minus huiusmodi.

Magis eligendum est quod eligit prudēs uel bonus uir:uel lex recta:uel studiosi circa singula dicti in eo ꝙ tales sūt:uel in uno quoq; genere scientes uel quæcunq; plures uel omnes.

Omnia bonum appetunt.

Magis eligendum:& ſimpliciter melius eſt quod ſecundum meliorem diſciplinam. alicui autem ſecundum propriam:

Magis eligendum quod in genere. ſcilicet moris. eſt. ſcilicet per ſe eo quod non eſt in genere. ſcilicet per ſe ut iuſtitia iuſto. nam hoc quidem in genere bonum:illud autem non:& hoc quidem bonum:illud autem nõ: nihil enim dicitur genus quod non eſt in genere:ut albus homo non eſt color.

Magis eligendum quod propter ſe eligendum eo quod propter aliud:& quod per ſe eo quod per accidens.

Amicos iuſtos eſſe per ſe eligimus:& ſi nihil nobis debeat fieri:& ſi in india ſint: inimicos autem propter alterum. ut nihil nos noceant.

Capi.li. Cauſa boni per ſe magis eſt eligenda ea quæ eſt per accidens ut uirtus q̃ fortuna.

Quod per ſe eſt cauſa mali magis fugiendum eo quod eſt per accidens:ut uitium q̃ caſus.

Quod per ſe bonum:eo quod alicui bonum eſt magis eligendum : ut ſanum fieri q̃ ſecari:& quod natura bonum eſt eo quod non natura:ut iuſtitia iuſto:hoc enim natura:illud autem acquiſitum.

Quod meliori & honorabiliori ineſt magis eligendum :ut quod deo q̃ homini:& animæ q̃ corpori.

Quod melioris proprium eſt melius eſt q̃ quod peioris ut quod dei q̃ quod hominis.

Quod in melioribus uel in prioribus uel in honorabilioribus eſt:melius eſt:ut ſanitas robore & decore:nam hæc quidem in humidis & ſiccis ex quibus prius conſtitutum eſt animal:illa uero in poſterioribus:nam robur in neruis & oſſibus:decor autem membrorum quædam conmenſuratio uidetur eſſe.

Finis his quæ ſunt ad finem magis eligendum uidetur eſſe.

Quod ad uitæ finem contendit magis appetibilius eſt q̃ quod ad aliquid aliud:ut quod ad beatitudinem contendit & poſſibile impoſſibili.

Duobus effectiuis exiſtentibus cuius finis melior:ipſum melius eſt.

Quando plus finis ſuperat finem q̃ ille. ſcilicet finis ſuperantis. proprium effectiuum:quod eſt ex effectiuo melius eſt fine : ut beatitudo plus ſuperat ſanitatem q̃ ſanitas ſanatiuum:quia effectiuũ beatitudinis melius ſanitate:nam quantum beatitudo ſuperat ſanitatem : tantum effectiuum beatitudinis ſanatiuum.

Quod melius eſt per ſe & honorabilius & laudabilius magis eligendum q̃ quod propter aliud ut amicitia diuitiis:nullus enim honorat diuitias propter ſe ſed propter aliud:amicitiam uero propter ſe:& ſi nihil nobis debeat ab ea aliud eſſe.

Capi.lii. Quando duo aliqua fuerint ualde ſibimetipſis ſimilia:& non po

terimus præeminentiam aliquam alterius ad alterum conspicere:uidẽdum ex his quæ sequuntur:nam cui consequens est magis bonum:hoc magis eligendum:si autem consequentia mala:cui consequens est minus malum magis eligendum.

Si ad unum duo secundũ prius & posterius sequntur melius est plærunq; quod posterius sequitur:ut discere quidem prius ignorare: scire autem posterius sequitur.

Plura bona paucioribus sunt eligenda:nisi sint propter alterum.

Quæ cum uoluptate possidentur magis sunt eligenda q̃ quæ sine uoluptate:& quæ sine tristicia q̃ que cum tristitia.

Non bona bonis nihil prohibet esse magis eligenda:ut beatitudo & aliud aliquid quod nõ est bonum. scilicet parua tristitia quæ scilicet neq; est bona neq; mala. iustitia & fortitudine. beatitudo enĩ & praua tristi simul nõ sunt bona.

Vnumquodq; in quo tempore magis ualet hoc etiam magis eligendum ut prudentia in senectute magis q̃ in iuuentute:magis enim in senectute ualet:fortitudo antem econtrario

Nemo iuuenes eligit duces eo quod non constat ipsos esse prudentes.

In iuuene magis necessaria secundum fortitudinem operatio:similiter & temperantia:magis enim iuuenes q̃ senes a concupiscentiis molestantur.

Quod omni tempore uel in pluribus utilius magis eligendum:ut iustitia & temperantia fortitudine nã hæc semper:illa aũt aliquando utilis.

Quo habito altero non indigeremus magis eligendum:q̃ quo habito altero indigeremus:ut iustitia fortitudine.

Si omnes essent iusti nihil utilis esset fortitudo:si uero omnes essent fortes utilis esset iustitia.

Quorum corruptiones & abiectiones & contraria magis fugienda: ipsa magis eligenda in generationibus autem & assumptionibus est econtrario.

Capi.iiii. Quod proximum & similius bono melius & magis eligendũ.

In duobus si hoc quidem meliori illud autem peiori sit simile erit melius quod meliori simile:si tamen sit similius in bonis & non in ridiculosioribus:ut simia homini q̃ equus.

Quod nobilius est eo quod minus tale:& quod magis difficilius eo qđ minus:magis eligendum.

Amamus magis quod difficile habemus q̃ quod est facile sumere.

Quod magis proprium eo quod communius:& quod magis in communius & quod nulla difficultas sequitur q̃ quod sequitur magis eligẽdũ

Notandum q̃ hæc consideratio non est contra illud primi æthicorum bonum quanto communius tanto diuinius:nam ista consideratio debet

intelligi de bono communi circa quod usus unius impedit usum alterius: sicut si esset aequus communis in aliqua civitate: sed illud primi aethicorum intelligitur de bono communi quod potest possideri simul sicut est pax regni: & tale bonum est magis eligendum quam bonum proprium quod ab uno solo possidetur. **si hoc.** scilicet simpliciter dictum. **illo.** scilicet simpliciter dicto. **melius & optimum eorum quod in hoc.** scilicet genere. **melius est eo quod in altero:** scilicet est genere. **optimum: & si optimum optimo melius: & simpliciter hoc illo melius.** Ex hoc loco colligitur quod communiter dicitur: sicut se habet simpliciter ad simpliciter ita magis ad magis & maximum ad maximum.

Quae amicos magis participare ꝗ quae non: & ad amicos magis agere uolumus ꝗ quae ad quemlibet: haec magis eligenda.

Quae ex circunstantia sunt necessariis sunt meliora: aliquando autem magis eligenda melius est enim bene uiuere quod est ex circunstatia quam uiuere quod est necessarium.

Aliquando quae sunt meliora non magis eligenda ut philosophari melius quam ditari: sed non magis eligendum indigenti necessariis.

Posse quod non est ab alio magis eligendum quam quod est ab alio.

Si hoc sine illo eligendum: illud autem sine hoc non: magis eligendum primum: ut potestas. scilicet ciuilis **sine prudentia non eligenda: prudentia sine potestate eligenda.**

Capi. v. **Duorum si alterum negamus: ut reliquum uideatur nobis inesse illius eligendum est magis quod uolumus uideri nobis inesse: ut studere negamus ut ingeniosi uideamur.**

Cuius absentia minus increpanda grauiter ferentibus: & cuius absentia magis increpanda non grauiter ferentibus: hoc magis eligendum.

Si hoc facit bonum illud cui adest: illud autem non facit: magis eligendum quod facit: & si utrunque facit: quod magis facit: aut quod melius & principalius.

Eorum quae sunt sub eadem specie: quod habet propriam uirtutem magis eligendum quam quod non habet: utrisque autem habentibus quod magis habet.

Capi. vi. **Cuius superabundantia magis eligenda: ipsum magis eligendu ut amicitia pecunia.**

Cuius magis eligit quis se causam esse quam cuius alterum: scilicet [illegible] esse causam. **magis eligendum: ut amicos pecuniis magis eligimus:**

Quod appositum toto totum magis eligedum facit id magis eligendu: hunc locum ut dicit textus protendere non debemus ad ea [illegible] appositorum utitur commune utrique uel alteri quolibet modo [illegible] nam serra & falce utitur ars fabricatoria: & serra falci coniunctata magis

eligenda: non tamen simpliciter falcem magis eligimus.
Quo ablato ab aliquo quod restat est minus bonum: illud magis eligendum erit quod ablatum reliquum magis facit.
Capi. vii Quod propter se eligitur magis eligendum q̃ quod propter gloriam: ut sanitas decore.
Diffinitio eius quod est ad gloriam hæc est: quod nullo consciente non festinat inesse.
De duobus quod propter se magis est honorandum: hoc etiam melius & magis eligendum.
Quod ad omnia uel plura est utile: est magis eligẽdum eo quod nõ sic sit.
Quod propter melius est magis eligendum: ut quod propter uirtutes q̃ quod propter delectationem.
Magis fugiendum est quod impedit uirtutes: ut ægritudo fœditate: nam uoluptatis & eius quod est studiosum esse: prohibentior est ægritudo.
Capi. viii. Quod naturaliter est bonum: palam quoniam est eligendum.
Ex hypothesi est probare: si uni inest & omni inesse: uel nõ inesse: ut si anima unius hominis est immortalis: & alias immortales: si autem hæc non: nec alias.
Capi. viiii. Quod natura tale: magis est tale q̃ quod non natura tale: si hoc quidem facit tale cuicunq; inest: illud autem non: magis erit tale quod facit q̃ quod non facit.
Si duorum utrunq; facit tale quod magis facit hoc magis tale.
Quo ablato reliquum est minus tale: ipsum est magis tale.
Quæ sunt contrariis impermixtiora magis talia sunt: ut albius nigro impermixtius. Ex hac propositione colligi potest q; in formis habẽtibus contrarium causa suscipiendi magis & minus sumitur ex permixtione contrarii cum contrario: & ex deputatione contrarii a contrario.
Quod magis suscipit propriam propositi rationem: id magis tale: ut quia albi est ratio color disgregatiuus uisus: albioris est color magis disgregatiuus uisus.
Capi. x. Vniuersaliter interimentes & construentes particulariter etiã mõstramus: nam si omni inest & alicui: & si nulli: nec alicui.

Propositiones ex primo capitulo quarti libri Topicorum. Aristotelis.

I ponatur genus alicuius speciei: inspiciendum si de omnibus quæ sunt sub eadem specie prædicatur si non: non est genus: deinde si in eo quod quid sit prædicatur: si sub eadem diuisione. Idest eodem prædicamento genus est ipsi speciei: si non: non est genus.
Rursum inspiciendum est si cõtingit genus participare quod positum est

sub genere:si sic:non est genus.
Participare est suscipere participati rationem: unde species participant genera:non autem econtra.
Si de aliquo assignata species uera est:genus autem non:& si nullam speciem cōtingit participare quod positum est in genere:& si de pluribus dicitur q̄ genus quod in genere positum est & si genus de æqualibus & species dicantur:& si genus sit eorum quæ non differunt specie sed numero:non est genus quod dictum est.
Capi.ii. Considerandū est si quod aliud genus est assignatæ speciei quod neq; continet assignatum genus:neq; sub illo est:si sic:non erit genus:& si de specie in eo quod quid est prædicatur & de quibus species prædicatur:& si rationes generum apropriantur ad assignatam speciem:si non:non est genus.
Capi.iii. Rursum si quis differentiam assignauit ut genus: ut immortale genus dei:non recte genus assignauit.
Differētia est animalis immortale:eo quod animalium alia mortalia:alia immortalia.
Si quis ponat differentiam sub genere:male assignauit.
Differentia non participat genus:nam omne quod participat genus species est uel indiuiduum.
Si genus sub specie & differentia sub specie:& genus sub differentia ponatur:& si nulla differentia generis prædicatur de assignata specie:& prior natura speciei:& simul interimat genus:& si contingit speciem amittere dictum genus uel differentiam:& si quod in genere positū est participat aliquid contrarium generi:& si æquiuoca species generi:& si genus transumptiue dictum est:non genus assignatum est.
Capi.v. Oportet contraria in eodem genere esse si nihil sit contrarium generi.
Si omnino in nullo genere est quod speciei est contrarium: sed est ipsum genus:non assignatur genus.
Si cōtrarium est alicui genus & species:& si horum quidem est medium: illorum autem nihil:non est genus:nam si generum est medium & specierum:& si specierum & generum:& utrisq; similiter est medium : aut secundum negationem aut secundum subiectum.
Instātia sit quoniam sanitatis & ægritudinis. quæ scilicet sunt species nō est medium boni autem & mali est. quæ scilicet sunt genera potest dici q̄ regula non intelligitur uniuersaliter:sed solum in moralibus est uniuersaliter uera:non autem in naturalibus.
Quando non est contrarium generi sed speciei:considerandum non tantum si cōtrarium sit in eodem genere:sed etiam si medium quo enim sunt summa & medium:si sic non est:non erit genus.

Instantia fit quoniam egestas & superabundantia in eodē in malo enim ambo: mediocre autem cum sit medium horum in bono est. Solvitur quia uirtus non est medium per participationem de quo datur considera tio: sed per abnegationem: & hoc considerando ipsam quantum ad rationem boni quam habet per conformitatem ad rationem: sed si uirtus consideretur quo ad substantiam habitus & respectu circunstantiarum dicitur medium per participationem.

Considerandum si genus quidem cōtrarium est alicui: speties autem nulli: si non: non est genus:

Instantia fit quoniam sanitas ægritudini contraria: febris autem cum sit ægritudinis speties nulli contraria: similiter & ophthalmia. Solvitur quia consideratio non intelligitur uniuersaliter: sed quando uterq; cōtrariorum habet speties: unde instantia non ualet: quia cum ægritudo habeat speties: eius contrarium scilicet sanitas non habet spetiem.

Capi.vi. In casibus & coniugatis similiter sequitur. scilicet terminare problema generis. interimenti & construenti: similiter enim uni & omnibus insunt: ut si iustitia disciplina quædam: & quod fit iuste & disciplinate: & iustus erit disciplinatus: si autem horum aliquid non est genus: nec reliquorum.

Si unum similium est genus ad reliquum: ita alterum ad alterum.

Si generatio unius est genus generationis alterius: etiam unum est genus alterius: ut si ædificare est operari: ædificasse est operatum esse: similiter se habet & in corruptionibus & in generatiuis: & in corruptiuis: & in potentiis: & usibus.

Capi.vii. Si priuatio sit quod oppositum est spetiei: si in assignato genere est oppositum: non est assignatum genus.

Priuatio aut in nullo genere est simpliciter: aut non in ultimo genere cum spetie: ut si uisus in ultimo genere est sensus: cæcitas non erit sensus.

Si generi & spetiei opponitur priuatio: si non est oppositum. scilicet generi. in opposito. scilicet spetiei. nec quod assignatum est. scilicet genus in assignato erit, idest in spetie.

Si oppositum in opposito: & propositum in proposito: ut si cæcitas insensibilitas quædam: & uisus sensus est.

Capi.viii. In contradictoriis considerandum si superius ponitur genus inferioris: an negatio inferioris sit genus negationis superioris: si non: non est genus.

Si affirmatio sit genus affirmationis: opposita negatio est genus oppositæ negationis: ut si bonum sit genus suauis: non suaue erit genus nō boni.

Capi.viiii. Si speties ad aliquid est: & genus erit si autem genus est ad ali/

quid: non necessario erit species ad aliquid: nam disciplina ad aliquid est: grammatica autem non.

Instantia sit quia uirtus est species boni & pulchri: & uirtus quidem ad aliquid est: bonum autem & pulchrum non ad aliquid: sed qualia sunt. soluitur quia instantia datur in relatiuis secundum dici: & regula intelligitur in relatiuis secundum esse.

Pro sequenti consideratione sciendum q̃ licet genus & species sint diuersa relatiua & referantur ad diuersa correlatiua immediate: genus tamẽ mediate refertur ad correlatiuum speciei.

Si non ad idem dicitur species & secundum se & secundum genus: nõ erit assignatum genus.

Si non ad idem dicitur species & secũdum genus & secundum omnia generis genera: non erit genus.

Instantia sit quoniam non necesse est secundum se: & secundum genus speciem ad idem dici: nam scientia scibilis dicitur: habitus autem & dispositio non scibilis: sed animæ. Instantia non ualet quia datur de relatiuis secundum dici: & non secundum esse: de quibus datur consideratio.

Si non ad æqualia dicitur genus & species: non est assignatum genus.

Diffi. Datio genus est doni: nam donum est datio irreddibilis.

Eorum quæ dicuntur ad aliquid: alia quidem sunt ex necessitate in illis aut circa illa ad quæ dicuntur ut habitus & dispositio in illis ad quæ dicuntur: alia non necesse quidem in illis esse: contingit autem inesse: ut scibile est in anima: nihil enim prohibet & sui scientiam habere animã: non necessarium autem est: alia uero simpliciter non contingit inesse illis ad quæ dicta sunt: ut contrarium in contrario: neq; scientiam in scibili: nisi sit scibile homo uel anima.

Si genus assignatum se habet aliquo istorum modorum ad suum correlatiuum & non species: non est assignatum genus.

Capi. x. Si habitum genus actus: & actũ genus habitus ponat aliquis: non assignat genus.

Si quis habitum consequentem potentiam ordinat ut genus peccauit:

Non contingit idem. scilicet genus, amplius permanere: si quod ex specie omnino permutatum sit: sicut nec idem animal quandoq; hominẽ esse contingit quandoq; non.

Si assignatur pro genere & cui assignatur in aliquo eodem nata sunt fieri: recte assignatum est: in quo enim species & genus: si uero non: non est assignatum genus: ut si uerecundiam timorem dicant: aut itam tristiciam: non accidit enim in eodem speciem & genus esse: nam uerecundia quidem in rationabili: timor in animositate: tristicia in concupiscibili: ira in animositate.

Capi.xi. Si secundum quid genus dictum: species ipsa participat: non est assignatum genus.
Considerandum est si in aliquibus participatur genus ut pars. scilicet integralis. si sic non est assignatum.
Nullo modo pars prædicatur de toto: quare nō erit corpus genus animalis: eo quod pars est.
Videndum est si quis aliquid uituperabilius in potentia aut possibile: ut genus posuit: si sic: non assignauit genus ut si detractorem uel latronē ponat eum qui ualet a latenter extranea furari: nemo enim prædictorū in eo quod possit aliquid horum talis dicitur.
Potest deus: & studiosus: praua facere: sed non sunt huiusmodi nam omnes praui secundum appetitum: uel melius. secundum electionem dicuntur. ut textus græcus habet.
Omnis potestas est eorum quæ eligenda sunt: nam & prauorum potestates eligendæ: eo q̄ deum & studiosum habere eas dicimus. possunt eni praua agere.
Nullius uituperabilis erit potestas.
Si quis propter se eligibilium uel honorabilium: potestatem uel possibile: uel effectiuum ut genus posuit non assignat: nam omnia huiusmodi propter aliud eligenda.
Si quid eorum quæ sunt in duobus generibus aut pluribus in alterum posuit: non assignat: ut detractorem & seductorem: neq̄ enim qui appetit impossibilia non potens autem: aut neq̄ qui potest non appetens autē detractor est: sed qui ut raq̄ hec habet. Notandum tamen q̄ idem secūdum idem conformiter & uniuoce non potest esse in diuersis generibus: quia diuersorum generum & non subalternatim & cetera. tamen idem secundum diuersa quæ in ipso sunt: aut etiam secūdum idem nomen æquiuoce potest poni sub diuersis generibus non subalternatis.
Capi.xii. Si genus quidem ut differentiam: differentiam uero ut genus assignant: non recte assignant.
Diffi. Stupor admiratio est uehemens.
Diffi. Fides opinio est uehemens.
Si quis passionem in genus passi ponit: peccat assignando genus: ut si immortalitatem uitam sempiternam dicat: passio enim uitæ immortalitas est.
Si quis concedet ex mortali aliquem fieri immortalem: palam q̄ nullus eum dicit aliam uitam sumere: sed casum aliquem uel passionem huic eidem aggregari.
Si passionem illius cuius est passio dicunt esse genus: non assignāt genus: ut quoniam uentus est aer mobilis: magis enim motus aeris uētus est.
Si quod assignatū est nullius est genus: neq̄ genus erit: ut album nullius

erit genus.

Si ponatur genus quod omnia sequntur non erit genus: ut ens & unum:

Si ens genus assigneuerimus: omnium erit genus: eo quod prædicatur de eis: de nullo enim genus nisi de speriebus prædicatur: quare & unum erit speties entis: accidet ergo de omnibus de quibus genus prædicatur & spetiem prædicari: eo quod ens & unum de omnibus similiter prædicantur.

Si in subiecta spetie assignatum genus dicitur. tanq̃ scilicet accidens ut album in niue: non erit genus.

Si non uniuocum sit genus speciei: non erit genus.

Capi.xiii. Si genus suscipit magis & minus: speties autem non suscipit: non erit genus.

Capi.xiiii. Separandum est genus a differentia: quoniam genus de pluribus dicitur: quam differentia. Et quoniam secũdum interrogationem eius quod est quid est magis conuenit genus quam differentiam dicere: & quoniam differentia quidem generis qualitatem semper indicat: genus autem differentiæ non.

Non oportet semper si aliquid sequitur ad aliud non cõuertibiliter q̃ sit illud genus: quoniam non ens sequitur omne quod fit & non conuertitur: sed tamẽ nõ ens nõ est genus eius: nõ enim sunt nõ entis speties.

Aduerte q̃ in rebus successiuis exemplum istius considerationis non habet ueritatem: quia in huiusmodi rebus suum esse in fieri consistit: atq̃ in quadam suarum partium successione ad inuicem: ut quando sunt non sunt entia: tes enim successiuæ dicuntur illæ quibus repugnat omnes partes simul permanere: ut motus & tempus: in rebus ergo permanentibus solummodo habet ueritatem. quia dum res permanens est in fieri: nondum habet esse: nam si sic: non amplius fieret: nam habito fine uel forma cessat motus & generatio: ut dicitur in primo de generatione com. lv.

Ex capitulo primo quinti libri Topicorum.

Roprium: aut inest per se & semper aut: ad aliud & quando.

Diffi. Per se proprium est quod ad omnia assignatur: & ab omni separat.

Diffi. Proprium ad aliquid est quod non ab omni separat: sed ab aliquo statuto determinat.

Diffi. Proprium semper est quod secundum omne tempus uerum est & nunquam relinquit suum subiectum.

Diffi. Proprium quando est quod secundum aliquod tempus uerum est: & non ex necessitate semper consequitur.

Si non ad omnia: quæ sub spetie, insit: & ab omni separat: non erit proprium per se bene assignatum.

Si non inest siue non inluit siue non inerit:non erit proprium semper.

Capi.ii. Si non per notiora positum est proprium:& si omnino ignotius illo cuius est proprium:non erit bene positum proprium.

Propter noticiam proprium facimus.nam discendi causa & proprium & diffinitiones facimus.

Capi.iii. Si aliquod nouum quod in proprio fuit assignatum multipliciter dicitur uel etiam tota oratio.idest descriptio in qua ponitur proprium. multipliciter dicitur:non erit bene positum proprium.

Quod multipliciter dicitur obscurum facit quod dictum est.

Capi.iiii. Si frequenter idem dicitur in proprio. scilicet implicite:nō erit bene assignatū proprium:ut si corpus tenuissimū mobile sursum proprium ignis:hoc enim frequenter dixit corpus.

Conturbat audientem quod frequenter dicitur.

Capi.vi. Si plura propria quis assignet eiusdem:non determinans quoniam plura ponit:non bene erit positum proprium:ut si corpus tenuissimum & leuissimum proprium ignis.

Quemadmodum in diffinitionibus nihil oportet præter ea quæ indicāt substantiam orationi adiacere:sic nec in propriis præter eam quæ facit proprium nihil coassignandum est orationi.

Capi.vii. Si eodem quis usus est cuius proprium assignauit:aut aliquo eorum quæ sunt eius.non erit bene proprium positum:ut si animalis proprium substantiam:cuius species est homo.

Capi.viii. Si in assignando proprium quis opposito aut omnino simul natura: aut posteriore aliquo usus fuerit:non erit bene positum proprium:ut qui dixit boni proprium:quod maxime malo opponitur:opposito usus est boni.scilicet malo.

Quod simul est natura & posterius:non faciet notius.

Opposita sunt simul natura.

Si quod nunc proprium est assignas non determinault quoniam nūc proprium assignauit: non erit bene proprium positum.

Quod extra morem fit omnem:semper determinatione indiget:& nō est danda increpationis occasio.

Si quis tale assignauit proprium quod manifestum non est aliter inesse q̄ sensu:non erit bene positum proprium.

Omne sensibile ex sensu factum incertum fit: dubium est enim si adhuc. idest postq̄ remotum est a sensu. inest:eo quod solo sensu cognoscitur.

Capi.x. Si quis diffinitionem ut proprium assignauit:non erit bene positum proprium:non enim oportet indicare quid est esse proprium.

Capi.xi. Si de quo subiectum & proprium prædicatur aut econuerso:erit bene positum proprium:si non:non erit bene positum:unde hic locus destruenti & construenti utilis est.

Si subiectum propriū assignauit eius quod in subiecto dicitur non erit proprium.

Si secundum participationem. dest secundum partem formalem rei quae est differentia assignauit proprium:non erit proprium.

Quod secundum participationem inest ad quid est esse conducit: & erit huiusmodi differentia quaedam de aliqua spetie dicta. Hic accepit pro ohimus quod dixit:differentia est quae conducit ad esse.

Si non contingit simul inesse proprium:sed posterius uel prius q̄ subiectum cuius est:non erit proprium.

Si eorundem in eo quod eadem sunt non est idem proprium non erit proprium.

Vtilis est hic locus & in accidente:nam hisdem in eo quid eadem sunt eadem oportet inesse & non inesse.

Capi.xiii Si eorum quae eadem sunt spetie:idem spetie est semper proprium:erit proprium:si uero non:non erit.

Capi.xiiii Quod inest alicui cui accidit aliquid:& accidēti inerit sumpto cum eo cui accidit:& econtra:ut quod inest homini & albo homini inerit:& econuerso.

Non est diuersum uel idem simpliciter cui accidit & accidens cum eo cui accidit sumptum: sed aliud dicitur eo quod diuersum sit eis esse. i. ratio.

Ei qui omnino instat omnino est aduersandum.

Capi.xv. Nō ē una speties ignis:diuersum enim est carbo & flēma & lux spetie:unūquodq; aūt horū ignis:& subtilior est lux carbone & flāma.

Capi.xvi. Quod esse indicat:non proprium:sed diffinitio est.

Si quod totius est proprium non uerum est de parte:aut per partes non dicitur de uniuerso:non erit proprium quod assignatum est proprium:si autem uerum est de unoquoq; similium partium quod est proprium totius:erit proprium:ut terrae proprium deorsum ferri.

Capi.xvii Si contrarii non est contrarium proprium:neq; cōtrarium erit contrarii proprium:si uero contrarium contrarii proprium est:& contrarii contrarium:proprium erit.

Ad huius loci declarationem ponitur exemplum textus:ut quia iustitiae contrarium est iustitia:& optimum pessimo: optimum autem non est proprium iustitiae:nec etiam erit pessimum proprium iustitiae:sed bene quia est proprium esse eligendum:mali proprium erit esse fugiendi unde ut dicit hic locus tenet constructiue & destructiue.

Si hoc quod ad aliquid est eius quod est ad aliquid non est propriū: neq; eius quod ad aliquid est eius quod est ad aliquid erit proprium: si uero fuerit:erit proprium. ponit autem exemplum:nam duplum dicitur ad dimidium:& superans ad superatum non est autem dupli propriū superās:nec erit dimidii propriū superatū quia uero unum dicitur ad

duo:& dupli proprium est se habere ut duo ad unum:erit dimidii pro/prium se habere ut unum ad duo:unde tenet hic locus costructiue & destructiue ut dicit.

Si hoc secūdum habitum dicitur est habitus proprium:& priuationis hoc quod secundum priuationem dicitur erit proprium:& econuerso:si ue ro non:non erit.

Ponit autem exemplum:quia enim uisus est propr.um uidere secundum q̄ habemus uisum:erit cæcitatis proprium non uidere:secūdum q̄ nō habemus uisum apti tamen uidere:quia uero surditatis non est propri/um insensibilitas:neq̄ auditus proprium erit sensus.& hic locus utilis est construenti & destruēti.

Si affirmatio uel quod secūdum affirmationem dicitur. idest prædicatur subiecti est proprium:non erit negatio:uel quod secundum negatio/nem dicitur:subiecti proprium:si autem sit negatio aut quod secūdum negationē dicitur:subiecti propriū non erit affirmatio neq̄ qđ secūdū affirmationem dicitur.

Hic locus ut dicit textus sumitur tantum penes prædicata:& est solum uti lis destruēti:quia enim animalis proprium est animatum:non erit ani/malis proprium non animatum.

Si affirmationis affirmatio non est proprium : neq̄ negatio negationis erit proprium:& si negatio negationis non est proprium neq̄ affirma/tio affirmationis erit proprium.

Hic locus ut dicit sumitur tam ex prædicatis q̄ non prædicatis : & tam de subiectis quam nō subiectis:& solum utilis est destruenti:ut quia non est proprium hominis animal:neq̄ proprium non hominis erit nō ani mal:& econuerso.

Si affirmationis affirmatio est proprium:& negatio negationis erit pro/prium:si autem negationis negatio est proprium & affirmatio affirma tionis erit proprium.

Hic locus ut dicit est utilis construenti:& ponit exemplum : ut quia pro/prium animalis est uiuere:erit non animalis proprium non uiuere : & econuerso

Si quod assignatum est pro prium affirmationis est proprium:nō erit idē negationis proprium:si autem negationis est proprium:non erit affir/mationis proprium.

Hic locus ut dicit attenditur penes subiecta:& est utilis destruenti & ponit exemplum:ut quia animalis proprium est animatum:nō animalis pro prium non erit animatum.

Affirmatio negationis & negatio affirmationis non est proprium : nam affirmatio negationi omni nō inest:negatio autem affirmationi inest quidem:ut proprium autem non.

Et ex hoc infert q hic locus construenti falsus est: si assignatum proprium non est affirmationis proprium erit negationis.

Capi.xviii Si eorum quæ e diuerso diuiduntur: quod nullius quæ e diuerso diuiditur est proprium: neq quod positum est proprium: erit proprium huius cuius positum est esse proprium.

Ponit autem exemplum: ut quoniam sensibile quod contra intelligibile diuiditur nullius mortalium animalium est proprium non erit intelligibile dei proprium: & est utilis is locus destruenti.

Si reliquorum quæ e diuerso diuiduntur quolibet sumptum est proprium: singulis eorum quæ e diuerso diuiduntur erit huiusmodi proprium cuius positum est esse proprium.

Ponit autem exemplum: ut quia prudentiæ proprium est per se natum esse rationalis potentiæ uirtutem: sic & temperantiæ erit proprium per se natam esse: concupiscibilis uirtutem: & est utilis hic locus construenti.

Capi.xviiii. Si casus non est casus proprium: neq casus erit proprium casus: ut quoniam nō est eius quod est iuste propriū hoc q bene: neq erit iusti proprium bonum.

Si casus est casus proprium: & casus erit casus proprium: ut quoniam homini est proprium gressibile bipes: & homini erit proprium gressibili bipesdi.

Si oppositi casus non est proprium oppositi casus: neq oppositi casus erit proprium oppositi casus: ut quia eius quod est iuste non est proprium bene neq eius quod est iniuste erit proprium male.

Si oppositi casus est proprium oppositi casus: & oppositi casus erit proprium oppositi casus: ut quoniam boni est proprium optimum: & mali erit proprium pessimum.

Capi.xx. Si eius quod similiter se habet: quod similiter se habet non est propriū: neq quod similiter se habet: eius quod similiter se habet erit proprium: ut quoniam non est proprium medici facere sanitatem: neq erit proprium ædificatoris facere ædificium.

Si quod similiter se habet eius quod similiter se habet est proprium: & quod similiter se habet eius quod similiter se habet erit proprium: ut quoniam medicus similiter se habet ad perfectiuum esse sanitatis: & gymnastes, idest præceptor exercitiorum ad perfectiuum esse euexie. idest bone habitudinis. est autem proprium gymnastis perfectiuum euexiæ: proprium erit & medici perfectiuum sanitatis.

Si quod sic se habet eius quod sic se habet non est proprium: neq quod sic se habet eius quod sic se habet erit proprium. Si autem eius quod sic se habet hoc quod sic se habet est proprium: eius non erit propriū

cuius positum est esse proprium: ut quoniam sic se habet prudentia ad pulchrum & fœdum eo q disciplina utrisq; eorum est: non est autem prudentiæ disciplinam esse pulchri: nec erit proprium eius disciplinam esse fœdi. Si uero est proprium prudẽtiæ disciplinam esse pulchri non erit proprius eium disciplinam esse fœdi.

Si quod secundum esse dicitur non eius quod secundum esse dicitur est proprium: neq; quod corrumpi eius quod secundum corrumpi: neq; quod generari eius quod secundum generari dicitur erit proprium: ut quando non est proprium hominis esse animal: neq; eius quod generari aut corrumpi hominem erit proprium generari aut corrumpi animal. Eodem modo accipiẽdum est & ex generari ad esse ad corrumpi: & ex corrumpi ad esse & generari.

Si quod est secundum esse positum proprium est eius quod secundum esse positum est: & eius quod secundum generari dicitur: erit hoc quod secundum generari dicitur proprium: & eius quod secundum corrumpi eius quod secundum corrumpi assignatum est: ut quoniam hominis est proprium mortale esse: & eius quod est generari hominem erit proprium generari mortale: & eius quod est corrumpi hominem corrumpi mortale.

Capi. xxi. Si quod magis est eius quod magis est non est proprium neq; quod minus est erit proprium eius quod minus est: neq; quod minime eius quod minime: neq; quod maxime eius quod maxime: neq; quod simpliciter eius quod simpliciter. Et construenti etiam hic locus utilis est: ut quoniam magis uiuentis magis sentire est proprium: & minus uiuentis minus sentire: & maxime maxime: & minime minime: & simpliciter simpliciter.

Capi. xxii. Si superhabundantiam. id est aliquid in plus se habens. posuit proprium: non erit proprium. Si autem non superhabundantiam posuit proprium erit secundum hoc bene positum proprium: ut hominis proprium animal mansuetum natura bene positum est.

Corrupta re nihil minus erit ratio eius.

Incipiunt propositiones ex primo capitulo sexti libri Topicorum.

Ntercimitur diffinitio aut quoniam omnino non est uerum dicere de quo nomen. scilicet diffiniti. & rationem. id est diffinitionem. aut quoniam genere existente non posuit genus nel conueniens genus.

Eorum quæ sunt in diffinitione maxime uidetur genus

substantiam diffiniti significare.

Interimitur etiam quoniam non est propria diffinitio:aut quia non dixit quid est esse rei:aut quoniam si dixit non bene.

Capi.ii. Facilius est quemlibet fecisse q̄ bene fecisse.

Oportet diffinientem planissima interpretatione uti: eo q̄ innotescendi gratia redditur diffinitio.

Si amplius dixit in diffinitione quam oporteat interimitur diffinitio:nā omne appositum. idest quod non est de esse diffiniti. in diffinitione superfluum est.

Si in diffinitione ponatur quod sit æquiuocum multiplex non bene assignatur diffinitio.

Si diffinitio multipliciter dicto diuidens non dixit:non bene assignatur diffinitio:incertum enim utrius diffinitionem assignauit & maxime huiusmodi fieri contingit latente æquiuocatione.

Si diffiniens aliquid secundum traslationem dixit ut terram nutricem: non bene assignatur diffinitio.

Incertum est omne quod secundum traslationem dicitur.

Si diffiniens non usitatis nominibus utitur:non bene assignatur diffinitio:nam obscurum est omne quod inusitatum est.

Omnes transferentes secundum aliquam similitudinem trasferunt.

Diffi. Imago est cuius generatio per similitudinem est.

Si non manifesta est contrarii ratio ex hoc q̄ diffinitur contrarium: non bene assignatur diffinitio:nam qui bene assignat contraria consignificant.

Si per dicta non sit manifestata cuius est diffinitio:non bene assignatur diffinitio.

Capitulo.iii.

Si quod appositum est in diffinitione in omnibus quidem inest: & non separat ab his quæ sunt in eodem genere:uanum est huiusmodi appositum.

Oportet genus ab aliis separare:differentiam uero ab aliquo eorum quæ sunt sub eodem genere.

Si proprium. idest conuertibile est quod appositum est:ablato autem illo:& reliqua diffinitio propria erit. idest conuertibilis. & in indicat substantiam:superfluum erit appositum.

Simpliciter dicendum omne superfluum quo ablato quod reliquum est manifestum facit quod diffinitur.

Si quid eorum quæ sunt in diffitione nō omnibus inest quæ sunt sub eadē spetie:talis peius diffinit:q̄ qui usi sunt qd̄ inest oībus quæ sūt. Quia [illegible] dicit [illegible] per determinationē tandē fit cōuertibile: & sic totas

diffinitio fit conuertibilis: sed diffinitio in qua ponitur quod non conuenit omnibus nunquam potest fieri propria & conuertibilis.

Si idem ex eadem parte. id est a parte predicati uel subiecti. frequenter dixit: superfluum est.

Vnum idem nomen bis dicere non est in conuenientium. ut scilicet cum dicimus animal gressibile bipes est bipes: sed frequenter de aliquo idē prædicare.

Si uniuersali dicto addit & particulare: superfluum est: nam idem frequenter dicit.

Capi. iiii Si non per priora & euidentiora fecit diffinitionem non diffiniuit: plures enim essent eiusdem diffinitiones.

Omnis doctrina & omnis disciplina ex prioribus & euidentioribus habet fieri.

Non per euidentiora dici diffinitionem dupliciter est accipere: aut enim simpliciter ex ignotioribus aut nobis ignotioribus: contingit enim utrunq.

Simpliciter euidentius est quod prius est posteriore: ut punctum linea.

Simpliciter melius est per priora posteriora temptare cognoscere disciplinabilius enim homini est uerum ad eos qui impotentes sunt cognoscere necessarium fortasse per ea quæ illis sunt cognita facere diffinitionem.

Diffinire per notiora nobis non contingit quidem esse rei indicare: nisi contingat idem & nobis notius esse & simpliciter notius.

Oportet per genus & differentias diffinire eum qui bene diffinit: hæc autem simpliciter sunt priora & euidentiora.

Spetie nota necesse est genus & differentiam cognosci. non autem econuerso.

Per simpliciter notiora: sola una & eadem diffinitio semper fiet.

Diffi. Sipliciter notum est quod non omnibus notum est: sed quod bene dispositis intellectu.

Si eius quod est in quiete & diffinitum per infinita & quæ in motu sunt assignata est diffinitio: interimere conuenit diffinitionem.

Capi. v Eius quod non est ex prioribus diffinire tres sunt loci: primus si per oppositum. scilicet et contrarie. oppositum diffiniuit: non ex prioribus diffiniuit: ut si per malum bonum.

Simul natura sunt opposita & eadem disciplina utrisq est.

Quæ sunt ad aliquid non est possibile sine altero alterum cognoscere: eo q necessarium est in alterius diffinitione simul sumi & alterum.

Si eodem usus est ei quod diffinitur non ex prioribus diffiniuit ut si solem stellam esse quæ die apparet diffiniuit: nam qui die utitur: sole

utitur.
Diffi. Dies est solis latio super terram.
Si eo quod ex diuerso diuiditur: illud quod e diuerso diffiniuit: non diffiniuit ex prioribus: simul enim natura sunt quæ ex eodem genere e diuerso diuiduntur.
Similiter si per inferiora superiora diffiniuit: non ex prioribus diffiniuit.
Capi. vi. Si cum res est in genere: non ponitur genus in ratione quid est: peccatum est.
Genus uult quid est significare: & primo ponitur eorum quæ in diffinitione ponuntur.
Si ad plura dicte ex quod diffinitur: non ad omnia assignauit: peccatum est: ut si grammaticam diffiniuit scientiam scribendi quod profertur. scilicet literas, dicit tamen textus q hic modus diffiniendi tenet quando ad plura dicitur per se & non per accidens: uelut medicina dicitur sanitatem & ægritudinem facere: sed de uno dicitur per se: de alio per accidens.
Diffini. Gramática est scientia scribendi & cognoscendi quod profertur.
Si non ad melius sed ad peius: cum sint plura ad quæ dicitur quod diffinitur: peccatum est.
Omnis disciplina & potestas dicta ad aliud eius quod est optimum uidetur esse.
Si non positum est proprium genus eius quod diffinitur: peccatum est in diffinitione.
Si transcendens dixit genus qui diffiniuit: & non proximum: id est immediatum. genus peccatum est.
Proximum genus ponendum est in diffinitione: aut omnes differentias superiori generi addendum: per quas determinatur proximum genus: sic enim nihil erit prætermissum.
Qui tantum superius genus dixit: non dicit inferius genus.
Capi. vii. Si rei non diffiniuit differentiis: aut si omnino aliquid dixit, scilicet pro differentia. quod nullius conuenit differentiam esse: ut animal aut substantiam: non diffiniuit.
Si non inest aliquid quod e diuerso diuiditur dicta differentia: non erit quæ dicta est generis differentia.
Omne genus his quæ e diuerso diuiduntur differentiis diuiditur.
Sicut e diuerso diuisa differentia: nô est autem uera de genere: neutra erit generis differentia.
Omnes quæ e diuerso diuiduntur differentiæ ueræ sunt de proprio genere

hoc tamen sub distinctione:

Si uera est differentia de genere:non facit autem apposita generi spetiem: non erit hæc specifica generis differentia.

Omnis specifica differentia cum genere facit spetiem.

Si differentia negatione diuidit genus:non erit differentia:accidet enim genus participare spetiem:& altera differentiarum ex necessitate prædicabitur de genere:nam de omni affirmatiuo aut negatiuo uera est. Et ut dicit:hic locus solum habet ueritatem ad illos qui ponunt genus separatum & unum numero:non autem illis qui ponunt genus esse commune participatum multis spetiebus.

In quibusdam necessarium est uti negatione diffiniente ut in priuationibus.

Diffi. Cæcum est quod non habet uisum:cum natum sit habere.

Differt nihil negatione diuidere genus. Et hoc intellige si differentiæ affirmatiuæ sunt ignotæ:quia per negationem circumloquimur differentiam oppositam differentiæ affirmatiuæ.

Capi.viii. Si spetiem ut differentiam assignauit:& genus ut differentiam dixit in diffinitione:non diffiniuit.

Si non quale quid:sed hoc aliquid significat assignata differentia:interimitur diffinitio.

Si differentia diffinitio secundum accidens inest:interimutur diffinitio.

Nulla differentia est eorum quæ secundum accidens insunt:sicut nec genus:non enim contingit differentiam inesse & non inesse.

Si prædicatur de genere differētia uel speties:aut inferius aliquid spetie: non erit diffiniens.

Si prædicatur genus de differentia:non est diffiniens.

Genus prædicatur de quibus differentia:non de ea differentia quæ de spetie dicitur:nam si secundum unamquamq; differentiarum animal prædicaretur:multa animalia de spetie prædicarentur:nam differentiæ de spetie prædicantur.

Et amplius omnes differentiæ aut speties aut indiuidua essent si quidem sunt animalia:& unumquodq; animalium aut speties est:aut indiuiduum.

Si speties aut inferiorum aliquod de differentia prædicatur. scilicet uniuersaliter.non erit diffiniens.

Si non prior est differentia spetiæ:non erit diffiniens.

Posteriorem genere:spetie autem priorem:differentiam oportet esse.

Si diuersi generis est dicta differentia:neq; contenti neq; continentis: nō erit diffiniens.

Non erit eadem differentia duorum generum non continentium se in/

ulcem:neq; sub eodem utrisq; existentibus.

Non necesse est differentiam omnem proprium genus inferre: eo quod contingit tandem duorum generum esse non continentium se inuicem:sed alterum tantum necesse est inferre:ut bipes gressibile:uel uolatile animal.

Capi.viiii. Si loci differentiam assignauit substantiæ: non erit diffiniens. Vnde dicit q̃ quidam increpant eos qui in gressibili & aquatili diffiniunt animal:tanquam sint istæ differentiæ loci: sed non recte increpant.

Si differentiam passionem assignauit:non erit diffiniens:omnis enim passio magis facta abiicit a substantia differentia autem non huiusmodi est:sed magis saluare uidetur cuius est differentia.

Capi.x. Si eorum quæ sunt ad aliquid:non ad aliquid differentiam assignauit:non erit diffiniens:nam eorum quæ sunt ad aliquid & differentiæ ad aliquid sunt.

Si ad id ad quod natum est referri singulum eorum quæ sunt ad aliquid assignauit:erit diffiniens.

Quibusdam ad quod natum est singulum eorum quæ sunt ad aliquid solum est uti:ad aliud autem non ut uisus ad uidendum:quibusdam autem ad aliud aliquid. Vt si aliquis diffiniat subtelare idest uas continuum tectoris ad deferendum aliquaq; sit quo aliquis haurit aquam.

Diffinitio eius ad quod natum est:ad quod utetur prudens circa singula propria disciplina.

Si non primi. scilicet subiecti. assignauit quando contingit ad plura. scilicet subiecta. dictum esse:non erit diffiniens:ut prudentiam hominis uirtutem aut animæ:& non rationalis. scilicet potentiæ quæ dicit est primum subiectum prudentiæ.

Si nõ susceptibile est:cuius dicitur diffinita passio uel dispositio:uel quodlibet aliud:peccauit:ut qui dicit quoniam somnus est impotentia sensus. nam magis somnus est effectiuum impotentiæ sensus: quia ligamentum eorum est.

Capitulo.xi.

Si secundum omnia tempora diffinitio diffinitio non consonet : accidit peccatum in diffinitione.

Capitulo.xii.

Si secundum aliud quid magis dicitur quod diffinitur q̃ secundum assignatam diffinitionem:interimitur diffinitio.

Si res diffinita suscipit magis quod aut secundum diffinitionem assignatur:non suscipit:aut e cotrario quod secundum diffinitionem assignatur suscipit:res autem non:interimitur diffinitio.

Si suscipiunt utra q;. scilicet diffinitio & diffinitum magis non autem si mul. adest i eodem empore interimitur diffinitio.
Si aliquibus duobus propositis de quo res magis dicitur: de hoc diffinitio minus dicitur:interimitur diffinitio.
Si diffinitum similiter inest utrisq; propositis:diffinitio autem non simul liter:sed alteri magis:interimitur diffinitio.
Capi.xiii. Si ad duo diffinitionem assignauerit secundum alterutrum, idest secundum disiunctionem & alteram partem tantum interimitur diffinitio:ut bonum quod peruisum aut auditum delectabile. Dicit autem secundum alteram partem tantum:quia si fuerit diffinitio data per disiunctionem:ita q; ambæ partes disiunctiue simul referantur ad diffinitum, potest dari per disiuncta : ut patet in diffinitione enunciatiui in primo perihermenias & problematis in quarto capitulo primi Topicorum.
Capi.xiiii. Si sit ad aliquid quod diffinitur:& non dictum est in diffinitione ad quod dicitur secundum se aut secundum genus interimitur diffinitio.
Si alicuius ad aliquid cuius est finis aliquis:& non ad finem assignauit:interimitur diffinitio.
Finis in unoquoq; est quod optimū:aut cuius gratia alia quod autem optimum est dicendum in diffinitione.
In quibusdam si non determinauit qualis uel quanti uel ubi uel secundum alias circonstantias:interimitur diffinitio:nam non sufficit dicere ambitiolum qui appetit honorem, sed addendæ dictæ circunstantiæ uidelicet qualis uel quanti : uel ubi, nam omnes appetunt honorem.
In his quæ sunt ad aliquid si ad quod genus assignatur & species ad illud assignatur:erit diffinitio:si non:non erit.
Si oppositi relatiui non sit opposita diffinitio:interimitur diffinitio.
Si contrarii non sit contraria diffinitio interimitur.
Si quis per priuationem habitum diffiniuit:peccatum est in diffinitione nam sic diffinientem necesse esset eo quod diffinitur uti:si acciperetur pro nomine, scilicet priuationis, diffinitio. scilicet priuationis in qua ponitur habitus.
Necesse est priuationem per habitum diffiniri.
Si unum contrariorum per alterum diffinitur:interimitur diffinitio.
Capi.xvi. Si quod secundum priuationem dicitur diffiniens non assignauit habitum:& in quo natum est fieri uel simpliciter uel in quo primū natum est fieri:interimitur diffinitio.

Capi.xviii. Si eorum quæ secundum æquiuocationem dicũtur unam diffinitionem omnium assignauit comunem: interimitur diffinitio.

Diffi. uniuoca sunt quorum una est secundum unum nomen ratio:

Aequiuocum respondenti diuidendum est.

Quoniam quidam respõdentium uniuocum æquiuocũ dicũt esse quãdo non aptatur ad omne assignata oratio: æquiuocum autem uniuocum si ad utrunq; aptatur: prius idest a principio disputationis. confitendũ est de talibus: aut præsyllogizãdum: quoniam uel æquiuocum uel uniuocum utrum fuerit: magis enim concedunt non præuidentes quod accidere est.

Capi.xviiii. Si alicuius eorum quæ complectuntur. idest complexorum. assignetur diffinitio: considerandum auferenti alicuius eorum quæ cõplectuntur rationem: si & reliqua. scilicet ratio. reliqui. idest partis reliquæ sit: nam si non palam quod ne tota totius erit.

Si cum sit compositum quod diffinitur diffinitio fuerit æquicola. idest tot partium quod diffinitum: & non plurium: ut ipse exponit. interimitur diffinitio.

Oportet diffinientem complexam rationem pro nominibus assignare: sic enim & in simplicibus qui nomẽ trãsumit nõ diffiniens erit: ut pro tunica uestem.

Maius peccatum facit diffiniens si per ignotiora nomina transumptionẽ fecerit: ut si pro tunica nigra colobium attum dixerit.

Si permutatione nominum non idem significat diffiniens: interimitur diffinitio: ut qui contemplatiuam scientiam opinionem contemplatiuam dixit.

Capi.xxi. Si diffinitionem alicuius totius assignauit partes in recto interimitur diffinitio uidetur enim qui sic diffinit partes easdẽ eẽ toti cõsiteri.

Capi.xxii. Si quod ex his est dixit esse quod diffinit. idest si partes diffinitionis ponuntur in obliquo. consyderandum est si non natum est fieri ex his que dicta sunt: si sic: interimitur diffinitio.

Si diffinitum in uno aliquo natum est fieri primo: ex quibus aut dixit ipsum esse non in uno nata sunt fieri primo: interimitur diffinitio.

in quibus partes insunt: & totum necesse est inesse.

Si toto interempto simul Interimuntur partes: non erit eius diffinitio ex his: econtrario enim oportet accidere: partibus interemptis perimi totum: toto uero peremptò: non necesse est partes perimi.

Si totum bonum uel malum: partes autem neutrum sint: aut econtrario: non erit diffinitio ex his.

Multa per se quidem non sunt bona: permixta autem quibusdam fiũt bona: & econtrario utrunq; quidem bonum: permixta autẽ mala: uel neutrum sunt.

Si totum ex meliore a peiore est:& non est totum meliore quidem peius peiore autem melius:non erit diffinitio ex his.
Si uniuocum est totum alteri partium:non erit ex his diffinitio:nulli enim litterarum syllaba est uniuoca.
Si non dixit diffiniens modum compositionis totius:non diffiniet: non enim si quolibet modo compoantur partes erit domus.
Capi.xxiii. Dicitur alterum cum altero:aut quia sunt in aliquo eodem susceptibili:aut in loco eodem:aut in tempore eodem.
Capi.xxiiii. Si partium compositionem dixit totum : & non dixit qualis quæ est cumpositio:non diffiniuit:ut si carnem dixit esse ignis terræ & aeris compositionem:non enim sufficit dicere compositionem:sed & qualis & quæ determinandum est.
Compositioni idem nullum compositorum est:compositioni enim omni:disolutio contraria:composito autem nihil.
Si in aliquo nata sunt esse contraria:& diffiniuit per alterum:non diffiniuit:plures enim eiusdem accident diffinitiones.
Capi.xxv. Oportet si non ad totam habeat aliquis conati. Idest argumentari.diffinitionem:eo quod non sit euidens tota:ad aliquam partium conari quæ sit nota & nō bene uideatur assignata:nam parte interempta & tota diffinitio interimitur.
Necesse est respondentem aut suscipere quod sumptum est ab interrogatore:aut declarare quid est quod ostensum est in diffinitione.
Quemadmodum in conuentionibus solent inducere legem:& si sit melior quæ inducitur interimit anteriorem:sic & in diffinitionibus faciendum:& diffinitio alia ferenda si uidebitur melior quam prior:& interempta erit quæ posita est prius.
Necesse est considerare si quod minus est his quæ oportet habere diffinitionem:aut quod appositum est superflue inspicere.

Propositiones ex primo capitulo septimi libri Topicorum Aristotelis.

N calibus & coniugatis si iustitia idem est fortitudini:& iustus forti:& iuste fortiter.
In oppositis si hæc eadem sunt:& opposita his eadem secundum quamlibet dictarum oppositionum.
In effectiuis & corruptiuis:& generationibus & corruptionibus: & in omnibus quæ similiter se habent ad alterutrum quæcunque simpliciter eadem sunt:& generationes eorum & corruptiones eædem : & effectiua & corruptiua.

Capi.ii. Vnum numero oportet esse,quod optimum & maximum di/citur.

Capi.iii. Si cui alterum idem & alterum:sibi inuicem sunt idem:& si non sunt ambo idem eadem:nec sibi inuicem sunt eadem.

Si aliqua sunt idem:quæcunq; alteri accidunt:& alteri oportet accidere: & quibus alterum eorum accidit & alterum oportet accidere:si autem aliquid horum dissonet:palam quoniam non eadem sunt.

Si non in uno genere utrunq; non idem sunt.aut si genus quidem idem: differentiæ autem non eædem de utroq; prædicantur.

Si hoc quidem suscipit magis:illud autem non: aut si ambo suscipiunt: sed non simul:non idem sunt.

Si idem ad utrumlibet appositum non facit idem:aut si idem ab eodem ablato quod relinquitur alterum est:non erunt idem.

Posito altero siue uero siue falso:si alterum interimatur: non erunt idem.

Quæcunq; de altero prædicantur:& de altero oportet prædicari:& de qui bus alterum prædicatur alterum prædicari oportet:si non:nō sunt idē.

Spetie uel genere eadem non necesse est numero eadem esse.

Si non idem sit nomē & diffinitio:non erit diffinitionis assignata ratio.

Capi.iiii. Nullus uel pauci disputantium diffinitionem syllogizant: sed omnes principium diffinitionem accipiunt.

Diffi. Diffinitio est oratio quæ quid est esse rei significat.

Oportet ea quæ in diffinitione ponuntur in eo quod quid est de re so/la prædicari:prædicantur enim de re in eo quod quid genera & diffe/rentiæ.

Non cōtingit diffinitionem esse aliud q̄ rem:eo q̄ nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur.

Capi.v. Si opposita diffinitio oppositæ est spetiei:& eā quæ dicta est pro-positæ spetiei:necesse est esse.

Si contrarii diffinitio manifesta sit: & propositi diffinitio erit manifesta.

Contraria in eodem genere uel in contrariis generibus sunt.

Capi.vi. In casibus & coniugatis necesse est consequentia esse genera ge/neribus & diffinitiones diffinitionibus:ut si obliuio est scientiæ amis/sio:& obliuisci:scientiam amittere:& oblitum esse:scientiam amisisse: & uno quolibet eorum concesso necesse est reliqua concedere.

Similiter idem dicit in effectiuis & corruptiuis.& generationibus & cor ruptionibus:& in his quæ sunt similia inter se.& per locum a maiori uel a minori docet construere diffinitionem.

Capi.vii. Opportunissimi locorum sunt qui sunt ex magis uel minus: & simili:& qui ex casibus:& qui ex coniugatis:quare oportet maxime cō tinere:& promptos habere hos:utilissimi enim ad plura.

Neq; unam duorum:neq; duas eiusdem diffinitiones possibile est esse.
Capi.vii. Difficilius est construere q̃ destruere diffinitionem.
Facilius est unum concludere q̃ plura:& interimenti sufficit ad unum argumentari.
Destruere proprium & genus quam construere facilius est.
In aliis corrumpere quam facere facilius est.
In accidente uniuersale facilius est destruere q̃ construere:particulare uero econtrario:nam construenti quidem sufficit ostendere alicui inesse. destruenti ostendendum quoniam alicui non inest. Capi.viiii.
Facilius est diffinitionem destruere quam genus proprium uel accidens: construere autem difficilius.
Verisimile est in multis magis quam in paucis peccatum fieri.
Facilimum est omnium construere accidēs:quoniam φ inest tantum difficit ostendere:destruere autem difficillimum:quoniam minima in eo data sunt.
Propositiones ex primo capitulo octaui libri Topicorum aristotelis.
Rdinare. scilicet propositiones probabiles ad conclusionem probabiliter inferendam & intertogare proprium est dialectici:ad alterum enim opus eius est philosopho autem & demonstratori nihil horum pertinet.
Capi.iii. In ordine interrogandi quædam propositiones sunt necessariæ: & quædam præter necessarias:necessarie enim dicuntur per quas fit syllogismus.
Quæ præter necessarias sumuntur sunt quatuor:aut enim inductionis gratia: ut detur uniuersale: aut ampliationis orationis. idest propositi. aut celationis conclusionis:aut ut manifestior fit oratio.
Celantis propositum:præsyllogizare erit ea per quæ syllogismus eius qd ex principio est fieri debeat:& hoc ut plurima fiant argumenta: & erit hoc si quis non solum necessarias:sed si earum quæ ad has sunt utiles aliquam syllogizauerit.
Celantem propositum non erit conclusiones dicere:scilicet per propositiones immediatas. sed postea syllogizare subitas:nam sola ultima cōclusione dicta:dubium est quomodo accidit eo φ non præuiderit respondens ex quibus accidit non enodatis prioribus syllogismis.
Vtile erit celanti propositum non continuas propositiones sumere:ex quibus syllogismi:sed permutatim ad aliam & aliam cōclusionem positis enim conuenientibus iuxta se: magis quod accidit erit manifestum.
Oportet celantem diffinitinem sumere ex qua uult propositionem uniuersalem concludere:non in concreto sed in abstracto.quia sic dicit respondens credet se concedere propositionem indiffinitam cū cōced.

uniuersalem. nam si diceret in concreto. statim respondens magis habeat instantiam: ut si dicat iratus est qui appetit poenam dabit instantiam de irato parentibus.

Celantē proponere oportet non ut propter ipsum sed alterius gratia praetendentem. simul et propositionem quam sumit. uerentur enim respondentes quae ad positionem sunt utilia.

Celans propositum debet maxime facere dubium utrum quod proponitur aut oppositum sumere uelit.

Celans propositum debet per similitudinem inquirere. & non in propria forma: nam & uerisimile est: & latet magis uniuersale.

Celantem propositum oportet sibimetipsi quandoque facere instantiam: in suspecte enim se haber respondentes ad eos qui uidentur iuste argumentari.

Vtile est spondenti dicere quoniam consuetum est qui cedi quod dicitur: pigrescunt enim respondentes quod solitum est negare instantiam nō habentes: simul etiam quia utuntur ipsi talibus. scilicet propositionibus ab omnibus concessis. cauent negare ea aliis.

Vtile est arguenti celanti propositum non properare: & si omnino utile fuerit contra properantes respondentes magis obstant.

Vtile est celanti propositum non ipsum proponere quod oportet sumere: sed cui hoc consequens est ex necessitate: nam magis conceditur eo quod non simul manifestum sit quod accidere est: & sumpto hoc sumptum est & illud.

Vtile est in ultimo interrogare quod maxime uult sumere: maxime enim prima tenuunt respondentes.

Nota ut dicat textus quod ista cautela non debemus uti ad oēs: quia ad rudes primo ponēda sūt utilia: nā prima maxime admittūt ne ruditas eorū appareat: nisi sit eis ualde manifestū qd debet eis cōcludi: in fine aūt cū aliqua cōtra eos cōcludūtur: aduersantur per oia: & etiā quae sunt utilia negant. Similiter contra respondentes subtiles & ingeniosos est faciēdū: quia tales propter ingenii sui subtilitatem omnia principia concedūt: & confiduntur de seipsis credentes se nihil passuros per cōcessa ab eis: in fine autem negant etiam quod utile est cum concludi se sentiunt: ualet ergo ista cautela ad mediocres.

Vtile est prolungare & interponere quae non sunt utilia ad orationem: nā cum sint plura dubium est in quo falsum sit.

Capi. iiii. Ad ampliandum propositum uti debet arguēs inductione aut diuisione eorum quae cognata sunt: nō necessaria autē ad cōclusionē.

Capi. v. Ad explanationem propositi: manifesta exempla & parabolae sunt ferendae.

Capi. vi. Vtendum est in disputando syllogismo quidem sapiētes magis

q̃ ad plures:inductione autem:e contrario.

Quando inducenti in omnibus:non concedit respondens uniuersale:tūc iustum est inducenti instantiam exigere:non inducente autem eo in aliquibus sic esse:non iustum est exigere in aliquibus non sic esse.

Oportet qui instant in altero q̃ in proposito instantiam inferre:aut dicere quoniam hoc solum est tale.

Qui instant non ferunt instantiam in æquiuoco : & si ferunt:argumenti auferendum est hoc in quo est instātia:ablato enim aliquo talium in quo est instantia cogetur ponere in reliquo. Et isto sumitur q̄ propositio in parte falsa est uerificanda per exceptione.

Capi.vii. Disputanti non est utendum syllogismo per impossibile : nam nisi ualde manifestum sit falsum esse non impossibile dicunt esse demonstranti autem nihil differt sic uel sine impossibili syllogizare.

Non debet arguens conclusionem interrogare. an scilicet coclūdatur ex præmissis. Sic enim illo renuente non uidebitur fieri syllogismus.

Si arguens unam orationem frequenter interroget male inquirit.

Probare difficile:& sustinere facile est easdem hypotheses:sunt autem talia quæ natura sunt prima. scilicet principia. & postrema. Idest ultime conclusiones: nam prima diffinitione indiget postrema uero per multa terminantur:impossibile est enim demonstrare aliquid eum qui nō incipit a primis principiis & copulat usq̃ ad ultima.

Media uix probare est quæ ualde proxima sunt principio:nam enim contingit plures ad hæc rationes inuenire : cum sint pauca media & eius & principii.

Capitulo.viii.

Est interrogantis se inducere orationem:ut faciat respondentem improbabilissima dicere:quam quæ propter positionem sunt necessaria:respondentis autem est non propter eum uideri accidere impossibile: aut q̄ præter opinionem:sed propter positionem.

Non eædem sunt considerationes & docentibus & discentibus & colluctantibus.neq̃ his qui exercent se inuicem perspectionis causa. discenti ponenda sunt semper ea quæ uidētur uera:neq̃ enim conatur ullus falsum docere.

Colluctantium est interrogantem quidem uideri aliquid facere omnino: respondentem uero nihil uideri pati.

Capitulo.viiii.

Necesse est respondentem sustinere orationem ponentem aut probabilem positionem.aut improbabilem.

Cum improbabilis sit positio : necesse est conclusionem opponenti fieri probabilem cum uero probabilis improbabilem:nam oppositum semper poni opponens concludenti autem neq̃ probabile neq̃ impro

babile quod positum est:& conclusio erit talis. Ibi ponit textus ꝙ quãdo positio est improbabilis simpliciter: & quærat opponens aliquid probabile respondenti non debet respondens simpliciter concedere probabilia. Si uero probabilis sit conclusio:tunc concedenda sunt omnia probabilia: Si uero neutra sit positio:tunc danda sunt omnia probabilia & improbabilia:dummodo sint magis probabilia conclusione: quia principia oportet esse magis talia conclusione.

Si non simpliciter probabilis uel improbabilis sit positio: sed solum respondenti:quod uidetur sibi uel non uidetur:ponendum uel non ponendum erit: si uero alterius opinionem obseruare uoluerit respondens:ad illius intellectum aspicienti ponendum singula uel negandum: ita ꝙ illa solum concedat uel neget quæ autor opinionis concederet uel negaret.

Qui ferunt extraneas opiniones: ut bonum & malum esse idem sicut heraclitus dicit: non conceduntur adesse eidem simul contraria: non quia non uideatur eis: sed quoniam secundum heraclitum sic dicendum.

Capitulo.viiii:

Necesse est omne quod interrogatur aut probabile aut improbabile: aut neutrum esse:& ad orationem: idest ad propositum uel non ad orationem pertinens esse.

Si interrogatum sit improbabile:& non ad orationem:dandum quidem est:sed significandum quoniam non uidetur: ad cautelam fatuitatis euitandæ.

Si interrogatum sit probabile & ad orationem:dandum est. quoniam uidetur quidem sed ualde propinquum ei quod in principio & ꝙ interimitur hoc posito quod positum est.

Si interrogatum neq; probabile neq; improbabile est: si nihil ad orationem pertinens est:dandum est sine determinatione. Si autem ad orationem:significandum quoniam posito eo interimitur quod in principio est & qui sic respondet:nihil propter hoc uidebitur pati si præuidens singula posuerit.

Interrogantibus improbabiliora conclusione: nihil est concedendum:

Capitulo.x.

Concessum est respondenti non intelligenti:dicere quoniam non intelligo:& multipliciter dicto non ex necessitate confiteri uel negare.

Nisi planum sit quod dicitur:non pigritandum a respondente dicere nõ intelligere:nam sepæ ex eo quod non plane interrogantibus dant obuiat aliquid difficile.

Si notum sit quod dicitur multipliciter autem dictum sit:si in o[m]nibus .s.mẽbris quidem uerum uel falsum sit quod dicitur dandum simpliciter

uel negandum: si autem in aliquo quidem uerum: in aliquo autem falsum: significandum est quoniam multipliciter dicitur: & propter hoc aliud quidem falsum: aliud autem uerum.

Si non præuiderit respondens dubium: & in alterum. scilicet membrum. inspiciens posuerit: dicendum ad eum qui alterum dedit quoniam nõ ad hoc inspiciens dedi: sed ad alterum eorum.

Pluribus existentibus quæ sub eodem nomine & eadem oratione sunt: facilis est dubitatio.

Si planum sit & simplex qd interrogatur: aut sic: aut nõ respondendũ est.

Capi.xi. Singularia omnia concedenda sunt si sint uera & probabilia: ad uniuersale autem temptandum est instantiam ferre.

Sine instantia uel quæ sit uel quæ uideatur: prohibere orationem: proteruire est.

Si non contra argumentari habeat respondens: quoniam non est uerum qd inducitur: multo magis uidebitur proteruire: q̃ ius nec hæc sufficiat ad soluendum: nam plures habemus orationes contrarias opinionibus quas difficile est soluere.

Est in disputationibus proterua respõsio præter prædictos duos modos: syllogismi corruptio.

Ex quibus interimunt inquirentes propositum: his a respondente aduersandum est.

Improbabilem positionem inferre cauendum est a respondente.

Improbabilis positio est multipliciter: nam ex qua incõuenientia conuenit dicere: ut si dicat omnia moueri aut nihil. & quæcunq; sunt peioris consuetudinis eligere: & repugnandtia consiliis. ut iniuriam facere q̃ pati melius.

Audientes: non sermocinationes causa odiunt inferentem: sed ut ea quæ sibi uideantur dicentem odiunt.

Quando orationes falsum syllogizant soluendum interimenti propter quid sit falsum: non enim qui quodlibet interimit soluit si hoc falsum sit quod interimitur: sed qui interimit propter quod fit falsum.

Nouit solutionem qui sciuit quoniam propter hoc conclusio sit falsa: & præuidens uidetur esse.

Capi.xi Cõtingit orationẽ prohibere concludi quadrupliciter: aut enim interimere a quo sit falsum: aut ad interrogantem instantiam inferre: scilicet quærendo quæstionis intellectum aut aliquam conclusionem collateralẽ: ut scilicet impediatur arguens. sæpe enim non soluit quod interrogans non potest longius proferre: tertium ad interrogata. idest pmissas. ex hoc scilicet q̃ non bene ordinetur: & non propter falsitatẽ. dicere instantiam quarta & pessima instantia est ad tempus: quidam enim talibus instat ad quæ disputare pluris opus est tẽporis q̃ præsen/

tis exercitationis.

Prima earum quæ dictæ sunt instantiarum est solutio reliquæ autem prohibitiones quædam sunt & impedimenta conclusionis.

Capi.xiii. Prauus socius est qui impedit comune opus. idest propositum quod inuestigari debet.

Necessarium est quandoq; ad eum qui dicit. idest respondet non ad positionem conari idest arguere. quando is qui respondet contraria interroganti obseruat.

Plures in uno impossibile est uincere.

Qui litigatorie interrogat praue disputat: & qui respondendo non concedit quod uidetur neq; suscipit quicq; quod uult interrogans inquirere praue similiter.

Non similiter increpandum est & orationem per se & interrogantem: nã nihil prohibet orationem quidem prauam esse: interrogantem uero optime ut contingit contra respondentem disputare: & e contrario.

Capi.xiiii. Orationis in se quinq; sunt increpationes: prima quidem quãdo ex interrogatis non concluditur neq; quod propositum est neq; omnino nihil cum sint falsa uel improbabilia: aut omnia aut plura in quibus est conclusio. Secunda si non fiat ad positionem syllogismus. Tertia si additis quibusdã fiat syllogismus: & hæc sint peiora his quæ interrogatur: & minus probabilia conclusione. Quarta si ablatis quibusdam fiat conclusio. Quinta si ex improbabilibus & minus credibilibus conclusione: aut si ex ueris sed plus opera indigentibus demonstrari q̃ conclusio.

Nihil prohibet orationem per se quidem esse uituperabilem: ad propositum autem laudabilem: & e conuerso.

Eos qui per falsa uerum concludunt non iustum est increpare: qui est uerum quandoq; ex falsis syllogizare.

Ca.xv. Dif. Philosophema ẽ syllogismus demõstratiuus. φιλοσόφημα.

Diffi. Argumentum est syllogismus dialecticus.

Diffi. Sophisma est syllogismus litigatorius. σόφισμα.

Diffi. Aporema est syllogismus dialecticus contradictionis. ἀπόρημα.

Capi.xvi. Falsa dicitur oratio. scilicet syllogis. quadrupliciter: uno modo quando uidetur concludi & non concluditur: alio modo quando concluditur quidem: non autem ad propositum: quod accidit maxime in his quæ ad impossibile dicuntur. Tertio quando ad propositum quidem concludunt: non tamen secundum propriam disciplinam. Quarto si per falsa concluditur.

Capi.xvii. Petere principium quinq; modis contingit manifestissime quidem: & primo si quis idem quod monstrari oportet petat: secundo quãdo quod particulariter oportet demonstrare uniuersaliter quis petat:

Tertio si quis quod uniuersaliter est ostendere propositio particulariter petat. Quarto si quis diuidens petat quod propositum est. Quinto si quis cotum quæ sequuntur se inuicem ex necessitate alterum petat.

Petere contraria quinq; modis contingit. Primo si quis opposita petit secundum affirmationem & negationem. Secundo si contraria secundum positionem ut bonum & malum idem. Tertio si quis uniuersaliter probans particulariter petierit contradictionem: aut si hoc petens in uniuersali uniuersaliter contradictionem temptauerit sumere. Quarto si quis petat contrarium ei quod ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt. Quinto si quis ea non sumat: talia autem petat ex quibus erit opposita contradictio. ut scilicet sunt disperatæ

Differt contraria accipere ab eo quod est in principio tantum: quoniam huiusmodi. scilicet petitionis principii. quidem peccatum est ad conclusionem: nam ad illam aspicientes quod in principio est dicimus petere contraria autem sunt in prioribus in eo quod habēt se aliquo modo hæc ad inuicem.

Capi. xviii. Ad exercitationem orationum primum oportet assuescere cōuerti orationes. idest facere syllogismos [illegible] sic enim ad quod dicitur. scilicet ad conclusionem. magis habebimus nos idoneos: & in paucis. scilicet premissis. plures faciemus conclusiones.

Secundo ad omnem positionem quoniam sic & quoniam non sic argumentandum: considerandum: & inuenienti solutionem statim quærendum.

Tertio alternatim eligendum quæ sunt ad eandem positionem argumenta: hoc enim ad cognoscendum multam idoneitatem facit: & ad arguendum magnum habet adiutorium.

Ad cognitionem & ad phisicam prudentiā posse conspicere & conspexisse quæ utrinq; accidit dicere ex hypothesi nō paruum instrumentū est.

Opportet huiusmodi esse boni ingenii. [illegible] uolunt prædicta facere & se exercere in disputationibus.

Secundum ueritatem bonum ingenium est posse bene eligere uerum & fugere falsum: qui nati sunt bene: possunt facere bene: nam qui amant & qui odiunt hoc quod profertur facile discunt optimum.

Oportet disputantes terminorum esse idoneos: & probabillum & primorum habere se promptos.

Temptandum est & his quæ sæpe incidunt sermocinationes tenere: & in orationibus.

Propositiones scite memoriter oportet: eo quod determinatas magis eas inspiciunt secundum numerum in syllogismo.

Propositionem communem magisq; orationem. idest totam [illegible] [illegible] ad memoriam ponendum est. [illegible]

tera argumentatio.

Orationem unam plures facere assuescendum est:ut obscurissime abscō dentibus responderi possit.

Oportet maxime fugere in uniuersale ferre syllogismos:

Exercitium est causa potestatis & maxime circa propositiones & Instan/ tias.

Dialecticus est propositiuus & instantiuus.

Proponere est unum facere quæ sunt plura:oportet enim unum omnino sumere ad quod est disputatio.

Instare est quod unum est facere plura:nam aut diuidit:aut Interimit:hoc quidem dans:illud autem non dans eorum que posita sunt.

Non est cum omni disputandum necesse est enim contra aliquos prauas fieri disputationes:nam contra eum qui omnino temptat uideri profu gere iustum est temptandum syllogismum facere i non pulchrum au/ tem. quia scilicet omni i negotio & oportet fieri disputationē certatoriā.

Qui in disputationibus exercitati sunt non possunt abstinere a disputa/ tione certatoria.

Incipiunt propositiones ex primo libro elencorum Aristotelis.

Lii sunt syllogismi elenchi alii cum non sint uidentur esse pro/ pter quandam similitudinem.

Alii habent habitum scientiæ bene:alii autem uidentur:ut tribua/ liter inflantes se:& fingentes se:& alii quidem pulchri propter decorem:alii autem uidentur componentes se.

Imperiti uelut distantes longe speculantur.

Syllogismus ex quibusdam positis est ut dicatur diuersum quid ex neces sitate ab his quæ posita sunt.

Elencus est syllogismus cum contradictione conclusionis:

Quoniam non est res ipsas ferentes disputare:nominibus pro rebus uti/ mur notis:& ideo quod accidit.

Nomina finita sunt & orationum multitudo:res autem numero infinitæ necesse ergo erit plura eandem orationem & unum nomen signare.

Quemadmodum illi qui non sunt prompti numeros ferre a scietibus ex/ pelluntur:eodem modo & in orationibus qui nominum uirtutis sunt ignari paralogizantur.

Quibusdam magis opere pretium est uideri sapientes quam esse & non uideri.

Diffi. Sophistica est apparens sapientia:non existens autem.

Opus scientis est non mentiri de quibus nouit:& mentientem manifesta re posse.

Capi.ii Sunt disputationum genera quattuor: doctrinales: dialecticæ: temptatiuæ. litigiosæ.
Diffi Doctrinales sunt quæ ex propriis principiis cuiusq; disciplinæ: & nõ ex his quæ uidentur esse respondenti syllogizant.
Oportet eum credere qui discit.
Diffi Dialecticæ sunt quæ ex probabilibus sunt collectiuæ contradictionum.
Diffi Temptatiuæ sunt quæ sunt ex his quæ uidentur respondenti: & necessarium est scire ei qui simulat habere scientiam.
Diffi Litigiosæ sunt quæ ex his sunt quæ uidentur probabilia: non sunt autem.
Quæ coniectant qui in disputationibus decertãt sunt quinq;: redargutio falsum: inopinabile: soloecismus: & facere nugari.
Qui in disputationibus corrixantur maxime uolunt uideri redarguẽtes.
Modi arguendi sophisticæ sunt duo: alii quidem secundum dictionem: alii extra dictionem.
Modi qui sunt secundum dictionem sunt sex numero: æquiuocatio: amphibologia: compositio: diuisio: accentus: figura dictionis.
Sunt tres modi secundum æquiuocationem: unum quidem quando oratio uel nomẽ principaliter significãt plura. Secũdus quãdo sic soliti sumus dicere. Tertius quando compositum cum altero plura significat: separatum uero simpliciter.
Secundum compositionem falsæ sunt: ut posse sedentem ambulare: uel quod unum solum potest ferre potest plura ferre: & discere nunc litteras sic quidem didicet quas scit.
Secundum diuisionem sunt: ut quinq; sunt duo & tria: & posui te seruum entem libertum: & quinquaginta uirorum centum reliquit diuus achilles.
Secundum accentum in his quæ sunt sine scriptura dialecticis: nõ est idoneum facere orationem: in scripturis autem & poematibus magis.
Secundum accentum sunt ut metuo longas pereunte lydia noctes: dormis: & heu quianam tanti cinxerunt æthera nimbi.
Secundum figuram dictionis accidunt quando non idem interpretatur similiter: ut masculinum: fœmininum uel quale quantum: & econuerso uel hoc aliquid: quale quid.
Capi.iii Extra dictionem paralogismorum species sunt septem una quidem secundum accidens: Secunda in eo quod simpliciter & non simpliciter. Tertia secundum elenchi ignorantiam. Quarta secundum consequens. Quinta secundum ꝙ in principio est sumere. Sexta ꝙ non est causa secundum causam sumere. Septima plures interrogationes ut unam facere.

Diffi. Elenchus est contradictio unius & eiusdem non nominis sed rei: & nominis non synonimi:sed eiusdem:ex his quæ data sunt ex necessitate non connumerato quod erat in principio:secũdum idem:ad idẽ: similiter & in eodem tempore.
Quidam omittentes aliquid ex his quæ dicta sunt faciunt apparentem elenchum.
Capi.iiii. Est omnes dictos modos fallatiarum reducere in elenchi ignorantiam conuenit enim resoluere in elenchi diffinitionem.
Qui nõ possunt distinguere aut interrogari conceduntur:aut cõ non dent putantur dedisse.
Quæ uni & eidem sunt eadem sibi inuicem probamus esse eadem.
Propositio unum de uno significat.
Diffinitio eadẽ est unius solius:& simpliciter rei:ut hominis:& unius tantum hominis.
Capi.vi Sophisticus elenchus non simpiiciter est elenchus:sed ad aliquã similiter & syllogismus.
Quod aliquis non interrogatus arbitratur dandum : & interrogatus ponet idem
Secundum unamquamq; artem est falsus syllogismus.
Capi.vii. Inconueniens est opinari alias ad nomen esse orationes alias ad intellectum:& non easdem.
Impossibile est aliquem uidere quod non putat.
Aliud est docere q̃ disputare:quoniam oportet docentem quidem non interrogare:sed eos manifestos facere:illum autem interrogare.
Qui secundum rem considerat comunia dialecticus est: qui autem hoc apparenter facit sophista est.
Capi.viii. Qui ob uictoriam ipsam certant sunt litigiosi homines:& rixe amici esse uidentur:nam quis omnino uincere uolunt omnia apprehẽdunt:hi litigiosi sunt.
Qui propter gloriam certant quæ in differentiis est sophistici sunt.
Non est dialecticus circa aliquod genus determinatum : neq; ostensiuus illius:neq; talis qualis uniuersalis:neq; enim sunt omnia in uno aliquo genere : neq; si essent possibile esset sub eisdem principiis esse ea quæ sunt.
Nulla ars demonstratiua alicuius:naturæ interrogatiua est:non enim possibile utramlibet partium dare:nam syllogismus non fit ex utrisq;.
Est experimentum sumere non scientis:& eum qui nescit rem:
Omnes etiam idiotæ utuntur quodammodo dialectica : & temptatiua: nam omnes usq; ad aliquid conantur diiudicare pronunciantes.
Arguunt omnes, scilicet idiotæ & sine arte participant id de quo artificialiter dialectica est:& arte syllogistica dialecticus & temptatiuus.

Capi.viii. Falsum in aliquo ostendere & ad inopinabile ducere primo est ex eo quod interrogat quodammodo. idest celantes. secundo intetto/gare multa:quamuis determinatum sit ad quod disputat. tertio ea quæ uidentur dicere probare. idest laudare. nam hoc facit quandam ido/neitatem ut ad inopinabile ducat uel falsum quarto si interrogatus dicat aut neget aliquid horum ducere ad quæ argumentari idoneus est. quinto nullam statim interrogate positionem sed confiteri ob hoc se interrogare q discere uelit.

Vt ad inopinabile ducat considerare debet opponens ex quo genere. idest secta. est qui disputat. deinde intertogare quod pluribus. scilicet illius secte. habūdat. idest uidetur. secūdo debet cōsiderare que ex uo luntatibus occultis & manifestis opinionibus procedunt tertio considerare ea quæ sunt secundum naturam & legem contraria enim esse naturam & legem dicunt quatto considerare ea quæ pluribus & sapientibus sunt contraria.

Lex opinio plurium est:sapientes autem secundum natutam & secūdum ueritatem dicunt.

Capitulo.x.

Facere nugati etit:si opponens supponat q nihil differat nomen. idest nomen per se sumptum. uel cum alio uel orationem dicere:ut duplum & dimidii duplum.

Capitulo.xi.

Contingit ducere ad solecismum & uideri:& non ducere & uideri:& ducere & non uideri: quemadmodum dicit cecilianus si ficus sit secun/dæ declinationis qui dicit ficus naturas solœcismum facit:non uide/tur autem pluribus:qui uero ficos uidetur quidem sed non facit.

Capitulo.xii.

Ad tedarguendum unum quidem utile est longitudo: difficile est enim simul multa conspicere. Secundum uero festinatio:nam tardiores minus præuident. Tertium ira & contentio:conturbati enim minus possunt conseruare orationem elementa autem iræ sunt:manifestum re/spondentem facere q uult iniuste agere: & circa omne impudentem esse. Quartum permutatim interrogationes ponere. Quintum propo/situm occultare:nam occultatio est latendi causa: latere autem causa fallaciæ.

Ad negantes quæcunq opinantur esse ad propositum: intertogandum est oppositum uelut contrarium uelit sumere: aut duorum ex æquo in terrogationem facere:nam cum dubium est quid opponēs uelit sume/re minus graues fiunt respondentes.

Quando tespondens dedit singulare inducenti uniuersale ut concesso utendum est uniuersali:nam plærumq putant & ipsi dedisse. & audieu

tibus uidetur propter memoriam inductionis.
Quando respondens dedit in quibus non nomine significatur uniuersa le sed similitudine: utendum est opponenti ad hoc quod expedit illo si militatet enim plærunq; similitudo.
Quando respondens admittit contrarium debet opponens inquirere sub aliqua disiunctione.
Appositis iuxta se contrariis & maiora & magna uidentur: & peiora & meliora.
Sæpe facit uidere redargui maxime sophistica calumnia interrogantium cum nihil syllogizantes non interrogationem faciunt de hoc quod ul timum est sed conclusiue dicunt uelut syllogizantes: non ergo hoc & hoc.
Opponens debet laudare respōsionem respondentis: si concedit aliquod inopinabile: & interrogare oppositum illius inopinabilis an sit uerum uel falsum: & si concedat illud oppositum fiet contra ipsum uerus elen chus: si non: fiet apparens.
Opponens debet considerare in positione respondentis si sit contrarium prius dictis ab eo.
Si opponens instat argumento opponentis: opponens fingere debet mul plicitatem aliquam in suo dicto.
Si respondens uideat respondentem percipere multiplicitatem in oratio ne: debet præuenire soluendo illum defectum & interrogare alia: ut credatur uere arguere.
Si opponens non habeat argumentum ad principale propositum debet se transferre ubi habundat argumentis: & si respondens quærat quare se transferat respondeat solummodo in generali q̄ sibi intendit con/ tradicere.
Opponens non debet interrogare omnes propositiones quæ ualent ad propositum: sed ut concessis uti.

Ex secundo libro elenchorum. Capitulo. I.

Cito solutiones patalogismorum utile est ad philosophiam: & ad gloriam circa omnia exercitatum esse uideri: & in nullo in scie se habere.
Qui ab alio facile patalogizatur: & hoc non sentit & ipse a se hoc patitur sæpe.
Non est idem soluere uitium orationis: & interroganti posse obuiare ue/ lociter: nam quod scimus sæpe transpositum ignoramus.
Citius & tardius exercitatione fit magis: quare si manifestū nobis sit: im/ meditati autem simus: fallimur: temporibus frequenter.

Facilius est componere paralogismos q̃ soluere.

Contra litigiosos syllogismos obstandum est non ut contra arguentes: sed ut contra apparentes: quare ut non uideantur corrigendi sunt.

Accidit sæpe uidentes amphibologiam pigrescere diuidere: eo q̣ frequẽtet talia proponantur ne ad omnia uideantur graues esse: quare quando data est diuidere non pigritandum.

Nulli eorum quæ æquiuoca sunt conuenit respondere simpliciter: & si de omnibus uerum sit: quoniam nõ oportet ad duas interrogationes unam responsionem dare.

Capitulo.ii.

Respondens nõ debet multa cõcedere: & si uera uideantur: sed dicere ttã: seu tuel ita: sic enim non fiet elenchus.

Si respondens aliquod inopinabile cogatur dicere: debet dicere hoc multis uideri sic enim inopinatum non uidebitur fieri.

Si respondens ad inconueniens ducitur: & antecedens sit propinquum consequenti: dicere debet q̣ petit quod in principio est.

Quando ab arguente uniuersale non nomine proprio sumitur sed in parabola: dicendum est a respondente quoniam non ut datum est neq; ut proposuit sumit.

Quando obscurum est & truncatum quod proponitur: non concedendum simpliciter.

Quando duo proponuntur respondenti: cum alterum quidem est: alterũ ex necessitate uidetur esse: debet potius respondes negare consequens quam antecedens: quia difficilius est illud sillogizare: & uniuersaliter duobus sibi propositis debet quod facilius est date & difficilius ad probandum negare.

Si duo habebant contrarium & respondens date nesciat dicendum est contrarium quidem esse: nomen autem non esse alterius contrarii.

Si dubium proponitur respondenti cuius sunt contrariæ opiniones debet dicere quoniam huius sunt contrariæ opiniones assignando eas: & sic non putabitur mentiri: & faciet orationem sine elencho ui deri.

Si respondens præsensetit interrogationes: prius insurgendum est & prædicendum. Sic enim maxime interrogantem prohibebit at guere.

Capitulo.iii.

Diffi. Solutio recta est manifestatio falsi syllogismi: secundum quam interrogantem. id est præmissam. accidit falsum.

Falsus syllogismus sit dupliciter: aut quia syllogizatũ est falsum: ut quia non est syllogismus sed apparens.

Debet respondens orationes syllogisticas falsum syllogizantes interimi

do. scilicet præmissas. soluere: appatētes uero diuidendo. scilicet præmissas·

Volentibus soluere orationem primum respondendum est si syllogizata est aut non: deinde utrum sit uera conclusio aut non: quatenus diuidentes uel interimentes soluamus.

Capi.viiii. Ad eos qui p'utes interrogationes unam faciū: statim in principio determinandum: ná interrogatio una est ad quá una est respōsio. Nec plura de uno: nec unū de multis: sed unū de uno dicendū uel negādū

Cap.x. Orationem aliæ sunt faciles respici: aliæ difficiliores.

Qui est secūdum æquiuocationē patalogismus uidemus esse leuissimus: & orationes huiusmodi ridiculosæ: & non digne solitione.

Acus oratio est quæ dubitare facit maxime mordet enim hæc maxime respondentem.

Oratio accerrima dicitur quæ ex maxime appatentibus q̄ maxime probabile interimit.

Socrates interrogabat sed non respondebat: fatebatur enim nescire.

Earum quæ inueniuntur aliarum scientiarum omnium scilicet a logica quæ ab alliis sumpte sunt: & prius celebratæ particulatiter: idest solum quantum ad principia augentur ab eis qui accipiunt postea: quæ autē ex principio inueniuntur parum in primis solent augumentum sumere: utilius autem est illo quod postea ex his fit augumentum.

Principium omnium scilicet scientiarum. est maximum: quare & difficilimum: quanto enim optimum potestate tanto prauissimum magnitudine: difficilimum enim est uideri.

Principio inuento facile est addere & augere reliquum.

Qui principia rhetoricæ inuenerunt & aliarum artium omnino ad paruū quid perduxerunt: qui autem nunc famosiores sunt assumentes a multis uelut ex successione particulatiter colligētes sic auxerunt: tysias quidem post priores: tysimachus post tysiam: theodorus autem post hūc.

Artis logicæ ante me, scilicet ante aristotelem. nihil omnino erat prescrutatum: sed uelox: idest labilis a memoria. quia sine arte erat doctrina discentibus ab eis: non enim artem sed quæ ab arte sunt dantes antiqui erudite arbitrati sunt.

Reliquum erit omnium uestrum ꝟ eorum qui audierunt hoc opus omissis artis indulgentiam: inuentis autem multas habere gratias.

Expliciunt auctoritates ex secundo el[illegible] aristotelis.

Incipiunt propositiones ex primo libro [illegible] aristotelis secundum interpretationem georgii trapezuntii ex primo capitulo q̄ de eisdem est rhetorica & dialectica & de ipsius utilitate

Hetorica cum dialectica conuertitur: nam de eis utraque est quæ cognoscere quodam modo communiter est: & nullius determi-

natæ ſcientiæ.

Omnes ſcientiæ rhetorica & dialectica quodammodo participāt:nā oēs uſq͛quaq͛ tum quærere ac reddere rationē:tum defēdere acaccuſare conātur:uerū multi hæc temeræ nō nulli exercitatiōe ac habitu factitant.

Quicunq͛ eloquentiæ attes ad preſens uſq͛ compoſuerunt:paruam ipſius particulam adinuenerunt.

Fidem facere tethori artificioſum tantummodo eſt:cætera uero accedūt.

Enthymemata perſuaſionis netui ſunt.

Indignatio miſericordia ita cæterīq͛ animi affectus nō de ipſa re ſunt ſed commouendi iudicis cauſa.

Quiddam(ut ariopagitæ)recte prohibent litigātem prætet rem quicq̄ dicete:non enim oportet in iram:aut inuidiam aut in miſericordiam impellendo a recto iudicem flectere:ne ſimiles ei ſimus qui eam qua uſurus ſit regulam prius inflectit.

Perſpicuum eſt nihil ad litigātem pertinete niſi ut oſtendat utrum res ſit necne:& utrum factum ſit an non:ſi uero magnum aut paruum iuſtū aut iniuſtum:quæ legiſlator nō determinauit:ea non a litigantibus accipere ſed per ſe ipſum iudicem ſcire oportet.

Maxime conuenit ut quæ recte poſitæ ſunt leges cuncta ipſe determinēt quæ determinati queant:& quam minima iudicibus relinquant:primū quia unum aut paucos prudentes qui leges ferre ac iudicare poſſint facilius eſt inuenire q̄ multos:deinde quoniam longi temporis conſideratione leges ferunturicum iudicia breuiſſime conficiantur:itaq͛ difficile eſt ut bene a iudicibus iuſtum & conducibile diſtribuatur.

Legumlatoris iudicium nō de ſingulis nec de preſentibus:ſed de uniuerſalibus & de futuris eſt:prætet uero ac iudex de preſentibus iam determinatiſq͛ iudicant:inde fit ut cum & ament & oderunt:ſua quoq͛ utilitas connexa ſit:nō ſatis queant ueritatem perſpicere:ſed propria uel uoluntas uel dolor iudicia ſua obumbret.

Factum eſſe aut non factum:& fore aut non fore:eſſe quoq͛ uel non eſſe: hæc omnia cum non poſſit legiſlator preuidere iudicibus relinquēda neceſſario ſunt.

Melior ac ciuitatibus utilior deliberatiua preceptio eſt:q̄ iudicialis.

Minus in deliberationibus conducit prætet rem dicete:minuſq͛ maliciæ deliberatio habet:q̄ iuris dictio:cum ſit comunis:hic enim de ſuis qui audit iudicaturus eſt:itaq͛ nihil aliud demonſtrare oportet:niſi ꝙ ſic ſe habet ut conſiliatius dicit.

Perſpicuum eſt fidem demonſtratione fieri:tunc enim uehemēter credimus cum demonſtratum eſſe putauerimus.

Diſſ. Enthymema rhetorica eſt dēmonſtratio.quod præcipuū eſt in demonſtratione perſuaſione.

De quolibet syllogismo dialectica uel uniuersa uel pars ei⁹ q̃dã cõsiderat.

Eiusdẽ uirtutis est ut ueri & uerisimilis consideratio.

Homines satis ad ueritatem nati sunt:& ut plurimũ ueritatẽ cõsequũtur.

Oportet ut sicut in syllogismis ita in rhetoricis contraria persuadere possimus non ut utraq; faciamus:(nã mala facienda non sunt:)sed ne nos lateant quomodo se habeant:& ut cum alii non iuste utantur oratione soluere possimus

Aliarum artium nulla de cõtrariis ratiocinatur:sed dialectica & rhetorica id solæ faciunt:cum utraq; similiter de contrariis sit:quis non similiter res subiectæ se habent:sed semper uera præstantioraq; secundum naturã melius syllogismo colligũtur:ac ut simpliciter dicã credibiliora sũt

Absurdum est si non posse corpore sibi præsidio esse turpe sit:ratione uero non sit:quod hominis magis est:q̃ usus corporis:

Officium rhetoricæ non est persuadere:sed posse quæ in singulis credibilia sunt perspicere:ueluti etiam in cæteris artibus:nec enim est medicinæ sanitatẽ inducere:sed quo ad usq; possibile sit:ad hoc usq; pducere:cũ possibile sit esse eos qui nullo possint pacto sanari bene tamẽ curare.

Rhetoricæ est tam quod credibile est q̃ quod credibile uidetur perspicere:ut dialecticæ tam syllogismum q̃ apparentem syllogismum.

Dialecticus cauillator non uiribus sed electione:rhetor uero tã scientia q̃ electione orator erit cauillator enĩ.i.sophista fit si in utẽdo syllogismũ apparentẽ eligit:quia uiribus dialecticus electione cauillator ẽ:sed hæc in oratore nõ destinguũtur:nam uiribus utrũq; uidet.s.tam quod credibile q̃ quod apparet & cũ finis suus persuadere sit nõ est demõstrãdus cauillator si etiam apparentibus ad persuadendum utatur.

Capitulo secundo quid sit rhetorica quod eius subiectum.

Diff. Rhetorica est uis qua quod in unaquaq; re probabile est perspicitur.

Persuasionum aliæ sine arte sunt:aliæ artificiosæ.

Diff. Persuasiones sine arte sunt quæ non a nobis excogitantur:sed cũ extant assumuntur:ut testes cruciatus scripta:artificiose uero:quæ ratione ac uia a nobis excogitari possunt.

Persuasionũ quæ ratione parantur genera sunt tria:nam alia in moribus sunt eius qui dicit:alia in auditore modo quodam afficiẽdo:alia in ratione ipsa cum demonstraremus aut demonstrare uideamur.

Probis & magis & facilius de omnibus simpliciter credimus:nam probitas dicentis:non(ut quidã eorum qui artẽ scripserũt nihil affert ad probandũ:sed forte(ut breui absoluam)præcipuam mores fidem faciunt.

Non similiter iudicium reddimus cum dolemus & cum lætamur:aut cũ diligimus aut cum odimus.

Rhetorica est quasi propago dialecticæ:& eius negotii quod,cum de affectibus sit æquum est ut ciuile appelletur.

Enthymema syllogismum thæthoricum:extremum uero rhetoricam inductionem appello.
Si multis aut similibus sic se habere ostendas:ibi quidem inductio:hic autem extremum uocatur
Si cum quædam sint aliud quid illorum causa eueniat præter illa:quoniam illa sunt:aut uniuersaliter aut ut in plurimum:ibi quidem syllogismus:hic autem enthymema uocatur.
Ars nulla considerat singularia singularia enim infinita sunt & sciētia nequeunt contineri.

Ars no se sin gularib;

Consultamus de his quæ uidentur utroq; posse pacto fieri:nā de his quæ dicitur fieri aut fore aut se habere non possunt nemo sic existimans cōsultabit:cum non aliter q̄ sic consultari possit.
Fluunt enthymemata ex probabilibus & signis.
Diffi. Probabile est quod semper fere solet fieri:uerū nō simplicitet: sicq; se habet ad illud ad quod est probabile:ut uniuersale ad particulare:
Probabile qd græce εἰκος dicitur est & cetera nā si particulariter capiātur statim apparet quod possūt aliter se habere:ut in hoc hæc mater diligit filiū suum uel sic medea diligit filiū suum hoc iam nec est nec apparet probabile:hæc uero propositio mater diligit filiū probabilis est & habet se ad illud qd est pbabilis ut uniuersale ad particulare:hæc gre.ta
Signorum aliud quidem se habet ut singulare quiddam ad uniuersale:ut si quis afferat omnes sapientes iustos esse:quoniam socrates cum esset sapiēs iustus erat:aliud ut uniuersale quiddam ad particulare:ut si quis febricitare hominem dicat:& eius signum esse q̄ crebro respiret.
Probabilium & signorum quod necessarium est argumentum dicitur:nā cum nō possint solui quod dictum est tunc potant argumētum esse allatum quasi demonstratum sit atq; conclusum.
Diffi. Exemplum est non ut totum ad totum:neq; ut pars ad totum:neq; ut totum ad partem: sed ut pars ad partem:simile ad simile:quando utraq; sub eodem genere sunt:sed unum altero magis perspicuum.

Capitulo tertio de tribus generibus causarum & finibus ipsorum.

Ex tribus oratio cōstituitur:ex eo qui dicit:de quo dicit & ad quem:idest ad auditorem penes quem etiam finis est.
Necesse est auditorem aut spectatorem esse:aut iudicem:iudicem aut præteritorum aut futurorum.
Diffi. Qui de futuris iudicat senator est:qui de præteritis iudex:qui uero de facultate spectator est.
Tria sunt genera dicendi:deliberatiuum:iudiciale:demonstratiuum.
Deliberatiuæ orationis aliud suasio:aliud dissuasio est:nam semper & qui priuatim consulunt & qui publicæ concionantur horum alterum aggrediuntur

Iudicialis orationis aliud accusatio aliud defensio:horum enim alterum occupant litigantes.
Demonstratiue orationis aliud laus aliud uituperatio.
Consulenti tempus futurum accomodatur litiganti preteritű:demonstrãti præcipue presens.
Omnes secundum ea quæ presentia sunt laudant aut uituperant.
Consulenti finis est utile aut contrarium:nam qui suadet ad melius horta tatur:qui autem dissuadet quasi a peiore dehortatur:litiganti finis est iustum aut iniustum:laudanti aut uituperanti honestum uel turpe.
Argumẽta & probabilia & similiter signa rhetoricæ propositiones sunt.
Diffi. Enthymema est syllogismus ex probabilibus & signis constans.
Capitulo.iii. De quibus deliberatio esse solcat.
Tenendum est non de omnibus bonis aut malis consiliarium consulere: sed de his quæ possunt fieri & nõ fieri:sed neq; de cunctis contingentibus(sunt enim quædã a natura quædam a fortuna bona quæ quis contingentia sint nihil tamen ad ea confert deliberatio:sed de his quæ/cunq; ad nos referri nata sunt:quorumq; origo ac causa in nobis est.
Verum est rhetoricam ex resolutiua scientia & ea ciuili quæ de moribus est:compositam esse.
Maxima de quibus omnes consultant & quæ deliberantes aggrediuntur quinq; ferre numero sunt:de opibus:de bello ac pace:de regionis locorum custodia:de his que inferunt & efferuntur:de legum latione.
Non solum rerum accessiones:uerum etiam expensarum attenuatio nos reddunt ditiores.
Similia a similibus fieri consueuerunt.
Ad ciuitatem tutandam non minimum est ciuem legislationis esse sagacem:nam salus ciuitatis in legibus sita est.
Ad lerẽdas leges peregrinationes:quibus multarum gentiũ leges cognoscis possunt:perutiles sunt.
Ad publica cõsilia diligenter perscripta rerum gestarũ hystoria utilis est.
Capitulo.v. De fœlicitate ac fine deliberantium.
Diffi. Fœlicitas est uel fortuna secũda cum uirtute:uel per se sufficientia uitæ:uel uita tuta & iocundissima:uel possessionũ facultas & corporis uires cũ factiua conseruatiuaq; amplificatiuaq; hominum uirtute.
Diffi. Nobilitas gentis & ciuitatis est indigenas esse aut uetustissimos:& primos duces illustres:multos quoq; ea ex gente in rebus quæ expetuntur præclaros extitisse.
Diffi. Priuata nobilitas est quæ a uiris aut a mulieribus est:legitima ab ipsa procreatio:& aut uirtute aut diuitiis aut alia re laudata primos claros fuisse:multosq; famosos ea ex gente uiros & mulieres iuniores ac seniores fuisse.

Est fœminarũ uirtus corporis quidẽ forma & proceritas:animi uero pudicitia & operandi studium absq; illiberalitate.

Ciuitates quibus haud bonæ sunt mulieres:secuti lacedæmoniis ex media pene felicitatis parte priuantur.

Diffi. Amæna sũt quibus frui queas:quibus uero fruimur ex his nihil magni præter usum consequimur.

Diuitem esse in utendo magisq̃ in possidendo consistit:urẽtis enim operatio est:possessio uero ipsa diuitiæ sunt.

Diffi. Gloria est cum uirtuosus a cũctis existimatur:aut id habere putatur quod cuncti uel plures:uel probi uel prudentes expetunt.

Diffi. Honor est benefacturæ gloriæ indicium.

Honorantur maxime atq; merito qui beneficia contulerunt: deinde qui conferre queant.

Multi honorem assequuti sunt q̃uis parua præbuerint:sed modus profuit atq; occasio.

Honoris partes sunt sacra:memorationes:decantationes carminũ:aut solutæ orationis ad laudem recitatio:loci primi consessus sepulcra:imagines publici uictus:ad hæc etiã barbara:ut inclinari:loco credere:munera quoq;:sed alia apud alios honoratiora sunt.

Diffi. Munus est rei alicuius donatio:atq; honoris signũ quapropter tam æris auidi quã ambitiosi donari cupiunt:cum id donario habeat quod utriq; appetunt.

Corporis uirtus est sanitas:

Pulchritudo alia in alia ætate est:nam iuuenis pulcher est : cui commodũ ad subeundos & cursus & uiolentiæ labores corpus est:aspectuq; insuper iocundum.uir uero pulcher qui & labores bellicos sustinere queat. & ita iocundus aspectu est ut simul quoq; dum uideatur terreat.

Diffi. Vires sunt quibus possis quod mouere cupias:ita mouere ut uelis:

Mouemus aut trahentes aut pellentes aut eleuantes:aut deiiciẽtes:aut cõprimentes.

Corporis certatiua uirtus ex magnitudine robore uelocitateq; constat.

Pancratista dicitur qui percutiendo & luctando olympia uincebat pentachlus uero qui quinq; certaminibus uicerat.pugnis scilicet cæstu cursu saltu & luctatione. & dictus est a πεντε q est quinq; & αθλοσ certamẽ.

Qui præmere ac retinere potest luctator est:qui pulsando pellere percussor est qui utrisq; pancratista est : qui omnibus moribus pentachlus est.

Senectus bona est quæ tarde inuadit & dolores non infert.

Qui ualitudinarius est & non robustus cum facile patiatur & doleat ultæq; breuioris sit non est felix.

Diffi. Amicus est qui quæ fore bona amico putat : ea propter ipsum agit

amicum.
Diffi. Secunda fortuna est cum omnia uel plurima uel maxima bona eorum quorum ipsa fortuna causa est forte eueniant atq; permaneant.
Capitulo.vi. De bono ac utili.
Non de fine sed de his quæ sunt ad finem quilibet consulit.
Diffi. Bonum est quod sui ipsius gratia est expetendum:& id cuius gratia aliud quiddam appetimus.& quod omnia expetūt uel quæ sensum habent:uel quæ intellectum aut habent:aut si haberent expeterent & efficiens atq; conseruans & id ad quod hæc consequuntur.
Quicquid qui de singulis est intellectus tribuit:id unicuiq; bonum est.
Exercitatio plerumq; sanitatem efficit.
Acquisitiones bonorum & malorum abiectiones necessario bonæ sunt.
Maioris boni pro minore:& minoris mali pro maiore acceptio bona est.
Cum uoluptatem omnia animalia secundum naturam appetunt:iocūda ac speciosa bona:bona esse necessarium est.
Fœlicitas per se ipsam expetibilis est & sufficiens:omnesq; animi & corporis uirtutes gratia eius appetimus.
Viuere per seipsum expetendum est:& si nihil aliud bonum inde sequeretur.
Dici solet mala cunctis similiter hominibus obesse.
Quod maius est q̄ oporteat id malum est.
Multi quasi omnes apparent.
Nemo laudat quod bonum non est.
Possibilia duplicia sunt:scilicet quæ uix fiunt:& quæ facile.
Diffini. Facilia sunt quæ uel sine dolore uel breui tempore fiunt.
Diffi. Difficile est quod cum dolore aut multo tempore fit.
Capitulo.vii. De maiore & minore.
Excessus generum & eorum quæ in generibus maxima sunt proportionaliter se habent:ut si uir maximus maior est quam fœmina maxima:et omnino quoq; uiri fœminis maiores:& si omnino maiores sunt fœminis uiri:ut quoq; maximus maxima femina maior.
Cum quippiam ex aliquo sequitur:hoc ex illo non sequetur.
Quod sequitur aut simul sequitur:ut si sanus est sequitur quod uiuat:ex hoc uero illud non sequitur:aut postea:ut scire ex adiscere:aut potestate ut ad sacrilegium furtum.
Maioris boni efficientia ipsa quoq; maiora sunt.
Quod per se expetibile est:eo quod non per se maius bonum est.
Sine causa & principio impossibile est aliquid esse aut fieri.
Cum duo principia diuersorum sint quod a maiore principio est maius est.

Duorum principiorũ aut causarum qd maioris principiũ est cã: maius est.
Quod ratius est eo maius est quod habeamus ut aurum ferro.
Cuius contrarium maius id maius est.
Cuius priuatio maior id maius est.
Sicut causę principia se habẽt ad maius & minus sic & effectus: & e cõtra.
Quorum excessus eligibilior aut pulchrior est: & ipsa eligibiliora & pulchriora sunt: & e contra rerum meliorum excessus meliores sunt & pulchriorum pulchriores.
Quorum cupiditas melior & laudabilior est: & ipsa meliora & laudabiliora sunt.
Quarum scientia pulchrior est magisq; expetitur: ipsę quoq; res pulchriores sunt magisq; expetuntur.
Pericles in funebri ait oratione ita ciuitatem iuuentute ablata deformem esse: ut annus si uer ab eo remoueretur.
Accipere q̃ facere beneficiũ eligibilius uidetur: illud enĩ uel si nemo sciat te accepisse profecto eliges: hoc si occultum futurũ est te contulisse nõ uideris electurus.
Eligibilius est iustum uideri q̃ esse: at sanum esse non ita.
Vno plura meliora sunt: duo enim in unũ composita totũ malus efficiũt.
Capitulo. viii. De numero policiarum in specie ac finibus earum.
Cunctis utilitas persuadet.
Tot sunt principantes quot respublicę quare quattuor respublicę sũt scilicet populi paucorum optimatum: unius quod principatur ac iudicat.
Dif. Populus est ciuitas uel respublica i qua forte magistratus declarãtur.
Diffi. Paucorũ potestas est respublica in qua cẽsu magistratus declarãtur.
Diffi. Optimatũ potestas est respublica in qua qui disciplina legibus positã excellunt principantur.
Qui legibus semper optemperarunt il optimi uidentur.
Diffi. Monarchia est respublica in qua unus omnium dominus est.
Diffi. Monarchia si ordine quodam constituta est: regnum dicitur: inordinata uero tyrannis appellatur.
Popularis status finis libertas est: paucorum uero diuitię: optimatũ autẽ quę ad disciplinam & ad leges pertinent: tyrannidis uero custodia.
Nõ solũ rationibus sed oratiõe affecta & morata fidẽ facimus: credimus enim eo facilius quo qualis quidam orator uidetur: idest si uir bonus si beniuolus aut utrunq;.
Capi. viiii. De honesto ac laudabili quę ad demõstratiuũ genus pertinẽt.
Honestum est quod cum bonum sit idcirco iocundum quoniã bonũ est.
Diffi. Virtus est uis quędam productiua & conseruatiua rerum bonarũ: uisq; bene faciendi multa & magna & omnia in omnibus.
Necesse est si uirtus benefaciẽdi uis est: maximas eos esse uirtutes quę plu

rimum allis conferunt quapropter iustos ac fortes maxime laudãtq̃ alii bello alii pace utiles hominibus sunt:deinde liberales:non enim cõ tendunt de pecuniis sed largiuntur eas quas summopere cæteri cupiũt

Diffi. Iustitia est uirtus qua singuli sua secundum leges possident.

Diffi. Iniustitia est per quam aliena singuli contra leges retinent.

Diffi. Fortitudo est uirtus quam actui bonarum rerum ut leges iubent in periculis sumus legibusq; administratiua huius contrarium timor est.

Diffi. Liberalitas est uirtus pecuniis benefactiua illiberalitas contrarium.

Diffi. Magnanimitas est uirtus magnorum beneficiorum effectiua huius contraria pusillanimitas.

Diffi. Magnificentia est uirtus magnitudinis sumptuum effectiua huius contraria modicitas.

Diffi. Prudentia est mentis uirtus qua de bonis ac malis quæ ad fœlicita tem pertinent bene possumus consulere.

Non semper quod iuste fit honestum est:cum enim damnatur quis:turpe magis est si iuste fit:q̃ si iniuste.

Alceo dicenti uellem tibi aliquid dicere:sed pudor impedit:sapho respon dit:si bona laudabiliaq; cuperes:nec lingua turpe aliquid dicere medi/ taretur:nullus oculos pudor retineret.

Laudabilius est inimicos ulcisci potius q̃ reconciliari:unam malũ pro ma lo reddere iustum est:omneq; iustum laudabile.

Apud laconas comam nutrire laudabile est:nam quoniam non est facile seruile quicq̃ facere opus crinitum hominem:libertatis id apud eos in/ dicium est.

Laudabilius est nulla uti arte fabrili:liberum nanq; est non uiuere ad aliũ:

Virtutis eximiæ est cunctis benefacere.

Laus ex operationibus est.

Diffi Laus est oratio magnitudinem uirtutis ostendens.

Verisimile est bonum esse ex bonis:& bene educatum bonum esse.

Laudamus eos qui fecerunt:quoniam facta signa sunt habitus:nam & eũ qui non fecit laudaremus si talem esse crederemus.

Non oportet secunda fortuna confidere nimiũ:sed his quæ a seipso sunt.

Capitulo.x.De accusatione & defensione.

Diffi. Iniuriari est sponte præter leges officere.

Legum alia propria alia comunis.

Diffi. Propria legem dicimus qua ciues scripta utuntur:comunem uero qua non nulla etiam si scripta non sunt apud omnes tamen ualere ui/ dentur.

Sponte facimus quæcunq; cognoscentes & non coacti facimus.

Quæ sponte facimus cuncta eligimus.

Nemo ignorat quæ eligit.

Diffi. Voluntas est appetitus boni cum ratione. nullus enim aliquid uult nisi cum bonum esse putauerit.

Appetitiones irrationabiles sunt ira & concupiscentia.

Necesse est quæcunq; homines agunt septem eos causis agere: fortuna: natura: consuetudine: ira: cupiditate: neq; oportet secundum ætates aut habitus ea quæ aguntur distinguere.

Si accidit ut iracundi aut cupidi iuuenes sint: non propter ætatem agunt quæ agunt: sed propter cupiditatem ac iram.

A fortuna sunt quæcunq; ita fiunt: cum eorum causa in determinabilis: sit nec huius gratia: nec semper: nec ut plurimum: nec ordine fiant.

Natura fiunt quæcunq; causam ordinatam in se ipsis habentiã aut semper aut ut plurimum sic eueniunt.

Vi fiunt quæcunq; preter cupiditatem ac rationem propter res ipsas fiũt: consuetudine fiunt quæcunq; ideo faciunt quoniam sæpe fecerunt.

Ratione fiunt quæ cum sint ex bonis conferre: q; uideantur uel ut finis uel ut ad finem: propter utilitatem aguntur: nam quædam etiam intemperantes agunt utilia uerũ nõ propter utilitatem sed propter uoluptatem.

Ira fiunt quibus ulciscimur.

Differũt pœna & ultio: nam pœna eius qui patitur gratia fit: ultio autem eius qui facit ut expleatur.

Cupiditate agunt quæcunq; iocunda uidentur.

Consuetudo & ea in quibus assueti sumus iocunda sunt: nam multa eorũ quæ natura iocunda non sunt cum uoluptate faciunt qui assueti sunt.

Quæcunq; propter se agunt homines omnia uel bona sunt uel bona esse utuntur. & aut iocunda aut uidentur iocunda.

Ponimus malorum uel apparentium malorum relectionem: aut minoris pro maiore assumptionem in bonorum numero. cum eligibilia quodãmodo sint: & similiter doloris uel apparentes doloris reiectionem: aut minoris pro minore assumptionem iocundis connumeramus.

Capitulo. xi. De iocundis.

Diffi. Voluptas est motus animæ quidã ac affectio tota simul & sensibiliter in naturam proficiscens: dolor autem contrarium.

Cum sæpe ipsum ipsi semper propinquum sit: & ipsius quidem semper natura sit: ipsius uero sæpe consuetudo: natura consuetudo similis est: & quod uiolentum non est.

Cupiditatum aliæ irratiõnales sunt ut quas ex nulla cogitatiõe cupimus: quales sunt quæ natura esse dicũtur ut quæ sunt per corpus: rationales uero sunt cum quædam persuasi cupimus: nam multa & expectare & possidere cupimus cum audierimus persuasiq; fuerimus.

Necessarium est iocunda omnia esse uel in sentiendo præsentia uel in recordando præterita uel in sepatando futura.

Præsentia sentimus:præterita meminimus:futura speramus.
Iocundum est seruato meminisse periculi:lætatur enim uir post labores cum multa tulisse multaq; gessisse recordetur:cuius causa est:quoniam malum etiam non habere iocundum est.
Nemo irascitur illis quos ulcisci putat impossibile:illis etiam qui potētia excedunt aut non irascuntur aut minus irascuntur.
Irasci iocundum est.
Amantes cum alioquuntur aut scribunt aut quicq̃ aliud faciunt ad eum quem absentem amāt gaudent:in omnibus nanq; his quasi sentire putant eum quem amant cum eius recordentur.
Amoris indicium omnibus est si non solum cum adest quem amant letātur sed absentis etiam memoriam tenētes amant:iccirco etiam cū mæsti sunt quoniam nō adest & in luctu & in fletu inest quædā uoluptas.
Vlcisci iocundum est:nam qui irascūtur magnopere dolent non ulti:sperantes autem gaudent.
Vincere iocūdū est:nec cōtētiosis solū sed oibus:excessus nanq; imaginatio fit:cuius rei oēs aut moderatę aut magis etiā q̃ oporteat cupidi sūt
Quoniā uincere iocūdū est ludos etiam oēs qui pugnæ aut cōtentionis speciem habent iocūdos esse necesse est:sæpe nanq; ipsis uictoria inest.
Honor atq; gloria iocundissimorum est.
Nulli cura est ut ab his quos quispiam nimiū despicit ueluti a pueris aut bæstiis honor aut gloria conqueratur.
Amicus iocundorū est:nam & amare iocūdū est:nullus eni unum amat qui uino non lætatur.
Amari iocundum est:imaginatio enim fit bonum sibi inesse.
Admirationi esse iocundum est:quoniam & honorari.
Assentationibus autem præbere iocundum est:nam adulator & amare & admirari uidetur.
Varietas & uicissitudo iocūda est:quod enim uno modo semper se habet facietatē generat unde dictū est uicissitudinē omniū rerū iocundā esse.
Discere ac admirari iocundū est:in admirando enim discendi cupiditas inest:in discendo autem reditus est in naturam.
Beneficiū tam conferre q̃ recipere ex iocūdis est:nam qui recipit qđ cupit adipiscitur:qui autem confert habet habūdatq; his quæ uterq; appetit.
Quoniam bene mereri iocūdum est:idcirco subuenire propinquis & mãca supplere hominibus suaue est.
Euadere a periculis tanto iocundius est:q̃to propius periculo fuimus.
Quoniā oīa genere cōiuncta s̄m naturā cōiuncta sūt iccirco ut plurimū q̃ similia sunt ac genere cōiūcta iocūda sunt:ut hō homini:æquus æquo:adolescēs adolescēti hinc & prouerbia celebrata sūt:æqualis æqualē delectat qđq; semp simile a simili amatur & qđ bællua bælluā cognoscit.

Necesse est omnes:licet alios plus alios minus:se ipsos amare.
Sua unicuiq; iocunda esse necesse est:ut opera orationes liberi.
Quoniam principari iocundum est:ideo sapientem esse iocundum uide/tur:nam sapere principantis est.
Diffi. Sapientia est multarum ac mirabilium rerum scientia.
Quoniam ut plurimum homines ambitiosi sunt: iccirco increpare alios iocundum est.
In quocūq; unus quisq; sibi optimus esse uidetur:in eo uersari iocūdū est.
Capitulo.xii. Quomodo se habentes & quibus iniuriantur.
Homines quæ usitatissimæ iniuriæ sunt ab eis cauent:ueluti etiam a morbis qui solent inuadere: quo autem nondum aliquis laborauit ab eo nemo cauet.
Dupliciter sunt aliqui egentes:aut enim necessariis ut inopes:aut supetuacaneis ut diuites.
Iaso thesalus dixit opus esse in quibusdam iniuriari:ut iure quoq; multa facere possis.
Homines ea facilius committunt quæ multi factitāt:ueniam enim in his se consequutos putant:similiter ea quæ celati commodius possunt.
Capi.xiii. De iniuria iureq; factis.
Est quiddam natura iustum & iniustum quod omnes uaticinantur etiam si nulla inter se societas aut pactio sit:quale antigone apud sophoclem dicere uidetur:cum iustum esse asserat sepulturæ polynicē tradere: non enim nūc aut nudius tertius uerū semper id uiget:nemoq; scit ex quo ita constitutum est.
Diffi. Iniuriam pati est cum a uolentibus iniusta inferuntur.
Diffi. Aequum & bonum est quod præter legem scriptam iustum est.
Dicuntur aduersa fieri fortuna quæcunq; cum præter opinionē fiant:non fiunt ex prauitate.
Errore dicuntur fieri quæcunq; nec præter opinionē nec ex prauitate fiūt.
Aequum est rebus humanis ad ignoscendum commoueri:& non legem sed legis scriptorem:& non uerba:sed sententiam spectare:nec factum sed uoluntatem:nec partem sed totum:nec quis nunc sed quis semper aut fere semper fuerit considerare:& meminisse bonorum magis quæ in se collata sunt quam malorum:& eorum bonorum magis quæ recipit quam quæ facit:& non iniquo animo iniuriam ferre:& oratione disceptare potius uelle quam re:& in arbitrium magis quam in forum uel le descendere:nam arbiter ad æquum & bonum:iudex ad legem spe/ctat.
Capitulo.xiiii. De maiore ac minore iniuria.
Iniuria maiorem quæ a maiore proficiscitur iniquitate:quo circa & quæ minima sunt crimina maxima interdum uidentur: interdum etiam ex

magnitudine damni iniuria extimatur:ut illa cui nullum potest suppliciun exæquati:sed omnis pœna minor inuenitur:& cui remedium afferri non potest.

Diffi. Accerba atq; inaudita iniutia est: in qua non potest qui passus est pœnam sumere:cum res nullum remedium patiatur:nam ultio & pœna remedium est.

Si qui perpessus est turpitudinem ferre non potest: maiore supplitio qui fecit dignus est.

Maior iniuria est si solus aut primus fecit:aut si pauci eo crimine contaminati sunt.

Maius peccatum quod bælluarum magis est:& quod ex præmeditatione magis fit:& quod qui audiunt magis timent quam miserentur.

Amplificat iniuria qui multa iusta euertit aut contempsit.ut iusiurandū: datam dexteram:hospitium:fidem:affinitates:multorum nanq; crimimum exaggeratio fit.

Vbiq; peccabunt qui apud iudices peccant.

Summa iniuria est si quis eum ledit qui de se bene meritis est:plura nāq; peccat:& q̄ non benefacit & q̄ male.

Is uituperandus est qui iustitiam secundum leges scriptas solūmodo seruat:melior enim qui non coactus iustus est:scripta uero coacti seruant: sed non coacti minime.

Qui ea committit quæ leges prohibēt:& de quibus supplicia sunt:is multo magis ea committet de quibus nullum supplicium est.

Capitulo.xv.De inartificiali fide.

In artificialem fidem quæ propria est iudicialium causarum quinq; numero faciunt scilicet leges testes:pacta:quæstiones:iusiurandum.

Iudex quasi argenti & auri cognitor est:ut uere iustum ab adulterato discernat.

In morbis non confert aduersus medicum cauillari.

Non tantum medici error efficit:quantum si ob audite principibus assuescimus.

Probatæ leges id maxime uetant:ut ne quis se legibus prudentiorem uelit ostendere.

Prouerbio fertur nunq̄ beneficium in sene collocandū.

Fatuus est qui cæso patre liberis pepercit.

Testes cū corrumpi non possunt side dignissimi sunt.

Testibus nunq̄ opus esset:si ratione res satis cognosci posset.

Diffi. Pactum est lex quædam de particulari.

Leges non approbantur a pactis:pacta uero cum legittima sint: a legibus comprobantur.

Diffi. Lex pactum quoddam est:quare qui non credit euertitq; pactum:ile

ges euertit.
Quæ uoluntaria sunt pactis ut plurimum facimus:quare si quis pacta infirmat:is usum hominum inter se penitus euertit.
Homines cum ab eis pecunia petitur facile peierant.
Melius est aliqua de causa prauum esse q̃ de nulla.
Diffi. Peierare est mente sed non ore falsum iurando dicere.
Incipiunt propositiones ex secundo libro rhetoricæ aristotelis secundum interpretationem georgii trapezuntii.
Ex primo capitulo. Quod auditores efficiendi sunt.
Vdicii causa rhetorica est.
Non eadem iudicibus uidentur:cum diligunt & cum oderunt nec iratis & quietis:sed uel omnia aduersa uel magnitudine diuersa sunt.
Reus nullam aut paruam iniuriam fecisse:iudici amanti uidetur:contra uero ei qui oderit.
Tria sunt quæ præter demonstrationem fidem faciunt:prudētia uirtus beniuolentia aut enim propter stultitiā non recte opinantur:aut recte sentientes propter improbitatem non dicunt ut sentiunt:aut quis recte sentiant uirtuosiq; sint.tamen cum beniuoli non sint.facile credūtur sponte non optime consulere.
Diffi Affectus sunt quibus homines commoti differenter iudicāt.
Capitulo.ii. De ira.
Ira est appetentis ultionis appetitus cum dolore:propter apparentem immerito in se uel in suos contemptum.
Necesse est ad omnē iram uoluptatē quandā sequi propter spem ultionis
Iocundum est si quis putat se consequuturum quæ expetit.
Nemo quæ sibi impossibilia utuntur expetit.
Contemptus est actus opinionis in id quod nihili dignum existimatur.
Tres contemptus partes sunt:despectus:detractio:contumelia.
Quæ nihili ducimus hæc despicimus.
Diffi. Detractio est cum alicuius uoluntati quispiā impedimento est:non ut sibi quicq̃ eueniat sed ne illi.
Diffi. Cōtumelia est dāno atq; dolore in his afficere in qbus turpe patiētī ē:nō ut ad aliud qddā sibi fiat q̃ qd factū ē:sed ut uoluptate afficiatur.
Qui par pari reddūt non contumeliantur sed ulciscuntur.
Est uoluptatis contumeliantibus causa:q: arbitrentur malefaciēdo eis magis excellere.
Egrotantes:pauperes:amantes:sitientes:ac uniuersaliter cupientes:& nō assequentes iracundi sunt:ac facile incenduntur: & maxime aduersus eos qui propter præsentem fortunam se contemnunt.
Delectat si pter opinionem factum sit quod optatur.

Deridentibus & subsanantibus atq; conuitiantibus:ac uilipendentibus ea qbus maxime studenti:irascuntur homines:ut q philosophia gloriātur philosophiam:& qui forma formam contemnentibus.
Irascuntur homines amicis magis q̄ inimicis putātenim sibi magis oportere ab illis bene fieri q̄ nō:& assuetis honorare:si similiter erga si ipsos non habeant:paruipendi enim ab his arbitrantur.
Pat est ne a minoribus maiores contemnantur.
Contemptus signum est non animaduertere.
Irascuntur homines his qui in aduersa fortuna gestiūt:nā uel inimicitiarū uel contemptus id signum est.
Irascuntur homines his qui cum in cæteros liberales sint erga se nō sunt: contemni enim ututuntur:cum soli indigni iudicati sint.
Capitulo.iii.De mansuetudine.
Diffi. Mansuetudo est depressio iræ atq; sedatio.
Mansueti sunt homines his quos pœnitet:& qui fatentur:nam' quas' pœnas sumpserint q; dolent factum:cessant ab ira.
Negantes seruos atq; cōtradicentes multo magis punimus:cū uero se iure puniri fatentur:cessamus ab iracūdia causa est: quoniam manifesta negare irreuerentia est:irreuerentia uero contemptio est atq; despetus.
Diffi. Mansueti his qui humiliter se gerunt sumus.
Quod humilitate ira sedatur canes etiā ostendūt:qui sedētes nō mordēt.
Impossibile est simul timere atq; irasci.
Nullus iratus cōtēnit:est.n.cōtēptus absq; dolore:ita uero nō sine dolore
Mites sunt homines in ludo:in ioco:in die festo:in fœlicitate:in successu in consumatione ac uniuersaliter in nō dolendo:& in laudabili uoluptate:ac spe bona.
Sedat iram tempus.
Sedat maiorem hominis iram sumptum ab illo prius supplitium man/suescunt enim cum'iram in alium effuderint.
Sedatur ira si maiora incommoda passi sunt qui deliquerunt: q̄ irati eos affecissent:quasi enim supplicium sumpsisse arbitrantur.
Non ex iure facto aut dicto ira proficiscitur.
Minus moleste ferunt homines cum puniuntur:si ignoraturos alios pu/tant q; propter le ipsos:& pro quibus passi sunt.
Cæteris qui nō sentiūt nō irascuntur homines:nec defūctis quasi in extrema passi nec dolituri nec cognituri sint:quod irati cupiunt:qobrē probe poeta cum achillis iram sedare uellet q̄ in hectorem iam mortuū gerebat dixit:surdam enim terram iratus uexas.
Diffi. Amare est uelle alicui quæ bona putet:illius nō sui gratia eorumq; actiuum esse in q̄tum potest.
Capitulo.iiii.De amicitia & amore & eorum contrariis.

Diffi. Amicus est qui amat & redamatur.

Qui in bonis congratulatur & in dolore condolet non alia de causa nisi amati amicum esse necesse est.

Quibus eadem bona ac mala sunt:& qui eisdem amici:& eisdem inimici sunt amici sunt:nam his eadem uelle necesse est.

Oportet amicos iocundos esse in cosuetudine conuersationeq; diuturna quales sunt faciles:& neq; peccata redarguentes neq; contentiosi neq; pertinaces:nam omnes ii pugnaces sunt : pugnantes uero non eadem sed opposita uelle utũtur.

Oportet amicos tam illudere quam sufferre aptos esse:mundos quoq; facie ueste:tota uita:non exprobrãtes nec errores nec beneficia:eosq; esse qui maleficia obliuiscũtur:& crimina non recordentur:sed facile recõciliẽtur:præterea non maledicos:non contradicentes irascentibus:aut studiose quicquam agentibus non pugnaces esse.

Ex omnibus bonis boni amici summopere diligũtur.

Solent non uereri homines si apud amicos contemnũt quæ ad gloriam pertinent.

Nullus amat quem metuit.

Sunt amicitiæ species:sodalitium familiaritas propinquitas.

Inimicitiæ efficientia sunt ira:detractio:calũnia.

Ira semper in singulos est:odiũ uero etiam in genera:omnes nanq; calũniantem atq; furẽ oderunt sed alterum tempore sanabile est a iterũ nõ.

Ira dolorem inferre cupit:odium uero affligere potius:nam qui irascitur cognosci uult:hic uero non curat.

Qui irascitur multis motus miserebitur:qui odit nullo pacto.

Capitulo.v.De timore & eius contrario

Diffi. Timor est ex imaginatione futuri mali corruptiui ac dolorem inferentis perturbatio,quædam:aut dolor.

Remota nimium non timent homines:omnes enim sciunt se morituros uerum quoniam non prope:idcirco non curant.

Diffi periculum est timendæ rei appropinquatio.

Qui a maioribus timentur:ii etiam a minoribus timebuntur cum possint minoribus magis q̃ maioribus obesse.

Ex affectis iniuria & inimicis & aduersariis nõ qui acutæ:ire sunt atq; minaces timẽdi sunt:sed tranquilli dissimulatores uersuti latent enim qui prope:quire nunquam timendi qui longe sunt.

Non timent qui iam perpessos omnia se graua putant quorum spes extincta est:sed opus est salutis subesse spe pro quo perhorrescunt:cuius signum est q̃ timor ad consulendum inducit:nemo enim de re cõsulit de qua nulla spes apparet.

Fiducia timori contrarium est:& id quo fidimus et quod timemus.

Deus iniuria uexatis opitulari creditur.

Capitulo.vi.De uerecundia & inuerecundia.

Diffi. Verecundia est dolor quidam atq; perturbatio ex malis aut presentibus aut futuris qua infamiam inserunt prouenlens.

Diffi. Inuerecundia est contẽptus quidã horũ malorũ atq; impassibilitas.

Ab alio beneficia suscipere & sæpius quæ tu benefeceris exprobare pusillanimitatis deiectionisq; sunt signa.

De se multa dicere ac polliceri & aliena sua esse prædicare arrogantis est.

Omnino homines nõ pudet eorum de quibus comunis opinio est q̃ uere non dicantur:unde neminem bæstiarum puerorumq; pudet.

Homines cum in aduersa fortuna sunt nunq̃ uellent ab emulis uideri.

Cum ul sum iri necesse sit in apertoq; uersari:uerecundi magis propter cõscientiam homines sunt:hinc poeta antipho ad supplicium a dionisio missus:cum eos uidisset qui secum morituri erant capita uelantes per portam exeuntes:quid ita faciẽ inquit uelatis?an ne cras quispiam horum uos uideat?

Capitulo.vii.De gratia.

Diffi. Gratia est per quam dicuntur homines roganti gratis aliquid facere:non pro re alia:nec ut sibi quicq̃ qui faciunt eueniat sed ut cui faciũt.

Magna gratia est aut quia rogantes egent nimium:aut quia magna & difficillia rogant aut quia in temporibus difficillibus:aut quia solus:aut quia primus:aut quia maxime.

Rogationes appetitiones sunt:harũq; maxime sunt quæ sunt cum dolore dicitur facti.

Nemo se rogare de prauis fatetur.

Capitulo.viii.De commiseratione.

Diffi. Commiseratio est dolor quidam ex apparenti malo corruptiuo ac dolorem inferente in nõ dignum patiquod uel ipse putabit posse pati uel suorum aliquem:idq; sic ut propinquum uideatur.

Omnino perditi non miserentur:nihil enim se amplius passuros arbitrãtur ultima iam passi:nec qui se fœlices esse credunt:nihil enim se pati posse existimant.

Qui neminem probum esse dicit non miseretur:omnes enim malo dignos existimat.

Diuelli a sociis atq; amicis miserabile est.

Miserantur homines notos nisi ualde propinqui ac sui sint:nã ergo hos sic se habent quemadmodum & in se ipsos.

Amasis cum ad mortem filius duceretur non effudit lachrymas ut fertur:at cũ amicũ mendicare aspexisset effudit:est enim hoc miserabile illud terribile:quod aliud a miserabili est & ipsius miserationis expulsiuum.

Similium miserentur homines secundum ætates & mores & habitus &

Capitulo .xliii. De affectibus fenum.

Seniores & ætate prouecti quoniam multos iam annos uixerunt: & erra/uerunt in pluribus: decepti q; fuerunt: ac insuper quoniam rerum pluri/mæ uitiosæ sunt: neq; affirmant quicq;: & multo minoris cuncta exsti/mant q̃ oportet: sciunt q; nihil: sed ambigentes semper forsan ac for/tassis addunt: & sic omnia dicunt firmiter nihil.

Senes malitiosi sunt: suspitiosi nanq; sunt.

Diffi. Malitia est in peiorem cuncta partem suspicari.

Senes suspiciosi sunt quoniam increduli: increduli uero quoniã experti.

Senes neq; amant neq; oderunt nimium: sed secundum biantis præceptũ amant ut osuri: & oderunt ut amaturi.

Senes pusyllanimi sunt: uitæ ductu deiecti: nullũ enim magnum neq; su/peruacaneum: sed quæ ad uitam necessaria sunt cupiunt.

Senes illiberales sunt: quoniã substantia unum ex necessariis est: simulq; quoniam experti nõ ignorant difficilem quidem esse acquisitionem: iacturam uero facilem.

Senes timidi sunt: & ad pertimescendum cuncta parati: frigidi nanq; sunt itaq; senectus uiam timori præparauit.

Senes uitæ sunt cupidi & maxime in extremo) die: cupiditas enim rei ab/sentis est: & cuius egent illud maxime cupiunt.

Senes accusandi studiosi magis sunt q̃ oporteat: nam id etiam pusillani/mitas quædam est.

Senes uiuunt ad utile magis q̃ oporteat: quoniam se ipsos maxime amãt: utile nanq; sibi: honestum uero simpliciter bonum est.

Senes inuerecundi sunt magis q̃ uerecundi: nam quoniam non similiter de honesto atq; utili curant existimationem contemnunt.

Senes male sunt spei tum propter experientiam quoniam plurimæ rerũ uitio se sunt: multæq; in peius tandem deueniunt: tum propter timidi/tatem: uiuuntq; memoria magis q̃ spe: nam futurum uitæ breue sibi est: præteritum multum: quod causam etiam loquacitatis sibi affert: perse/uerantq; eni præterita narrantes quoniã recordãtes uoluptate afficiũtur

Senibus ita acuta est sed infirma. cupiditatesq; aliæ defecerunt: aliæ infir/mæ sunt: quare neq; cupidi sunt neq; secundum cupiditates sed secun/dum lucrum actiui.

Ad modestiam apti grandes natu uiuuntur: nam & cupiditates defecerunt & ipsi lucro deseruiunt.

Senes uiuunt magis ratiocinatione q̃ moribus: nam ratiocinatio utilita/tis est: mores autem uirtutis.

Senes iniurias non in contumeliam: sed ad iniuriandum faciunt.

Senes ad commiserationem parati sunt: sed non ea de causa qua iuuenes: nã ii ex humanitate: senes autẽ ex imbecillitate: omnia enim impẽdere

sibi putant propeq; esse ut patiantur: id uero aptitudo ad commiseratione est.

Senes queruli sunt non dicaces neq; faceti.

Contrarii sunt querulus & facetus.

Cap.xiiii. De moribus ætates mediæ.

Quæcūq; senectus atq; iuuentus seorsum ex utilibus habētihæc & uiri habent: in quibuscunq; uero illi excedunt: aut deficiunt: hæc in uiris commode ac mediocriter sunt.

Viget corpus hominis a.xxx.ætatis anno ad.xxxv. anima uero usq; ad unum de quinquaginta.

Cap.xv. De moribus nobilium.

Nobilitatis mores sunt ut ambitior sit qui nobilior est.

Omnes cum quid adsit ad id solent coaceruare.

Diffi. Nobilitas quædam maiorum claritas est.

Nobiles ad contēnendos maiorum suorum similes parati sunt: nam ea quæ iamdiu gesta sunt honorabiliora sunt ad iactationemq; aptiora q̄ qua nuper facta sunt.

Nobile ē secūdū uirtutē generis: generosum uero secūdū q̄ nō recedit e natura quod non contingit: ut plurimum nobilibus: sed multi humiles atq; deiecti sunt.

Est fertilitas quædam in uirorum generibus: sicut in agris aliquando: ac interdum si genus bonum fuerit uiri præstantes generantur: rursusq; genus deficitur.

Deueniunt ingeniosa genera in mores furiosos magis: ut qui ab alcibiade quiq; a superiore Dionysio sunt: quieta uero in segnitiē ueluti qui a cimone pericle ac socrate sunt.

Capitulo.xvi. De moribus diuitum.

Contumellatores: superbi delicati: sibiq; plurimum arrogantes sunt qui possessione opum perturbantur: nam quasi omnia bona possideant sic afficiuntur: quoniam cuncta uidentur emi posse diuitiis.

Multi sunt qui habentium opes auxilio egent: unde a simonide de diuitibus ac sapientibus ad hieronis uxorem dictum est: cum interrogasset utrum melius sit diuitem esse an sapientem: sapiētes inquit in diuitum ianuis uideo.

Diuitiarum mores amentis simul atq; fœlicis mores sunt.

Interest inter locupletorum nuper mores: & iam diu diuitum: mala enim omnia insunt nuper locupletatis peioraq; in ipsis sunt: nam nuper ditatus ueluti non castigatas habet diuitias.

Cap. xvii. De moribus potentum.

Potentes secundū mores sunt ambitiosi: & uiriliores q̄ diuites: diligētesq; magis: nam coactiq; potentiæ sunt cōsiderare in cura sunt.

Potentes honestiores sunt q̃ morosiores:moderantur enim sibi cum pp honores coram aliis uiuant.
Diffi. Honestas est mollis compositaq; morositas.
Capitulo.xviiii.De possibili & impossibili.
Si cõtrariũ uel eẽ uel fieri possibile est:cõtrariũ quoq; alterũ possibile erit.
Eadem est potentia contrariorum.
Si simile possibile est & dissimile possibile erit.
Si quod difficilius est possibile est:& quod facilius etiam.
Si studiosum aut pulchrũ fieri possibile est:& omnino fieri possibile erit.
Cuius principium fieri possibile est:huius & finis possibilis:nihil enim eorum fit nec incipit fieri qua impossibilia sunt.
Si qđ substãtia posteri⁹ ẽ:aut generatiõe id fieri possibile ẽ:& prius quoq;.
Quorum amor aut cupido secundum naturam est: possibilia sunt nemo enim amat impossibilia nec ea cupit ut plurimum.
Quorum est ars & scientia ea esse & fieri possibile est.
Quorũ partes possibiles sũt:& totũ:& quorũ totũ ptes quoq; ut plurimũ.
Si uniuersũ genus ex possibilibus est:species quoq; fieri possibilis:& si species & genus.
Si alterũ eorũ quæ nata sũt ad inuicẽ referri possibile ẽ:& alterum quoq;.
Si absq; arte ac præparatione possibile est quippiã fieri:id multo magis arte ac cura fieri possibile.
Quod peioribus aut minoribus aut imprudẽtioribus possibile est:id contrariis eorum multo magis.
Singularia ad usum præstantiora uniuersalibus sunt.
Capitulo.xx.De exemplo.
Sententia pars enthimematis est.
Exẽplorũ spẽs duæ sunt:altera si res præteritas dicis:altera si ipse fingis & huius aliud similitudo aliud apologi:sicut æsopi & libyæ.
Apologi ad populũ maxime accõmodati sunt:habẽtq; hanc præstãtiam nam cum difficile sit res præteritas inuenire apologos facillimum est.
Ad consultationem res gestæ multo utiliores sunt q̃ apologi:nam ut plurimum futura præteritis similia sunt.
Inductio orationi oratoriæ preter q̃ in paucis non est idonea.
Capitulo.xxi.De sententia.
Diffi. Sẽtẽtia ẽ nõ de singularibus sed de uniuersalibus ẽnũtiatio:nec de omnibus uniuersalibus:sed de quibuscunq; operationes sunt:quæ ad agẽdum eligenda uel fugienda sunt.
Non est qui fœlix in omnibus rebus sit.
Nullus hominum liber est nam aut fortunæ aut pæcuniæ seruit.
Bene ualere præstantissimum hominibus est.
Nemo amator est qui non semper amet.

Iram immortalem cum sis mortalis non serua.
Mortalia mortalem non immortalia curare oportet.
Sententias dicere ætate prouectis maxime congruit:sed de rebus quarum quis usum habet.
Qui sententias de his dicit quorum usum non habet:is ine ptus atq; indoctus est: signū huius sufficies est:q agrestes maxime sentētiarum sictores sunt:facile q; enuntiant.
Affert orationi uires magnas sententiæ:tum quia maxime per eas audi tores capiuntur:gaudent enim si quis uniuersaliter dicens in eas opiniones forte deueniat:quas illi particulariter habent:tum quia mora/tam facit orationem.
Diffi. Affecta enim oratio est qua dicētis uoluntas apparet:quare si lentē tiæ probæ sunt:faciunt ut proborum qui dicit morum uideatur.
Capitulo.xxii.De enthymemate.
Apud uulgus probabiliores idocti q̄ docti sunt:ueluti etiam poetæ aiunt concinnius rudes in uulgo dicere:cōmunia enim afferunt rudes atq; uniuersalia:docti uero ex quibus faciunt & proxima.
Enthimematum duæ sunt species:nam quædam q̄ sit aut non sit appro/batiua sunt quædam elenctica:idest redarguendi potestatem habētia.
Diffi. Approbatiuum enthymema est cum ex cōcessis colligitur:elencti/cum uero cum repugnantia colliguntur.
Capitulo.xxiii.De locis enthymematum.
Socrates turpe aiebat esse:si beneficio affectus nō possis referre queadmodum si maleficio.
Omnes ut adamas inquit quomodocunq; sapientes honorant:nam pa/rii archilochum q̄q̄ eos uituperauit honorauerunt:& chii homerū q̄uis ciuis suus non fuit & Mitilinei sappho q̄uis fœmina fuit:& Lacedemonii q̄q̄ minime studiosi philosophiæ sunt chilonem tamē e senibus fe/cerunt:itali quoq; pythagoram.
Lampsaceni uero anaxagoram & si peregrinus fuit magnifice tamen se/pelierunt & uenerantur:& thebis qui præfuerant philosophi erant:& ciuitas tunc erat in fœlicitate.
Sacerdos quædam filium uetabat ad populum orationem habere: nam si iniusta suades inquit diis:si uero iusta homines te odio habebunt.
Capitulo.xxiiii.De aparentum enthymematum locis.
Viri probi non pecunia sed existimatione digni sunt.
Capitulo.xxv.De solutionibus.
Qui obiicit non dissoluit.sed non esse necessaria probat: quæ accusator confirmat.
Contingit defendentem magis q̄ accusantem habundare:cum accusator per probabilia confirmet:quæ semper obiectionem habent.

Incipiunt propositiones ex tertio libro rethoricæ Aristotelis secundũ interpretationem Georgii trapezuntii.

Ex capitulo.i.De partibus rhethoricæ.

n On sufficit oratori si habeat quæ dicẽda sunt:sed necesse est ea ut oportet dicere:quod plurimũ confert ut oratio qualis quædam esse uideatur.

Cum par sit ipsis rebus certare:cætera præter demonstrationes in oratione superuacanea sunt:ueruntamen multum faciũt propter auditorum prauitatem:omnia enim hæc imaginationis sunt & ad auditorem:quapropter nemo geometriam sic docet.

Orationes scriptæ uehementiores propter elocutionem utuntur:q̃ propter sententias.

Alia orationis alia poesis est dictio.

Capitulo.ii.De elocutione.

Inusitata uerba grauiorem reddunt orationem.

Mirabile omne iocundum est.

Priscis & compositis ac iteratis nominibus & fictitiis nominibus atq; uerbis raro & in paucis locis in oratione utendum est:ad maius enim q̃ ad decorum orationem extollunt.propria uero & congrua:& trãslatio solutæ orationis elocutioni conueniunt.

Contraria simul collata maxime apparet.

Pulchritudo nominis ut lycinius ait:in sono & in significato & in nõ ambiguum esse consistit:& turpitudo similiter.

Capitulo.iii.De frigidis.

Vtimur nominibus compositis in oratione cum res innominata sit:& dictio ad compositionem apta:

Capitulo.iiii.De imagine.

Accomodantur imagines orationi solutæ sed rarius:poeticũ enim id est.

Qui mortuos spoliãt ut in platonis republica dicitur canibus similes sũt:quæ lapides mordent:& proiicientes nõ tangunt.

Capitulo.vii.[illegible]

Decorum in elocutiõe est si affecta est & morata & rebus accommodata:sed accomodata est si nõ sit humilis in rebus magnis:nec in paruis amplaneq; humili uerbo insit ornatus.

Non eadem nec eodem modo indoctus & doctus dicet.

In omni excessu illud remedio est quod uulgo dicitur:oportet ut quisq; seipsum castiget.

Capitulo.viii.De numero.

Figura orationis illa maxime probatur quæ nec metrica est:neq; sine numero:alterum enim non uerisimile fit cũ fictum esse uideatur:& simul distrahit auditorẽ:alterum interminatum est uerum terminari oportet

ſed non metto.

Cum ſint duo iter ſe oppoſita pæonis genera alterum in quo prima producta eſt quam tres breues ſequuntur principiis orationis congruit: alterum in quo tres præcedunt breues ultima uero producitur exitũ orationis facit commodum: nam breuis cum imperfecta ſit mancum facit ſi ultima eſt.

Capitu. ix. De pendente oratione ac eius contrariis

Diffi. Pendens oratio eſt quæ nullum per ſe habet exitum: niſi res quæ dicitur in exitum peruenerit.

Pendens oratio inſuauis: eſt quoniam infinita eſt: omnes enim finem cõſpicere uolunt.

Diffi. Circuitus ſiue periodus græce: eſt compoſitio quæ per ſe ipſa principium habet & finem magnitudinemq; mediocre hæc ſuauis ac dilucida eſt compoſitio.

Cum nihil preuidetur ab auditore: nec expeditur aliquid in iocunda compoſitio eſt.

Circuitus oratio dilucida eſt: quoniã compoſitio numeroſa eſt: quæ omnium aptiſſima eſt ut memoria teneatur.

Cap. ix. x. De urbanis.

Poſſe facete dicere aut ingenioſi eſt aut exercitati: docere autem doctrine eſt.

Faciliter diſcere ac intelligere natura omnibus eſt ſuaue.

Verba quæ facile nobis ingerunt diſciplinam ſuauiſſima ſunt.

Conditiones pacis trophea ſunt multo clariora ꝗ quæ in præliis conſtituuntur: cũ hæc pro uno prælio fœliciter geſto: alie pro totius belli depoſitione: nam utraq; ſigna uictoriæ ſunt.

Capitul. xi. Quod ſit ante oculos ponere.

Tranſlatio ſecundum proportionem rem præ oculis ponit: & a propinquis & apertis oportet transferre.

Bonum eſt mori anteꝗ morte dignum quid ſiat.

Superlationes quædam ſunt pueriles: quoniam uehementiam ſignificãt: quo circa irati maxime ita dicũt. nec ſi mihi tot daret quot arena & pulueris: ſed ſeni ſic dicere in decorum eſt.

Capitulo. xii. De diuerſis dicendi generibus.

Non eadem unicuiq; generi dicendi elocutio congruit: non enim eadem eſt hiſtorica & concertatiua: nec deliberatiua & iudicialis.

Hiſtorici in certaminibus anguſti uidẽtur: oratores autem boni cum legũtur agreſtes quoniam certamini congruunt.

Capitulo. xiii. De exordio.

Diffi. Exordium eſt orationis initium: ſicuti in poeſi præfatio: & in lyræ pulſatione preludium.

Non semper cōducit in oratione attentū facere:multi nanq̃ conantur ad risum deducere.

Attenti fiunt auditores rebus magnis suis nouis iocundis.

Attentio est omniū partiū orationis cōmunis.ubiq̃ enim auditores magis remittuntur q̃ in principiis quare ridiculus est qui solū in principio collocat:quoniā omnes maxime attente audiunt.

Capitulo.xvi.De narratione.

Oportet cū res notæ sint oratorē in memoriā eas solūmodo breuiter reducere.nam multis narratione opus nō est.

Diffi. Laus est magnitudinē uirtutis ostendens oratio.

Verisimile est probū ex probis & bene educatū in bonū uirum euasisse.

Oratoris proprium est bene dicere quod nec in longo:nec in breui:sed in mediocri consistit.

Prudētis est uiri utilia persequi:boni uero honestū præponere.

In deliberatione narratio nō icidit:quoniā de futuris rebus narrādū nō ē: & cū icidit rerū iam gestarū est:quas aut deprimēdo aut efferēdo auditores cōcitātur:ut illatū memoria de futuris melius cōsultant.

Capitulo.xvii.De confirmatione.

Exēpla sic deliberationibus maxime accōmodātur:ut iudicialibus enthymemata.nā cum sit oīs deliberatio de futuris:a præteritis per exēpla de ipsis necesse est dicere:iuditia uero iam de factis sunt aut nō factis:quæ demonstrationem iccirco habent quoniam necessitatem habent:prete rita enim necessitatem iam habent.

Cum moratam orationem efficere uolumus enthymema non est querendum:nam demonstratio nec animos mouet:nec electionē habet.

Sententiis tam in narratione q̃ in cōcertatione utendum est:plurimū:eni afficiunt moratamq̃ orationem reddunt.

Contraria ex collatione magis cognoscuntur.

Recōciliari tūc maxime oportet cum fœlix sis.

[illegible]

Illusio est scurrilitate libero magis idonea:nam qui illa utitur sui scurra nō alterius gratia loquitur.

Capitulo.[illegible].De peroratione.

Peroratio ex quattuor cōstat:ex his que faciūt ut bene de nobis male de aduersariis auditor sentiat:ex his quæ amplificāt & extenuāt:ex his quibus i affectus auditor impellitur:& qbus i memoriā dicto-[illegible]-ducitur.

Opus est ut quæ facta sunt pateant prius q̃ ipsorū magnitudo explicetur.

Fini orationis dissoluta maxime atq̃ per articulū oratio idonea ē:ut perora tio non oratio sit:sicut dixi:audistis:habetis iudicate.

Explicit [illegible] propositiones [illegible] ex ultimo libro rhetoricorum secundum [illegible] interpretationem Georgii Trapezuntii.

Incipiunt auctoritates extracte ex libro de causis. Ex lectione .i.

Omnis causa primaria plus est influens super creatum suum q̄ causa secunda uniuersalis.

Cum remouet causa uniuersalis secūda uirtutē suam a re: causa uniuersalis prima nō aufert uirtutē suā ab ea.

Causa uniuersalis prima agit i creatū causæ secūdæ anteq̄ agat cā uniuersalis secūda quæ sequitur ipsum.

Cum agit causa secunda quæ sequitur creatū non excusatur ipsius actio a causa prima quæ est supra eam.

Quādo separatur causa secūda a creato q̄ sequtur ipsum: nō separatur ab eo prima quæ est supra ipsam: quoniā est causa ei.

Causa non remouetur per remotionem sui creati.

Causa longiqua & prima est plus cōprehēdens: & uehementius causa rei: q̄ causa propinqua & propter id sit eius operatio uehemētioris adherētie cum re q̄ operatio causæ propinquæ.

Res imprimis non patitur nisi a uirtute longiqua, deinde patitur a uirtute propinqua quæ est sub ipsa.

Cā pma adiuuat sām sup opatiōe sua: quoniā oēm opationē quā efficit: cā secūda efficit cā pma uerūtamē efficit eā p modū altiorē & sublimiorē.

Quādo remouetur cā secūda a creato suo: nō remouetur ab eo cā prima: quoniā cā pria ē maioris & uehemētioris adherētiæ cū re q̄ cā secūda.

Nō sit creatū cause secūde nisi p uirtutē cause prime: q̄d ē quia cā secūda quando facit rē: influit causa pria q̄ ē sup eam sup illam rem de uirtute sua: quare adheret illi adherentia uehementiori: & seruat eam.

Ex lectione .ii.

Omne esse superius aut est superius æternitate & ante ipsam: aut est cum æternitate: aut est post æternitate & supra tempus.

Esse quod est ante æternitatem est causa prima: quoniam est causa ei.

Esse quod est cū æternitate est intelligētia: quoniam est esse secūdū unam habitudinē tantum: unde nō patitur nec destruitur.

Esse quod est post æternitatem & supra tempus est anima: quoniam est in orizonte æternitatis inferius & supra tempus.

Ex lectione .iii.

Omnis anima nobilis tres habet operationes.

Pria opatio diuia ē quoniā ipsa pparat naturā cū uirtute q̄ ē ipsa a cā pria

Secunda eius operatio intelligibilis est: quoniam ipsa scit res per uirtutē intelligentie quæ est in ipsa.

Tertia opatio eius aīalis est: quoniam ipsa mouet primum corpus: & oīa corpora naturalia quoniā ipsa ē cā corporū: & causa opationis naturæ.

Causa prima creauit esse anime mediante intelligentia.

Anima suscipit impressionem intelligentiæ.

De proprietate animæ est ꝙ uiuificet corpora: quoniã iufluit super ea uirtutem suam & directe perducit ea ad operationem suam rectam.

Ex lectione.iiii.

Prima rerum creatarum est esse: & nõ est ante ipsum creatum aliud: quod est quia est supra sensum: supra animas: & supra intelligentias: & nõ est post causam primam latius neq; prius creatũ eo.

Ipsum esse nõ factũ est multa: nisi quia ipsum q̃uis sit simplex: & nõ sit aliquid in creaturis simplicius: ipsum tamẽ cõpositũ ẽ ex finito & ĩfinito.

Esse quod sequitur causam primã est intelligentia cõpleta in ultima potẽtia & reliquis bonitatibus & forme intelligibiles ĩ ipso sunt latiores & uehemẽtius uniuersales: & eẽ qd est ex eo ĩferius ẽ ĩtelligẽtia uerũtamẽ ẽ sub illa ĩtelligẽtia ĩ cõplemẽto & uirtute & bonitatibus: & nõ sũt formæ ĩtelligibiles ĩ illa ita dilatate: sicut ẽ earũ latitudo ĩ illa ĩtelligẽtia.

Intelligentie prime influunt in intelligentias secundas uirtutes & bonitates quas recipiunt a causa prima: & intendunt bonitates in eis usq; quo consequuntur ultimum earum.

Ex lectione.v.

Ipsa aĩa ĩferior ẽ ex ĩpressiõe ĩtelligẽtiæ secũdæ: q̃ sequitur eẽ creatũ ĩferius.

Ex lectione.vi.

Causa prima superior est omni narratione: & non deficiunt linguæ a narratione eius nisi quia ipsa est super omnem causam: & non narratur nisi per causas secundas quæ illuminantur a lumine causæ primæ.

Causa prima non cessat illuminare creatũ suũ: & ipsa non illuminatur lumine alio: quoniã ipsa est lumẽ purũ: supra quod non est lumen aliud.

Omnis res non cognoscitur & narratur nisi per suam causam.

Narratio nõ fit nisi p loquelã: & loquela p intelligẽtiã: & ĩtelligẽtia p cogitationẽ: & cogitatio per meditationẽ: & meditatio per sensum.

Ex lectione.vii.

Intelligentia est substantia quæ non diuiditur.

Omne diuisibile non diuiditur nisi aut ĩ multitudinem aut in magnitudinem aut in motum suum: & res quæ est secundum hanc dispositionem est sub tempore: quoniam non recepit diuisionem nisi in tẽpore.

Significatio qd intelligẽtia nõ sit corpus est reditio super essentiam suã.

Significatio ꝙ intelligentia non sit corpus: est quia nõ diuiditur eius substantia & operatio ipsius & utraq; sunt res una.

Intelligentia est multa propter bonitates quæ adueniunt ei a causa prima & ipsa quidem q̃uis multiplicetur per hunc modũ: tamen quia appropinquat uni fit unum quod non diuiditur.

Vnitas est dignior q̃ diuisio.

Ex lectio.viii.

Oĩs intelligẽtia scit qd est supra se & qd sub se: uerũtamẽ & scit qd est sub

se quoniã est cã ei:& scit qđ est supra se:quoniã accipit ab eo bonitates.
Omnis sciẽs nõ scit rẽ meliorẽ & tẽ maiorẽ: & inferiorẽ: & deteriorẽ: nisi per modũ suæ substãtiæ: & sui eẽ: & secũdũ modũ secũdũ quẽ sunt res.

Ex lectione.viii.

Ois intelligẽtiæ fixio: & essentia eius ẽ p bonitatẽ purã: quæ est cã prima.
Virtus intelligentiæ est maioris unitatis q̃ res secundæ quæ sunt post cã: quoniam ipsæ non accipiunt cognitionem eius.
Intelligentia est regens omnes res quæ sub ea sunt per uirtutem diuinam quæ est in ea: & per eam retinet res: quoniam per eam est causa rerum.
Omne quod est primũ in rebus & cã eis: est retinẽs illas res & regens eas: & non euadit ab ea aliquid ex ipsis propter uirtutem alteram.
Natura regit ea quæ sub ea sunt per uirtutem intelligentie & similiter in/telligentia regit naturam: per uirtutem diuinam.
intelligentia comprehendit generata & naturam: & orizontem naturæ: scilicet animam: nam ipsa anima est supra naturam.
Causa prima est creans intelligentiã sine medio: sed est creans animam & naturam & reliquas res mediante intelligentia.
Scientia diuina non est sicut scientia intelligibilis: neq; sicut scientia animalis uel animæ: imo est supra sciẽtiam intelligentiæ: & sciẽtiã anime quoniam est creans ipsas scientias.
Intelligẽtia est habens ὕλικὸν: quoniam est esse & forma: & similiter anima est habẽs ὕλικὸν: & natura est habẽs ὕλικὸν sed cæ prime nõ est ὕλ κοο: quoniam ipsa est tantũ esse.

Ex lectione.x.

Ois itelligẽtia ẽ plena formis: inerũtamẽ ex intelligẽtiis q̃dã q̃ cõtinẽt formas min⁹ uniuersales & ex eis sũt q̃ cõtinẽt formas magis uniuersales
Intelligẽtie secũdæ periciunt uisus suos sup formã uniuersalẽ quæ est in intelligẽtiis uniuersalib⁹: & diuidũt eã & separant eã: quoniã ipsę nõ possunt recipere illas formas secundũ certitudinẽ carũ: nisi per modũ secundũ quem possunt recipere eas scilicet per separationẽ & diuisionẽ.

Ex lectione.xi.

Omnis intelligẽtia intelligit res sempiternas quæ nõ destruuntur nec cadunt sub tempore.
Sĩ intelligẽtia est semp qđ nõ mouetur: tũc ipsa est cã sempiternis rebus: quæ nõ destruuntur nec permutãtur nec cadũt sub generatione & corruptiõe: & itelligẽtia nõ est ita nisi quia intelligit rẽ p esse suũ: & eẽ suũ ẽ sempiternũ & nõ corrumpitur.
Res corruptibiles sunt ex corporeitate scilicet ex causa corporea temporali & non ex causa intelligibili æterna.

Ex lectione.xv.

Esse & uita intelligentia sunt due itelligẽtiæ: & esse & itelgentia in uita

sunt duæ uitæ & intelligentia & uita in esse sunt duo esse.
Creata in causa sunt per modū causæ:& causa in creato p modum creati.

Ex lectione.xiii.

Ois intelligentia intelligit essentiā suam:qđ est intellectus & intellectū sunt simul:cū eni itelligētia est intellectū:& intellectus:tūc ꝑculdubio uidet essentiam suā:& quoniam uidet & itelligit essentiam suam:scit ꝙ itelligit p intelligētiam essentiā suā:& quando scit essentiam suā scit reliqs res quæ sunt sub ea:quoniam sunt sub ea:ueruntamen sunt in ea p modum Intelligibilem ergo intelligentia & res intellectiue sunt unum.

Ex lectione xiiii.

Res sensibiles quæ imprimuntur ab anima:sunt in aīa p interiorē exēpli scilicet quia res sensibiles exemplificantur secundum exemplū animæ: & res quæ cadunt supra animam sunt in ea per modum acquisitum.
Intelligo per animā uirtutem agentem res sensibiles.
Virtus efficiēs in aīa nō est materialis:& uirtus in aīa est spiritualis:& uirtus imprimens in rebus dimensiones est sine dimensione corporea.
Res intelligibiles in anima sunt per modum accidentalem scilicet quia res intelligibiles unite sunt in anima p modū qui multiplicatur:& res itelligibiles quæ nō mouentur sunt in anima per modum motus.

Ex lectione.xv.

Omnis sciens scit essentiam suam:ergo est radiēs ad essentiam suam reditione completa.
Scientia non est nisi actio intelligentis.
Sciens essentiam suā & scitum est una res:quoniam scientia sciētis essentiam suam est ex eo & ad eum quia est scitum:
Substantia sciens est rediens ad essentiam iterū:& non significo per redditionem substantiæ ad essentiam suam Iterum:nisi quia est stans fixa p se non indigens in sua fixione & sua essentia re alia sustentante ipsam quoniam est substantia simplex sufficiens per se ipsam.

Ex lectione.xvi.

Virtus intelligētiæ nō ē infinita facta nisi inferius:& nō superius quoniā ipsa non est uirtus pura:quæ non est uirtus nisi quia uirtutis est.
Virtus essentialiter est,res quæ nō finitur superius nec inferius.
Ens primum est mensura entium priorum Intelligibilium:& entium secundorum sensibilium quia scilicet ipsum est quod creauit omnia entia & mensurauit ea mensura conuenienti omni enti.
Ens primum creans est supra infinitum sed ens secūdum creans est infinitum & ens participatiue quod est inter ens primum creatum & ens secundum creatum est non finitum.
Reliquæ bonitates descēdentes a causa prima supra creatum primum descendunt super reliqua creata omnia intelligibilia & corporea median

te intelligentia.

Ex lectione.xvii.

Omnis uirtus unita plus est infinita: q̃ multiplicata.
In omni uirtute ꝓpinqua uni puro est īfinitas plus q̃ in longinqua ab ea: q, est quia uirtus quando icipit multiplicari tūc destruitur eius unitas: & quādo destruitur eius unitas destruitur eius īfinitas & nō destruitur eius infinitas nisi qa diuiditur.

Ex lectione.xviii.

Res omnes habent essentiam per ens primum: & res uiuæ omnes sūt motæ per essentiam suam propter uitam primam: & res omnes intelligibiles habent scientiam propter intelligentiam primam.
Diffi. Vita est processio q̃dam ꝓcedens ex ente primo quieto sempiterno
Ens primum quietum est causa causarū: & si primū dat omnibus esse: tūc ipsum dat per modum creationis uita autem prima dat eis que sūt sub ea uitam: & non per modum creationis sed per modū formæ: & similiter nō dat eis quæ sunt sub ea scientiam & reliquis rebus per modum creationis: sed per modum formæ.

Ex lectione.xix.

Ex intelligētiis ē q̃dam q̃ ē diuina: quoniam recipit ex bonitatibus primis quæ procedūt ex causa prima receptione: & de eis est q̃dam quæ est intelligētia tantum quoniam nō recipit ex bonitatibus primis nisi mediante intelligentia.

Ex lectione.xx.

Causa prima tegit omnes res creatas preter q, commisceatur cum eis.
Regimen nō debilitat unitatem causæ primæ exaltatam super omnē rem: nec destruit eam essentia unitatis eius seiuncta a rebus: quin regat eas.
Prima bonitas influit bonitates super omnes res una influxione: uerum tamen unaquæq; rerum recipit ex illa influxione secundum modum suæ uirtutis & sui esse.
Diuersificant bonitates & dona ex cōcursu recipientis: quod est quia recipientia bonitates nō recipiunt equaliter: immo quædam recipiunt plus quædam recipiunt minus: & hoc quidem est propter magnitudinem sue bonitatis.
Inter omne agens quod agit per essentiam suam & inter factum suum nō est cōtinuatio uel res aliqua media.
Non est cōtinuatio inter agens & factum nisi additio super esse sit: post quod nō est possibile ut sit addecus aliud.
Agens inter quod & factum suum non est continatio media est penitus agens uerum & regens faciens res per finem decoris.
Non diuersificantur operatiōes & regimen per causas primas nisi per meritum recipientis.

Ex lectione.xxi.

Si uult aliquis scire q ca usa prima est diues principaliter mente sua sup res cõpositas:& inquirat de ea inquistione pscrutata:& inueniet omne cõpositũ diminutũ indigẽs aut alio aut rebus ex qbus cõponitur:res aũt simplex que ẽ bonitas ẽ una:& eius unitas ẽ bonitas & bonitas est res una

Res illa diues ẽ magis q̃ i fluit:& nõ sit i fluxio sup ipam p aliquẽ modoᵃ.

Reliquæ res intelligibiles aut corporeæ & corrupte nõ sũt diuites ppter se ipsas:imo indigẽt uno uero i fluẽte sup eas bonitates & oẽs gratias.

Ex lectione.xxii.

Causa prima est super omne nomẽ quo nominatur & superior & altior.

Quod est diminutũ & nõ cõpletũ apud nos.quis sit sufficiẽs per se ipsum nõ põt tamẽ causare aliqd aliud nec influere aliqd aliud a seipso oino.

Ex lectione.xxiii.

Omnis intelligẽtia diuina scit res per hoc q est intelligentia:& regit eas per hoc q est diuina.

Proprietates intelligẽtie est scientia:& non est eius complementum & integritas nisi ut sit sciens.

Intelligentia influit scientiã super res quæ sunt sub ea.

Non omnis res desiderat recipere intelligẽtiã:& omnes res desiderant bonitatem ex primo:& desiderãt ipsam recipere desiderio multo.

Ex lectione.xxiiii.

Causa prima existit in omnibus rebus secundum dispositionem unã:sed res omnes non existunt in causa prima secundũ dispositionem unam.

Ex rebus sunt quæ recipiũt cãm primã receptiõe unita:& ex eis sũt q̃ recipiũt eã receptiõe multiplicata:& ex eis sũt que recipiũt eã receptiõe spirituali & eis sunt quæ recipiũt eam receptione temporali:& diuersitas quidem receptionis non fit a causa prima;sed proptet recipiens.

Ex lectione.xxv.

Substãtiæ unitæ intellectuales non sunt generatæ.ex re aliqua.

Omnis substantia stans per essentiam suam nõ est generata:ex alia re.

Si aliqua substãtia stans p essentiã suã est generata ex alia re:pcul nubio ẽ substantia diminuta indigens ut compleat eam id ex quo generatur.

Diffi. G :neratio nõ est nisi uia ex diminutione ad complementum.

Si iuenitur res nõ idigẽs i formatiõe sua alia re nisi se ipa ẽ cã formatiõis sue cõpleta & itegra semp.& nõ fit eã formatiõis sue enim p relationẽ ad causam suam semper:& illa comparatio est formatio eius semper.

Ex lectione.xxvi.

Ois substãtia stãs p essentiã suã nõ ẽ cadẽs sub corruptiõe quia nõ separatur eẽntia eius ppea qd ẽ una simplex & nõ ẽ cõposita ipa cã & cãtũ sit

Cadẽtis sub corruptiõe nõ fit corruptio nisi pp separationẽ suã a cã sua.

Ex lectio.xxvii.

Omnis substantia destructibilis nō sempiterna: aut est cōposita: aut est delata super rem aliam.

Ex lectione.xxviii.

Omnis substantia stans per essentiā suam est simplex: & nō diuiditur.
In omni re composita pars una est uilior: alia & alia alia melior.

Ex lectione.xxviiii.

Omnis substātia simplex est stans per essentiā suam.
Substātie generate ex aliquo sunt substātiæ cōpositæ.

Ex lectione:xxx.

Omnis substantia creata in tēpore aūt est semp in tēpore & tēpus non superfluit ab ea quoniā est creata & tēpus æqualiter: aut superfluit ab ea: quoniam est creata in quibusdā horis temporis.

Ex lectione.xxxi.

Inter rē cuius substantia est actio est in momēto æternitatis: & inter rē cuius substātia & actio est in momēto tēporis existēs: est mediū: & illud ē cuius substātia est ex momēto æternitatis: & operatio ex momēto tpis.
Quando substantia rei cadit sub tempore eius actio cadit etiam necessario sub tempore.

Ex lectione.xxxii.

Omnis substātia cadens in quibusdam suis dispositionibus sub æternitate: & cadens in quibusdam suis dispositionibus sub tempore est ens & generatio simul.

Ex lectione.xxxiii:

Omnis res cadens sub æternitate est ens uere: & omnis res cadens sub tēpore est generatio uere.

FINIS.

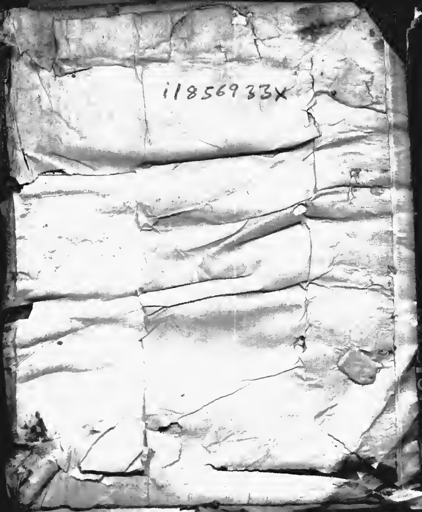
Impressum Venetiis per Ioannem & Gregorium de gregoriis
Anno ab incarnatione. Mcccclxxxxiii. die. iii. Augusti.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z & A B C D E F G H I K L M.
Omnes sunt quaterni.

Prefcriptũ propofitionum Ariftotelis uolumen per fratrẽ Theophylum
ordinis predicatorum emẽdatũ: impensis uero ægregii uiri dñi Ale/
xãdri Calcedonii Pifantẽfis mercatoris: qui fpẽali gratia obti/
nuit a Se. Ve. Do. ne cui liceat cuiufcũq; gradus uel condi/
tiõis aut imprimere aut imprimi facere huiufcemõi
opus. neq; Venetiis: neq; alibi locorũ fub ditio/
ne Veneti imperii pofitorũ: nec impreffum
alibi in dicta ditione uẽdere per decẽ
futuros annos: fub pena imedia
te & irremiffibilis amiffiõis
oium fimiliũ librorũ
& librarũ .l. p quo
libet uoluie q̃
qdẽ pœna
applicetur recupera/
tioni Montis noui.

AVGVSTINO BARBADICO SERE
NISSIMO VENETIARVM PRINCIPE REM
PVBLICAM TENENTE.

i1856933x